

RÉGI MAGYAR DRÁMAI EMLÉKEK

XVIII. század

6/1.

Sorozatszerkesztő

DEMETER JÚLIA, KILIÁN ISTVÁN, PINTÉR MÁRTA ZSUZSANNA

A sorozat korábbi kötetei

1. PROTESTÁNS ISKOLADRÁMÁK

Sajtó alá rendezte Varga Imre

Első kötet 816 oldal

Második kötet 817–1539. oldal, 19 fényképmelléklettel

Kötve együtt 613 Ft

2. MINORITA ISKOLADRÁMÁK

Sajtó alá rendezte Kilián István

960 oldal, kötve 338 Ft

3. PÁLOS ISKOLADRÁMÁK, KIRÁLYI TANINTÉZMÉNYEK, KATOLIKUS PAPNEVELDÉK SZÍNJÁTÉKAI

Sajtó alá rendezte Varga Imre

612 oldal, kötve 260 Ft

4/1. JEZSUITA ISKOLADRÁMÁK (ISMERT SZERZŐK)

Sajtó alá rendezte Alszegehy Zsoltné – Czibula Katalin – Varga Imre

992 oldal, kötve 890 Ft

4/2. JEZSUITA ISKOLADRÁMÁK (ISMERETLEN SZERZŐK) PROGRAMOK, SZÍNLAPOK

Sajtó alá rendezte Alszegehy Zsoltné – Berecz Ágnes –

Keresztes Attila – Kiss Katalin – Knapp Éva – Varga Imre

Szerkesztette Varga Imre

1108 oldal, kötve 1400 Ft

5/1. PIARISTA ISKOLADRÁMÁK

Sajtó alá rendezte Demeter Júlia – Kilián István –

Kiss Katalin – Pintér Márta Zsuzsanna

1112 oldal, kötve 4200 Ft

5/2. PIARISTA ISKOLADRÁMÁK

Sajtó alá rendezte Czibula Katalin – Demeter Júlia –

Kilián István – Pintér Márta Zsuzsanna

1228 oldal, kötve 4500 Ft

KÉSZÜLT A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
IRODALOMTUDOMÁNYI INTÉZETÉBEN

FERENCES ISKOLADRÁMÁK

I.

Csíksomlyói passiójátékok 1721–1739

SZERKESZTETTE, SAJTÓ ALÁ RENDEZTE

DEMETER JÚLIA
KILIÁN ISTVÁN
PINTÉR MÁRTA ZSUZSANNA

ARGUMENTUM KIADÓ – AKADÉMIAI KIADÓ
BUDAPEST, 2009

A kötet az Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok (OTKA)
támogatásával jelent meg.
(Témaszám: PUB-F 79876.)

OTKA

A Magyar Tudományos Akadémia Textológiai Munkabizottsága által elismert
kritikai szövegkiadás-sorozat.

Lektorálta

ALSZEGHY ZSOLTNÉ DR. TÉSI EDIT

CZIBULA KATALIN

Zenei szakértő

KÖVÁRI RÉKA

A jegyzeteket angolra fordította

MEDGYESY ZSÓFIA

© Demeter Júlia, Kilián István, Pintér Márta Zsuzsanna, 2009
© Argumentum Kiadó, Budapest, 2009

ISBN 978-963-446-554-6

Felelős kiadó Láng József, az Argumentum Kiadó igazgatója
Tördelte Nagy Erika
Nyomta az Argumentum Kiadó nyomdaüzeme

TARTALOM

Bevezető	7
I. A ferences rend iskolái Magyarországon (<i>Pintér Márta Zsuzsanna</i>)	7
II. A színjátszás története a ferences iskolákban a 18. században (<i>Pintér Márta Zsuzsanna</i>)	13
III. A csíksomlyói kéziratok (<i>Pintér Márta Zsuzsanna</i>)	17
IV. A csíksomlyói iskolaszínpad (<i>Kilián István</i>)	20
V. A csíksomlyói színjátékok műfaji sajátosságai (<i>Demeter Júlia</i>)	24
VI. A kötetünkben szereplő drámák forrásai (<i>Medgyesy-Schmikli Norbert</i>)	33
VII. A kötet szerkesztési és szövegközlési elvei (<i>Demeter Júlia</i>)	40
 Köszönetnyilvánítás	47
 Introduction (Demeter Júlia)	48
 Felhasznált irodalom	53
 1. Csató János Elek (?): <i>Krisztus passiójának ábrázolása nagypesteki körmenetben</i> (Csíksomlyó, 1721. március 11. nagypéntek) K.I.	63
2. Ismeretlen szerző: <i>Játék a zsidók megtérítéséről</i> (Csíksomlyó, 1722. április 3. nagypéntek) K.I.	115
3. Ismeretlen szerző: <i>Nagypénteki stációk (előképekkel)</i> (Csíksomlyó, 1723. március 26. nagypéntek) K.I.	173
4. Ismeretlen szerző: <i>Játék az utolsó itéletről</i> (Csíksomlyó, 1725. március 30. nagypéntek) K.I.	219
5. Péterffi András Domokos (?): <i>Játék a szőlőművesek és Eszter történetével</i> (Csíksomlyó, 1726. április 19. nagypéntek) K.I.	291
6A Ismeretlen szerző: <i>Játék az isteni Irgalomról és Igazságról</i> (Csíksomlyó, 1727. március 11. nagypéntek) K.I.	349
6B Ismeretlen szerző: <i>Az angyalok vitája az oltáriszentségben valóságosan jelenlévő Krisztusról</i> (Csíksomlyó, 1727) K.I.	401
7. Veres György Lajos (?): <i>Dávid győzelme Góliáton, azaz: Dávid fiának, Jézusnak diadala</i> (Csíksomlyó, 1729. április 3. feketevasárnap) D.J.	431
8. Bernárd János (?): <i>A halandók égi orvosa</i> (Csíksomlyó, 1731. március 23. nagypéntek) D.J.	521

19. Fodor Patrik János (?): <i>Passiójáték az előkelő ifjú megtérésével</i> (Csíksomlyó, 1733. április 3. nagypéntek) D.J.	595
10. Donát László Bálint (?): <i>Játék Jób és József történetével</i> (Csíksomlyó, 1734. április 23. nagypéntek) D.J.	671
11. Balázs Gergely Ráfáel (?): <i>Misztériumjáték a húsvéti bárány feláldozásáról</i> (Csíksomlyó, 1736) P.M.Zs.	751
12A Potyó Bonaventura István (?): <i>Hippoclydes tragédiája</i> (Csíksomlyó, 1737. április 19. nagypéntek) D.J.	805
12B Ismeretlen szerző: <i>Tragédia, azaz a bűnbe merült Hipoclydes története</i> (Esztelnek, 1753. április 24.) D.J.	847
13. Potyó Bonaventura István (?): <i>A mi üdvözítőnk tizennégy stációra osztott keresztútja</i> (Csíksomlyó, 1739. március 27. nagypéntek) D.J.	877

Sajtó alá rendezők:

D.J. = Demeter Júlia
 K.I. = Kilián István
 P.M.Zs. = Pintér Márta Zsuzsanna

BEVEZETŐ

I. A ferences rend iskolái Magyarországon

A ferences rend 13. századi megtelepedése után gyorsan virágzásnak indult Magyarországon. 1239-ben már önálló magyar rendtartomány volt itt, a század vége több mint 40 kolostorral (*Karácsonyi* 1923, I, 56.). A töretlen fejlődés mellett a ferences rend belső irányzatainak kialakulása és szétválása már a rend alapítójának Assisi Szent Ferencnek az életében elkezdődött. A vita a Ferences Regula 6. pontja: a szerzetesi szegénység értelmezése körül zajlott. Az 1220-as rendi káptalanon kétféle felfogás volt jelen: a rendtagok egy (kisebb) része elfogadta a rend alapítójának azt a szándékát, hogy a szerzetesek kisebb közösségekben éljenek, ne legyenek nagyobb ingatlanok, s csak koldulásból tartsák fenn magukat, míg a többség úgy gondolta, hogy a több ezer fősre duzzadt szerzetesrendben ez a fajta szegénység megvalósíthatatlan, s ők inkább birtokkal is rendelkező konventekben (rendházakban) kívántak élni. Ez utóbbi irányzat szellemi vezetője Cortonai Illés, majd Szebeni Bonaventura volt (*Stepniak–Minczewa* 2005). A konstanzi zsinat elismerte a szigorúbb irányzathoz tartozó szerzetesek (fratres regularis observantiae) és a kevésbé szigorú elveket vallók (fratres conventuales) kettősségét és jóváhagyta azt. A végül szakadás 1517-ben következett be, a két ág hivatalos elnevezése ettől kezdve: Ordo Fratres Minorum (O.F.M.), illetve Ordo Fratres Minorum Conventualium (O.F.M. Conv.) lett. (1525-ben létrejött a harmadik ág, a kapucinusoké is – O.F.M. Cap.)

A kétféle irányzat csoportjai nálunk is megjelentek, de az 1517-es, hivatalos szétváláskor a magyarországi irányzatok mégiscsak egyesültek, s a többség a szigorúbb (és a néphez közelebb álló, az egyszerű emberek közt tevékenykedő) obszerváns ágat választotta. Így jött létre két rendtartomány, mariánus és salvatorianus provincia néven, majdnem 120 ferences rendházzal. 1526 után azonban a kolostorok száma töredékére csökkent és csak a 17. század elején sikerült újra felépíteni és benépesíteni az elpusztult rendházak egy részét. Ekkor viszont már új rendtartományok kialakítására is lehetőség volt: a 18. században önálló lett az erdélyi provincia (st. fanita provincia néven), és a délvidéki rendházak is önálló rendtartományná szerveződtek (kapisztráni provincia néven). A 18. század végén a négy rendtartomány 86 kolostorában mintegy 2400 ferences rendtag élt. A legjelentősebb rendháza Pozsony, Gyöngyös, Szeged, Buda, Mohács, Eszék, Csíksomlyó, Marosvásárhely. Kolozsvár voltak (*Szabó* 1921, 396.).

Különösen jelentős szerepet játszottak Erdélyben, ahol a protestáns vidékeken való térítés és a katolikus hívek lelkipozítása mellett – bár a tanítás nem tartozott alapvető feladataik közé – a magyar nyelvű iskolarendszer fenntartásában is jelentős érdemeket szereztek.

A kétféle ág magyar elnevezése hagyományosan (obszerváns) *ferences* és (konventuális ferences, azaz:) *minorita* lett. A minoriták a 16. század legvégén még csak szétszóródva, lelkipásztorokként tevékenykedtek Magyarországon, a 17–18. században azonban tucatnyi rendházuk volt már. A 18. században nyolc gimnáziumot működtettek, közülük Miskolcon, Eperjesen, Kantán rendszeresek voltak a színelőadások (*Kilián–Pintér–Varga* 1992).

A minorita iskolai színjátszás szövegei (összesen 19 dráma és egy drámaprogram) már 1989-ben napvilágot láttak Kilián István kiadásában (*Minorita iskoladrámák*), jelen kötetünk az obszerváns ferences iskolákban bemutatott régi magyar drámákat adja közre.

A rendházak mellett valószínűleg már a 17. századtól kezdve működtek elemi iskolák, s ezek közül több – rövidebb-hosszabb ideig – középfokú képzést is nyújtott. Bár a ferences rend nem volt tanítórend és anyagi lehetőségei nem engedték meg stabil középfokú intézményrendszer kialakítását és fenntartását, a ferencesek igyekeztek megfelelni a rájuk háruló újfajta feladatoknak, s a rend küldetésének fontos része lett a kultúra terjesztése, ferences iskolák fenntartása is (*Pintér* 2005). Saját alapítású iskoláik mellett városi alapítású, illetve főúri vagy főpapi alapítású intézményekben is tanítottak. A jezsuita rend feloszlata után átvettek 6 jezsuita iskolát is.

A legkorábbi alapítású gimnáziumuk az erdélyi **Csíksomlyó**, amely egyben a legjelentősebb iskolaalapítás is. Egyes kutatók szerint már 1626-tól alsóbb grammatikai osztályokat is tanítottak Csíksomlyón a szerzetesek. Van utalás arra, hogy az iskolát 1653-tól öt osztályossá is felfejlesztették, biztosabbnak tűnik azonban a gimnázium (újra)indítását 1667-re tenni, amikor már az iskolaalapításokat támogató *Sacra Congregatio de Propaganda Fide*hez (a Hittérítés Szent Kongregációjához) írt, illetve az onnan küldött dokumentumok is alátámasztják azt a tényt, hogy az iskolának 32 felsőbb éves diákja volt, akik a grammatikai osztályt végezték és a Rómából küldött pénzből (30 scudo) fogadott tanítóval hamarosan a szintaxist is megkezdték (*Sávai* 1997, 336–339.). A fennmaradt névsor szerint 1669-ben heten tanultak szintaxist a csíksomlyói gimnáziumban (közülük öten Csíkból, ketten pedig Háromszékből valók). 1670-ben már a poétai osztályba is járt 4 diák, ami a nagy-gimnáziummá válás első fokozata lehetett (bár ennek ellentmond, hogy továbbra is csak két tanára volt az iskolának), de a fejlődést megakasztotta az 1676-os szörnyű pestisjárvány. Így 1680-ban a gimnáziumnak újra csak 57 diákja volt, s csak az alsóbb osztályokban folyt a tanítás, egyetlen (világi) tanárral. Az 1689-ben küldött jelentés szerint ebben az évben már újra kisgimnáziumként funkcionált az iskola 138 diákkal, s létszámuk ettől kezdve folyamatosan nőtt. 1689-ben 26 legista, 20 declinista, 16 minor parvista, 26 major parvista, 31 principista és 13 grammatista és 6 szintaxista diák volt, tehát a 138 diákból mindössze 19 volt a felsőbb osztályok tanulója (*Sávai* 1997, 405.). A diákok szüleinek többsége nemes („nobilis”) illetve szabad székely („libertinus”) volt, de a jelentések szerint a tanulók közül minden negyedik-ötödik „ignobilis”, azaz paraszti családból érkezett Csíksomlyóra (1680-ban például 53 diákból 10, 1689-ben 138-ból 17 volt „ignobilis”). Ezzel függött össze,

hogy például 1713-ban az iskola 200 tanulója közül 30-nak a teljes ellátását a ferences rend fedezte a befolyt alamizsnából (Sávai 1997, 79.).

1675-ben Kájoni János nyomdát alapított a kolostorban, s a kiadványok jelentős hányada a gimnázium számára készült. A *Propaganda Fide*hez írt levelekből illetve a visszaemlékezésekből ismerjük ebből az időszakból a tanárok nevét (Szóts Péter, Literáti János, Antalfi István, Lukáts Mihály) és az iskola gazdasági elszámolásait is. Már 1699-ben kérvényezték Rómából újabb tanárok fizetésének biztosítását, de a kérést nem tudta teljesíteni a *Propaganda Fide*. Emiatt, bár 1710-ben Ács János megkezdte a retorika és a poétika oktatását is, a felsőbb osztályokat nem tudták folyamatosan működtetni. 1719-ben újra megpróbálkoztak a két felső osztály beindításával (ezeket Balázs Ágoston, a szintaxist és a grammatikát Csató Elek vállalta), de két év után, 1721-ben újra be kellett zárni őket. Végül Lukács Mihály csikozmási plébános alapítványa fizette a szerzetes tanárokat 1725-től, így válhatott állandóvá a két felső gimnáziumi osztály. 1733-ban új iskolaépületet emeltek, melynek földszintjén az elemi iskolát, az emeleti részen pedig a poétika és a retorika osztályt helyezték el, s itt kapott helyet a színházterem is. A bővítésre szükség is volt, mivel 1734–35-ben kb. 350 diákja volt az iskolának: 212 declinista és parvista, 42 principista, 32 grammatista, 26 syntaxista mellett 16 poéta és 18 rétor járt a legfelsőbb osztályokba. 1773-ban 375, 1775-ben 392 tanulója volt a gimnáziumnak, valószínűleg ekkor is az alsóbb osztályokat látogatták többen.

1782. január 6-án szentelték fel a gimnázium új épületét, melynek költségei Mária Terézia fedezte. 1786-ban, a határország felállításának és az iskola elleni intézkedéseknek köszönhetően a diáklétszám lecsökkent, a 140 diákból 54 volt principista, 17-en jártak a grammatikai osztályba (Sávai 1997, 434–436.). Ezután a gimnázium a rend fenntartásában megszakítás nélkül működött egészen 1851-ig. 1848-ig csak ferences tanárok tanítottak benne (Sávai 1997, 75–110.).

A szintén erdélyi, székelyföldi **Mikházán** nehezebben dokumentálható az iskola fejlődése. 1642-ben jelezték először az ottani bosnyák ferencesek Rómának, hogy Mikházán iskolát alapítottak (Sávai 1997, 149.). Erről további dokumentumok nincsenek, de 1669-ben a *Propaganda Fide* engedélyezte két tanító fizetését a mikházmalom hasznából. Sem a tanulói létszámról, sem az oktatott tananyagról nincsenek adataink. 1754-től megvan viszont a tanárok névsora, de a kimutatásban csak 1–1 professzor szerepel, igaz, hogy közülük hárman – Csergő Boldizsár, Borbély Absolon, Tima Boldizsár – a csíksomlyói gimnázium professzorai voltak korábban (Sávai 1997, 149–151.). A ferencesek 1785-ig zavartalanul tanítottak itt, ekkor azonban a szemináriumot Marosvásárhelyre helyezték, 1796-ban pedig a grammatika osztályokat is megszüntették. Mivel a mikházi *Historia Domus* (háztörténet, azaz: a rendház naplószerűen vezetett dokumentumanyaga) sem ad végleges bizonyágot nem meglepő, hogy a milleniumi csíksomlyói iskolatörténet írója, Bándi Vazu a mikházi iskolát Fejéregyházával, Nyújtóddal, Gyergyószárhegygel együtt a rendelemi iskolái közé sorolta (Bándi 1896, 2.).

Lehetséges, hogy volt még egy (a bosnyák ferences rendtartományban alapított ferences gimnázium a 17. században, méghozzá a szlavóniai **Velikán**. Egyes szerzők szerint Velikán 1640 – 1796 között, **Nekesén** pedig 1650 – 1785 között volt ferences középiskola, minthogy 1650-ben Róma engedélyezte, hogy ezen a két helyen isko-

Velikán kisgimnázium-szerű intézmény, Ferrendžinnek a rendtartományról szóló krónikájában is olvashatunk: „1640 – Hoc anno floreat gymnasium conventus Velicensis in Slavonia...” (*Ferrendžin*, 2.), az iskola tanára Pater Joannes Mihailovic pozsegai ferences szerzetes volt. Egy tanárral, negyven tanulóval indult az iskola, de úgy tűnik, hogy 1708-ban (grammatikai iskolaként, azaz kisgimnáziumként) átkerült Nekcsére, későbbi sorsáról pedig már nincsenek adataink. Velikán 1702-től a század végéig noviciusképzés, s 1725–1780(?) között filozófiai tanfolyam is volt.

Jól látható, hogy az eddigi iskola-alapításoknál a rend egy meglevő, rendkívül erős igénynek próbált eleget tenni, amikor mintegy saját missziós feladatát kiteljesítve elkezdte az oktatást. Csíksomlyó esetében ez a misszió egész Erdélyre vonatkozott, mivel a jászvásári (Iași) gimnázium elpusztulásával és a jezsuiták kiűzésével a század közepén egyetlen – a katolikusok által látogatható – középiskolája sem volt a régiónak. Velikán – hódoltsági terület lévén – még erősebb ez a missziós törekvés. Ezt erősíti az a cél is, hogy az erdélyi és a hódoltsági katolikusok magyar lelkipásztorokkal való ellátását helyben képzett fiatalokkal biztosítsák. Mindhárom iskola mellett működött ugyanis szeminárium vagy tanfolyam, amelynek előfeltétele középfokú tanulmányok folytatása volt. A missziós célokhoz megfelelően az iskolák elindításában a *Propaganda Fide*nek meghatározó szerepe volt, a 18. században viszont már világi személyek által tett alapítványok és adományok segítségével a rend nagyrészt önállóan tartotta fenn a csíksomlyói és a mikházi iskolát, sőt a 18. században már újabbak alapítására is vállalkozott.

Saját alapítású, saját fenntartású középiskola a szintén erdélyi, Kézdivásárhelyhez közeli **Esztelnek**. Esztelneken a Csíksomlyóról odahívott obszerváns ferencesek 1696-tól tanítottak elemi iskolásokat a Rómába küldött jelentés szerint, de mivel a faluban a minoritáknak is volt iskolája (ez került át Kézdivásárhely-Kantára), ennek fejlesztése fel sem merült. Amikor 1727-ben Esztelnekre helyezték a stefanita rendtartomány szemináriumát, a szerzetesi és tanári létszám kibővülésével és egyéni alapítványokkal sikerült bővíteni az intézményt, amely 1752-től legalább 1784-ig gimnáziumként is működött (*Sávai* 1997, 191.).

Talán ebbe a kategóriába sorolható a legkevésbé ismert, **trsztenai** (szenterzsébeti) ferences iskola is. 1776-ban egy igazgatóval és két tanárral működött a kisgimnázium, amely 1779-től (nationalis) népiskolaként működött tovább. Ferences tanárok tanítottak benne 1794-ig. Alapításáról gyakorlatilag semmit sem tudunk, s az iskolatörténetek is csak az 1869-ben megnyitott alreálgimnáziumról írnak a lengyel határ melletti kisvárossal kapcsolatban. (*Bittenbinder* 1911, 155.).

Szabadkán 1747-ben a város alapította meg a kisgimnáziumot, amelynek a vezetését (a városban már elemi iskolát működtető) ferencesekre bízta. Minden költséget a város állt, de mivel a *Ratio Educationis* feltételeit nem tudták teljesíteni, az oktatás 1777-től 1782-ig szünetelt, utána azonban újra elindult a kisgimnázium két tanárral, egy igazgatóval és egy hitoktatóval. 1789-ben Újvidékre helyezték át, 1791-ben került vissza Szabadkára, ahol 1793-tól nagygimnáziumként működött, s 1860-ig tanítottak benne ferences tanárok (*Iványi* 1892. II, 484–465.).

A **bajai** ferences kolostor 1694 óta állt, de csak 1757-től próbálták gimnáziummá fejleszteni a kolostor melletti elemi iskolát. A háztörténet rendkívül keveset ír magáról az iskoláról; 1761. július 26-án mindössze ezt az egyetlen mondatot olvashatjuk: „Pongrácz József tanár atya Aradra távozott, helyébe jött Spaich László atya, aki

más gimnáziumok szabályzata szerint dicséretesen megszervezte az iskolát: engedje a Mindenható Isten, hogy utódai törekedjenek utánozni őt ebben a tisztségben, mindkét ország nagyobb hasznára.” (*A bajai ferencesek háztörténete* 2000, 49.). Spaich György László (1723–1799) két évig tanított Baján majd a budai rendház vezetője és helyettes tartományfőnök lett, s ő készítette el a rendtartomány tagjainak életrajzi gyűjteményét is. Az épületet a város biztosította, két tanárral, 70–75 tanulóval működött az iskola, de nem tudta teljesíteni az 1777-es előírásokat. Így csak magánferences kisgimnáziumnak ismerték el, s hivatalosan csak 1791-től működhetett újra. 1851-ig voltak ferences tanárai.

Zomborban 1763-ban nyílt meg a városi kisgimnázium, két ferences tanárral. 1778-ban a város vállalta egy újabb ferences tanár fizetését (összesen 150 forint javadalom járt a három tanárnak). Az iskolának csak 70 diákja volt, s a rendház megszüntét csak négy évvel élte túl a gimnázium, amely 1786-ig működött.

Körmöcbányán az 1740-es években megszűnt nagy múltú evangélikus gimnázium helyett nyílt meg az új, ferences gimnázium 1768-ban. A város ugyan ferences tanárookra bízta a működtetését, de az iskola igazgatója a városi főbíró volt. Négyosztályos iskolaként működött 1778-ig, amikor a szabályoknak megfelelően átszervezték, s kezdetben kisgimnáziumként, 1789-től pedig már ötosztályos nagygimnáziumként funkcionált, egészen 1851-ig.

Talán városi fenntartású volt a **rimaszombati** katolikus iskola is, amelyben a rozsnói *Historia Domus* adatai szerint – a rimaszombati plébános kérésére – 1777–1780 között a rozsnói ferencesek tanítottak, két szerzetes-tanárral (*Zagiba* 1940, 30.).

A **szombathelyi** iskola alapításánál a város mellett egy kultúra-pártoló főpap is jelentős szerepet vállalt. A városi tanács 1771-ben indította el nagygimnáziumát, bár a királyi engedély csak 1772-ben érkezett meg hozzá. Az iskolaépület bérleti díját és a szükséges taneszközöket Zichy Ferenc győri püspök fizette, a három tanár bérét (bőkezübben, mint Zomborban, évi 240 forinttal) a városi tanács vállalta magára. Zichy Ferenc a ferenceseket kérte fel az iskola működtetésére a jezsuita és a piarista iskolák szabályzata alapján. A város elégedett volt a ferences tanárokkal, ezért kérvényezték, hogy 1777 után is nagygimnáziumként működhessen az iskola. Ehhez azonban a soproni és a kőszegi gimnázium közelsége miatt a tankerületi igazgató nem járult hozzá, így a szombathelyi iskolát 1778-ban kisgimnáziummá minősítették vissza. Szombathelyen az 1770-es években 250–300 körüli volt a tanulólétszám. 1772–73-ban az első két osztályba 100, a grammatikai osztályokba 50, a poétikai, retorikai osztályba 67 diák iratkozott be. A tanulók társadalmi megoszlásáról készült statisztika tíz évvel későbbi, eszerint az 1782–83-as tanévben 62 nemesi, 22 polgári és 77 paraszti származású diák tanult itt (*Klemm* 1931, 121.). 1789-től már világi tanárok is oktattak benne. Fenntartását egy vármegyei alapítvány is segítette, így lett belőle líceum, amit 1808-tól a premontrei rend látott el tanárokkal.

Keszthelyen 1771-ben gróf Festetich Pál alapított gimnáziumot. A három osztállyal meginduló iskola alapító okmánya szerint „mind az iskolákat, mind a tanárokat nem a Ferencziek szerzete, hanem ő nagyméltósága látja el”. A két tanár és az igazgató ellátására 180 forintot rendelt az alapító, s amikor 1778-ban újabb tanár fizetéséről kellett gondoskodni, 60 forinttal egészítette ki a juttatást. 1789-ben a gimnázium állami nagygimnázium lett, a gróf Festetich Pál által fizetett 240 forint hozzájárulás ettől kezdve a Tanulmányi Alapba folyt be. A ferences tanárok a keszthelyi

rendház feloszlata (1788) után is megmaradhettek az iskolában, melynek 1796-ig voltak ferences tanárai (*Takács-Pfeiffer* 2001, 541–551.) Később világi papok, majd – akárcsak Szombathelyen – a premontreiek kezébe került az oktatás.

Jászberényben 1779-ben került a ferencesek irányítása alá az 1767-ben Jász-apátiban elindított és világi papok által működtetett kisgimnázium. A város kezdetben a piaristákra szerette volna bízni az iskolát, s csak a terv meghiúsulása után fordultak a ferencesekhez. Az iskolát a Jász-Kún Kerület (pontosabban nagyrészt Dósa Pál jászkerületi kapitány adományára) hozta létre és tartotta fenn 1869-ig, de egészen a millenniumig ferences tanárok tanítottak benne (*Blénessy* 1967).

A jezsuita rend feloszlatakor került a ferencesekhez **Eszék, Rozsnyó, Esztergom, Gyöngyös, Zsolna és Liptószentmiklós** (más néven **Verbic**) gimnáziuma. Ez utóbbi négy városban csak 1776–77-ben bízták meg a ferenceseket az iskolák fenn tartásával. Az okok különbözőek voltak.

Zsolnán kezdetben világi tanárok látták el az iskolát, csak 1776-ban sikerült megegyezni a ferencesekkel, akik aztán 1850-ig tanítottak a gimnáziumban.

Gyöngyösön a helytartótanács kérte fel a rendfőnököt, hogy biztosítsa az iskola működését. A rend fiatal szerzetes-tanárai meg is kezdték a tanítást, de a gimnázium élén továbbra is az ex-jezsuita igazgató maradt, egészen 1798-ig. Ettől az évtől kezdve – egy magánszemély alapítványának köszönhetően – ismét nagygimnáziumként működött az iskola egy világi pap vezetésével. 1843-tól azonban már az igazgatói teendőket is a ferencesek látták el, s zavartalanul működött gimnáziumuk egészen az 1898-as államosításig, bár a tanárok egy részét még ekkor is alkalmazta az állami gimnázium (*Fáy* 1999, 75–81.).

Esztergomban a város szeretett volna inkább egy tanítórendet látni az iskolában, végül világi tanárok alkalmazása (1791) után valóban a bencéseké lett az iskola 1808-ban. **Liptószentmiklóst** csak 1777-ben adták át a ferenceseknek, akik tíz évig (1787-ig) tanítottak a volt jezsuita kisgimnáziumban. A másik két városban, **Eszéken** és **Rozsnyón** már a feloszlata évében a ferencesek kezébe került az oktatás. **Rozsnyón** mindössze öt évig tanítottak, mivel 1778-tól a premontreiek vették át az iskolát. **Eszéken** viszont egészen 1849-ig működött a ferences nagygimnázium.

A szakirodalomban ezeken kívül gyakran feltüntetnek minorita iskolákat is, összekeverve a két rend oktatási intézményeit, s még jónéhány (obszerváns) ferences iskola (pl. Dész, Szokolca, Pozsega, Varasd) is szerepel. Ezeknél azonban még bizonytalanabb a gimnáziumi fokozat vagy a ferences időszak dokumentálása. Désen pl. 1713 óta működött iskola a rend tulajdonában, de csak egy (világi) tanítóval. Később szerzetes-tanár vette át ezt a feladatot (valószínűleg 1742-től, ekkor lett ugyanis konvent a dési misszióból), de nem igazolható, hogy elemi iskolánál magasabb fokon működött volna ez az intézmény. Máshol pedig csak a 19. században kapták meg a ferencesek az addig pálos kézben levő volt jezsuita iskolákat, ezért időszakunk szempontjából ezeket már nem lehet figyelembe venni (*Pintér* 2005).

A 18. század második felében az iskolák ugrásszerűen megnövekedett száma sok ferences tanárt igényelt. A megfelelő tanári létszám biztosítása különösen 1777 után okozott gondot, amikor is előírás lett nemcsak a tanárok kötelező létszáma (3–5 fő, vagyis minden osztálynak külön tanár), hanem egyetemi végzettsége is. Korábban valószínűleg e nélkül is tanítottak a rendtagok, legalábbis a tanárok hiányos tudását kifogásolták Esztergomban és feltehetően azokban a városokban is, ahol inkább

más szerzetesrendet (Jászberényben piaristákat, Gyöngyösön premontreieket) szerettek volna látni iskolájukban. A tanárhiányra jellemző, hogy 1778-ban emiatt kellett ideiglenesen bezárni a bajai, a szabadkai és a rimaszombati gimnáziumot, a gyöngyösi pedig csak kisgimnáziumként tudták tovább működtetni három tanárral, akik 25–26 évesek lévén, éppen csak elvégezték a teológiát. A tanárhiány enyhítésére 1778-ban Mária Terézia évi 80–80 forintot adományozott hat mariánus ferences részére, hogy egyetemi tanulmányaik költségét fedezze. Az állami oktatási rendszerhez vezető lépésként a *Ratio Educationis* elrendelte, hogy a ferences tanárok és igazgatók mentességet kapjanak a chorustól és a koldulástól, és éllelmen és ruházaton kívül évi fizetést is rendelt számukra, amit az iskola fenntartója kiegészíthetett. A század utolsó harmadában a 130 középfokú iskolából 18 volt az obszerváns ferenceseké, s a 4–500 középsikolai tanár közül körülbelül 45–50 lehetett ferences szerzetes.

A tanulók létszáma a 17. század végén még csak 150–200, a 18. század utolsó harmadában viszont már 2200 diák tanult összesen a rend középfokú iskoláiban. Ez iskolánként 70–250 diákot jelent. A két legnagyobb gimnázium a szombathelyi és csíksomlyói volt.

II. A színhátság története a ferences iskolákban a 18. században

Jelenlegi tudásunk szerint 9 gimnáziumban és 2 elemi iskolában voltak előadások a 18. században, s összesen 137 előadás adatait tudjuk dokumentálni. Ma 101 drámaszöveget tartunk nyilván a ferences iskolákból, ebből 99 a csíksomlyói ferences rendház könyvtárában és a Csíki Székely Múzeumban található. Közülük egy szöveg mikházi, egy pedig eszterneleki eredetű, a többi mind Csíksomlyóhoz köthető. A Csíksomlyón őrzött szövegeken kívül fennmaradt egy magyar drámaszöveg a gyöngyösi rendházból (ez csak a legutóbbi időkben került elő) és egy kiadott, latin dráma Szombathelyről. A ferences színhátság monográfiájában (*Pintér* 1993) 135 adat és 100 drámaszöveg szerepelt (a két 17. századi darabtól most eltekintettünk). Az újabbban előkerült mikházi és gyöngyösi adat és a gyöngyösi vígjátékszöveg ezeket a számokat 137-re, illetve 101-re módosítja. (A 101 szöveg közül 66 magyar, 12 pedig magyarul latin nyelvű, a számokból nyilvánvaló a magyar nyelv döntő fölénye.)

A **szabadkai** ferences iskolában 1747-ben indult meg a színhátság. Az adat közlője szerint horvát nyelvű iskolai előadással fejezték be a tanévet, és ettől kezdve év végén rendszeresen tartottak horvát, latin vagy magyar nyelvű előadásokat (*Rackov* 1977, 11.). Bár nem ismerjük a pontos forrást, de több adatunk is van arról, hogy ez alatt az időszak alatt valóban folyamatosak lehettek az előadások. Iványi István levéltári forrásokból közli azt a tényt, hogy 1763. március 4-én a városi tanács a professzorok kérelmére deszkákkal javíttatta ki az iskolai színpad hiányait. 1767-ből való az első konkrét előadási adat, s ettől kezdve 1776-ig kilenc előadásról tudunk. Az előadások címei (*Crispus, Senacherib, Anastasius keleti császár, Eustachius, Nagy Theodosius, Belizar, Joas*) azt sejtetik, hogy elsősorban történeti és bibliai tárgyú tragédiák kerültek színre a szabadkai iskolában (*Iványi* 1892. II, 468.). 1767-ben két fiatal drámaíró tanár érkezett ide, Osztraticzky Jeromos és Prostyevszky Vencel személyében. Bár az előbbi csak egy évet töltött Szabadkán, itt írt színdarabját a kör-

möcbányai gimnáziumban is bemutatták, ottani áthelyezése után. Rajtuk kívül még Kázmér Imre és Kovacsóczy Lajos neve ismert a drámaíró tanárok közül. A *Historia Domusban* az előadások címén és a rendező-drámaíró tanárok nevével kívül az időpontot is feljegyezték. E szerint farsang idején, húsvét körül és augusztusban is volt előadás az év végi bemutatók mellett, s az 1774. április 8-i bemutatót a kalocsai érsek is megtisztelte jelenlétével. Az adatokon kívül semmiféle színlap vagy szöveg nem maradt fent. A szabadkai színjátszásról 1774 után már nincsenek adataink, s ez valószínűleg összefügg az iskola nehézségeivel, és azzal, hogy a gimnázium nem tudott már megfelelni a megszigorított követelményeknek.

Körmöcbányán a már említett fiatal tanárnak, Osztraticzky Jeromosnak köszönhető az iskolai színjátszás megindulása. Körmöcbánya nagyon gazdag színházi hagyománnyal rendelkező város volt, protestáns városi iskolájában 1534 óta rendszeresek voltak a (főként bibliai tárgyú) iskolai előadások. Rendszeresek voltak a városi polgárság farsangi mulatságai, jelmezes, álarcos előadásai is, s a 18. században már német hivatásos színtársulatok is felléptek a városban. 1768-ban Osztraticzky Jeromos Crispusról, Nagy Konstantin császár fiáról adott elő egy darabot. Bittenbinder Miklós tudósítása szerint az iskolai könyvtárban nyolc latin nyelvű drámaszöveget őriztek még a két világháború között, s bár ezeken nem volt semmiféle utalás, mégis valószínű, hogy a ferences gimnáziumban be is mutatták őket (Bittenbinder 1911, 155.). Többségük mártírdráma, illetve történelmi darab: Artaxerxes, Constantinus, Cyrus, illetve Szent Eustachius mártír és Nepomuki Szent János a főszereplőjük. A színjátszó diákok és a rendező tanár javadalmazása hasonlóképpen történt, mint az eddigre már megszüntetett evangélikus városi iskolában. A városi pénztár 40 forintot utalt ki a tanároknak, hogy az iskolai előadásokhoz használt szénapajtát rendbe tegyék és a szükséges díszleteket megvásárolhassák. Az 1775-ös városi feljegyzés szerint a pénztárból 30 forintot utaltak ki a komédiákban részt vett ifjak megjutalmazására és a muzikusok fizetésére (Hlatky-Schröder 1895, 153; Pintér 1993, 128–129.). Ez az utolsó adatunk, ezért valószínű, hogy itt is az iskola átszervezése vethetett véget a virágzó színjátszásnak.

Körmöcbányához kapcsolódott a **trsztenai** (szenterzsébeti) színjátszás is. Itt csak egy előadásról tudunk, erre 1776 júliusában került sor, az elemi iskolások és a grammatisták részvételével. A három felvonásos darabnak (*Julius martyr*) több mint 12 szereplője volt, és zene is volt hozzá. A szerző, Czaizel Benedek az általa bemutatott dráma szövegét magával vitte Körmöcbányára is. Az ottani levéltárban őrizték (s lehet, hogy Körmöcbányán is bemutatták) a darabot, amely ma sajnos, lappang (Bittenbinder 1911, 155.).

Szombathelyen az iskola alapításával egy időben kezdődtek meg a színielőadások és majdnem húsz évig több-kevesebb rendszerességgel folytak is. 1772-től minden év végén volt színjáték, s valószínű, hogy év közben is rendezhettek előadásokat. Erre utal az a rendelkezés, miszerint Zichy Ferenc püspök a *generalis comoedia*, vagyis az év végi nagy színi előadás mellett csak két kisebb *declamatiot* engedélyez az év folyamán (Klemm 1931, 19.). Az ő nevéhez fűződik a ferences iskolai színjátszás egyetlen nyomtatott emléke is: az ő tiszteletére adták elő azt a pásztorjátékot, amelyet – a püspök költségén – nyomtatásban is megjelentettek 1775-ben. A pásztorjáték szövegét (*Drama officioso-Bucolicum*) Angster Jeromos ferences tanár írta, a latin nyelvű darab a piarista iskolákban divatos, főpapok tiszteletére írt

pásztorjátékok stílusához és szerkezetéhez hasonlít. Horváth Ferenc szerint Faludi Ferenc darabjait is színre vitték Szombathelyen (*Horváth* 1958, 307.), a *Hadi és Más Nevezetes Történetek* pedig arról tudósít, hogy Sonnenfels osztrák drámaírónak Révay Miklós által lefordított és magyar nyelven kiadott darabját (*Das Opfer, Az Áldozat*) is bemutatták egy szabadtéri előadásban, 1791. július 1-én (*Wellmann*, 1982, 312–313; *Pintér* 1993, 131–132.). 1789 és 1796 között az iskola tanára Kulcsár István (a Pesti Magyar Színtársulat későbbi igazgatója) is, lehetséges, hogy az ő idején is folytatódott a színjátszás, bár erre nincsenek adataink.

A **gyöngyösi** ferencesek már a jezsuita gimnázium működésének idején is rendeztek színelőadásokat. 1757. április 8-án, húsvétkor pl. verses misztériumjátékot adtak elő (színjátészó fiúkkal, talán elemi iskolásokkal?) a templomban kitett úrkoporsó előtt (*Fáy* 1999). Amikor átvették a jezsuita gimnáziumot, egyúttal egy nagyon jelentős színi hagyományt is „örököltek”. 1644-től 1776-ig 95 jezsuita előadás adatait ismerjük, s még a rend feloszlása után is volt egy bemutató 1776 júliusában. Arra, hogy ez a virágzó színi élet folytatódott-e azután, hogy a ferencesek vették át a jezsuita gimnáziumot, nincsenek adataink, de a *Hadi és Más Nevezetes Történetek* tudósítása szerint Simai Kristóf *Mesterséges ravaszság* című darabját (*Piarista iskoladrámák II.* 325–383.) 1783 és 1789 között biztosan bemutatták Gyöngyösön. Egy 19. századi adat szerint a gyöngyösi iskola könyvtárában őrizték azt az ismeretlen szerzőtől való dráma-kéziratot is, amely Pállya István *Ravasz és Szerencsés* című darabjának (*Piarista iskoladrámák II.* 109–195.) egy érdekes változata (a címe: *Inter duos litigantes tertium gaudet*), s lehetséges, hogy ez a vígjáték is színre került (a darab szövege a *Ferences iskoladrámák* utolsó kötetében fog megjelenni). A város 1791-ben új színháztermet csináltatott a városi elemi iskolában, így joggal feltételezhetjük, hogy tovább élhetett a városi szórakoztatásnak és művelődésnek ez a formája.

A **zombori** ferences iskolában 1779-ben rendezték az első színi előadást, amikor az iskola tantestülete a városi tanács anyagi hozzájárulásával még egy tanárral bővült. Színházterem nem volt az iskolában, a *Protocollum* adatai szerint Boda Gerárd iskolai tárgyú komédiáját a templom előcsarnokában mutatták be. Két évvel később, január 24-én, farsangkor a rendház refektóriumában volt egy előadás: Vukovich András declamációját a városi katonaság tisztjei, városi hivatalnokok és szenátorok is megtekintették (*Pintér* 1993, 81, 132.).

Bajáról három adatot ismerünk az 1761–1781 közötti időszakból. Az első bemutatót 1763. augusztus 29-én, a megyei közgyűlés előestéjén rendezte Spaich László ferences tanár, Grassalkovich Antalnak, a város földesurának, Anton Migazzi bíborosnak és Batthyány Józsefnek a jelenlétében. 1768-ban Makay Márton adatott elő egy komédiát (ugyancsak az iskolaév végén, augusztus 26-án), ezután pedig (valószínűleg 1775 és 1781 között) a *Mesterséges ravaszság* került színre egy ismeretlen tanár betanításában (*Wellmann* 1982, 76–77; *Pintér* 1993, 113–114.).

Eszteleken is gazdag színjátszóhagyomány lehetett, legalábbis erre utal, hogy 1752 után az iskola mellé fából színházépületet is emeltek (*György* 1930, 215.). Ennek ellenére csak két előadást tudunk dokumentálni: 1753-ban, Szent György napján, Hippoclidésről szóló darabot mutattak be (szövege a csíksomlyói passiók között, a zárda könyvtárában maradt fenn, kötetünkben közöljük), 1787-ben pedig egy verses, magyar nyelvű úrnapi játékot adtak elő a diákok. Ennek a szövege ma lappang,

s maga az adat is csak az utóbbi években került elő Kolozsvárról. A darab címe: *Dei Hominis. Verbi Incarnati. Gloriosissimi Corporis Redemptoris D[omi]ni Nostri Jesu Christi, in Sacratissimo, ac Venerabili Eucharistiae Sacramento occasione solemnitatis Theophoricae per Juventutem Esztelnekiensem Fideli Populo exhibita Adoratio. Anno a Partu Virginis 1787. Die 10ma Junii.* A játékot szabadtéren, a négy oltárnál adták elő, minden stációnál volt prológu és konklúzió, amit egy arkangyal mondott el, a végén pedig (valószínűleg a közönséggel együtt) egy éneket énekeltek el az Oltáriszentségről. A kéziratra a szereplők nevét is feljegyezték.

Mindössze egyetlen előadás volt (mai ismereteink szerint) Gyergyószárhegyen és Mikházán. **Mikházán** 1762 nagypéntekjén tudunk színielőadásról, a *Jephtéről* szóló darab szövegét is a csíksomlyói rendház levéltára őrizte meg. Több tanár is Csíksomlyóról került ide, talán ők szorgalmazták az itteni színjátszást is (*Pintér* 1993, 129.).

Gyergyószárhegyen is passiójátékot mutatott be Balogh Mihály, az iskola (világi) tanára 1762. április 9-én. Az előadás gróf Boér Zsófia „kegyis protectiójával” zajlott le, a mecénás valószínűleg a kellékeket és a díszletek költségét fizette (*Bándi* 1896, 293; *Pintér* 1993, 127.).

A legjelentősebb színjátszó hagyomány a rend legelső, **csíksomlyói** gimnáziumában alakult ki (*Pintér* 2003, 659–674.). Csíksomlyón összesen 99 előadást rendeztek 1721-től a 18. század végéig (*Kilián–Pintér–Varga* 1992, 44–77; *Pintér* 1993, 114–127.), s 97 drámának a szövege is fennmaradt (ezeken kívül még az egyik darab Esztelneken játszott variánsát és egy mikházi szöveget őriznek Csíksomlyón). Az 1721-es dátum nem tekinthető teljesen bizonyosnak, mivel a szövegek lemásolása-kor a lejegyzők utólag már nem tudták pontosan a bemutatók időpontját, így csak egy körülbelüli, lehetséges évszámot jegyeztek rá a kéziratokra. Jónéhány szövegről nem is tudjuk, hogy mikor mutatták be őket színpadon, máshol pedig csak az évszámot ismerjük, a teljes dátumot nem. Az bizonyos, hogy a pontosan ismert időpontok közül negyvenkilenc alkalommal nagypénteken játszottak, kilencszer feketevasárnap, két előadás volt pünkösöd szombatján, s játszottak úrnapján és Mária mennybevitel napján (augusztus 15.) is. Az ifjúság védőszentjének, Páduai Szent Antalnak az ünnepnapján, június 13-án is volt előadás, és játszottak az iskola védőszentjének, Szent Adalbertnek az ünnepén (április 23.) is. Az új iskolaépület felszentelésekor, 1782-ben vízkereszt napján (január 6.) volt bemutató.

A többi iskolában szokásos előadási alkalmak (tanév vége, püspöklátogatás, a mecénás névnapja, farsang) szinte teljesen hiányoznak Csíksomlyón, farsangi előadásról csak egyetlen adatunk van, püspöki látogatáshoz is csak egy darab kapcsolódik (1742). Az azonban jól látszik, hogy a 18. század második felében már a ferencesek is megpróbáltak igazodni a korszerűbb színjátszási gyakorlathoz: évente több előadást is rendeztek és a passiókon kívül történelmi, társadalmi játékokat és bohózatokat is bemutattak.

Az előadások megindulása egybeesett a gimnázium felső osztályainak megszűlésével és a Mária Társulat megalakításával, amely a színjátszás legfőbb támogatója lett. Az első, Mária tiszteletére alapított társulatot Rómában hozták létre, 1563-ban, azzal a kikötéssel, hogy főként a tanuló ifjúság körében alakuljanak ilyen egyesületek. A 18. században már szinte minden ferences középiskolában volt Mária Társulat (*Pintér* 1993, 41–42.).

Csíksomlyón a társulat magára vállalta a színjátszás anyagi feltételeinek biztosítását, az első időszakban Mikó Judit adományából sikerült beszerezni a színjátszáshoz szükséges kellékeket. 1774-ben a drámaszövegek őrzésére készített szekrényt és a szövegek összemásolását biztosító bőrkötésű könyvet is a társulat vásárolta meg. A Mária Társulatok 1784-es feloszlásának valószínűleg szerepe volt abban, hogy a csíksomlyói iskola virágzó színi hagyománya megszakadt. (Igaz, hogy csak egy időre, mert a zárda könyvtárában fennmaradtak 19. század eleji szövegek is, még 1841-ből is van színjáték.) Az előadásokban több osztály tanulói is szerepeltek, bár a leggyakrabban a középső és a felső nyelvtani osztály tanulóinak, a szintaxistáknak és a grammatistáknak a dolga volt a színjátszás. A legtöbb szereplő a kötetünkben is olvasható 1731-es passióban lépett fel: 104-en vettek részt a produkcióban. Az átlag 50 körüli volt, a 20–25 szöveges szereplő mellett legalább ugyanennyi statiszta (katonák, szolgák, zenészek, táncosok) lépett színre, de gyakori volt a 70–80 szereplős előadás is.

Hét előadásnak a szereplőit ismerjük név szerint a későbbi évekből (*Kilián–Pintér–Varga* 1992, 64–74.).

III. A csíksomlyói kéziratok

A csíksomlyói ferences zárda könyvtárában őrzött kéziratokról először 1862-ben adott hírt Nagy Imre (Nagy 1862). Fülöp Árpád az 1893–94-es tanévben kiadta az 1758-as passió teljes szövegét (*Fülöp* 1894): ez volt az első, nyomtatásban is megjelent csíksomlyói passió. A következő fontos lépés az 1896-os esztendőben volt: a csíksomlyói gimnázium ünnepi értesítőjében Bándi Vazul, az akkori igazgató részletesen bemutatta az iskola (és benne az iskolai színjátszás) történetét, felsorolva az irattárban található drámaszövegek rövid címét is (*Bándi* 1896). Két év múlva, a *Régi Magyar Könyvtár* sorozatának 3. köteteként, *Csíksomlyói nagypénteki misztériumok* címmel Fülöp Árpád kiadott négy passiójátékot (az 1751-ből, 1752-ből, 1758-ból és 1766-ból valókat), nagyon alapos bevezetővel, tanári névsorokkal (*Fülöp* 1897). Mivel Fülöp Árpád forrásai mára már elvesztek, munkája megkerülhetetlen alapmű lett minden kutató számára. A kötetről több helyen jelent meg méltató recenzió, s amikor Szlávik Ferenc került a gimnáziumba, ő folytatta az anyag közlését (*Szlávik* 1907, 1908, 1912). Az apróbb közlemények után 1913-ban ismét szövegkiadásra kerülhetett sor, *Csíksomlyói iskoladrámák* címmel (*Alszegehy-Szlávik* 1913). A kötetben egy vígjáték, egy magyar történelmi dráma, egy moralitás és egy késői, 1776-os passiójáték olvasható. Ezután már csak néhány híradást olvashattunk az anyagról (*Tímár* 1929), utolsóként Angyal Endre közölt néhány szép passiórészletet a *Vigilia* 1940–41-es évfolyamában (*Angyal* 1940). A háború után már senki nem látta az anyagot és semmit nem lehetett tudni a kéziratok sorsáról. 1959-ben két passiószöveg kézírata a Petőfi Irodalmi Múzeumba került, ezeket azonban még a háború idején hozták át Magyarországra. A kéziratok egy-egy szép részletét Kilián István közölte (*Kilián* 1981) és az ő vezetésével készült el az egyik szöveg kiadása is (*Pintér* 1984). Az elveszettnek hitt kézirat-együttes 1980. augusztus 22-én került elő a kegytemplomból, a Mária-szobor talapzatának javításakor. A jegyzőkönyv szerint „este 21 óraker a talapzat üregéből régi könyvek és leltári iratok kerültek felszínre. Szám-

szerint: 33 darab nyomtatott és kéziratos könyv, 2 doboz misztériumdrámákkal, két köteg levéltári irat és egy függőpecsétetes oklevél” (*Muckenhaupt* 1999, 14.). Az értékes lelet ezután visszakerült a kolostor könyvtárába. Még tíz évig, a romániai fordulatig kellett várni arra, hogy a leletről hírt kapjunk. A kritikai kiadás munkálatai mellett 1995-ben megjelent az 1765-ös passiójáték modern helyesírású szövege (*Iskoladrámák* 63–118.), 2003-ban pedig egy 12 passiószöveget tartalmazó, mai helyesírással, részletes jegyzetekkel készített népszerűsítő szövegkötet is (*Nap, hold és csillagok...*). Közben megjelent egy 17. századi, horvát eredetű, de Csíksomlyón őrzött, dramatizált Mária-siralom szövege is, az eredeti kaj-horvát nyelven és modern magyar fordításban is (*Lukács* 2000).

A legtöbb szöveg a *Liber exhibens actiones parascevicas Ab anno 1730 usque ad annum 1774 diem Aprilis 27* című kötetben található. A vaknyomásos, barna bőrkötésű kötet 348×223 mm méretű, 1348 oldalas, több kéz írását őrzi. Ma a csíksomlyói ferences zárda könyvtárában található, jelzete A VI 7/5275. A második oldalon a darabok műfajaira is utaló, hosszabb cím olvasható: *Libellus Scholarum Csik Somlyoviensium, nihilominus Mediam Syntaxeos, ac Grammatices signanter, specialiter concernens, et continens Repraesentationem, Enuclationem Mysteriorum Passionis Dominicae, seu Actiones Tragico=Parascevicas, Devoto Populo ad aedificationem quott Annis exhiberi solitas, in usum faciliorem Moderatorum sedulo congestas. Factus 1774. Anno Millesimo septingentesimo quinquagesimo Primo ab Adventu Veri Messiae Mundum cum Patre Supremo conciliantis id est.*

A kötetet tehát 1774-ben, valószínűleg ugyancsak Péterffi Márton ferences tartományfőnök utasítására másolták össze, aki két évvel később kelt levelében is arra utasította a kolostor fiatal szerzeteseit, hogy másolják le az összes fellelhető drámaszöveget, nehogy a csíksomlyói darabok elkallódjanak. A Mária Társulat által vásárolt nagy kötetbe így került bele 46 magyar, 1 latin-magyar és 1 latin nyelvű misztériumjáték. A kötet legkorábbi szövege (a címmel ellentétben) 1721-ből, a legkésőbbi pedig 1774-ből való.

1776-ban két újabb drámagyűjtemény jött létre *Actiones Tragicae* és *Actiones Comicae* címmel, amely 6 illetve 7 drámaszöveget őrzött meg az utókornak; ma mind a kettő a csíksomlyói ferences zárda könyvtárában van. (Részletes könyvészeti leírásuk: *Muckenhaupt* 1999, 117–119.)

Az első kötet bevezetőjében olvashatjuk Péterffi Márton 1776. június 1-jén kelt intéző levelét a drámaszövegek megőrzésének szükségességéről (*Fülöp* 1897, 51–53.): *Actiones Tragicae sanctissimam domini et redemptoris nostri passionem ac mortem, aliaque sacrae et evangelicae historiae mysteria lamentabiles casus in ea signatos, divinaeque justitiae ac misericordiae exempla piae Christi-fidelium meditationi et compunctioni scenice proponentes. Industria patrum supremae, ac mediae grammatices classis professorum, ter nobilem, ac ingenuam gymnasii csíksomlyoviensis sub cura fratrum minorum strictioris observantiae provinciae transylvanicae sancti regis stephani, literarum ac humanitatis studio vacantem studiosam juventutem ab anno 1776. Coram devoto Auditorio productae, ac jussu Admodum Reverendissimi Patris Martini Péterffi Praelibati Ordinis et Provinciae Praedicatoris Sacro sanctae Theologiae Lectoris ac Ministri Provincialis, pro perenni memoria huc inscriptae.* A kötet jelzete: I. 24. A I 6/5274. A papírkötéses, 155 oldalas kézirat 6 magyar szöveget tartalmaz, 3 kéz lejegyzésében.

Actiones Comicae In Vitia invectivae, et ex adverso Ad Heroicus Virtutum actus exstimulantes, opera ac studio Patrum pro tunc Eloquentiae, ac Poeseos Professorum, Per Nobilem, ac Ingenuam Gymnasy Csiksomlyoviensis sub cura Fratrum Minorum, Strictioris Observantiae Provinciae Transylvanicae Sancti Regis Stephani Humanioribus Facultatibus vacantem Studiosam Iuventutem, Ab anno 1776, coram frequentissimo Auditorio productae, ac jussu Admodum Reverendissimi Patris Martini Péterffy Praelibati Ordinis et Provinciae Praedicatoris Sacro sanctae Theologiae Lectoris ac Ministri Provincialis, perennature memoriae gratia huc inscriptae című kötet jelzete: I. 27. A VI 8/5276. A 186 oldalas kéziratban 3 magyar-latin és 4 magyar szöveg olvasható az 1776–1780 közötti évekből, két kéz írásával.

Még így sem került bele minden drámaszöveg ebbe a három kötetbe, a további szövegeket a két „fekete doboz”-ban őrizték. Az egyikben 8, a másikban 22 kis füzet található, (a dobozokat feliratuk szerint a milleniumi kiállításra készítették) vegyesen magyar, latin-magyar és latin nyelvű drámaszövegekkel. A latin szövegek közt van Anton Claus jezsuita szerző 8 darabja is. A magyar szövegek egy részét bemásolták a passióskötetbe, de azért megőrizték az eredeti kéziratot is. A többség azonban kimaradt az összegyűjtésből, így a szöveget máshonnan nem ismerhetnénk. (Az önálló drámakéziratok könyvészeti leírása: *Muckenhaupt* 1999, 106–108, 119–125.)

Van egy kéziratos gyűjtemény a csíkszeredai Csíki Székely Múzeumban is. A egyes tartalmú, cím nélküli kolligátumot 1751-ben állították össze (jelzete 2153), 4 latin nyelvű drámaszöveget másoltak bele: egy allegorikus pásztorjátékot, egy Szent Katalinról és egy Szent Borbáláról szóló drámát, valamint egy keresztény hitvitát tartalmaz. Ugyanitt további három latin nyelvű és egy magyar darabot is őriznek különálló füzetben (*Pintér* 1993, 125–126.)

A csíksomlyói drámaszövegek többsége másolat, bár lehetséges, hogy a szerzők nevét vagy kezdőbetűjét feltüntető szövegek között autográf szerzői kéziratok is vannak. Mivel a név szerint ismert drámaíróknak (pl. Potyó Bonaventúrának, Domokos Kázmérnak, Szentes Regináldnak) nem maradtak fenn egyéb kézírataik, ezt utólag már nem tudjuk megállapítani. A passióskötet írásképe nagyon nagy eltéréseket mutat: rendkívül nehezen olvasható, javítgatott, hanyagul másolt szövegek váltakoznak jól olvasható, tiszta írásképekkel, valószínűsítve Fülöp Árpád feltevéseit, miszerint a kötetet diákok vagy fiatal fráterek másolhatták. Éppen ezért nehéz megítélni a passiók verselésének a színvonalát: a sok hibás verssor, szókihagyás, téves rím stb. ugyanis minden bizonnyal a másolók figyelmetlenségének és felkészületlenségének következménye. Mivel takarékoskodtak a papírral is, sokszor folyamatosan írták a verssorokat, ami több hibalehetőséget rejtett, s így a lehetséges szakaszbeosztás, a szakaszok sorszáma is sokszor ingadozik. Szerencsére több passióban is a szakasz első sorát bekezdéssel vagy kiemelt betűvel jelezték a másolók. Az 1773 után játszott drámák szövegeit már sokkal gondosabban megőrizték. Mind a két kisebb kötet, mind a különálló füzetek írása gondos munkára vall, ezeknél joggal feltételezhetjük, hogy a szövegek egy részét maguk a szerzők másolták. Ugyanakkor az is látható, hogy a misztériumjátékok szövegei egyértelműen csak az előadáshoz készült szöveggönyvek, ezért maradt néhány szöveg vázlatos vagy éppen hiányos. Ezeket a jelzésszerű részeket csak az előadás során, a rendező saját instrukciói szerint töltötték meg élettel. 1766-ban például az utolsó jelenethez ezt

írta a szerző: „Itt énekkel és beszéddel az ördögök az áruló Júdást eltemetik. Tetszés szerint.”

A Csíksomlyón ma található anyag nem egyezik meg teljesen a Bándi Vazul-féle felsorolással: 12 címet nem sikerült azonosítani, vannak viszont olyan szövegek, amelyek nála nem szerepelnek, így ma összesen 99 drámaszöveget ismerünk Csíksomlyóról.

Lehet, hogy még ez a szám sem végleges, mivel a Csíksomlyó környéki plébániák anyagának átvizsgálásakor talán előkerülhetnek újabb kéziratok is. A 99 szövegből majdnem 20 jezsuita eredetű: Anton Claus német jezsuita 8 latin darabjának kéziratos másolata, Jób Gábor történelmi drámája, Andreas Friz német jezsuita *Cyrusról* szóló darabjának magyar fordítása, Gázsó István *Macaria* című darabja, a *Nepomuki Szent Jánosról* szóló latin darab, a *Rusticus imperans*, a *Jeroboám*, a *Jekóniás* is, de a csíksomlyói tanárok a fordítás során jelentősen átdolgozták őket. Pietro Metastasio két darabját (*Isacus figura redemptoris*, *Titi Clementia*) is megőrizte a zárda könyvtára. A többi szöveget azonban nem ismerjük máshonnan, s így feltételezhetjük, hogy „eredeti” ferences darabok lehetnek.

IV. A csíksomlyói iskolaszínpad

A csíksomlyói színház szcenikájáról meglehetősen kevés az ismeretünk (*Nagy* 1862; *Bánda* 1894; *Fülöp* 1897). A legtöbb előadás színhelye az iskola színházterme volt, egyes daraboknak – éppen a koraiaknak – azonban már a címe is (*Processio parasevica*, *Via Crucis*) utal az előadás különleges helyére és körülményeire: körmenetre, kálváriára, keresztútra. Csíksomlyó zarándokhely volt, ezért a csíksomlyói színpad története szervesebb kapcsolatban van a nagypéntek tömeges ünneplésével, mint magával az iskolai tananyaggal. Az iskola diákjai több évben is a nagypénteki körmenet, stációjárás során játszhatták a passiót. Néhány passió nem is scenákra, hanem stációkra oszlik, e jeleneteket tehát a Kálvária egyes stációinál megállva adták elő. (Az 1723-as passió töredékes, csak a 4–5–6–7–8–9. stációt tartalmazza, de az 1739-es darabban már mind a tizennégy stáció megvan). *Declamatio-ciklusról* is beszélhetnénk, mert a történet – a szenvedéstörténet egy-egy részletét – ilyenkor minden stációnál megakasztja a bűnbánatra figyelmeztető közös ima vagy ének. Az ilyen különleges játszóhely egyrészt másfajta drámát, másrészt kivételes előadási modort igényelt. Ennek megfelelően az ilyen darabokban több lett a deklamációs elem, a nézőket is bevonó, közös éneklés, a hívőket a bűnbánatban segítő narratív részlet.

Természetes, hogy a nyilvánosság előtti fellépésnek a szubjektív elemeken kívül objektív feltételei is voltak. Azaz olyan helyen kellett játszaniuk, ahonnan az odaérkező hívek serege hallja a diákszínészek hangját, s látja is a színpadon történeteket. Az 1751-ben datált címtelen kolligátum 170–183. lapján egy latin nyelvű *Lusus Bucolici* című drámát őrzött meg, amit *inter domesticos parietes* mutattak be, vagyis az iskolai vagy szerzetesházi falakon belül, valószínűleg egy nagyon szűk körű közönségnek. Ugyanebben a gyűjteményben a 217–224. lapokon egy *Actus Rhetorico-Poeticus* is olvasható, amelyet ugyancsak *inter domesticos parietes* adtak elő (*Pintér* 1993, 125.). Ebből arra lehet következtetni, hogy a nagyobb közönséget nem

inter domesticos parietes, hanem vagy a nagyobb színházteremben vagy a szabadban fogadták. A fedett színházterem nyilván kisebb közönséget, a szabadter sokkal nagyobb tudott befogadni.

A tartományi gyűlés 1733-ban elrendelte, hogy Csíksomlyón újabb épületet emeljenek az iskola céljaira. Ezért kő alapra építettek egy emeletes épületet fából, amelynek a középső részét színi előadások részére biztosították, s ugyanebben az épületben helyezték el a poétikai és retorikai osztályokat és a hálótermeket is (*Fülöp* 1897, 19; *Sávai* 1997, 124.). Ez a faépület azonban nem sokkal később leégett, szükségük volt tehát egy újabb színi épületre. Az új játszóhely már külön álló, „csúrszerű” építmény volt, amelyet gerendákból ácsoltak, a réseket deszkákkal és tapasztással szigetelték. A nagyközönség számára is alkalmas, fedett, a szénatárolókhoz hasonló színben a színpad állandó lehetett, legfeljebb a nézőteret kellett alkalmi ülőhelyekkel átalakítaniuk, bár az sem bizonyos, hogy ülőhelyeket is betettek a nézőtérbe. 1748-ban javíttatniuk kellett a színházat, 1751-ben a színpad és a szín újabb javításokra szorult, az ehhez szükséges faanyagot egy környékbeli kisnemes, Bándi András biztosította. Ekkor a színpad nézők felé eső részét gerendákkal megerősítették, s különböző festett emblémákkal díszítették. Majd készítették tizenkét színpalat, így több, különféle tárgyú előadásra is alkalmassá vált a színpad. A gerendákból készült állvány segítségével a mennyei szintet is be tudták mutatni (*Pintér* 1993, 45–46.). A javíttatásra és a színpad festésére, valamint a díszletek készíttetésére szükséges összeget a Mária Társulat tagjai és a kollégium régense adták össze: „In theatro totum frontispicium ex asseribus compactum est, et picturatum diversis emblematis, item duae mediae clausulae pictae, item 12 scenae utraque in parte sic praeparatum est theatrum versatile partim sumptibus congregationis majori ex parte ex oblati ratione Comoediae et cooperante Regente seminarii.” (A *Historia Domust* idézi: *Alszeghy-Szlávik* 1913, 12.) Teljesen egyértelmű, hogy nem kötelezően fizetendő belépődíjról van szó, hanem az előadás céljaira felajánlott összegről. A szövegben feltűnő *clausula* szó a színteret kettéválasztó, festett falat is jelenthette, de jelenthet függönyt is, a kisszebeni piaristák gyakorlatából ugyanis tudjuk, hogy használtak háttér-függönyt is, melyet festett ábrákkal díszítettek. (*Fejér* 1956, 381–384; a csíksomlyói függönyhasználat kérdésével később foglalkozunk.)

1774-ben a színház épülete melletti telket azért vásárolta meg a Mária Társulat, hogy az egyre gyarapodó nézőközönségnek legalább állóhelyet tudjanak biztosítani, így a nézők a szín nyitott kapuján keresztül figyelhették az előadásokat. Egy évvel később ismét javíttatni kellett a színpadot. 1780-ban a színház leégett, de már egy év múlva újjáépítették a csiki lovas és gyalogkatona székegyek (*Fülöp* 1897, 19.; *Alszeghy-Szlávik* 1913, 12.). Ezen kívül semmit nem tudunk a csíksomlyói színházról, így egyetlen lehetőségünk az, hogy a darabok szövegeiből, a dialógusokból és az előadási instrukciókból, rendezői utasításokból megpróbáljuk rekonstruálni legalább a szcenika és a játékmód egy részét.

A középkor színpada valószínűleg háromszintes, mivel a kor színjátékaiban megjelennek a valóságos földi emberek s az emberek jó vagy rossz tulajdonságainak szimbolikus alakjai, de megjelenik az égi szféra is: az Isten, az angyalok, az öszvetségi szentatyák, a szentek és a mártírok üdvözült figurái. A színpad harmadik szintje a pokol, ahonnan a kísértő ördögök sietnek a földi szintérre, hogy az embert bűnre csábítsák, majd a kárhozatba vigyék. A három szint három színteret tételez

fel. Ilyen lehetett a csíksomlyói színpad is, amelynek analógiáját az erdélyi építkezés egyik jellegzetes sajátosságánál, a háromszintes lakóépületeknél is fellelhetjük, főként Kézdivásárhelyen, ahol a házak alsó szintjéből, azaz a pincéből is közvetlenül az utcára lehet kimenni. A ház középső szintje a tulajdonképpeni lakószint, amely természetesen a pince fölé épült, ide bejárni az udvar felől lehet. A harmadik szint a padlás vagy a tetőtér. A lakószintet az épület udvar felőli oldalától a ház homlokzatát is beleértve hosszú L betű alakú eresz vagy erkély övezi. A felső szintről, azaz a padlástérről azonban már csak a ház homlokzatán, az utcai front felé található erkély. Elképzelhető, hogy ez a valóságos lakóház-típus volt a modellje a színpad tervezőjének, s ezt másolta le, hogy ezt a három szintet be tudja mutatni: az alsó szintet, ahonnan az ördögök előbújnak, a középső szintet, ahol az ember él, ahol a jó és a rossz megtörténik, s a felső szintet, ahonnan az Isten hangja hallatszik, vagy ahonnan az angyalok alászállnak.

A darabok cselekményéből is következtetni lehet a három szintre. A ránk maradt drámaszövegekből sok minden rekonstruálható. Az állványok valószínűleg a felső világszint ábrázolásához kellett: az 1758-as passiójátékban például fentről jövő égi hang figyelmezteti az ördöggel cimboráló Cyrillust: *Apparitio de sursum loquitur: Vigyázz, vigyázz...* Lehet, hogy az égi tanácskozás is egy hasonló, emelt pallón, deszkaácsolaton játszódtott le (több csíksomlyói darabban volt ilyen jelenet). A pokolbeli jelenetek valószínűleg a színpad előtt, lent zajlottak. Az 1751-es passióban Ábrahám és a többi pátriárka a limbusból kiált fel (*e limbo clamant*) várván a Mesiást. A Mária mennybemeneteléről szóló darabban valószínűleg fentről szól Krisztus egy *Tubuson által* (Pintér 1993, 46.; a tubus itt szócsövet jelent). Az 1766-os passióban az egyik ének a *nyitott pokolból* hangzik fel. Az 1725-ben játszott darab negyedik jelenetében szintén megjelennek az ördögök. Megjelenésüket hatalmas füstfelleg és zaj követi. A rendezői utasítás szerint: *Hic fit fumus et strepitus*. Ugyanennek a drámának a nyolcadik jelenetében viszont angyalokat látunk, akik felkészítik az embereket az utolsó ítéletre, s ahol Krisztus díszes trónuson ülve jelenik meg. A kilencedik jelenet az utolsó ítélet. Ezt hívja a rendező *scena judicialis*nak, s ezt követi a *scena infernalis*, azaz a pokolbeli jelenet. Az 1737-es darabban az ördögök „felvezetik” a bűnös ifjú lelkét a pokolból. Az 1752-ben előadott darab első praeambulumban Lucifer és a démonok csatáznak egymással, amikor azonban híveit az ördögök fejedelme csatára hívja, így szólítja meg őket: *Jertek hát, mennyünk fel az Isten házába!* S még ugyanebben a jelenetben Lucifer így utasítja Mihály arkangyalt: *Ne prosmitály sokat, mennyünk fel az égbe!* Mihály válasza: *Nem mégy fel az égbe, hanem nagy inségbe, Mindgyárt le vettetel pokol fenekébe!* (Fülöp 1897, 93–94.). A *Zápolya János és Bebek Imre* című történelmi drámában is megjelennek az ördögök. Az ördöngös Dymas így hívja elő őket: *Előbször: ebben ki jedzet helybe kell lenni. Az után: majt mikor segéltségül hivom, ökör, csáp [bakkecske], kigyó és matska képében öltözött taréjos ördögök állanak elő. Vigyázz magadra Tuardi, a' ki szabot határon lépést, és ha szájadból el nem akarod veszteni életedet, igét egyet se. (Facit circulum)*, azaz egy kört rajzol a földre. Az ördögök tehát ökör, kígyó és macska maszkban vagy szarvval jelennek meg a színen. Tuardius már az ördögöket előcsaló ígéket hallaná, Dymas azonban így válaszol: *Nem szükség ide semmi ige; ezt a dobot jól tuggyák az ördögök, erre minden dolgokról bizonyos feleletet mindigárt adnak. (Pulsat Tympanotriba.)* A dob elhangzása után valami szörnyű, fekete

füstfelleg borítja be az egész színpadot. Tuardius rémülten meg is jegyzi: *Dima, mit látok! Misoda szörnyű feketeség borította a' levegő eget!* (Alszeghy-Szlávik 1913, 124.).

A darabokban fontos szcenikai elem a villámlás (1751-es passió), a mennydörgés. Az 1729-es darabban Pilátus hall mennydörgést, majd Krisztus halálakor a szerző azt kéri: *Itt dördüljön meg az ég.* Az 1766-os darabban is mennydörgés retenti meg az egyik főszereplőt. Az 1777-es passióban a főhős lába alatt megnyílik a föld. *Hirtelen láng csap föl.*

A színpadon már a legelső előadásokon is volt háttérfüggöny, legalábbis az 1721-es passióban a szereplők a nyitott függönyön át jönnek a színpadra. Ismerték a színpadot a nézőtértől elválasztó függönyt is: az 1739-es passióban pl. *a papi fejedelmek leengedik a függönyt, eltávolítják a latrok keresztjeit. Egyedül Krisztus keresztje marad a színen.* Az 1753-as passióban ezt olvashatjuk: *itt bezárul a színtér, Gábrriel eltávozik.* A negyedik jelenetben a két színváltozás között is leeresztették a függönyt: *Itt bezárul a színtér. A bírák a szenátorokkal együtt távoznak. Majd ismét kinyílik a színtér, s a hajdúk bemennek Joákim házába...* Az 1758-as passióban a bíró visszavonul a színpalak közé. Az 1777-es passióban a dialógus a függöny előtt zajlik, majd fölmege a függöny, s a szereplők beszéd közben bemennek a palotába.

Az 1748-as darabban szellemes és érdekes szcenikai elemmel találkozunk: amikor Júdás felköti magát, annak érzékeltetésére, hogy lelke kiszállt belőle, egy verebet engedtek el a színpadon. A középkori hagyományt folytatva más csíksomlyói passiókban is szerepeltek állatok, vagy legalábbis állatmaszkos szereplők. Az 1723-as darabban egy cethal is megjelent a színpadon, s az 1729-es passió szerzői utasítása szerint a jeruzsálemi bevonulásnál *Jézus számaron ül,* az 1767-es passióban pedig a jerikói utas megy számarháton.

A zenének sokszor van dramaturgiai funkciója, *egy szép kis musika zengés* választja el az egyes jeleneteket. Dobok szólnak Krisztus megostorozása közben az 1758-as passióban, máshol tizenkét trombita jelzi az utolsó ítéletet. Az 1757-es passióban az egyik ördög kürtöt fúj. A legtöbb zenei elem a Mária mennybemeneteléről szóló, évszám nélküli darabban volt, amelynek a végén az apostolok *processióba álván énekelnek és figuráson táncolnak* is. Gyakori volt a tánc is, az ördögök szinte minden passióban énekel, táncal ünneplik győzelmüket. Az 1758-as darabban: *Tehát rokonságim egy pár táncot járjuk,* mondja az egyik szereplő, mire *Táncosok jönnek, bezárul a szín.* Az 1761-es darabban Salome táncát mutatták be. Több darabban találunk (furulyaszóra járt) pásztortáncot is.

A színészi játékról, a gesztikulációról, a mozgásról is csak a szerzői utasítások alapján beszélhetünk. A Mária mennybemeneteléről szóló darabban (amely egyébként egyedülként tartalmazott magyar nyelvű szerzői utasításokat) ilyen utalásokat találunk a színészi játékra: *Mária itt megáldván az apostolokat a kezeit fel emelve így szól;* Salamon király főembere *ki jövén a scénából és szép reverentiát tévén* kezdi a beszédét.

A magyarországi iskolai színjátszásban azért is egyedülálló a csíksomlyói kézirat-együttes, mert sehol sem maradt fenn ilyen nagy méretű, folyamatos előadási szokást bizonyító, tematikában ennyire összefüggő, ráadásul egyetlen iskolához köthető szövegtörzs. E tény indokolja, hogy az obszerváns ferences iskolákról, színjátszásról és színpadról szóló általános bevezető után, a csíksomlyói drámaszö-

vegek sajátos összefüggéseiről is szóljunk: kiemeljük a műfajból, a tematikából és a forráshasználatból származó specifikus vonásokat. Bevezetők V–VI. részében erre teszünk kísérletet.

V. A csíksomlyói színjátékok műfaji sajátosságai

V.1. A vallásos színjáték hagyományai

Láttuk, hogy a passiójátékokat tartalmazó legvaskosabb kötetet utólag, 1774-ben állították össze. Úgy tűnik, hogy a másolók előtt csak olyan korai drámaszövegek voltak, amelyeknek nem volt címlapjuk, emiatt a bemásolt passióknál is hiányzik a cím, az előadás pontos ideje vagy a műfaj meghatározása. Az utólagos lejegyzéskor csak egy-egy esetleges, rövid címmel választották el a szövegeket egymástól, és csak utólag odaírt, bizonytalan hitelességű évszámmal próbálták az eredeti sorrendet rekonstruálni. Emiatt éppen kötetünk darabjainál (tehát a korai szövegeknél) a cím legtöbbször csak az előadási alkalomra és a szöveg „játék”, vagyis „dráma” voltára utal. Később, az 1750-es évektől kezdve már részletes, hosszú címeket találunk, sőt a szerző személyéről is árulkodik egy-két adat, így például az előadó osztályok megnevezése vagy egy-egy monogram. Az *Actiones Tragicæ* és az *Actiones Comicæ* kötetekben összeírt 1773–1780 közötti (tehát kései) daraboknak már egyedi, sajátos témamegjelölő címük van.

Jelen kötetünk darabjainál leggyakrabban csak az *Actio*, az *Actio parascevice* vagy az *Actus parascevicus* felirat választja el egymástól a drámaszövegeket. *Nagy-pénteki játékot, előadást, produkciót* jelent az *Actio Parascevice*, s e színjátékok szoros középkori kapcsolatát azonnal jelzi, hogy hasonló címekkel találkozunk a francia, angol, német nyelvű késő középkori misztériumjátékokban is: a *ludus*, a *jeu*, a *Spiel*, a *play* ráadásul általában az anyanyelvű drámára lefoglalt szó a francia, német, angol irodalomban (Kolve 1966, 12.). A csíksomlyói *actio/actus* megjelölést azonban nem kizárólag magyar nyelvű darabra használták, ugyanígy nevezték a latin vagy a vegyes – latin-magyar – nyelvű darabokat is.

Európában a késő középkori vallásos játékok legszembevetőbb jegye, hogy a misztérium, passió, moralitás nem választható szét, ezért is kerüli a nemzetközi szakirodalom a definitív műfaj-meghatározást – és kerüljük mi is: egy-egy színjátéktípust tehát csak a legáltalánosabb sajátosságokkal jellemezünk. A misztériumjáték (az angoloknál inkább a *mirákulum*) témalehetőségei bőségesek voltak: a bibliai részlétől a szentek csodatételeiig és élettörténetéig minden belefért. A vallásos játék legkésőbbi típusa, a *moralitás* általában olyan allegorikus szereplőket vonultatott fel, akik az ember lelkéért folytatott harc részesei, tehát az erények és a bűnök sokarcú megszemélyesítései. A moralitás megkoronázta a vallásos színjátszást, s vele el is halt ez a színjátéktípus. A szakirodalom a misztériumjátékról és a moralitásról egyaránt alapvetően középkori drámaként beszél, jellegzetes korszakaként a 10–16. századot határozza meg (*The Cambridge Guide to World Theatre*). A 18. századi csíksomlyói színjátéktípus leírásakor nem véletlenül hivatkozunk középkori példákra: a műfaj virágzása ugyanis Nyugat- és Dél-Európában a késő középkorra tehető, amikor a középkori vallásos előadások egyrészt erőteljesen profanizálódtak, másrészt a hiva-

tásos komédiázók megjelenésével a szórakoztatás vált a színjáték fő céljává. Európa egyes vidékein tovább élt ugyan a rendszeres vallásos színi előadások szokása, hiszen a színjátékok késő középkori szemlélete nem volt idegen a barokk világtól; a későbbi vallásos ünnepi színjátékok azonban egyértelműen a populáris közkultúra részeivé váltak, s az előadók és az előadások is (jórészt vagy teljesen) függetlenek voltak az egyháztól. Az egyház ugyanakkor bátorította is e színjátékokat, különösen a reformáció által befolyásolt területeken, ahol nagy tömegekre akart erős és gyors hatást gyakorolni. Ekkor a cél tehát igencsak hasonló volt a középkoréhoz.

A fent vázolt folyamatnak nincs nyoma Magyarországon, itt hiányzott a hivatásos (céhes) színi szórakoztatás és a populáris színpad is: egy-két kísérlettől eltekintve a 18. század legvégéig lényegében csak az iskolákban találunk színházat. Éppen ezért az iskolai színjátszás önkéntelenül is helyettesíteni kezdte a hivatásos anyanyelvű színjátszást, s egyre inkább kiszolgálta a laikus közönség (a patrónusok, a környékbeli nemesek, polgárok) igényét is. A 17. században (a *Ratio Studiorum* tiltása ellenére) még a populáris vallásos színjátékok domináltak az iskolai színjátszásban: a karácsonyi és vízkereshti játékok, a nagypénteki passióelőadások, a témaválasztásban nagy szabadságot jelentő és a kora nyári időjárás miatt szabad térre vihető úrnapi játékok (*Valentin* 1978, I. 399–401.). A 18. században megváltozott az egyházpolitikai helyzet (már nem volt szükség rekatolizációs térítésre), átalakult az iskolarendszer (megerősödött a jezsuita, kiépült a piarista iskolahálózat), megnőtt az igény az anyanyelvű, világi szórakozásra. E folyamatban a magyar színpadról is eltűnt a liturgikus, kegyes tárgyú, bibliai dráma, s az iskolák a vallási ünnepeken inkább a barokk által kedvelt látványos közösségi megmozdulásokat, körmeneteket, felvonulásokat (*processiókat*) rendeztek. Ezt az átalakulást jól érzékelteti a vallásos tárgyú előadások számának változása a legtöbb magyarországi katolikus iskola-típusban. A piarista iskolákból csupán 4 húsvéti és 10 karácsonyi előadásról van 17–18. századi adatunk, a legkésőbbi 1743-as (*Kilián* 1994). A jezsuita adattárban 22 karácsonyi és 115 húsvéti előadás található, de ezek közül a legtöbb 17. századi, s csupán 36 előadás jut a 18. századra, ott is a század első felére (*Staud* 1984–1988; *Staud-H. Takács* 1994). Az említett előadások, főleg a húsvétiak, a legtöbb esetben nem is dialógusok, hanem *declamatiók*, énekek, versek, amelyeket leggyakrabban a körmenet részeként adtak elő; nem véletlen, hogy az eseményeket megörökítő korabeli háztörténetek sem drámaként jegyezték fel őket. A további katolikus tanintézmények adattárában – az obszerváns ferenceseket és a minoritákat leszámítva – is csak egyetlen karácsonyi játékot találunk (*Kilián–Pintér–Varga* 1992, 31: bencés, 5. sz.).

Csak a ferences és a minorita iskolákra nem volt jellemző a vallásos tárgyú drámák csökkenése vagy eltűnése. A magyarországi ferences színjátszás gyökeresen eltért a többi katolikus iskolai színháztól: a 18. században ugyanis Magyarországon egyedül a ferences repertoár tartotta életben a misztériumjáték középkori hagyományát. Az összesen húsz (magyar nyelvű) szöveget tartalmazó minorita kötetben (*Minorita iskoladrámák*) nyolc olyan dráma található, mely a misztériumjáték, moralitás, passió, parabola színjátéktípusaiba tartozhat, s az adattárban legalább további három latin nyelvű minorita misztériumjátékot találunk (*Kilián–Pintér–Varga* 1992, 147, 151, 191. sz.). A minorita korpusz külön érdekessége, hogy a kantai iskola folytatta a vallásos színjáték hagyományát, de úttörője volt a magyar nyelvű komédia-

játszásnak is. Az obszerváns ferences iskolák repertoárjában is igen fontos szerep jutott a vallásos tematikának. Csíksomlyó ráadásul a döntően protestáns Székelyföld területén katolikus „sziget”-nek tekinthető csíki régió vallási és lelki központja, ott tehát a vallásos színjáték megőrizte térítő, evangelizációs funkcióját is. Ezért 18. századi repertoárjuk is tartalmaz hitvitázó drámákat illetve jeleneteket, melyek épp a protestánsokétól eltérő tantételekkel (pl. az oltáriszentség, az úrvacsoratan kérdéseivel) foglalkoznak (kötetünkben ilyen az 1727-es dráma: 6B). Az obszerváns ferences anyagban csak a 18. század vége felé figyelhető meg váltás és elvilágiasodás: „a század utolsó harmadában a világi darabok kerültek túlsúlyba. Ez a fejlődési vonal megegyezik más szerzetesrendek színjátszásával is.” (Pintér 1993, 59.)

Nem lehetünk egészen bizonyosak abban, hogy a fennmaradt adatok és szövegek teljes egészében jellemzik e színjátszást, hiszen a fennmaradás elsősorban annak – a nyilván kényszerű – buzgalomnak köszönhető, amely kötetekbe másoltatta a művek nagy részét: a várható látogatás vagy ellenőrzés érdekében éppen a vallásos tárgyúakat. Ezért elképzelhető, hogy a repertoár eredeti tematikai megoszlása eltért az alább vázoltaktól. A fennmaradt világi tárgyú művek a 17–18. század európai repertoárjából merítettek, épp úgy, mint a kor más katolikus iskolái. Láttuk, hogy külön kötetbe gyűjtötték Csíksomlyón a kedvelt jezsuita szerző, Anton Claus 8 latin darabját (Pintér 1993, 113–132: No. 96–103. sz.), ugyanott megjelent a magyar (Pintér 1993, 71, 86, 95. sz.) és az egyetemes (Pintér 1993, 76, 93, 94. sz.) történelmi tárgy, a bukolikus játék (Pintér 1993, 87. sz.) és a komédia (Pintér 1993, 71, 74. sz.) is: összesen 17 világi tárgyú mű. E 17 darabon túl van még néhány, példamutató életvitelről vagy személyről (szentekről vagy szentéletű ifjakról) szóló dráma, amelyet a tematika alapján világi tárgyúnak tarthatunk, de amelyek ugyanakkor részben érintkeznek a misztériumjáték tárgyköreivel is; ezért pontos számot nem érdemes megjelölni. Csíksomlyón tehát mintegy 60 lehet a vallásos színdarabok: misztériumjátékok száma.

V.2. A passió tartalma és funkciója

A 19. század végén Fülöp Árpád *misztériumjátékok*nak nevezte a csíksomlyói drámákat, s ezzel a Krisztus történetéhez kapcsolódó, de változatos, láthatóan kevésbé szabályozott formájú, vallásos témájú drámákra utalt. Ma, egy bő évszázados hagyomány nyomán, a 18. században Csíksomlyón előadott valamennyi nagypénteki, feketevasárnapi és pünkösdi darabot *passiónak* nevezzük. A nemzetközi szakirodalom általában a misztériumjátékon belül tárgyalja a *passiót*, és főleg két definíciót ad a műfajra: a *passió* szűkebb értelemben Jézus életének a jeruzsálemi bevonulástól a keresztre feszítésig tartó utolsó hetét, azaz a szenvedéstörténetet meséli el, tágabb értelemben az Ó- és Újszövetség, de akár az üdvtörténet bármely részével foglalkozhat. (A *passió* francia fogalma Krisztus teljes élettörténetét jelentheti. Vö. Alane E. *Knight* szócikkével: *Dictionary of the Middle Ages*, Vol. 9, 447–8.) A csíksomlyói passiók a szó mindkét használatának megfelelnek.

A csíksomlyói misztériumjátékok középpontjában a szenvedéstörténet áll, de nem azonos mélységében vagy teljességében bomlik ki, sokszor csak egy-két mozzanat jelenik meg a cselekményben. A további részeket ó- és újszövetségi jelenetek,

allegorikus figurák dialógusai, döntéshelyzetbe került földi emberek, valamint az őket segítő angyalok és gátoló ördögök jelenetei töltik ki. A csíksomlyói passióját-
szás 16–17. századi előzményeit nem ismerjük, ezért – bár tagadhatatlan a szoros
összefüggés – nem tudjuk, milyen csatornákon kapcsolódott az európai (és esetleg
magyarországi) késő középkori vallásos színjátékhoz a misztériumjáték e sajátos ma-
gyarországi ferences hagyománya. Elsőként azonban a megszokottól való jelentős
eltérésekre hívjuk fel a figyelmet: a csíksomlyói passiókból ugyanis láthatóan követ-
kezetesen maradtak ki bizonyos, az apokrif evangéliumokból jól ismert és a hagyomá-
nyban sokszor használt részletek. Az angyali üdvözleten kívül hiányzik minden
a Krisztus fellépését megelőző jelenet, különös tekintettel a születésre. (Kivételt
csak az 1746-os darab jelent, amelyben a bethlehemi gyermekgyilkosság és Jézusnak
a templomban való bemutatása is szerepel.) A csíksomlyói darabok Jézus kereszthá-
lálával vagy a testet kikérő Arimateai József jelenetével érnek véget. Mindössze egy
olyan misztériumjáték van (az 1772-es), amelyben megtörténik a *feltámadás* (ebből
viszont hiányzik a tulajdonképpeni passió), és csak egy passióban látjuk Krisztus
pokolra szállását (az 1752-ben). A középkori drámákban szinte kötelező *utolsó ítélet*
is csak az 1725-ös passióban kap helyet (pontosabban egyetlen jelenetet), a többiből
hiányzik. Az európai hagyományban a megindító szenvedéstörténet nem ért véget
a keresztre feszítéssel, hanem a sírba tétel, de főleg a legyőzhetetlen kereszt (*crux
invicta*) képével zárult, s ezzel a tragikus történet diadalmasba fordult át (Michael
T. Davis szócikke: *Dictionary of the Middle Ages* Vol. 9, 446–447.). A csíksomlyói
szerzőknek azonban éppen nem a feloldó, magasztos pillanatra volt szükségük, ha-
nem a bűnbánat felkeltésére: ezért darabjaikat mélyen tragikus hangulattal, a meg-
alázó és megpróbáló szenvedésre következő kínhalállal zárták. Ezzel függhet össze
a komikus aspektusok, részletek és figurák teljes hiánya is (így például a középkori
európai hagyományban igen kedvelt Noé-alak vagy a pásztorok jelenetei).

A csíksomlyói repertoárból hiányzó jelenetek közös vonása, hogy láthatóan nem
földiek, sőt éppen a földi színek ellenpontját adják. A túlvilági szint kihagyásával
erősebb a földi lét és a gyarló ember hangsúlya e darabokban. A csíksomlyói dara-
bok általában csak az első néhány jelenetet játszatják a földön kívül: legtöbbször
a prófétájátékot és az égi pört. E jelenetek a földi scenák sajátos égi előjátékaiként
foghatók fel. A másik, föld- és emberfeletti (alatti) történet az ördögök jeleneteiben
láthatjuk. Így hármass párhuzamról beszélhetünk, ahol a természetfölötti a földi jele-
netek két párhuzamát adja, az égben és a pokolban. A nem földi jelenetek nagyonis
a földi világ párhuzamai, így a földit erősítik, s a hangsúly a mulandón, a testin, azaz
ismét a földin van. Az ördögök világa, magatartása egyezik az embert a földön kísértő
testi allegóriákéval. Mindez azt bizonyítja, hogy e darabok elsődleges (vagy egyet-
len) célja nagyonis földi: a bűnbánatra, megtérésre felhívás, a hit és gyász *közös
átélése* volt.

E szándék egyezik az iskolai színjátkozás általános céljával, a neveléssel; a didak-
tikus cél a csíksomlyói ferences színpad esetében a krisztusi tanítás továbbadása,
megértetése, ezért az üzenet lényege, tehát maga a *cselekmény* Krisztus élete, szen-
vedése és halála. Minden dráma prologussal kezdődik és epilógussal zárul. A proló-
gus a bűnökre és a bűnbánat szükségességre hívja fel a figyelmet, felsorolja a darab
jeleneteit, elmagyarázza a tipológiai kapcsolatok jelentését, és gyakran hangsú-
lyozza, hogy az előadás nem szórakoztatni akar. Az epilógus utalásszerűen ismét

összefoglalja a cselekményt és megismétli a prolóógus felszólítását a bűnbánatra. Az értékrend alapja az ember és az őt megváltó Krisztus viszonya. Ezt magyarázzák a különböző angyalok, az allegorikus figurák, a rossz útra tért, bűnbánó emberek (az iskolai színpadnak megfelelően mindig fiatalok) és maga Krisztus is. Ehhez szükséges a csíksomlyói darabokban gyakran feltűnő ismétlés is: a bevésést segíti elő, hogy ugyanazt a szöveget, némi változtatásokkal elmondja a figyelmeztető angyal, a pokolbeli büntetést végrehajtó ördög, a pokolban már szenvedő bűnös ifjú, vagy ellenkezőleg: a megtért bűnbánó ifjú is.

Mégis tévednénk, ha a csíksomlyói passiók különleges és anakronisztikus jellegét pusztán a didakszisban jelölnénk meg. A passiók nagy száma azt jelzi, hogy a csíki ferencesekben s a hatókörükbe tartozó hívekben igény volt arra, hogy évente egyszer, nagypénteken Jézus szenvedéstörténetét végigelmélgdjék, s a látottak hatására felkeltsék magukban a bűnbánatot. Vagyis nem azért játszottak misztériumjátékot a diákok, hogy bibliai ismereteiket elmélyítsék, vagy hogy a tanulmányaikat színjátékokkal is gyarapítsák, s nem is azért, hogy megtanulják a nyilvánosság előtti bátor fellépést, vagy az érvek logikus sorba rendezését, meggyőző előadását, hanem elsősorban azért, hogy a közönséget (a csíksomlyóra érkező katolikus híveket) minden esztendőben legalább egyszer bűnbánatra intsek. A szerzők legfontosabb célja láthatóan az, hogy a didaktikus igénnyel szervezett színpadi eseményeket *átélje* közönség; ez az átélés alapozza meg a megértés intellektuális és erkölcsi tevékenységét. A csíksomlyói passiók drámaiságát az írott szövegen és annak előadásán túl a *receptió*ban kell látnunk. E passiók esetében ugyanis a befogadó átélése és együttműködése is szerves része a drámának. Számos drámaszöveg esetében bizonyosak vagyunk abban, hogy a dráma kifejezetten igényelte a közönség szerves részvételét, nem a színpadon, hanem a műben. A kálvária stációi során bemutatott előadás nem is színpadi előadás volt, hanem az áhítat szerves része, melyben a nézők is részt vettek. A közönség érzelmi azonosulását néhány fennmaradt adat is bizonyítja: az 1739-es nagypénteki előadást például olyan nagy átéléssel játszották, hogy a cselekményt mélyen átélő tömeg „a Krisztus kínozót játszó katonákat [...] megverte és elkergette” (Pintér 1993, 25.). Ily módon az előadásnak szinte nem voltak külön nézői és szereplői. A drámaírók szándékosan iktattak a cselekménybe a közönség számára ismert énekeket, mert fontos volt a nézők bekapcsolása, a közös éneklés. Az erős átélést, a közönség azonosulását szolgálták az énekek, az együtt ismételt szövegrészek is, azok tehát nem pusztá betétek, hanem a dráma szerves részei.

A fentieket támasztja alá a darabok előadási alkalmainak és nyelvének vizsgálata is. Láttuk, hogy a leggyakoribb előadási alkalom nagypéntek. Magyar nyelvű valamennyi nagypénteki (50 csíksomlyói, 1 mikházi szöveg és 1 gergyószárhegyi adat) és a húsvéti ünnepkörhöz szorosan kapcsolódó feketevasárnap passiójáték is. Ezeknek az előadásoknak tehát speciális funkciója volt: a mély befogadást és átélést (a csíki iskolázatlan hívők körében) nyilván anyanyelven lehetett elérni. Ettől eltérő azonban a pünkösdi búcsúhoz kapcsolódó darabok nyelvi megoszlása: bár a pünkösdi szombati előadások (Pintér 1993, 42.) a nagypéntekihez hasonló közönséget vonzhattak, mégis, a 9 pünkösdi darab közt csak 3 magyar nyelvűt, 5 magyar-latin nyelvűt és 1 latin nyelvűt találunk. Lehetséges, hogy a magyar nyelvű részek elegendők voltak a latinul nem tudó közönség figyelmének lekötésére is, de elképzel-

hető az is, hogy a püünkösi előadások részben a búcsúra érkező előkelő (egyházi és világi) vendégeknek szóltak.

V.3. A passiójátékok típusai

A csíksomlyói passiójátékok több csoportba oszthatóak, aszerint, hogy a szenvedéstörténet önmagában vagy egyéb jelentekkel együtt került színpadra. Vannak „tisztá” passiók, amelyek csak a szenvedéstörténetet vagy annak egy részét mutatják be, vannak ószövetségi tipológiát, parabolákat alkalmazó passiók, és végül moralitások (a szenvedéstörténetbe ágyazva vagy attól függetlenül).

Csak a szenvedéstörténet feldolgozó darabok. A prologust követően e drámákban a cselekmény Krisztus fellépésével kezdődik, és a keresztre feszítésig tart. E két végpont között az apokrif és a kanonizált evangéliumok történéseiből válogatnak a szerzők. Szinte sohasem hiányoznak Jézus csodatételei (a vak, a béna gyógyítása, Lázár feltámasztása), Mária és Jézus betániai találkozása, az utolsó vacsora, a getsemáni kerti jelenet, csakúgy, mint a főpapok tárgyalása, majd Krisztus megjelenése Heródes és Pilátus előtt. A darabok tetőpontja a megostorozás, a királyi jelvények felvétele, a kínzás–megalázás és a kereszttvitel részletes, sokszor naturalista jelenetsora. Krisztus elítélését általában követi Júdás önátkozó monológja, mely az öngyilkosságához vezet. Gyakran jelennek meg a keresztt alatti színben az asszonyok, s velük együtt Arimateai József, olykor Nikodémus is. Sokszor lépnek színre ördögök is; e drámákban általában csak Júdás és az ítélkező főpapok körül.

A több ponton is megnyilvánuló párhuzamosság kitágítja Jézus utolsó hetének történéseit, s bekapcsolja a teljességbe. A földi történéseknek általában egyaránt megvan az égi és a pokolbéli párhuzama. A sok drámában szereplő „égi pörben” a próféták és ósátyák arról vitatkoznak, hogy elfogadható-e Krisztus felajánlott áldozata az emberiség megváltására; ennek földi párhuzama a főpapok tanácskozása, a pokolbéli párhuzam pedig a lélekhalászatban vetélkedő, majd a vereségért egymást okoló ördögök vitája. E vitázó jelenetek mélyén kitapintható a *certamen* (magyarul: vetélkedés, vetekedés) és a *consultatio* hagyománya, amely a 17–18. századi iskolák tananyagának egy komoly részéhez kapcsolódott: az érvek és ellenérvek, cáfolatok, bizonyítások felvezetését meg kellett tanulnia a leendő értelmiséginek. Ugyancsak párhuzamos viselkedés jellemzi az ember lelkéért harcba induló angyalokat és ördögöket is. Az angyalok és az ördögök mellett allegóriák (a hét főbűn, Genus Infernalis, Genus Humanum, stb.) is megjelennek (a csíksomlyói passiók tehát szinte mindig érintkeznek a moralitásokkal). Az allegorikus figurák többféle szerepet kaphatnak. Vagy a megváltást vállaló Jézussal kapcsolatban jelennek meg, tehát a prófétajáték és az égi pör szereplőiként, akik a döntéshozatalt segítik, vagy pedig Júdás döntése és az árulás utáni önmarcangolása, s végül öngyilkossága körül. Ezek az allegorikus alakok tehát a Jézus-történet részei, részesei. A moralitások allegorikus szereplőihöz Júdáson és az őt befolyásoló allegóriákon keresztül vezet az út: a moralitások allegóriái a földi emberek döntéseit befolyásolják, immár a szenvedéstörténeten kívül. Minden csíksomlyói misztériumjátékban vannak olyan allegóriák, akik a nézőket figyelmeztetik bűnre, bűnbánatra, helyes viselkedésre.

Ószövetségi tipológiát alkalmazó darabok. Több évezredes hagyománya van

a *tipológiai szimbolizmus*nak, azaz annak, hogy a Biblia egyes történéseit korábbi vagy későbbi eseményekhez kössék, s így eredetileg a zsidó, majd ennek nyomán a keresztény hagyományban is összefüggő *előképek* (*praefigurak*) bonyolult rendszere jött létre. (Az előképhasználatnak szerteágazó szakirodalma van. Itt most csak néhány, szempontunkból fontos műre utalunk: *Foulkes* 1955; *Daniélou* 1964, 1966; *Grabar* 1969; *Meyers* 1970; *Miner* 1977; *Vanyó* 1997; *Fabiny* 1998.) Szinte valamennyi csíksomlyói darab példaként szolgálhat a tipológiai szimbolizmus használatára és szemléletére, az Ó- és Újszövetség sajátos összekapcsolására, előképek felmutatására. Az instrukciókban az előképre a darabok a *figura*, *praefigura*, *umbra* szavakat használják. (Pl. 1740: *umbra*; 1729, 1757: *figura*; 1726: *praefiguratio*; 1742: *actio figurifica*.) A csíksomlyóiakon kívül, tudunkkal, egyetlen 18. századi magyarországi darab épül a tipológiai szimbolizmusra: a minorita Juhász Máté *A Krisztusnak érettünk való kinszenvedéséről* című darabja, amelyben minden jelenet két részre, egy ó- és egy újszövetségre oszlik, s a prolóógus és az epilógus részletesen elmagyarázza a kapcsolatot. (A dráma 1761-ben jelent meg Nagybányán, keletkezésének helyéről és idejéről, a darab előadásáról semmit sem tudunk. Juhász általunk ismert életrajza – *Minorita iskoladrámák*, 265–266. – szerint sohasem volt kapcsolatban Csíksomlyóval vagy a misztériumjáték hagyományát szintén őrző, kézdivásárhely-kantai minorita iskolával. Élete során e vidékhez legközelebb a partiumi Nagybányán került, mely város azonban, különösen a korabeli közlekedési viszonyok között, igencsak távol esett Csíktól. Juhász azonban valahogy mégis kapcsolatban lehetett Csíkkal, mert egy Csíksomlyón előkerült, Dávid és Góliát harcáról szóló drámatörredék Juhász Máté darabjának egyik jelenetével azonos.) A csíksomlyói drámák között nem ismerünk olyat, mely a Juhászéhoz hasonló rendszerességgel, egy-egy jelenetbe szerkeszti a praefiguratíót és a szenvedéstörténetet; a csíksomlyói darabokban látszólag rendszertelenül, de nyilván sajátos logikai rend alapján illeszkednek az ószövetségi jelenetek a szenvedéstörténet kronológiai rendben haladó történései közé. Az előkép és a beteljesedett történet kapcsolatát mindig gondosan elmagyarázza, felfeji a prolóógus, gyakran az epilógus is elismétli. A tipológiai szerkezet leggyakrabban a drámák első felében mutatja be a praefigurákat, s a drámát a szenvedéstörténettel folytatja. A leggondosabban szerkesztett passiókban a praefigura és a figura nagyjából váltakozó jelenetekben, egymás után következnek, sőt többször találkozunk azzal a megoldással, hogy a szenvedéstörténet jelenetei közé ékelődik a több részből álló, folytatásos praefigurális történet. (Ilyen pl. az 1726-os dráma, ahol Eszter története öt jelenetben bomlik ki, mely jelenetek a főpapok tanácsával induló és Júdás sirmálmával végződő szenvedéstörténet szövetébe fonódnak.)

Parabolák. Erich Auerbach hívta fel a figyelmet arra, hogy a középkor szóhasználatában általában nem különböztette meg a *tipologikus*, *reálprofétikus* értelmű *figurat* más allegorikus, szimbolikus értelmezéstől (*Auerbach* 1998, 48.). A csíksomlyói anyag újszövetségi parabolákat használó darabjait azért soroltuk külön csoportba, mert esetünkben fontos a megkülönböztetés: a paraboláknál *értelmezésről*, allegorikus magyarázatról, és nem *beteljesítésről* van szó. Az 1726-os és az 1763-as passiók első része például a szőlőmunkások parabolája (Mt 21,33–41), majd mindkét darabban Lázár feltámasztásával (Jn 11,1–44) kezdődik Jézus története. A prolóógus mindkettőben elmagyarázza a párhuzamot a szőlőmunkások története és a szenvedéstörténet között. A csíksomlyói hagyományban érezhetően alárendelt szerepe van

a paraboláknak: ritkán és csupán a jobb megértés érdekében használják, valódi súlya, belső logikája a praefiguráknak lehetett.

Moralitások. A későközépkori *moralitás* jóval statikusabb, mint a sok színes, mozgalmas jelenettel dolgozó misztériumjáték, passiójáték. A moralitás szereplői absztrakciók, megszemélyesített minőségek, leggyakrabban egymással szembenálló Bűnök és Erények. Ezért jellemzik gyakran a moralitást alapvetően *pszichomachiaként*, melynek középpontjában a passzív és kiszolgáltatott ember áll, az aktív fél pedig az emberért egymással harcoló Jó és Rossz. A pszichomachiából ugyanakkor a statikusként jellemzett moralitás egyidejű dinamizmusa, szorongató drámaisága is következik, hiszen a tét az ember üdvössége. Az emberalak kiszolgáltatottsága, tehetetlensége statikus, miközben körötte állandóan hullámzik a harc. A csíksomlyói anyagban igen erős a moralitás jelenléte. Jézus földi élete egyfajta *ars vivendi*, azt mutatja meg, hogyan kellene élnie az embernek, hogy a pokol kínjait elkerülje. Az *ars moriendi* ugyanennek másik oldala: a passiók gyakran figyelmeztetik a nézőt a halálra való felkészülésre. A dráma szereplőinek lényege Istenhez való viszonyuk, ilyen értelemben a történeti szereplők is (Heródes, a főpapok, Pilátus stb.) eleve egy-egy alaptulajdonság hordozói; e ponton a csíksomlyói darabok megegyeznek az európai középkori drámahagyománnyal.

A csíksomlyói repertoárból elkülöníthető moralitások általában egy tanító jellegű történetből és a szenvedéstörténetből vagy annak egyes elemeiből tevődnek össze. A tanító jellegű történet szereplői leggyakrabban a világi élvezetekben – zenében, táncban, ételben-italban, *Venus játékában* – elmerült ifjak, az ő lelkükért küzdenek egyik oldalon az ördögök, a hét főbűn és a testiség egyéb allegóriái (*Mundus, Caro*, stb.), a másik oldalon az angyalok és a kegyesség, erény, stb. allegóriái. Az angyalok és az ördögök harcát tehát allegorikus alakok is erősítik. Gyakran jelenik meg a figyelmeztető Halál (*Mors*) is. Az ifjak között általában akad egy, aki ellenáll a csábításnak, megtér, s így nem kárhozik el. Fontosabb azonban az, aki nem hallgatott a hívó szóra, s ezért elkárhozott: a kárhozott ifjú részletesen leírja szenvedését a pokolban, majd ezt elisméltik maguk az ördögök is. Az ismétlések élénk színpadi megoldásaikkal, az ördögök táncával, ugrálásával, énekével egyszerre szolgálták a néző figyelmeztetését a pokol elkerülésére, de érdeklődésének felfrissítését is. A moralitás-történet különös módon kerül kapcsolatba a szenvedéstörténettel. Sokszor maga a szenvedő, megkínzott Krisztus lép színre, és hosszú monológban szól szenvedéseiről a kárhozathoz közeli ifjaknak. Krisztus szavaihoz nagyon hasonlóak a drámák nézőket-hívőket figyelmeztető keretszínei is, a prológus és az epilógus mindenképp. Előfordul, hogy a moralitás evilágnak élő, bűnös alakjai Krisztus elítélőiként vagy kízóiként átlépnek a szenvedéstörténetbe, a bűnös magatartás tehát kétszer látható, ráadásul a világi élvezetek következménye nem pusztán a pokolra jutás, hanem a Krisztussal szembeni aktív fellépés is. Mindkét esetben nagyon fontos a hasonló szövegek ismétlődése, sőt ugyanaz gyakran harmadszor is elhangzik az epilógusban.

A moralitást és a szenvedéstörténetet tehát általában összekapcsolja a csíksomlyói hagyomány, ugyanakkor a kézirat-együttesben kirajzolódik a szenvedéstörténettől függetlenedő moralitás tendenciája is: az idő előrehaladtával a drámákból először elmarad a részletes szenvedéstörténet, s csupán Krisztus jelenik meg, majd még később már ő sem, s csak a didaktikus történet és a prológus-epilógus magyarázata figyelmezteti a nézőt a helyes életvitelre és értékvalasztásra. Az egyik leg-

későbbi nagypénteki darab, az 1777-es – melynek kései volta már a próza formából is kitűnik – csupán egy tanulságos történetet mesél el egy evilágnak élő gazdagról, akit váratlanul elragad a Halál. Krisztus csak a rövid kilencedik színben lép elő, amely azonban Krisztus megjelenése ellenére sem passió, hanem ugyancsak moralitás-szín: Krisztus a *Tempus* és a Hórák (*Horae*) segítségével meghozza döntését az elvesztegett, bűnös élet megbosszulására. Ez a folyamat is összefügg a csíksomlyói passió hagyomány gyengülésével, majd elhalásával, a 18. század utolsó harmadában.

A hagyományoktól való eltérés a 18. századi csíksomlyói színjátszás különös voltára, sziget jellegére hívja fel a figyelmet. A csíksomlyói kéziratgyűttes a 18. századi iskolai színjátszáson belül is szigetet alkot, drámaanyaga alig köthető a 18. századi iskolai színtélethez, amelynek gyors és nagy arányú átalakulása is hozzájárult a világi és professzionális színház kialakulásához. A csíksomlyói hagyománynak nincs folytatása; ugyanakkor a források hiánya miatt azt a magyarországi előzményt sem látjuk, melyhez a csíksomlyói passiójátékok esetleg kötődhetek.

V.4. A verses forma elhalása

A csíksomlyói passiók – néhány, egészen késői darabtól eltekintve – mind verses formájúak. A magyar költészetet a 18. század utolsó harmadában jelentősen átalakító versújítás nyomai, az akkor megjelenő időmértékes képletek teljességgel hiányoznak a csíksomlyói repertoárból; kivétel nélkül minden verses darab ütemhangsúlyos. A túlnyomó többség egyhangú, 4-es bokorrímes szakaszokban készült, de vannak bonyolultabb (11-es, 15-ös, stb.) sor- és rímképletek is. Kötetünk 1737-es darabja és annak 1753-as Esztelneken bemutatott változata például igen gazdag a különféle versformákban. Figyelemre méltó az 1739-es passióban megjelenő ekhós vers (*Angelus duodecimus* szövege), amely különös formájával a drámai feszültséget is erősíti. Az egyébként végig 12-ös sorokban írt darabok közül igen sok az előfordul, hogy a prológnus 6/6/7 osztású, 3 soros, bokorrímes szakaszokban készült. (Példaként kötetünk 1726-os, 1729-os darabját, a későbbiek közül pedig az 1769-es említjük; az 1729-esnek epilógusa is ugyanilyen formájú.) A rendező tanárok gyakran használtak fel korábbi drámarészleteket, s azonos versforma esetén könnyebb volt a kölcsönzés; ugyanakkor egy-egy darab részletének a domináns versformától való eltérése erősítheti gyanúnkat, hogy vendég- vagy kölcsönzöveggel van dolgunk. A drámákba illesztett énekek is változatos versformákat jelentenek (erre számos példát látunk kötetünk darabjaiban is). A láthatóan következetes csíksomlyói hagyomány oldódása azonban a szövegforma változásában is megfigyelhető: a 18. század végén már a passiójátékokban is megjelenik a prózaforma, először csak a nyitó és záró jelenetekben (pl. az 1768-as passió prológnusában), később akár teljes drámákban. Az egyik legkésőbbi nagypénteki darab, a már idézett 1777-es nem csak a szenvedéstörténettel összekapcsolt moralitás hagyományával szakít, hanem teljesen áttér a prózaformára is, egyetlen kivétellel: a csak egy jelenetben megjelenő Krisztus 4 soros, 6/6-os versformában beszél. A hagyomány sorvadását jelzi az a tény is, hogy a nem vallásos tárgyú drámák ekkor már Csíksomlyón is prózában íródtak (pl. az 1780-as, ószövetségi tárgyat feldolgozó, s ezért történelminek tekintett *Jeroboám*), akárcsak a jezsuita és a piarista iskolákban.

VI. A kötetünkben szereplő drámák forrásai

A csíksomlyói drámák kéziratái sem szövegközi, sem marginális bejegyzésekben nem jelölik a szövegek konkrét forrását. Csupán néhány esetben hivatkozik a dráma mottója vagy a prológos arra, hogy melyik bibliai könyvből, patrisztikus vagy középkori lelki írótól, tudóstól merítettek, ennek következésében pontos forrást csak a bibliai szövegeknél és az énekeskönyvekből származó tételeknél tudunk megadni.

A csíksomlyói passiójátékok egy közös középkori hagyományból erednek, melynek legfőbb sajátosságait később éppen a ferences passiómisztika vitte tovább. Szerteágazó, az évszázadok során egyre bővült, színeseedett toposzrendszerrel találkozunk, mely az apokrif motívumokat ötvözte a bibliai és a liturgikus elemekkel is. Ezért a legtöbb esetben csak a darabok forrásvidékét tudjuk megjelölni: az egyes apokrif motívumok lelkiségtörténeti (prédikációk, devóciós passiók, elmélkedések, látomások) hátterét, az ősi zsidó-keresztény toposzokat, valamint a korabeli paraliturgikus gyakorlathoz kapcsolódó szövegeket (pl. népi kéziratosszövegek, a csíksomlyói ferences nyomda kiadványai). Ezek vándormotívumokként feltűnnek a dramatikus prédikációkban, devóciós passiókban, énekeskönyvekben, a ponyva-nyomtatványokon és az archaikus népi imádságokban is.

A források tárgyalásánál fontos megjegyeznünk, hogy ezek a misztériumjátékok (a 10–15. századi nyugat-európai elődeikhez hasonlóan) feltehetőleg – a római katolikus liturgiából szakadtak ki, és annak nyomait őrzik. A csíksomlyói színdarabok azonban nem a liturgia keretén belül hangzottak el, hanem kiegészítették a (nagy-pénteki, feketevasárnapi, stb.) szertartásokat. Az előadások célja a bűnbánat felkelése volt, melyhez pápai búcsúengedély is kapcsolódott (erre utal az 1739-es dráma prológusa is): XI. Ince pápáé 1686-ból és XIII. Benedek pápáé 1725-ből. A liturgikus keretek között továbbra is a bibliai passiókat énekelték, e misztériumjátékok tehát a templomon kívüli paraliturgia részei voltak. (Ezért lehetnek bennük olyan jelensek és toposzok, amelyek a Biblián kívüli hagyományból származnak.)

Kötetünk színjátékai egyértelműen a középkori devóció és a ferences passiómisztika ihlette szövegekből, s nem csupán drámákból építkeznek. A csíksomlyói drámák erőteljes középkori rétegeit többen vizsgálták (*Pintér* 1989; 1993, 61–66; *Kedves* 1999; *Medgyesy–Schmikli* 2008). A forrásvidék kutatásakor elsősorban a Csíksomlyói Ferences Kolostor Könyvtárának és a Csíki Székely Múzeum (Csíkszereda) Ferences Állományának anyagára támaszkodtunk. (A csíksomlyói könyvtárról: *Muckenhaupt* 1999.)

A csíksomlyói misztériumjátékok forrásait négy fő csoportra oszthatjuk (s ez esetben az egymással összekapcsolt forrástípusokat külön-külön vizsgáljuk):

1. A Biblia szövege;
2. Apokrif eredetű források;
3. Liturgikus és népelemek, néphagyomány.

VI.1. A Biblia szövege

A csíksomlyói misztériumjátékok Jézus szenvedéstörténetét az Újszövetség négy evangéliumának összeolvasása alapján vitték színre. Az Újszövetség szövegét köve-

tik tehát, általában parafrázisként, és néhány helyen – főként Jézus kereszten elmondott szavainál, Pilátus, Kaifás és Annás mondatainál – szó szerint feldolgozva.

Az Ószövetségből a Jézus életében beteljesült események előképeit, praefigurációit mutatták be. Ezeknek a tipológiai párhuzamoknak a színre viteléhez az első keresztény évszázadokig visszanyúló előkép-párosításokon kívül mintául szolgálhatott a közkedvelt középkori *Biblia pauperum* (Esztergomi példa, 1470–71), a korabeli *Hortus Gethsemanicus* (Várad, 1754) című kézikönyv is, vagy a Csíksomlyón 1724-ben nyomtatott *Úti társ...* című imádságoskönyv is. Figyelemre méltó, hogy az esztergomi *Biblia pauperum*-ban szereplő előképek közül 5, a *Hortus Gethsemanicus* gyűjteményből pedig 11 előkép szerepel az 1721–1739 közötti csíksomlyói drámákban. Ez azt a feltételezést erősíti, hogy a legtöbb esetben a csíksomlyói ferences tanárok saját alkotású paraboláit vitték színre, illetve a korabeli konkordanciákat és prédikációs segédleteket tekintették inkább mintának.

A csíksomlyói obszerváns ferences színpad bibliai praefigurációs feldolgozásaira, párosításaira és szerkezeti megoldásaira csak a minorita iskolákban találunk párhuzamokat, ezek közül is a legfontosabb Juhász Máté már említett *A Krisztusnak érettünk való kinszenvedéséről* című passiójátéka 1761-ből (*Minorita iskoladrámák* 185–268; előképeiről: *Kilián* 2005, 738–741; 2005; *Demeter* 2005).

A csíksomlyói misztériumdrámákban előforduló előképeket az elhangzás ideje és helye alapján három fő csoportra oszthatjuk (s itt a teljes korpuszból hozunk példákat):

Az első csoportot azok a drámák alkotják, melyekben az előképet az adott ószövetségi szereplő elmeséli, de az ószövetségi történet akcióként nem jelenik meg. Az ilyen előképek legtöbbször az alább tárgyalandó égi pörön belül, vagy a dráma prologusában (pl. az 1753-asban) hangzanak el. (Ebbe a csoportba tartoznak az 1727-ben, 1733-ban, 1755-ben és 1767-ben bemutatott passiójátékok.)

A második csoportot azok a drámák képviselik, melyekben konkrét cselekményt alkot a praefiguratio. A drámák cselekménye a szenvedéstörténet időrendjében halad, és ehhez rendelik hozzá az ószövetségi előképeket. Az egyik jelenet az előkép, a következő scena pedig annak újszövetségi beteljesedése. (Ide tartozik az 1721-ben, 1723-ban, 1726-ban, 1729-ben, 1734-ben, 1736-ban, 1740-ben, 1741-ben, 1752-ben, 1757-ben, 1765-ben és 1774-ben színre vitt passiójáték.)

A harmadik csoportba azokat a színjátékokat osztottuk, melyek feltehetőleg egyedi módon használják az előképeket. Az 1727-es dráma egyik fele pl. egy teológiai-dogmatikai tételhez rendel praefigurációt: az Oltáriszentségnek a paradicsomi életfa és a pusztai vándorlás során fogyasztott manna az előképe. Az 1739-ben bemutatott dráma 8. statiójában elhangzik a jövődőlés Jeruzsálem pusztulásáról, s ennek prefigurációja Ninive története. (A csíksomlyói drámák bibliai előképrendszeréről bővebben: *Medgyesy-Schmikli* 2002b; *Demeter* 2003, 2005; *Kedves* 2003.)

VI.2. Apokrif eredetű források

A Biblián kívüli jeleneteket a ferences hagyomány gyakran alkalmazta. Ezt támasztja alá a ferences teológiai iskola nagy alakjának, Johannes Duns Scotusnak állítása: „Nincsen kinyomtatva az evangéliumban, mégis az Egyház tartja, és bi-

zonyságul adja.” (Idézi: Schütz 1926.) Ez az anyag ugyancsak a középkori európai hagyományhoz kötődik, méghozzá a keleti kereszténység által már a korakeresztény időszakban használt és elterjesztett, részben folklorizálódott apokrif evangéliumokhoz (Edwards 1977, főleg 30–40; Sticca 1988, 33–34;). E keleti apokrif tradícióból a csíksomlyói darabok leginkább a Pilatus Aktákból (B) és Nikodémusz evangéliumából merítettek (*The Apocryphal New Testament; Apokrifek; Vanyó 1997; Csodás evangéliumok*). A passiójátékok apokrif hagyományból merítették a szenvedéstörténeten belül Jézus perét, a tanúk kihallgatását is. A kereszthalál utáni jelenetben Amor és Dolor vitája szintén apokrif gyökerű. A szenvedéstörténeten kívüli, apokrif eredetű jelenetek közül Csíksomlyón az *égi pör* volt a legnépszerűbb, s ezt kiegészítették az *arma Christi* motívummal is. Apokrif hagyományból születtek az ördög-jelenetek is. Az apokrif motívumok közös, európai forrása, háttere volt a ferences Johannes Caulibus *Meditationes Vitae Christi* című műve (1300 körül) is, melyet sokáig Szent Bonaventurának tulajdonítottak. A középkori misztériumjáték hagyományát őrző csíksomlyói szöveg-együttes szorosan kötődik az Európában a 13–15. században virágzó passió-típushoz, melyet a szakirodalom egyértelműen a ferencesekkel megjelent új érzékenységre, új meditációs és devóciós gyakorlatra vezet vissza (Kolve 1966, 4, 175; Sticca 1988, 12–14.). Ezt a ferences szellemiséget mutatta fel Csíksomlyó a 18. században. Az apokrif anyag fontos újdonsága a Mária-figura központi szerepe is, amelynek az Újszövetségben nincs nyoma. Számos drámában megtalálható (néha megkettőzve is) a *Mária-siralom* (*Planctus Mariae*), amely bizánci eredetű, és emberi–anyai drámájával a kora-középkori passiók magját alkotta (Sticca 1988; Demeter 2005, 744–746.). Csíksomlyón is az emberi fájdalom különös átélését segíthette a Mária-siralom, amelynek hagyományát a ferences szellemiségen túl a csíksomlyói Mária-kongregáció is erősíthette, amely – ahogy láttuk – egyébként is sokat tett a színjátszásért.

A csíksomlyói misztériumdrámák fontos forrása Martin von Cochem kapucinus szerzetes *Das grosse Leben Christi* (Mainz, 1677) című műve is, melyet Nymburki Edelbert kapucinus fordított cseh nyelvre 1698-ban, és ezt ültette át magyar nyelvre Újfalusi Judit (1676–1738) klarissza apáca. A német nyelvű kiadásból három példányt őriz a csíksomlyói ferences könyvtár. A több száz kiadást megért népi barokk vallásos mű magyarul *Makula nélkül való tükör* címen elsőként Nagyszombatban, 1712-ben látott napvilágot (Vida 1969). Ez az elmélkedésekkel átszőtt Jézus- és Mária-életrajz a csíki drámákhoz hasonlóan ötvözi, olvasztja egygyé a Bibliából és a főként középkori látomásirodalomból származó elemeket.

Az égi pör és a prófétajáték. Alapvetően teológiai problémát feszeget az *égi pör* (*Proces de Paradise*) és a hozzá kapcsolódó *prófétajáték* (*Ordo Prophetarum*), melyben ószövetségi pátriárkák és próféták, valamint allegorikus figurák (Misericordia, Iustitia, Amor, Sapientia, stb.) vitáznak, majd döntenek arról, hogy Krisztusnak meg kell testesülnie, és szenvednie kell az emberiség megváltásáért. A prófétajáték és a vita (vetélkedés, *certamen*) egységesített formában szerepel – a jelen kötetünkben kiadott – 1721-es, 1727-es, 1731-es és 1733-as csíksomlyói drámákban.

A prófétajáték legkorábbi előfordulása valószínűleg az 5–6. században élt Pseudo-Augustinus *Sermo contra Judeos, Paganos et Arianos de Symbolo* című, a megteszteléséről szóló karácsonyi prédikációja, amely dramatikus formájúvá vált a középkor liturgikus drámaiban (Young 1933). További fontos lépés a prófétajáték és az

allegorikus figurák vitájának egységesítése, amely már a 15. században megtörtént Franciaországban: ennek széles körben ismert példája a Pseudo-Bonaventura *Elmélkedései* (1448) alapján készült francia ferences, Arnoul Grèban (1420–1471) *Passion de nostre saulveur Jhesu Christ* című misztériumjátéka.

Magyarországon először Temesvári Pelbárt ferences prédikátor alkalmazta a prófétajátékot 1483-ban. (*De sanctorum patrum desiderio et exortatione pro incarnatione Christi, sub processu historico et devoto* című sermóját lásd: *Stellarium Coronae benedictae Mariae*. Hagenau, 1498. Modern kiadása: *RMDE I.* 1960, 313–348.) Laskai Osvát ferences prédikáció-gyűjteményének (*Sermones Dominicales [...] Biga salutis intitulati*, Hagenau, 1506) nagypénteki prédikációja (47. sermo) Grèbanhoz hasonlóan összekapcsolja a prófétajátékot és a mennyei vitát. Laskai idézett sermójának majdnem pontos fordítása Stockinger Mátyás erdélyi ferences nagypénteki második prédikációja (Csíksomlyó, 1679–1689; OSZK Kézirattár, Quart. Hung. 1424; Kiadta: *Szelestei N.* 2003, 137–181.), egyértelmű tehát a kapcsolat Laskai szövege és a 18. századi csíksomlyói misztériumdramák között. A Stockinger-prédikáció dramatikus formája és a 18. századi drámaszövegekkel való pontos egyezései ugyanakkor a középkori hagyomány töretlen folytonosságát is bizonyítják Csíksomlyón.

Az égi tanácskozás részletesen szerepel a *Makula nélkül való tükör* (1712) 69. fejezetében is, Stockinger sermója mellett tehát ez az életrajz lehetett a legfontosabb és legközvetlenebb forrása a csíksomlyói színpadon bemutatott égi pör-jeleneteknek.

Az arma Christi motívum. A *Makula nélkül való tükör* nemcsak a prófétajátékot és az égi pört kapcsolja össze, hanem az *Arma Christi*-motívumot is, amely Krisztus szenvedésének eszközeit sorolja fel. A 15. századi *Máriabesnyői töredék* és a *Piry-hártya* szintén összekapcsolja az égi pört a szenvedés eszközeivel (*Kedves* 2000). Pontosan ez a motívum olvasható az 1733. évi csíksomlyói misztériumdramá 1–4. jelenetében, s ennek alapján állíthatjuk, hogy az 1733-ban színre vitt passiójáték hordozza a csíksomlyói drámahagyomány legrégebb történeti rétegeit.

Amor és Dolor vitája. Az 1734-es passiójátékban Jézus megfeszítése után Amor és Dolor a Messiás szenvedésének értelméről és okairól vitatkozik, s a certamen végén levonják a következtetést: Jézus csakis szeretetből szenvedett az emberiségért. A jelenetben a 13–15. századi ferences teológiai iskola (Szent Bonaventura, Johannes Duns Scotus, Alexandrus Halensis) hatása tükröződik, melynek tanítása szerint Krisztus nem Ádám vétke, nem kényszer miatt, hanem tiszta szeretetből lett emberré és vállalta a kereszthalált. (Amor, ill. Amor Divinus és Dolor vitája nem csak a csíksomlyói drámákban – az 1734-es mellett az 1752-esben, az 1761-esben –, hanem a kortárs jezsuita és piarista színpadon is gyakori jelenség volt, így például a privígyei piarista gimnáziumban 1700. augusztus 29-én bemutatott *Candaulis cimmericiorum princeps* című darabban: *Kilián* 1994, 77–78.)

Jézus pere, a tanúk kihallgatása. Jézus perének fő motívumai is az apokrif iratokból származnak. A csíksomlyói passiójátékok részletesen foglalkoznak ezzel. A tanúk kihallgatását ugyanilyen részletességgel olvashatjuk a Nikodémus-evangélium 6–7. fejezetében (*Csodás evangéliumok*, 117–140.).

A Máriához kapcsolódó apokrif jelenetek. A legtöbb, Biblián kívüli motívum Szűz Mária szerepéhez kapcsolódik. A Mária-siralmakra a drámák négy pontján kínálkozik alkalom: 1. a betániai jelenetben; 2. a keresés-motívum során; 3. a kereszttalatt; 4. a Pietá-jelenetben és Jézus temetésénél. A Szűz Máriáról szóló jelenetek

forrásvidéket egyértelműen a *Planctus Mariae* apokrif hagyományában, a prédikációkban, valamint a Mária-passiókat tartalmazó korabeli kéziratos és nyomtatott énekeskönyvekben kell keresnünk.

A *betániai jelenet* Jézus betániai vacsoráján alapul (Jn 12,1–8). Figyelemreméltó, hogy számos, a betániai jelenetet tartalmazó kiadvány megtalálható a Csíksomlyói Ferences Könyvtárban, így forrásként használhatták a misztériumjátékok írói is. Ilyen volt a baseli ferences, Johannes Gritsch (1409–1475) *Quadragesimale* című prédikáció-gyűjteménye, amelynek nagypénteki sermója (Anton Koberger, Nürnberg, 1483. Sermo XLIII. „In die Parasceves”, fol 178^v-189^v) a nagyhét napjaira osztja fel Jézus és Mária együtt szenvedését – hasonlóan a *Weszprémi-kódex* (16. század első negyede) devóciós passiójához (RMDE I. 1960, 399–410). Gritsch gyűjteménye a possessor-bejegyzés szerint már a 16. század elején a könyvtár tulajdonában volt (Itsz. 6180. Coll. 1.). A betániai jelenet a jezsuita Joannes Bourghesius elmélkedés-gyűjteményből (*Vitae passionis et mortis Jesu Christi Domini Nostri Mysteria*, Antwerpen, 1622) is ismerős lehetett (Itsz. 1270.); utóbbiban János mellett Péter is Mária hírvívői közé tartozik. Alexandrus Calamatus *Spectaculum dolorosum passionis et mortis Christi Domini Nostri et Compassionis Beatae Mariae Virginis suae Dilectissimae Matris* (Moguntia [Mainz], 1656) című beszédgyűjteményében feltűnő az egyezés a csíksomlyói passiójátékok betániai jeleneteinek motívumai-val (Itsz. 548–551.). A flamand jezsuita, Guilelmus Stanihurstus *Dei immortalis in corpore mortali parientis historia, moralis doctrinae placitis et commendationibus illustrata* című elmélkedésgyűjteménye (2. kiadása 1664; Itsz. 625.) szintén a kereszt alatti eseményként tünteti fel Krisztus és Mária búcsúzását. Stanihurstust Magyarországon többször is kiadták (Nagyszombat, 1731; Itsz. 3559; továbbá 1732-ben, 1735-ben, 1740-ben, 1752-ben, és Kassán 1740-ben), s a csíksomlyói passiójátékoknak illetően fontos forrása volt. A Stanihurstus-mű címét választotta mottójául az 1743. április 12-én bemutatott dráma. Stanihurstust a ferences Ozolyi Flórián fordította, *A halandó testben szenvedő halhatatlan Istennek Szentséges Historiája [...]* címmel (Pozsony, 1727).

Laskai Osvát összes műve szintén megtalálható a csíksomlyói könyvtárban. A betániai jelenet hazai előzményei közül Laskai nagypénteki prédikációját (47. sermo), valamint *Modus devotissimus Passionis Domini Nostri Jesu Christi* című dramatikus prédikációját (RMDE I. 1960, 349–375.) kell kiemelnünk (Szelestei N. 2003, 147.). Kódexeink közül az *Érsekújvári-kódex* (1529–1531) devóciós passiója (RMDE I. 1960, 412–422.) hasonlít legjobban a csíksomlyói darabok Mária-jeleneteihez. A csíksomlyói passiójátékok betániai jelenetei egészen pontosan visszhangozzák a *Makula nélkül való tükör* leírását, a legközvetlenebb forrás tehát ismét a *Makula nélkül való tükör* (Nagyszombat, 1712. 61–62. rész, 269–277.) lehetett.

Több 17. századi énekeskönyv Csíksomlyó közvetlen közelében keletkezett, s e szövegek hatottak a drámákra is. Az 50 versszakból álló *Passio Beatissimae Virginis Mariae* című ének végigköveti Szűz Mária nagyheti kínjait (RMKT XVII/7. 1974, 160. ének). A csíki források közül Petri András csíkszentkirályi kántor énekeskönyvében (1630–31; OSZK Quart. Hung. 1395), Kájoni *Csikcsobotfalvi kéziratában* (1675; OSZK Ms. Mus. 1211.) és a *Cantionale Catholicum* énekeskönyvében (1676) szerepel (Az első kiadásban a 126. lapon, a második kiadásban [1719] nem található. Kiadta: Domokos 1979, 366–369.).

A korai keresztény irodalomból ismert *Planctus Mariae* szerkezetének megfelelően a magyar nyelvű siralmakban is három kéréssel fordul Mária Jézushoz: 1. ne halállal váltsa meg a világot, 2. válasszon más halálnemet, 3. Mária is hadd haljon meg fiával együtt (*Sticca* 1988; *Kilián* 1981). A planctusok legfontosabb csíksomlyói forrása ismét a *Makula nélkül való tükör* (1712, 86, 91, 100, 102, 104–105. rész), valamint a fent tárgyalt kéziratot és nyomtatott énekeskönyveken kívül a *Cantus Catholici* (1651, 1674) (RMKT XVII/7. 1974. 200. ének), a *Mihál Farkas-kódex* (1677–87; OSZK Oct. Hung. 482) és a *Pálffy Márton-énekeskönyv* (1694 k.; OSZK Quart. Hung. 1985) Mária-siralmi lehetnek. Több esetben pontosan, változtatás nélkül másolták be a drámaszerzők az énekeskönyvek siralmait a színjátékokba. Kájonitól két forrás jöhet szóba: elsőként a *Cantionaleból* a *Passio de vita Christi* Mária-planctusa (80–85. versszak: *Domokos* 1979, 1245), emellett *Latin-magyar versgyűjteményének* *Sírfatok én velem...* kezdetű siralma (*Kájoni-Hymnarium*, 1659–1677. Csíksomlyói Ferencs Kolostor Könyvtára. Jelzet: A V 3/5250). A passiójátékok Kájoni énekeinek szófordulatait tükrözik. Stockinger Mátyás dramatikus prédikációja szintén szép kereszt alatti Mária-siralmakat tár az olvasó elé (*Szelestei N.* 2003, 167, 173–181.; a Mária-siralmak összevetése: *Medgyesy-Schmikli* 2000a; 2003).

A Mária-siralmak forrásainak és hátterének bemutatásakor meg kell említenünk az Andreas Knezaich által 1622-ben kaj-horvát nyelvjárásban papírra vetett devóciós passiót is, melyet a Csíksomlyóhoz közeli Mikháza ferences kolostorának könyvtára őrzött meg (*Lukács* 2000).

Krisztus szenvedésének pontos számadatai. A csíksomlyói színjátszásban apokrif eredetű az a jelenet is, amikor a dráma valamelyik szereplője felsorolja, hogy Krisztus a szenvedése közben pontosan hány vér- és könnycseppet ejtett, ill. hány ütést kapott. (Ilyen adatokat találunk az 1733-as, az 1734-es, az 1736-os drámában.) A motívum a középkori gótika lelkiségének naturalizmusát (*Radó* 1973) és a *Vir Dolorum*-tisztelet barokk kori továbbfejlődését tükrözi (*Erdélyi* 1976, 1991, 2001, 2004, 2005). A gótikus lelkiség e vonását a barokk kori ferences kiadványok örökítették tovább, és számos látomás épült be a misztikusok e tárgyú műveibe. A ferences lelkiség nélkülözhetetlen alapműve, a csíksomlyói drámák egyik fontos háttere, Aemilianus Nieberle *Octava Seraphica* című lelkigyakorlatos gyűjteménye (Csíksomlyó, 1733, 1768) Stanihurstus alapján közli az adatokat. Kájoni *Hymnariumának* (1659–1677, 168–171.) *Az Eg s' föld irtoszanak...* kezdetű éneke 5440 csapásról számol be.

A *Makula nélkül való tükör* is ezt a hagyományt közvetítette: Jézus ostorozásakor 5475 sebet kapott, 6666 ütést mértek rá, 30200 vércseppet ejtett a földre, töviskoronája 72 ágú volt, Veronika 190 lépés után törölte le kendőjével Jézus véres arcát, Cirenei Simon házatól 300 lépést kellett megtennie a keresztre feszítés színhelyéig, s a kereszten 5400 sebet ejtettek Jézuson (1712, 86–87. rész, 363–371.).

Az ördög-jelenetek. Az ördögfigurák szerepeltetésének kettős háttere lehet: egyrészt az egyház tanításában mint bukott angyalok (Jel 12, 7–13; Iz 14, 9–13) és a rossz okozói szerepelnek, másrészt a néphagyományból is eredeztethető az ördögök szerepeltetése (*Kedves* 1997). Az ízes humor, a helyi népi sajátosságok, szólások, hujjogatók és a tánc is az ördögjeleneteknél jelenik meg a legtöbbszór a drámák szövegében. (A motívumátvételekről: *Pintér* 1993, 61; *Nagy Szilvia* 2003.)

VI.3. Liturgikus és népénekek, néphagyomány

Az egyházi szertartásokból eredeztethető források között a liturgiai-egyházze-nei értékrend és szerepkör szerint két csoportot állíthatunk fel: a liturgikus énekekét és az egyházi énekekét. A liturgikus énekek közvetlenül kapcsolódnak a hivatalos szertartásokhoz, eredetileg latin nyelven hangzottak el és magát a liturgia szövegeit szövegeik meg. A magyar katolikus egyház 1629-ben feladta több évszázados saját, *pentaton* dialektusú énekanyagát (az ún. esztergomi ritust), s átvette a *diaton* dialektusú, a tridenti zsinat után megújított, ún. római rítust. A ferencesek Erdélyben, így Csíksomlyón is, a gregorián énekek ezt a diaton (római) változatát használták és terjesztették (Bárdos 1990, II. 157–158.). A csíksomlyói drámákban egyaránt találunk liturgikus, vagyis gregorián énekeket és népénekeket, mind latinul, mind magyarul. A nép által használt liturgikus énekeket és a népénekeket a 17. századtól kezdve az énekeskönyvek őrizték meg. Az énekeskönyvek közül a Kájoni János ferences (1629–1687) egyházzeneész, orgonaépítő által összeállított, és Csíksomlyón 1676-ban, valamint 1719-ben kinyomtatott *Cantionale Catholicum* énekeskönyv tette a legnagyobb hatást a színjátékok szövegére. Több – jelen kötetünkben még nem közölt – színjáték prológusa és epilógusa is merített ezekből az énekeskönyvek-ből (Pintér 1993, 51–52, 155.). A 18. századi színi előadásokra Kájoni gyűjteményéből leginkább a *Passio de Vita Christi* című (Domokos 1979, 1237–1248.) 116 versszakos dramatikus népének hatott (Pintér 1993, 89–90; Kedves 1996), mely a szín-darabokhoz hasonlóan végigénekli a szenvedéstörténetet, szófordulatai elsősorban a passiójátékok siralomszövegeiben tükröződnek. A liturgikus és egyházi énekek-ből a csíki ferences drámaírók a legtöbb esetben csak egy-egy versszakot ültettek át a színjátékokba. Ez lehetett szó szerinti átvétel és történetelt szövegátírás, para-frazeálás útján is. Jellemző a misztériumdrámák íróinak gyakorlatára, hogy néha az éneket más környezetben, más szereplő szájába adva használják. Feltehető, hogy ezeket az énekeket is énekelték a nézők, ugyanúgy, mint a Mária-siralmakat. A különbség az, hogy Mária keservei a maguk helyén és funkciójában szólaltak meg a misztériumjátékokban.

A korabeli énekeskönyvekkel való rokonságuk miatt említjük a passiójátékok Péter- és Júdás-siralmait is. A Kájoni-féle *Passio de Vita Christi* Péter-siralma (62–64. strófa; Domokos 1979, 1243.) könnyen adhatott mintát a drámaíró tanároknak. Júdás siralma és öngyilkossága több misztériumjátékban szerepel külön jelenet-ként; Júdás siralmai gyakran szó szerint a Kájonitól már idézett *Passio de Vita Christi* ének 45–54. versszakára emlékeztetnek (Domokos 1979, 1241–1242.).

A jezsuita, a piarista, a minorita, a ferences, a pálos és a premontrei dráma-adatok nem szólnak önálló Júdás-drámáról (Staud I–III. 1984–1988; Kilián–Pintér–Varga 1992; Kilián 1994). Az evangélikus hagyományból viszont ismerünk egy latin nyelvű darabot *Petrus paenitens et Judas desperans in theatro repraesentati* címmel, melyet a legújabb kutatások Eperjes, Bártfa vagy Lócse evangélikus iskolájához kötnék az 1670-es évekből (Varga 1988, 141; *Ludi scaenici linguae latinae* 2005, 615–645.). Az ún. *Mártoni drámagyűjteményben* (42r–52r) fennmaradt, öt inductióból álló protestáns színjáték allegorikus és mitológiai figurák szerepeltetésével szintén a két apostol bűnbánat-tartásának különbségét állítja szembe, és emellett Krisztus sírba tetelét is megjeleníti (Inductio IV.) szép Mária-, Mária Magdolna- és János-siral-

mak kíséretében (Varga 1988). A csíksomlyói ferences drámákkal ebben az esetben is csak tematikai és stilisztikai hasonlóságot tételvezethetünk fel.

Az eddig tárgyalt források valamennyi csoportjánál volt szó az azonosítható írott források továbbéléséről, variánsairól, összefoglaló nevén, de igen bizonytalan terminussal: a néphagyományról. A források e csoportja nem választható el élesen, mivel a bibliai és az apokrif elemek közül egyaránt jónéhány folklorizálódott és szervesen beépült a néphagyományba. E forráscsoport igencsak bizonytalan: a terület ugyanis csak részben feltárt, főleg az átvételek útvonala hiányos, s félő, hogy a modern korban (a 19. században) megkezdett gyűjtés már nem is tárhatja fel.

A sokféle bizonytalanság ellenére érdemes kiemelni azokat a misztériumjáték-elemeket, amelyek bizonyíthatóan fontos részei a néphagyománynak is. Ilyen mindenekelőtt a sok drámában meglévő ördögjelenet. Mária és Krisztus búcsúzásának szövege az erdélyi lakodalmi búcsúztatókban tér vissza, a Krisztus-, a Mária-, a Péter-, a János- és a Júdás-siralmaké pedig a néprajzi, népzenei gyűjtések során fellelt siralmakban, valamint, kisebb részben a halottsiratók nyelvi fordulataiban, toposzaiban. A népi vallásosságnak fontos eleme lett Krisztus szenvedéseinek felsorolása is. A közvetítő közeget ebben az esetben is a hivatalos énekeskönyveken, a licenciátusok, az iskolamesterek és az előénekes búcsúvezetők kéziratain kívül a 18. század közepétől egyre gyarapodó számú vallásos ponyvanyomtatványok jelenthették. A csíksomlyói színi előadások 18. századi folyamatos szokása minden bizonnyal kétirányú kölcsönhatást eredményezett: a csíksomlyói passiók hozzájárultak a bibliai, a liturgikus és az apokrif szövegek leszivárgásához a néphagyományba, ugyanakkor a ferences drámaírók valószínűleg szándékosan választották éppen a néphagyományban is élő és népszerű motívumokat, hogy ezzel is közelebb jussanak saját közönségükhöz és devóciós-didaktikus céljaikhoz. Ugyanez tükröződik a színjátékok nyelvi struktúrájában: a dramatizált bibliai történetekben sűrűn előforduló szólások, közmondások, népies fordulatok, lokális utalások különleges kincset jelentenek a nyelv- és nyelvjárástörténet számára. (Az ördögök például egy máig élő gyermekmondókéval gúnyolják Júdást, s a gyergyóremeteieket és az alsócernátoniakat gúnyoló szólásokat is biztosan ismerte minden néző. A néphagyomány motívumaival kapcsolatosan l. Bálint 1998; Erdélyi 1976, 1999, 2001, 2004; Kedves 1997; 128–130; Medgyesy-Schmikli 2000a.)

VII. A kötet szerkesztési és szövegközlési elvei

A *Régi Magyar Drámai Emlékek XVIII. század* sorozat eddig köteteinek összeállításakor a szerkesztők az időrendet, az előadások helyét vagy a drámakézirat lelőhelyét választották rendező elvnek, s – a kantai minorita iskoladrámáktól eltekintve (l. *Minorita iskoladrámák*) – nem dolgoztak drámagyűjteményből. A ferences és azon belül a csíksomlyói dráma-korpusz legnagyobb része azonban három kéziratot tartalmaz, így olyan kérdéseket vetett fel, melyekkel az eddigi RMDE kötetek sajtó alá rendezői nem szembesültek, s ezért új, egyedi rendszert kellett kidolgoznunk.

Az alábbiakban vázoljuk e problémákat és megoldásaikat.

1. Míg a korábbi kötetekben egy-egy rend színjátékai több iskolából származtak, az obszerváns ferences anyag csaknem egésze csíksomlyói, csupán néhány máshonnan datált kéziratunk van. Kézenfekvő tehát a csíksomlyói korpuszt egyben tartani és folyamatosan közölni. Ezért a nem Csíksomlyóról vagy az ismeretlen helyről származó drámák a legutolsó kötetbe kerülnek majd. Ezt a közlési elvet sem tudjuk azonban mindig érvényesíteni a gyakorlatban; előfordul ugyanis, hogy egy Csíksomlyón már előadott szöveg (vagy variánsa) más ferences iskolába is elkerült. Ilyenkor a (feltehetőleg) eredeti drámát követően közöljük a szövegváltozatot is, *A* és *B* jellel megkülönböztetve. Mindjárt a jelen, I. kötetben is találunk ilyet: az 1737-ben Csíksomlyón játszott drámát 1753-ban Esztelneken is felhasználták. (Lásd kötetünk 12A és 12B jelű drámáit.)

2. Az obszerváns ferencesek hatalmas kéziratos drámái hagyatéka nagyobb részt három kötetben, kisebb részt különálló füzetekben illetve lapokon található, s a kutatás egyik fontos feladata annak tisztázása, hogy egy-egy kötet anyaga tudatos szerkesztéssel készült-e vagy véletlenszerűen másolták-e egybe.

Ezért az alábbiakban e köteteket is be kell mutatnunk.

3. Mint azt a bevezetőben részleteztük, a csíksomlyói kolostor könyvtárában három kötet tartalmaz drámaszövegeket: a *Liber exhibens*, az *Actiones Comicae* (1773–1780) és az *Actiones Tragicae* (1775–1780). Az *Actiones Comicae* és az *Actiones Tragicae* azonos műfajú drámákat csoportosít időrendben, ezért azokat változtatás nélkül fogjuk közölni, azaz a textológia modern elveinek megfelelően megőrizzük a gyűjtemény egységét.

Számos problémát vet fel azonban a legvaskosabb kötet: a 48 (47 magyar és 1 latin nyelvű) drámát tartalmazó *Liber exhibens*. Mivel a szerkezete rendkívül bonyolult, az alábbi jegyzékben közöljük a kötet tartalmát. A hosszú címsorból a drámára (tartalmára, műfajára) vonatkozó kezdőszavakat adjuk meg (segítségül elsősorban *Muckenhaupt* 1999, 113–117. jegyzékét ajánljuk: I.26. A VI 7/5275.), s a könnyebb eligazodás érdekében feltüntetjük a Pintér Márta Zsuzsanna monográfiájában található adattár sorszámait is (*Pintér* 1993, 113–132.)

LIBER EXHIBENS ACTIONES PARASCEVICAS	<i>Liber exhibens</i> lapszámái	<i>Pintér</i> 1993 sorszámái
1751–1774: 22 magyar nyelvű dráma, időrendben		
1751 <i>Vindicata Christi dolorosa Passio</i>	5–32.	33.
1752 <i>Sub gloriosissima Domini Nostri Jesu Christi</i>	32–58.	34.
1753 <i>Dialogus sacer</i>	59–97.	35.
1755 <i>Actio parascevice</i>	98–115.	38.
1756 <i>Actio parascevice</i>	115–142.	39.
1757 <i>Actio parascevice</i>	142–172.	40.
1758 <i>Actio parascevice</i>	172–199.	41.
1759 <i>Passio Domini Nostri Jesu Christi</i>	200–244.	42.
1760 <i>Actio tragoedico parascevice</i>	244–323.	43.
1761 <i>Tragico-comedia, seu Actio figurifica</i>	323–354.	44.
1762 <i>Actio sacro historico tragico parascevice</i>	354–386.	46.
1763 <i>Actio populo</i>	387–412.	47.

LIBER EXHIBENS ACTIONES PARASCEVICAS	<i>Liber exhibens</i> lapszámái	<i>Pintér</i> 1993 sorszámái
1764 <i>Actio parascevica</i>	412–439.	48.
1765 <i>Actio tragedico parascevica</i>	439–461.	50.
1766 <i>Actio parascevica</i>	461–491.	51.
1768 <i>Actio parascevica</i>	492–512.	53.
1769 <i>Actus parascevicus</i>	512–530.	54.
1770 <i>Alia actio tragedio parascevica</i>	530–552.	55.
1771 <i>Actio alia parascevica</i>	553–565.	56.
1772 <i>Tragoedia de acerbissima Passione</i>	565–575.	57.
1773 <i>Actio parascevica</i>	575–586.	58.
1774 <i>Actio parascevica</i>	587–612.	60.
1721–1754: 26 dráma (25 magyar, 1 latin nyelvű)		
1739 <i>Via crucis Salvatoris Nostri Jesu Christi*</i> (13.)	613–641.	20.
1721 <i>Processio parascevica*</i> (1.)	643–665.	6.
1748 <i>Actio parascevica</i>	665–692.	30.
1723 körül: <i>Actio parascevica*</i> (3.)	693–714.	8.
[é.n.] <i>Pro festo Corporis Christi</i>	715–720.	77.
1726 körül: <i>Actio parascevica*</i> (5.)	721–744.	10.
1727 <i>Actus pro die parasceves*</i> (6A, 6B)	745–777.	12.
1744 körül: <i>Actio alia</i>	777–815.	26.
1725–26 körül: <i>Actio antiqua satis sine initio*</i> (4.)	817–849.	9.
1742 <i>Actio alia parascevica</i>	849–884.	23.
1722 körül: <i>Actio sine initio</i> (Végén: Anno 1751)* (2.)	885–904.	7.
1732 <i>Actio alia latino</i> (latin nyelvű)	904–927.	15.
1734 <i>Actio parascevica alia*</i> (10.)	927–960.	17.
1729 <i>Triumphus filii David Jesu*</i> (7.)	961–1000.	13.
1731 <i>Coelestis mortalium medicus*</i> (8.)	1001–1031.	14.
1754 <i>Tragedia de Juvene</i> (variánsa a fekete dobozban)	1032–1052.	37.
1733 <i>Jus civile aequitatis Populi*</i> (9.)	1053–1084.	16.
1736 <i>Misterium Passionis Dominicae*</i> (11.)	1085–1106.	18.
1737 <i>Tragedia. De Hippoclide*</i> (12A) (variánsa: 1753, Esztelnek, 12B)*	1107–1123.	19.
1741 <i>Actio alia parascevica</i>	1124–1166.	22.
1749 <i>Tragedia. De Crassiano</i>	1167–1188.	31.
1740 <i>Actio alia parascevica</i> (különálló füzetben is)	1188–1230.	21.
1743 <i>Dei immortalis in corpore mortali</i>	1231–1252.	25.
1745 <i>Actio parascevica</i> (különálló füzetben is)	1253–1280.	27.
1751 <i>Inductio de Passione Christi</i> (különálló füzetben is)	1281–1294.	52.
1746 <i>Actio alia, parascevica</i>	1294–1344.	28.

* A csillaggal jelzett drámák olvashatók az I. kötetben, ezért feltüntettük a drámák kötetünkbeli sorszámát is
(é.n. = évszám nélkül)

A táblázatból jól látható, hogy a kötet két részre oszlik. Első felében 22 magyar nyelvű drámaszöveg olvasható, melyet 1751–74 között játszottak, s a másolás gondosan követi az előadás időrendjét: minden évre jut egy dráma, csupán az 1754-es és az 1767-es év hiányzik (valószínű, hogy az 1754-es darab a kötet második részébe került). E rendszer megszakad a kötet második felében, ahol az 1721 és 1754 közötti időszakból, rendszertelenül következnek 26 dráma, köztük 1 latin nyelvű is van. Mivel a teljes kötet – az 1732-es darab kivételével – kizárólag magyar nyelvű, nem tudunk magyarázatot a latin nyelvű dráma megjelenésére. A címében (*Liber exhibens actiones parascevicas*) is a szenvedéstörténetre utaló kötet valamennyi drámája passiójáték (misztériumjáték), tehát egy passió ciklust tartunk kezünkben, amelynek minden szövege a szenvedéstörténetet állítja a középpontban, s ahhoz társít sokszor ószövetségi praefigurákat, parabolákat, moralitás-történeteket. A passió ciklusba jól illeszkedik a moralitás-füzér: az 1737-es (kötetünk 12A sz. drámája), az 1749-es és az 1754-es egyaránt a bűn és a Krisztust követő élet között választásra kényszerülő ifjacról szóló moralitás, mely hangsúlyosan érintkezik Krisztus kereszthalálának tényével. A fennmaradt kéziratgyűjteményben találunk ugyan két kivételt: nem jelenik meg a szenvedéstörténet a tantételekről, főleg a Szentháromságról értekező 1722-es és az utolsó ítéletről szóló 1725-ös darabban (lásd kötetünk 2. és 4. sz. drámáját); e két említett szöveg azonban töredékesen maradt ránk, ezért okkal feltételezzük, hogy kiindulópontként a hiányzó nyitó színben (s talán máshol is) megjelent a passió-történet vagy annak néhány eleme. Tehát: valamennyi darab cselekménye a húsvéti ünnepkörhöz kapcsolódik, s az előadásra is ebben az időszakban került sor. A 47 dráma közül szinte valamennyit nagypénteken játszották; adataink szerint csupán három kivétel van: az 1729-es darabot (I. kötetünk 7. sz. darabját) feketevasárnap adták elő, az 1732-es latin darab és az évszám nélküli *Pro festo Corporis Christi* c. dráma előadási időpontja pedig ismeretlen.

A *Liber exhibens* válogatási szempontja kétségtelenül műfaji, melyet az előadási alkalom (a húsvéti ünnepkör, ezen belül – mint láttuk – csaknem kivétel nélkül nagypéntek) határozott meg: ezért mindenképp egységként kell kezelnünk a kötetet. A *Liber exhibens* második felének időrendet felbontó dráma-rendjében azonban, akár-hogy próbáltuk, nem sikerült rendszert felfedezni. A drámákat 1774 és 1780 között másolták; a 612. lap bejegyzése szerint a kötet első felének (p. 5–612.) másolását 1774. július 5-én fejezték be („1774 5ta July G. K. [Kézdi Gracián]”), s az időrendet láthatóan csak 1751-ig tudták követni visszafelé. Ugyanakkor nyilván meg akarták őrizni a korábbi szövegeket is, ezért a további években azokat is bemásolták, de már rendszertelenül (a kötet második felében: a 613–1344. lapokon).

A Ferences iskoladrámák közlési rendje

1. Mindezek alapján úgy döntöttünk, hogy az *RMDE XVIII. század Ferences iskoladrámák* 1–2. kötetében a *Liber exhibens* második egységét, az 1721 és 1754 közötti 25 magyar nyelvű drámát közöljük. Közlési elveinknek megfelelően rekonstruáltuk az időrendet. Kiegészítésként, az eltérés mértékétől függően, külön – B jelű – szöveggént vagy lapalji jegyzetekben hozzuk az ide tartozó darabok variánsait (I. a jelen kötetben a 12B drámát).

2. A további kötet(ek)ben közöljük a *Liber exhibens* első egységét, az 1751–74 közötti 22 drámát, a kötethez hűen, az eredeti sorrendben.

3. Ezeket az *Actiones Comicae* és az *Actiones Tragicae* szövegei követik, egy további kötetben, hűen a két gyűjtemény eredeti rendjéhez.

4. Mindezek után közöljük a bizonytalan datálású és datálatlan, részben csíksomlyói, részben máshonnan való, teljes illetve töredék-szövegeket.

Szövegközlés, szövegkritika. A szövegek közlésekor a Magyar Tudományos Akadémia kritikai kiadásokra vonatkozó szabályai szerint jártunk el. A szöveget betűhíven közöljük, a szabályzat értelmében azonban ettől – kurzíválás nélkül – eltértünk az alábbi esetekben:

- a *s* hangot jelölő hosszú *ſ* betűt *s* betűvel írtuk át,
- a tulajdonneveket nagy kezdőbetűvel hoztuk,
- a megértés, a követhetőség érdekében modern központosítást alkalmaztunk,
- a rendezői utasításokat a modern gyakorlatnak megfelelően zárójelek között, kurzívval szedtük, az ezekben lévő javításokat pedig állóval.

Minden más esetben a szövegben kurzívval szedtük a javított részeket; e javításokat a lapalji jegyzetben jelöltük. A szövegkritikai megjegyzésekben közöltük a változtatásokat, egységesítéseket, értelemszerű javításokat.

A verses szövegeket verssorokra tördeltük, és minden sort nagybetűvel kezdtünk. A kézirat jelzései és a rímelés alapján versszakokra bontottuk a szöveget. A drámaszövegnek a szereplők által *mondott*, tehát hangzó sorait ötösével sorszámoztuk.

Az ABC kisbetűivel jelzett lapalji jegyzetekben igyekeztünk visszaadni az eredeti kézirat jelöléseit, törléseit, egyéb változtatásait és érdekességeit. A dráma szerkezeti egységeinek számozási hibáit, következetlenségeit javítottuk, s a javítást jelöltük. A másolók számos rövidítést alkalmaztak, melyek egy része a korban megszokott és ismert volt, más része azonban egyéni és esetleges; valamennyi rövidítést igyekeztünk feloldani.

A *Régi Magyar Drámái Emlékek XVIII. század* sorozat eddigi köteteihez képest igen sok a lapalji jegyzet. Ennek oka, hogy a passiók kötetet különösen gondatlanul másolták, emiatt a magyarban és a latinban egyaránt igen sok a téves szóalak, a hibás szótagszám vagy rímelés. A másolók a 18. században egyébként megszokottnál jóval gyakrabban hagyták el az ékezeteket is, főleg az *ő/ö*, *ű/ü* betűkről. E szövegek sajtó alá rendezésekor tehát különösen sokszor kényszerültünk *értelemszerű javításra*, hogy megkönnyítsük az olvasást. Az évenkénti bemutató arra kényszerítette a csíksomlyói tanárokat, hogy az előző évek darabjaiból szövegeket emeljenek át az aktuális drámába. A kölcsön- és vendégszövegek sajátos hálójáról van tehát szó, ezért azok rendszerezésére a munka jelen fázisában nem vállalkozhattunk. E feladat az összes szöveg megjelenése után végezhető csak el.

Címlap. Mint a kéziratgyűjtemények leírásából tudható, a drámák legtöbbször nincs modern értelemben vett címe. A legtöbbször azonos „címsort” (*actio parascevica*, *actio*, *actus parascevicus*, *stb.*) csupán az évszámok különböztetik meg egymástól. Sorozatunk hagyományai alapján modern címlappal láttuk el a drámákat. A címadásban igyekeztünk követni az eredeti latin címsor üzenetét: az *actiot*, *actust* leginkább a magyar *játék*, *misztériumjáték*, *passiójáték* szóval adtuk vissza, s a címben röviden utaltunk a darab tartalmára, előképeire is. A kezelhetőség érde-

kében megtartottuk azokat a címeket, melyeket a *Nap, hold és csillagok...* modern válogatás használt.

A korai kéziratokon szerző neve sem szerepel. Fülöp Árpád közölte az 1721–1774 között a felső és közép nyelvtani osztályokat (a szintaxistákat és a grammatistákat) tanítók névsorát, s ezzel a darabokat szerzőhöz, vagy legalábbis rendezőhöz rendelte (*Fülöp* 1897, 12–13.). Az anyagot Fülöp után behatóan tanulmányozó Alszeghy Zsolt és Szlávik Ferenc szerint azonban nem csak a szintaxisták a grammatisták tanárai, hanem valamennyi oktató írt vagy rendezett színdarabot (*Alszeghy-Szlávik* 1913, 8–9.). Azok a források, tanári névsorok, amelyekből Fülöp, majd Alszeghy és Szlávik dolgozott, mára elvesztek. Ezért úgy döntöttünk, hogy kötetünkben kérdőjellel ugyan, de szerzőként jelöljük meg a Fülöp névsora szerint az adott évben tanító tanárt. Könnyen lehet, hogy nem a megjelölt tanár írta vagy szerkesztette össze a darabot, annyi azonban bizonyos, hogy az iskola valamennyi tanárának szerepe lehetett a folyamatos színi hagyomány kialakításában és fenntartásában.

A címlap után, szögletes zárójelben rekonstruáltuk a szerepek listáját, melyeket a megjelenés sorrendjében tüntettünk föl. A szerepneveket általában kurzíválás nélkül egységesítettük, s ezt a szövegkritikai jegyzetekben mindig jeleztük; eltérő esetben a lapalji jegyzet tájékoztat a változtatásokról.

Jegyzetek. A sorozat hagyományainak megfelelően minden drámát jegyzetapparátus követ.

A mű adatai cím alatt a kézirat bibliográfiai helyét, utóéletét, esetleges kiadását foglaltuk össze. A sorozat eddigi köteteiben nem adtunk tartalmi összefoglalót, itt azonban – mivel valamennyi dráma azonos történet (a szenvedéstörténet) különböző megközelítését, feldolgozását adja – szükségesnek ítéltük a cselekmény jelenetenkénti összefoglalását; e rövid vázlatok az egyes drámaszövegek közötti kölcsönzés felismerésében is segíthetnek.

Ezt követően a feltételezett *szerző, rendező, másoló* tanár életútjáról ismert adatokat hozzuk.

Forrás című szó alatt a tudható forrásokat nyomozzuk; ide kerül a bibliai részletek és figurák azonosítása. A csíksomlyói anyag különleges természetéből következően a kötet élére hosszabb és részletesebb bevezető tanulmányt helyeztünk, amely összefoglalóan foglalkozik a források kérdésével, így az egyes drámák forrásainak egy részénél csak visszautalunk a bevezető tanulmányra.

Előadás cím alatt ismertetjük a színpaddal, díszlettel, az előadási alkalommal és körülményekkel kapcsolatos adatokat. A bevezető szcenikáról szóló részében igyekeztünk összeszedni mindent, ami a rendezői instrukciókból kiolvasható, mivel a csíksomlyói előadásokról valamivel bővebb a tudásunk, mint a 18. század más iskolai színpadairól; ezen túl az egyes drámák előadásával kapcsolatos érdekességeket külön is hozzuk. Ugyancsak itt szólnunk a Csíksomlyón különösen nagy szerepet játszó zenei hátterről, amelyről éppen Kájoni jóvoltából viszonylag sokat tudunk. Ahol sikerült azonosítani a darabban énekelt dallamot, ott kottát is közlünk. A kottákat kötetünk zenei szakértője, Kövári Réka készítette. Bevezetőnk VI. fejezetében jeleztük a zenei és az énekelt anyag kétirányú hagyományozódását, amelyben a csíksomlyói előadásoknak kétségtelenül fontos szerepe volt. Első helyen a drámákban található gregorián énekek diaton (római) változatát közöljük,

de ahol sikerült az egyházi énekhez népének-variánst is kapcsolni, ott mindkét kötöt hozzuk.

A *szövegkritikai jegyzetekben* a szöveggondozás, sajtó alá rendezés szempontjait, problémáit és az általános textológiai kérdéseket soroljuk fel.

A *nyelvi és tárgyi magyarázatokkal* segítjük az archaikus szöveg megértését. E magyarázó jegyzeteket a szövegben a verssor végéhez kapcsolt szám jelzi; a magyarázó jegyzetek számozását minden drámánál újra kezdtük. A bibliai nevek modern átírásában a Herbert Haag szerkesztette *Bibliai lexikont* (Haag 1989) követtük; a bibliai idézetek a modern katolikus kiadásból valók (*Biblia* 1976).

A sorozat e kötetében hozzuk először angolul a bevezető rezüméjét, s közöljük a jegyzetapparátus angol fordítását is.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

A munkát nem tudtuk volna elvégezni az Országos Tudományos Kutatási Alap (OTKA) támogatása nélkül: az OTKA T 031918 sz. programja teljes egészében a csíksomlyói szövegkiadást támogatta, s a további drámaszövegek felkutatására és kiadására nyújtott T 042967 sz. és 67828 sz. OTKA programok támogatását a ferences kötetek készítésére is használhattuk. A csíksomlyói kéziratok ugyanis különösen nehezen olvashatók, a gyakorlatlan diákok munkájában sok a hiba, a papír-takarékosság okán sokat rövidítettek, s a lap minden szegletébe beszorítottak néhány megjegyzést, utasítást. A mikrofilm- és fénymásolatok alapján sokszor nem dönthető el az olvasat, Csíksomlyó azonban viszonylag messze van és nehezen megközelíthető. Az OTKA támogatása azért is nélkülözhetetlen, mert az ismeretlen vagy lappangó kéziratok feltárásából következően jóval terjedelmesebb ferences drámakorpusszal kell számolnunk, mint az korábbi tervezetünkben szerepelt.

Ezúton szeretnénk köszönetet mondani kollégáink, tanítványainak segítségéért:

Alszeghy Zsoltné dr. Tési Edit 2006. január 8-án, 84 éves korában hunyt el, előzőleg azonban befejezte e kötet lektorálását. Segítsége, anyagismerete, latin tudása, pontossága és invenciózussága fájdalmasan fog hiányozni.

A pontos szövegrögzítésért mondunk köszönetet technikai segítőnknek, **Alszászy Károlynak**.

Az ELTE és a Miskolci Egyetem hallgatói és doktoranduszai közül az alábbiak vettek részt a sajtó alá rendezés előkészítő munkálataiban: **Kedves Csaba, Nagy Júlia, Nagy Szilvia, Somogyi Gréta**.

INTRODUCTION

The Passion Cycle of the Observant Franciscan School of Csíksomlyó

The Franciscan heritage. In Hungary, the Jesuit and the Piarist school theatre stopped performing religious, especially devotional pieces, right in the first half of the 18th century; only Franciscan schools kept the tradition: fully, in the Observant Franciscan monastery of Csíksomlyó (in South-East Transylvania, Romania), and partly in Minorite schools. (Cp. Kilián 1994; Staud 1984–1988; Staud-H. Takács 1994; Kilián-Pintér-Varga 1992.) About half of the published Hungarian Minorite dramas of the 18th century, as well as the data, focus on devotion, thus they belong to the complex genre of mystery plays. These allegorical mysteries, morality plays, parables, and passion plays recall the medieval tradition. The fact that the Minorite passion plays are very similar in view, aspect, and purpose to those of Csíksomlyó, might call our attention to a special Franciscan heritage. (The bulk of Minorite texts come from the Transylvanian Kanta, not far from Csíksomlyó, so a mutual influence is plausible. This mutual contact is still to be justified, though we have some proofs already: in a Minorite passion play we found the text of a Csíksomlyó fragment. See *Minorita iskoladrámák* [Minorite School Dramas], No. 5.)

As opposed to the late 18th century Catholic school theatre repertoire, Csíksomlyó plays were written in verse (i.e., the more archaic form), and only some plays of the very last years switch to prose.

The manuscripts. The manuscript collection of the Observant Franciscan monastery at Csíksomlyó includes an extremely interesting drama corpus. The dramas were copied in three large volumes between 1774 and 1780: *Liber exhibens actiones parascevicas ab anno 1730 usque ad annum 1774 diem Aprilis 27* (containing 48 dramas from between 1721–1774), *Actiones Comicae* (1773–1780, with 7 dramas), and *Actiones Tragicae* (1775–1780, with 6 dramas), and there are also some smaller boxes and collections of manuscripts. (On Observant Franciscan school theatre, see Pintér 2003.)

Liber exhibens has its own interesting history. Most probably, young students were ordered to copy the texts, in a hurry, because of having gotten news about a serious control of their school; that is why the teachers must have wished to prove their excellent work with the copies of the dramas produced in the previous decades. The manuscripts were first mentioned in 1862, but the first description of them was pub-

lished at the end of the 19th century when the edition of the texts was also decided. By 1914, eleven dramas were published, but then, as after World War I Transylvania became part of Romania, there was no time, money, and researcher to do the work. After World War II, the Communist regime took over all church schools and institutions, but by that time the manuscripts were already lost, or, thought to be lost. The Franciscan fathers hid their most precious books and manuscripts from the front approaching to Transylvania in 1944. They found two excellent hiding places: in the pedestal of the statue of the Miraculous Virgin Mary in their church, and the other part of the treasury was walled up in the dining hall. The treasures were re-discovered in the early 1980s, no one knows whether accidentally, or, possibly the eldest fathers did not want to take the secret with them into their tombs. (See the story and the bibliographic listing of all the books and manuscripts in *Muckenhaupt* 1999.) The manuscripts were restored and, after political changes took place in Central Europe, the Observant Franciscan order got back their monastery (there is no school anymore), and our team was granted the possibility to work there.

The performances. One might call the corpus a *cycle* since from 1721 a play (most often in the vernacular) on Christ's Passion was performed every year, almost exclusively on Good Friday, sometimes on other days of the Easter period. The tradition lasted till the early 1780s. Only two dramas survived from the late 17th century, but no other trace of the tradition or heritage could be found. The passion-cycle seemed to arise from nowhere and then disappeared. On the other hand, these passion-plays show the typical medieval characteristics basically unchanged from the early Eastern Christian age. If we follow the development of Western passion-play tradition, we can identify the Csíksomlyó cycle with the type of passion-plays that was rooted mainly in the new Franciscan spirituality and mysticism and had been flourishing in the 13–15th centuries (*Sticca* 1988, 108). The purpose in Csíksomlyó was similar, too: a deep devotion, forcing the audience to take part in the recollection of the Lord's Passion.

The purpose of the passion-plays. These performances were partly typical, religious school productions, partly an occasion for penitence and mourning for the Catholic population of the region. (Csík has always been a Catholic stronghold, as it is still a Catholic region within the Calvinist population of the whole Hargita county.) Performances were never connected to the Easter liturgy. Most often the plays were performed in the school, but in several years the performances took place in parts (i.e. in pieces of the cycle) at the *stations* of the Calvary. (Accordingly, there are plays divided not into *scenas*, but into *statio*s. Cp. *Kedves* 1999.) The authors did not simply want to teach and deeply affect the audience (which was presumably the main task of the Western performances), but they wanted the audience to get involved in the performance and probably the play itself. Many songs were inserted, and the audience were singing together with those on the stage. All the songs inserted in the plays were popular religious songs of the age, though by now we can identify only a part of them. We must remember the unique collection of songs (*Cantionale Catholicum*) partly composed, partly collected by the 17th century Csíksomlyó Franciscan monk, János Kájoni (1629/30?-1687); a lot of his chants can also be found in many of the passion plays. (See *Kájoni* 1676, 1719, 1805, 1921; modern edition: *Domokos* 1979.) The chants, laments and prayers inserted in the

plays create a special atmosphere and call for the audience to get involved, not only as an audience but as a performer, or sometimes even as an author, too. Quite a few dramas contain mainly two types of declamations: one, a call for penitence, recited – or sung – by an Angel, and another, a planctus of penitence recited (practically responded) by the Sinner, repeating the motifs listed by the Angel. At this point the performance might change into an active “happening” formed together by the student actors and a part of the audience.

The structure and aspect. All Csíksomlyó plays start with a prologue and end with an epilogue. The prologue calls attention to sins and the need for penitence, lists the scenes and explains the typological connections of the play, often emphasizing the fact that the play is not for entertainment. The authors show exceptional Biblical and theological knowledge, as they inherited a method of thinking quite unknown for the present reader: the complex view of the history from Creation to Doomsday through typological symbolism. This, again, shows a close link to the Western tradition. The epilogue usually sums up the plot, and repeats the notions worded in the prologue.

According to the plot we may have four groups:

1. The Passion proper;
2. The Passion combined with typological symbolism;
3. Parables;
4. Morality plays with or without the Passion.

The Passion proper corresponds to the most frequent definition of the Passion: the plot is composed of the events of last week of Christ's life. Chronology starts with the Ministry of Christ. The most frequent scenes are that of Mary and Jesus in Bethany, Judas's betrayal, the trials with Caiaphas, Herod, and Pilate, the death sentence, the torture of Christ, Judas's self accusation in a monologue, and then his suicide, the Crucifixion and Death of Christ, and finally, the scene of the mourning Virgin, the women and Joseph of Arimathaea (often Nicodemus) under the Cross. Some typical medieval themes and scenes are completely missing, e.g., the *Harrowing of Hell* and *Doomsday*. In contrast to the Western tradition there is no comic action at all. Supernatural beings appear only in two types of scenes: one recalls the typical Franciscan heritage of prophets' play and of heavenly trial (i.e., Deus Pater and some prophets accompanied by Angels discuss the fate of human race) being often combined in one scene or a series of scenes in Csíksomlyó; the other type of supernatural scene resembles morality plays in which devils, angels, the seven deadly sins, and other allegories (Mundus, Caro, Amor Divinis, etc.) appear. Apart from these situations there is no supernatural scene in Csíksomlyó. This relatively *limited* use of supernatural elements as well as the closing scene of these plays may also differ from the Western tradition. The message of the triumphal cross is completely omitted in that corpus, there is not any relief, all plays end in and with sorrow. This ending is intelligible if we think of the main purpose of these Good Friday performances.

The sources of Csíksomlyó plays are similar to that of the international passion-play tradition. Even in the early Christian era, apocryphal testaments were used by the Eastern Church (*Edwards* 1977, mainly pp. 30–40; *Sticca* 1988, 33–34.), mainly *Acta Pilati* (B), the *Gospel of Nicodemus*. (Cp. *The Apocryphal New Testament*.) The

Csíksomlyó passion-plays most often use the apocryphal scenes of Bethany, Judas's suicide, Uxor Pilati's message to her husband; the central role of Mary can also be connected to the early Eastern tradition. Almost every play contains at least one lament or planctus of the Virgin, and the plays definitely justify Sticca's analysis of the role *Planctus Mariae* had in early and late medieval literature (Sticca 1988).

The Passion combined with typological symbolism. Most plays of Csíksomlyó add *figurae*, *praefigurae*, and *umbrae* to the Passion proper. The explanation of typology is always given in the prologue. (On typological symbolism, see: Foulkes 1955; Daniélou 1960, 1966; Auerbach 1998; Grabar 1969; Meyers 1970; Miner 1977; Vanyó 1997; Fabiny 1998.)

Parables. Parables are not used very often; they give generally the introductory scenes of the Passion.

Morality plays are perhaps the best known medieval genre, presenting psychomachia, and teaching *ars vivendi* and *ars moriendi*. The Csíksomlyó corpus shows a tendency to leave the Passion itself out of morality plays. The earlier half of the corpus combines the Passion with psychomachia, with the souls of some young men in the centre. In the earliest dramas the whole Passion is presented as an argument for the youth, later only some (less and less) scenes of the Passion are shown, then Christ alone appears and calls the young men in a monologue; finally only the morality story remains, without showing anything of Christ's Passion.

About this book

This volume contains the earliest 12 dramas – i.e. from between 1721 and 1739 – of the *Liber exhibens*, and also a variant of the one produced in 1737 (Esztelnek, 1753; see 12B).

Following the structure of our series, each drama is followed by annotations.

Essential data contains the bibliographical location of the manuscript, its after-life and possible publication. In the previous publications of this series we did not give summary of content, but in the case of these passion-plays we found it important to sum up the plot of each scene, since all the dramas published here are different adaptations of the same theme, i.e. Jesus' passion – the given outlines make it possible to recognize the borrowings between the different texts.

Author. In the next section we give the known data about the teacher who was the author (producer, director, copyist) of the play.

Sources. Under this entry we look for any detectable sources.

Performance. This section describes the stage, the set, the occasion and circumstances of the production, as well as the musical material. Whenever we were able to find folk-song variant of a choral, we publish both scores.

English translations of the annotations follow each drama.

See the abbreviated references in full (in alphabetic order) in the bibliography: *Felhasznált irodalom.*

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Alszeghy* 1914 = ALSZEGHY Zsolt (szerk.), *Magyar drámai emlékek a középkortól Bessenyeiig*, Budapest, 1914.
- Alszeghy-Szlávik* 1913 = ALSZEGHY Zsolt – SZLÁVIK Ferenc, *Csiksomlyói iskoladrámák*, Budapest, 1913.
- Angyal* 1940 = ANGYAL Endre, *Csiksomlyói misztériumok*, Vigilia, 1940, 488–494.
- The Apocryphal New Testament* = *The Apocryphal New Testament (being the Apocryphal Gospels, Acts, Epistles, and Apocalypses with other narratives and fragments newly translated by)* Montague Rhodes JAMES, Clarendon Press, Oxford, 1975.
- Apokrifek* = *Apokrifek*, szerk. VANYÓ László, Szent István Társulat, Budapest, 1980. (Ókeresztény Írók II.)
- Auerbach* 1998 = ERICH AUERBACH, *Figura = A hermeneutika elmélete (Ikonológia és műértelmezés 3.)*, szerk. FABINY Tibor, JATEPress, Szeged, 1998.
- A bajai ferencesek háztörténete* 2000 = *A bajai ferencesek háztörténete, I. 1694–1840.* (Fordította KAPOCS Nándor, az előszót és a jegyzeteket írta KÓHEGYI Mihály), Baja, 2000, 49.
- Bálint* 1998 = BÁLINT Sándor, *Ünnepi Kalendárium 1–3*, Mandala Kiadó, Szeged, 1998.
- Bándi* 1894 = BÁNDI Vazul, *A csiksomlyói róm. kath. főgymnasiumban fennálló „Mária Társulat” = A csiksomlyói római katolikus főgymnasium értesítője*, 1893/94.
- Bándi* 1896 = BÁNDI Vazul, *A csiksomlyói római katolikus főgymnasium története = A csiksomlyói római katolikus főgymnasium értesítője*, 1895/96, 1–440.
- Bárdos* 1990 = BÁRDOS Kornél, *Magyarország zenetörténete*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1990.
- Biblia* 1976 = *Biblia. Ószövetségi és Újszövetségi Szentírás*, Szent István Társulat, Budapest, 1976.
- Biblia Pauperum* = *Biblia Pauperum. Az Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár negyvenlapos Blockbuch Biblia pauperuma.* A tanulmányt, a jegyzeteket és a képaláírásokat írta SOLTÉSZ Zoltánné, Magyar Helikon, Budapest, 1966.
- Bittenbinder* 1911 = BITTENBINDER Miklós, *Iskoladrámák Körmöcbányán*, EPHK 1911, 155–156.
- Blénessy* 1967 = BLÉNESSY János, *Jászberény iskolázásának és közművelődésének története*, Jászberény, 1967.

- Bocskor-kódex* 2003 = *Bocskor János énekeskönyve, 1716–1739*, Domokos Pál Péter hagyatékából s.a.r. CSÖRSZ RUMEN István, Kriterion, Kolozsvár, 2003.
- Bozóki* = BOZÓKI Mihály, *Katolikus Kar-béli Énekes Könyv* [...], Vác, 1797.
- The Cambridge Guide to World Theatre* = *The Cambridge Guide to World Theatre*, ed. Martin BANHAM, Cambridge University Press, Cambridge, New York, 1988.
- Csikcsobotfalvi* = *Csikcsobotfalvi Kájoni-kézirat, 1770 k.*, OSZK Ms. mus. 1211.
- Csodás evangéliumok* = *Csodás evangéliumok*, vál. és utószó ADAMIK Tamás, szerk. DÖRÖMBÖZI János, Telosz Kiadó, Budapest, 1996.
- Czövek* 2002 = CZÖVEK Judit, „*Ha mi meghalunk...*” *Zoborvidéki halottas énekek*, Kalligram Kiadó, Pozsony, 2002.
- Daniélou* 1964 = Jean DANIELOU S.J, *The Bible and the Liturgy*, Darton, Longman & Todd, London, 1964.
- Daniélou* 1966 = Jean DANIELOU S.J, *From Shadows to Reality. Studies in the Biblical Typology of the Fathers*, transl. Wulstan HIBBERD, Burn & Oates Ltd, London, 1966.
- Deák-Szentes* = *Deák-Szentes kézirat*, Csíksomlyó, 1741–1774, OSZK Ms. mus. 4374.
- Demeter* 1989 = DEMETER Júlia, *Dugonics András kéziratok drámái*, Irodalomtörténeti Közlemények 1989, 101–104.
- Demeter* 1997 = DEMETER Júlia, *Színjátéktípusok a magyarországi iskolai színjátásban* = *Barokk színház – barokk dráma: Az 1994. évi egri Iskoladráma és barokk című konferencia előadásai*, szerk. PINTÉR Márta Zsuzsanna, Debrecen, 1997, 112–119.
- Demeter* 2003 = DEMETER Júlia, *A csíksomlyói passiók műfaji sajátosságai = A magyar színjáték honi és európai gyökerei: Tanulmányok Kilián István tiszteletére*, szerk. DEMETER Júlia, Miskolci Egyetemi Kiadó, Miskolc, 2003, 19–25.
- Demeter* 2005 = DEMETER Júlia, *Műfaj és funkció összefüggései a csíksomlyói ferences színpadon = A ferences lelkiség hatása az újkori Közép-Európa történetére és kultúrájára*, szerk. ÖZE Sándor és MEDGYESY-SCHMIKLI Norbert, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar – Magyar Egyháztörténeti Enciklopédia Munkaközösség, Piliscsaba – Budapest, 2005, 743–753.
- Dictionary of the Middle Ages* = *Dictionary of the Middle Ages*, ed.-in-chief Joseph R. STRAYER, New York, 1982–1989.
- Domokos* 1929 = DOMOKOS Pál Péter, *A Csikcsobotfalvi kézirat*, Irodalomtörténeti Közlemények 1929, 209–214.
- Domokos* 1929a = DOMOKOS Pál Péter, *A Csikcsobotfalvi Kájoni-kézirat*, Zenei Szemle XIII/1 (1929), 25–30.
- Domokos é. n.* = DOMOKOS Pál Péter, *Ferences Névtelen Kottás Kézirata 1741-ből*, Kézirat az MTA Zenetudományi Intézet tulajdonában, Bp., é. n.
- Domokos* 1979 = „...édes Hazámnak akartam szolgálni...” (KÁJONI János: *Cantionale Catholicum*; PETRÁS Incze János: *Tudósítások*), összeállította DOMOKOS Pál Péter, Szent István Társulat, Budapest, 1979.
- Edwards* 1977 = Robert EDWARDS, *The Montecassino Passion Play and the Poetics of Medieval Drama*, University of California Press, Berkeley–Los Angeles–London, 1977.
- Erdélyi* 1976, 1999 = ERDÉLYI Zsuzsanna, *Hegyet hágék, lőtőt lépék: Archaikus népi imádságok*, Magvető, Bp., 1976. Bővített kiadás: Kalligram, Pozsony, 1999.

- Erdélyi 1991 = ERDÉLYI Zsuzsanna, *Az archaikus népi imádságzáradékok történeti kérdései = Boldogasszony ága: Tanulmányok a népi vallásosság köréből*, szerk. ERDÉLYI Zsuzsanna, Szent István Társulat, Budapest, 1991, 51–142.
- Erdélyi 2001, 2004² = ERDÉLYI Zsuzsanna, *Aki ezt az imádságot: Élő passiók*, Kalligram, Pozsony, 2001, 2004².
- Erdélyi 2005 = ERDÉLYI Zsuzsanna, *A ferences lelkiség jelenléte a népi szent költészetben = A ferences lelkiség hatása az újkori Közép-Európa történetére és kultúrájára*, Szerk. ÖZE Sándor és MEDGYESY-SCHMIKLI Norbert, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar – Magyar Egyháztörténeti Enciklopédia Munkaközösség, Piliscsaba – Budapest, 2005, 799–814.
- Fabiny 1998 = *A tipológiai szmbolizmus (Ikonológia és műértelmezés 4.)*, vál. és szerk. FABINY Tibor, JATEPress, Szeged, 1998.
- Fáy 1999 = FÁY Zoltán, *Ferencesek Gyöngyösön – Fejezetek a gyöngyösi barátok életéből*, Budapest, 1999.
- Fejér 1956 = FEJÉR Judit, *XVIII. századi rekonstruált magyar iskolaszínpad*, Színház- és Filmművészet, 1956, 381–384.
- Fermendžin = Josef FERMENTŽIN, *Chronicon Provinciae Bosnae Argentinae*, 37. Jelzet nélkül, Magyar Ferences Levéltár, Budapest
- Foulkes 1955 = FRANCIS FOULKES, *The Acts of God. A Study on the Basis of Typology in the Old Testament*, The Tyndale Press, London, 1955.
- Fülöp 1892 = FÜLÖP Árpád, *Csiksomlyói misztériumok = A csiksomlyói római katolikus főgymnasium értesítője*, 1891–1892, 3–25.
- Fülöp 1894 = FÜLÖP Árpád, *Egy nagypénteki misztérium = Az ungvári katolikus főgymnasium értesítője*, 1893–1894, 52–95.
- Fülöp 1897 = FÜLÖP Árpád, *Csiksomlyói nagypénteki misztériumok*, Franklin-Társulat, Budapest, 1897.
- Grabar 1969 = ANDRÉ GRABAR, *Christian Iconography. A Study of Its Origins*, The A. W. Mellon Lectures in the Fine Arts, 1961, Routledge & Kegan Paul, London, 1969.
- Graduale Romanum = Graduale romanum* [Nyomtatott kotta] : *Graduale sacrosanctae romanae ecclesiae de tempore et de sanctis* : Ss. D.N.Pii X. Pontificis Maximi jussu restitutum et editum ad exemplar editionis typicae concinnatum: et rhythmicis signis a Solesmensibus Monachis diligenter ornatum / Typis Societatis S. Joannis Evangeliste, Paris : Desclée & Co., [1934, 1979²]
- György 1930 = GYÖRGY József, *A ferencrendiek élete és működése Erdélyben*, Cluj-Kolozsvár, 1930.
- Haag 1989 = Dr. Herbert HAAG, *Bibliai lexikon*, ford. RUZSICZKY Éva, Apostoli Szentszék Könyvkiadója, Budapest, 1989.
- Hlatky–Schröder 1895 = HLATKY József–SCHÖDER Károly, *A körmöcbányai m. kir. állami főreáliskola 25. évi értesítője*, 1894–95.
- Horváth 1958 = HORVÁTH Ferenc, *Színház és zenekultúra Vas megyében = Vas Megye*, 1958, 306–318.
- Ijjas 1968 = IJJAS Antal, *Szentek élete*, I–II. Ecclesia Könyvkiadó, Budapest, 1968.
- Illyés 1693 = ILLYÉS István, *Halottas Énekek A' Szomorú Temetések alkalmatosságára*, Nagyszombat, 1693. (RMK I. 1446)

- Iskoladrámák = Iskoladrámák*, szerk. DEMETER Júlia, utószó KILIÁN István, Unikornis Kiadó, Budapest, 1995.
- Iványi 1892 = Iványi István, Szabadka szabad királyi város története*, I–II. Szabadka, 1886–1892.
- Kájoni János, Cationale Catholicum*. Lásd: *Domokos* 1979
- Kájoni 1676 = KÁJONI János, Cationale Catholicum*, Csíksomlyó, 1676.
- Kájoni 1719 = KÁJONI János, Cationale Catholicum*. Második kiadás, szerk. BALÁS Ágoston, Csíksomlyó, 1719.
- Kájoni 1805 = KÁJONI János, A' Keresztény Katholikusok Egyházi Énekes Könyve*. Harmadik kiadás, szerk. ANDRÁSI Rafael, Csíksomlyó, 1805, 1806.
- Kájoni 1805. Cer. = KÁJONI János, K[atholikus] Kántorok Tzeremoniás Könyve*, szerk. ANDRÁSI Rafael, Csíksomlyó, 1805, 1806.
- Kájoni 1921 = KÁJONI János, Erdélyegyházmegyei énekeskönyv a róm[ai] kath[olikus] kántorok, a nép és ifjuság használatára. Régibb és újabb énekeskönyvek-, a kántorok és a nép ajkán élő hagyományos énekekből összeállította és orgonakisérettel ellátta BAKA János csíkszentmártoni ny[ugalmazott] kántortanító, Gyergyószentmiklós, [1921.]*
- Karácsonyi 1923 = KARÁCSONYI János, Szent Ferenc rendjének története Magyarországon 1711-ig I–II*, Budapest, 1923–24.
- Kedves 1996 = KEDVES Csaba, Kájoni és a régi magyar dráma*, Magyar Felsőoktatás, 1996/4, 41–42; 1996/5–6, 48–49.
- Kedves 1997 = KEDVES Csaba, Folklorisztikus motívumok a csíksomlyói misztériumdrámákban = Barokk színház – barokk dráma: Az 1994. évi egri Iskoladráma és barokk című konferencia előadásai*, szerk. PINTÉR Márta Zsuzsanna, Debrecen, 1997, 161–169.
- Kedves 1999 = KEDVES Csaba, Actio parascevice: Történeti rétegek a csíksomlyói misztériumdrámákban*, Székelyföld 1999/5. 66–89.
- Kedves 2000 = KEDVES Csaba, Magyar nyelvű drámatöredék a 15. század végéről. = A magyar színház születése. Az 1997. évi egri konferencia előadásai*, szerk. DEMETER Júlia, Miskolci Egyetemi Kiadó, Miskolc, 2000, 200–209.
- Kedves 2002 = KEDVES Csaba, A XVIII. századi ferences misztériumdrámák poétikai-retorikai vizsgálatának lehetőségei, = School and theatre in the Past and Nowadays – Az iskolai színjátszás múltja és jelene*, Academia Ludi et Artis, Miskolc, 2002. CD-ROM
- Kedves 2003 = KEDVES Csaba, A csíksomlyói misztériumdrámák szerkezeti kérdései, = A magyar színjáték honi és európai gyökerei. Tanulmányok Kilián István tiszteletére*, szerk. DEMETER Júlia, Miskolci Egyetemi Kiadó, Miskolc, 2003, 32–42.
- Kilián 1981 = KILIÁN István, Magyar Mária-siralmak*, Új Írás, 1981/4, 3–17.
- Kilián 1994 = KILIÁN István, A piarista iskolai színjátszás forrásai és irodalma*, Argumentum Kiadó, Budapest, 1994.
- Kilián 2002 = KILIÁN István, A piarista dráma és színjáték a XVII–XVIII. században*, Argumentum, Budapest, 2002.
- Kilián 2005 = KILIÁN István, Két minorita passiójáték = A ferences lelkiség hatása az újkori Közép-Európa történetére és kultúrájára*, szerk. Óze Sándor és Medgyesy-Schmikli Norbert, Piliscsaba–Budapest, 2005, 729–742.

- Kilián–Pintér–Varga 1992 = *A magyarországi katolikus tanintézmények színjátásának forrásai és irodalma 1800-ig*, s.a.r. KILIÁN István, PINTÉR Márta Zsuzsanna, VARGA Imre, szerk. VARGA Imre, Argumentum Kiadó, Budapest, 1992.
- Klemm 1931 = KLEMM Kálmán, *A szombathelyi gimnázium története 1771–1808*, Kézirat, 1931.
- Kolve 1966 = V. A. Kolve, *The Play Called Corpus Christi*, Stanford University Press, Stanford, California, 1966.
- Kövári 2009 = KÖVÁRI Réka, *Énekek az 1721–1739 között előadott csíksomlyói misztériumjátékokban = Dráma – múlt – színház – jelen. – Tanulmányok a dráma- és színháztörténet köréből*, szerk. CZIBULA Katalin, EMÖDI András, JÁNOS-SZATMÁRI Szabolcs, Oradea, 2009, 241–257.
- Kövári 2007a = KÖVÁRI Réka, *Zenetörténet és népzene – Egy XVIII. századi csíki ferences kézirat dallamai a népzenei gyűjtésekben = Mozart – Liszt – Bartók – tanulmánykötet*, Szeged, SZTE JGYTFK Ének-Zene Tanszék, 2007, 80–98.
- Kövári 2007b = KÖVÁRI Réka, *Interdiszciplináris kapcsolatok népzene kutatói szemmel. Az Etelközi fohászok és a Ferences iskoladramák (I.) c. kiadványok zenei munkálatairól = Diszciplinák határain innen és túl. Fiatal kutatók fóruma 2. – 2006*, Budapest, MTA Társadalomkutató Központ, 2007, 519–537.
- Liber Usualis = Liber Usualis Missae et Officii*. Typis Societatis S. Joannis Evang. Descleé & Socii. S. Sedis Apostolicae et S. Rituum Congregationis Typographi. Parisiis, Tornaci, Romae [1929]
- Ludi scaenici linguae latinae 2005 = Ludi scaenici linguae latinae protestantium in Hungaria e saeculo XVII–XVIII: Magyarországi latin nyelvű protestáns iskoladramák a XVII–XVIII. századból*, s. a. r. ALSZEGHY Zsoltné – LÓRÁNT István – VARGA Imre, Az előszót írta és a jegyzeteket készítette, VARGA Imre, Argumentum, Budapest, 2005.
- Lukács 2000 = LUKÁCS István, *Dramatizirani Kajkavski Marijin plač iz Erdelja 1626. Dramatizált kaj-horvát Mária-siralom Erdélyből*, Slovenika, Budapest, 2000.
- Magyar Gregorianum 1981 = SZENDREI Janka–DOBSZAY László–RAJECZKY Benjamin, Cantus Gregorianus ex Hungaria. Magyar Gregorianum*, Zeneműkiadó, Budapest, 1981.
- Makula nélkül való tükör = Makula nélkül való tükör, melly az Üdvözítő Jesus Kristusnak, és Szent Szüléinek életét, ugy keserves kinszenvedését és halálát adgya elé*, Melly Superiorok Engedelmébül Szűz, Szent Klára Szerzetében lévő UJFALUSI Judith által Cseh nyelvből Magyar nyelvre fordítottatott, Nagy-Szombatban, A' Jesus Társasága Akademiája betűivel 1712. Esztendőben
- Medgyesy-Schmikli 2000 = MEDGYESY-SCHMIKLI Norbert, *A csíksomlyói misztériumdramák eredetének vizsgálata = Pro Scientia Aranyérmesek V. konferenciája* Sopron, 2000, szerk. JÁNOSKA Ferenc, Budapest, 2000, 47–51.
- Medgyesy-Schmikli 2000a = MEDGYESY-SCHMIKLI Norbert, *Csíksomlyói Mária-siralom elő- és utóélete, = A magyar színház születése, az 1997. évi egri konferencia előadásai*, szerk. DEMETER Júlia, Miskolci Egyetemi Kiadó, Miskolc, 2000, 44–65.
- Medgyesy-Schmikli 2001 = MEDGYESY-SCHMIKLI Norbert, *Bevezetés a csíksomlyói*

- passiójátékok forrásaiba* = *Népi vallásosság a Kárpát-medencében* 5., szerk. S. LACKOVITS Emőke és MÉSZÁROS Veronika, Veszprém, 2001, 93–119.
- Medgyesy-Schmikli 2002a = MEDGYESY-SCHMIKLI Norbert, *Az Arany Miatyánk-ének eredetének vizsgálata*, Vasi Szemle, (LVI) 2002/2, 253–264.
- Medgyesy-Schmikli 2002b = MEDGYESY-SCHMIKLI Norbert, *Biblia Pauperum a csíksomlyói színpadon – a passiójátékok előképrendszere = Mindent az Evangéliumért – Gyürki László 70. születésnapjára*, szerk. FANCSALI Andrásné és SOÓS Viktor Attila, Körömdi Szent Erzsébet Plébániahivatal Képviselőtestülete, Körömdi, 2002, 211–249.
- Medgyesy-Schmikli 2003 = MEDGYESY-SCHMIKLI Norbert, *Johannes Gritsch devóciós passiójának nyomai a csíksomlyói színpadon = A magyar színjáték honi és európai gyökerei*, szerk. DEMETER Júlia, Miskolci Egyetemi Kiadó, Miskolc, 2003, 51–63.
- Medgyesy-Schmikli 2005 = MEDGYESY-SCHMIKLI Norbert, *Ferences és jezsuita nagypénteki színjátékok összefüggései a barokk kori színlapok tanúsága szerint = Labor omnia vincit. Tanulmányok Tüskés Gábor 50. születésnapjára*, szerk. BRETZ Annamária, CSÖRSZ RUMEN István, HEGEDŰS Béla, Balassi-MTA Irodalomtudományi Intézet, Budapest, 2005, 50–54.
- Medgyesy-Schmikli 2008 = MEDGYESY-SCHMIKLI Norbert, *Karácsonykor vagy a nagyhéten játszották? Az Ádám- (Paradicsom)játék és az égi pör hagyományvilágunkban = Színházvilág – világszínház*, szerk. CZIBULA Katalin, Ráció Kiadó, Budapest, 2008, 118–132.
- Meyers 1970 = Walter E. MEYERS, *A Figure Given: Typology in the Wakefield Plays*, Duquesne Univ. Press, Péttsburgh, Pa., Editions E. Nauwelaerts, Louvain, 1970.
- Miner 1977 = Earl MINER (ed.), *Literary Uses of Typology from the Late Middle Ages to the Present*, Princeton Univ. Press, Princeton, 1977.
- Minorita iskoladrámák = KILIÁN István (s.a.r.), *Minorita iskoladrámák*, RMDE XVIII. század 2, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1989.
- Muckenhaupt 1999 = MUCKENHAUPT Erzsébet, *A csíksomlyói ferences könyvtár kincsei. Könyvleletek 1980–1985*, Balassi-Polis Kiadók, Budapest-Kolozsvár, 1999.
- Muckenhaupt 2001 = MUCKENHAUPT Erzsébet, *A csíksomlyói ferences nyomda és könyvkötő műhely 1676–2001: emlékkiállítás a Csíki Székely Múzeumban 2001. december 15. – 2003. november 30.*, Csíkszereda, 2001.
- Nagy 1862 = NAGY Imre *A csíksomlyói tanoda és növelde*, Gyulafehérvári Füzetek II, Kolozsvár, 1862.
- Nagy Júlia 1998 = *A színjátszó iskola a XVII–XVIII. században. Bibliográfia. Az iskolai, a populáris és a hivatásos színjátszás Magyarországon*, szerk. NAGY Júlia, az anyagot gyűjtötte KISS Katalin és NAGY Júlia, Universitas, Budapest, 1998.
- Nagy Szilvia 1999 = NAGY Szilvia, *Az Actio antiqua satis sine initio című dráma kritikai kiadása*. Szakdolgozat, Miskolc, Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar, Miskolc, 1999.
- Nagy Szilvia 2003 = NAGY Szilvia, *Motívumátvételek néhány csíksomlyói drámában, = A magyar színjáték honi és európai gyökerei. Tanulmányok Kilián István tiszteletére*, szerk. DEMETER Júlia, Miskolci Egyetemi Kiadó, Miskolc, 2003, 43–50.

- Nap, hold és csillagok...* = „*Nap, hold és csillagok, velem zokogjatok!*” Csiksomlyói passiójátékok a 18. századból, szerk. DEMETER Júlia, utószó PINTÉR Márta Zsuzsanna, latin szöveg KILIÁN István, Argumentum Kiadó, Budapest, 2003.
- Papp 1988 = PAPP Géza, *Egy elveszettnek hitt kéziratot énekeskönyv*, Magyar Zene XXIX/4 (1988), 379–394.
- Piarista iskoladrámák I. = DEMETER Júlia–KILIÁN István–KISS Katalin–PINTÉR Márta Zsuzsanna, *Piarista iskoladrámák*, RMDE XVIII. század 6/1, Argumentum Kiadó, Budapest, 2002.
- Piarista iskoladrámák II. = *Piarista Iskoladrámák*, RMDE XVIII. század 6/1., (s.a.r.) CZIBULA Katalin, DEMETER Júlia, KILIÁN István, PINTÉR Márta Zsuzsanna, Argumentum, Budapest, 2007.
- Pintér 1984 = PINTÉR Márta Zsuzsanna, *Az „Inductio de passione Christi” című csiksomlyói iskoladráma = Írók és művek a XVII–XVIII. században*, Acta Iuvenum, szerk. HARGITTAY Emil, LANCSÁK Gabriella, 1984, 1, 131–201.
- Pintér 1989 = PINTÉR Márta Zsuzsanna, *Történeti rétegek a ferences színjátékokban*, = *Iskoladráma és folklór. A noszvaji hasonló című konferencián elhangzott előadások*, szerk. KILIÁN István – PINTÉR Márta Zsuzsanna, Kossuth Lajos Tudományegyetem Néprajzi Tanszék, Debrecen, 1989, 125–134.
- Pintér 1993 = PINTÉR Márta Zsuzsanna, *Ferences iskolai színjátás a XVIII. században*, Argumentum Kiadó, Budapest, 1993.
- Pintér 2005 = PINTÉR Márta Zsuzsanna, *A ferences rend iskolái = A ferences lelkiesség hatása az újkori Közép-Európa történetére és kultúrájára*, szerk. ÖZE Sándor, MEDGYESY-SCHMIKLI Norbert, Piliscsaba – Budapest, 2005, 581–592.
- Rackov 1977 = Ivanka RACKOV, *Iz pozorišnog albuma Subotice*, Subotica, 1977.
- Radó 1973 = RADÓ Polikárp, *A megújuló istentisztelet*, Budapest, 1973.
- RMDE I–II. 1960 = *Régi Magyar Drámai Emlékek I–II.*, s. a. r. és szerk. KARDOS Tibor és DÖMÖTÖR Tekla, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1960.
- RMDT I. = *Régi Magyar Dallamok Tára I.*: CSOMASZ TÓTH Kálmán, *A XVI. század magyar dallamai*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1958.
- RMDT II. = *Régi Magyar Dallamok Tára II.*: PAPP Géza, *A XVII. század énekelt dallamai*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1970.
- RMKT XVII. század 2. 1962. = *Régi Magyar Költők Tára (RMKT) XVII/2: Pécseli Király Imre, Miskolczi Csulyak István és Nyéki Vörös Mátyás versei*, s. a. r. JENEI Ferenc, KLANICZAY Tibor, KOVÁCS János, STOLL Béla, Budapest, 1962.
- RMKT XVII. század 7. 1974 = *Régi Magyar Költők Tára XVII. század, 7. kötet*, s. a. r. HOLL Béla, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1974.
- RMKT XVII/15/A 1992 = *Régi Magyar Költők Tára XVII. század 15/A: Katolikus egyházi énekek (1660-as, 1670-es évek), Szövegek*, s. a. r. STOLL Béla, Akadémiai Kiadó – Argumentum Kiadó, Budapest, 1992.
- RMKT XVII/15/B 1992 = *Régi Magyar Költők Tára XVII. század 15/B, Katolikus egyházi énekek (1660-as, 1670-es évek), Jegyzetek*, írta, HOLL Béla, Akadémiai Kiadó – Argumentum Kiadó, Budapest, 1992.
- Sávai 1997 = SÁVAI János, *A csiksomlyói és a kantai iskola története*, Agapé Kiadó, Szeged, 1997.
- Schaller 1985 = SCHALLER, Stephan, *Magnus Knipfelberger von St. Ettl (1747–1825) und sein Oberammergauer Passionsspiel*, Eos Verlag, Erzabtei St. Ottilien, 1985.

- Schütz 1926 = SCHÜTZ Antal, *A klasszikus ferences teológia*, = Sch. A., *Szent Ferenc nyomdokain 1226–1926*, A csonkamagyarországi ferences rendtartományok kiadása, Budapest, 1926, 133–184.
- Staud 1984–1988 = STAUD Géza (szerk.), *A magyarországi jezsuita színjátékok forrásai 1561–1773*, I–III, Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára, Budapest, 1984–1988.
- Staud–H. Takács 1994 = *A magyarországi jezsuita színjátékok forrásai 1561–1773*. IV. *Mutatók*, szerk. STAUD Géza, összeállította és szerk. H. TAKÁCS Marianna, Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára, Budapest, 1994
- Stepniak-Minczewa 2005 = Wanda STEPNIAK -MINCZEWA, *Hagyomány és jelenkor a ferences rendben – a ferences terminológia kidolgozásának szükségességéről = A ferences lelkiség hatása az újkori Közép-Európa történetére és kultúrájára*, szerk. ÖZE Sándor, MEDGYESY-SCHMIKLI Norbert, Piliscsaba – Budapest, 2005, 28–43.
- Sticca 1988 = Sandro STICCA, *The Planctus Mariae in the dramatic tradition of the Middle Ages*, transl. by Joseph R. BERRIGAN, The University of Georgia Press, Athens & London, 1988.
- Szabó 1921 = SZABÓ György Piusz, *Ferencrendiek a magyar történelemben. Adalékok a magyar ferencrendiek történetéhez*, Budapest, 1921.
- Szelestei N. 2003 = SZELESTEI N. László, *Magyar ferencesek prédikációs gyakorlata a 17. században – Csíksomlyói kéziratos prédikációk*, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar, Piliscsaba, 2003. (Pázmány Irodalmi Műhely, Források 4.)
- Szendrei–Dobszay–Rajeczky 1979 = SZENDREI Janka–DOBSZAY László–RAJECZKY Benjamin, *XVI–XVII. századi dallamaink a népi emlékezetben*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1979.
- Szinnyei I–XIV. 1891–1914 = SZINNYEI József, *Magyar írók élete és munkái*, I–XIV, Buda-Pest, 1891–1914.
- Szlávik 1907 = SZLÁVIK Ferenc, *Kéziratos iskolai drámák* = A csíksomlyói gimnázium értesítője, 1906/1907. 3–43.
- Szlávik 1908 = SZLÁVIK Ferenc, *Egy vigjáték-töredék*, EphK 1908, 650–652.,
- Szlávik 1912 = SZLÁVIK Ferenc, *Három közjáték*, Erdélyi Múzeum 1912, 84–92.
- Takács-Pfeiffer 2001 = TAKÁCS J. Ince (OFM) – PFEIFFER János (OFM), *Szent Ferenc fiai a veszprémi egyházmegyében a XVII–XVIII. században*, 2. Pápa-Zalaegerszeg, 2001.
- Tímár 1929 = Tímár Kálmán, *Egy mikházi ferences misztérium*, It 1929. 176–177.
- Úti társ... = *Úti társ, az-az reggel, s este s egyéb üdőkben gyakorlando imádságok, hála-adások, dicsiretek, es lelki ohajtások, Mellyek, Mint-egy jó úti társaságg Embert e földi szarándóságában vigasztalják, és végre Mennyei hazájába juttattyák*, Nyomtatott superiorok engedelméből a csiki kalastromban, 1724. esztendőben
- Valentin 1978 = Jean-Marie VALENTIN, *Le théâtre des Jésuites dans les pays de langue allemande (1554–1680). Salut des âmes et ordre des cités*, I–III, Peter Lang, Berne, 1978.
- Vanyó 1997 = VANYÓ László, *Az ókeresztény egyház irodalma*, Jel Kiadó, Budapest, 1997.

- Varga 1988 = VARGA Imre, *A magyarországi protestáns iskolai színjátszás forrásai és irodalma: Fontes Ludorum scenicarum in scholis protestantium in Hungaria*, Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára, Budapest, 1988.
- Varga 1990 = VARGA Imre Kapisztrán, *Assisi Szent Ferenc perugiai legendája*, Helikon Kiadó, Békéscsaba, 1990.
- Vida 1969 = VIDA Tivadar, *Makula nélkül való tükör*, Magyar Könyvszemle 1969, 250–253.
- Volly 1938 = VOLLY István, *Népi játékok III.*, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, Budapest, 1938.
- Wellmann 1982 = WELLMANN Nóra, *Színházi hírek 1780–1803. A Magyar Hírmondó, a Hadi és Más Nevezetes Történetek és a Bécsi Magyar Hírmondó tudósításai*, Budapest, 1982.
- Wickham 1978 = Glynne WICKHAM, *Medieval Comic Traditions and the Beginning of English Comedy* = W. D. HOWARTH (ed.) *Comic Drama. The European Heritage*, Methuen & Co Ltd, London, 1978, 40–62.
- Zagiba 1940 = Frantisek ZAGIBA, *Hudobné pamiatky Frantiskanskych klástorov na vychodnom Slovensku*, Prága, 1940.
- Young 1933 = Karl YOUNG, *The Drama of the Medieval Church*, Clarendon Press, Oxford, 1933.

1.

CSATÓ JÁNOS ELEK (?)

KRISZTUS PASSIÓJÁNAK ÁBRÁZOLÁSA
NAGYPÉNTEKI KÖRMENETBEN

Csíkсомlyó 1721. március 11. nagypéntek

[SZEREPEK:

PROLOGUS
CHRISTUS = VERBUM
PETRUS
FRANGÉPÁN
JACOBUS APOSTOLUS
JOANNES
ANDREAS
THOMAS
JACOBUS MINOR
PHILIPUS
BARTHOLOMAEUS
MATHAEUS
SIMON
THADAEUS
REX JUDAEORUM
JUDAS
MISERICORDIA
GENUS HUMANUM
DEABOLUS
DEABOLUS SECUNDUS
PECCATOR
JACOB PATRIARCHA
LEVI
JOSEPH
ISACHAR
ZABULON
DÁNN
NEPHTALI
GAD
ASER
RUBEN
SIMEON
JÚDA
MEDIANITAE
IRA DIVINA
JUSTITIA
CONSILIARIUS PRIMUS
CONSILIARIUS SECUNDUS
CONSILIARIUS TERTIUS
CONSILIARIUS QUARTUS
CONSILIARIUS QUINTUS
CONSILIARIUS SEXTUS
CONSILIARIUS SEPTIMUS
CONSILIARIUS OCTAVUS
CONSILIARIUS NONUS
CARNIFEX PRIMUS
CARNIFEX SECUNDUS
CARNIFEX TERTIUS

JOSEPHUS AB ARIMATHEA

JUDAEI

JUDAEI OMNES

JUDAEI AEQUITES

JUDAEI PEDESTRES

PILÁTUS

RÉPHÁR

JORAM

CHIJESIJS

MESA

THÁRÁS

PALAEEMON

PATIFARES

ROSMOPHNI

SABUTH

ACHIAS

SIMEON LEPROSUS

RÁBÁN

NICODEMUS

DIARABIÁS

SARIAS

RAB

JOSAPHÁT

JUDAEUS QUIDEM

ANNÁS

ANCILLA ANNAE

CHAIPHAS

MÁRKOS

JÓB

ANGELUS

DIABOLUS

SERVUS PRIMUS

SERVUS SECUNDUS

SERVUS TERTIUS

SERVUS QUARTUS]

Processio parasevica in qua describitur passio Christi pro humano genere,
figura scripturistica adumbrata Anno 1721
ad Conventum Csikiensem Fratrum Minorum a Studiosa Juventute^a exhibita
die undecima Aprilis prologo primo cotam sequentem proclamante.^b

PROLOGUS

Az Atya ur Isten mūdön az világot,
Teremtette vala emberi állatot,^c
Bövön osztta néki menyei malasztott,
Meljel el nyerhetné az menyei jokat.

5 Elsőbenis eöket nagy tisztességekel,
Hasonlat, ábrázat, két drága kécncsekel
Fel ékesítette sok dicsőségekel,
Boldog állapotott igirvén ezekkel.

10 Az Után az földnek urává rendelé,
Földi állatokon uralkodnék, tevé,
Az paradicsomnak kertébe helijezte,^d
Hogy ot uralkodnék, néki meg engedte^e.

15 De az Gonosz Sátány hamis csaráldsága^f
Hirtelen meg csala csalárd gonossága,
Rabságra fordula hamar urasaga,
Midön el hódíta embert gonossága.

20 Jaj, jaj, nincs világnak imár szabadsága,
Mert az embert ottan eördög álnoksága^g
Alnokul meg csalá hamis csalárdsága,
Rabságra örökül vette gonossága.

Midön tiltott fának gyömmölcsét el hozá,
Adván aszt Evának, nékie aszt mondá,
Csak vévén eszt kostold ottan, tudománya
Lészen néked ottan Istennek hatalma.

a An~o 1721 ad Contum Csikiensem Frum Minorum studioso>a [A rövidítéseket feloldottuk.]

b seqv[e]n[t]em

c Teremtettete [Értelemszerűen javítottuk.]

d helijzte [Értelemszerűen javítottuk.]

e en<d>gedte

f csa<l>ráldsága [Az r az első l fölé írva.]

g eördög [A r betű a szó fölé beszurva.]

Vévén asztot Éva, lett legottan Eva
Minden embereknek siránkozó Anyja,
Kit kostolván Adám, mindeneknek Atya,
Hogy lett eő, el veszte, fel szoval kiáltya.

Ki az paradicsom dicsőség kertiből
Ki üzetett mingyárt uraság heljiből,
Cherub Angyal által minden vigaságból,
Vadaknak predája lőn uraságából.^a

De az Atya Isten nagy irgalmasságát
Ebben ki mutatá Atyai jó voltát,
Mert nekünk bocsáta első szülőt fiát,
Izonyu fogságnak egy szabaditoját.

Jaj szoval kiálto emberi nemzetett,
Ki fene vadaknak predaul tetetett,
Eördög biradalma alá vezettetett,
Hogy szabadittaná, azért küldtetetett.

Mint ártatlan Joseph Atyaafiaitol,
El adaték hamar eő tanitványától,
Harmincz ezüst pénzen az hamis Judástol,
Gonoszok predája lőn az gonoságtol.

Pögdösvén hurczolják az angyalok urát,
Sidoknak seregi Istennek bárányát,
Menyei boldótság hatalmas királjat,
Bűnős embereknek jo szabaditáját.

Az Istenes Abel mogyára veretik,
Az gonosz Sidoktol, ime', kínoztatik,
Uczakrol uczákra, jaj, jaj, hurczoltatik,
Mint gonosz, oh, jaj szo, jaj szo, üldöztetik.

Az után gonoszul halálra itilik,
Kinek nagy hatalmat az egek hirdetik,
Az eő istensegít Angyalok szemlélik,
Nagy irgalmasságot Eg s föld dicsöitik.

Bé teljesedik it Jobnak szenvedése,
Világi Embertől kemény üldözése,
Az Isten fiának csendes bekesége,
Meljet Csudál ímar nagy világnak része.

^a lon [Értelemszerűen javítottuk.]

Emlekezetire mit mívelt világon,
Számlaljuk mű néktek ezen a szent napon,
Hogy tú mig it éltek ez árnyék világon,
Szenvedése világtól el vonyon.

II. STATIO PRIMA

CHRISTUS

65 Sátán tőmleczében heverő Emberért
Királji koronám annak mencségéért,
Atyámnak országát Szép Szabadságáért,
El hadtam világnak drága válcságáért.

70 Menyei Angyalok közül le szálottam,
Ikes palotámot fogjokért el hadtam,¹
Midőn az betegek lelki sebit láttam,
Az ember vétkinek szabadságot hoztam.

75 Nem szántam magamot nagy kinokra adni,
Mint kegyes pelikán, vérével öntözni,²
Magzatitt nem szánya vérével öntözni,
És meg holt fiait életre fordítani.

80 Az Első Adamba minyájon vétkeztek^a,
Világ Csemetei mind rabbá estenek,
Az tiltott almából midőn ők ettenek,
Nagy Sötétt tőmleczbe minyájon estenek.

Az Alnok kegyónak gonosz csalárdsága
Adamnak fiait vivé nagy vakságra,
Ki mondatatlan nagy ártalmas halalra,
Gonosság vérenek meg aradására.

85 Az en Atyám látván, hogy Adám magzati
Megholtak az bűnben az eő maradványi,
Első szülőt fiát akara küldeni
Az gonosz világnak eő fiai kőzi.

90 Hogy szabaditoja lenne mind azoknak,
Kik bűn kötelivel meg kötözve vannak,
Test, világ és eördög tőmleczében laknak,
Meljben ők türői ottan sok kinoknak.

^a vetkeztek [Értelemszerűen javítottuk.]

95 Azért Péter, Jacab, én hiv tanítványim,
Menyetek el hamar, fővebbik szolgálaim
Az varosba nékem, hogy ma vig oráim
Legyenek egy házba végső mulacságim!

100 Frangepán, mongyátok, mi mesterünk mongya,³
Vég vacsorát nálad ma sereg, mert tugya,
Hogy bűnnel meg terhelt világ szabadsága
Legyen már ez után mindennek ez sólgya!

PETRUS

El mégyünk, el mégyünk, szerelmes mesterünk,
Ígasságos utra, vezető vezérünk,
Mit kíván te szived, mindent ki terjesztünk,
Parancsolatidba semmit el nem rejtünk.^a

CHRISTUS

105 Atyám, hogy ha lehet, szenvedés pohára
Muljék el én töllem keserűség ára,
Ambár lélek legyen kész mindenkor arra,^b
De testemnek vagyon utya irtozásra.

110 Mind az által hogyha néked most úgy teczik,
Nékemis ezen túl mindenkor ugy teczik,
Mert szenvedésemnek léssen haszna láczik,
Kiben üdvösségnek koronája fekszik.

PETRUS

115 Frangepán, Istennek kedves, szent szolgálja,
Az, ki Judéának fényes koronája
Vagy és Izraelnek tündöklő Csillaga,
Jo Cselekedettnek eleven példája.

120 Az Ur akaratya, hogy ma készics szállást,
Mert eő nálad akar tenni igazitást
Tanítványi közöt, szép csendes rend tartás^c
Ate háznak ő kíván szabadulást.^d

Azért készics szálást az Isten fiának,
Angyali rend közöt születetett urnak,
Az négy föld részein lévő királjságnak,
Elég tétel legyen eő akaratyának.

a rejtünk [Értelemszerűen javítottuk.]

b arra <utya irtozasra> de

c rend tartás [Értelemszerűen javítottuk.]

d háznak kíván [Szótagszám miatt javítottuk.]

125 Az mint eő akarja, teis ugy akarjad,
Hogy szent békes eget az után meg haljad,
Isteni hatalmát mind öröké álgyad,
Hogy ugy legyen, nékünk te itten most mongyad!

FRANGÉPÁN

130 Isten akaratya, énis ugy akarom,
Az mint eő akárja, ugy légyen, mint tudom!
Csendes békeségbe léssen az én házam,
Jóni meltostassék, enis ugy akarom.

135 Szolgai voltomot régen tapasztaltam,
Házamot egészen néki ajánlotam,
Én magamot éppen Néki bé mutattam,^a
Mert Isten Fiának lenni láttam, tutam.^b

JACOBUS APOSTOLUS

140 Frangépán, te szolgád néked köszönetit
Csendes szavaival adgya izenetitt,
Magát és szolgait, eörökös jovait,
Mert Isten fia vagy, ugy mongya beszédit.

CHRISTUS

145 Tehát sietségel jőjön mindenitek,
Az én vacsorámtól senki közületek
Maragyon és lésszek én ti vezéreték,^c
Frangépán házához vivő mesteretek.

Békeség ti néktek, Frangepán házába,
Kik egybe gyűltetek kenyér szobájában,
Uralkogyék soha eördög hatalmába,
Mert Istennek kedve tölt ebben az házbán.

FRANGÉPÁN

150 Üdvöz légy, Istennek egyetlen egy fia,
Magosságban fémlő angyalok királja,
Az egész világnak hatalmasab ura,
Vakoknak, sántáknak kegyes orvosloja!^d

a néki Néki [Értelemszerűen javítottuk.]

b <tula> tutam

c é<n>s

d kegyes <so> orvosloja

Parancsolatodra házam el készítem,
Asztalomot néked, im, fel ékesítem,
Isteni erődet leg ottan dicsírém,
Sziv béli örömem épen ki terjesztem.

CHRISTUS

Edes tanítványim, ma egy közületek
El árul, kit edig bizvást hirdettetek,
Egy szovalis engem tovább nem mentetek,
Jollehet mindenüt bátron hirdetetek.

Job let volna annak soha ez világra
Nem születettetni pokolnak kinyára,
Ki az Isten fiát sidoknak kargyára,
Rut kereskedésre, veti kalmarságra.

JOANNES

János, én tegedet arullak? Nem léssen,
Mert üdvösségemis tölled azért léssen.
Hanem az árulod, ki tenéked léssen,^a
Mondmeg, osztan szivem bekeségben léssen!

PETRUS

En el nem árullak, ki sziból szeretlek,
Az egész világon mindenüt hirdettelek,
Isteni voltodba eöröké dicsírlek,
Hatalmadba téged ki mindenkor féllek.

Pallosom élével tégedet meg mentlek,
Inkáb Halalrais éreted kész lészek.

CHRISTUS

Péter, bizony mondom, hogy minek előtte
Kakas égyet szoljon, tagacz engem meg te.

PETRUS

Uram, ne mongy oljant, mert meg nem tagadlak,
Sőt téged menteni mindenben akarlak.

CHRISTUS

Pilatus házaba egy leány szavára
Erősen eskeszel mindeneknek arra,
Engem hogy nem ismérsz, az ki sok kinokra,
Vitetem sidoktol kegyetlen halálra.

^a árulod <nek> ki

JACOBUS APOSTOLUS

Tavul légyen töllem azon rusnya mondas,
Rut szájból szarmazot, fertelmes tagadás!

ANDREAS

185 Inkább kereszfára előb én fel mégyek,
Hogy sem tagadásra fakadni én merjek.

THOMAS

Hitelem ne légyen, hogy ha meg tagadlak,
Ki Isten fiának, Thámás, hilak 's vallak!

JACOBUS MINOR

190 El bágyadot szivem, hogy szavad halottam,
Kiseb Jakab, néked, ki hív szolgád voltam.

PHILIPUS

Nem tagadlak téged Phileph, jo mesterem,
Lelkemet koczkára vetni mert nem merem.

BARTHOLOMAEUS

Bőrömöt Bőrödért inkább en le tészem,
Mivel hogy menyégbe kincsem azért vészem.

MATHAEUS

195 Ki tagad még téged, édes idvösségem,
Kiben heljeztettem, Maté, reménsegem?

SIMON

Kinoknak rakása ambár rám jöjenek,
Meg nem tagadlak, én, Simon, sőt dicsirlek.

THADAEUS

200 Thadaeus te tudod, hogy meg nem tagadlak
Sőt Istennek lenni mindenkor meg vallak.

(Hic Judae ad aures susurat Daemon, pergit ad Judaeos tradendo Christo.)

CHRISTUS

Az ki az edénybe kezét velem mártya,
Az arul el engem, ímé, eő aszt mongya.

(Hic iterum secedit Christus^a ad orandum. Judas interim it ad Judaeos ad tradendum Christum. Christus vero continuat orationem profatur.)

^a secedit <Judae> Christus

CHRISTUS

Atyám, hogy ha lehet, szenvedés pohára *múljék el tőlem, de ne úgy legyen, ahogy én akarom, hanem ahogy te!*^a

REX JUDAEORUM

205 Egy Ember támadot mostan Judeában,
Ki népem hoditya kedves országomba,
Ravassággal piszkál az én hatalmamba,
Nem szenvedem lenni kedves országomba.

210 Hogy possessiomot továbbra posztitya,
Kedves nepeimet hogy eő haboritya,
Fényes koronámot tőlem ki taszicsa,
Eő az nemzecséget magához hoditya.

215 En vagyok királja ennek az országnak,
Fejet hajtnak nékem, hatalmas királjnak
Urai s fő rendi nagy tartományoknak,
Engednek mindenben az én szavaimnak.

220 Azért én el mégyek az Maria fiát,
Országból kivetni, ne fogadgyák szavát
Senki Judeaba! mert azt valják, *uralják*,^b
Engem, minden állat ismerje meg urát.

JUDAS

Mit attok én nékem? És én kezetekbe^c
Eőtöt adom mingyárt, tugyad, it ez heljbe!

REX JUDAEORUM

225 Kedveseb tenéked, jól tudom, nincs kencsed,
Azért itten mingyárt, Judás, lészen pénzed.

Fogjad szolgál, vid el Judásnak eszt a péniszt,
Had adhassa nekünk mingyárt az igaz vért!

JUDAS

230 En az pénzért néktek kezetekben adom,
Tűk mint akarjátok, mingyárt el árulom,
Meljik az Messiás, asztot meg mutatom,
Nekie orczáját midon meg csokolom.

a [A befejezetlen mondatot Mt 26,39 alapján befejeztük.]

b mert az valják ralját [Értelmetlen sor.]

c <m>és

235 Csak minyájon bottal lámpással jöjtek,^a
Kardot, pallosokat mindenűt kérjeteK,
Puskát, fegyvereket minyájon végyeteK,
Mert álnokságától ugy lesztek ti mentek!

CHRISTUS

(Tertio eandem orationem repetit)^b

Atyám, hogy ha lehet, szenvedés pohára *múljék el tőlem, de ne úgy legyen, ahogy én akarom, hanem ahogy te!*^c

JUDAS

Idvöz légy, sidoknak hatalmas királja,
Juda Bethlehemnek fényes koronája!

CHRISTUS

240 Barátom, mit keresz, hogy árulsz el csokal?
Ferteztetett szájból származot atokal?
Ki néked mestered voltam mind azokal
Szépen meg egyesült hiv tanyitványokal.^d

JUDAS

245 Kötelekel eötöt jol meg kötözétek,
Korbácsol, botokal erősen verjétek,^e
Innen hamarságal eötött el vigyeteK,
Mert tanitványitol nem lesztek it mentek.

CHRISTUS

250 Judás Iskariot, néked mit vétettem,
Hogy sidok kezében tölled ma vetettem,^f
Kit az tanyitványok seregiben vettem,^g
És mindenek felet safaromá tettem?^h

255 En, mind szelid barány, azért verettetem,
Uczákrol uczákra sidoktol vittetem,
Mint oktalan barom kardokal üttemem,
Mint gyilkos paráznát kötözve vittetem.^h

a lápással [Értelemszerűen javítottuk.]

b 3io [A számnevet betűvel átírtuk.]

c [A befejezetlen mondatot Mt 26,39 alapján befejeztük.]

d egyesül [Értelemszerűen javítottuk.]

e botokal <jol> erősen

f tölle<m>d

g kik [Értelemszerűen javítottuk.]

h parázná kötöz [Értelemszerűen javítottuk.]

PETRUS

Fülét én Malkusnak kardommal el vágom,
Uramot hoherok kezéből meg váltom.

CHRISTUS

Péter, te kardodot ted be hűveljedbe,
Mert kardoknak az kard lészen el vesztöje!

FERETRUM PRIMUM

MISERICORDIA

260 Világnak fiai, most figyelmezetek,
Az Krisztusnak szenvedesit itten szemléljétek!^a
O, keserves jaj szo, az ember vétkezék,
Az paradicsom kertében, müdön meg csalaték,

265 Istennek fia Judástól árultatik,
Kiben az mocsoknak része egy sem találtatik.

Kegyetlen sidoktol, ímé, meg fogaték,
Mint nagy vetkes, Pilátushoz mingyárt vitetteté.

270 Arczul Jésust verik, mint tolvajt itilik,
Gonoszoktol mint az gonosz, gonoszul tartatik.
Pilatusnal csuda az meg itilletik,
Az ki itil mindeneket, az jaj, meg veretik.

Az Dühös Herodes eöis meg csufolja,
Mint bolondot az uczákon erőst hurczoltatya.

275 Abélnék verei, hogy most nem szolotok,
Kik igaz Istennek fiát huzatni láttyátok?

Hol vattok Seraphim, Angyaloknak rendi,
Uratokat kik láttyátok rutul kinoztattni?

Hasagyon szivetek, az kik eszt haljátok,
Uratokat így szenvedni kinokot láttyátok!

^a szendeedesit [Értelemszerűen javítottuk.]

DEABOLUS^a

280 Mit keseregsz, kéllek, mínt ha te szavaid^{b, 5}
 Kelenének nekünk, zokogo beszédid?
 Alnokul ki gondolt ravasz mesterséged,
 Vid el tovább innét te köny hulatásid!

285 Nem tudode, régen, hogy *azt* ki mondotta,^c
 El törölöm az embert, mert sok gonossága,
 Én hozám fel hatol minden hamissága,
 Azért az kinokban legyen mulatsága?

290 Valjon az fris volna, angyalok királja
 Szevegyen emberért Istennek szent fia?^d
 Praedaul adassék mindeneknek ura,
 Kinek menyországban vagyon koronája?

295 Azért ne szolj többet, had végye Jutalmát
 Az emberi nemzet, mivel hogy az almát
 Meg kostolá, midőn én amaz szép mannát,
 Kezeiben nyujtá az hálalnak fáját!

GENUS HUMANUM^e

Erők Atya, Isten az ki vagy menyégben^f
 És az Istenségnek három személjeben,
 Vagy el rejtettetett Isteni felségben,
 Lakozol dicsöült királji szekedbe!

300 Irgalmasság Atya, vigyáz szavaimra,
 Fordicsd fuleidet az én szavaimra,^g
 Mert ki kegyelméből volt mindenek ura,
 De már minden felé van rendelt határa!

305 Parancsolatidot, ugy van, te ki attad,
 Szavaidot nekünk éppen ki mondottad,
 Az veteknek utyát, tudom, meg tiltotad,
 Heljes törvényedet mūdön parancsoltad.

a latyatok <GENIUS HUMANUM> DEABOLUS

b kellek [Értelemszerűen javítottuk.]

c hogy ki [Szótagszám miatt javítottuk.]

d Szevegyen [Értelemszerűen javítottuk.]

e GENIUS [Értelem szerint javítottuk.]

f menyé<k>ben [Ráírással javítva.]

g füleimet [Értelemszerűen javítottuk.]

310 De gonosz Sátánnak incselkédéséből,
Véle neveltetett hizelkédéséből
Évát alnokságal dicsőség kertéből,
Meg család, hogy ennék fának gyömölcseéből.

315 Esztett gonoszágbol tám eő cselekedte,
Tökélet szándékal, tudom, nem mivelte,
Parancsolatodot ámbár által lépte,
Vétek festekével magát bé festete.^a

Azért kéllek téged, hogy minden eszt halja,^b
Mény, föld reszeinek itilő biraja,
Angyali seregnek hatalmas királja,
Teremtett állatnak leg ékeseb czelja.

320 Légy kegyelmes, kérlek, meg eset Ádámnak,
Jaj szoval kesergő eő maradékinak,
Az meg csalatatot leg első aszonymak,
Evának s, utánna és maradékinak.^c

325 Te mondottad, Uram, hogy üdvözíteni,
Akarsz mindeneket meg boldogittani,
Azért ez bünösnek szavait hallani
Méltoztassál, Uram, hozád be fogadni!

330 Mi Gyönyörűséged lészen romlásaban,
Pokol tömleczében valo fokságában,
Nem lesz vigasagod eő ohajtásában,
Kinokbol származot sok átkozásiban.^d

335 Tehát Izraelnek meg szabadittaja,
Szép írgalmaságnak leg bőveb adoja,
Sebeit gyógyicsad ki, vagy orvosloja
Az bünös világnak és egek kiralja!

Mit cselekszik Faenix meg holt fiaival?⁶
Ki önteni vérit, nem kétli, hogy azal⁷
Ideit számlálja kedves magzatinak,
Azon tul nemgondol semmit halálival.

a ferteto [Értelemszerűen javítottuk.]

b kellek [Értelemszerűen javítottuk.]

c utánna <leg> és

d átkozásiban [Értelemszerűen és a rím miatt javítottuk.]

340 Teis azért kéllek az Faenix madárnak,^{a, d}
Formáját követvén az siro Adámnak,
Bűneit töröld el sok undokságának,
Verével mosogasd buneit világnak!

De ez alnoksága vólt álnok sátánnak,
345 Pokolban tétettvén Jupiter fatyának,
Hogy embert törében vetné gonoságnak,
Eörök rabul agya pokol kinyainak.

PECCATOR (*Nota bene!*)

Könyörülj én rajtam, én édes Istenem,
Irgalmasság ura, 's agyad üdvösségem,
350 Belléd heljesztetem minden Reménségem,
Bocsásd meg vétkeket, legy nékem mentségem!

Tisztics meg kegyesen én gonosságombol,
Te ellened valo sok hamisságombol,
Kiket cselekettem az egy gyarloságbol,
355 Vélem is kegyelem lészen grátiádbol.

Meg Ismértem Uram, én Gonosz voltomot,
Ellened tetetett sok gonosságomot,
Meljekel kegyetlen bántotam Uramot,
Eördög tómleczében vetetem magamot.

360 *Bocsásd* meg vétkeket, ellened vétkeztem,^b
Én szám nélkül válo gonoszt cselekettem,
Kikért büntetésid méltán érdemletem,
De békeség nélkül aztis tölled vettem.

Még Anyám méhében bűnben fogontatam,
365 Bűnökel terhelve öttis találtatam,^c
Leg kiseb jot ottis bizonyal nemtutam,
Hanem pokol béli eördög rabja voltam.

De az ígasságot szeretem, jól tudom,
Azért meg bocsátod vétkeket, jól tudom,
370 Mert tiszta életnek formáját fogadom,
És az ígasságnak utyát meg mutatom.

a kellek [Értelemszerűen javítottuk.]

b [A szövegből hiányzó szót pótoltuk.]

c fogontatam, <én> bűnökel

375 Csak most En lelkemet Isopal hintegesd,⁹
Menyei malasztal, kéllek, hogy öntögesd,
Bűn sokaságabol továbbá előrized,
Eördög fogságabol szabadícsd és menced!

Ne veszen el imár az, ki személjebre
Teremtetet, épen Isteni képedre,
Hanem véred öncsd ki én bűnös embere,
Meljre sziből kéllek az élő Istenre.^a

CHRISTUS

380 Atyám Akaratya, hogy én ez világra
Ményégből leszáljak keserves kinokra,
Meg számlalhatatlan ostorozásokra,
Hogy az bűnös embert vigyem boldogságra.

385 Azért jöjön hozám bűnös, ki kesereg,
Bűnök eörvényében valaki kesereg,
It van az orvosság annak, a ki beteg,
Lelki nyavaljakal szivében kesereg.

390 Atyám parancsolta, hogy lelki sebeket,^b
Emberekben lévő undok fekéljeket,
Minden féle gonosz s, rosz betegségeket
Világon Gyogyicsak meg sebeseteket.

395 Atyam hatalmából mindent meg cselekszem,
És az meg holtakat elevené teszem,
Setettben járokat fenyessegre viszem,
Az el fajultakat jo utra vezetem.

A ki bizonyára az én Mondasomot
Halgattya, él hiszi az én mondásómot,
Hívén meg fogagya parancsolatomot,
Csak az találja fel menyei Atyámot.^c

400 A ki most én bennem hiszen erős hitel,
Bízik, mint urához töredelmességel,
Ambár viaskogyek gonosz ellensegel,
Csálardsági közé soha nem merül el.

a kellek [Értelemszerűen javítottuk.]

b hogy hogy lelki [Az egyik *hogy*-ot elhagytuk.]

c aszt [Értelemszerűen javítottuk.]

405 Az Véték töréből én mindent fel oldok,
Siketeknek halást hatalmammal nyujtok,
Látást az vakoknak en eleget nyujtok,^a
Santaknak s bennáknak egésséget adok.

JACOB PATRIARCHA

410 Abrahám, Isáknak, Jákobnak Istene,
Kinek nagy gondgya van minden féle rendre,
Hatalmadnak senki nem álhat ellene,
Hiveidnek tevagy kegyelmes vezére.

415 Szerelmes Istenem, melj szépen rendelted,
Szép, kedves szüleimet szép utra vezeted,
Szép Nemzetségékét ugy ki terjeszteted,
Jóven Csilag modra számos néppé tettet.^b

Aldásodis oljan volt én szeméjmemhez^c
Semim nem volt jutván szalának heljéhez,¹⁰
Sőt engem jutatál sok jóhok feljéhez^d,
És egyéb barmoknak sok nemű neméhez.^e

420 Lévi, menyetek el hamar az nyáj mellé,
Meg itatni vizre, hajcsátok jo heljre!

LEVI

Most oda készülünk, minyájon el mégyünk,
Az te nyajaidra jo gondot viselünk.

(Hic transibis ad alteram partem feretri.)

JOSEPH (*ad fratres:*)¹¹

425 Midőn el mult éjel el nyugottam vala,
Laczaték, buza kősztt mezőn löttünk volna,¹²
Erős aratásba meg faradtunk volna,
Nagy buza kévüket kötözgettünk volna.

a en leget [Értelemszerűen javítottuk.]

b népe [Értelemszerűen javítottuk.]

c én <kegyelmemhez> szeméjmemhez

d <h>feljéhez

e nemű [Értelemszerűen javítottuk.]

430 Az En buza kevém közepet al vala,
De tietek pedig körül alnak vala,^a
Szépen az enyimnek meg hajlottak vala,^b
Köszöntvén az egyet úgy uralják vala.

ISACHAR^c

Talám te mind urunk akarsz nekünk lenni?
Nem szegyeled erről azal dicsekedni?^d

ZABULON

435 Hogy merél te ezel köztünk kérkedezni?
S ne véld aszt szivedben, hogy fogunk uralni!

DÁNN

Mi képen écsenknek az szava mutatya,¹³
Végre miénketis tőlünk el foglalja.

NEPHTALI

Bizony eő elméjét hejában foltassa,
Hogy birtoka alá fejünköt le hajcsa.^e

GAD

440 Mikor Mi, bátyaid te szolgálid lészünk,
Akor mi minyájon esztelenek lészünk.^f

ASER

Gonoszul te veled most cselekedhetnénk,
Ha Jakob Atyánktól keményen nem felnének.^g

(Hic vadunt omnes ad Jacob.)

JOSEPH (*ad Parentem*)

445 Edes Atyám, hozzád mostan azért jöttem,
Hogy el mult eczaka csuda álmat néztem.^h

JACOB PATRIARCHA

Mond meg, kedves fiam, szivem vígasága,
Elmédnek mi legyen az eő vigassága!

a ne [Értelemszerűen javítva]

b anyimk [Értelemszerűen javítottuk.]

c isa<k>char

d ebtől [Értelemszerűen javítottuk.]

e fejünköt <fej |> le

f esztelen<u>ek

g félnétek [Értelemszerűen javítottuk.]

h e<z>czaka

JOSEPH

450 Ez az eő mivolta álom latasomnak,^a
Köszöntése hozám lőn napnak és holdnak,
Két fényel tündecko tizenket Csilagnak^b
Ugy laczanak, mint ha engem uralnának.^c

JACOB PATRIARCHA

Haljatok az álmot, én édes vereím,
En testem s, véremből szarmazot fiaim!^d

RUBEN

455 Hallok, édes Atyám, nem régis hallottuk,
Ezen mi minyájon megis haborodtunk.

JACOB PATRIARCHA

Mingyárást menyetek ismég nyájaimhoz,
S, ne véljetek rosztat az Joseph álmához!

SIMEON^e

Ezentul indulunk, jo Atyám, azokhoz,
Josephől eledelt küldhecz nyájaidhoz.

(Abeunt ad Joseph.)

JACOB PATRIARCHA

460 Látásodnak, Joseph, mi magyarázatya?
Valjon te szivedet mi tevelgés bántya,
Hogy oj uraságra czéloz elméd solgya?
Királságot vadász szived állapotya?

465 Gondolode, hogy én s, anyád az míg élünk,
Mosdo vizet néked és kendőt készítunk,
Tizen egy fiamal te szolgálid leszünk,
Földön hatalmadnak alaja vettetünk?

470 Meg neis Gondoljad olj állapotodot,
Söt inkább utazni készicsed magadot,
Eledellel rakd meg pásztori csukládot,
El menvén keresd fel ate bátyáidot!

a mivolta álom álom latasomnak [Értelemszerűen javítottuk.]

b <12> tizenket

c lazának

d veremből [Értelemszerűen javítottuk.]

e Simon [A szerepnevet egységesítettük.]

JOSEPH

Kész Vagyok, jó atyám, parancsolatodra,
Mingyárt bő eledelt viszek eők számokra.

SIMEON

475 Higyétek, hogy ha él Joseph sok napokat,
Ellenünk támaszta mi eőreg Atyánkot!

DÁNN

Tanáljunk ellene hamar oljan dolgot,^a
Hogy ne szégyenicse meg az mi orczánkot!

NEPHTALI

Szánszándekal agya magát haragunknak,
Nem féli eőrvényét kegyetlen halálnak.

GAD

480 Joseph meg öletik tölünk még végtére,
Ne halaszuk azért ügyét sok üdőkre!^b

ASER

Majd, majd el érkezik amaz álom láto,
Mingyarást eöljük^c meg, ne légyen jó voxlo!¹⁴

RUBEN

485 Joseph halálára mi ne sietkezünk,
Ecsénknek vériben it meg ne fertezünk,¹⁵
Inkáb egyéb modot iránta keressünk,
Hogy nagy Gyalázatra az után ne menyünk!^d

Job, ha inkább vetyük egy mej, száraz kutba,
Hogyne essünk érte iszonyu átokba!

ASER

490 Semi hasznunk bene, hogy ha meg öljükis,
El nem titkolhatyuk, mert testünk s, vérünkis,
Job lesz, ha el agyuk, ne légyen hireis,
Kereskedők jönnek, meg vészik áronnis.

a tanoljunk

b azért <eő> ügyét

c eöljük ne [Szótagszám miatt javítottuk.]

d Gy<á>alázatra

JOSEPH

490 Istentől minden jot, énédes Bátyaim
Kévánok ti néktek vér Atyam fiai!^a

LEVI

Bezeg jokor jöttél! Fogjuk meg, s, foszuk meg,
Mingyárást ruháit verbe keverjük meg,
És az eő két lábát kötéllel kóssúk meg,
Éppen első álma most valosodik meg!

RUBEN

495 Mongyuk aszt Atyánknak, az vad el szagatta,
Bizonságul nékünk csak ruháit hatta.

JÚDA^b

Agyuk el, ne légyen fejünk gyalázoja,
Vagy harmincz ezüst pénz légyen az eő dia!¹⁶

MADIANITAE

500 Szerencsés, Jo napot Agyon Isten néktek,
Mezőben vígyazo, jo pásztori népek!

ZABULON

Nektekis sok jokot agyon az szent Isten,
Kik ezen az uton vattok menestekben!

DÁNN

Honan valok vattok, hová igyekeztek?^c
Ha szabad kérdeni, itten mit kerestek?

MADIANITAE

505 Mádiánitáknak hiják mi nevünköt,
Kereskedésünkel tápláljuk éltünket,^d
Aegyiptus földere szántuk menésünket,
Étek szerel viszünk sok, szép eszközököt.^e

NEPHTALI

510 Egy foglunk van nékünk itten egy kötélben,
Hogy ha meg vennétek, hoznok előtekben.

a ver [Értelemszerűen javítottuk.]

b JUDÁS [A Judás apostoltól való megkülönböztetés végett a megszokott Júda nevet használjuk.]

c hon<y>an

d Kereskedésünkel <ke> tápláljuk

e vis<z>zünk

GAD

Mi aszt oda adnok csak harmincz pénzértis,
Nem haragszunk, hogy ha többet nem attokis.^a

MADIANITAE

Nem latomért senki nem agya eő pénzit,
Had lássuk, s, ugy agyuk meg néktek eő bérít.

(Aser abit et adducit.)

DÁNN

515 Ihon, elő hoztuk, nézétek személjet,
És más országonis meg éri eő bérét!

MADIANITAE

Ihon, vagy harmincz pénz, vegyétek sumáján,^b
Eszk nem találjátok számlálvais héján.

ASER

520 Induljatok utra, járjatok békével,
Mi az nyájhoz mégyünk minyájon!

RUBEN

Nem látom Joséphet, hová tettétek el?^c
Mit mivel el atyánk, jaj, hová legyenek el?

SIMEON

Hamarság vagy három menyen közületek,
Eő véres ruháit Atyankhoz vigyétek!

LEVI

525 Vesd szemed, jo Atyám, ez véres ruhára!
Mit ismersz felöle nagyob valóságra?

ASER

Josephről szomorú hirt hozunk tudodra,
Vadak szagatták el, bár ne vedd tréfára!

a <meg> nem

b vegyétekek [Értelemszerűen javítottuk.]

c tettetek

JACOB PATRIARCHA

530 Bizonyos, mint látom, az Joseph ruhája.
Hová lett el lelkem meg vigasztaloja?
Vadak gyomrába szált, mint teczik ruhája,
Talám oroszlány volt eő fel meszaloja?¹⁷

NEPHTALI

Ne busulj olj igen, kedves Atyám, rajta,
Mi eltünket Isten teneked meg hadta!

JACOB PATRIARCHA

535 Szerelmes Josephem, ugy törödem rajtad,
Keservesen szálok poklokra utánad.

FERETRUM SECUNDUM

MISERICORDIA (*Nota bene:*)

Oh, el fordult, bűnös világnak fiai,
Hová futtok, midön Istennek szavai,
Haraggal jő tikteket mind el torleni,
540 Nagy sententiákat ellenetek mondni?

Jaj, keserűségnek, sira/omnak napja,^a
Nagy boszu állásnak s, haragnak orája,
Oh, nagy írtoztato bűnnek suljos solgya,
Meljben talpig merült minden ember sorsa!

545 Mint tengeri szélvész hajoba járokat,
El fordít hirtelen sajkában járokat,
Ugy az meg bántatott Isten gonosakot,
Világból ki törli minden gonoszakot.

Erczből épitetett erős oszlopokis
550 Istennek még csak egy tekintetítőles^{b, 18}
Irtoznak s ki dőlnek míngyárt heljebőlis.
Hová lesz hát ember, ki fél az széltőlis?

Az Menyei felség te ellened támad,
Iszonyu haragal míngyarást fél árad,
555 Földről el törleni igyekezik jarad,^c
Tartozol, ha nem félsz, irgalmatlan Urad.

a siraromnak [Értelemszerűen javítottuk.]

b tekente<f>titőles

c jarad [Értelemszerűen javítottuk.]

IRA DIVINA

El veszem az embert, meljet teremtetem,
Föld kerektségére lakoul rendeltem,
Bánom s, szomorkodom, hogy asztot miveltem,
560 Az földnek színire hogy embert szerzetem.

Mert meg nyomot engem rosz Cselekedetek,
Haragra gerjesztet irtoztato vetkek,
Karomkodo, buja, fajtalan életek,
Azért csak elvesztem, ne legyen életek.

565 Kemény Haragomat kardra élesítem,
Nagy bosus allásra mellém heljesztetem,
Az bűnösök ellen harcra heljesztetem,^a
Sok szenvedésemet fel fegyverkeztetem.^b

JUSTITIA

570 Jol lehet, hogy ember Gyarloságbol vétett,
Gonosz kégyo miat párt ütésbe eset,
Meljért az kégyonak pokol készítetett,
De ez még embernek meg nem engedettett.^c

575 Az okáért énis, mint tiszta igasság^d,
Szavam ki terjesztem, mint tiszta és joság,
Én dicsőségemet el vette csalárdság,
Visza nem adhatya emberi gyarloság.

Hogy hat pusztá ember eleget nem tehet,
Engem, igasságot meg nem elégithet,^e
580 Meljért Isten s, ember szépen meg fizethet,
Haljon meg hát érte, s, érdemes bért tehet.

MISERICORDIA

Élek én, de bűnösnek szernyű halálát,
Nem kívánom énde inkább jobbulását,^f
Sok gonosságabol vissza fordulását,
Hogy velem élhesen szép boldagulasát.

a ellen <harcra ki terjesztem> harcra

b fél [Értelemszerűen javítottuk.]

c engedettett-<tt>

d igasság [Értelemszerűen javítottuk.]

e engem<et> igasságot

f halálát <de> nem

VERBUM (*in terra*.)

585 Kész vagyok ostorok alá emberekért
Vetni ma magamat, meg halni vétkekért.

MISERICORDIA

Hatalmadban vagyon gyarló emberekért
Letenni lelkedet, fel venni azokért.

VERBUM

590 Nyomorultá lettem földi emberekért,
Én meg terheltetem eők gyarłoságokért.^a

Im, sok hamisságok feljül én fejemet
Haladták rut vétkek minden izeimet,
Meljék meg terhelték az en testeimet,
Az földig le vonták kegyelmességemet.

REX JUDAEORUM

595 Mít cselekegyünk, hogy nyelvét meg foghassuk,
Evilágból eötett eppen ki irthassuk?

CONSILIARIUS PRIMUS

Ve gyük kúrül eöket, mivel törvényünknek
Nem akar engedni semmit törvényünknek!

CONSILIARIUS SECUNDUS

600 Te gyünk fát mingyarást azö kenyeriben,
Ne szenvegyük eötett életnek könyvében
Lenni, veszesük el, hogy hire élettben^b
Senkinél ne légyen eö emlékezetben!

CONSILIARIUS TERTIUS

Ezentöl Csaljuk meg, ve gyünk eröt rajta!^c

CONSILIARIUS QUARTUS

605 Kéno zuk, ha leszis eppen büntelenül,
És nyomjuk el, miként mostan kegyetlenul
Élöket le nyomja igen kegyetlenül,
Probaljuk meg ettet, ha van vétek nélkül!^{d, 19}

CONSILIARIUS QUINTUS

Igen rut halálra karhosztassuk eötett!

a Én meg terheltetem én meg terheltetem eők [A második *én meg terheltetem* szavakat elhagytuk.]

b lenni <ho> veszesük

c elöt réta [Értelemszerűen javítottuk.]

d <ha> probaljuk

CONSILIARIUS SEXTUS

610 Jerünk it, s, mit késsünk, s, öljük meg nyelvünkkel,
Szidalmazuk etet kemény beszédünkkel,
Elébször kénozzuk erős verésekel,
Semit nem gondoljunk eő Emberségével!

CARNIFEX PRIMUS

Verjük meg eötett tetötől fogva,
Talpig ne legyen eőbene épség!

CARNIFEX SECUNDUS

615 Többet s, még többet tészek az ő kinyaihoz!

CARNIFEX TERTIUS

Meg sem engedem,
El sem szenvedem,
Nemis könyörülök rajta!

VERBUM

620 Mikepen vadaszok vadat szoktak Csalni,
Avagy madarások madarakat Csalni,
Aként én nemzetem artattlan meg ölni
Én reám rohantak iszonyan meg ölni.

625 Mostan én népemnek vetkes kezeitől
Szenvedek, mint ellenség rut kötélitől,
Demenyei attyám törvenyét lelkeimtől
El nem valaszthatyak mind ezek szivemtől.

MISERICORDIA

Földön levő Embert Isten Ugy szerette,
Hogy egy szülöt fiát adta eő erette.^a

REX JUDAEORUM

630 Meg Gyaláza Asztott az menyei Atya,
Ki parancsolatyát néki meg nem tartya,
És földnek szineröl asztot el forditya,^b
Sokáig it lenni nekie nem hagyta.

^a erthe [Szótagszám miatt javítottuk.]

^b tartya és <meg> földnek

VERBUM

635 Non meam, sed patris Voluntatem ago,
Qvi aberraverunt, reducere volo,
Claudos et Caecos sanare intendo,
Gemebundos, tristes ego laetifico.

REX JUDAEORUM

640 Vah, mi nemű nyelven szólál, mert nem értem!
Kezd elől, s, más nyelven magyarásd meg nékem,
Majd, majd álnok szavad tenéked meg fejtem,
S, az élők könyvéből neved ki tőrletem!

CONSILIARIUS PRIMUS

Boricsúk meg kinyát ennek az igaznak,
Mert ellenkezője az mi szándékúknak!

CONSILIARIUS SECUNDUS

Csak tekinteteis nehéz mínyajunknak,
Mert ez galazolja volt mi szavainknak.

CONSILIARIUS TERTIUS

645 Ez kétszin felőlünk asztot allitota,
Hogy tisztatalanok volnank, aszt mondota.

CONSILIARIUS QUARTUS

Azért utainktol magát ez el fogta,
Hogy mind Esztelenek volnánk, aszt mondota.

CONSILIARIUS QUINTUS

650 Mindenűt kősségnek ez kérkedet azal,
Hogy volt volna menyben fényes koronával.

CONSILIARIUS SEXTUS

Probáljuk meg tehát, hogy ha eő beszédi
Igazak leszneke, vagy sem eő beszédi!
Mi némű állapot fogja eöt követni,
S, mi lészen eő vége, had tuggyuk érteni.

CONSILIARIUS SEPTIMUS

655 Hogy ha az Istennek igaz fia lészen,
Az eő ellenségén boszu allo lészen.

CONSILIARIUS OCTAVUS

Irtoztato szokkal eötett mind Gyalázuk,
Hogy eö szelidségét inkább meg tudhasuk,
S, mi nemü turessel léssen, meg láthassuk!

CONSILIARIUS NONUS

Igen rut halálra eötett karhostassuk,
Mert beszéde szerént ugy tapasztalhasuk,
Sokak tekénlését rajta meg láthassuk!

REX JUDAEORUM

Hogy én nemzetcségem hitét kí mondota,
Párt ütést nép közöt mivel ki jovolta,
Az igazság, tudom, néked aszt nem hadta,
Moises törvényeis, tudod, aszt tiltota.

VERBUM

Atyám akaratyát mindenben fogadtam,
Kík el fordultanak, vissza fordítotom,
Sántáknak s, bennáknak egésséget adtam,
Szomoru hiveknek vigasztalást hoztam.

REX JUDAEORUM

Irtoztato képen Míngyárt verjétek meg,
Álnok e szivében, ostorozátok meg,
Hegyes sarkantyukal vagdaljátok jól meg,
El fordult elméit ugy hozátok jól meg!

(*Hic flagellatur.*)

CARNIFEX PRIMUS

Üsd, verd, arczul csapdosd, tagokat fogdost meg,
Mert meg mutatom, hogy nagy ur vagyok én még!

JUSTITIA

Mivel ostor alá magát bünösökért
Vette, csak szenvedyen érdemes emberekért!^a

JUDAEI OMNES^b

Igasság, igazság, szenvedyen azokért!

^a berekért [Hibás szótagszám ellenére értelem miatt javítottuk.]

^b Judei

CARNIFEX PRIMUS

680 Verjük meg kötött tetejétől fogva,
Talpig nelegyen ő benne épség!

CARNIFEX SECUNDUS

Többet s, még többet tészek az ő kinyaihoz.

CARNIFEX TERTIUS

Meg sem engedem, el sem szenvedem,
Nemis könyörülők ő rajta.

JOSEPHUS AB ARIMATHEA^a

685 Nem de nem, Sententia nélkül meg öliteke kötött?

Bizony rut és Istentelen dolog volna,
Hogy ha az ártatlan ok nélkül meg halna.
Az mi városunkban olj ember nem volna,
Ki őt oltalmazná, igazságot szolna?

JUDAEI OMNES^b

690 Az ő Vére rajtunk és az fiainkon!

VERBUM

Oh, ti, kik minyajon uton által jártok,
Szemleljétek, hogy ha vagyon ilj kintok,
Mi nému az enyim, ilj nagy fájdalmatok!

MISERICORDIA

695 Mint ártatlan bárány vitetik halálra,
Szent lelkit ki adni bűn el mosására.

CARNIFEX PRIMUS

Idvöz légy, Rabi, sidoknak királja!

(Hic cedit a facie.)

Ez mondotta, hogy el rontya az templomot,
Mégis harmad napra fel építi asztott.

CARNIFEX SECUNDUS

Ez tiltota volt meg az Császár adajat!

^a Joseph ab Arimat [A margón, a lapszélnél levágva; a névalakot egységesítettük.]

^b Judei

CARNIFEX TERTIUS

700 Magáról ez mondta, hogy eő Császár volna!

PILÁTUS

Nem felelsze ugyan semmit mind ezekre,
Hogy veszed olj könyen esztett mind fejedre?

705

Melj sokat te rollad mondnak minden felől,
Aszt halom gyakorta én az egész néptől,
Te le jöttél volna felséges Istentől,
Földön lévők közé az magos menyékből.

710

Sidoknak királja, te Rolad aszt mongya,
Hogy csuda tevő vagy, asztot Confirmálja,
Fel bojdult elmével erősen próbálja,
Hogy Sido Nemzetnek tevolnál királja.

VERBUM

Az én országom nem ez világtol valo.

PILÁTUS

Artatlan vagyok én ez igaz vérétől.

(Hic habebit lotionem manus.)

JUDAEI OMNES^a

Az eő vére Rajtunk s, az mi fiainkon.

JUDAEI AEQVITES^b

715

Sohais barátya nem lesz a Császárnak,
Ha eszt el bocsátod sidok királjanak,
Ellensége pedig nagy lesz Judeának,
Mert ez valja magát mindenűt királjnak.

VERBUM

En abban szulettem és azért jöttem az világra, hogy igazságot tegyek ez földön,
minden pedig, az ki az igazságtol van, meg halja az én igemet.

^a Omnes Judaei [A szerepnév egységesítés miatt javítottuk a két szó sorrendjét.]

^b Eqvites

PILÁTUS

720 Annás, Kaipháshoz mingyarást vigyétek,
Elötök törvénybe ti meg itiljetek,
Velle mit akartok, asztot miveljétek,
Részesz halálába nem lészek, higyétek!

(Educitur ante Annam et Chaipham.)

JUDAEI AEQVITES

725 Karhosztassuk eötett, mingyarást eöljük meg,
Azmi kezeinket Vérebén mossuk meg!

JUDAEI PEDESTRES^a

Ugy légyen, ugy légyen, vérebén mosgyunk meg!

RÉPHÁR

730 Mivel hogy az törvény senkire nincs másra,
Hanem bünösöknek ki gyomlálására,
Azokaért ez emberis kárhozáttra
Meg valván vétkeít, ugy menyen halálra!

JOSEPHUS AB ARIMATHEA

Bizony rut és istentelen dolog volna,^b
Hogy ha az ártatlan ok nélkül meg halna,^c
Az mi várasunkban olj ember nem volna,^d
Az ki oltalmazná, igassagot szolna.

JORÁM

735 Ne engegyük, hogy ha igaz, kárhoztattni,
Eötett rut halálra gyalázattal vinni!

CHIJGESIJS

740 Mivel az kösséget praedikálásával
Ellenünk indittya amito szavával,
Bátor, igaz légyen, de iszonyu kinal
Mingyarást haljon meg kénal és halálal!

MESA

Hogy ha igaz, mingyárt eő hozája térjünk,
Ha pedig nem igaz, reá törvént tegyünk!

a Judei

b és <istentelen> istentelen [A szövegben kihúzva.]

c ártatlan <bűn> ok

d várasukban [Értelemszerűen javítottuk.]

THÁRÁS

Szám kivetésre job eötett kárhoztattni,
Vagy pedig Császárhoz mingyárt el küldeni.

PALAEMON

745 Vagy igaz, vagy gonosz. Enyit miért késünk,
Hogy rea csak hamar mi törvént nem teszünk?

PATIFARES

Mind egy zurja, zavarja mi hazánkot,
Hogy ha kí nem üzük, egész országunkot.

ROSMOPHNI

750 Miért adattattak tehát az törvénynek,^a
Ha meg nem tartattnak mindenkor erejek?

SABUTH

Egy törvény sem itil ártatlant halálra.

ACHIAS

Az vétkes Embertis bizonytalan ügyben^b
Halálra itilni nem lehet torvénybe.

SIMEON LEPROSUS

755 Haburuság szerző mi némű törvényvel
Tartatik meg s, valjon kinek értelmével?^c

RÁBÁN

De miért törvények világban adattak?
Ném egyebért hanem, hogy meg tartattnának.

NICODEMUS

De valjon törvényünk meg nem ismért okban
Meg öle valakit ártatlanságában?

DIARABIÁS

760 Mível hogy az kösség halálra itili,
Melto ez világbol eötett ki irtani!

SARIAS

Mint hazánknak pártos szolgáját meg ölni
Jobb eötett, s, ne hagyuk eötett it regnálni!

a adattattak [Egy t-t elhagytunk.]

b Emberis [Értelemszerűen javítottuk.]

c tartatik meg <halni> s,

RAB

765 Vagy igaz, avagy nem, de hogy életünknek
Ellenközeje volt, az mi törvényünknek,
Mélto ki irtani amitojatt népnek,²⁰
Hogy nagy veszedelme ne legyen mindennek.

JOSAPHÁT

Lanczoltassék meg, és tartassék fökságba!

ANNÁS

770 Tevagy az az ember, az ki aszt mondottad,
Hogy az templomokat földig mind el rontod,
Harmadnapra aszket szépen fel állítod,²¹
Epen az mint voltak, aszket ugy felrakod.

VERBUM

Kérdezd meg azokat, az kik aszt haloták!

JUDÆUS QVIDEM^a

775 Ugy felelsz, rossz ember, hat te az fő papnak,
Ilj tiszteletett vész kegyelmes urunknak?
Eleibe vigyűk mingyárt Chaiphásnak,
S, ot te szavaidért meg ostoroztattnak!

(Ducitur ad Chaipham flagellando)

VERBUM

Haroszat szolatam, tégy bizonysgot az roszrol, ha pedig jot, miért versz enge-
met?

ANCILLA ANNAE

780 Denem még te is Ennek az embernek hív szolgája valál?
Bizony ez Vétkesnek homáljos és ravasz szozatya
Nyelved asztott ki jelenti, mongya szeméjlednek.^b

PETRUS

785 Az Embert, kiről szolsz, bizony nem Ismértem,
S hol hírit halotam, onnét távul mentem,
Ígen hamarságal titkon el siettem^c,
Mível hírétölis erősen rettegtem.

a Judeus

b mogya

c szettem [Értelem és szótagszám miatt javítottuk.]

CHAIPHAS

Mi szükség engedni anyit ez embernek,
Mivel ez nem enged semmit törvényünknek?
Job inkább el veszni felről egy embernek,
790 Hogy sem veszedelme legyen az kösségnek.

JUSTITIA

Eleven példája az Christus Jesusnak,
Joseph, Jacob fia volt ő példáinak,
Műdön el adatott Izmaelitáknak,
Harmincz ezüst pénzért madiánitáknak.
795 El adattván őis harmincz ezüst pénzért,
Teste koporsoba heljesztetett készén,
Példa szerént három napokon és iljen,
Légyen ot az után, így világra jőjön.

JUDAEI

Igasság, igasság, koporsoba száljon!

MISERICORDIA^a

800 Meg aldoztatott, mert önnön maga akarta.

CHAIPHAS

Ne engegyük néki tovább országolni,
Mi biradalmunkba többet kavaljgani,
Az Sido országban többet pusztítani,
Iszonyu kinokal meg kel eőtett ölni!

MISERICORDIA

805 El hagyattatott most minden társaitól.

JUSTITIA

Jób eőt figurászta, mikor szomszéditol
Fekéljes voltaban minden barátitol
Fosztatott volt, néki ajaka csontostol
Hagyatott volt, vele Csak az ő urától.
810 Hagyattassék el hát őis barátitol,
Az magos kereszt fán minden társaitól,
Látassék eörözni két aszony állattól,
Meg kell néki halni az törvény árjától!

^a [A MISERICORDIA szó áthúзва. Mi megtartottuk.]

JUDAEI

Igasság, igasság ugy légyen törvénye!

CHAIPHAS

815 Mégis kénszeritlek az élő Istenre,^a
Te vagy Istennek fia, és mi végre
Jöttél Judeaban szenvedni, enyire
Kellek, mond meg nekem ezen kérdésemre!

VERBUM

820 Te mondád, hogy vagyok az Istennek fia,
Kevés üdö mulva az Attyának fia,
Az ő szent jobjára el jő ez világra,
Hivni mindeneket kemény szám áadásra.^b

CHAIPHAS

Karomkodék, kellek, mi teczik ti néktek?

JUDAEI OMNES

Melto, Melto bizony iszonyu halálra!

(Hic ad faciem compulsant et alaphis cedunt dicentes.)

825 Profétáld meg nekünk, ki csapa tégedet!

VERBUM

Haroszat szolattam, tégy bizonyágot az Roszrol, ha jot, mért versz engemet?

PILÁTUS

830 En, Pontius Pilatus az Sido országnak
Itilő székében, mūdön Judaeának
Itilő bírāja volnék sidoságnak,
Hires, nevezetes Tiberius Császárnak.

Kinek Jerusálemen vagyon nagy hatalma,
Meszére terjedet az eő biradalma,
Szerencsés hasznoson folj eő biradalma,
Ellenségen forog hasznos viadalma.

835 Hogy én törvént tennék az Sinagogának,
Minden bünössére ezen tartománynak,
Vég kepen értelmét adnám szavaimnak,
Halált vagy eletett itilni fogloknak.

^a elő [Értelemszerűen javítottuk.]

^b hini [Értelemszerűen javítottuk.]

840 Meg Ismervén ügyét ennek az fogoljnak,
Meljet sido népek kötözve hordoznak,
Reá itilete ezen szavaimnak,^a
Itilő székemből így adom jussomnak.

845 Mivel kevés szokal az Isten fiának
Mondota eő magát menyei királjnak,
Igen dicsekedvén sidok királjjának,
Nem átalta magát mondani doctornak.

850 Még asztis, hogy szegény szüléktől született,
És királji modra nemis feresztettett,
Mivel szegény Asznojtol fel neveltetett,^b
Igin nyomorultul élte legeltetett.

Még is Mindeneknek kerkedvén aszt mongya,
Hogy az Salamonnak templomát el rontya,
Azért rut halálal mindenek láttára
Szok ravasságinak legyünk megadoja.

JUDAEI OMNES

855 Ugy légyen, ugy légyen, míngyarást haljon meg!

REX JUDAEORUM

Rohanyatok reá, mingyárt nyomjátok meg,
Tetejitől fogva ismét verjétek meg,
Had éreze kényát, osztorozátok meg,
Még hitetem véle, hogy nagyob vagyok még!

860 Királji kóronát tövisből fejére
Hozzatok hamarság, mert eő eszt kereszte,^c
Hogy meg koronázuk, ez az eő érdeme,
Mert figyelmezése, nem félt törvényűnkre!^d

865 Rudakal nyomjátok koronával fejét,
Tetejitől fogvás mind az egész bőrit,
Ostorozátok meg minden egész izit,^e
Ezen tul meg válik, ha királj léssen it!

a eszen [Értelemszerűen javítottuk.]

b Asznojtol [Értelem szerint javítottuk.]

c hozatok [Értelemszerűen javítottuk.]

d mert figyel figyelmezése [A törlötlen *figye!* szót elhagytuk az értelem miatt.]

e izit <ha> ezen

VERBUM

Oh, ti minyájon, kik ide
jártok az úton,
870 nézzetek ide és lássátok:
Van-e oly fájdalom,
mint az én fájdalomam?^a

REX JUDAEORUM

Nád szálát hozatok, s, agyatok kezébe!

MÁRKOS

Ez királji pálcza most illik kezedbe.^b

VERBUM

875 En ostorok alá világ fiaiéért,
Atyám akaratyabol az bűnösökért,
Fel vettem ez terhet, jöttem az foglokért,
Satány tömleczében heverő rabokért.

MISERICORDIA

880 Ez kinban bé merült ferfiat mind látyuk,
El hivat orczáját éppen tapasztaljuk,
Becsületben eőtett semiként nem tartjuk,
Meg utáltatottnak minyájon alityuk.

Az ki emberekért illjen ként fel venni
Nem sajnalta bűnösökért így szenvedni,
885 Aszt nem utáltatok poklosnak mondani,
Istentől meg utáltatottnak hirdetni.

Ez pedig mindenek fertelmes bűnökért
Meg sebesitetett fajtalanóságokért,
Im, mind meg rontatott ti üdvösségtekért,

890 El veszet békeségtek meg nyereséért.
Szent atya akarta fajtalanásgtokért,^c
Meg büntetni eőtett nagy keveljségtekért.

a [Jeremiás siralmaít félbehagyta a másoló, mi befejeztük modern fordításban *Siral.* 1,12 alapján ezt az egy verset.]

b pálcza [Értelemszerűen javítottuk.]

c atty [Értelem szerint javítottuk.]

IRA *DIVINA*^a

El téveljedteknek gonosz hivságáért,^b
Akartam meg verni iszonyu vétkeéért.

MISERICORDIA

895 Oh, urnak haragja, térj vissza heljedbe,
Elégedjél s, nyugogy ezen túl székedbe!

VERBUM

900 En Minden Embernek tisztulását bűnből,
Ha fajtalanságok el vészik szivemtől,
Hoztam nagy kinokkal véres viz özöntől,
Sebek gyógyíthatnak szenvedésemtől.

Hais bűnötöknek, mint veres festéknek,
Szine oljan léssen, mint szép veres vérnek,
De ha heljet attok ezen beszédemnek,
Azok mint fejér ho, meg fejéritettnek.

FERETRUM ULTIMUM

JÓB

905 Látom, én Istenem, fiam mulacságát,
Kinek setettségel tudom vígaságát.
Fel írja az eördög, hogy eő ravaszágát,
Elődbe tehesse minden igasságát.

910 Azért légy kegyelmes az én fiaimnak,
Házamban fel nevelt ékes magzatimnak,^c
Hogy meg ne eregyen tengere láboknak,
Vígasságát vegyem én fáracságomnak!

915 Büntetést, ugy vagyon, sokat érdemlenek,
Parancsolat ellen hogy ők vétkeztenek,
Műdön szemtől szembe ellened vétettek,
Töbzódás, reszekség részében ejtettek.
Kik hamísságokat bátron cselekettek.

a Ira [A szerepnevek egyéjesítése miatt tettük ki a jelzőt.]

b tévelje<t>dekenek [Ráírással javítva.]

c Házamban [Értelemszerűen javítottuk.]

De légy te kegyelmes ők bűnös fejeknek,^a
Jól lehet büntetést kerestek fejeknek,
920 Setét, rut tömleczet eők bűnös lelkeknek,
Vigaságot addig az gonosz eördögnek!

Magamot erettek néked bé mutatom,
Rut vétkekért kedves áldozatul adom
Vétkesnek magamot én, Job, inkább vallom
925 Büntetésre méltot, magam ki kiáltom.

Kedvesb áldozatott ennél nem adhatok,
Ez meg cselekedet bunért nem adhatok,
Hanem tiszta szivet néked be mutatok,
Kit szent kezeidben ezen tul ajánlok.

ANGELUS

930 Hol kerengsz, hol *fáracz*, hazugságnak atya,^b
Az sok hazugságnak hiv ki gondolója,
Vetkes gonosságnak később plántáloja,
Pokol tömleczének az örökös rabja?

DIABOLUS

935 Földnek kerektségét egészen fel jártam,
Minden féle lelket ottan meg visgáltam,
Jokot, gonoszokot én mind által láttam,
Nagy részét világnak hozám hódítotam.

ANGELUS

940 Valjon, gonosz Sátány, Job pátriárkához
Látále hasonlot, hires föld urához?
Hogy nincsen hasonló, ez világon ahoz,
Ki ilj tiszta sziből tészén eő urához.

DIABOLUS

945 Kőnyű bizony annak eő urához téрни,
Egy kicsin malasztot szüntelenül kérni,
Isteni gratiad ereit neveli,
Erős hitét pedig semmiben dicsírni.

Huszd meg tekezedet kévésség hitiben,²²
Mingyárt eő meg esik nagy szeretetében,
Onnat kisebb lészen ő reménségében,
Soha eő nem megyen az után elődben.

^a kegyelmes <te> ők

^b farác [Értelemszerűen javítottuk.]

950 Ad nékem kezemben eöttett egy ideig,
Hogy ha nem továbbis, ezer esztendeig,
Én mestere lések neki ez ideig,
Meg lád, meg áld téged bizony egy holnapig.

955 Én mestere voltam erős bajnokoknak,
Erős pártját fogo minden udvaroknak,
Beszeg vészük hasznát azén szavaimnak,
Meg lád eois veszi hasznát tanácsomnak.

960 Igasságot mondok, ki fed engem ebben,^a
En okos tanító vagyok mindenekben,
Feljül haladok én mindent dicsiretben^b
Ki tudosab nálam én mesterségembe.

965 Tehát én mestere Job patrjárkának,
Lések tanítója egész udvarának,
Leg hiveb szolgálja kedves fiainak,
Kéz fogo jegyesse hires leányinak.

Nem fárasztlak tovább, hald meg beszédemet,
Ad meg most én nékem az én kérésemet,
Had mutassam néked szép mesterségemet,^c
Az széljes vilagon terjeszem nevemet!

ANGELUS

970 El hid, gonosz Sátány, az mesterségedel
Nem használsz előtem semmit beszédedel,
Te pedig ez cifra eszeskedésedel,
Mert átkoztatott vagy cselekedetedel.

975 Mindaz által testét adom te kezédbe,
Mert lesz hasznod semmi rosz mesterségedbe,
Kárt pedig tégy semmit eő tisztelkében,
Kit nálam kedvessé tett eő mindenekbe.

(Job sedet intus sterqvilinio.)

a engem <arrol> ebben

b feljül [Értelemszerűen javítottuk.] dic<c>siretben

c Had <most> mutassam

DIABOLUS

980 Most kezembe esél, alnokságnak fia,
Minden gonosságnak ki te vagy nagy díá!
Meg lád, hogy ha leszén sebed gyógyítója,
Az kit segicségül hitál, s, el vonoja.

(*Hic percutit.*)

985 Ved hasznát, ha teczik te esztelenségednek,
Te fel palerkozot cifra beszédednek!
Meg lád, példát adok azért én mind ennek,
Hogy ne hygen senki többet egy embernek!

(*Hic percutit.*)

Néked tanacsolom, tessék, jól beszélek,
Királji szekembe mingyárt heljesztettlek,
Csak agy kezet nékem, téged arra kéllek,
Nagy urasagokban teged heljesztettlek.

JÓB

990 Ūs, Verj, ōlj engemet! Azal sem gondolok,
Mégis kezet néked én soha sem adok,
Mert mestersegedbe csalard vagy és álnok,^a
Azértis jutalmat onnan fejűl várok.

DIABOLUS

995 Nebeszélj más felé, ihon jokot adok,
Parolatis adok, hogy sok napot hajtok,
Szép cifra Ruhákal mingyárt fel ruhaczlak,
Gazdagságot néked bővön elé hozok.

JÓB

1000 Soha nem kel nékem te alnok beszéded,
Hazugságal teljes, ravasz ítéleted,
Se pedig eördőgi rossz hizelkedesed,
Mert Nékem nem kedves az a mesterséged.^b

^a mestersegedbe <aln> csalárd

^b mesterségem [Értelemszerűen javítottuk.]

DIABOLUS^a

Majd más mesterséget gondolok én erre,
Marháját el hajtóm mesze, hoszu földre,
Az után nem leszen néki semmi kedve,
Majd meg tér, mint kutya az siros edényre.

1005

SERVUS PRIMUS^b

Rosz hirt én te néked, Uram, ide hoztam,
Mert a sabeusok marhádöt, jól látam,^{c, 23}
El hajták, magamis csak alig szalattam,
Söt, szégyen, fejemis, magamis ot hatam.

DIABOLUS

Ez bizonyal jó hir, mert nem engecz nékem,
Cselekedetedet én el nem engettem,^d
Fekéljel testedet erősen meg vertem,^e
Az után kutyákal szemtől szembe vetem.

1010

(Hic percutit.)

JÓB

Ha Istennek teczik, nekemis úgy teczik.

DIABOLUS

Melj bolond ember vagy, nem bánod marhádöt,
Minden renden levő uri jóságodöt!

1015

SERVUS SECUNDUS

Egy kegyetlen nagy tűz az égből leszála,
Sok szép juhaidöt, jóságodöt ronta,
Az szolgálákal együtt mindent elposztita,
Engem az szerencse, hogy mongyam, meg tarta.

1020

DIABOLUS

Ezis, bizony, jó hir. Kelle több eféle?

(Hic percutit.)

JÓB

Azokért énnékem Isten többet rendel.

a Diabolus primus

b Servus 1-us <l-m>

c asabaesok [Értelemszerűen javítottuk.]

d cselekedete<r>det

e <teste<m>det

SERVUS TERTIUS

1025 Káldéus tevéit mind egyig el hajta,²⁴
Rutul s, kegyetlenül szolgálait posztitá,
Egy tüzel fel gyujtá,
Marháid azfödig egészen el rontá.

(*Diabolus conterit.*)

JÓB

Töb jön eféle nékem ma fülemben,
Leszek álhatatos én nemességembe!

SERVUS QUARTUS

1030 Fiaid, leányid egy szép mulacságban
Lévén első szülöt fiadnak házába,
Minyájon egy lábíg meg halának abban,
Melj miat minyájon voltunk nagy bánatban.

(*Diabolus percutit.*)

DIABOLUS

Ez leg job hir nékem, mert it nagyra nem vág.

JÓB

1035 Mezitelen jöttem én anyám méhéből,
Mezitelen megyek én vissza ez heljből,
Sok nyomoruságok meg rögzöt völgyéből,
De gratiám leszen Isten kegyelméből.

1040 Isten atta vala, Isten elis vette,
Maganak meg tartya, mert tudom, szerete,
Veszedelmét nekik akkor nem kereste,
Ezért és többiért dicsírtessek neve!

DIABOLUS (*percutit iterum:*)

Melj nagy bolond vagy te, ki dicsir szavadból,
Keserűség néked származik azokból.

JÓB

1045 En keserűsegem szarmazik vétkeemből,
Undok és fertelmes Cselekedetimből,
Vigaságom pedig leszen mind ezekből,
Mert tudom, származot Istennek kedvéből.

DIABOLUS

1050 Talám ast gondolod, hogy sok fárcságom,^a
Mind heába leszen az en kiáltásom,
Ez után meg őlni leszen batorságom,
Testedet rontani leszen nagy hatalmam.

JÓB

Nem leszen te néked hatalmad lelkemen,
Ambar adattatott romlando testemen.

DIABOLUS SECUNDUS^b

1055 Ugy vigyáz magadra, hogy mestersegedbe
Meg ne csalattassál az te szerencsédbe!
Nem lesz bőcsületed az után semmibe,
Sőt buntetést adunk pokol tomleczibe.

DIABOLUS

1060 Menyit cselekettem ez rosز ember mellett,
Mégis eő nékie beszédem nem kellett,
Minden szavaimra egészen meg felelt,
Az én jóvallásom semmibe nem kelet.

1065 Vajha én kezembe eőtöt kaptam volna,
Melj keményen bizony meg kinoztam volna,
Kénköves tüzekben be fektetem volna,
Sok angor mérgével meg itatam volna.²⁵

Haec Omnia Ad Maiorem Dei Gloriam et Beatæ Virginis Mariæ Nec non Sancti
Capistrani Joannis Nostri Patris Honorem.^c

A MŰ ADATAI

Ez az általunk ismert első 18. századi csíksomlyói iskoladráma. Kézirata a Csíksomlyói Ferences Rendház könyvtárában, a *Liber exhibens actiones parascevicæ...* kéziratos kötet 643–665. lapjain található. A szöveg itt jelenik meg először. A drámáról említést tesz tanulmányában *Bándi* (1896, 290.), *Fülöp* (1897, 31.), *Angyal* (1940, 493.), *Kilián–Pintér–Varga* (1992, N. 10. 45.) és *Pintér* (1993, 114.); a darab előképeiről ír *Medgyesy-Schmikli* (2002b, 211–247.) A dráma kéziratát valamelyik ferences szerzetes vagy növendék írta be a gyűjteménybe, de hanyagságból vagy tévedésből a drámának csak egy részét másolta le. Ezt a dráma szerkezete egyértelműen bizonyítja. A dráma rövid tartalma:

^a fárcságom <az én kial> mind

^b [Diabolus primus eddig csak egyszer fordult elő.]

^c H. O. A. M. D. G. B. V. M. Nec non S. C. J. N. P. H. [A rövidítést feloldottuk.]

PROLOGUS

STATIO PRIMA

1. Jézus üzen Frangépánnak, hogy az utolsó vacsorát nála kívánja elkölteni.
2. Utolsó vacsora. Mindegyik apostol nyilatkozik hűségéről.
3. Heródes felfogadja Júdást, hogy árulja el Jézust.
4. Jézus az Olajfák hegyén.
5. Júdás árulása, Jézus elfogatása.

FERETRUM PRIMUM

1. Misericordia, Diabolus, Genius Humanum, Peccator és Jézus párbeszéde arról, hogy Jézusnak le kell jönnie a földre, hogy szenvedésével megváltsa az emberiséget bűnei következményétől: égi pör.
2. József eladatásának története.

FERETRUM SECUNDUM

1. Ira Divina, Justitia, Verbum (Krisztus) párbeszéde. Az égi pör folytatása.
2. Rex Judaeorum (Herodes) és Consiliariusainak tanácskozása, hogy mit tegyenek Jézussal.
3. Jézus = Verbum megkínóztatása.
4. Pilátus kihallgatja Jézust.
5. A zsidó főpapok kihallgatják Jézust.
6. Pilátus halálra ítéli Jézust.
7. Misericordia, Ira szánakoznak Jézus szenvedése láttán.

FERETRUM ULTIMUM

1. Jób története.
2. Angelus és Diabolus párbeszéde.
3. Diabolus és Jób párbeszéde.

Azonnal feltűnik, hogy van prologus, de a Csiksomlyón szinte mindig szokásos epilógus elmarad. A *Statio prima* az égi pört állítja párhuzamba József ószövetségi történetével. A másik előkép a *Feretrum ultimában* Jób története. Mindenképpen hiányzik a darabból a Jób előkép után a Jézus kereszthalálát bemutató újszövetségi kép. A *Statio primat* a *Feretrum primum* és a *Feretrum secundum* követi, majd ezt a *Feretrum ultimum*. Miért nem tartja meg a másoló a jelenetek címétül a *statiot*, miért tér át a *feretrum* szóra? Nem valószínű, hogy egyszerű figyelmetlenségről lenne szó. Gondot jelent a *feretrum* szó értelmezése. Korabeli szóhasználatban ez jelenthet koporsót, selyét, azaz ládát, amelybe a halottat eltemették, s jelenthette a Szent Mihály lovát is, amellyel a halottat a temetőbe kiszállították. Egyházi szóhasználatban feretrumnak nevezik azt a több ember által hordozható alkalmatosságot is, amelyre körmeneteken szobrokat vagy szobor-együtteseket helyeztek el. Feretrumnak hívták a kerekeken gördülő úrkoporsót is (amelynek egy gyönyörű, garamszentbenedeki példánya látható az Esztergomi Keresztény Múzeumban). A dráma címében jelzett *processio* alapján a feretrum legvalószínűbb értelmezése a nagypénteki körmenetben vitt úrkoporsó lehet.

SZERZŐ

A kézirat a szerző nevét nem tünteti fel. *Fülöp Árpád* (1897, 12.) Csató Elek szerzőségét tételezi fel. Csató János Elek Csikdelmén született 1693-ban. A ferences rendbe 1711. június 9-én lépett be, pappá 1717. október 5-én szentelték. 1720-ban Esztelneken bölcsészetre oktatta a rendi növendékeket. 1725 és 1727 között az erdélyi ferences custodia titkára volt. 1727–29 között ő töltötte be utóljára a Custos Provincialis tisztségét. 1729. június 4-én P. Bartalis István kíséretében ő vett részt Milánóban azon a rendi főtanácson, ahol Bartalis előterjesztette, hogy a szalvatoriánus provincia részét képező erdélyi őrség legyen önálló rendtartomány. A rendi főtanács ezt elfogadta. 1729. június 12-én Milánóban Soto János minister generalis rendelkezése alapján Csató lett az immár önálló erdélyi rendtartomány első főnöke, s 1732-ig töltötte be ezt a tisztséget. 1731-ben sikerrel járt közben III. Károly királynál a szászsebesi kolostor visszaadása ügyében. 1732–35 között custosként dolgozott, majd 1738-tól 1741-ig újra provinciális, azaz tartományfőnök lett. Nagyszébenben hunyt el 1741. május 14-én. (*György* 1930, 97, 101–108, 324.)

FORRÁS

Eredeti mű, nem fordítás. A Bibliában leírt eseményeket meglehetősen szabadással dolgozza fel. József (Ter. 37.) és Jób (Jób 1–2.) története nem követi pontosan az ószövetségi szöveget. Jób előbb a tűzvészről és a káldeusok pusztításáról értesül (Jób 1,16–17), ezt követően sújtja a Sátán fekélyel a testét (Jób 2,2). Néhol előfordulnak csaknem szó szerinti bibliai idézetek is (pl. *Mezítelen jöttem én anyám méhéből, / Mezítelen megyek én vissza ez heljéből; Isten attá vala, Isten elis vette*, stb. Jób 1,21-ből vett idézetek.)

ELŐADÁS

1721. március 11-én, nagypénteken adták elő Csiksomlyón. Érdekessége, hogy nem actusokra és scenakra van osztva, mint a legtöbb későbbi mű, hanem egy *statioból* és három *feretrumból* áll. (Az 1723-ban játszott drámában ismét felbukkan a statiókra osztás.) A megjelenítés módjára a cím is utal (*processio*), tehát a nagypénteki körmenet része lehetett az előadás. A nagypénteki liturgiából nem hiányzik a körmenet; ekkor a jezsuitáknál, a ferenceseknél is előfordult, hogy látványos, Krisztus korabeli jelmezekbe öltözött tartottak flagelláns körmenetet (*Kilián–Pintér–Varga* 1992, 123–140). A nagypénteki szertartásban az *Adoratio Crucis* körmenetszerűen zajlott. Az ezután következő szertartás a szent sírba tett oltáriszentséghez való járulás volt a *Vexilla Regis prodeunt* kezdetű himnusz éneklésével. A drámát esetleg ezek egyikének keretében adhatták elő.

A szövegben nincs nyoma annak, hogy az előadás közben a hívek énekeltek volna. A rendezői utasítás nagyon kevés, s az a néhány is igen szűkszavú. Ebből a nagyon kevés rendezői utasításból is kiderül azonban, hogy Jézus szenvedéstörténetét s az ahhoz kapcsolt ószövetségi jeleneteket is realisztikusan adták elő. Tehát igyekeztek mindent bemutatni a színpadon, ami Jézussal szenvedése és kereszthalála kapcsán megtörtént. Júdást Diabolus kísérti meg, hogy elárulja Jézust. Az Olajfák hegyi jelenetet is igyekeztek úgy megrendezni, ahogyan az megtörténhetett. A feretrum secundumban az egyik rendezői utasítás a feretrum értelmezéséhez segíthet hozzá: *Hic transibis ad alteram partem feretri*, azaz: „itt átmennek a szereplők a feretrum másik oldalára”. Miskolcon 1777-ben Bene Lukács minorita paptanár rendezésében egy tisztára letakarított lapos szekéren mutattak be a minorita diákok valamiféle színjátékot. (*Kilián–Pintér–Varga* 1992, 148. nr. 225.) Itt Csiksomlyón sem lehet kizárni ezt a lehetőséget. A körmeneten a feretrum együtt haladt a hívekkel, s a jelenetben a szereplők a kocsi egyik oldaláról a másikra mentek át. De lehetett ugyanez a feretrum a körmenet útvonalába állított, kis méretű alkalmi színpad is. Kétségtelen, hogy ez a legkorábbi csiksomlyói passiójáték, mely magán viseli a nagypénteki szertartás elemeit, s gyanítható, hogy az előadás a szertartás szerves része volt.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

Viszonylag jól olvasható másolat, az értelmezést inkább a másoló hanyagsága teszi nehezkessé. A közismert rövidítéseket (emberek *k* = embereknek, *Īn* = Isten) jelzés nélkül oldottuk föl. A tulajdonneveket egységesen nagy kezdőbetűvel írtuk, köznevek esetén a nagy kezdőbetűt megtartottuk. Az *ō* és *ū* hangokat a szerint írtuk hosszúnak illetve rövidnek, mint a másoló jelölte, bár nyilvánvaló, hogy nem tesz különbséget a magánhangzók időtartama között. Az *ō* esetében talán az *eō* és az *ō* változat párhuzamos használata tételezhet fel ilyen szándékot. Az *s* kötőszó után minden esetben vesszőt írt a másoló, ezt megőriztük. A szerepneveket jelölés nélkül egységesítettük: mindig *Christus* nevet használjuk az olykor előforduló *Jesus Christus* helyett; a *Deabolus* és a *Diabolus* ingadozását meghagytuk, annál is inkább, mert egy-egy jelenetben azonos névalak található; József atyjának esetében a *Jacobus Apostolustól* való megkülönböztetés végett tettük ki a *Patriarcha* szót a *Jacob* név mellé; *Dánn* és *Jób* nevét az első előfordulás alapján hosszú ékezzettel egységesítettük.

A központoszást javítottuk, a folyamatosan írt vesszorokat a ritmus alapján tördeltük.

TÁRGYI ÉS NYELVI MAGYARÁZATOK

- 1 *Ikes* = ékes
- 2 *Pelikán* = A pelikán az önfeláldozás jelképe, s így Krisztus önfeláldozásának is szimbóluma.
- 3 *Frangepán* = az utolsó vacsora terme tulajdonosának nevét nem jelöli Mt25,17–18, Mk. 14, 13–14, Lk. 22, 8–13, (itt Jézus Pétert és Jánost küldi a városba az utolsó vacsora termékének előkészítésére) Jn meg sem említi a két apostol elküldését a vacsora elkészítésére. A *Frangepán* név használata itt teljesen önkényes, oka ismeretlen.
- 4 *safaromá* = sáfárommá
- 5 *kellek* = kérlek
- 6 *Faenix* = l. Foenix
- 7 *Nem kéltli* = nem sajnálja
- 8 *Foenix* = Krisztus áldozatának, feltámadásának jelképe a hamvaiból újjászülető mitológiai madár. (Vö. Jn. 10, 17)
- 9 *Isopal* = izsóppal. Az izsóp növény, melynek dús ágai a vérrel vagy vízzel meghintés (tisztulási áldozat) eszközként szolgáltak. Használták a hamuját is. Erdélyben kerti növényként is ismert (*Hyssopus officinalis*).
- 10 *Szálának* = szálának (terem, térség)
- 11 Vö. Ter. 37, 1–36.
- 12 *löttünk* = lettünk
- 13 *écsenknek* = öcsénknek
- 14 *voxlo* = voksoló, tanácsadó
- 15 *ecsénknek* = öcsénknek
- 16 *dia* = díja
- 17 *fel meszalója* = felmészárlója
- 18 *tekentetiötles* = tekintetétől is
- 19 *ettet* = ötöt
- 20 *amitojatt* = ámitóját
- 21 *aszkot* = azokat
- 22 *kévesség* = kevélység
- 23 *Sabeusok* = szabeusok Vö: Jób 1, 15. (Egy déli arab birodalomnak, Sábának a népe.)
- 24 *Káldeus* = káldeusok, az újbabilóniai birodalom alapító
- 25 *Angor méreg* = torokszorító méreg

CSATÓ, JÁNOS ELEK (?)

REPRESENTATION OF CHRIST'S PASSION IN THE GOOD FRIDAY PROCESSION

Csiksomlyó, Good Friday, March 11th, 1721

ESSENTIAL DATA

This is the first known 18th century school-drama from Csiksomlyó. Manuscript: *Liber exhibens actiones parascevicas...*, 643–665. Its text appears here for the first time. The play is a fragment.

The short content of the play:

PROLOGUE

STATIO PRIMA

1. Jesus sends message to Frangépan that He would like to have the last supper at his house.
2. Last supper. All the Apostles declare their faithfulness.
3. Herod hires Judas to betray Jesus.
4. Jesus on the Mount of Olives.
5. Judas' betrayal, the arrest of Jesus.

FERETRUM PRIMUM

1. Dialogue between Misericordia, Diabolus, Genius Humanum, Peccator and Jesus about the necessity of Jesus coming down to Earth in order to redeem mankind from the consequences of their sins; heavenly trial.
2. The story of Joseph being told.

FERETRUM SECUNDUM

1. Dialogue between Ira Divina, Justitia, Verbum (Christ). The heavenly trial goes on.
2. Conference of Rex Judaeorum (Herod) and his councillors about what should be done with Jesus.
3. Jesus = Verbum tortured.
4. Pilate interrogates Jesus.
5. Jewish high priests interrogate Jesus.
6. Pilate sentences Jesus to death.
7. Misericordia and Ira commiserate with Jesus' agony.

FERETRUM ULTIMUM

1. The story of Job.
2. Dialogue between Angelus and Diabolus.
3. Dialogue between Diabolus and Job.

The *Statio prima* draws parallel between the heavenly trial and Joseph's story in the Old Testament. The other archetype is Job's story in the *Feretrum ultima*. Based on the word *processio* in the play's title the *feretrum* most probably means the coffin of Christ carried around in the Good Friday procession.

AUTHOR

The author's name does not appear on the manuscript. He probably was a teacher called János Elek Csató (1693–1741).

SOURCES

The play uses Biblical events (Genesis 37; Job 1–2) rather liberally. Some passages quote the Bible almost word for word.

PERFORMANCE

The play was performed on Good Friday (March 11th), 1721, in Csíksomlyó. The title (*processio*) suggests that it was staged as a part of the Good Friday procession.

2.

ISMERETLEN SZERZŐ

JÁTÉK A ZSIDÓK MEGTÉRÍTÉSÉRŐL

Csíkсомlyó 1722. április 3. nagypéntek

[SZEREPEK:

LAZARUS (PROPHETA PRIMUS)
PROPHETA SECUNDUS
PROPHETA TERTIUS
PROPHETA QUARTUS
PROPHETA QUINTUS
PROPHETA SEXTUS
PROPHETA SEPTIMUS
PROPHETA OCTAVUS
PROPHETA NONUS
PROPHETA DECIMUS
PROPHETA UNDECIMUS
PROPHETA DUODECIMUS
JUDAEUS PRIMUS
JUDAEUS SECUNDUS
JUDAEUS TERTIUS
JUDAEUS QUARTUS
JUDAEUS QUINTUS
JUDAEUS SEXTUS
PONTIFEX
SERVUS PRIMUS PONTIFICIS
SERVUS SECUNDUS PONTIFICIS
SERVUS TERTIUS PONTIFICIS
SERVUS QUARTUS PONTIFICIS
SERVUS QUINTUS PONTIFICIS
CONSILIARIUS PRIMUS
CONSILIARIUS SECUNDUS
CONSILIARIUS TERTIUS
CONSILIARIUS QUARTUS
CONSILIARIUS QUINTUS
CONSILIARIUS SEXTUS
CONSILIARIUS SEPTIMUS
CONSILIARIUS OCTAVUS
DOCTOR CALVINISTARUM
DOCTOR PRIMUS
DOCTOR SECUNDUS
DOCTOR TERTIUS
DOCTOR QUARTUS
DOCTOR QUINTUS
DOCTOR SEXTUS
DOCTOR SEPTIMUS
DOCTOR OCTAVUS
DOCTOR NONUS
ARIÁNUS PRIMUS
ARIÁNUS SECUNDUS
ARIÁNUS TERTIUS
HIPOOMACHUS
CEPHALUS
ZINGVILUS

DEIPHOBUS
THEOLAPIUS
OEDIPUS
DIAULUS
PIRUHMON
MIRMILLO
ACATHOLICUS PRIMUS
ACATHOLICUS SECUNDUS
ACATHOLICUS TERTIUS
LAJCUS CATHOLICUS PRIMUS
LAJCUS CATHOLICUS SECUNDUS
THEOLOGUS CATHOLICUS PRIMUS
THEOLOGUS CATHOLICUS SECUNDUS
THEOLOGUS CATHOLICUS TERTIUS
THEOLOGUS CATHOLICUS QUARTUS
THEOLOGUS CATHOLICUS QUINTUS
THEOLOGUS CATHOLICUS SEXTUS
THEOLOGUS CATHOLICUS SEPTIMUS
THEOLOGUS CATHOLICUS OCTAVUS
LAJCUS ACATHOLICUS]

ACTIO SINE INITIO

De Anno circiter 1722. N. 2.^a

SCENA SECUNDA

LAZARUS^b

Balgatag sidóság, mire juttottatok,
Hogy Isten torvényét lábbal tapodgyátok,^c
És az igaz útra térni nem akartok,^d
Hanem már minyájan meg bolondultatok!

5 Bár ti vesznétek el, s, másokat ez útra
Ne ingerelnétek örök kárhozatra,
Istennek haragját többé magatokra
Ne gyúlasztanátok, el mentek pokolra!

10 Demind azon által még is intlek jora,
Utat nyitok néktek mostan menyországra.
Tellyes akarattal miért futtok pokolra,
Mért ti vigaságtok fordul siralomra?

PROPHETA SECUNDUS

15 Eljött már regentén az igaz Messiás,
Tsak egyedül tőlle füg az élet adás,
Kiben soha nem volt semmi hivalkódas,
Félő, fejetekre szall a' boszu allás.^e

20 Nem ismértétek meg akkor az életet,
S, most sem akarjátok tudni vétkeketek,
Hanem mindenkben bolond fejeteket
Követni akartok el mult törvényeket.^f

Az igaz Messiás újat szerzet vala,
Midon közelgetne Szentséges halála,
Ugy szenvedésere az után indula,
Hogy meg tartsuk, aztot nékünk parantsola.

a [Az N. 2. rövidítést nem tudtuk feloldani. Valószínűleg 2. számot jelent, s az eredeti kézíratra utal, amelyből másolták ezt a drámát.]

b Propheta primus [A szerepnevet egységesítettük.]

c tapo<l>dgátok [Ráírással javítva.]

d térni s nem [Értelemszerűen az s betű törölve.]

e félő [Értelemszerűen javítottuk.]

f törvé<ne>nyeket

PROPHETA TERTIUS

25 Kellyetek fel egy szer már mély álmatokból,
Térjetek ki im már nagy bolondságtokból!
Meg ismerhetnétek Szent irás szavából,
S, nem rekesztetnétek ki így menyországból.

30 Az igaz Messiás mikor el jött vala,
Senki közültek hozzá nem fordula,
Hanem gonosságát követni indula,
Azért Isten átka reátok fordula.

35 Mü pedik Istentol kuldettunk e' földre,
Hogy ne véthessetek Isten kegyelmére,
Mikor az égő tűz leszáll fejetekre,
Hanem tsak vessetek hitetlenségtekre.

40 Azért mégis kérlek, meg gondolkodgyatok,^a
Vak merőségtekben többé ne bizzatok,
Hanem szörsákokot reátok vonnyatok,
Keserves sirásra mostan indullyatok!

PROPHETA QUARTUS

Szent Dávid proféta böltsen szoll rollatok,
Hogy volna tü néktek fületek s, szájatok,
Hallani azokkal s, szolni nem akartok,
Mert értelem nélkül meg bolondultatok.^f

45 Az Messiás néktek meg volt igirtetve,
Detölletek, sidok, nem volt üsmértetve,
Hanem Atyátoktól el volt ő vetetve,
Azért országtok van tölletek el véve.^b

50 Ne várjátok többé, hanem iteltre,
Mellyert bennetek itilörök tűzre,
Várakozásotok nem fordul örömrre,^c
Hanem itiltettek örök szenvedésre.

PPROPHETA QUINTUS

55 A propheták szerint Messiás ideje
El tót eszer hét száz s, még több esztendeje,
Közelget azüdü, mellyen meg itellye
Emberi nemzetet, s, többé nem szenvedgye.^d

a meg is [Értelemszerűen javítottuk.]

b vé<r>ve [Ráírással javítva.]

c várako<t>zásotok [Ráírással javítva.]

d nemzett [Értelem és szótagszám miatt javítottuk.]

Olvassátok meg jól *Daniel* profétát,^a
Hatvan kilentz hetnek értsétek folyását,²
Ha kapjatak többé hátra maradását,
60 Bár ne kövessétek Christus tanítását.

Hatvan kilentz hetek régen eltöltének
Epítése után a' Jérusálemnek,
Amint erről könyve szollott Danielnek,³
Értelmit érthettek, ha akartak, ennek.

PROPHETA SEXTUS

65 Juda országának el vesztése után,
Mikor Szent Gábrriel Danielnek mondván,
Hogy hatvan kilentzet el telni akarván^b
Menyből Idvözitot azután botsátván.

70 Ha hatvan kilentzet het nap számra vetnél,
Vagy esztendő számot hét napokért szednél,
Be telni az időt ketség nélkül lelnél,
Miként ez meg írva vagyon Danielnél.

75 Ha hetet hét napért vennié akarnál,
Hatvan kilentz hétben négy százat találnál,
Nyoltzvan három napot ezzel együtt kapnál,
Igy is rátiodbol mind gyarást ki kopnál.^c

80 Ha esztendő számra vennie akarod,
Esztendőt az napért tégy, és fel találod,
Hogy ha hitben gátol bolond akaratom,
A' honnan szármozik néked karhozatom.

Néppel az Angyal is esztendő számot vet,^d
A' mint Danielnek oly bizonsagot tett,
Népevel el törli a' Jerusálemet,
Mert nem hittek annak, *ki* nékiek küldetr.^e

PROPHETA SEPTIMUS

85 Minden Szentségek is akoron meg szűnnek,
Pásztor nélkül lésznek ifiak és vének,
Amiglen eljövend napja ítéletnek,
Már mind addik vége nem leszen ezeknek.

a David [Értelem és szótagszám miatt javítottuk.]

b hetven [Értelemszerűen javítottuk.]

c rátio<t>d<bol>ra [Ráírással javítva, a szó aláhúzva.]

d nép<ét>el [Ráírással javítva; bizonytalan az olvasat.]

e küldet [Értelemszerűen javítottuk.] kit [Értelemszerűen javítottuk.]

90 Mojses könyvének is már be tölt értelme,
Mert elveszet régen Judaféjedelme,^a
Ímmár odavagyon ő kirallyi széke,
Azért többé nem jó már idvoztóje.^d

Már Jérusalemis el mult regénten,
Fel nem epittetik többé semmi képpen.
95 Reménségtek, s. kérlek, többé leszen miben?
Mertelvettettek Istentől mindenben.^b

PROPHETA OCTAVUS

Szent Gábrriel Angyal valamit meg mondott^c
Danielnek regen, s, eleiben adott,
Abban semmi, tud meg, hatra nem marodatt,
100 Tehát egyszer, kérlek, ismér/d meg magadot.^d

Tudod, meg mondotta vala Daniélnek,
Hameg olettetik Messiás, mindennek
Vege lenne mingyárt, és Jerusalemnnek,
Elromlása lenne, s mind az egész népnek.⁵

105 Minden szentsegei akkoron elmulnak,
Salamon kő fali el hulnak,
Városnak utzái pusztanl hagyatnak,^e
Elromlot kő fali meg ujitatnak.^f

PROPHETA NONUS

110 Minden ekessége Sion léányinak
Sotét ködel akkor meg homálljosodnak,^g
Minden ditsőségi sirásra fordulnak,
Mert ellenséginek keziben adatnak.

Juda nemzetsége, nem demind ezekben
Régen belé estél, uszkálsz, mind a' vizben,
115 Meg is holtig akarsz maradni vétkedben.
Kelly fel, s, öltözel fel gyászos köntösödben!

a Judafédelme [A rövidítést feloldottuk.]

b mertelvettettek mindenben<o...> [A szó vége átfirkálva; értelem és rím szerint javítottuk.]

c mondat [Értelemszerűen javítottuk.]

d ismér/d [Értelemszerűen javítottuk.]

e pusztanl [Értelemszerűen javítottuk.]

f uitatnak [Értelem és szótagszám miatt javítottuk.]

g s<e>otét [Ráírással javítva.]

Izraél népének fejedelemsége
Már régen el veszet minden öröksége,
El jött tehát régen ő üdvözítője,
120 Mert mind addig annak nem lehetet vége.^a

PROPHETA DECIMUS

Vanné bizadalmad, Juda Nemzetsége,
Hogy visza' adatnék Atyád öröksége,
Siralmidnak hogyha lenne egy szervége?
Nem lehet senkinek abban reménsége.^b

125 Mindenektől éppen már el vagy vetetve,
Sok jo barátidtól el is vagy felejtve,
Mert Istennek átka réád vagyon mérve,
Ha akarsz meg térni, van *időd* engedve.^c

130 *Ha jól* meg fontolod Szent irás értelmét,^d
Mar el jött Messiás, vedd bé tanításit,
Ne kövessed tovább Szüleid vakságit,
Mert pokolban vélek elnyered jutalmi.^e

JUDAEUS PRIMUS

Meg volt igirtetve Jacob fiainak,
El jövő Messiás minden aldásoknak
135 Bőségit ki önti egész Judaeának,
És Urává teszi e' Szellyes világnak.

Mert mivel őt vette választot népének,
Azért is hatalmát minden erejének
Meg mutatya néki, miként Szuléinek,
140 S, lakosává teszi igiret földének.^{f, 6}

Ezen profetiák még bé nem töltenek,
Mert nem lettünk Ura a' föld népeinek,
Sőt keziben estünk mü ellensegünknek,
Bése telnék addik, mig vége lesz ennek.

a addi<k>g [Ráírással javítva.]

b [Az *abban reménsége* két vonallal aláhúzva.]; [Őrszó:] <abban reménség> Mindenektől ép

c he vanidot [Értelemszerűen javítottuk.]

d hajol [Értelemszerűen javítottuk.]

e véled [Értelemszerűen javítottuk.] jutalmi<d>t [Ráírással javítva.]

f lakosává [Értelemszerűen javítottuk.]

145 Azért remenségünk mind*addig* lesz nekünk,^a
Miglen rabságinkból ki nem vétettetünk,
Rövid üdő mulva el *jő* az örömünk,^b
Melyben mind örökké maradandok lészünk.

PROPHETA UNDECIMUS

150 Minden profetiák régen bétöltének,
Pompáiról amik jövendöltetnek,
De itt helye nincsen testi értelemnek,
Mert lélekért jöt volt, szolgált csak léleknek.

155 Minden dicsoséggel fel volt ékesítve,
Semmi erő tőlle mert el nem volt rejtve,
Kik *ellene* vadnak, meg lesznek vetéttve,^c
Istentelenségek nem lesz el felejtve.

160 Kik ő benne hittek, sok jutalmat vettek,
Minden féle jókkal fel ékesítették,^d
Örök boldokságra médiomot nyertek,⁷
Angyalok Székibe Istentől vitettek.

JUDAEUS SECUNDUS

Hogy hidgyünk ti néktek? Honnan valok vadtok?
Mongyátok meg nekünk, hová indultatok,
Akaratotokban mire szándékoztok!

PROPHETA DUODECIMUS

165 Küldettünk minnyájan Abrám kebeléből,
Hogy fel ebresztenénk undok vétkekekből,
S, részét vehetnétek örök dicsőségből,
Hogy *ti* fel kelnétek Isten kegyelméből.^e

JUDAEUS TERTIUS

170 A sido Nemzetség honnan erdemlette,
Hogy Szent profétáit menyből leküldötte?
Az Isten ő véle ez jótt cselekedte,
Éppen szine elől hogy még el nem vetne?

a mind lesz [Szótagszám miatt javítottuk.]

b jo [Értelemszerűen javítottuk.]

c elle [Értelemszerűen javítottuk.]

d ékesi<te>tettek [Az olvasat a törlés miatt nem bizonyos.]

e hogy fel [Szótagszám miatt javítottuk.]

PROPHETA DUODECIMUS

A mennyei sereg leborult előtte,
Nagy buzgo kéréssel könyörgöt erette,
Ne engedné éppen, a' mint érdemlette,
175 El veszni, semmiből mert ő teremtette.^a

Az Istennek Anyja szollot érettetek,
Hogy ne lenne éppen néktek el vesztetek,
Hanem vétketekből egyszer ki térnétek,
Üdvösségnek uttyát meg ismérhetnétek.

180 Könyörgésink után meg engedné nekünk,
Inteni titeket hogy menyből le jöjjünk.
Héába ne légyen ide jövetelünk,
Vegyétek bé hamar, valamit hirdetünk!

185 Még üdőtök vagyon, sidok, meg terésre,
Nevegyétek tovább, kérlek, siketségre,
Nyakasságtok lészen veszedelmetekre!

JUDAEUS QUARTUS

Igy hát vege Szakat Mojses törvényének,
Caeremoniája a' sido Nemzetnek?

PROPHETA PRIMUS

190 Igen is, végevan régi szokásoknak,
Újat szerzet Christus e' szellyes világnak,
Szükség, minden ember hogy engedgyen annak,
El nyerője nem lesz másként menyországnak.

JUDAEUS QUINTUS

195 Ki tudhattya aszt meg, hogy igazabb mellyik?
Mert sok féle képpen uj törvény tartatik,
Ide- s, tova immar mindentől huzatik,
Kulomb féle képpen Isten tiszteltetik.

PROPHETA SECUNDUS

Az igaz út csak egy, mellyet kövessetek!

JUDAEUS SEXTUS

Mellic az igaz ut, hogy had követhessük?

a tere<nt>mtette [Ráírással javítva.]

PROPHETA PRIMUS

200

Minden vallásokat hogy meg kerdezzetek,
Szukséges ti néktek, hogy jól meg értsétek.
Valamellyik inkább fog tetzeni néktek,
Egy szível lélekel aztot kövessétek!

205

Szabad akaratra ebben bocsátottunk,
Mármiis menyékben visszálni hivatattunk,⁸
Veletek e' földön nemis mulathatunk,
Mert Istentől arra nincs parancsolatunk.

(Hic prophetae abeunt.)

JUDAEUS SEXTUS

210

Szerelmes barátim, hát mit cselekedgyünk?^a
Ha ugyan vakságban minnyájan féntergünk,⁹
Már ki lészen nekünk ily utra vezérünk?
Nem lehet sidóság többé nemzetségünk?

JUDAEUS QUARTUS

Ne halaszszuk tovább vétünkéből ki téрни,
Hanem igaz útat kezdgyünk már követni!

JUDAEUS QUINTUS

Ki tanít meg minket már azigaz utra?

JUDAEUS QUARTUS

215

Mennyünk el Romába, mingyárt a' Pápához,
Minden Doctorokot hívassunk magához,
A' kik igazabbat tonyitnak, azokhoz
Miis follyamodgyunk, mind jó Pásztorokhoz!

JUDAEUS QUINTUS

Ez igen jó tanács, minden eszt kövesse,
Ki ki fel tett dolgát hogy véghezvihesse!

SCENA QUARTA

PONTIFEX

220

Vallyon meddik marad sidoknak vaksága?
Az égben fel hattot vétkek undoksága,
Istennek hozzája még irgalmazása
Lenne, de gátolya magok gonossága.

^a cselekedgyünk [Értelemszerűen javítottuk.]

225 Ha jól meg vizsgálják ideit Christusnak,
Mondásit bé telni lenék profétaknak,
De veszedelmekkel semmit nem gondolnak,
Azért meg kostollyák kinnyait pokolnak.

SERVUS PRIMUS *PONTIFICIS* (*nuntiat adventum Judaeorum*):^a

Sidoknak vénei te hozzát jöttek,
Szembe lenni veled móstan igyekeznek.

PONTIFEX

230 Hidd bé hamar ökök!
Könyörült az Isten talám szegényeken,
S, bévette még egyszer népit kegyelmében.

(*Hic comparent Judaei.*)

JUDAEUS PRIMUS

Nagy alázatosan szolgálid köszöntnek,
Idvözlég s, mindenben szolgálhass népednek!

PONTIFEX

235 Fogadgya az Isten szép kívánságtokot!
Mít akartok velem, s, mire szándékoztok,
Ily sérgesen hozzám hogy bé rohantatok?¹⁰

JUDAEUS SECUNDUS

240 Meg ismértük immár minden vétkeinket,
Vakságinkért Isten hogy elvetet minket,
Mert követtük eddik *a mi* szüleinket,^b
Azért meg nem győztük mü ellenségünköt.

245 Az igaz Messiás hogy el jött, már hiszszük,
Örmest azuj törvént ezentul bé veszszük,
Mert Atyáink jármát mind eddik viseltük,
Keresztények utyát valamig követtyük.

Már megkissebbedet minden reménségünk,^c
Mert erossen meg csalt mihitelenségünk,
Innen következett minden veszedelmünk,
Győzedelmet is vett rajtunk ellenségünk.

a Servus primus [A szerepnevet egységesítettük.]

b ami [Értelemszerűen javítottuk.]

c kissebbedet [Szótagszám miatt javítottuk.]

PONTIFEX

250 Honnan tudtátok meg, hogy Messiás el jött?
Tagadtátok eddik, s vártatok jövendőt?

JUDAEUS TERTIUS

Profeták mondási már be tellyesedtek,
Messiásrol amit régen jövendöltek.

SERVUS PRIMUS PONTIFICIS^a

255 Prophéták mondási régen bé töltenek,
A' mint Szent Gabriél eztet Danielnek
Meg mondotta vala, hogy hatvan kilencznek
El telése után lesz végemindennek.

Hatvan kilencz eltölt, nincsen semmi hátra,
Demidön eljöt valt vigasztalástokra,
260 Meg nem ismérétek, hanem rut halálra
Vezetétek, huzván egy rut keresztfára.

Kézelkedem mostis, hogy ha csalárdságal^b
Ide folyamodtok kép mutatástokal,^c
Jáczodni akartok gonosz tréfátokal,
265 Mert ti tele vadtak minden hamisságal.

JUDAEUS QUARTUS

Tavoztasson Isten tollünk ily nagy vétket,^d
Mert már meg ismértük cselekedetinket,
Tovább nem halaszszuk mimeg térésinket,
Nincs hová támaszszuk romlott igeinket.^e

270 Tizen két profetát az Isten mennyékből
Le küldöt, hogy minket a' setét tömleczből
Ki hozna, s, meg térnénk minden buneinkből,
Ha részlet akarnánk venni kintseiből.

Intének bennünket, hogy még időnk volna,
275 Vakságunk ez után neis gátolhatna,
Gonosz akaratunk pokolra ne vonna,
Meg térésre nekünk még malasztot adna.^f

a Servus ponti. Imus [A szerepnevet egységesítettük.]

b kézelkedem

c folyamodtatok [Szótagszám miatt javítottuk.]

d tollunk [Értelemszerűen javítottuk.]

e tám<á>aszszuk [Az ékezet áthúzásával javítva.]

f malasztot<d>t [Ráírással javítva.]

280 Messiás ideit rendes rátiokból
El telni próbálák nekünk Szent Írásból,¹¹
S hozzánk le küldettek Isten irgalmából,
Hogy egyszer fel keljének a' mi vakságinkból.

SERVUS SECUNDUS PONTIFICIS

Hát már mit akartok, s, mire szándékoztok,^a
S, mi lészen végtére ti akaratotok?

JUDAEUS TERTIUS

285 Keresztények uttyát akarjuk követni,
A' mi vakságunkból ki akarunk térni,
Tölletek ezekben világositatni
Akarnánk, s, ezekre meg is tanítatni.

290 Mongyatok meg nekünk, valamit tū hisztek,
Leg szügséges képpen miben all törvéntek,
Ha egy képpen vattok tūis, keresztények,
Vagy egymás között tūis különböztök.

PONTIFEX

295 Egy uton nem járnak most a' keresztének,
Mert Isten fiában nem egy módon hisznek,^b
Nemis egy formában szolgálnak Istennek,
Sokan ellentáltak az ő kegyelmének.^c

Nemellyek hivatnak most kálfinistaknak,
Nemellyek pediklen lutheránusoknak,
Sokanis mondatnak Arianusoknak,
Hivattatnak többen Chatholicusoknak.

JUDAEUS QUINTUS

300 Hát ezek minnyajan egy uton járnaké,
S Messiasztól hagyott törvénynek hiszneké?^d

PONTIFEX

305 Egymástol sokakban ezek különböznek,
Külömb fele képpen Szent Írásnak hisznek,
Szent írás szavait csigára tekernek,
Mellyet még magokis ez után nem értnek.

a [Az n betű a sor fölé beszúrva.]

b nem modon [Értelemszerűen és szótagszám miatt javítottuk.]

c ellentál<n>tak

d hogyan [Értelemszerűen javítottuk.]

JUDAEUS QUINTUS

Hát az honnan vagyon, hogy egygyet nem értnek,
S nem egy féle képpen Szent Irásnak hisznek?

PONTIFEX

Már minden rosz aszszon Szent Irást magyaráz,
Minden büdös varga Szent irasból helász,¹²
310 Kezdetet vet innen minden lelki kalász.

JUDAEUS QUINTUS

Egy uton nem jártok, tehát nem igazak,
Valamit minnyájan együtt tanítotok.

SERVUS TERTIUS PONTIFICIS

Aztot én nem mondom, hogy ezek minnyájan
Mindenekben egygyüt járnak igaz uton.

JUDAEUS SEXTUS

315 Tehát közülletek ki jár igaz uton?^a
Hadd epicsünk müis fundamentomokon!

SERVUS QUARTUS PONTIFICIS

Járnak igazuton a' Chatholicusok,
Mivel különbözöt nem tanitnak azok.

JUDAEUS SEXTUS

Hát te kik közül vagy?

SERVUS QUINTUS PONTIFICIS

320 Engemet ha kérdesz, catholicus vagyok,
Mellybenis én hiven holtig meg maradok.

JUDAEUS SEXTUS

Azert eszt dicsired, hogy te is abban vagy?

SERVUS QUINTUS PONTIFICIS

Hitem ágazattya, a' mit mondék néked.

JUDAEUS SEXTUS (*ad Pontificem:*)

325 Hogy Messiás eljött, nemis kételkedünk,
Demit már mivellyünk, függöbe van szivünk.
Mi utat válaszszunk, azon kerdezkedgyünk,
Mertveszedelmünktől erőst meg rettentünk.

^a közülletek igaz uton ki jár igaz uton [Az első *igaz uton* szavak a sor fölé besúrvá.]

330 Keresztények pedik, amint észrevettük,
Nem egy uton járnak, mint tolled is ertyük.
Kiknek ezek közül nyomdokát kövessuk,
Nem tudgyuk, hová már szándékunkat vessük.

335 Hánem kerunk téged, hivass Doctorokot,
Minden vallássokbol bölts irás tudokot,
Had disputallyák meg controversiákat,
Mínyáján rakják fel difficultásokot.

Mellyik igazabb lesz, kezgyük azt követni,
Egy szivel lélekkel holtig meg tartani,
Müis igy okosson tudunk választani,
Nemkelletik annyit tovább tétóvázni.

PONTIFEX

340 Nem igy legyen, mingyárt ez világra
Elküldök hamarság minden tartományra,
Tudom, hogy el jönnek parancsolatomra,^a
Vélem tüis mentek osztan igaz utra.

(*Ad servum:*)

345 Hamarsaggal meny el minden tartományra,
Doctorokot hij el Disputatoria!

(*Post pausum:*)¹³

Müis addik innen más hovamehetünk.

SCENA SEXTA

PONTIFEX

350 Immár Izraël is regi vakságából^b
Ki akarna tézni sok undokságából,
Meg is mérte magát Isten irgalmából,
Igyekzik fel kelni azért mély álmából.

Hogy el jött Messiás, már nem kételkedik.^c
Vallások köszt légyen leg igazabb mellyik,
Mindenektől immár azon kérdezkedik,
Hihetlenségből már nem gátoltatik.

a <el>hogy [Ráírással javítva.]

b Izaél [Értelemszerűen javítottuk.]

c kételkedik [Az e betű utólag a sor fölé beszúrva.]

355 Postákat küldöttem e' Szellyes világra,
Ki ki meg jelennyék disputátiora,
Sidoknak hadd légyen világosságára,
Gyozedelmeseknek nagy vigaságára.

CONSILIARIUS PRIMUS

360 Melly conclusiot hát akarsz, hogy tégyünk,^a
Sok féle Doctorok kin meg egyezhessünk?
Minden dificultást el vegezhetünk,
Gondolkodgyunk tehát, hogy mi tévők légyünk!^b

365 Nagy dolog az, mellyet el akarsz kezdeni!
Miképpen lehet ezt szépen veghez vinni?
Nem lehet ennyi főt ma meg eggyeztettni,
Ratioját ki ki ha fel kezdi tenni.

Márol ezen dolog, jovallom, el mullyék,
Rendes ratiokrol kiki gondalkodgyék,
Illy dalgot kezdeni mért nem gyermek játék!

CONSILIARIUS SECUNDUS

370 Csalárdság az dolgok, nem kell nékik hinni!
Kezdetit es végit jól meg kell vizgálni!
Ez után kezdenek mert fortellyoskodni,
El hagyott Utokra holnap viszzá térni.

375 Tudd meg, a' Sidoság álhatatlan nemzet,^c
S, álhatatlansággal meg csallya az embert,
Gyakorta az Isten meg bünteti mellyet,
Saha nem érdemel azért ő kegyelmet.^d

380 Nem erdemli azért, hogy *ily* sullyos dolgot^e
Erette el kezdgyünk, s, fáraszzuk magunkat,^f
Meg hallyanák bátor pontos rátiotok,^g
Deelnem hagyhatták régi ritusokat.

a Mélyly [Értelemszerűen javítottuk.]

b tovok [Értelemszerűen javítottuk.]

c alhatatlan [Értelemszerűen javítottuk.]

d kegyelmét [Értelemszerűen és rím miatt javítottuk.]

e hogy sullyos [Értelemszerűen javítottuk.]

f fáraszzuk [Értelemszerűen javítottuk.]

g hallyanak [Értelemszerűen javítottuk.]

CONSILIARIUS TERTIUS

Kik viszzá tertekis, mind álhatatlanok,
Fogokranem térnek, mert szent kánonak,¹⁴
Félő, eszekbe jutt balvány imadások,^a
385 Azontul nemlesznek itt álhatatosok.

Amit eddig hittek, ezutánis hidgyék,^b
Hihetetlenségét tovább hadd ismérjék,
Hogy rajok szorultunk, ne talám azt vellyék,^c
Azért aszt jovallom, ez dolog hadd mullyék.

390 Ha Istentől vagyan, alhatatosságban
Meg maradnak tovább ezen jo szandékban,
Dolgozhatunk osztán bátron munkájokban,
Vígasztalászt vészünk így fáradságunkban.

CONSILIARIUS QUARTUS

Ne halaszszuk meszsze jo kívánságokat,
395 Mü meg ne gátolyuk fel tett szándékokot,
Tovább vakságokra mü ne adgyunk okot,
Ne végyuk magunkra sok szám adásokat.^d

Ha viszzá térnekis, mi okül nem lészunk,
Mert hivatalunknak mu eleget tészünk,
400 Noha fáradságot most ertek szenvedünk,
De azért Istentől bőv jutalmat vészünk.

Nem tudgya az ember Isten itiletit,
Szokta próbálgatni mert választot népit,
Tolam utollyára bevette kegyelmit,
405 S, többé elnem hadgya meg ismért Istenét.

CONSILIARIUS QUINTUS

Illy dologban szánnok mü fáradságinkot?
Távol légyen töllünk, s, kevés munkácskánkot,
Tovább hogy gátolnánk Isteni malasztot,
Erdemlenénk azért Sullyos ostorokot.

410 Az Istennek Annja könyörgott erettek,
S, sok régi szent Atyák, hogy ne lenne vesztek,
Alazatosaggal a' Mennyei szentek,
Hogy meg terhetnének, értek esedeznek.

a eszekb [Értelemszerűen javítottuk.]

b eddi<k>g [Ráírással javítva.]

c a<s>zt [Ráírással javítva.]

d adósokot [Értelemszerűen javítottuk.]

415 Tizenkét proféták le küldettek hozzok,¹⁵
Ne lenne vesztekre utolsó orájok,
Belől ingerlette Isteni Malasztok,
Kevés munkátokot ti már szállnályátok.

CONSILIARIUS SEXTUS

420 Azt meg igitte volt még Isten Attyoknak,
Még kedvében venné, hogy ha akarnának,
Gonosz életekről hale mondanának,^a
Cselekedetekért Jácob Abrahamnak.

425 Mivel ő altalok minden Nemzetségek
Istentől bővöldást Ifiak és vének
Vettek, azért fiok el nem vettettek,
Honem búv malasztol környül vétettek.

Egy Szivel lélekkel hamar hozzá kezdgyünk!
Restségünkkel sok jót itt el vesztegetünk,
Mellyet talám többé viszsza nem nyerhetünk.
Bizzunk az Istenben, mert lesz segítségünk!

CONSILIARIUS SEPTIMUS

430 Mely árticulusban meg nem egyeszhetünk,
A' légyen fel téve, s, osztán igyekezzünk,
Fővebb rátiokot hogy ele vehessünk,
Egymás után melyet ilyen rendel kezdgyünk:^b

435 Második személynek elsobbenis lássuk
Istenségét, osztán írásból próbállyuk,
Ellenkező okot, ha lehet, gátollyuk,
Hogy sido Nemzetet utánunk huzhassuk.^c

CONSILIARIUS OCTAVUS

440 Az után próbállyuk Sácramentomokat,
Emberi nemzetnek melyet Christus hagyott,
Kit is eretnecség mind eddik tagadot,
Keresvén magoknak Csalárd ratiokot.

a gonsz [Értelemszerűen javítottuk.]

b egy [Értelemszerűen és szótagszám miatt javítottuk.]

c Nemzet<t>et [Ráírással javítva.]

CONSILIARIUS SEPTIMUS

Jélen létélitis oltari Szentségben^a
Mutassám meg nekik kenyérnek Sziniben,
Mert minnyajan vadnak oly velekedésben,
445 Hogy ott jelen nincsen, hanem veszik hitben.

CONSILIARIUS OCTAVUS

Szollyunk képeknekis szent tiszteletiről,
Eretnekség noha dorgál minket erről.

CONSILIARIUS SEPTIMUS^b

Eleget tanulhat innen Sido Nemzet,
Valaszthat jó utat, meg hal/ván ezeket.^c

DOCTOR CALVINISTARUM (*Nota bene, hic legit:*)^d

450 En is üdőt vészek még elkészülésre,^e
Hogy compáréályunk ki tett Thesésekre.¹⁶

PONTIFEX

El mehettek bátron, jól rá készülyetek,
Fundamentominkra hogy felelhessetek,¹⁷
Másként magatoknak semmit sem nyerhettek.

UNUS EX SERVIS PONTIFICIS

455 Ki ki közülletek jól meg gondolkodgyék,
Nehogy Csalárdsággal tóllók meg győzessék!

PONTIFEX

Azért hamarsággal mennyetek el haza!

SCENA OCTAVA

DOCTOR PRIMUS

460 Első conclusionk egyenlo szándékból
Az vala, miképpen Fiu az Atyától,
Származnék Szent Lélek Atyától s, Fiutól;
Es hogy különböznék egyik a' másiktól.

a Szentség<nek>ben

b Cons 8vus [Értelemszerűen javítottuk.]

c halván [Értelemszerűen javítottuk.]

d leg [A szó többi betűjét a könyvkötő levágta.]

e meg [Értelemszerűen javítottuk.]

Atya a' Fiutól vadnak mind öröktől,
És hogy három személy csak egy természetből,
Hogy van különbözőség ily nagy egyeségtől?

465 Származik a' Személy, denem a' természet,^a
Es természet nélkül a' személy nem lehet,
Természet nem, hanem személy különböztet,
De emberi elme eztet felnem erhet.

470 Mind öröktől fogva élnek Dicsőségben,
Atya és a' Fiu egyenlő felségben,
Atya, a' Fiu, Lélek mind egy természetben,
Külömböznek pedik hárman csak személyben.

DOCTOR SECUNDUS

Ezt meg nem foghattya az emberi elme,
Horomnak hogy lenne egyenlő felsége,
475 S hogy három személynek egy a természete,
Külso képpen lenne egy cselekedete.

Nem nagyobb az Atya, mint Fiu s, szent Lélek,
Természetten kívül származnak személyek,
480 A' hol mindenekben mind a' hárman egyek,
Még is személyekben ezek különböznek.

Egyedül az Atya a' természet nem szül,
Az Atyapedik nincs természetten kívül,
Az Atya csak szülő, hidd el, csak egyedül,
Ez vagyton, tudd meg, természetten fellyül.

485 Senkitől pediklen ő nem teremtett,^b
Soha ő senkitől nem is született,^c
Felesége nem volt, de Fiat szülhetett,
Az ég alatt minden tolle kezdetett vett.

DOCTOR TERTIUS

490 Azert nézhet ki ki Fiat az Atyában,
És hasonló képpen Atyát az Fiuban,
Szent Lelket pediklen Atyában s, Fiuban,
Mert élnek egyenlő, örök boldokságban.

a sze<|>mély [Ráírással javítva.]

b tere<|>metett [Ráírással javítva.]

c született [Értelemszerűen és szótagszám miatt javítottuk.]

495 Az Atyának senki örök Istenségét^a
Meg nem tagadhattya Atyai felségét,^b
Ha csak nem tagadgya Szent Irás értelmét,
Vagy pedik meg veti a' természet könyvét.

500 Ki ki fel talyalya eztet Szent Jánosnál:¹⁸
Kezdetben az ige vala az Atyánál.
Az Atyán Istent ércs évángyelistánál,
Mert így van meg írva minden Doctoroknál.

DOCTOR QUARTUS

Istenségét mostán kevensen Atyának
Tagadgyák e' földön, sőt világ urának^c
Vallyák csak egyedül szabadítójának,
Istenségét sokan tagadgyák Fiunak.^d

505 Ezek bár olvasnák könyveit Baruknak,^e
Hinnek meg mondasit sok szent Profetaknak,
Mondgyák s, erősitik kik Isten Fíának,
Igen sokot ezek alitnak magoknak.

510 Baruk profétának harmadik részében,¹⁹
Rolla bizonságot tett nemelly versiben,
Mű Istenünk itt van, úgy mond, személlýében,
Latzatot a' földön ő Istenségében.

515 Itt földön létében emberekkel lakott,^f
Véllekis mindenkor itten társalkodott,
De Baruk Atyáról illy szokot nemmondot,^g
Tehát a' fiuban Istenséget tudott.

DOCTOR QUINTUS

520 Szent Isaiásnak kilenczedik része,²⁰
Tóvább bizonittya némelyik szent verse,^h
Hogy Fiunak volna örök Istensége,
És az szent Attyával egyenlő felsége.ⁱ

a Istenséget [Értelemszerűen és rím miatt javítottuk.]

b felséget [Értelemszerűen és rím miatt javítottuk.]

c tagadgyak [Értelemszerűen javítottuk.]

d tagadgyak [Értelemszerűen javítottuk.]

e [A *könyveit* szó föléírással betoldva.]

f lokott [Értelemszerűen javítottuk.]

g n<e>mmondot [A téves törlést javítottuk.]

h némusz [Értelemszerűen javítottuk.]

i s, az [Szótagszám miatt javítottuk.] Attyával [Értelemszerűen javítottuk.]

Testesüléséről ilyen képpen szollat:
Nagy hatalmú Isten tőlle ki kiáltatott,
Mint világnak Attya s, Ura imadtattott,
Világ hollattyára mellyet ki kiáltott.

525 Iövendő világnak ő lészen az Attya,
Ugy mond a' proféta, s, egész párt foga, ^a
Mert Istenséginek erejít mutattya, ^b
Szegény öszvegeknek lész oltalmozoja.

530 Harmincz ötöd része aszott bizonittya, ²¹
E' világnak Isten lesz oltalmozoja,
De ezt a' proféta Atyorol nem mondgya,
Hanem a' Fiuról egyedul tonittya.

DOCTOR SEXTUS

Szent János Apostol eztet bizonittya,
Igaz Istenségit praedikállya, ²²
535 Mert huszadik részét ilyenkeppen írja,
Istennek a Christust Szent Tamással vallya. ²³

Urom, én Istenem, igasságnak Ura,
Ki semmiből mindent okosson formála,
540 Szomoru sziveknek legy bátorságára,
Setétben jároknak vilagosságára! ^c

Másuttis est mondgya, hogy Fia Istennek ^d
Eljutt e' világra, hogy utát mindennek ^e
Mutasson eleltre gozdanak s, szegénnek,
De ullyal mutattya ezt igaz Istennek. ^{f, 24}

545 Ha Isten nem volna, illyet nem mondhatna,
Illy titulust másnak ő nemis adhatna,
Ha csak igaz Isten a' Christus nem valna,
Annyiszor Istennek ő is nem valhatná.

a port [Értelemszerűen javítottuk.]

b istenséginek ereit matattya [Értelemszerűen javítottuk.]

c joroknak [Értelemszerűen javítottuk.]

d mosuttis [Értelemszerűen javítottuk.]

e elj<a>utt [Ráírással javítva.]

f mutttya [Értelemszerűen javítottuk.]

DOCTOR SEPTIMUS

550 Szent Páll Apostolis Romabélieknek
Kilenczed részében, ne kételkednének,
Illy bizonsagot tett, hogy hinnek Istennek^a
Az Istennek Fiát, és idvözítőnek.²⁵

Azért Christus Iesus, ugymond, igoz Isten,
Ki is uralkodik földön és a' mennyen,
555 Isteni hatalma volt és van mindenén,
S, fénlik hatalmával, mint csilag az égen.^b

Nolczadik részében tulajdon Fiának
Irja az Apostal az Romaiaknak,
Ha tulajdon Fia, proprietásának
560 Hasonlo kell lenni természet Urának.^c

De ha természetben egyenlő Atyával,
Hasonlo lesz hozzá, és akarattával,
Nemis különbözik semmi hatalmával,
Tehát igaz Isten, azt mondom szent Pállal.

DOCTOR OCTAVUS

565 Szent Máté Apostol tizen hatod részben²⁶
Igy szoll vilagosan, hogy hinne Istenben,
Ki mindent meg váltott kint szenvedven testben,^d
Istensége iránt ne essél kétségben.^e

570 Szent János Apostol eztet bizonyítja,^{f 27}
Hogy Istennek volna egyetlen egy Fia,
Melyben, a'mint akart, tölt akarattya.
Tehát Istenségit ki már tagadhattya?

DOCTOR NONUS

575 Kristus Istenségit ki már tagadhattya?^g
Mert ezt vilagoson Szent irás tanította,
Hogy Istennek volna egyetlen egy Fia,
Atya s, Szent Lélekel egy az akarattya.

a Ist<...>ennek [Ráírással javítva.]

b hatalmóval [Értelemszerűen javítottuk.]

c [A következő versszak folytatólagosan kezdődik, majd áthúzva:] <De ha természetben egyenlő At>

d kint [Értelemszerűen javítottuk.] szenved<...>ven [Ráírással javítva.]

e kétségben [Értelemszerűen javítottuk.]

f [Az eztet szó második szótágja utólag betoldva.]

g mór [Értelemszerűen javítottuk.]

580 Hogy a' szent Lélek is valóságos Isten,
Elnek mind a' hárman egyenlő felségben,
Senki nem tagadgya ezt jó értelemben,
Masként gáncsu/ ilyen lenne Istenségben.^a

Cselekedetekben az Apostaloknak^b
Szent Péter Apostal így áriánusnak
Szoll, és fenyegeti, Isten haragjának
Hogy el kerülője nem lesz ostorának.^c

585 Ugy mond, miért a' Sátán csaltameg lelkedet,
Hogy Szent Lélek ellen hazudni tégedet
Tonitott, s, meg vessed a' te szentelődöt,
Embert nem csaltal meg, hanem Istenedet.²⁸

590 Innen is ki tetzik, hogy egy természetben
Horman uralkodnak Isteni felségben,
Különboznek pedik ám csak személlýében,
Denem semmi képpen Isteni erőben.

ARIÁNUS PRIMUS²⁹

595 Ha a' Christus Iesus igaz Isten volna,
Chorinthiusokhoz Szent Páll így nem írna,³⁰
De hogy egy Istennél ő többet nem tudna,^d
Miért többről hamissan nekuk praedicálna.

600 Hogy mond, egy az Isten, Ura mindeneknek,
Az Atya, kitőlis meny s, föld teremtetnék,
De Istene^k többek nem ismértetnének,^e
Mert fel fordulnának innen minden rendek.

DOCTOR PRIMUS

Látzik, hogy nem érted Szent iras értelmit,
Masként nem tagadnád Christus Istenségét.

DOCTOR SECUNDUS

605 Ottan a' Szent Irás hamis Isteneket
Ki rekeszt, de tud meg, a' Szent Léleket,
Sem pedik Szent Fiat, ki meg feszítettett,
Emberi nemzetért kint, halált Szenvedet.^f

a gáncsut [Értelemszerűen javítottuk.]

b Apostalok [Értelem, szótagszám és rím miatt javítottuk.]

c astorának [Értelemszerűen javítottuk.]

d dehogy [Értelemszerűen javítottuk.]

e Istennek [Értelemszerűen javítottuk.] ismértetné<t>nek [Ráírással javítva.]

f kint [Értelemszerűen javítottuk.]

ARIANUS SECUNDUS

A mosodik személy ha olly Istenségben
Volna, mint az Atya, Isteni felségben,
610 Aztot nem mondotta volna kérésiben,
A' miket fel jeczett Szent Máte könyvében,

Ugy mond: én Istenem, miért hattál el engem,
Hogy így kizoztossék en szentséges testem.³¹
Hogy *ily* sókra fokatt, énis ketelkedem,^a
Oly Istenségben nincs, mint tölletek értem.^b

615 Mert más Isten nincsen egy Istenen kívül,
S, más Isten sem lehet egy Istenen fellyül.
Tehát ez hogy lehet kissebsége nélkül?

DOCTOR TERTIUS

A Kristusban vala két féle természet,^c
Isteni s, emberi, fel vett vala, mellyet.
620 Beszédiben is tarcs két féle értelmet!

DOCTOR QUARTUS

Embersége szerint benne kissebséget
Találsz, s, ilyen modon e' féle beszédet^d
Vegy az eszedbe, tarcs Isten s, emberséget,^e
Embersége szerint vedd így az értelmét.

ARIANUS TERTIUS^f

625 Másutt maga felől a' Christus így szollot,³²
Magától nem vihet végbe semmi dolgot,
Vette az Atyától, mely tanítást adott,^g
S, magae nem volna, mellyeket tanított.

630 Embersége szerint már itten nem szolhat,
Két féle értelmet itt nem magyarázhat,^h
Illy titulust rólla hát senki nemmondhat,ⁱ
Isteni erőtis nem tulajdoníthat.

a hogy sókra [Értelemszerűen javítottuk.]

b oly <hogy> Istenségben

c [A <vala> szó föléírásával betoldva.]

d [A *találsz* szóban a második / betű utólag betoldva.]

e as [Értelemszerűen javítottuk.]

f Arianus [A szerepnevet egységesítettük.]

g m<é>ely [Az ékezet áthúzásával javítva.]

h [Az *értelmet* szóban az / utólag betoldva.]

i ralla [Értelemszerűen javítottuk.]

DOCTOR QUINTUS

Ugy *van*, mert magától nem cselekedhetik^a
Semmit, de azt, tudd meg, más képpen ertetik.

DOCTOR SEXTUS

635 Mint hogy az háromnak van egy természetek,
Külső keppen van is egy cselekedetek.

DOCTOR SEPTIMUS

640 Semmit cselekszik az Fiu Atya nélkül,
Ugy semmit cselekszik Atya Fiu nélkül,
De tudd meg, ez vagyon természetén fellyül,
Egy cselekedete van háromnak e kívül.^b

DOCTOR OCTAVUS

Sok difficultások még itten volnának,^c
De ezen okokal mind el rontathatnak.

DOCTOR NONUS

Hát néktek mint teczik ezen conclusio?
Nektek engedtetik most a' descisio.³³

UNUS EX JUDAEIS

645 Minnyajunknak tetzik rendes ratiotok,
Mellyet együtt hiztek ti, Chatholicusok,
A' gyozedelmesek mellyben is ti vadtok,
Veletekis fogják tartani a' sidok.

PONTIFEX

650 Más conclusiohoz tehát immar fogjunk,
Mennyünk el hamarság, s, arral gondolkodgyunk!

SCENA NONA

HIPOOMACHUS

Az élő Istennek valasztot Szentei,^d
S, az ő törvényének hivebb követői!
Hozzátok fordulok, lelkemnek osztóni^e
Mert fordasnak igen, legyetek tanácsai!³⁴

a Ugy mert [Értelemszerűen és szótagszám miatt javítottuk.]

b horomna<s>k [Ráírással javítva; értelemszerűen javítottuk.]

c meg [Értelemszerűen javítottuk.]

d elő [Értelemszerűen javítottuk.]

e hozzatok osztóni [Értelemszerűen javítottuk.]

655 El hiszitek vallyon, hogy Istentol volna,
Ilyen balgatakság ő tőlle aradna,
Hogy hét meg szentelő Sacromentokra^{a, 35}
Szallana az égbol Istennek Malasztya?

660 Ally elé Papista, s, halgas szavaimra,
Forgasd fel az írást, ha rá találisz arra,
Felely meg ennékem egy árgumentamra!³⁶
Ha meg győsz engemet, allok vallasodra.

665 Azt véled, hét Szentség vagyon közöttetek,
Melyben egyik felől vagyon reménsetek?
Mint ha onnan folya örök üdvösségetek,
Ezzel a' kösseget csak hitegetitek!

670 Mü pedik tagadgyük, majdon meg próbállyuk,
Hogy nints annyi, szintén meg is bizonyityuk,^b
Bermálást s, utolso kenetet tagadgyuk,
Egy hazi rend Szentség, s, házasság, nem tartyuk.

CEPHALUS

Fogadom magam is, hameg próbálhatod,
És a' szent írásbol ha meg mutathatod,
El hagyok kozüllok, Szemedel meg látod,
De félek, hogy eztet meg *nem* bizonyitod.^c

ZINGVILUS

675 Szabad vagyok azzal, a mennyit akarok,
Annyin lésznek nyilván a' Sacramentomok,
A' kár kettő s, horom, mind aző hasznok,
Sőtelegendőnek egyet is állitok.

CEPHALUS

Mellyek lésznek azok? Mond meg, hogy hadd hallyam!

ZINGVILUS

680 Akár mellyik másik, kerestség vagy kenyér,
Vagy penitentzia, az három egyet ér.³⁷

CEPHALUS

Mit véllsz a'többiről? Ezek nem Szentségek?

a [A hét szó fölérással betoldva.]

b m<é>eg [Az ékezet áthúzásával javítva.]

c meg bizonyitod [Értelemszerűen javítottuk.]

ZINGVILUS

Nem származik Szentseg a' bunos embertől.
Mivel pedik ezek nem vadnak Istentől,^a
Igen távul jarnak a' több Szentsegektől.

685

CEPHALUS

Túdom, nem szarmoznak a' bünös embertől,
De tagadgyuk, Isten hogy rendeléséből
Több sacramentomok nem lehetnek, errol
Múttass bizonságot, ha lesz onnan fellyül!

ZINGVILUS

Nincsen az írásban bizonyosság tobbiról,
Hanem a' Christusnak teste vételéről³⁸
S, a penitencia tartásnak rendéről,^{b, 39}
Leg fő képpen pedik a Szent keresztségről.⁴⁰

690

DEIPHOBUS

Mi dolog, barátom, talám arra juttál,
Egy parosztemberél illy méllyen disputály?
Ne fély, Céphás, meg látod, alább száll,^c
Hamis szavaira éppen ne hajollyál!

695

(*Ad Zingvilum:*)

Mi volt az discursus? Hadd hallyam magamis!

ZINGVILUS

Mit gondolsz felöllem, hát már meg iettem,
Néked ki mondoni hát nem mérszelem?^d
Hét szentségekröl volt a' kerdeszkesedem,
Kik heten legyenek, éppen nem hihetem.

700

DEIPHOBUS

Erre a felelet leg kissebbik dolgom.
Harom Szentségeket el hittél, ugy hallom,
Többbit az írásbol e' szerint próbálom.

705

a Ist<n>entől [Ráírással javítva.]

b s, penitencia [A határozott névelő szótagszám miatt betéve.] tortósnak [Értelemszerűen javítottuk.]

c lá<dd>tod [Ráírással javítva.]

d <...>mérszelem <nékéd ki> [Az első szó ráírással, a második kétszeres áthúzással javítva.]

Talám nem olvastad, midőn Samaria^a
Istennek igéit hogy bé vette volna,
Szent Petert s, szent Jánost elküldete hozza,
710 Hogy így a' Szent *Lélek* szallana őrája.^b
Actorum octávo rá találhacz arra.⁴¹

Szent Páll Apostolis másik Levelében,
Chorinthusokhoz irt elobbikrészében⁴²
Irja, meg erősít minket az Istenben,
Bérmálás szerzője tehát az Ur Isten.

715 Ha' Szentség nem lenne, az hazugság volna,
Szent Páll a' kezeit téven mindazokra,
Kik az igaz hitet már bévették vala,
Ottan a' Szent Lélek ő reájok Szálla.⁴³

THEOLAPIUS

720 De azt nem olvastad, hogy Christus ő maga
Valakit az hivek közül bérmált volna.^c

DEIPHOBUS

Nem is volt szugsége eppenséggel arra,
Hogy maga e' félét administrált volna.⁴⁴
Elég, hogy mű nekünk azt instituálta,⁴⁵
Azó szolgáinak véghez vinni hodta.⁴⁶

OEDIPUS^d

725 Enpedik tagadom, csak egy is hogy légyen,
Mivel csak a' hitis igazulást téssen,
Nem tudom, ezekből ki többet nyerhessen.

730 Sőt a' keresztség is nem szügség embernek,
E' nélkül kedvében lehetett Istennek,
Sőt még születése előtt idejének^e
Meg van szenteltetve a' keresztény gyermek.^f

a olvasta<l>d [Ráírással javítva.]

b Szent szallana [Értelem és szótagszám miatt javítottuk.]

c valakit [A *la* szótag föléírással betoldva.] bermált [Értelemszerűen javítottuk.]

d Oedipus [Ráírással javítva.]

e születére [Értelemszerűen javítottuk.]

f meg [van]szenteltetve [Föleírással betoldva.]

Apoenitencia éppen kép mutató,
E' nélkülis nagyon bunból meg tisztulás.
A kereszttségben áll ilyen meg gyógyulás,^a
Ittenis Szentséget tehát semmit talál.

735

Az Ur vacsorája nem igen nagy csuda,
Hogy e' szentség légyen, senki nem mondhattya,
Mert ámbár a'z Christus az testének mondgya,^b
Dea' tudos ember másra magyarázza.

740

Nincs ott a' Christusnak éppen semmi része,
Mert, a' mind mondgyátok, Christus teste s, vére,
Nem ugy kell érteni, valóságos lenne,
Hanem hogy ezeknek példázó pecséttye.^c

DIAULUS

De én is azt mondom, főként az házasság
Sácramentum volna? Merő balgatagság,
Nincs a' Szent írásban ő rolla bizonyság.

745

DEIPHOBUS

Miert tehát Szent Páll az' éphésümokhoz^d,⁴⁷
Egyik levelében ily bizonságot hoz,
Holott nagy Szentségnek mondgya, miért hazudcz.

DIAULUS

Asztot el hinni, hogy a' papok rendi
Az embert olallyal betegségben kenni^e
Szentségeknek lenni nem mondhattya senki,
A' bibliában ezt felnem találhatni.

750

DEIPHOBUS

Ennek bizonyságit elő hozni rendel^f
Mint egy hoszszas volna, megelégszem ezzel:
Thimotheushozirt Szent Pál levelével,
Negyedik részében holott így meg felel.⁴⁸

755

a kereszttségben [Az áll szó utólag a sor fölé betoldva.]

b <de a tudos ember másra magyarázza> Mert ámbár a'z Christus az testének [Áthúzva és föléírással javítva.] <val>mondgya [Föleírással javítva.]

c példáz<ó>ó [Az ékezet ráírással javítva.]

d a' [Értelemszerűen javítottuk.]

e rendi <az embert> olallyal [Föleírással betoldva.]

f elso [Értelemszerűen javítottuk.]

760 Ne mulasd héában az ajándekokat,
A' profeták által mely néked adatott,
Papok kezének rád tételivel szállott!^a

Tallálsz e' féliket tobbetis Szent Pálnál,
Ephesum, Sidoknál és Thimotheusnál,⁴⁹
Külömb külömb versben kiket elé számlál,
Ha e' még nem elég, az Apostoloknál.⁵⁰

765 Tedd fel az oculárt, talám réa találsz,
Mojzes könyveiben mind az ötben kaphacz^b
Erre bizonságot, mennyel, ne próbálgass!⁵¹

770 Az utolso kenet ha szentség nem volna,
Szent Jacob Apostol a' hitben hibázna,
Holott azelsobbik Levelében írja,^c
Mikent és minémű lenne ennek haszna.⁵²

775 Ha ki meg betegszik, ugy mond az Apostol,
Keressen Papokat ottan homarsággal,
Imadkozvan ezek, s, meg kenven olajjal,^d
Bocsánatot nyer és könyébséget azzal.

Látod, jo boratim, mék a' szentségekhez
Szugségesek, azok hasonlok ezekhez.^e
Hozzá férnek Isten szent rendeléséhez,
Nem tettünk mü magunk semmit is ezekhez.

PIRUHMON

780 Oh, fertelmes vakság, hited is hamisság!
Kinek a' hitében van csak a' boldokság,
Jo cselekedetek nélkül a' hassugsag,
Nincsen annak haszna, Szent Pál a' bizonság.^{f, 53}

785 Hogy méred mondani, a' keresztség nélkül
Üdvözülhet ki ki még anya méhéből?
Holott a' Szent János hormadik részéből
Olvasom: e' nélkül Senki nem üdvözül.⁵⁴

a kezé<o>nek [Ráírással javítva.]

b öt [Értelem és szótagszám miatt javítottuk.]

c iroja [Értelem és szótagszám miatt javítottuk.]

d imadkozval [Értelemszerűen javítottuk.]

e szugségeseb [Értelemszerűen javítottuk.]

f ninc<z>sen [Ráírással javítva.]

790 Bizony, bizony mondom, hogy hamég ujjonon
Nem szuletik ember, Isten országában
Bénem bocsáttatik, esik kárhozatban,
Maga mondgya Urunk Evángyéliomában.⁵⁵

795 Ide Czéloznak a' szent Atyák szavai,
Fiunt non nascuntur omnes Christiani,^a
A keresztség előtt horagnak fiai,
Mert minnyájan vagyunk Szent Pál bizonsági.

A Szent keresztségben tisztulást vehetünk,
De csak eredendő büntől menekedünk,
A' cselekedendő véték morad bennünk,
Poenitencia is Szükség s, Szentség nékünk.

800 Mas ként Idvözítőnk csak héában mondta,
Hogy kinek vétkeit a' Pap meg bocsáttya,
Mennyekbenis azok meg lesznek bocsátva,
Mellyet pedik meg tart, ott is meg lesz tartva,
Huszadik részében Szent János így írja.^{b. 56}

MIRMILLO

805 Az Ur vacsorája hanem volna Szentség,
Nem eskünék rajta a' Mennyei felség,
Igaz Sácramentum, nincsen obban kétség,
Akarmit hibázzon fene eretnekség.

810 Mit érthez egyebet: az én testem étel,
S, én vérem ital; miért más értelemmel^{c. 57}
Akarod érteni? Holot tellyeséggel
Isten bizonittya: menny el pecsétéddel!

UNUS EX RUBINIS

815 Itt is tetzik nékünk, amit tonitanak
A' Catholicusok, mellyet Messiásnak
Mondásiból, hallyuk, Szépen bizonitnak,
Azért itt uttyokot valaszszuk magunknak!

a Christi<á>ani [Az ékezet áthúzásával javítva.]

b iraja [Értelemszerűen javítottuk.]

c verem [Értelemszerűen javítottuk.]

ACATHOLICUS PRIMUS

Tanitástok volna bár igaz mindenben,
De hogy Christus testét oltári *szentségben*^a
Minnnyajan hiszitek, azért semmi képpen
820 Néktek nem hihetek semmásban, sem ebben.

Ti azt taníttjátok, hogy kenyér ott nintsen,
Hanem csak egyedül Christus teste legyen,
Azért vallástokot követik kevéssen,
Mert a' fellyül vagyon minden értelmeken.

825 Ha kenyér ott nintsen, hogy mondod kenyérnek?
S hogy mondasz kenyeret csak maga Színének?
Tudd meg, okorokban feketét fejrnek
Mondhatz, hogy sem hitelt adgyak beszédidnek.

ACATHOLICUS SECUNDUS

Hogy ha igaz volna a' ti tanitástok,
830 Természet vizsgáló bölts Philosophusok,
Hamissat tonitnak regi bölts Doctorok,
Megtsalatkoznának sok okoskodások.

Ha fejr kő faltol minden fejréséget,
Elementomoktol minden külömbiséget
835 El valasztnak Szépen, még is természetet
Meg hatz benne, hiszem én is e' Szentséget.⁵⁸

ACATHOLICUS TERTIUS

Ha' igaz lehetne ebben az hitetek,
Mitől fogva aztot pápisták eszitek,
Meg ettétek volna eddik, mert sok hegyek
840 El fodtanak volna, s eddik s, mély tengerek.

Kristus teste pedik oly nagy nem lehetett,
Ötven ember melyet hogy meg nem ehetett.
Kovessétek tehát ebben igazb hitet,
S, job, velünk vallyatok ottan csak petsétet.

845 Kenyernél és bornál ottan egyéb nintsen,
Melyen maga testit Christus csak jelentsen,
Tanuld meg ma töllem, mellyet minden hiszen,
S, lesz lakásod velem mind öröke menyben!

a [A tévedésből kihagyott szót pótoltuk.]

LAJCUS CATHOLICUS PRIMUS^a, 59

850 Kristus Szent testirol mü egyebet hiszünk,
Oltári Szentségben, tartya igaz hitünk,
Igaz teste volna, s, nem is kételkedünk,
Azért szavaidban téged nem követünk.

855 Rá mondgyák Papjaink mihent az ígéket,
Ott nem tapasztolhatz többé már kenyeret,
Kenyer Szine alatt hanem igaz testet,
A magas keresztfán ki ertünk Szenvedet.^b

860 Mert Szent ígék által a' kenyér el romlik,
Szine a' kenyérnek az után csak tetzik.
Tehát a' pápisták eztet Szentül hiszik,
S, oltári Szentségben igaz testit vészik.

LAJCUS CATHOLICUS SECUNDUS

Emberi mod szerint ha ember szollana,
A' Kristus Szent teste hamar el fogyhatna,
És természet szerint ha e' dolog volna,
Talám más is néked itten hitelt adna.

865 Emberi mod szerint itt ne gondolkodgyál,
Természetten fellyül argumentalodgyál,
Médiomot erre találhatz Szent Pálnál,⁶⁰
S, ne volnál okosabb bár a' Szent írásnál.^c

THEOLOGUS CATHOLICUS PRIMUS

870 Hogy igaz Szent teste oltári Szentségbe
Jelen van Christusnak ott a' kenyér színben,
És igaz szent vére a' bornak Színében,^d
Megtart a Szent írás minket nyilván ebben.

875 Edes Idvözítőnk Szent Lukáts könyvében,⁶¹
Szent Maténál pedik huszonhatod részben
Világoson tanit huszon heted versben,⁶²
Igaz teste volna oltári Szentségben:

880 Imé, az én testem, mely ti érettetek
El adatik hamar, hogy a' ti vétketek
El töröltessenek, s, cselekedetetek,
Örökös halállal hogy el ne veszszetek.

a Lajcus catholicus [primus] [A tévedésből kihagyott számnevet pótoltuk.]

b [A sor a következő versszakhoz kapcsolva.]

c bor [Értelemszerűen javítottuk.]

d vere [Értelemszerűen javítottuk.]

Tizen negyed részben Szent Márknál így szollot,⁶³
Hogy ez az én vérem, melyre szonnyúhozott^a
Izráelnek népe, és ki ontik asztot,
Mely is jelenti már uj testamentumot.

THEOLOGUS CATHOLICUS SECUNDUS^b

885 Itten a' kenyeret tulajdon testinek
Mondotta, és a' bort tulajdon vérenek,^c
Nem mondatta pedik teste pecsétinek,
Tehat mint mondotta, így kell lenni ennek.

890 A kenyeret mondta tulajdon testinek,
Mert tulajdon testét oltárán keresztnek
Fel aldozák sidok, mert melyet ennének
Tonitvanyi, kellett meg halnia ennek.^d

895 De tulajdon testét meg ötték a' sidok,^e
Hát tulajdon testét a' Catholicusok
Eszik, melyet ettek a' szent Apostolok,
Így tanittyák eztet minden Bölts Doctorok.

THEOLOGUS CATHOLICUS TERTIUS

900 Ha csak adta volna petsetit testinek,
Mint vallása tartya az eretnekségnek,
Így nem allot volna az igiretének,
Mert így adta volna csak jelét vérenek.^f

Testamentomával meg csalt volna minket,
Mint valami ember, ki hagyna sok kintset,
De kintséért adna papiros petsétet,^g
Aztot meg nem adná, igirt volna mellyet.^h

905 De ez a' Kristushoz nem fért semmi képpen,
Azert nem petsétet értet igaz testen,
Ígirt igaz testet, könyörult mindenben,
Tehát azt is adta, hogy élhessünk menyben.

a szonny<ú>úhozott [Ékezet ráírással javítva.]

b Theologus secundus [A továbbiakban a szerepnevek egységesítése miatt a *Theologus* mellé kitettük a catholicus jelzõt, de ezt a jelzõt mindig kurziváljuk.]

c verének [Értelemszerûen javítottuk.]

d ton<i>t</i>vanyi [Fõléírással betoldva.]

e ötték [Értelemszerûen javítottuk.]

f me<g>rt [Ráírással javítva.]

g kintsé<r>ert [Ráírással javítva.]

h ig<y>irt [Ráírással javítva.]

THEOLOGUS *CATHOLICUS* QUARTUS

910 Szent Páll Apostolis Chorinthusiaknak
Tizedik résziben vallotta Christusnak⁶⁴
Igaz vérit s, testit, s, nem figurájának,^{a, 65}
A'mint teczik sokak almodozásának.

Huszon heted versben meg maradt, aszt mondgya,
915 Az, ki méltatlanul Szent testit tractállya,
El vesztire leszen otolsó orája,^b
Pokolban ördögnek mert leszen abrakja.⁶⁶

Hogy szenvedti tehát illyen itiletit,^c
Nem észí Christusnak ,hogy ha igaz, testit,
Hanem csak vérszi el testinek petsétit,^d
920 Miert méri hát réá Szenyű büntetésit.^e

THEOLOGUS *CATHOLICUS* QUINTUS

Ha Christus testének csak petséttye volna,
Meg vetőit még is oly nagy kinra vonná,
Ellenkező mást hát magarol gondolna,^f
Hitetlenségiben így ő nem uszkálna.

925 Inkább oltalmazná Christusnak beszédit,
Jobban betsüllené az ő szent képeit,
Mert képiben látná Urunknak petsétit,
Melyrol nyilván tudna így parantsolatit.

Itt is ellenkezőt tartanak magokkal,
930 Keveset gondolnak mert a' Szent irással,
Bizonsagot tenni akartok Szent Pállal,
Holott ellennetek tonit szavaival.

THEOLOGUS *CATHOLICUS* QUARTUS

Ki méltatlan vérszi, méltó büntetésre,^g
Deha csak pecsétit vérszi, mert hogy erre
935 Méltó lész, s Istennek nagy itiletire
Nem méltó csak jelért senki el veszésre.

a verit [Értelemszerűen javítottuk.] t<f>estit [Ráírással javítva.]

b <a>otolso [Ráírással javítva.]

c Hagy [Értelemszerűen javítottuk.]

d [A sor föléírással betoldva.]

e hat [Értelemszerűen javítottuk.]

f ellenke<...>ző [Ráírással javítva.]

g méltatlan [Értelemszerűen javítottuk.] bü<t>ntetésre [Ráírással javítva.]

THEOLOGUS *CATHOLICUS* TERTIUS

940 Ha értette volna csak jelét testinek,
Midon maga testit hirdette népeknek,
A' ki ezt nem eszi, hogy nem lesz életnek
El nyerője, honem csak veszedelminek.

Nem akarták volna sidok meg kövezni,
Testinek jeléért annyira üldözni,^a
Igaz testit tehát ott kellett érteni,
Mellyet az vacsorán akart nekunk adni.

THEOLOGUS *CATHOLICUS* SEXTUS

945 Szent Jánosnál így szol hatodik részében,
Nyilván bizonyítja ötvenötöd versben,⁶⁷
Hogy en igaz testem vagyon kenyér színben.

950 Aki asztot észli, én abban morodok,
Ő pedik en bennem, kinek is én adok^b
Örök boldogságot, hát catholicusok
Ezt tellyesen tortyák bölts Theologusok.

Tobb ratiokbolis ezt meg prabálhatnok,
Hogy ha szükségésnek néktek tapasztalnok.

JUDAEUS PRIMUS

955 Elég, meg értettük innen szandéktokat,
Helybenis hagyhattuk Szép ratiotokat,
Meg értettük innen már igasságtokat,
Hanem proséquallyunk más conclusiokat.^{c, 68}

SCENA UNDECIMA

PONTIFEX

960 Már lássuk, a' Szentek miként tiszteltetnek,^d
Egy más közt e' miatt sokan ellenkeznek,
Ellennünk is azért pártot ütöttek,
Contra versióknak ma veget vessenek.⁶⁹

a jelé<>ért [Ráírással javítva.]

b nedik [Értelemszerűen javítottuk.]

c proséquallyunk [Értelemszerűen javítottuk.]

d tiszteltet [Értelem és szótagszám miatt javítottuk.]

LAJCUS ACATHOLICUS PRIMUS

Mi tonittyük eztet bálván imáadásnak,^a
Isten ellen valo karomkodásoknak,
Mert ertelme ellen vagyan Szent írásnak,
965 S, akarattya ellen a' Christus Jéusnak.^b

LAJCUS CATHOLICUS PRIMUS

Ellenkezőt tartunk mi veletek ebben,
Mert a' Szentek vadnak Istennek kedvében,
Azert tiszteltetnek ők illendő képpen,
Azért tiszteltetnek, mi képpen az Isten.

THEOLOGUS CATHOLICUS PRIMUS

970 A Szentek e' földön méltan tiszteltetnek,
És imádsagokkal kik minket segithetnek,
Bővséges malasztot Istentől nyerhetnek,
Agyalokkal együt menyben örvendeznek.^c

Még világon élő Istennek szolgálít^d
975 Kérvén segítségül el vészik jutalmát,
Meg tekénti Isten, tudd meg, imádságát,
Mert kedvesen vészi minden könyörgésit.

Mit vélsz hát azokrol, kik mennyekben laknak,
Agyalokal együt öröke vigadnak,
980 Isten országában mindenkor maradnak?^e
Valamit kerendnek, nékik meg adatnak.

Job Patriárcának utolsó résziből
Szavam bizonitom nolczadik verseből,⁷⁰
Ajondékokot, ugy mond, ő keziből
985 El vészen, s, terhettek így ki vetketekből.

Szerelmes barátit Job patriárcának
Nem tekénte Isten, hanem szolgáljának^f
Imadsága által akará magánok
Sengéit bé adni Job imadságinak.

a <j>bálván [Ráírással javítva.]

b Jésu<n>snak [Ráírással javítva.]

c egy<ü>ut [Az ékezet áthúzva; értelemszerűen javítottuk.]

d élő [Értelemszerűen javítottuk.]

e országában <oroke> mindenkor

f szolgálá<t>jának [Ráírással javítva.]

990 Szent Páll is kéré a' Romaiakot:⁷¹
Szerelmes barátim, tü imadságtokot
Most bé mutassátok, tü fárodságtokot
Értem, hadd nyerhessék töllem minden jokot.

995 Ha így segélhettek világban éltekben^a
Istennek szolgálái el romlando tesdben,
Jobbat már nyerhetnek Istentől mennyekben,
Meltán tiszteltetnek tehát itt a' földön.

THEOLOGUS CATHOLICUS SECUNDUS^b

1000 Mi érettünk menyben szorgalmatoskodnak,
Istennek szentei erettünk imódkoznak,
Sok veszedelmeket rollonk tavasztatnak,
S, akadállyoztattyák, kik kárunkra vadnak.

1005 *E' szépen ki tetzik Tobiás Könyvébol,*^c
Mert, úgy mond, az Angyal Isten tetzésiből,
Hogy meg próbáltással cselekedetidből
Szükség volt, s, utána küldessen mennyekben.^{d, 72}

Midőn imádkoznál, gyakran konyves szemmel,
Buzgo imadsagit Istennek huséggel
Mindenkor be adtam, tudd meg, örömmel,
Azert prabáltattál e' féle esettel.

1010 Machabaeusoknak mosadik könyveben
Hogy Szent Eremiás, kik Jerusálemben
Laknak, imádkoznak, tizen ötöd versben
Keressed, s, fel kapod s, több mas részeiben.⁷³

1015 Holta után vala ez Ieremiásnak,
Szovabol ki teczik a' mint Szent irasnak,
Még is ezendolgot vélsz bolondságnak,
Mellyért meg kostolod kinnyait pokolnak.

1020 Baruk Profétais eszter bizonitá,^e
Ugy mond, könyörgésit Izráél királlya
Küld meg meg holtaknak, s, tovább mit saltollya^f
Mü szegény ugyünköt horagoknak kardgya.⁷⁴

a élte<tb>kben [Ráírással javítva.]

b THEOLO. 2DUS. CATHO [A rövidítést feloldottuk.]

c Tobiás Könyvébol e' szépen ki tetzik [A szórendet a rím miatt változtattuk meg.]

d <a>után [Értelemszerűen javítottuk.]

e bizon<i>tá [Főléírással betoldva.]

f <t>küld meg meg holta<g>knak [Ráírással javítva.]

Innen is ki tetzik, hogy nekünk nyerhetnek
Minden jot Istentől, s, malasztot mjndennek.^a

THEOLOGUS CATHOLICUS TERTIUS

1025 Sigitségül gyakron a' szentek hivattak,
Szent írásban sok helyt meg is írattattak,^b
Mellyet ellenkezők másként magyarrasztak,
Istentől is azért meg ostoroztattak.

1030 Jácob Patriarcha midon halálához
Közelgetett volna végső orájához,
Akkoron hivata fiait magához,^c
Ugy kezdte azután Aryai aldáshoz.^{d, 75}

1035 Istennek Angyala, ki engem hordozott,
Minden utaimban hiven táplálgatott,
Algya meg most, kérem, az én fiaimot,
Vélek is hordozza Abrahám s, Isákot.^e

Illyent, hogy ha akarsz, kaphatz Osiásnál,⁷⁶
A' hol zokogással könyörög Angyalnál,^f
Dus gazdag könyörög úgy is Szent Lukátsnál,⁷⁷
Hogy ha meg nyerhetné vizet Abrahámnak.

1040 Innen is ki tetzik, hogy ha Szentek nekünk
Istentől nyerhetnek, mit mi nem nyerhetünk.

ACATHOLICUS SECUNDUS

Nem tetzik Istennek, tudd meg, ez tisztelet,
Mellyet semmiképpen ő el nem Szenvedhet.

THEOLOGUS CATHOLICUS QUARTUS

1045 Tetzett a' tisztelet mindenkor Istennek,
Szent Páll Apostolis nagy ereit ennek
Tapasztalta, s, azért jovallya mindennek,
S, ez ellenne nintsen Isten törvényinek.

a isten<k>től [Ráírással javítva.]

b rattattak [Értelemszerűen javítottuk.]

c fiaik<d>t [Ráírással javítva.]

d Anyai [Értelemszerűen javítottuk.]

e <T>Isákot [Ráírással javítva.]

f zo<g>kogással [Ráírással javítva.]

1050 A bálvány imadás nem szabad senkinek,
Ugy *van, de* Isteni tisztelet Szenteknek^a
Nem adatik tőlönk, hanem mind embernek,
Vagy mennyékben lévő Christus hiveinek.^b

1055 Semmit nem adhatnak mogak erejeből,
Hanem csak Istennek Szent engedelméből,
Hogy ha mit nyerhetnek magok erdemekből,
Ügyekeznek értünk minden erejeből.

Teis, ha Királlyhoz bé akarnál menni,
Elsőbbem szoszóllott kezdenél keresni,^c
Kik causádat mérnék proponálni.⁷⁸
A' Szentekről éppen így kezdj gondolkodni!^d

1060 Isteni titulust senki a' szenteknek
Nem ad, nem is adhat, másként törvéneknek
Ellenne allana, s, ő terentőjének.

ACATHOLICUS TERTIUS

1065 A Szentek mi rallunk mar semmit nem tudnak,
Isten széke előtt a' menyékbe vadnak,
Oly nagy magasságból ide nem láthatnak,
Tehát itt ellene szoltok igassagnak.

THEOLOGUS CATHOLICUS QUINTUS

1070 Iol látnak a' Szentek mindent az Istenben,
Nyilván, mint *valami* tündöklő tükörben,^e
Részeltetve vadnak Istentől mindenben,
Itt is tehát belé maradsz ebben.

ACATHOLICUS PRIMUS

Bölds Ecclésiástes kilentzed részében
Illy bizonságot tett harmadik versében:^{f. 79}
Részese az holtak Semmi bötseségben
Soha nem lehetnek, mint voltak éltekben.

a vande [Értelemszerűen javítottuk.]

b menyékb<é>en [Az ékezet áthúzásával javítva.]

c szoszallott [Értelemszerűen javítottuk.]

d kezd [Értelemszerűen javítottuk.]

e valalami [Értelemszerűen javítottuk.]

f tett 3dik

THEOLOGUS *CATHOLICUS* QUINTUS

1075

Két féle az halál: testi s, egyik lelki,
A' lelket utolsó öröké meg öli.
Bölcs Ecclesiástes az utolsot érti,
Kiktől bolcseségit ő is el rekeszti.

1080

A mennyeiekről ő olyat nem szollat,
Mellyet mindeneknek gyakortamegvallot.^a

THEOLOGUS *CATHOLICUS* SEXTUS

Meg halgatta Isten Tobías kérésit,
Olvassad meg bátor tizenkettöd részit,⁸⁰
Mert Angyala által minden imadságit
Istennek be adta, s, kedves ajándekit.

THEOLOGUS *CATHOLICUS* SEPTIMUS

1085

Ember allapattyát az Angyal isméri,
Szent Lukátsnak könyve amint ezt jelenti.⁸¹

THEOLOGUS *CATHOLICUS* OCTAVUS

1090

Meg mutatta Isten sokaknak éltében,
Még midon volnónak e'romlando testben,
Melly mélységes dolgok volnának rejtekben,
Hogy ne mutathatnák tehát most mennyekben.

Meg mutatott Isten sokat Daniélnek,⁸²
Ielentett mély dolgot gyakran Samuélnek,^{b, 83}
Igy hasonlo képpen sokat Szent Péternek.⁸⁴
Miert ne jelenthetne most menyben ezeknek?

1095

Belé maradsz ittis, hogy akaratinkot
A' Szentek ne tudnák menyben Szandekinkot.

THEOLOGUS *CATHOLICUS* QUINTUS

Több rátiokot is elé hozhatnánk.^c

JUDAEUS PRIMUS

Nem szükség már, innen eleget tanoltunk,
Rendes ratiokbol mindent által láttunk.

a [A fenti két sor egybeírva az előző stróféval.]

b gyakran [Értelemszerűen javítottuk.]

c [A *hozhatnánk* szó utolsó *n* betűje föléírással betoldva.]

JUDAEUS SECUNDUS

1100 Itt is triumphálnak a' Catholicusok,
Kiktől el szakadtak más fele vallások,^a
De nekünk nem tetszik, tudgyak meg, ritusok.

PONTIFEX

Szabad akaratban hagyok benneteket,
Aztot választjátok, mellyik tetszik néktek!

SCENA DUODECIMA

LAJCUS ACATHOLICUS^b

1105 Alkalmast azokkal a' több ratiokból,^c
Magatokot vetvén Szent iras szavából
Nem triumphalhatunk fundametominkból,
De mostan meg győzünk e' conclusioból.

1110 Kik bálvány imadok vadatok es voltatok,^d
Eleitől fogva képet imádtatok,
Igaz Istenetek, ekes oltárotok,
Az előtt ti terdett hajtottok.

1115 Meg tiltotta Isten Mojsesnek könyvében,^e
Ne tsinálna soha bálványt semmi képpen,^e
Hogy aztot ne tartsa semmi tiszteletben,
Ugy hiddgyen ő benne, mint igaz Istenben.^f

1120 De azt az Papistak éppen által hágták,
Mert faragott kepet mint Istent imádták,
Azt az Apostolok nekik így nem hadták,^g
Meg is azt költöték, hogy töllok tanolták.

LAJCUS CATHOLICUS PRIMUS

Enis veled tartom, szava szent írásnak
Minden modgyát tiltya bálván imáadásnak,
Igaz hite tartya minden Papistanak,
Hogy ellene mondgyon ilyen imádságnak.

a Vallások [Értelemszerűen javítottuk.]

b Lajcus acatholicus primus [A *primus* szót elhagytuk, mert nincs több Lajcus acatholicus.]

c ratiokból [Ráírással javítva.]

d ki [Értelemszerűen javítottuk.]

e bálványt [Értelemszerűen javítottuk.]

f <i>igaz [Az ékezet áthúzásával javítva.]

g hadták [Értelemszerűen javítottuk.]

1125 Mojses ezt így írta, hogy faragott kepet
Ne tsináljon senki, hogy tiszteljen, melyet
Mint Istent, más képpen nem bírja az eget,
Mellyért el veszteni kész az egész népet.

1130 Képet ugyan tartnak, tudom, a' Pápisták,^a
Eddik nem hallottam, hogy aztot imadtak,
Tisztelni mint Istent, sőt gyakran titkolták.

THEOLOGUS CATHOLICUS PRIMUS

1135 Szenteknek kepei tiszteletre méltok,^b
Onnan nem mondatnak, ők bálván imadok,
Akik úgy tisztelik, mint lelki tanítók,
Eddik tonítottak, már is tanítandók.

Aztot mű nem mondjuk, hogy azok élnének,
Valamit magoktól vagy tselekednének,
Valami jót velünk hogy mivelhetnének,
Tőrit nem kerülnők így eretneksegek.^c

1140 Vagy ha volna nekünk benne reménségünk,
Vagy pedik valamit tőlök is nyerhetünk,^d
Ily virtust mi bennük soha is nem hittünk,
Mint képeknek, csak oly tiszteletet tettünk.

1145 Nem úgy, mint a Sidok régen a' pusztában
A' bornyut imádták, innen haragjában
Estenek Istennek, s, buszu állásában,⁸⁶
Nem imadunk semmit mű ilyen formában.

1150 Ha mi tiszteletet mű lattzatunk adni,
Nem a' képeknek, hanem amit jelenteni
Fognak, annak szogtunk betsületet tenni,
Hat nem mondathatunk mi bálvánt imadni.

THEOLOGUS CATHOLICUS SECUNDUS

1155 Sok dolgokat Isten méltó betsületben
Tortani parancsolt meg az ó törvényben,
A'mint e' meg írva van Mojses könyvében,^{e 87}
Tiszteltetni akart, de illendő képpen.

a t<r>artnak [Ráírással javítva.]

b szentek kepei tiszteletre [Szótagszám miatt ill. értelemszerűen javítottuk.]

c torit [Értelemszerűen javítottuk.]

d tő<z>llők [Ráírással javítva.]

e irava [Értelemszerűen javítottuk.]

Nem balvány imádás, valami Istennek
Van tisztességere a' mü teremtionknek,
Sőt summát a tartya minden törvényeknek,
Hogy eleget tegyünk tökélességünknek.

- 1160 Azért betsületi nem is kissebedik,
Mindenekben inkább sőt még öregbedik,
Minden féle képpen midőn tiszteltetik,
Abban az Istenis nagyon gyönyörködik.

THEOLOGUS CATHOLICUS TERTIUS^a

- 1165 Ha akarta Isten mennyet es a' földet
Méltó betsületben, mellyeket teremtett,
Tartatni, és lába alatt valo széket^b
Imadtatni, hagyott Szent Dávidnál, mellyet⁸⁸

- 1170 Igy hasonló képpen én minden holnapoknak
Első s, hatod napját szentelni Sidoknak, ^{c, 89}
Mellyet te nem mondhatz bálvány imádasnak,
Mert parantsolattya volt egek Urának.

- 1175 A földet Isten, mellyen Mojses állott,
A' parancsolati közt a' sidoknak hagyott,⁹⁰
Hogy meg betsülленék és innen Attyokot
Gyakron emlegetnék, s, jo kalauzokot.

De hogy Isten gyanant azokat imádnok,
Azt nem parancsolta, meg mondhatyák sidok,
Meltó betsületben hanem csak tartanak
Tehát a' képeket miért ne aestimálnok?⁹¹

- 1180 Mi farogott képet soha nem imodunk,^d
Ily cselekedetben lévő kárhoztatunk,
Csak emlékezetre minden képet tartunk,
Mert azokat látván rollok gondolkodunk.

THEOLOGUS CATHOLICUS QUARTUS

- 1185 Parancsolta vola regentén az Isten,
Tortatnék hogy némely edény betsületben,
Mellyet ne illetve Sidok közül minden,
Honem betsületben minden koron légyen.⁹²

a Theologus secundus [Értelemszerűen javítottuk.]

b szé<g>ket [Ráírással javítva.]

c hátod [Értelemszerűen javítottuk.]

d faragott soha [Értelem és szótagszám miatt javítottuk.]

- 1190 Hogy ha oly edénnek ily nagy betsülettett
 Sidok törvényében az Isten engedett,^a
 Miért ne tisztelhetnök tehát mű a képet,
 Mely gakron elmékben hoz emlékezetet?^b

THEOLOGUS CATHOLICUS QUINTUS

- 1195 Két kérubin Angyalt az Isten még maga⁹³
 Hogy tsináltatnának, a' Sidoknak hagyta,
 Képet ne csinállyunk, tehát ő nem tiltya,
 Mert azon képeket maga csináltatta.

THEOLOGUS CATHOLICUS SEXTUS

- 1200 Az Isten bárkáját melly nagy betsületben⁹⁴
 Tartották a' sidok mind egész éltekben,
 Hordozták mindenutt melly nagy félelemben,
 Mellyhez folyamodtak keserűségekben.

 Melly nagy tiszteletben a' bárkát tartották,^c
 De mind Istent még is azok nem imádták,^d
 Ha' betsülik tehát kepet a' Papisták,^e
 Semmi képpen asztot Istennek nem mondgyák.

- 1205 Istennek a' bárkát emlékezetire
 A' sidok tartották, denem olyan végre,
 Hogy asztot imadnák, másként elvesztire
 Szolgált volna dolgok, nem ele mentire.

- 1210 Így a' Papisták is a' képet tisztelik,
 Demint Istent, asztot soha nem betsüllik,
 Ők csak úgy tisztelik, a' mint kephez illik,
 Denem úgy, mint rollak nemellyek értetik.

THEOLOGUS CATHOLICUS QUINTUS

- 1215 Navallyás Oziás hogy Isten bárkáját^f
 Illetlenül fogá, legottan halálat
 Meg kostola mingyárt az Isten ostorát,⁹⁵
 Képet utállok is így veszik jutálmát.

a egedett [Értelemszerűen javítottuk.]

b mély [Értelemszerűen javítottuk.] <f>gakron [Az emlékezetet szó m betűje föléírással betoldva.]

c barkát [Értelemszerűen javítottuk.]

d [Az azok szó föléírással betoldva.]

e a' [A sorkezdő szót értelemszerűen javítottuk.]

f barkáját [Értelemszerűen javítottuk.]

THEOLOGUS CATHOLICUS SEPTIMUS

Obédédon pedig szépen meg aldaték,^{a, 96}
Hogy Isten bárkája házában tartaték,
Mert házá nepestől ő meg szentelteték,
És minden Szegénység rolla levéteték.^b

1220 Igy lészen dolgok is, kik képet betsüllik,
Mert lelki szegénység töllök el vétetik,
Az Angyalok őket menyben helyeztetik,
Ha tiszta Szivökből az Istent tisztelik.

THEOLOGUS CATHOLICUS OCTAVUS^c

1225 Az ellenkezők is kepeit Attyaknak
Szepen leiratták, mellyet meg tartanak,
Igy hasonló képpen minden Csaszároknak
Emlekezitire, s, tartják Királlyoknak.

1230 Ha valaki pedig kepit a' Királlynak^d
Földre letapodna, vagy pedik Csaszárnak,
Torvény szerint sorsa lenne halálának,
Igy adna meg árát vakmerő voltának.^e

1235 Mit gondaltok tehát az Isten kepéről,
Mely szamot adhattok a' ti vétkekről,
Hogy illy calumniát tesztek? S, a' szentekről⁹⁷
Jol gondolkodgyáll még ez után is erről!^f

Bálvánt nem imádunk, soha sem imádtunk,
Mert olly balgatagok soha mü nem voltunk,^g
Csak emlékezetre képeket csináltunk,^h
Tolletek ennyire még is csufaltatunk.

PONTIFEX

1240 Difficultasinknak immár veget tettünk,
Minden ratiokot nektek fel kerestünk,
Szabad akaratot mindenben engedünk.

(*Post pausam:*)

a pedi<k>g [Ráírással javítva.]

b Szegénység [Az *én* szótag föléírással betoldva.] levétetek [Értelemszerűen javítottuk.]

c Theologus octavus [A szerepnevek egységesítése miatt javítottuk.]

d pedi<k>g [Ráírással javítva.]

e voltánk [Értelemszerűen javítottuk.]

f meg [Értelemszerűen javítottuk.]

g balgatag [Értelem és szótagszám miatt javítottuk.]

h elékezetre [Értelemszerűen javítottuk.]

Immár valaszatok! Mellyik tetczik néktek?

UNUS EX SCRIBIS

1245

Helyes ratioktok tetzik mindenekben,
Triumphaltatok is kitett *Thesestekben*,^a 98
Semmit sem hibásztok a' ti hitetekben.

Muis már el menyünk Conferentiára,⁹⁹
Ha meg egyeszhetünk, ülünk vallástokra.

(*Hic descendit Judaei.*)

UNUS EX SERVIS PONTIFICIS

1250

Sok dolgaink miatt éppen el bágyadtunk,
Egy kevés üdöcskét engyegy, hadd nyugodjunk!

PONTIFEX

Kivánságtok Szerint, nem bánom, ugy légyen.

JESUS HRISTUS

Finis Anno 1751.

MARIA^b

A MŰ ADATAI

A dráma kézírata a Csiksomlyói Ferences Rendház könyvtárában, a *Liber exhibens actiones parascevas*... kéziratos kötet 885–904. lapjain található. A szöveg itt jelenik meg először. Fotokópiája: a Magyar Tudományos Akadémia Kézirattárában, (MTAK Ms 11. 025). A drámáról említést tesz tanulmányában *Bándi* (1896, 290.), *Fülöp* (1897, 20.), *Kilián–Pintér–Varga* (1992, 46. N. 11.) és *Pintér* (1993, 114.). A dráma töredékes: 1, 3, 5, 7. scenai hiányoznak. Az ismeretlen másoló szerint ezt a drámát 1722-ben írta egy meg nem nevezett ferences szerzetes, a kötetbe azonban csak 1751-ben másolta egy ugyancsak ismeretlen személy. Az 1751-es évszám alatt az alábbi feljegyzés olvasható: *Hic Annus est Paciationis Annus*. Ezt a megjegyzést értelmezni nem tudjuk. A bejegyzés elkapkodott írásából következtethetünk arra, hogy a Paciationis szóból egy szótagot a másoló kihagyott, s Pacificationis-t akart volna írni, s így értelmezhetjük a megjegyzést: Ez az év a békeszerzés (megnyugvás, békeesség, nyugalom) éve. A megjegyzésre okot azonban nem ismertünk.

A DRÁMA RÖVID TARTALMA

SCENA 2

Isten küldöttei leszállnak a Mennyből, hogy a zsidóságot igaz útra térítsék. A tizenkét próféta elmondja, hogy országukat a Messiás megtagadásáért veszítették el. Dánielre hivatkozva (Dán 9,24–27) bizonyítják a Messiás eljövételét, s a zsidóságot – vétkeikért feddve – új vallás választására szólítják fel. Ezután a próféták visszazárlnak a Mennybe, a zsidóság pedig úgy határoz, hogy a Pápához

a Tesestekben [Értelemszerűen javítottuk.]

b IHS [A görög rövidítést feloldottuk.]

fordulnak segítségért az új vallás kiválasztásában: arra kérik őt, hívja meg a vallási felekezetek képviselőit egy disputációra, hogy eldönthessék, melyik hitet kövessék.

SCENA 4

A zsidó vének megjelennek Pontifex előtt. Elmondják, hogy a Mennyből alászálló próféták jobb belátásra bírták őket, s most bűneik alól feloldozást remélve új vallást választanak: a keresztények útját akarják követni. Pontifex kétkedve fogadja a zsidóság megtérését, de azt válaszolja, hogy a kereszténység sem egységesen értelmezi a Szentírást, és igaz úton közülük csak a katolikusok járnak. A zsidó küldöttek előállnak kérésükkel, melyet Pontifex teljesít is: összehívhatja a felekezetek képviselőit hitük bizonyítására.

SCENA 6

Pontifex értekezik tanácsosaival: a zsidóknak a katolikus hitet kell választaniuk, s ennek érdekében mindent el kell követniük. Mindenki visszavonul felkészülni az alapvető hitbéli ismeretekre.

SCENA 8

Elkezdődik a disputáció. A Szentháromságról vitatkoznak, melyben a zsidóság képviselői a katolikusok mellett foglalnak állást.

SCENA 9

A vita a hét szentség igazolásával és cáfolásával folytatódik. A zsidó küldöttség újra a katolikusok bizonyítékait véli hitelesebbnek.

SCENA 10

Krisztus szent testének, az oltáriszentségnek kérdését vitatják a felekezetek. Ezúttal is a katolikusok győzedelmeskednek.

SCENA 11

A szentek tiszteletére fordítja a szót Pontifex. A katolikusok hite szerint a szentek az emberekért járnak közbe a mennyben, a kálvinisták ellenben bálványimádásnak tartják ezt. A katolikusokkal tartanak a zsidó vének, de kifejezik azt is, hogy a katolikusok rítusai nem nyerték el tetszésüket.

SCENA 12

A katolikusokat bálványimádás vádjával illetik, amit a katolikusok elhárítanak. Pontifex félbeszakítja a vitát, s a döntéshozatalt szorgalmazza. A döntés a dráma végén nem világos, mert a zsidó küldöttek már nem lépnek színre. Pontifex környezete a katolikus érvekkel ért egyet.

SZERZŐ, SZÍNREVIVŐ

A kézirat a szerző nevét nem tünteti fel. *Fülöp Árpád* (1897, 12.) névsorában 1722-ről nincs adat.

FORRÁS

A dráma az obszerváns ferenceseknél még a 18. század elején élő hitviták, hitvitázó drámák csoportjába tartozik. Ilyen az 1725-ös darab is (I. kötetünk 4. sz. drámáját), amelyhez jelen darabunk szolgál forrással: a második scenából hosszú részletek kerültek át az 1725-ös dráma hetedik scenájába. (Az átvételeket az 1725-ös dráma jegyzeteiben vizsgáljuk részletesen.)

A műnek konkrét szövegforrása nem ismert. Valószínű, hogy szerzője korábbi darabokat is felhasználó drámája összeállításához, erre utal a pontatlan szerepnév-kezelés. A kompiláció tényét bizonyítja a *Scena nona* a szövegtesttől idegen szerepneveivel. Ezt bizonyára egy korábbi iskolai színjátékból vette át a szerző, mivel érv- és gondolatrendszere, sőt bizonyos mértékig a scena szerkezete is nagyon hasonlít a többi scenaéhoz. Nem ismerjük azt a művet, amely forrással szolgálhatott. A korábbi forrás használatának legmarkánsabb jele a kilencedik scena, ahol a szerző antikizáló neveket használ, eltérően a többi felvonás konkretizáló szerepneveitől, mint pl. *Theologus, Doctor, Judaeus, Servus*, stb. E scena szerepnevei részben a görög mitológia latin alakjai (Cephalus – Kephalos, Deiphobus – Deiphobosz, Oedipus, stb.), részben bizonyos görög-latin analógiákat sejtetnek (Theolapius, Diaulus); a szentségek kérdését feszegető Zingvilus név esetleg Zwinglit rejtheti. A nevek valószínűsíthető jelentésének és mitológiai viselőinek nincs köze az általuk képviselt teológiai, dogmatikai nézethez, a névválasztást ezért ötletszerűnek, esetlegesnek tartjuk.

Hasonló példa a *scena secunda Lazarus* neve, aki logikusan a *Propheta primus* megjelöléssel lépett volna a színré; a *Scena octava Doctor* szerepneve is vélhetőleg azonos a *Scena decima Theologus* megjelölésével (ezeket a szerepneveket nem egységesítettük). Az író gyakran él az *Unus ex servis pontificis, Unus ex Judaeis* és hasonló megjelölésekkel. Egy helyütt az általánosnak mondható *Unus ex Judaeis* megjelölés helyett az *Unus ex Rubinis* (*Scena nona*), egy másik helyen az *Unus ex scribis* (*Scena duodecima*) áll.

Tartalmi tekintetben legfőbb forrásként a Bibliát jelölhetjük meg. Sok helyt konkrét szöveghe-lyekre, máshol általánosságban egy könyvre vagy könyvek csoportjára utal a szöveg. Előfordul pontatlan hivatkozás is. Az Ószövetségből Mózes öt könyvére, Sámuel első és második könyvére, a Krónikák első könyvére, a Makkabeusok két könyvére, valamint Tóbiás, Jób, a Prédikátor, Izaiás, Bárak, Dániel, Ozeás könyvére és a Zsoltárokra utal a szerző. Az újszövetségi hivatkozások természetesen népesebbek: a négy evangéliumot, az Apostolok cselekedeteit, Pál leveleit a rómaiakhoz, a korinthusziakhoz (I–II.), a galatákhoz, az efezusiakhoz, a tesszalonikaiakhoz (II.), Timóteushoz (I–II.), Tituszhoz, a Zsidókhoz írt levelet, Jakab levelét és Péter II. levelét idézi fel az író. Ezen kívül fel-tételezhetünk korábbi hitvita-forrásokat is. A hitvita jellegből következően szükségét éreztük, hogy a tárgyi és nyelvi magyarázatokban megjelöljük a tantételek bibliai lelőhelyét.

ELŐADÁS

A mű előadásáról nem maradt fenn adat. *Pintér* (1993, 114, N. 7.) 1722. április 3-ára, nagypéntekre datálja a mű előadását.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

Az írás tiszta, jól olvasható. Jobbra dőlő betűkkel, egyenetlenül ír a másoló: hol sűrűn, hol ritkán írja a sorokat. A betűk nagysága is ingadozik. A strófák elválnak egymástól, nagy kezdőbetűvel, kikezdéssel indulnak, de sorokra nincsenek tördelve. A szerepnevek és a rendezői utasítások a külső

margón állnak (ezek mind latin nyelvűek). A lapok alján órszó van. A kötés miatt néhol a sorvégi szavak nem olvashatók.

A szöveg közlésében a központozást a mai helyesírásnak megfelelően alkalmaztuk. Vesszők az eredetiben ritkán, általában sorvégen fordulnak elő; a mondatvégi pont általában megvan, de egyéb írásjel (felkiáltójel, kérdőjel, kettőspont) jószerével nincs a kéziratban. Az *s* kötőszó után a másoló következetesen vesszőt használt, ez feltehetőleg a másoló tudatában az aposztrófot helyettesíti. S mint-hogy éppen a csiksomlyói gyakorlatban találkoztunk nagyon gyakran az *s* kötő szó után tett ponttal, ezért a vesszőt helyesírás-történeti szempontból megőriztük. A strófák nagybetűvel kezdődnek, ugyanígy a szerepnevek is. A köznevek nagybetűs kezdését megtartottuk, de a kisbetűvel kezdett tulajdonneveket külön lábjegyzet nélkül javítottuk. A rövidítéseket külön jelzés nélkül föloldottuk. A hibás latin kifejezéseket nem módosítottuk.

Az *sz* betű esetében a kis- és nagybetűk elkülönítése nehéz. A másoló gyakran β -szerű jelet alkalmaz az *sz* ill. *ss* betűkapcsolatok helyett, ezt a szöveg értelme szerint helyettesítettük a ma használatos *sz*, *ss* betűkkel. Az *ö*, *ő*, *ü*, *ű* hangokat az esetek többségében (a ma is használatos mód mellett) az *o* ill. *u* fölé helyezett *e*-szerű jellel írja, hosszúságukat külön nem jelzi. Ezeket a mai helyesírásnak megfelelő hosszúsággal írtuk át. Az Izrael szóban jelenik csak meg az *ē* betű. A versszakokat strófákra tördeltük, nagybetűs sorkezdéssel.

A másoló helyenként a szórész fölé vett ~ hullámos vonallal vagy – egyenes vonallal vagy ' aposztróf-féle hurokkal jelzi a hosszú mássalhangzókat. Ez utóbbi a nazálisok rövidítése is, ami kiegészülhet aláhúzással. A *nem* tagadószóban az aposztróf-szerű rövidítésjel egybeíródik a szóval. A rövidítéseket legtöbbször a szó fölé írt ~ vonal jelzi. Ilyenek: fedelme (= fejedelme), parcsolatunk (= parancsolatunk), kétkedik (= kételkedik). A *szent* szó legtöbbször *sz*. vagy *Sz.* rövidítésben jelenik meg. Szintén általánosnak mondható a *Xtus* rövidítés, amelyet *Christusként* oldottunk fel, elkülönítve így a másoló által használt Kristus írásmódtól. A latin szövegrészekben is sok a rövidítés: a -mus, -us végződés balra fölfelé kanyarodó hurokkal való jelzése; a scenak (a *Scena secunda* kivételével) és a szerepnevek számozásában a szám és végződés egybekapcsolásával vagy egyszerűen számmal írása. Szórövidítések: *NB* = nota bene; *pon.*, *ponti.*, *pontifi.* = pontificis; *po.* = pontificem; *con.*, *consi.*, *consili.* = consiliarius; *Zingvi.* = Zingvilus; *acat.*, *acath.*, *achatho.* = acatholicus; *cath.*, *catho.* = catholicus; *tgus*, *thgus*, *th.*, *the.*, *theo.*, *theolo.* = theologus. A szerepnevekben jelölés nélkül *Catholicusra* javítottuk a gyakran előforduló *chatolicus* alakot.

A törlések jelölése többféle. Egész szót, szókapcsolatot, sort áthúzással, egy- vagy kétvonalas aláhúzással jelez a másoló. Betűk, szórészek javításánál a hibás betűt, betűket áthúzza, előfordul a helyes betű ráírása, sőt az átfirkálás is. A helyes betűket, szót, szöveget fölé- vagy ráírással iktatja be.

TÁRGYI ÉS NYELVI MAGYARÁZATOK

- 1 Zsolt 115, 5–6.
- 2 Dán 9, 20–27.
- 3 Dán 9, 24.
- 4 Ter 49, 9.
- 5 Dán 9, 26.
- 6 Ter 28, 13–15.
- 7 *médiomot* = közbenjárót, közvetítőt
- 8 *viszszálni* = visszaszállni
- 9 *féntergünk* = ténfergünk v. fetrengünk
- 10 *sérgesen* = seregesen, sokan
- 11 *el telni* = bizonyítani, elfogadtatni
- 12 *helász* = halász
- 13 *post pausum* = post pausam: szünet után
- 14 *fogokranem térnek* = fogukra nem való
- 15 *hozzok* = hozzájuk
- 16 *compáréaljunk ki tett Thesesekre* = felkészüljünk kitett tézisekre, kérdésekre
- 17 *fundamentominkra* = alapvető hitbéli ismereteinkre
- 18 Jn 1, 1–2.

- 19 Bár 3, 24; 3, 38.
 20 Iz 9, 5–6.
 21 Iz 35-ben a *Dominus* és *Deus* megnevezések találhatók.
 22 Jn 20, 31.
 23 Jn 20, 28.
 24 Jn 1,18; 3,16–17; 3,34–35; 5,19; 11,27.
 25 Róm 9, 5.
 26 Mt 16, 16; 16,21.
 27 Jn 1, 14–15.
 28 ApCsel 5, 3–5.
 29 *ariánus* = Szentháromság tagadó
 30 IKor 8, 6.
 31 Mt 27, 46.
 32 Mt 11, 27; 16, 27; Lk 10, 22; Jn 3, 35.
 33 *descisio* = decisio: döntés
 34 *fordasnak* = eszelősnek, eszét vesztettnek
 35 *Sacramentomokra* = szentségekre
 36 *argumentamra* = érvre, bizonyítékra
 37 *penitencia* = bűnbánat
 38 Mt 26, 26; Mk 14,22; Lk 22,19; Jn 6,51–56.
 39 Mt 4, 17; Mk 1, 15; Lk 13, 3–5; ApCsel 3, 19; 26, 20; Róm 2,4; 2Pét 3,9.
 40 Mt 3, 6; 3, 11; 28, 19; Mk 1, 5; 1, 8; 10, 38–39; 16, 16; Lk 3, 16; 12, 50; Jn 1, 33; 3, 22–23; 4,1–2; ApCsel 1,5; 2, 38; 8, 12; 8, 38; 9, 18; 10, 48; 11, 16; 16, 15; 16, 33; 18, 8; 19, 4–5; Róm 6, 3; IKor 10,1–2; Gal 3,27.
 41 ApCsel 8, 14–17.
 42 IKor 1, 8.
 43 ApCsel 19, 6.
 44 *administrált* = intézett
 45 *instituíta* = javasolta, szabta meg
 46 *hodta* = hagyta
 47 *éphésümokhoz* = efezusi hívekhez (Ef 5,22–33.)
 48 ITim 4, 14.
 49 Az Efezusiakhoz írt levélben nincs említés erről. Zsid 6, 1–2. 2Tim 1, 16.
 50 ApCsel 4, 30; 5,12; 6,6; 8,17; 9,17–18; 28,8.
 51 Ter 48, 14; Kiv 4,21; 8,13; 9,33; 10,22; 14,21; 17,11; 29,10–25; Lev 1,4; 4,15; 9,22; 14,14–18; Szám 8,10–12; 27,23; MTörv 34,9.
 52 Jak 5, 14.
 53 Róm 2, 6–7; 2Kor 5, 10; 2Kor 8, 11; Gal 6,4; Fil 4,9; 2Tessz 1,11; 2,17; Tit 1,16.
 54 Jn 3, 5.
 55 Jn 3, 3.
 56 Jn 20, 23.
 57 Mt 26, 26–28; Mk 14, 22–24; Lk 22, 19–20; Jn 6, 55.
 58 *Meg hatz* = meghagysz
 59 *lajcus* = laikus
 60 IKor 10, 16; 11, 28–29.
 61 Lk 22, 19–20.
 62 Mt 26, 26–28.
 63 Mk 14, 24.
 64 IKor 10, 16.
 65 *figurájának* = (jel)képének
 66 IKor 10, 31.
 67 Jn 6, 55.
 68 *prosequallyunk* = kb. kövessünk
 69 *Contra versióknak* = ellentmondásoknak
 70 Jób 42, 8.
 71 Róm 12, 12–13.
 72 Tób 3, 6.

- 73 2Mak 15, 8–16.
74 Bár 3, 4.
75 Ter 48, 16.
76 Oz 12, 5.
77 Lk 16, 24.
78 *causádat proponálni* = ügyedet előadni
79 Préd 9, 5–6.
80 Tób 12, 1–2.
81 Lk 1, 13; 2, 10.
82 Dán 1, 17.
83 1Sám 3, 19–20.
84 1Kor 9, 1; Gal 6,14; 2; Tessz 1, 7–11.
85 Kiv 20, 4–5.
86 Kiv 32, 4.
87 Kiv 20, 1–17.
88 1Mak 2, 57; Zsolt 122,5.
89 Kiv 20, 8.
90 Ter 9, 2; 13, 15; 15,18; 17,8; 28,13; Kiv 9,16; 19,5; 34,10–26.
91 *aestimálnok* = becsülnénk
92 Szám 3, 37; 4,15–20.
93 Kiv 25, 18; 26,1; 26,31.
94 *bárkáját* = A bárka (héber *teba*) szó *frigyláda-szekrétény* értelemben szerepel.
95 1Krón 13, 10. (Oziás = Uza)
96 2Sám 6, 10–12; 1Krón 13, 14.
97 *calumniát* = ráfogást, hamis állítást
98 *Thesestekben* = tézisekben, állításokban, tételekben
99 *Conferentiára* = megbeszélésre, vitára

UNKNOWN AUTHOR

A PLAY ON THE CONVERSION OF THE JEWS

Csiksomlyó, Good Friday, April 3rd, 1722

ESSENTIAL DATA

Manuscript: *Liber exhibens actiones parascevicas...*, 885–904. Photocopy: Manuscript Archive of the Hungarian Academy of Sciences (MTAK Ms 11. 025). Its text appears here for the first time. The play is a fragment. According to the copyist the play was written in 1722 but was copied only in 1751. Under the date of year a strange remark appears: *Hic Annus est Pociationis Annus*.

The short content of the play:

SCENA 2

Envoys of God descend from Heaven to convert the Jews to the righteous and narrow path. The twelve prophets tell them that they lost their land for renouncing the Messiah. Quoting the Prophet Daniel (Daniel 9,24–27) they prove that Messiah had come, and reprimanding them for their sins they demand the Jews to chose a new faith. After that the prophets return to Heaven, and the Jews decide to ask the Pope's advice which faith they should chose. They propose the Pope to invite representatives of all the denominations to a dispute in order they could make a decision which faith to follow.

SCENA 4

The Jewish elders visit Pontifex. They tell that the prophets descending from Heaven made them see reason, and now hoping to gain remission of their sins they chose a new faith: they would like to follow the path of the Christians. Pontifex receives the conversion of the Jews doubtingly, but he answers that even Christians have differences in interpreting the Scripts, and only the Catholics follow the righteous path. The Jewish envoys present their proposal, and Pontifex complies with their wish: he summons the representatives of the denominations to argue for their faiths.

SCENA 6

Pontifex consults with his councilors: Jews must choose the Catholic faith, and they should do everything to make that sure. Everybody withdraw to prepare for the profound knowledge of their faiths.

SCENA 8

Dispute starts. Attendants reason about the Holy Trinity, and the representatives of the Jews take side with the Catholics in this question.

SCENA 9

Dispute goes on with arguments pro and con the seven sacraments. The Jews again find the proofs given by the Catholics the most trustworthy.

SCENA 10

Denominations argue about Christ's body, i.e. the Holy Sacrament (Eucharist). Catholics win this time as well.

SCENA 11

Pontifex changes the subject to the veneration of saints. Catholics believe that saints make intercession in Heaven for the benefit of humans, but Calvinists consider this idolatry. Jewish elders keep with the Catholics but at the same time express their dislike of the Catholic rites.

SCENA 12

Catholics are accused of idolatry but they avert this charge. Pontifex interrupts the dispute and urges decision-making. The decision at the end is not clear because the Jewish elders do not appear on the scene any more. Pontifex' retinue agrees with the Catholic arguments.

AUTHOR

The author's name does not appear in the manuscript.

SOURCES

This play belongs to the group of polemic dramas still alive among the Observant Franciscans in the early 18th century. Given the inaccurate use of character names it is probable that the author utilized earlier plays and texts as well. (See e.g. the archaized character names in Scena nona.) Zingvilus, the character prying into the question of the sacraments may represent Zwingli.

PERFORMANCE

This play was probably performed on April 3rd, 1722.

3.

ISMERETLEN SZERZŐ

NAGYPÉNTÉKI STÁCIÓK (ELŐKÉPEKKEL)

Csíkсомlyó 1723. március 26. nagypéntek

[SZEREPEK:

JOAB
AMASSA
ANGELUS
TOBIAS
REX NABUGODONOZOR
SERVUS NABUGODONOZORIS
CIVIS EX MELOTIN
HOLLOFERNES
PRIMUS
HUBERGUS
RUBIN
DONULUS
EVANDRINUS
ELIKAN
SERVUS DUCIS HOLLOFERNES
ACHIOR
HOLLOFERNES DUCIS SUPREMUS OFFICIALIS
SERVI
FILIJ ISRAEL
JUDITH
OSIAS
DEUS
EXPLORATOR ASSIRIORUM
EXPLORATOR SECUNDUS
VAGAO
CHRISTUS
GENUS HUMANUM
PECCATOR
REX JUDEORUM
CARNIFEX PRIMUS
CARNIFEX SECUNDUS
CARNIFEX TERTIUS
BEATISSIMA VIRGO
JUDAS
DIABOLUS
PILATUS
CAIPHAS
ANNAS
CARNIFICES
JUDEI
JOSEPH AB ARIMATHEA]

ACTIO PARASCEVICA
De Anno 1723. CirciterPROLOGUS^b

Isten eő felsége melyet mindeneket^c
Szent akarattából á fényes egeket,^d
Teremté az széllyes földet és vizeket,
Földön lévő minden állatu rendeket.

5 Mingyárt ezek uttán eő embert teremté,
Maga személyére kit fel ekesitte,
És hatalmaságra, nagyra helyheszteté,
Az Paradicsomnak kertében rendelé.

10 A hol mindeneken uralkodni tévé,
Minden állatoknál eőt elébb böcsüllé,
És Paradicsomnak őrizévé tévé,
Az gyönyörűségben élni megengedé.^e

15 Mondván Paradicsom fájaról ehétel,
Csak az tiltott fáról, kérlek, hogy ne egyél,
Mert tudd meg, halálnak halálával veszel,^f
És Paradicsomból el ki kergetettel.

20 Az uttán az Isten Adámra bocsáttá,
Álomnak nagy vóltát mélyel el aluttá,^g
S edgyik ódal csontyát néki ki szakaszta,
A' meljből mingyárt az Ur Evát alkottá.

És leg ottan mingyárt eők lőnek egy testé,^h
Élvén Paradicsom Gyönyörűségben
De a gonosz Sátán estett meg iridlé,
A' kégyő képében őkök meg keserté.

a I.N.I. [A rövidítést feloldottuk.]

b [A szerkezeti egység megjelölését pótoltuk.]

c mélyet [Értelemszerűen javítottuk.]

d akattából [Értelemszerűen javítottuk.]

e gyönyörűségben [Értelemszerűen javítottuk.]

f tud meg [Értelemszerűen javítottuk.]

g alomnak [Értelemszerűen javítottuk.]

h lének egy teste [Értelemszerűen javítottuk.]

25 Meg kesértettetvén az Parancsolatott,
Által hágák, az mely parancsolva meg vólt,^a
Erős kótés alatt injungaltatott vólt,^f
Hogy fel ne bontának privilegiomokot.

30 De mint hogy az őrdög irigysegnek attya,
Addig irigykedék a' mig meg csalhattá,
Sok siró beszédével magához holditta,
Az Paradicsomból hálójába hajtá.

35 Eszre vévén asztott az Isten Angyala,^b
Hogy az titott fának gyümölcseből Eva^c
Férjének, Adámnak kostolóra nyujta,
Mingyárt nagy szoval fel kiálta es monda.

40 Ki az Paradicsom dücsöség kertéből^d
Siecseggel mingyárt uraszág helyeből,
Mert parancsolva van hogy a' vigaságból,
Ki menyetek ti az szép Paradicsomból.^e

Igy történék Adám s. Eva veszedelme,
A' nagy uraszágnak nagy rabság lön vége,
Mert a' gonosz Sátán sok incelkedése
Meg csalá hirtelen, s nagy fogságban ejte.

45 De meg száná Isten az ök nagy esetétt,
Sulyos vetkek miatt pokolra menetétt,
Meg tekenté nékik üdvöség eletétt,
El véve eörólok pokol veszedelmétt.

50 Mert az Menyországból az földre bocsáttá,
Eő áldott szent fiát válcságokra adá,
Őrdög fogságából hogy ökött ki hozná,
Pokol béli Sátán fejét meg rontaná.

55 Ki csalárdságaval emberi nemzetett,
Kegyetlen vadaknak prédájára vetett,
A' maga őrdögös barlangjában ejtett,
Es vegnélkül való veszedelmet szerzett.

a mély [Értelemszerűen javítva.]

b Angal [Értelemszerűen javítottuk.]

c titott [Értelemszerűen javítottuk.]

d dücsösseg [Értelemszerűen javítottuk.]

e Paradicsoból [Értelemszerűen javítottuk.]

Améj csak egyedül néki tulajdona,^a
Mert a' mint nem regen emlekezett vala
S az Atya Isten, ki mindennek ura,
60 El küldé szent fiát Adám válcságára.

A mai szent napon a Christus szenvedett,
Mi bűnös lelkünkért le tette szent lelkét,
Halálal rontá meg az kegyónak fejjét,
El hagyván érettünk az fényes egekett.

65 De minek ellötte kereszt fára méne,
Hogy az Gyalázatos fát meg petsétélye,
Drága, szent verével emlékezetére,
Mi szegény lelkünknek Menybemenetelére.

70 Ostorozásokott sokakott szenvede,
Ártatlan báránnak szencséges szent teste,
Hogy az tiltott fáról Adám attyánk éve,
Tővis koronával ligatettek feje.

Mert ámínt Amfiat tovább a' csak által,²
Őle, s veszeszté el nagy ravaszágával,^b
75 Ugy gonosz Judasis hamis alnoksaggal,
Adá el az Úrat fertelmes csókjával.

Avagy mint Tobiaszt a' czet hal el nyelni,³
Ügyekezi vala ütött el veszteni,^c
80 Irtosztató képpen rejaja rohanni,
Fel tátott nagy szájjal életett végzényi.

De az Angyal által meg bátoritaték,
Mint az Christus Jesus meg vigasztaltaték,
Midön kényaitól szorongatattatnék,
Szomoruságában kemént imátkóznak.

85 Mondam, mint Tabiást a' hal el veszteni,
Ügyekezik vala reája rohanni,^d
Szintén ugy Christusra sidóknak seregi^e
Reá rohanának szent testét gyötreni.

a A mélj [Értelemszerűen javítottuk.]

b ravaszág<|>val [Ráírással javítva.]

c ugyekezi vala ütött [Értelemszerűen javítottuk.]

d ügyekesiti [Értelemszerűen javítottuk.]

e sidóknak <rohanni> seregi [A törölt *rohanni* szó kétszer aláhúzva.]

90 Sok üldözéseket Sidóktól szenvede,^a
Mint Hollófernestől Melotinnak népe,⁴
El pusztítottak az ő nemzetsége,
Fegyvere életől lön nagy veszedelme.⁵

Vagy Sirias népét valamint üldöszte,⁶
95 Annak ferfiait halálra kereste,
Merges fulákjával erőst öldöklötte,
Ugy Judás miat is lön Christusnak ügye.^b

De ez arrátt ennek Judasis meg adá,
Mert lelkétt meg ölé, s lön ordogok rabja,
100 Mint Hollófernesnek Juditt hogy el vákta⁷
A' fejét, s mingyárást mene gyehennára.

O testamentumban Urunk szenvedését,
Példaszták Istennek második személyétt,
Tóbiás, és Joab Christus veszedelmét,⁸
Kegyetlen sidoktól való üldözésétt.

105 Hasonló képpen az Izraelnek népe,
Sok veszedelme közöt békeség tűrése,^c
A' Holófernestől vala üldözése,
Példaszta a' Christust, ki halálra mene.

110 Sok kényai után ki adá szent lelkétt,
A' gyilkos Sátánnak le nyomá az fejétt,
Ördög köteléből fel ólda benünköt,
S az ő fogságából ki hozá lelkünköt.^d

115 Melyre nézve kélek minyajan tikteket,⁹
És mai szent napra kik ide gyűltettek,^e
Csekély szavaimra jo figyelmezetek,
Meg ne utalyátok beszédinket kélek!

120 Dé az Atyám látá, az Adám fiai
Hogy valának ravasz Sátánnak rabjai,
Első szülőt fiát, engemet küldeni,
Akará, hogy jöjek ő fiai közü.

a üldözése<g>ket [Ráírással javítva.]

b ugye [Értelemszerűen javítottuk.]

c tűr<ö>ése [Ráírással javítva.]

d lelkünk [Szótagszám, rím és értelem szerint javítottuk.]

e es <minyajan> mai [Értelem és szótagszám miatt javítva, a *minyajan* szó aláhúzva.]

Hogy legyek azoknak meg szabadítója,
Kik ördögnek vadnak az ő hálójába,
Test, világ s pokolnak fertelmes gyomrába,
Átkozott Luciper férges udvarába.

125 Ez romlandó testet Adámért fel vettem,
Hogy szenvedésemet Menyországban vigyem,
Luciper helyére ötött helyhesztesem
Örökös lakosá az Atyámnál tegyem.

130 Jól lehet én erre kételen nem voltam,
Vagy az bünösöknek kezek alá magam,
Világ bünéiért prédajokra adgyam,^a
Keserves kináim itt ma felválallyam

135 De látván emberek keserves fogságát,
Adám fiainak iszonyú rabságát,
Sátán tömleczében nagy nyomoruságát,
Szallok le az földre, hogy hozzam válcságát.^b

STATIO QUARTA

(Intrat Christus et aperta cortina. Joáb exit et salutat Amasam dicens:)

JOAB

140 Örvendek, hogy láttom életedet néked,
Mind kedves barátod, Joab én te néked
Akarom, hogy vagyon fris, jó egészséged,
Kévánom mindenkor elé meneteled

Amásza, barátom, be rég, hogy már várlak,¹⁰
Mind jó akarómót látni akartalak,^c
Más kondicióra hogy magasztallyalak,
Melyből veheszenek példát sok ifiak!^d

145 Csak elsőben kérlek, enged meg te nékem,
Hadd csokolyalak meg, mert hozzád nagy kedvem
Vagyon, hogy mutaszam s adgyam szeretetem,
Mível te énnkem vagy kedves fraterem.

a bünéért [Szótagszám miatt javítottuk.]

b hozzám valcságát [Értelemszerűen javítottuk.]

c akarlak [Szótagszám miatt javítottuk.]

d mélyből [Értelemszerűen javítottuk.]

AMASSA

150 Joáb, én nem bánom, jó, regi barátom,^a
A'mint te akarod, énis úgy akaram,
Ám telyesegyék bé, én ugyan nem bánom,
Jól lehatt abba nincs semmi vigasságom.

(*Hic Joab Amassam affatur et affanda transfigit, et Amassa cadit, Angelus^b autem aperta cortina exit.*)

ANGELUS

155 A szegény Amassa hirtelen halála
Az Ur Jesus Christus halálát példázza,
Mert Judásis Urát csokal el arulya,
160 Harmincz ezust pénzért a' Sidoknak adgya.^c

STATIO QUINTA

(*Tobiam invadit piscis volens ipsum deglutire.*)

TOBIAS

160 Jártomban, s költőmben még eddig az Isten,
Engemet meg mentett éppen mind eddiglen,
De a' mint gondolom, ma eben az helyben,
Szerencsetlenségem nem hiszem, de legyen!

(*Hic vult deglutire Tobiam piscis.*)^d

Uram, ments meg mostan az veszedelemből,
Aki réám jöni a' Tigris vizéből
Igyekezik, hogy meg foszszon életemtől,
Ki ólcson egészen eből a' világból.

ANGELUS (*conservat Tobiam dicens:*)

165 Hallodé, Tobiás, semmit ne fély attól,
A' Tigris vizéből ki jövő nagy haltól,
Mert, imé, én töllem Isten Angyalától^e
Meg segítettetél az Ur job karjától.

a né<kem>m [A javítás után otthagytott ékezetet elhagytuk.]

b [A *Joab* téves nevet a helyes névre javítottuk.]

c pénz<en>ért

d vultu [Értelemszerűen javítottuk.]

e Angalától

170 Csak annak a' halnak a' eő kopotyúát,^a
Fog meg, nem gondolván réárohanását,
Mert azzal győzheted meg az erős mivóltat,
Meg szabadithatód életed romlását.

(Hic in rei veritate propius invadit ipsum deglutire et exit Angelus dicens:)^b

ANGELUS

175 Boncs fel aszt a' halat mingyárt a' szivéért,
Kihasitván melyét az ő epéjéért,
Benne levő igen jó, hasznos majáért,
Az mely orvosságra jó a betegekért.^c

180 Tobiásra való halnak menetele,^d
Nagy hertelenségel réá jővetele,
Jelenti Christusnak az eő szenvedése,
Mely hertelen lészen Sidóknak kezében.^e

De szent halálával győzedelmet vészen,
A' magas kereszt fán az eő ellenségén,
Sok szenvedésével pokol fejedelmén,
Gyalázatot veszzen a' kégyónak fejen.^f

STATIO SEXTA

REX NABUGODONozor¹¹

185 Mint hogy ez világon mindeneknek Ura,
Nabugodonor nagy, hatalmas Ura,
Vagyok széllyes földnek Istene és ura,
Nap kelletnek és nap nyugotnak az Ura.

190 A kényés, edes szolgám, hódló levelem vid el,
S a' világon hirdesed nevetem! Mond meg
Azért nékik, nékem tiszteletet tegyenek,
S dicsirjék csak az én lelkemet!

(Hic Dat Epistolam servo, Servus autem pergit ad Orientem.)

a kopotyúát<úl> [Értelem, szótagszám és rímelés miatt javítva, az eredetiben a javítás aláhúzással jelölve.]

b propius

c mély [Értelemszerűen javítottuk.]

d ANGELUS Tobiásra [A szerepnevet elhagytuk.]

e mély [Értelemszerűen javítottuk.]

f gyalázatot a' kégyónak [Értelem és szótagszám miatt javítottuk.]

SERVUS NABUGODONOZORIS^a

195 Nap keleten lakó, nevezetes nepek,
Az parancsoltatik én általam néktek,
Nabugodonozort hogy ti tisztelyétek,
Mert Ura, s Istene földön mindeneknek.

(In Civitate Melotin habitantes renunciant Nabugodonozori, et dixit unus ex illis.)

CIVIS EX MELOTIN^b

200 Nyilván nem gondolunk hódló levelével,
Semmi gongyo velünk, mond meg ez igekel,
Mért az bizonyos, hogy az mi nyelveinkel,
Őtöt nem tisztéllyük egy szivel, lélekel!

(Hic revertit servus Nabugodonozoris et quaerellam deponit contra supra dictos dicens:)

SERVUS NABUGODONOZORIS^c

Uram, Melotiban lévő nemzecségek
Hódló levelednek ellene mondanak,
S ők tégedet bizony soha nem imádnak,
Sőt inkább minyajjan tegedet csufolnak.

REX NABUGODONOZOR

205 Hollófernes, Ádám jó gondviselője,
Parancsolatomot mivel által lépte,^d
Mint hatalmas urnak nap keletnek népe
Hodlaló levelem bestelen meg vette.

210 Meny el nap keletnek az ő nepe ellen,
Holdisd ha nemlehet vagy le leg fő képen
Azkott, kik leg inkább mondatomom ellen
Magokott fel téttek az országom ellen!

HOLLOFERNES

215 Parancsolatodra mingyárust el mégyek,
Á mint imperálad én a' tévő lészek,
Ellenséged ellen boszu álló lészék,
Vérem ki ontani éreted kész leszek.

(Hic Hollofernes vadit contra supra dictos et ex illis unus ait idest Primus.)

a [A hiányzó szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

b [A hiányzó szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

c [A hiányzó szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

d lepte [Értelemszerűen javítottuk.]

PRIMUS

Amint észre vészem rossz szél fú benűnköt,
Mert amaz kegyetlen Holófernes minket
Sokaság sergével jó, hogy életűnköt,^a
220 Letétesse velűnk, s veszesse fejűnköt.

HUBERGUS

Semmit nerettegjűnk az eő haragjától,
Ránk felé cselező, fel tett szándékától,
Fel fegyverkesztetett ármádiajától,
És mű fejűnkre két élű kargyától!

225 Vonyunk kárdot mi is, ha miránk ők vonnak,
Vágjűnk szembe vellek, mi képén ők vágnak,^b
Ne hagyuk magunkot, hogy gyalazatunknak
Más országon lévők ne tulajdicsanak!

RUBIN

230 Vagy ne, hanem igen szépen szollyunk néki,
Tálám irgalmasság lészen benne anyi,
Hogy ha könyörgéssel főgjuk őtöt kérti,
Engedelmességel méltósztatik lenni.

Mondván Holófernes mind kezében vagyunk,
Alázatos szível mi minyájan szóllunk,
235 Maradgyon épségben a' szegény várassunk,
Minyájan életben jób téged szolgallyunk.

(Hic Hollofernes propius accedit ipsos et volunt subjicere se Holoferni.)

Uram, Hollofernes, graciaz meg nekűnk,
Íme, ihon vagy az hodló levelűnk!
Szály magadban szépen, mind Urunkot kérűnk,
240 Ne véssz el minket, hanem hogy had éllyűnk!

HOLLOFERNES

Nem kel nekem azti hódló leveletek,
Ideje nincsen most, azzal elkéstetek,
Akkor kellett volna meg hodlani nektek,
Nabugodonozort mikor meg vettétek.^c

a jó [Értelemszerűen javítottuk.]

b miképen vágnak [Szótagszám miatt javítottuk.]

c <ti> mikor [A másoló a törlést aláhúzással jelölte.]

245 Azért huzátok ki, vitéz katonáim,
Éles kardotokot, mert a' mig karjaim,
Felbirom, mind vágom, mivel ellenségim,
És hogy halehetne fejem el vesztőim!

250 Mert ökis fegyveren kapnak, aszt jól tudom,
De ne busulyatok, mert őket meg rontom,
Mint tudatlanokat fegyver élre hányom,
Magok városokból veletek ki hajtom.

255 Azután el mégyek más tártományokra,
Nabugodonozor a'mint parancsolta,^a
Minden városokat eő szölgálatyára,
Hölditom, s posztitom, mert ugy dispónálta.

260 Rajta már, fiaim, essünk áltál rajtok,^b
Sohultis éntöllem el ne maradgyatok,
A' kit hun találtak, mindenüt vágjátok,
Még a' gyermeke^cti ti kardra hányátok!^c

(Hic totam Civitatem depopulatur et Donulus deflet Civitatem.)

DONULUS

Boldog Isten, be nagy veszedelmet szerze,
Gonosz Hollófernes Istentelensége,
Szégény városunkon nagy károkot teve!
Mind gonosz tiranus, magát ugy viselte.

265 Mert nem száná népét mind semmivé tenni,
Irtosztató képpen fegyverrel veszteni,
Akit nem vághatnak el távul kergetni,
A' várasat pedig tüzzel émészteni.

STATIO SEPTIMA

(Filiū Israēl timent Holófernem ex quibus unus aūt Primus filius Israelis)^d

EVANDRINUS

270 Kedves, jó barátim, az Juda földében,
Kik egy társaságban velem egyetemben,

a Nabugod<d>onozor [Ráírással javítva.]

b rajto<n>k

c gyermetekis [Értelemszerűen javítottuk.]

d *Filiū Israēlis B.*: [A Fili szóban az utolsó *i* betűt pótoltuk. Az utolsó betű feladatát nem ismerjük, ezért elhagytuk.]

Vattok Israelnek fiai ez helyyen,
Jaj, benagy félelem ütközék elmémben!

275 Mert a' maz kegyetlen Hollófernest jöni,
Mesopotammian erre úgyekezni,
Igen nagy erővel hallom közelgetni,
A' Jerusálemet semmivé tenni.

280 Félek, ugy cselekszik a' mi templominkal,
A' mint cselekedet a' töb városokkal,
Mikoron által jött nagy furjájával,¹²
Ki mondhatatlan eréjü hadgyával.

Azert közületek egy Samáriáig^a,¹³
Menyen hamarságal, amaz Jérikóig,¹⁴
Foglallya el hamar az hegyek teteig,
Holófernes útyat két, három oráig!^b

285 Hogy Hollófernesnek modgya ne lehesen,^c
Hozzánk közelgetni és Jerusalemben
Mérgecs fegyverével el ne veszeshessen,
Kegyetlen rabságra bennünköt ne ejcsen!

290 Az után szükséges magunkot foglalni,
Szent böjti napokban az Istent tisztelni,
Hogy ő szent felsége meg szabadítani,
Méltosztassék fegyver életől menteni.

(Hic recedunt fili Israel et contrahitur cortina et mox aperitur et flexis genibus manent Deum orantes.)

295 Israelnek Ura, ments meg az fegyvertől,
A' mely ránc szegezve Holófernestől^d
Vagyon, hogy meg roncson, s a' mi életünktől,
Meg-foszson, mint halál a' lélek házától!

300 Halgasd meg, Ur Isten, könyörgéseinket,
Ne adgy pogányságnak prédájára minket,
Ne engedd hatalma alá szent helyűnket,
Vegye, és rongálya az gyermekeinket!

a közüle-<k>tek [A k betű aláhúzva, ez jelöli a betű törlését.]

b ugyat [Értelemszerűen javítottuk.]

c mongya [Értelemszerűen javítottuk.]

d a' mély [Értelemszerűen javítottuk.]

Templominkot pedig rutul förtősztesse,
A szent edényeket tüzel emésztesse,
És a' kőfalait semmivé tégye,
Mellyeket nagy summán Izrael építe!^a

(Hic Elicain exit aperta cortina et confestim dicens:)

ELIKAIN

305 Bizzátok Istenben meg segítéseteket,
Bé veszi Fősége könyörgesteket!
Meg nem veti jó cselekedeteket,^b
Inkáb meg halgassa a' kéréseteket.

310 Csak hogy eben végig meg maraggyatok,
A'mint kezdettétek, végig folytassátok,^c
Más ként Holófernes el ront, meg tугyátok,
Fegyverét oránként néki várjátok!

315 Emlékezetek meg minyájan Moysesről,
És mindenható Ur kedves szolgájáról,
Az Istenhez való nagy bizodalmáról,
Isten gráciájában meg maradásáról!

320 Aki önön maga bizot erejében,
Fegyverben s hadában, és szekereiben,
Vitéz Ámálékét csak egy ütközetben,¹⁵
Meg ronta hirtelen szent könyörgésében.^d

Ugy Izraelnek is az eő ellenségét,
És Jérusálimnek gonosz üldözőjét,
Az imádság által kemény erőségét,
Roncsátok meg ocsmány, fertelmes erejét!

(Hic Servus Ducis Holofernes refert, quod velint ipsi resistere filiis Israel dicens:)

SERVUS DUCIS HOLLOFERNES

325 Uram, Hollos fernes, az Izrael népe,
Készül te ellened, hogy fejedet vegye,
Táborodal együtt életed veszesse,
És irgalmatlanul hogy végedet vegye.

a mélyeket [Értelemszerűen javítottuk.] építe

b jó [Értelemszerűen javítottuk.]

c kezdetetek [Értelemszerűen javítottuk.]

d könyör-<k>gésében [Ráírással javítva.]

e fili [Értelemszerűen javítottuk.]

330 A hegyek utait mindenút el vette,
A' te ősvenyidet el rekesztettette,
Hogy rájok ne mehess az Jerusalembre,^a
Az Israel népének a' veszedelmére.

HOLLOFERNES

335 Vitéz katonáim, mondgyátok meg nékem,
Micsoda nép légyen, a ki ugy ellenem,
Probálgatya magát, s boszumra jár nékem,
Holot, a' hol jártam, még mindent meg győsztem!

ACHIOR¹⁶

340 Uram, csak halgasd meg, igásságot mondok,
Hamisságot, tud meg, én nyilván nem mondok,
Mind jó uram ellőt valósságot mondok,
Ravasságot néked én bizóny nem mondok.

Ez a' káldéusok nemzetéből vagyom,¹⁷
Aki te ellened ellenségül vagyom,
Hogy az életedtül tégedet meg fosztyon,
Uri méltósságtól tégedet meg privályon.¹⁸

345 Az Atya Istenét soha nem imádta,
Czeremoniait régen ez el hadta,
Az egy bizony Istent igazán colallya,¹⁹
Egy szivel lelekel mostis asztat vallya.

350 Esztet az igaz Ur soha el nem hadgya,
Csak eő szent felségét igazán szolgáltallya,
A' mint eddig meg vólt a' gráciájába,
Ezutanis légyen s meg maradgyon abba.

355 Mind az által, urám, meg kell tudakozni,
Egy hű szolgált által végire kell menni,
Valósságos képpen a'ki referálni,
Valósságoson tudgyon néked választ hozni.

360 Hogy vagyone vétke Israel népének,
Avagy hamissága annak a' kősségnek,
Mélyel bószújára vólna Istenének,
És gráciájából kirekesztetnének.

a Jerusalembre

Ha nincs, semmi képpenmi meg nem győzhegyük,
A' számára meg csak egy lépést se lépjünk,
Mert gyalázatosson magunkot el veszgyük,
És mindenek ellőt gyalázatban lészünk.

HOLLOFERNES DUCIS SUPREMUS OFFICIALIS^a

365 Hallode, Akhior, te meg bolondultál?
Hányad magaddal vagy hon, a'vagy tanácskoznál?
Reméllem, hogy bizony csak vagy a' dobossal,
Azaz csak maradot az edgyik pálczával.

Mit bolondoskodol vitéz urad ellen?
370 Micsoda ember vagy? Hiszem te nem régen
Valál minyájunkal egy kenyერességen,
Most pedig ellenünk vagy a' beszededben.

Ki hiszi meg asztot, hogy meg tentalyanak,
Izrael fiai reánk próbállyanak;
375 Nabugodonozor hatalmas királlynak,
Fegyvertelen népek ellenne állyanak?

HOLLOFERNES

Mivel prophétaltál, és nekünk azt mondod,
Hogy Israel népe ellennünk fel támad,
Még segítven ököt az Istennek, vallod,
380 Velek gyalazatos halálod meg latod.

Mikor veled edgyüt világból ki óltom,^b
Az Istenben bizó népet kardra hányom,
A' Jerusalemet talpábúl ki rontom,
És gyalázatosson eököt el ki hajtom.

385 Azért menyetek el, fogjátok, s vigyétek,
Mint párt ütő férfit erőst meg kössétek,
Israel fiai közé vetessétek,
Okosson vezessétek, hogy el ne veszessétek!

Ha impédiálnak, s közél nem mehettek,²⁰
390 A' táborok mellet ötöt meg kössétek,
Israel fiai eszre hogy vehessék,
Hogy Bétuliában tőlök bé vitessék!

a [Hollofernes aláhúзва.] oficiales [A latint javítottuk.]

b vilá<k>gból [Ráírással javítva.]

(Hic ligatur ad arborem Achior et permititur et redeunt servi et ajunt servi videntibus filiis Israel. Achior liberatur, et interrogat unus ex illis filius Israelis.)

SERVI

Parancsolatodot hiven végbe vittük,
A' tábórok mellett ötöt meg kötöttük,^a
395 Kezeit s lábait egy fához ligáltuk,
A' száját ő néki ottan fel ájasztuk.²¹

FILII ISRAELIS

Achior, mi oka, hogy Hollofernestől,
Igy üldöztettettél hadi fejedelmedtől,
400 Igy csufoltattatol az eő vitezitül,^b
S hozánk küldetettétel a' Siriusoktól.

ACHIOR

Az igaz mondasert akar el veszteni,
Sok szolgálatomért így akar fizetni,
Mint kegyetlen hohér el akar vegezni,
Világból engemet ki akar gyómlálni.
405 Hogy mondám, titeket az Isten meg segítte,
Szent imácságotok veré meg a' fejit,
A' Holófernesnek az eő vitez nepit,
Ha vegig valyátok Isten Istenségit,^c

Ezért vete engem ki az eő czellájából,
410 Kezetekben vitez katonáktúl,
Hogy mikor tikteket ki üz hajléktokból,^d
Én el veszesztessem az eő dárdajától.

(Hic filij Israel cadunt in scenam et adorant Deum unanimiter:)

FILIJ ISRAEL^e

Menynek és a' földnek nagy Ura, s Istene,
Tekencs Holofernes nagy kevélységére,
415 S ami alázatos könyörkéseinkre,
A' te szenteidnek sok szenvedesere!^f

a mellett [Értelemszerűen javítottuk.]

b <k>vitezitül [Ráírással javítva.]

c Istenségit [Értelemszerűen javítottuk.]

d titkteket [Értelemszerűen javítottuk.]

e [A hiányzó szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

f szen<d>vedesere[Ráírással javítva.]

Ne had Holófernes hogy vegunket tegye,
A' ki nem te benned, hanem fegyverében,
Bizik sok rendbeli gyülekezetében,
420 Hogy mind fiainkal eltűnkőt veszesse.

JUDITH (*aperta prima cortina exit non confortans*:)

Semmit ne félyetek, jo Atyám fiai,
Bizzatok Istenben, Izrael fiai!
Alázatosságban eleven formái,
Az igaz Istennek tik vattok *fiai*.^a

425 Mert ötöd napokra az Izrael népét,
Meg tekenti Isten eő könyörgeseket,
Csak ne visgalyátok cselekedetimet,
A' helyet imadgyátok az én Istenemet!

430 Hogy ti erettek engem meg segicsen,
Fel tett szándékomban jó szerencsém légyen,
Imádságom által a' Hollofernesen,
Győzedelmet végyek á fejét el ütven.

OSIAS²²

435 Meny el, Aszszony állat, az Ur légyen velled,
Addig imádközünk égyedül éretted,
Hogy Hollófernesen légyen győzedelmed,
Mélyért nagyra bócsúl az Izraél téged.

JUDITH

440 Uram, te ellened á kik fegyvert vontak,^b
Szent téplomaidnak romlására vadnak,^c
Istenséged ellen rutul káromkodnak,
Menyország Urának téged nem vallanak.

Roncsd meg s szégyénisd meg, Angyaloknak ura,
Cselekegyed asztott, hogy az önnön kargya,
Vágja el a' fejét két élű dárdája,
Gyalázatos keppen légyen vég urája!^d

445 Adgy szent bátorságot, uramén szivemben,
Ki vagy igaságnak Istene s vezére,
Abrahám s Izáknak, Jacobnak Istene,
Te benned bizoknak meg erősítője!

a vattok fiai, hivei [Szótagszám miatt javítva]

b elle<d>ned

c templomai<k>dnak

d Gyalázatos<son> kepen [A mássalhangzó kettőzés jelölve.]

450 Hogy segicségedből néki vegét tegyem,
Maga fegyverével a' fejét el vegyem,^a
Vele lévő hadi népét meg remícsem,
Azó halálával taborát meg ijeszszem!

455 Egeknek szent Ura, s vizek teremtője,^b
És minden teremtett állatok szerzője,
Izrael népének irgalmas Istene,
Ved bé könyörgessem drága szent kedvedbe!

460 Ki Istenségednek erejében bizom,
Szent felséged nevét hirdetem és vallom,
Míg az ajakimott arra fel birhattom,
Meg nem szünöm soha, igazán meg vallom.

DEUS

Meg halgattam, Judith, könyögéseidett,
Imé, meg segitlek, bizzál, én tégedet!
A' Hollófernesnek el ütöd a' fejét,
Ki most is káromlya szent Istenségemet.

465 Csak elsőbben ted le a'te gyász ruhádott,
Minél szebben lehett, ruhászd fel magadott,
Hogy ikességeddel az eő dühös vóltátt,
Meg engesztelhessed gyasz mérges haragját!^c

470 Teczeszed magadot az eő szinye ellött,
Járván és sétálván az ajtaja ellött,
Külső képen néki mutasd jó kedvedet,
Hogy meg szégyenithesd ezen gaz elméjét!

(Finita oratione intrat et alter, pulchrioribus vestimentis exit Deo se commendans.)

JUDITH

475 Isten malasztyában magamot ajánlom,
Hollófernes sergét majd meg látogatom,
Izrael fiai örömét megh hozom,
Mikor Hollófernes fejét én el vágom.

(Hic exploratores Assiriorum obviant illi:)

a <v>fegyverével [Ráírással javítva.]

b s <ege> vizek [A törlés aláhúzással jelölve.]

c [A mérges szó r betűje utólag a sor fölé írva.]

EXPLORATOR ASSIRIORUM

Halod, Aszszony állat, hogy mersz te itt járni,
Avagy hova akarsz ilyen bátron menni?
Itt nem volna szabad tenéked sétálni,
480 Hacsak szánszándékal el nem akarsz veszni.

JUDITH

Ha akarod tudni, a' Sidók leánya
Jöttem Israeltől ti táborotokra,
Hogy mind vélek edgyút mások prédájára,
Ne adatattatnám el gyalázatomra.

485 Mert eők meg vetettek minyáján titekett,
És meg utáltának, mind ellensegeket,
Nemvisgálván jól meg cselekedeteket,
Rutul kárhoztatnak ők ti benneteket.

490 Én pedig ez okot magamban gondoltam,
Hogy Hollóferneshez jőjjek jovalottam,
Titkaimot néki előtte meg mondgyam,
Szólgáló léányal magamat ajálljam.

EXPLORATOR SECUNDUS

Igen jó tanácsot tanáltál magadban,
Még ilyen^a én soha egy aszszony állatban,^a
495 Mitől fogva élek ez árnyék világban,
Nem tapasztalhaték sok próbálásimban.

Aszt pedig meg tudgyad, mikor elejibe,
Még^b Hollófernesnek tulajdon helyére,^b
A' te személydednek az eő ikességé,
500 Meg győzi haragját, s leszesz nagy kedvébe.

(Hic veniunt ad Ducem Hollofernes, et videns Judith sabaal adorat dicens:)^c

JUDITH^d

Becsülok tégedet mindeneknek urát,
A' Siriusoknak fel magasztalóját,
Nabugodonozor hadának óltalmát,
Izrael nepének kemény ostromlóját.

a ilyen [Értelemszerűen javítottuk.]

b Még [Értelemszerűen javítottuk.]

c [A *sabaal* szó olvasata bizonytalan, ezért jelentését nem tudjuk.]

d [A szerepnév kétszer áthúzvva.]

HOLLOFERNES

505 Jó szível légy, s ne fély! Kemény légy szivedben,
Mert én soha téged cselekedetedben
Meg nem háborítlak, csak légy én kedvemben,
Megmaradván holtig a'te hivségedben.

510 Mind az által mond meg, miért jöttél ide!
Te Jerusálemből mért czéloztál ide,
Izrael népétől miért szaladál ide,
Azén kezem közé mért fáradál ide?^a

JUDITH

515 Hald meg szolgálódnak, uram, az eő szavátt,
Kinek szemeiddel alázatosságát,
Képzés nélkül való álhatatosságát,
Látod sátorodnak eőtte állását!^b

520 Mert él a'te urad, a' földnek királya,
Ki az eő erejét csak te benned tartya,
Sok tévelgőknek el posztítására,
Ellene törőknek ki gyomlálására.

Azert is fáradtam színed elejiben,
Mert a'te lelkednek nevezetes hire,
Az egész világon ki vagyon terjedve,
Hogy csak egyedül ország fejedelme.

525 Az harmadik oka, hogy én ide jöttem,
Nem egyéb, hanem te néked meg jelencsem,
Izrael népének dolgát meg beszéllyem,
Hogy hatalmad allat légyen Jerusálem.

530 Mellyet fegyver nélkül is jól meg vehettek,
Kevés fáracságal győzedelmet vésztek,^c
Országokból őket ki kergethetittek,
Ha akartok, azon tulis el mehettek.

535 Nem szükséges néktek fegyvereket fogni,
Az én népem ellen nagy ostrommal menni,
Ésegelis könyöd meg vehetni,²³
Igy ti közülettek el nem veszhett senki.

a kezem mért [Értelem és szótagszám miatt kiegészítettük.]

b ellötte [Értelemszerűen javítottuk.]

c [A vésztek szó t betűje utólag a sor fölé betoldva.]

Veszedelem nélkül meg hódíthatjátok,
Jerusálem várát el posztíthatjátok,
540 És kedvetek szerent rajtok uralkodtok,
S Nabugodonozort fel magasztaltjátok.

HOLLOFERNES

Nincs ilyen Aszszonya földön tekintetre,
Kinek nékem tessék az ő ékessége,
Vagy vigasztalt volna az ő beszédébe,
És engesztelt volna cselekedetébe.

545 Hanem csak te vagy a' Maria léánya,
Eva léányinak tündöklő formája,
Minden embereknek jó példa adója,
Szomoru sziveknek meg vigasztalója.

550 Azért te én töllem nagyra bőcsültetel,
A' te nemzetettől hogy hozánk el jöttél,
Mellyet nagy grátiát ma töllünk te nyertél,^a
Tudd meg bizonyosan á te lelked már él.

Azomban mit kívánsz, Aszszony állat, töllem,
Ezekért a' jókért kedvedet keressem,
555 Mellyeket én tölled alig érdemlettem,^b
Mond meg, kécség kívül, bizony meg cselekszem!

JUDITH

Alázatos szivel teged kérlek, uram,
Enged meg én nékem, a' mit én gondoltam,
Légyen Udvarodban jární szabadcságom,
560 Had végezzem, mikor lehet, imádságom!

HOLLOFERNES

Igenis jo szivel, szép ékes aszszonyom,
Megengedi néked az én komornikom,
Szabad légyen járnod, nekié meg mondom,^c
Fülöd hallatyára most meg parancsolom.

565 Hallode, jo szólgám, ennek az Aszszonyinak,
Engedelmes légy hogy, harmad napig szabadoson járhasson
Itten, mivel ő az ő Istenének szólgálattyában is
Gyakorta foglalja magát!

a mélyyet [Értelemszerűen javítottuk.]

b mélyyeket [Értelemszerűen javítottuk.]

c légyen <nek> járnod [Aláhúzással törölve.]

(Hic Hollofernes curat coenam praeparare et post hoc curat invitare per efebum suum, qui vocatur Vagao:)

570 Vagao, jó szolgám, szerezz jó vacsorát,
Csak hirtelenséggel két, vagy három fogást,
Solicitáld, sies, régi szakácsomat,
Ebben az órában híd elé mingyárást!

VAGAO

575 Hallode, te szakács, urad parancsollya,
Készíts jó vacsorát, eő asztott akarja,^a
Csak hirtelenséggel te tölled kíványa,
Mert most jó kedve van, a'ki nem vólt soha!

(Hic cocus praeparat, quae sunt. Praeparanda pro tribus ferculis. Vagao dicit famulis, ut portent fercula:)

580 Menyetek el szólgák, hozzátok hamar el,
Amit kiszittettem nosza, siecséggel,^b
Teged pedig, Judith, az uram jó szível
Általam invitál, vacsorára jőj el!

JUDITH

Az eő asztalához el mégyek jó szível,
A' fogás étkeket csak hamar hozzák el,
Mert-sok imádságim még nem végzettem el,
Mellyeket végezni akarok az éjjel.^c

(Sedent ad mensam!)

HOLLOFERNES

585 Tölcs bort, kedves szólgám, mert jó kedvem nagyon,
Hogy az asztalomnál Judith jelen nagyon!

590 Egészséggel, Aszszony, már meg maradj vellem,
Mert kedvet tanáltal nagyott én előttem!
Azért egyél, s igyál moston te én vellem,
Az én asztalomnál légy vigan én velem.

JUDITH

Iszom uram, s eszem, mert fel magasztáltál,
Én érdemem fellett a' te asztalodnál.

a [Az *akarja* szóban az *r* betű utólag a sor fölé beszúrva,]

b kiszittetem [Értelemszerűen javítottuk.]

c mélyeket [Értelemszerűen javítottuk.]

(Hic bene inebriatus Hollofernes curat praeparare dicens:)

HOLLOFERNES

Meny el, kedves szolgám, készítsd el ágyamat,
Hadd alugyam ki én a' szokot álmanott!

(Judith autem it ad adorandum Deum ut possit Hollofernem absolvere dicens:)

JUDITH

595 Erősics meg engem, Izraél Istene,
Tekencs ez órában cselekedetimre,
Hajcs meg füleidet könyörgeseimre,
Adgy erőtt én nékem szent tiszteletedre!

(Et pergit ad lectum Hollofernitis et accipit illius arma et tandem decapitat, et caput autem dat ancillae suae:)

600 Fogjad, jó szolgálom, Hollofernes fejét,
Nem pusztigya el már az Izraél népét,
Nem hányatya eő el a' Jerusálémet,
Az eő táborával senkít el nem veszeszt.

(Iam accedit Judith victoriam reportans ad filios Izraëlis dicens:)

605 Imé, Hollófernes feje a' kezemben,^a
Kit az én Istenem a' fekűvésében,
Általom el végre nagy reszekségében,
El veszeszté fejjét gyalázatos képen.

610 Meg segített engemet mindenűt az Isten,
Meg őrizet az ur Angyala mentemben,
Segicségeműl vólt vissza jöttemben,
Nem hadgyott el veszni ellenség kezében.

OSIAS

Meg áldot tégedet az ur erejével,^b
Kedves vagy te édes léányom Isténel,
Hogy becsületben vagy Izrael népénel,
Hogy Hollofernesnek kezétől meg mentél.

a <f>ke-<j>zemben [Ráírással javítva.]

b azúr [Értelemszerűen javítottuk.]

615 Aldot az úr, ki tégedet teremte,
Pátrónának a' földre rendelete,
Te nemzetcségednek nagy reménségere,
Közönséges jóknak bé fejezésére.

620 Azért az ur Istent minyájan imadgyuk,
Egy szivel s lélekel nevét magasztallyuk,
Eő szent Istenségét mindenkor tisztellyük,
Jártunkban s költünkben csak őtött dicsirjük.

625 Mert a' szent életú Judith Aszszony állatt,
Ellenségünk feje a' maga kardgyával,
El vágatattatot az eő haragjával,
El veszet élete hírtelen halálal.

630 Mellyre nézve kezdgyük az Urat dicsirni,^a
Virginán, s hegedün, dobokon szolgálni,
Mint teremő Urnak tiszteletett tenni,
Az eő jóvóltáért öröké áldani.

(Unanimiter laudes reddunt Deo.)

Dicsiret Istennek a' magas Egekben,
Dicsiret az urnak és bóldog Menyékben,
Dicsirtessék tóllünk eő Istenségében,
Dicsirtessék Isten á három szemellyben!

STATIO OCTAVA

(Hic aperitur cortina, et intrant, et statim Christus exit:)

CHRISTUS

635 Atyám, hogy ha lehet, szenvedés pahára,^b
Mellyeket én tóllelem, melyet Adám s Eva^c
Szerze, hogy meg szegé a paradicsomba
Parancsolatodot, mely ki vala adva.^d

640 Mind az által ne ugy, a'mint énakarom,
Hanem ugy, a'mint te jovallod, akarom,
E' romlando testben már, már fel fogadom,
Jól lehatt haláltól mint ember irtózzom.

^a mélyre [Értelemszerűen javítottuk.]

^b pa<n>hára [Ráírással javítva.]

^c mélyeket; mélyet [Ráírással javítva.]

^d mély [Értelemszerűen javítottuk.]

GENUS HUMANUM

Egeknek szent ura, ki vagy á Menyékben,
És az Istenségnek három személynében,
645 El rejtisztette vagy Isteni félségben,
Lakozál dicsőült királyi székedben.

Kegyelemnek Atya, halgas szavaimra,
A'te füleidet fordisd szavaimra,
650 Mert ki teremtéskor vólt mindennek ura,
Most már urasága jutott nagy rabságra.

Ugy vagyon ki adtad parancsolatidot,
Nyilván ki mondotad a' te szavaidot,
Meg tiltád, jól tudom, a' vetkeknek ágát,
Midőn ki jelented helyes törvényedett.

655 De á gonosz Sátán incselkedéséből,
Förtelmes, ártalmas hizelkedéséből,
Adamot és Evát dicsőség kertéből,
Ki hozá, hogy önek fának gyümölcséből.²⁵

Azért én tegedet mindeneknek ura,
660 A' széllyés világnak itilő birája,
Ményországnban lévők tündöklő királlya
Kérlek, minden álatoknak ki vagy alkótója.

665 Legy irgalmas a' szegény Adámnak,
Ő benne elesset sok maradványinak,
És meg kesértettet siralmas Aszszonynak,
Azután ők tóllők kik szaporodtanak.

Hiszem te mondotad hogy üdvözíteni
Akarsz mindeneket meg bóldogítani,^a
A' bűnben merültek szavait hallani,
670 Méltósztatól ökök magadhoz fogadni.

Tehát Izraëlnek meg szabadítója,
Légy a'bűnösöknek meg irgalmazója,
Sebeit gyógyisd meg, mert vagy orvoslója,
A' széllyes világnak s. egeknek királlya.

^a akarasz [Értelemszerűen javítottuk.]

PECCATOR

675 Könyörülj én rájtam, szerelmes Istenem,
Kegyelemnek Atya, ad meg üdvöségem,
Mert te benned vagyok minden reménségem,
Moss meg két kezemből, légy irgalmas nékem!

680 Tisztiss meg, Istenem, sok gonoszságimból,
Szent felséged ellen tött hamisságimból,
Mellyeket meveltem én gyárlóságomból,^a
Engedgy meg én nékem irgalmasságodból!

685 Mert, imé, ismérem én bűnös vóltomat,
Istenellen való sok gonoszsagimot,
Mellyekel tégedet, kegyelmes uramot,^b
Rutul meg bántottam kegyes meg váltomat.

690 Igazán meg vallom, ellened vétettem,^c
Száma nélkül való vetket cselekedtem,
Mellyre nézvén tölled méltán érdemlettem^d
Büntetéseiteid, mellyeket szenvedtem.^e

Mert Anyám mehében bűnben fogontattam,
Vétkek mocskaival ott be mocskoltattam,
Sem jót és sem rosszszat én nyilván nem tudtam,
Mégis pokolbeli ördög rabja vóltam.

695 En a' bűnösöknek térését jól tudom,
Akarod, Istenem, kécség kül gondolom,²⁶
A' tiszta életnek formáját fagadom,
És szent igaságodnak utyát meg mutattom.

700 Csak a' szent véreddel lelkemet öntözed,
Te rosa vizeddel, kérlek, hogy hintezed,
Vétek rucságától az uton örized,
Pokolbeli Sátán tömleczetől menced!

705 Akkor vigasztalod meg az én lélkemet,
Mert bé télyésited te az én kedvemet,
Vigásságra hozó meg busult szivemet,
S mind egy még nyitod az énéletemet.

a *meveltem* = műveltem, tettem

b *mellyekkel* [Értelemszerűen javítottuk.]

c *vettettem* [Értelemszerűen javítottuk.]

d *mellyre* [Értelemszerűen javítottuk.]

e *mellyeket* [Értelemszerűen javítottuk.]

710 Es így szent orczádot számtalan bűnőmről,^a
Te ellened fel tött ocsmány vétkeimről,
Kérlek, hogy fordicsd el cselekedetimről,
Bűneim homályát vedd el szemeimről.

Ugy a' bűnös lelkem a'te utáidra,
Tír sok bűnösökkel igaz rögulára,²⁷
Szomoruságokból hozád vigaságra
Siet, mind az szarvas a' hideg forásra.²⁸

715 Akkor eő hirdetni fogja jó vóltadot,
Álgya s magasztalja irgalmasságodot,
A' széllyes világon Atyai vóltodot,
Menyből alá szalott Isteni vóltodot.

CHRISTUS

720 Az atyám akarta, hogy én ez vilagra,
Országomból jőjek keserves kénokra,^b
Drága, szent testemnek ostorozására,
Adám fiainak szabadulására.

725 Azért jőjjön hozám hamar siecségel,
Kí meg vón terhelve bűnök terheivel,
Meg kötöztetettve őrdög kötelével,
Lelki nyavallyáit had kenyem kennettel.

730 Mellyet Attyám jovall, hogy lelki sebeket,
Bűnös embereken lévő fekélyeket,
Lelki, veszedelmes, sok betegségeket
A' földön gyógyicsák meg sebesetteket.

Atyám hatalmából mindent meg cselekszem,
A' meg hólt lelkeket meg elevenitem,
Homályos sziveket ém meg fényesítem,
Tömleczben levőköt palotára viszem.

735 Aki meg halgattya az én mondásimot,
Meg fogagya s hiszi az én szavaimot,
Hiven observállya az én parancsolátimot,
Nyeri egyedül el a' menyországot.

a bűnőmről [Értelemszerűen javítottuk.]

b jőjenek [A javítás aláhúzással jelölve.]

740 Megint ki én bennem hiszen erőss hittel,
Bizik erőst bennem töredelmeséggel,
Ha viaskodik is gonosz ellenséggel,
Csalárdságaiban nem merülhet az el.

745 Mert én minden lelket pokolból ki hozok,
Vétek köteléből sokakat fel óldok,
Nyaváljás lelkeknek orvosságot adok,
Néktek is minyájan jó példát mutatok.

750 A ti vetketeket válaimra veszem,
Pokolbéli Sátánt ma még segyenitem,^a
A ti lelketeket az Atyámhoz viszem,
Hogy ördög hatalmát semiévé teszem.

Mert én a' bűnösnek akarom térését,
Hogy sem ördögök kőszet pokolba esetétt,
Vagy kénköves való tóban szenvedését,^b
Bűdös ördögökkel együtt egetését.

755 Mellyre nézve titktek minyájan fel óldlak,^c
Ördög köteléből pokolból ki hozlak,
Ményei malasztal meg ajándekozlak,
Atyám országában nagyra magasztallak.

STATIO NONA

REX JUDEORUM

760 Mint vézsem eszemben az én országomot,
Egy hires illy királyn a' tartományomot,
Nagy álnokságával hatalmaságomot
El akarja venni fényes koronámot.

765 Semmi nélkül akar országomban hadni,
Nagy possessiomból elki posztítani,²⁹
Magam hazámból eppen ki gyomlálni,
Kedves kösségemből, vélem, kiforgatni.^d

a segyenit<k>em [Ráírással javítva.]

b való tóban [Értelemszerűen javítottuk.]

c Mellyre [Értelemszerűen javítottuk.]

d vélem forgatni [Szótagszám miatt javítva.]

Aki hiveimet nagy ravasságával
Mindenütt, a' hol járt praedicálásával,
Hóldittotta az eő kép mutatásával,
770 Hogy övévé tegye nagy hamisságával.

De én asztot néki soha nem engedem,
Mig én az világan életemet élem,
Hogy eő el fordicsa az én kedves népem,
Az után entőlle szamkivettetessem.

775 Inkáb eő ellenne nagyot cselekedem,
Igasz Judéában eőtöt ki hirdetem,
Hogy az országomban fel támadt ellenem,
És gyalázatosan őtöt el veszesztem.

780 Mert a' Judéában két királlynak lakni,
Két fejedelemnek országolni,
Egy biradalómban ketten uralkodni,
Nem jo, s sőt gyalázat még megis gondolni.

785 Mégis eő úgy akar, hogy legyen királlya,
Juda nemzetenek hatalmas nagy ura,
S ők biradalmokban hogy parancsolhatna,
És rutul engemet expédiálhatna.³⁰

790 De aszt tudgyam meg én azért meg folytom,
A' possessiomból őtöt ki hajatom,
Mint párt ütő ember/ világból ki irtom,^a
Hogy hatalmasb vagyok, néki meg mutatom.

Csak hogy a' sok között nem tudom mélylik az,
A' ki ki mutatná, kapna harmincz penszt az.

JUDAS

795 Hallode, Judea hatalmas királlya,
Harmincz ezüst penzre nagy szükségem vólna,
Hogy ha reménségem tudnám meg nem csalna,
Néktek meg mutatnám, ki Sidók kirallya.

800 Tehat meg mutatom, csak ram vigyázatok,
Az a' kép mutató, a' kit meg csokolok,
Siecségel őtöt mingyárt meg fogjátok,
Hogy tanyitványival el ne szalaszátok!

a ember [Értelemszerűen javítva]

(*Hic osculatur dicens:*)

Üdvöz légy, Rabi, Sidoknak kirallya!

REX JUDEORUM

805 Legyetek szolgálaim jó készülétekkel,
Dorongal s dárdákkal, és egyéb fegyverekkel,
Jó erőss spárgákkal s kemény kötelekkel,
És egyéb kénzásra való eszközökkel!

Rohanyatok rea, s földig nyomjátok le,^a
A' felső köntösét róllá huzátok le,
Mert tudom, hogy igen nagy gyötrelme,
Hogy meg változtatik most az eő köntöse.

810 Az után vészökkél jól meg vészőszétek,^b
Tetejétől fogva talpig meg verjétek,
Kegyetlenül ötöt, a' mint teczik nektek,
Kemény dorongokkal mind egybe törjétek!

CARNIFEX PRIMUS

815 Teteitől fogva talpig az eő testét
Meg verem, és rontom az eő álnok fejet.^c

CARNIFEX SECUNDUS

Többet s meg többet tészek az eő kenaihoz.

CARNIFEX TERTIUS

820 Ezerni ezerszer én meg szaporítottom,
Mivel aszt mondotta, templomot el rontom,
És harmad napra aszt éppen úgy fel rakom,^d
A' mint vólt az eelőt, éppen úgy fel allitom.^e

CHRISTUS

Nyomorultá lőttem bünös emberekért,
Le teszem lelkemet szabadulásokért.

a Rehanyatok [Értelemszerűen javítottuk.]

b vészőszte(ss)kéek [Ráírással javítva.]

c s [Szótagszám miatt javítottuk.]

d áaszt [Értelemszerűen javítottuk.]

e előt [Értelemszerűen javítottuk.]

BEATISSIMA VIRGO

825 Oh, emberi álat, miért te vetkezel,
A' parancsolaton miért által lépél,
Oly Istentelenül miért cselekűvél,
Illy keserűséget nekem miért szerzél?

Mert csak meg nem halok keserűségembe,
Hogj a' szent fiamnak fogságban esete,
A' fértelmes sidok Istentelensige
830 Hálojában ejtet sok szenvedésekre.^a

A mélyeknek Judás lón második oka,^b
Hogy el arultaték tölle az eő ura,
Ki annak ellöte vala tanitoja,
Több apastalokkal jóra oktatoja.

835 Mellyre nezve reád az én beszedemet,
Fordítottom, átkozot Judás, szemeimet.^c
Mért kellett tenéked a te mesteredet,
El adni sidoknak ajó Istenedet?

840 Mért foszta meg engem kedves szent fiamtól,
A'te teremtőtől, az áldot Jesustól,
Drága születtemtől, az Egek Urától,
Méhemből származot föld alkotójától?

845 Oh, nagy csalárdságnak Judás fejedelme,
Azén szülött fiam teneked mit véte,
Hogy ellenségének adád fegyverére?
Lelked ismérleti hogy vihete erre?

Nem de eő szencsége tégedet választá,^d
Az Apastalságra tizenketődiknek,^e
És nagy bécsületre igen magasztala,
850 A' mélyet tetölle nem érdemlész vala.^f

a szenvedése<g>kre

b A mélyeknek [Értelemszerűen javítottuk.]

c [Az átkozot első t betűje utólag beszúrva az á és a k betűk fölé.]

d [A de szó föléírással betoldva.]

e tizenke<d>tődiknek[Föléírással javítva.]

f A' mélyet [Értelemszerűen javítottuk.]

Mért lól, Istentelen, oljan háladatlan,^a
Miért szent fiamot ejted fogságban,
A' gonosz sidoknak az ők hatalmakban?
Talám gyönyörködöl az eő kényaiban?

855 Nagy tiszteletett tész bezeg az uradnak,
Szép hála adást tész teremő uradnak,
Jó téteményiért a' világ urának,
Kit föld -s Menyország válik az urának.

860 Csák annyi szeretet vólte te benned,
Hogy csok által tólled a' te szent Mestered,
El adáttassék az igaz vezéred,
Ki szent malasztyával nevele fel téged?

865 Ha olj kívánsagod az ezüst penzre vólt,
Nem harmincz penzeket, hanem három százat,
Bé járván, s koldulván az egész világot,^b
Én szerzettem vólna szükségedre valot.

870 Csak hagyta volna meg azén szent fiamot,^c
Ne arultad volna el én magzatomot,
A' ki mindeneket egyedül alkotot,
Sok szükölködőknek minden jokat adott.

(Hic Judas it ad suspendendum se.)

JUDAS

Oh, mely igen vesztem el üdvösségemet,
Világi hívságért az én életemet,
Egy kis nyereségért a' bűnös lelkemet,
Hogy el adám uram, nyerek veszedelmet.^d

875 Azért én el megjek, fel kötöm magamat,
Mert nagyot vétettem, hogy az én uramat,^e
El árulám, s adám jó praeceptoromat,
Sidok királyának Jesus Christusomat.

a Mert [Értelemszerűen javítottuk.]

b küldülván [Értelemszerűen javítottuk.]

c hatad [Értelemszerűen javítottuk.]

d veszedelmet [Ráírással javítva.]

e vetettem [Értelemszerűen javítottuk.]

DIABOLUS

Jaj, peg igen illesz az akasztófára!^a
A világnak reszét jobjára be jártám,
Adám fiai köszt sokat már meg csaltam,
De még én ilyenre soha nem tanáltam,
Mesterségem által eddig nem kapjattam.

Kiben nekem ilyen nagy kedvem lett vólna,
Ami némű vagyon ebben a Judásban,
Mert nezzéteksze, még az akasztó fára,^b
Ugy illik, mint roza templom oltárára!

Mellyre nezve eőtöt mingyárást le vágom,^c
Szemetek láttára melljét ki hasitom,
Publice a lelkét onan én ki vonom,
Meljre régtől fogva vagyon kívánságom.^d

Ha ha, ha ha, ha ha, ha, de megis ha ha, ha!
Láttýátoke ihon van a' Judás lelke?
Sok fáracságomnak e lón az eő bére,
El nem nyertem vólna asztot én eő tölle,
Ha el nem adatot vólna az Isténe.

(Hic parum pausat.)

Jöl lehet, hogy kedves és a' lélek nálam,
Meljet mig meg csaltam, sokat fáradosztam,^e
De mégis ti néktek másét oda adnám,
Ha láthatnám, bizony, fel váltanám mingyárt.

Másként aszt ingyen senkinek sem adom,
Inkább holnap után Durciónak meg mondom,
Süsse meg én nékem ugy, a' mint kívánom,
Ígen jó ezüleg ötöt fel abálom.³¹

REX JUDEORUM

Vitettessék mingyárt el Pilástushoz eő,^f
Had kerdezie meg, hogy ugyan királlje eő!

(Christus ducitur ad Pilatum.)

a [Az egész sor aláhúzva.]

b fáj<a>ra [Szótagszám miatt javítottuk.]

c Mellyre [Értelemszerűen javítottuk.]; <f>vágom [Ráírással javítva.]

d méljre [Értelemszerűen javítottuk.]

e Méljet [Értelemszerűen javítottuk.]

f P<a>ilátushoz [Ráírással javítva.]

PILATUS

Te vagy e a' Sidoknak királya?

CHRISTUS

Te mondáde, hogy király vagyok én?

CAIPHAS

910 Mitévők, hogy a' nyelvét meg fogjuk,^a
A' világból eőtöt itten ma ki ircsuk?

ANNAS

Mivel a' kősséget álnok szavaival,
Ellenünk indittya prédikálásával,
Ámbár ha igazis, de iszonyu kinnal,
Meg kel neki halni, keserves halálal!

CARNIFICES

915 Igasság, igasság, meg kel néki halni!^b

PILATUS

Nem hallode, menyi bizonságot mondanak
Te ellened, hogj meg kellyen halnod?

CHRISTUS (*tacet.*)

PILATUS

920 Nekem nem szólhasze az én szavaimra?
Nem de nékem szabadulásomra,^c
Hatalmam van avagy hogy keserves halálra,^d
Külgyelek tégedet magas kereszt fára?^e
Akarjátók e hogy el bocsassam eőtött?

CARNIFICES

Ha aszt el bocsátod, Császárnak barattya,
Sohais nem lészesz te jó akaroja.

ANNAS

925 Jöbb lesz egy embernek Világról el veszni,
Hogy sem a' kősseget egybe zurzavarni.

a Mitévők (jok) hogy [A törlés aláhúzással jelölve.]

b me<|>g [Ráírással javítva.]

c szabadulásomra [Értelemszerűen javítottuk.]

d Hatalma avagy [Értelemszerűen javítottuk.]

e keszeszt [Értelemszerűen javítottuk.]

CARNIFICES

Igasság, igasság, el kel néki veszni, azért feszitessék megh!

PILATUS

Ugy, de semmi gonoszt nem úsmérek ő benne.

JUDEI, SEU CARNIFICES

Ha nemis, ugyan csak feszitettessék megh!

PILATUS

930 A ti királytokot feszicsem e én megh?

CARNIFICES

Nincsen királljunk, ha nem csak Császárunk.

PILATUS

Artatlan vagyok én ennek az igaznak^a
Vérétől, ti lássátok, ha meg őlitek!

CARNIFICES

Az eő vére mi rajtunk, és a' mi maradvanyinkon.

PILATUS

935 Vigyéték el őtöt, és törvénytek szerent szentenciástassék halálra!

CARNIFICES

Kálvaria hegyén kell eőtöt meg őlni!

REX JUDEORUM

940 Rohanyatok reá, s mingyárt nyomogyátok,
Teteitül fogva talpig verjétek meg,
Hadd erize kényát, korbácsojatok meg!
El hitetem vélle, hogy nagyobb vagyok még.

Királyi koronát tóvisből fejére
Hozzátok hamarság, mert eő aszt kereste,
Hogy meg koronazák, azaz eő érdeme,
Mert nem figyelmezett a mi törvényűnkre!

CHRISTUS

945 Atyám akaratja világ fiaiért,
Hogy az ostorokot az údvösségekért,
Fel vegyem s szenvedjem csak a' bűnösökért,
Sátán tömlecziben lévőök sok foglokért.

^a agaznak [Értelemszerűen javítottuk.]

REX JUDEORUM

950 Majd kedved telhetik a' szenvedésekben!
Hozzatok kereszt fát, s nyomjatok a' földre,
Feszítessék meg eő világnak e/ötte,^a
Mert törvényük szerént asztot érdemlette!

(*Hic crucifigitur Christus.*)

Tollite, tollite crucifigite illum.

CARNIFICES

955 Szállj hát le te ínnet most a' kereszt fáról,^b
Szabadidcs meg magad a' sok kénaídtól,
Mencs meg magadót a' keserves haláltól!
Kérsze szabadságot a' te szent Atyádtól?^c

CHRISTUS

Éli éli lamma sabaktáni!
En Istenem, en Istenem mért hagyál el engem?

CARNIFEX PRIMUS

960 Egy cseppett sem félek, hogy meg szabadicsa,
Íllyést bizonyára helyyaba kiáltya,^{d, 32}
Mert már az eő Attya magzattyát el hatta,
Az eő szenvedését el nem veszi rólla.

CHRISTUS

965 Pater, in manus tuas commendo spiritum meum!
Attyám, szent kezedben lelkemet ajánlom!

(*Hic emittit Spiritum. Joseph de Arimathea petit facultatem á Pilato deponendi corpus Domini Nostri Iesu Christi de cruce.*)

JOSEPH AB ARIMATHEA^e

Engedd meg, szent testét Jesusnak, Piláte,
A' nagy kereszt fáról hogy hadd vehessem le,
Annyi irgalmaság légyen a' szívedben,
Meg szolgálom néked, ha élek életbe.

a ellötte [Értelemszerűen javítottuk.]

b ha [Értelemszerűen javítottuk.]

c Atyától [Értelemszerűen javítottuk.]

d íllyés [Értelemszerűen javítottuk.]

e [A szerepnevet pótoltuk.]

PILATUS

970 Nem bánom, csak vedd le, mert meg éri vélle,
A' mit eő keresett, már végére méne.

(Joseph invitat Nikodemum ad depositionem corporis Christi.)^a

JOSEPH AB ARIMATHEA

A Christus szent testét, jőj el, Nikodéme,
A nagy kereszt fáról, segélly meg, vegyűk le,
Mert én csak egyedül nembírok eő vélle,
975 Nem bánám, hogy ha még vagy három el jőne!

(Hic Angeli cantant et post cantionem sequitur Epilogus:)

EPILOGUS^b

Meg hallátok előb, Isten eő felsége,
Az semmiből mindent egyedül teremte,
Az eő nagy hatalmát hogy ki terjesztette,
Világ fiainak aszt ki jelentette.^c

980 Mellyek szaporotak Adám és Evátúl,^d
Isten malasztyából az első atyáktól,
Kik gonosz Sátánnak a' csalárdságától,
Meg csalatattanak nagy álnokságától.

A Paradicsomnak gyönyörű kertében,
985 A' meg tiltot fának az eő gyümölcsében,^e
Hogy önek minyájan esénk nagy vétekbén,³³
Menyből le vetettett ördög kötélében.

De Isten második szemelleybe szálla
A' földre, benűnköt ki meg szabaditta,
990 Eő szent halálával pokolból ki hozza,
Hogy Adám Attyánkal bűnbén estűnk vala.

a Nikodem [Értelemszerűen javítottuk.]

b [A dráma zárlatának hiányzó címét pótoltuk.]

c aszto [Értelemszerűen javítottuk.]

d Mellyek [Értelemszerűen javítottuk.]

e csümölcsében [Értelemszerűen javítottuk.]

995 Kinek szent halálat Amassa példázzá,
Az eő halálával nem rég figurázá,
Joáb kard pengével hogy által nyársalá,^a
E' világból eőtöt hamar ki gyomlálá.

Tóbiásis igen szépen ábrázolá,
Christus veszedelmét éppen ki mutatá,
Mikor a' hal szegent el nyelni akarjá,
Hogy az életitől eőtöt meg fosztaná.

1000 Hasonló képpen az Izraelnek népe,
Sok üldözésével artatlanul képze,
A' Hollófernestől való szenvedése,
De végtére néki a' feje el vesze.

1005 Ugy Christus Jesus is az ördögnek fejét,
Meg veré s meg rontá az eő kevély fejét,
Szenvedése által le nyomá a' fejét,
Keserves halállal meg gyalázá fejét.

1010 Es minket Pokolnak torkából ki hozá,
Hogy drága szent teste magas kereszt fára
Fel feszítettetek Világnak láttára,
Bűnös embereknek szabadulására.

1015 Mellyre nézve kérlek, kik itt jelen vadtok,^b
Christusnak halálát a'kik meg láttátok,
Jót cselekegyetek s büntől távozatok,
Mivel ma Pokolból ki szabadultatok.

Amen immár vége. Laus Deo.
Sit Laus Deo Patri.

A MŰ ADATAI

A dráma kézírata a Csíksomlyói Ferences Rendház könyvtárában, a *Liber exhibens actiones para-scevicas...* kéziratot 693–714. lapjain található. Modern helyesírású kiadása, *Nagypénteki stációk* címmel a *Nap, hold és csillagok...* modern válogatásban található, ott a szöveget Nemes Katalin gondozta. A betűhív szöveg, kritikai kiadásban itt jelenik meg először. A drámáról említést tesz tanulmányában Bándi (1896, 290.), Fülöp (1897, 31.), Angyal (1940, 493.), és Pintér (1993, 114.). *Kilián-Pintér-Varga* (1992, 46. N. 12.) az alábbiakat is megjegyzi erről a passiójátékról: „A passiót Ádám és Éva kiűzetése a paradicsomból és a megváltásról szóló égi tanácskozás előzi meg. A passió közben előképek Joab, Amasa, Tóbiás, Judit és Holofernész”. Az ószövetségi előképeket tárgyalja Medgyesy-Schmikli (2001, 188, 191, 197; 2002b, 222, 230–231.)

a kar pendével [Értelemszerűen javítottuk.]

b Mélyre [Értelemszerűen javítottuk.]

A darab nyilvánvalóan töredékben maradt ránk, valószínűleg azért, mert már ugyanilyen töredékes változatban volt az eredeti kézirat az ismeretlen 18. századi másoló idején is. Az sem zárható azonban ki, hogy a másoló hanyagsága miatt maradt ránk így töredékesen ez a darab, azaz, hogy gyorsabban végezzen a hosszúnak tetsző feladattal, az első három statiot kihagyta. Furcsa, hogy a darabnak van prologusa, míg az első három statio hiányzik. Az előadás 1723-ra datálása a másoló megjegyzése miatt (circiter – körülbelül) bizonytalan, a nagypénteki nap azonban bizonyos. Lásd a prologus kitételét: „A mai Szent napon a Christus szenvedett.”

A DRÁMA RÖVID TARTALMA

PROLOGUS

Elmagyarázza a történeteket és azok kapcsolatait az előképekhez. E különösen bonyolult szerkezetű és szemléletű dráma jeleneteit az alábbi tartalmi áttekintésben külön is összekapcsoljuk a prologussal, amely előre utal minden jelenetre, az előképekre azonban nem önmagukban, hanem a szenvedéstörténettel való párhuzamukban. Az első négy jelenet hiányzik, ezért a prologust rögtön a negyedik statio követi.

STATIO 4 (ELSŐ ELŐKÉP)

Joab barátságot színelve fogadja Amassát. Csókkal köszönti, ám a következő pillanatban hirtelen leszúrja. (2Sám 20,7–13). A jelenet végén megjelenő angyal elmondja, hogy Amassat úgy csalta törbe Joab, ahogyan Jézus Krisztust árulta el csókjával Júdás. (V.ö. a prologus 73–76. sorával.) **19. versszak**

STATIO 5 (MÁSODIK ELŐKÉP)

Tóbiást nagy veszély fenyegeti: a Tigris vizében élő hatalmas hal akarja lenyelni. Tóbiás Istenhez fohászkodik, mire egy angyal száll le a mennyből. Az ő segítségével Tóbiásnak sikerül megmenekülnie. Az angyal párhuzamba állítja Tóbiás szenvedését Krisztus szenvedésével. (V.ö. a prologus 77–8. sorával.) **20–22. versszak**

STATIO 6 (HARMADIK ELŐKÉP)

Nabugodonozor hatalma teljében Melotin meghódoltatására indul, azonban Melotin polgárai ellenállnak. Ekkor Nabugodonozor rettegett hadvezérét, Holofernest bizza meg, hogy erőszakkal kényszerítse térdre az ellenszegülőket. Holofernes senkinek nem kegyelmez. A jelenet végén Donulus siratja Melotin bukását. (V.ö. a prologus 89–92. sorával.)

STATIO 7 (NEGYEDIK ELŐKÉP)

Holofernes Melotin után Jeruzsálem ellen fordul. Izrael fiai Istenhez fohászkodnak, hogy mentse meg őket a rabságtól és a pusztulástól. Ezzel egy időben Achior azt tanácsolja Holofernesnek, hogy járjon utána annak, Izrael vétkes-e Isten előtt. Ha nem, akkor legyőzhetetlenek: Isten megvédi őket minden veszedelemtől. Achior párttűtés vádjával egy fához kötözik. Ekkor jelenik meg Judit, aki a zsidóságot imádkozásra buzdítja, majd maga is Istenhez fohászkodik. Isten megjelenik előtte, s biztosítja Juditot arról, hogy megsegíti őt. Judit – megfogadva Isten tanácsát – kicsinosítva meg Holo-

fernes táborába. Színelte alázatossággal azt tanácsolja Holofernesnek, hogy fegyver helyett éhínséggel sújtsa Jeruzsálemet: így biztos lenne győzelme. Holofernes ebédre hívja Juditot, ahol Judit lefejezi a kegyetlen hadvezért. A jelenet Judit felmagasztalásával zárul. (V.ö. a prológus 105–112. sorával.)
25–26. versszak

STATIO 8

Krisztus az emberiségért vállalt szenvedéséről beszél, majd az Emberiség szószólója kéri Istent, legyen irgalmas a bűnösökkel szemben. Ezután a megtérni akaró vétke kér könyörületet Istentől. A jelenetet Krisztus zárja: feloldozza a bűnösöket vétkeik alól.

STATIO 9

Júdea királya (Heródes) félti hatalmát Krisztustól. El akarja fogatni, melyben Júdás lesz segítségére: 30 ezüstpénzért csókjával árulja el Jézust. Ezután megjelenik Mária, aki keservesen siratja fiát, s a történetekért Júdást okolja. Júdás elindul, hogy felkösse magát, ekkor megjelenik az Ördög, s magával viszi Júdás lelkét. Heródes Pilátushoz küldi Krisztust. A tömeg Krisztus kivégzését követeli, Pilátus mossa kezeit. Krisztust keresztre feszítik. Halála után Arimateai József kikéri Krisztus testét Pilátustól. A jelenetet az angyalok éneke zárja, s rögtön kezdődik az epilógus. (Mt 27,11–59; Mk 15,1–45; Lk 23,3–52; Jn 18,33–19,38)

EPILOGUS

Az angyalok a dráma előképeit állítják újra párhuzamba Krisztus szenvedésével. A jelenet végén a bűnbocsánat fontosságát hangsúlyozzák.

SZERZŐ-SZÍNREVIVŐ

A kézirat a szerző nevét nem tünteti fel. *Fülöp Árpád* (1897, 12.) névsorában 1723-ról nincs adat.

FORRÁS

A dráma forrását az Ó- és Újszövetség vonatkozó könyvei jelenthetik. Ezekre a bibliai helyekre tárgyi és nyelvi jegyzeteinkben hivatkozunk. Az előképek esetében az ószövetségi könyveket pontosan megjelöltük tárgyi és nyelvi jegyzeteinkben; az újszövetségi könyvekből nyilván a négy szenvedéstörténetet használta az ismeretlen szerző. A szenvedéstörténeti jelenetek esetében azonban már a korábbi passiójátékokból is felhasznált részeket. Így például nyilvánvalóan jól ismerte az 1721-es játékot, s ebből a számára szükséges részeket hosszasan idézi is, úgy azonban, hogy egy-egy szót közbevetve vagy elhagyva javítja is a sorok szótagszámát, rímeit, vagy egyszerűen csak a saját igényei szerint módosítja a szöveget. stb.

ELŐADÁS

A passiójátékot minden bizonnyal 1723-ban adták elő, nyilván nem töredékes formában. Az előadás idejének bizonytalansága annak tulajdonítható, hogy a kéziratot drámát csak a 18. század közepe

táján kezdték másolni, s a másolást nyilván a fiatalabb szerzetesekre vagy növendékekre bízta, s így a másoló csak ennyit írt a darab elejére *3-tius de Anno 1723 circiter*. A napot vagy az alkalmat nem jelöli meg a másoló, ezt csak a kutatás következtette ki a darab témájából.

1723-ban nagypéntek március 26-ára esett, *Pintér* (1993, 114.) szerint ekkor vitték színre Csík-somlyón. Az előadást a rendezői utasításokból részben rekonstruálni is lehet. A negyedik stációban olvassuk az alábbi utasítást: *Intrat Christus et aperta cortina*, azaz „bejön Krisztus és nyitva van a függöny”. Eszerint Csík-somlyón használtak függönyt a színpadon. A hetedik stációban egy másik rendezői utasítás szerint visszatérnek Izrael fiai, ezután leengedik a függönyt, majd azonnal széthúzzák. A függönynek tehát a darab szcenikájában komoly funkciója volt. Később ugyanebben a stációban újból olvashatjuk az *aperta scena*, azaz „nyitva van a függöny” utasítást. Még később ugyanebben a színben Judith már *aperta prima cortina* előtt játszik. Ha a *cortina prima* jelzőt kap, akkor sejthetjük, hogy az első függöny mögött volt egy hátsó azaz egy második (*secunda*) függöny is. Az első és hátsó függöny létre kissebeni (Sabinov: *Fejér* 1956, 381–384; *Kilián* 1994, 610.) és más piarista adataink is vannak (*Demeter* 1989, 103; *Piarista iskoladrámák* I. 406.). A rendező technikai készségét egyébként is próbára tehetette még néhány utasítás. Az ötödik stációban Tóbiást egy nagy hal akarja lenyelni. A hetedik stációban Achiort egy fához kellett kötni, a kilencedik stációban pedig keresztre kellett feszíteni Krisztust. Énekre, zenére vagy táncra mindössze egy alkalommal nyílt lehetőség a darabban. A kilencedik stáció végén az angyalok énekelnek, s az ének után azonnal kezdődik az Epilogus.

Meggonddokoztató a jelenetek *statio* elnevezése, mely nagypénteki körmenetre vagy a kálvária stációira utalhatna, akárcsar az 1721-ben előadott drámában, a sok utalás a színpadra és a kétféle függönyre azonban – talán csak látszólag – ellentmond ennek. (Tudjuk ugyanis, hogy a csík-somlyói passiók egy részét vagy egyes jeleneteit a kálvária egy-egy stációja előtt adták elő.)

SZÖVEGKRITIKAI JEGYZETEK

A szöveget betűhíven adtuk ki. Ettől csak az alábbiakban tértünk el. A tulajdonneveket és a verssorok első szavait mindig nagybetűvel kezdtük. A rövidítéseket feloldottuk. Az aláhúzott szavakat, minthogy ez egyértelműen a törleszt jelöli, kihagytuk, jegyzeteinkben azonban < > háromszögletű zárójelek között hoztuk. A szótaghibás verssorokon csak abban az esetben javítottunk, ha az egy-két szótag hozzáadásával vagy kihagyásával a szöveg értelme ugyanaz maradt. A kis és a nagy betűk (c,C, g,G; s,S, v, V stb.) nem minden esetben különböztethetők meg. Minden lap tetején látható egy kereszt, azt jelezvén, hogy a másoló Jézus nevében kezdi a lap másolását, ezeket a szimbolikus jeleket nem vettük figyelembe. A számokkal jelzett számneveket minden esetben betűkkel írtuk át. A rendezői utasításokat legtöbb esetben a margóra írja a másoló, s csak a szövegből derül ki, hogy hová, melyik szövegrészhez kell érteni azt. A szerepneveket egységesítettük, s meg is kellett különböztetni például Jakabus apostolt Jakobustól, azaz Jákob pátriárkától. A József történetben szereplő Júdás József testvére. Jákob pátriárka fia nem azonos tehát a Jézust eláruló Júdással. Ezért a szerepneveket módosítanunk kellett, a módosított nevet azonban mindig kurzív betűvel jeleztük. A Rex Judaeorum minden esetben Heródest jelöli. A latin szövegrészekben a bibliai tulajdonneveket (pl. *Israel*) részben ragozatlanul, részben latinossal használja a szerző. A további tudnivalókat tárgyi és nyelvi jegyzeteinkben közöljük.

TÁRGYI ÉS NYELVI MAGYARÁZATOK

- 1 *Injungaltatott* = hozzákapcsoltatott
- 2 *Amfiat* = a Bibliában nem szerepel, lehet elírás Amaza helyett. Amaza történetében azonban csók nem, csak ölelés szerepel (2Sám 20, 7–13.).
- 3 I. Tóbiás könyvét
- 4 *Hollófernesz* = Holofernes Nabukodonozor hadvezére. *Melotin*: a Bibliában ismeretlen, itt valószínűleg fiktív földrajzi név.
- 5 Jud 2, 4–13, 28.
- 6 *Sirias* = AsszírIA

- 7 *Judit* = héberül vagy arámul írt ószövetségi könyv hősnője, aki ragaszkodika törvényhez, s szülőföldjét Bethúliát Holofernes meggyilkolása által megmenti a pusztulástól. (Jud 1–16.)
- 8 *Tóbbias* = ószövetségi könyv főhőse, akinek házassága történetét valamint szeme meggyógyítását adja elő a könyv. (Tób. 1–13.)
- Joáb* = Dávid vezére (2Sám és 1Kir)
- 9 *kélek* = kérlek
- 10 *Amaza* = az izmaelita Jitra (2Sám 17, 25.) vagy Jeter (1Krón 2,17) fia, a lázadó Absalom hadvezére. Absalom halála után Dávid megkegyelmezett neki, és Joáb helyett fővezérévé tette (2Sám 19,14). Joáb Gibeon mellett orvul megölte Amazát, mert eltúrte Seba lázadását (20, 7–13).
- 11 *Nabugodonozor* = Babilónia királya (Kr. e. 605–562.)
- 12 *furjájával* = fúriájával, haragjával
- 13 *Samáriáig* = Izrael nagy városa Jeruzsálemtől Északra mintegy 50 kilométernyire
- 14 *Jerikóig* = a Jordán völgyében fekvő régi városig
- 15 *Amalek* = Ézsau unokája (Ter 36, 12), az amalekiták ősatya. Izrael fiai sokat hadakoztak velük (MTörv 25, 17–19). Először Józsué győzte le az amalekitákat, miközben Mózes imádkozott a győzelemért (Kiv 17, 8–13).
- 16 *Achior* = Ammon fiainak vezére (Jud 5,5)
- 17 *káldéusok* = Északarábia lakói, az asszírok ellenfelei
- 18 *privályon* = megfosszon
- 19 *colállya* = tiszteli, imádjá
- 20 *impédiálnak* = akadályoznak
- 21 *fel ájasztuk* = szétfeszítettük
- 22 *Osias* = Uzija: Betulia egyik előljárója: Jud 8,34
- 23 *ésegelis* = éhséggel, kiéheztetéssel is
- 24 *solicitald* = hívd ide
- 25 *őnek* = evének, ettek
- 26 *kül* = kívül
- 27 *tír* = tér
- 28 Zsolt 41, 2.
- 29 *possessiombol* = vagyonomból
- 30 *expédiálhatna* = számkivethetne, kiűzhetne
- 31 *ezüleg* = ízzel
- 32 *helyyaba* = hiába
- 33 *őnek* = evének vettek

UNKNOWN AUTHOR

STATIONS OF GOOD FRIDAY (WITH PREFIGURATIONS)

Csiksomlyó, Good Friday, March 26th, 1723

ESSENTIAL DATA

Manuscript: *Liber exhibens actiones parascevas...*, 693–714. Published with modern orthography in *Nap, hold és csillagok...* The play is a fragment.

The short content of the play:

PROLOGUE

It explains the plot and the relation of the events to their prefigurations. This play has an extraordinarily complicated structure and approach: the Prologue refers to the scenes one by one but the prefigurations themselves are not mentioned, only the parallel between them and the Passion is pointed out.

The first four stations are missing, so Statio 4 follows the Prologue.

STATIO 4 (First prefiguration)

Amassa is received by Joab pretending friendship. Joab greets him with a kiss, but in the next minute he stabs Amassa to death (2 Samuel 20,7–13). The Angel appearing at the end of this scene tells that Amassa was deceived in the same way as Judas betrayed Jesus by kissing him.

STATIO 5 (Second prefiguration)

Tobias is in great danger – a huge fish living in the Tiger River wants to swallow him. Tobias invokes God, and an Angel descends from Heaven. The Angel helps Tobias escape. The Angel draws parallel between Tobias' torment and Christ's Passion.

STATIO 6 (Third prefiguration)

Nabugodonozor (Nebuchadnezzar) at the zenith of his power sets out to subdue Melotin, but its citizens withstand the attack. Nabugodonozor then commissions Holofernes, his dreadful commander to reduce the rebellious men to obedience. Holofernes gives mercy to nobody. At the end of the scene Donulus mourns the fall of Melotin.

STATIO 7 (Fourth prefiguration)

Melotin having subdued Holofernes turns against Jerusalem. The sons of Israel invoke God to rescue them from slavery and death. At the same time Achior advises Holofernes to find it out whether God considers Israel guilty or not. If not, it means they cannot be defeated, because God will shield them from every peril. Achior is accused with revolt and tied to a tree. At that moment appears Judith who exhorts the Jews to pray, and she invokes God herself. God appears and gives His word that He will help Judith. Taking God's advice, Judith dresses up and goes to Holofernes' camp. Pretending submission she advises Holofernes to overtake Jerusalem with famine instead of arms; that would ensure victory for him. Holofernes invites Judith for dinner; during which Judith decapitate the merciless commander. The scene ends with the glorification of Judith.

STATIO 8

Jesus talks about his passion for mankind, and then an advocate of Mankind asks the compassion of God for the sinners. After that a sinner wishing to be converted begs mercy from God. The scene ends with Christ giving remission to the sinners.

STATIO 9

The King of Judea (Herod) is afraid of Jesus taking his power. He would like to arrest Jesus, and Judas will help him with that: for 30 silver coins he is ready to betray Jesus with a kiss. Then Mary appears and mourns her Son bitterly, and accuses Judas for what happened. Judas sets off to hang himself, then Satan appears, and takes Judas' soul with him. Herod sends Jesus to Pilate. The crowd demands Jesus to be executed, and Pilate washes his hands. Jesus is crucified. After his death Joseph of Arimathaea claims Jesus' body from Pilate. The scene ends with Angels singing, and Epilogue follows. (Matthew 27,11-59; Mark 15,1-45; Luke 23,3-52; John 18,33-19,38)

EPILOGUE

The Angels draw a parallel between the prefigurations of the scenes in the drama with Christ's Passion. At the end of the scene they emphasize the importance of absolution.

AUTHOR

The author's name does not appear in the manuscript.

SOURCES

The source is the Bible; the prefigurations are taken from the Old Testament.

PERFORMANCE

Dating the drama 1723 is vague (*3-tius de Anno 1723 circiter*), but the day of Good Friday (March 26th) is clear from the Prologue.

Stage instructions (e. g. *Intrat Christus et aperta cortina, aperta prima cortina*) reveal that a curtain was used at Csíksomlyó.

Scenes are named *staios* referring to the stations of the Calvary or that of the Good Friday procession.

4.

ISMERETLEN SZERZŐ

JÁTÉK AZ UTOLSÓ ÍTÉLETRŐL

Csíkssomlyó 1725. március 30. nagypéntek

[SZEREPEK:

ARISTIPPUS
EPHEBUS PRIMUS
EPHEBUS SECUNDUS
EPHEBUS TERTIUS
EPHEBUS QUARTUS
EPULO
AMICUS PRIMUS
AMICUS SECUNDUS
AMICUS TERTIUS
LAPISTUS
INCREDULUS PRIMUS
INCREDULUS SECUNDUS
INCREDULUS TERTIUS
INCREDULUS QUARTUS
DISCANTISTA
ANIMA
CORPUS
DIABOLUS PRIMUS, PONPELUS
DIABOLUS SECUNDUS, CAJUS
DIABOLUS TERTIUS, ANACHETUS
DIABOLUS QUARTUS, JULIUS
DISCIPULUS PRIMUS
DISCIPULUS SECUNDUS
DISCIPULUS TERTIUS
DISCIPULUS QUARTUS, JULIUS
DISCIPULUS QUINTUS
DISCIPULUS SEXTUS
DISCIPULUS SEPTIMUS
DISCIPULUS OCTAVUS
DISCIPULUS NONUS
DISCIPULUS DECIMUS
DISCIPULUS UNDECIMUS
DISCIPULUS DUODECIMUS
ENOCH
ELYAS
ANTIKRISTUS
ANGELUS
ANGELUS PRIMUS
ANGELUS QUINTUS
ANGELUS SEXTUS
ANGELUS SEPTIMUS
ANGELUS NONUS
ANGELUS UNDECIMUS
JUDEX ULTIMAE DIEI = FILIUS
UNUS EX JUSTIS
UNUS EX DAMNATIS
LUCIPER
DIABOLUS PRIMUS

DIABOLUS SECUNDUS

DIABOLUS TERTIUS

DIABOLUS QUARTUS

DIABOLUS QUINTUS

DIABOLUS SEXTUS

DIABOLUS SEPTIMUS

1. ANIMA DAMNATA: SUPERBUS

2. ANIMA DAMNATA: AVARUS

3. ANIMA DAMNATA: LUXURIOSUS

4. ANIMA DAMNATA: GULOSUS

5. ANIMA DAMNATA: INVIDUS

6. ANIMA DAMNATA: IRACUNDUS

7. ANIMA DAMNATA: TORKOS

PATER

SENIOR 1-24.]

PRIMUS

Actio antiqua satis sine initio
De Anno circiter 1725/26.

SCENA SECUNDA

ARISTIPPUS

Hivattattam vala mára jól lakásra,
Epicuriusnak eö udvarlására,
Kedves Barátimmal inferentiara,
S jövendö dolgoknak meg gatolására.

5 Látom pedig, senki itten nincsen jelen,
Meg nem gondolhatom, az oka mi legyen,
Ki ki közülletek az utra ki menyen,
S, kedves barátimtol tudakozast tegyen.^a

10 Mondgyatok meg néki már praesentiamot,^{b, f}
Ött akarom latni, mint jo barátomat,
S' néki jelenteni titkos dolgaimot,
S' az után követni fel tet utaimot.^c

(*Hic abeundo Servi tertius, quartus.*)

15 Szerentsétlen dolog talám öt találta,
Mivel már a' délt is ora meg haladta,^d
A'karattyát máról el is halástotta,^e
Mért a' jó lakásnak nincs semmi látatja.

20 Azt is vélem, talám meg akart trefálni,
Az eö barátival Aprilist járatni,
Mért e'féle dólga szokot néki lenni,
Meljért ma eö véle öszve fogok veszni.

a kedés [Értelemszerűen javítottuk.]

b Modgyatok [Értelemszerűen javítottuk.]

c utnak [A másoló minden versszak végére még egyszer kiírta az utolsó szót, ezeket az órszavakat jelzés nélkül elhagytuk.]

d délt s' [Értelemszerűen javítottuk.]

e haláslátta [Értelemszerűen javítottuk.]

EPHEBUS PRIMUS

Ne' gondold, jó uram, azt nem cselekedte,
Aprilis jarasnak nintsen most ideje,
Okoson pediglen eztet hogy mivelte,
Máskent rá szál sokak rosz bal itilete.

25 Talam hatra vagyon még jó barátihoz,
S' azok miatt késik, nem foghat uttyahoz,
De tam el erkezik már parulajához,²
Az után eő véle ülhettek asztalhoz.

ARISTIPPUS

30 Mint monád, jó szolgám, ám bator ugy lenne,
Máskent tréfajaval nékem nagy kárt ténne,
Hiremben, nevemben meg kússebitene,
Gyalázátba sokak előtt is keverne.

EPHEBUS SECUNDUS

Aprilist te veléd talám nem jartatott,
De vele szandeka tovabbra haladot,
35 Vagy sok dolog irant meg gáto/tatott,^a
S az eő szandekiban azért el maradott.

Vagy pedig mü késen jöttünk a' lakásra,
Elebré invitált vala asztalára,
40 S' nem vélte, hogy el jösz ma udvarlására,
Azért el sietett, s nem vártt vatsorára.^b

(Hic comparent duo servi.)

EPHEBUS TERTIUS

Parantsolatodnak mü eleget tettünk,^c
De sóhult barátod nyomát nem vehettük,
Más, több barátival bővön beselgettünk,
Töllök is mü öttöt eleget kerdestük.

45 De senki bizonyost rólla nem mondhatott,
S nyomara is münkött nem igazithátott,
Eök is velednek, hóva ragadtatott,
Talam az ördógtól el szagattatott.

^a irant gátotatott [Értelemszerűen javítottuk.]

^b vatt [Értelemszerűen javítottuk.]

^c tetzünk [Értelemszerűen javítottuk.]

ARISTIPPUS

50 Mifele ördögtől szagattatott eő el,
Szovaidnak módgyat nem gondolhatom el,
Azért sies, nékik hívásokra meny el,
Eők e' dolgot nékem hadd beszélhesek el!

(Hic abit Ephebus tertius.)

EPHEBUS QUARTUS

55 Ki nem gondolhatom, e' dolog mi legyen,
Asztalának hogy ily hamar véget veszén,
S előted, jo Uram, már így el rejtezzem,
Nem gondólhatom, mit eő trefája tegyen.

Ha eszt szánszándékkal roszul tselekedte,
A' policianak kertét által lépté,^{a 3}
60 Mért maga is bölcsén azt meg itilhetné,
Hogy senki eő dólógát trefának nem vélte.

ARISTIPPUS

E' dolog, hidd bizon, nekem is nem tetczet,
Ha ily gyalazatot eő santszándékkal tétt,
De nem tudhattyuk jól, mi történet esett,
Azért barátitol meg kerdezem eztett.

(Hic comparet servus cum alijs.)

EPHEBUS TERTIUS

65 Másodszor is hiven parancsolátodat,
Be töltöttem hamar te akaratodat,
Tudakozd meg töllök a te barátodat,
Mi történt eo véle, ezektől látatott.^b

ARISTIPPUS

70 Kedves, jo barátim, hozot Isten idé!
Epicuriusról valamit tudtoké?
Mért ma itten volna nagy dolgom eővéle,
Azért mongyatok meg, mit tudtok felölle!

a kértét [Értelemszerűen javítottuk.]

b vélék [Értelemszerűen javítottuk.]

EPULO

En ugyan eövéle beszedes nem voltam,
S véle törtent dolgot halottam, s nem láttam,
75 Azért oly bizonyoss en nem is hozhattam,
Siralmas esetin erőst szánakodtam.

Mivel en is tölle hivatalos voltam,
De dolgaim mian nem comparéáltam,
80 S, hogy későn érkeztem, azon sem busultam,^a
Mért ám szerentsémre van, hogy el maradtam.

Nyilván van mindennél az eö vig élete,
A szomoruságot mért felre vetette,
Maga nyomdokira baratitt intette,
A' templomat pedig nem igeny szerette.

85 A' dolog eö véle így törtett nem régen,
Egy koron magaban törődnék vendegen,^b
Hogy kiknek közüllök tractatitot tegyen,
A' hol bővségesen minden eleg legyen.

Mellyet midőn vigan eö el rendelt vólna,
90 És egy templom melet mennie akarna,
Egy haljatllan főre leg otton talala,^d
Kit is lábaival erőst megrugdosa.

Kinek is tsufságbol ilyen szókot monda:
Jöi el ebedemre ma, jo kálvária,
95 Szivemnek mi legyen az eö akaráttya,
Had tudhassad, s felel meg te arra.

Első conclusiom a leszén én nékem,
Ki váltal te regen s én hová vitetem,
Ha vagyone Isten, mellyet kellyen félnem,
100 S' mi keppen rendelyem az en vig eiletem.

El hittem magamban, a' papok hazudnak,
Midőn praedicaljak reszet Szent Irásnak,
És a' néptől bucsut eök magoknak csálnak,
S azért ölyyan bővön jövendőt mondanak.

a készen [Értelemszerűen javítottuk.]

b törődnék [Értelemszerűen javítottuk.]

105 Hogy hét szentség vólna, vallom hazugságnak,
Hogy egy Isten vagyon, tartom találmánynak,
Hogy egy az igaz hit, tudom hazugságnak,
Hogy szentek vólnának, vélem katzagasnak.

110 Azért mind ezeket én akarom tudni,
El jőj, kenseritlek, hogy had tud mondani,
Tudván eletemet jo rendekben szabni,
És több vigaságban magamot mulatni.

115 Ez dolognak voltat tovább nem visgaltam,
Mért sok fele buval én szorongattattam,
Hanem hogy ő tudna, több reszet halottam,^a
Téhat mond el, a' mit el hadní találtam!

AMICUS PRIMUS

120 Valamiket mondal, mind azok ugy vadnak,
De még sok reszej fel is maradtának,
Mellyeket nalammn mások jobbany tudnak,
A'kit pedig tudok, ezek igy folytának.

Ily tsufolon szolván a' kalvarianak,⁵
Le töre egy fogát jatekból eő annak,
Az utan igy szolja az eő baratinak:
Együnk s igyünk batrony, mindenek el *mulnak!*^b

125 Midön pedig vólna nagy vigaságaban,
S asztalanal senki nem volna banatban,
S magais indulna vigaságos tanczban,
Elmeje forgana a' nagy bujaságban.

130 Egy szolgaja leven kívül a' pitvarban,
Meg lata az halált jöni az udvarban,^c
Leg otton szaladast vévén az nyakában
Szernyü sietséggel futa be az hazban.

135 Ki is felelemmel monda az uranak:
Sies, kerlek, Uram, parancsoly *szo/gaknak,*^d
Zarjak be az ajtot, képpe az halálnak
El jött udvarodhoz, aly *ellené* annak!^e

a o [Értelemszerűen javítottuk.]

b multanak [Szótagszám miatt, értelemszerűen javítottuk.]

c halat [Értelemszerűen javítottuk.]

d sogaknak [Értelemszerűen javítottuk.]

e ellené [Értelemszerűen javítottuk.]

140 Eő is hamársággal porancsola nekünk,
Hogy annak ellene müis vitezkedgyünk,^a
Más képpen *most* együtt minnyajon el veszünk,^b
S, merges halojaban *njakra* főre esünk.^c

Ki ki közüllünk is szablyokat kapa,
Hogy azon halalnok elenne allana,
De eő fegverunkkel semmit nem gondola,
Hanem nagy haraggal migyarast be ronta.

145 Az után én otton nem is szemetezek,
Hanem gyorsaságal onnán elébb állék,^d
Mért minden tagjaim verrel verittezék,^e
Mivel dühössége ellenünk lattzatek.^f

AMICUS SECUNDUS

150 Én is ez dologban akkor jelen válek,^g
Meg zarván az ajtott el nem szaladhatek,
Nagy ketelenségből ottan Udvarolek,
De meg szábadulván hamar elebb alek.^h

155 Miglen jelen valek, ezeket mivéle
A' halálnak képpe, hogy erkezek éle,
Epicuriusnak megyen vala féle,
Rutt voltaval öttött erőssén iesté.

160 Ki is, hogy meg iede, ely akara futni,
Mellyet nem akara nekie engedni,
Én pedig meg unvan tovább Udvarlani
Mas fele sietve kezdek osontani.

AMICUS TERTIUS

Egy kis szegeletbe magamot bevonván,ⁱ
Sziralmas esetit a' dolognak varván,
És felélem mian már szorongattattván,
Ott mint nema *éger* erőssen halgatván.^j

a ellenne [Értelemszerűen javítottuk.]

b monst [Értelemszerűen javítottuk.]

c najkra főre eszünk [Értelemszerűen javítottuk.]

d gyorságal [Értelem és szótagszám miatt javítva.]

e verittezek [Rím miatt javítottuk.]

f ellennünk [Értelemszerűen javítottuk.]

g dolgban [Szótagszám miatt, Értelemszerűen javítottuk.]

h m<é>eg [Az ékezet áthúzásával javítva.]

i szegetetbe [Értelemszerűen javítottuk.]

j éger [Értelemszerűen javítottuk.]

165 Az ajton az halál a' midön be jöve,
Epicuriusnak meleje le üle,^a
Hogy nagyapja vólna, jelente nekie,
Es azért eő tölle bár semmit se féle.

Az utan nekie monda illyen szokot,^b
170 Mai napra ide hitad nagyapadot,
Még is eő elotte beted az ajtodott,
És rutul meg rugad kopacs koponyamot.

Azért hival ide, hogy ma kerdesidre
Megfelelnék neked minden beszidedre,^c
175 Hogy ha volna Isten, kenserittel erre,
S, ha emberi nemzet mennyen itiletre.^d

Azt mondhatom néked, hogyvan igaz Isten,
Kitol teremtetett valamit, lacs, minden,^e
Uralkodik pedig mind földön s mind mennyen,
180 Gonoszakot de, jajj, bonteti vegetlen.

Minden embereket hiva itiletre,
Joknak, gonosóknak tekint erdemekre,
Jokott elvezettet örök dicsőségre,
Gonosákott pedig itilj örök tuzre.

185 Jaj, nékem s jaj, neked mind orokke leszen,
Mivel remenségunk nem volt az Istenben,^e
Ha nem eszünk, s, kedvink vetettuk etelben,
Azért te is velem juttal gyötrelemben.

Midön illyen modon az halál szolána,
190 Epicuriusnak vette tört nyakára,
Nagy dühüsségebol ily szokra fakada:
Ha hitetlen voltal, jere már pokolra.

Mind ketten eök akkor elragadtatanak,
S többbe itt e' földön nem is latsatanak,
195 En pedig magamot vetem nagy banatnak,^f
Hogy töllem ily szörnyű dolgok lattatanak.

a Ep<p> icuriusnak [Ráírással javítva.]

b szokott [Értelemszerűen javítottuk.]

c megfelelnek [Értelemszerűen javítottuk.]

d mennye [Értelemszerűen javítottuk.]

e <>volt [Ráírással javítva.]

f vétém [Értelemszerűen javítottuk.]

ARISTIPPUS

Látczatol, barátom, álmat hüvejezni.^a
Íly hitetlen dolgott hogy mers beszelleni?
Ez historiaddal jobb volna halgatni,^b
200 Mért más is te tölled meg tanol hazudni.

Veléde, hogy ezek igazak volnanak,
Mellyeket jovalom, hogy vélj csak trefanak,
Máskeppen roszara lesz Epicuriusnak,
És haszonlokeppen minden baratinak.

LAPISTUS (*ad alium*.)

205 Hát *te* jo barátom, mit velesz ezekről?^c
Hogy ha vólna menyben, így gondolsz Istentől,
Elmélkedele hát erős Inteseről,^d
Vagy pedig örökke tarto dicsősegről.

INCREDULUS PRIMUS

210 Az Istenről soha még álmat sem lattam,
Utolsó napokrol nem is gondolkodtam,
Kik ezekről szólnak, bolondnak mondottam,^e
Az utan eő velek nem is tarsalgodtam.

Mitt vélsz, mért ha Isten Meny országban vólna,
A' földön müvelunk senki sem maradna,
215 Hanem éjel, nappal oda ohaltozna,
És a' földi dolgon senki úgy nem kapna.

De ábből ki tzetzik, hogy a' tsak hazugsak,
És itten a' földön ván nagyobb vigaság,
Ime, meg vetetett menyei Uraság,
220 S, kerestetik inkább a' földi gazdakság.

INCREDULUS SECUNDUS

Hogy Meny ország nincsen, aztot nem mondhatom,
Hogy pedig Isten ván, nem is tagathatom,
Mért természset szerint ezt meg kelvalanom,^f
Másként alabb valo lészék a baromnál.

a almat [Értelemszerűen javítottuk.]

b historia<l>ddal [Ráírással javítva.]

c Hát jo [Szótagszám miatt javítva.]

d Inte<t>seről [Ráírással javítva.]

e k<e>ik [Ráírással javítva.]

f természét [Értelemszerűen javítottuk.]

225 Ugy ván, Meny Országban vált regen vigaság,
De már ott is alább szálott az Uraság,
Mért ely fogyott amaz sok regi gazdagság,
Ha nem csak maradot ott is nyomoruság.

230 Azért Menyorságot keveszen kívánnyak,
Lakni itt a' földön inkább ohajtozzak.
Mert fen valo helyyet laknia nem szokták,
Földi lakásokat inkább valasztottak.

INCREDULUS TERTIUS

235 En bizony nem hiszem, hogy most Isten volna,
Másként mü bennünköt úgy nem kinoztattna,
Nyomorusagunkban hiszen tan meg szánna,
S ígaknak alaja vetetni hogy hadna.

240 Mivel már ez ország elj ván nyomattatva,
Mindenfelé bajtól környül fogattatva,
Es a szegenységben uszkal, mint az arva,
Minden nyomoruság mért meg van áradva.^a

INCREDULUS QUARTUS

Isten ugyan vagyon, de nem tehet róllja,
Mért sokakra vagyon eő neki is gondgya,^b
Hogy mindent meg menytsen, nintsen arra modgya,
A' nyomoruságot eő bele ontja.

245 Men Orzágnak kentsit már ki osztogatta,^c
Minden tarhazaitt mind ki pustittotta,
Es sok gazdagságit interesre adta,⁷
Meg az embereken azt fel nem vaj hata.

250 Hogy nyomoruságban az emberek vadnak,
Ha jól meg fontolod veget adolognak,
Okot jobbat nem kapsz, hidd el, ön magadnak,
Mért en is nyomdoztam földet Iskolanak.^d

ARISTIPPUS

255 Meg ketségesültem en is e dologról,
Mért semmi bizonost nem vök az hálalról,⁸
Nem is tánolhatek Isten orságáról,
Kivánnék hallani többet én azokrol.

^a mg [Értelemszerűen javítottuk.]

^b gondgya [A *d* betű föléírással betoldva.]

^c osztogattja [Értelemszerűen javítottuk.]

^d nyondoztam [Értelemszerűen javítottuk.]

DISCANTISTA

Uram, egy Eneket az halalról tudnek,
Kit musikásiddal, poroncsolj, s el mondunk,
Te nalad is ezel talam kedvet kapunk.

ARISTIPPUS

260 Mongyatok el, kerlek, hallani akarom!

(*Hic discantistae canunt: Eheu etc.*)

ARISTIPPUS

Már meg elegettem tü eneketekkel,
Lelkem ismereti nem nyuksik ezekkel,
Hanem papjainkhoz minnyajon mennyünk el,
Talam velünk ök hitethetik el.

SCENA QUARTA

ANIMA

265 Valakik nap fényét még meg nem untátok,^a
S, a' tu szemeteket még be nem fogtátok,^b
Keserves intesim, kerlek, halgassátok,^c
Mellyeknek értelmét jól meg fontoljátok!

270 Mivel en, kit tegnap népek böcsülöttek,
Kivül melytóságos Urak köszöntöttek,
Utannam s előttem szólgák tündöklöttek,
S minket a' raj mehek, sokak környül vettek.

275 Már most bár csak volna, ki éngem biztatna,
Az idegen földön utakat mutatna,
Nincsen, el fáradot, a ki nyugottana,
Vagy bölcs tanacsával oktattna s tanitna.

280 Ezen az orságon más törvények folynak,
Különbb féle dólgek az emberen vágnak.^d
Nincsen helye itten földi gazdakságnak,
Ellene mondának a' discretionak.^{e, 9}

a meg [Értelemszerűen javítottuk.]

b meg [Értelemszerűen javítottuk.]

c kerjek [A szó aláhúzáva. Értelemszerűen javítottuk.]

d vá<d>gnak [Ráírással javítva.]

e ellenne [Értelemszerűen javítottuk.]

Vilag gazdagságot itten szegénységnek^a
Tartyak, minden jovatt el száradott fűnek,
Kik gazdagok voltunk, valyuk kinnyat tűznek,
Rabságaban estünk pokolban ördögnek.

285 Kiralyok, Csásárok itt nem Uralkodnak,
E' világbol szentül ha ki nem multanak,^b
Érdeme több vagyon egy szegeny kóldusnak,
S fösven gazdagoknak még szalast sem adnak.

290 Vajha en a' testbe most visza mehétnek,
Itvaló dólógókrol vélle beszélhetnek,
Tudom, ez világtol el idegenednek,
S, velem együtt mingyart eö zsakban öltöznek.^c

295 Azért, kik e' földön gyönörködvé éltek,
Biborban s barsonban czifran kevelkedtek,
Viragos kertekben s nem templomba mentek,
Egy helből másikba kényessen lepdeztek,

300 Peldamra mostansag tü figyelmezzetek,
Pokól kinnyaira nyilt szemmel nezzetek,
Ha azt akarjatok, hogy el ne veszetek,
S. mind együk pokolnak kinnyaba essetek!

Vaj ki sokan égjünk itt egy kementzeben,^d
Mint meg tömt scorpiok mérges szelemczeben,
Kik csak egy meg gondolt bünért ordög kezben
Estünk, kinoztatunk vehgetettlen tűzben.^e

305 Jaj, nyomorult fejünk, mely nagy kinra juttunk,
Az igaz ösvenből mért ki tanforottunk,^f
És a' gonoságnak rutt uttzain jartunk,^g
Azért mind örökke jajtt, jajtt, jajtt kiatunk.^h

310 A szep arany üdöt rutul ely vestettük,
Cselekedetinkot ördögnek miveltuk,
Feslet erkölcsunnek uttyait követtuk,
S meltany már magunkot a' tűzben ejtettuk.

a szegénységnek<g>ek [Föléírással javítva.]

b mult<á>anak [Az ékezet áthúzásával javítva.]

c szakban [Értelemszerűen javítottuk.]

d szokán egjunk [Értelemszerűen javítottuk.]

e tűzbe [A rím kedvéért javítottuk.]

f tanforottunk [Értelemszerűen javítottuk.]

g gonoságnak [Értelemszerűen javítottuk.]

h jatt jatt, jatt [Értelemszerűen javítottuk.]

315 E vilagon eltem enis dicsőségben,
Testi, de nem lelki örvendetességben,
Már halálnak estem mostoha kezében,
Ki is vetét éngem pokolnak tüzeben.

320 Engemet hittanak vig Epicuriusnak,
Ki nagy dicsőséget birtam e' vilagnak,
De midön nem veltem halál halovanak,
Estem melységében s pokol kinnyainak.

(*Ad Corpus:*)

Már hozzád fordulok, en nyavallyas testem,
Mivel e' vilagon veled szövetségem^a
Volt enekem minden, el mult böcsületem,
De jaj, már te benned nem lehet eiletem!

325 Keserves fájdalom vagy, régi szalásom,
Nem birhatom immár kedves, jo paltasom,
De mely nagy keséru az én meg válásom,^b
Te kívülled nincsen jadzótársom.

330 Te regi hivedet, ismérse éngemet,
Gyakkor kinek, te vig, muladtad kedvedet,
Vigado élmedet és szerenségedet,
S nagy vidamsagodból mosolgó szinedet.

335 Jöjj ki koporsodnak setet tömleczeből,^c
Szál ki eletednek szomorú vermeből,
A' te tagjaidnak rothasztó kerteből,
Szól, ne ketelkedgyel a te lelked félől!

340 Te lelked én vagyok, mellyel oly szép voltál,
Isten személylire velem formáltattal,
Mint jó kötözöt csep, ösve fogláltattál,
Noha garloságból már most ely rontattál.

E' csuda á/lapot mint esett hát rajtad?^d
Mi dolog, minden jó hogy le szakad rollad,
Gyenge szépségidtől kedved így el hervad,
S minden nyomoruság most rajtad ki fogad.

a veld [Értelemszerűen javítottuk.]

b válásom [Értelemszerűen javítottuk.]

c szetet [Értelemszerűen javítottuk.]

d alapot [Értelemszerűen javítottuk.]

345 Ezé a' te regi jovalt boldogságod,
Ily kicsitt tündöklött vigaságos napod,
Illyen meg hervatte vidam abrazatod,
Mely nagy almelkudas vólt álmélkodasod?

350 Ezé, oh, én testem kedve, ki kézen fog,
Kivel nyaváljában te meleted forog,
Nem lehet keservesbb temeleted *dolog*,^a
Élebbi örömed melyért lassan csorog.

355 Ki magad füstölted jo illattal régen,
Gyenge, szep harmattál öntözgetted minden,
Lagy öntozetekkel kivantad, fedezzen,
Most nagy banatodban kénszergesz kemenyen.

360 Gazdag örökséged hól van, kit kerestél,^b
Penzed, sok aranyad, mellyeket le tettél,^c
Drága pohárszékid, mellyeket szerzettél,^d
Hintod, sok szep lovad, kikben gyonorkodtél?

Hol vagyon egy szoval minden gazdagságid,
Minden hizelkedő, szerelmes barátid,
Kikben remenséged vetetted mind addig,
Miglén az halá/nak töreben vagy tórkig.^e

365 Mint tecsik alattad most az szárazdséska?
El száradtál szintén, mint a' fonnyat széna,^f
Tésted vékonodott, mint a' nyultott czérna,^g
Vetett ágyad közül bár csak most egy vólna.^h

370 Ezén bólt mint tseczik, kit fel ers órroddál,
Mellynek hosszsuságot el erred labaddál,
De jaj, te lakásod leszen sárkanokkal,
Örökkön örökke lakandol azokkal.

a forog [A nyilvánvaló elírást javítottuk.]

b örséged [Értelem szerint és szótagszám miatt javítva.]

c s<o>ok [Áthúzással javítva.]

d pohárszé<g>kid [Átírással javítva.]

e halonak töreben vagy torkid [Értelemszerűen javítottuk.]

f szitén [Értelemszerűen javítottuk.]

g nyultott s.czérna [Értelem szerint a kötőszót elhagytuk.]

h agyad [Értelemszerűen javítottuk.]

375 Vilag *allapattya*, latod, mint változot,^a
Keves boldogsága hamiben viragzótt,
Tsak hamar utánna Itilet nyujtatott,^b
Gyötrellemmel edgyünt karhozatot hozott.

380 Valjon ki ne szanna, te rajtad könvezvén?
Kemeny szivü, ki oly, ki nem keseregven,
Siralmas lelekkel tegedet nem nezvén,
Kinod gyötrelmetöl már ki nem rettegvén?

Többet már nem szólok, sok ponpat el hagyván,
Oh, regen birt testem, te veled maradván,
A' bus szivedbe engemet bádgyazván,¹⁰
Te feleletidet ezekre el várván.

CORPUS (*ad Animam*.)

385 En lelkem, te vagy e, ki velem beszellész,
Én sok fajdalmamra ki boszuval illecz,
Nehez gondolattal már te is vesztegetcz,
Merges besediddel pokollal fenyegetcz?

390 Ha szeretett Isten sok joval e' földön,
Sok gazdagságokkal ha meg áldott bövön,
Fenyés tisztségekkel tartott oly nagy kedvel,^c
Hat nekem egyedül mit felesz kevellyen?

395 *Nem* de mind azokat egyedül nyertemé?^d
S vallyon te kivallod, ottan vigattam é?
S minden jovaimot egyedül birtamé?
S gazdag palotákott én epittetem e?^e

400 *Nem* de mindezeket jovallottad nekem,
Miért te magadat el vónod mellölem?
Nálad nélkül, mond meg, mit miveltem?
Az után viggadva neveteted eltem.

Bizon esztelenség, hogy azokott hánod,
Magad talalmanod, ha jól meggondolod.
Te biradalmadban csak instrumentomod,
Vóltam mindenekben a' te akaratom.

a *alpattya* [A rövidítést feloldottuk.]

b *nyu<l>jtatott*

c *kedvék* [Értelemszerűen javítottuk.]

d *nen de*

e [Az *én* személyes névmás utólag betoldva.]

405 Az Isten tegedet nagyobb okossággal
Ekesítet vala okosbb tudományyal,
Bővölköittel inkább szép prudentiával,
Miert hogy nem eltel okos racioddal?^a

410 Természeted szerint a' lelki dolgoknak
Vagy keresésire teremtve, s nem rosznak,
Én pedig az földet tarthattam anyámnak,
Nem csuda, ha jó volt, kerestem volt annak.

415 Én a' földből vagyok, te pedig az Egből,
Megis enis a te cselekedetedből,
Itiltettem veled világi örömből,^b
Vettettem pokolba méltó itiletből.^c

420 Engedelmes szolgád voltam mindenekben,
Te vezerem s kazdám vóltál mindezekben,
Ha meg tantorodtam erőtlenségemben,
Elől jarom vóltál sötet ösvenyemben.

Mind ezekert hogy kell engemet feddened,
Fris otózetemet szemeimre vetned,
En vígasagimot kar hozatra vinned,^d
Azokot en velem job volna könyvezned.

425 A test lélek nekül semmire vagyodik,
S ő hadnadgya nekül nemis gondolkodik,
Jora és gonoszra nem is szandekozik,
Buja kevanságra miként ragattatik.

430 A test hiv szolgája leleknek mindenben,
Hogy lehet hát nagyobb rosz cselekedetben?
Kissebb az Uranak, mind szolganak vetke,
Egyedül csak te vagy fejemnek gyötrelme.

435 Te kivúlted valjon mit cseleketthettem,
Mivel csak az kezem fel sem emelhettem?
Minden rosz utakra tölled vezettettem,
Egy szóval minden bűnt miattad miveltem.

a nem <e|> eltel

b itiltem [Értelem és szótagszám miatt javítva.]

c vette<m>ttem [ráírással jav.]

d vi<|>nned [Az egyik n betű föléírással betoldva.]

440 Nem vagy azért te is ezekben reszetlen,
Neked is reszed lesz, hidel, bar mindenben!
Jaj neken is, hogy kel veled lennem tuzben,
S örökkon orokke sok kinszénvedesben!^a

En szomorult lelkem, menyel már én töllem,
Tovabb ne keszerisd meg farat tetemem!
Mért, hiddel, nem nyuksik s nem aluszik fergem,
Többet nem szolhatok, ne busiss mar engem!

ANIMA (*ad Corpus:*)

445 Semmiben bünösnek nem valod magadot,
Minden vetkeiddel terheled nyakamot.
Vallyon ki ittya meg draga boraidot,
Hogy haszontalanul vallatod szajadott?

450 Helyben hagyom, bator sokakban panassod,^b
Mért azokban voltam neked ellöl jarod,
Midön szent dolgokban voltam igazgatod,
Akoron mingyarsz löttem rosz barátod.

455 Nem kedveltel abban, ha böjtött hirdettem,
Az imadkozásra ha üdöt rendeltem,
Sirva kialtottad: jaj, meg betegtettem,
Hogy te nem kóplalhacz, midön ingerlettem.

460 Mikor a' templomba kellet volna menned,
Sok ideig kellet arra el készülnöd,
Addig ekesgetted gonos kevelységed,
Hogy keves haszonnal hozot meg restséged.

Meg hült volt te benned a jo cselekedet,
Tapasztaltam benned sok, rut kevelységet,
Mért erőst utáltad te a' szegéneket,^c
Vetted meg ezekben az en intesémet.^d

465 Artatlannak még is már vallod magadott,
Rám kened, jól latom, hamis dolgaidot,
Hanem csak azt banom, hogy mar sok kinokot
Szenvednem teveled *kell* az örök átkot.^e

a kinszénvdesben [Értelemszerűen javítottuk.]

b szokakban [Értelemszerűen javítottuk.]

c erost utáltad te a' ségeneket [Értelemszerűen javítottuk.]

d vet<d>ted [Ráírással javítva.]

e szenvednem teveled örök [Szótagszám és értelem miatt javítottuk.]

CORPUS (*ad Animam*:)

470 Már semmi szolgálaim nincsenek körüllem,
S ocsmany fergek erőst birköznek ellenem,^a
Ellenek pediglen magam nem tehettem,^b
Sok madarasokot mértnem szenvedhetem.^c

475 Most látom, vilagtól hogy meg csalattattam,
Sok gazdagságimtól már el hagyattatam,^d
Ocsmány, rut vetkekben, ime, talaltattam,
Békak s scorpioktól így el szagattattam.^e

480 Ugy vagyok, Istentől semmit nem erdemlek,
Az eg fele nezni szememmel nem merek,
De garlóságomra, Egek, tekincsetek,
Lelkemet egyedül pokolra *ne* vessetek!^f

Mivel te több joval voltal ekeszítve,
Azért több kinokra indulj csak sietve,
Minden jó inkábbát előtted megvetve^g,^{II}
Volt Isten malasztya te tölled el rejtve!

485 Téd le azért te is már, lelkem, kedvedet,
Ohacs, sirankozzál, s vesd le oromedet,
Mért nagy kegyetlen tűz el borít tegedet,
Jaj, keserves szállás majdon be fog minket!

ANIMA

490 El vestemet nékem ha latta az Isten,
Fogontatasomot Anyámnak meheben,
Mért engette nékem jutnom gyütrelemben,
S ölt vólna meg engem még gyermekségemben.^h

495 Mért engette nékem kénra születtettnem?
Mi szukség vólt im mar polkolra vettetnem?
Mit hozott énnékem szerencses életem,
Hogy ily keservesen legyen mar el vestem?

a ellennem pediglen mgo nem [Értelemszerűen javítottuk. A rövidítést feloldottuk.]

b ellenek [Értelemszerűen javítottuk.]

c so<d>k [Ráírással javítva.]

d hagattatam [Értelemszerűen javítottuk.]

e szagatam [A rövidítést feloldottuk, értelem és szótagszám szerint javítottuk.]

f [A *ne* szót értelemszerűen betoldottuk.]

g inkábbá<d>t [Ráírással javítva.]

h meg [Értelemszerűen javítottuk.]

Jóbb lett volna talám pogany rabságaban^a
Esnem, nyavalyognom minden napjaimban,^b
500 Hogy sem ilyen módon sok kínvallasokban,
S esnem nyakrafőre pokolnak torkaban.

CORPUS

Hol mulattal éddig, te átkozott halál,
Micsoda ördögtől ide hozattattál,
Hogy kiseded koromba még el nem ragadtál,
Hanem most én réam mostohaul kaptál?

505 Eddig hol voltatok, rutt, merges italok,
Sarkanok, tigrisek es vad oroszlanok?
Testemet a foldnek miért hogy nem adtatok?
Bár csak már keserves esetem sannatok!

ANIMA

510 Bár tsak rutt halállal itten meg halhatnek,
Kínyyaimnak napja tovabb ne nyulytatnek,
Pokol beli tűzben örökke nem égnek,
Hanem gyötrelmim^ctől hamar szabadulnek!^c

520 Hejaba kevanom, mért meg nem halhatok,
Hanem gyötrelembe orokke maradok,
Kégyót, békát a' hol én eleget látok,^d
S mind örökke velek sivast, rivast hallok

CORPUS

525 Meg is hozzad terek, én szomorú lelkem,
Tudom, hogy lakásom lesz te veled nékem,
Ha vóltal pokolba, hogy lesz ott eiletem,^e
S ha leszen te veled tisztességes helem.

Ha idvösségünkre lesze remenségünk,
Masoknál^f haótt is élebb böcsultetünk,^{f, 12}
Ha valamit nyerhet ördögöktől penzzünk,
S kellessek ővellek örökke szenvednünk.^g

a rabságabam [Értelemszerűen javítottuk.]

b napjaimba [Értelemszerűen javítottuk.]

c gyötrelmitől [Értelemszerűen javítottuk.]

d éném [Az egyik *én*-t elhagytuk.]

e őtt [Értelemszerűen javítottuk.]

f masok [Értelemszerűen javítottuk.]

g vellek [Szótagszám miatt javítottuk.]

ANIMA

530 Még is e' vilaghoz ragazkodom, látom,
Testi dicsőséged kereszed, ugy halom,
Pokolbeli tüztől soha nincs otalom,
Leszen ott örökkön örökke fájdalom.^a

535 Kristus erdíminek nincs ott semmi haszna,
Mért csak egy lelket is nem szabadithatna,
Szenteik erdeme s bölytos imadsága,
Keső leszén ottan a' penitentzia.

540 Semmi tekintet ott nem leszén Urakra,^b
Segent és gazdagot huznak tüzes nyarsra,
Hanem A ki több bünt rakott itt magara,
Aztott félyebb huzzak az akastófara.

545 Ki mondhatatlan tűz laczatik pokolban,
Sötett, hideg, meleg nyolcsadig gradusban,
Siras, rivás, harag, minden van banatban,
Örvendene ki ki maga halalában.^c

Külömbb külömbb féle kénzó szérszamokkál,
Kötöztetnek otton sok tüzes lanczokkal,^d
Taplalják gyomrokot merges scorpiokkal,
Sebeket kötözik kénköves hisoppal.¹³

550 Meg nem gondolhattya azt emberi elme,
Mért a' tengernek nincs annyi csöp vize,
Csak egy lelken forog mennyi kinzo fejsze,
Jaj, jaj, mind ezeknek soha nem lesz vege!

(Hic fit fumus et strepitus, aliqui Daemonum comparent, capiant, ligent, quinam et cruceant.)

DIABOLUS PRIMUS, PONPAEUS

555 Testi gyönörüseg szerez ily rosakot,
Kik szolgálnak nekünk, szenvednek kinokot,
S ilyen bocsülettel tartjuk barátinkot,^e
Mért fel mesárollyuk szep, gyenge husokot.

a ött [Értelemszerűen javítottuk.]

b öti nem lesz Urakon [Szótagszám miatt és értelemszerűen javítottuk.]

c halalban [Értelemszerűen javítottuk.]

d lanczokkal

e bocsület [Szótagszám és értelem miatt javítva.]

560 A mű solgainkot kén kovel itatjuk,
Kegyokkal, bekakkal együtt vendégelyuk,
És kén köves toban szépen förözgettyük,
Tüzes pánczélokban felis öltöztettyük.

565 A világ fiai példát itt vehetnek,
Kik hamissan elni tartják szerencsének,
Huzni, vonni bövön velik nyereségnek,
Kén köves feredöt kesittyük ezeknek.

ANIMA

Könyörüly en rajtam, Dávid király fia,
Ördögök szerege lelkem körül fogta,
Szamatalan sok kinnal karhozatom várja,^a
Ne enged, hogy szegenyt annira rongallya!

570 Ne nezd sok vetkemet, konyörüly en rajtam,
Utolso orambam mért meg nyomorodtam!
Kegyetlen Satántól mért meg ragattattam,
Nezd, mely kegyetlenül meg ostorostattam!

DIABOLUS SECUNDUS, CAJUS

575 Kesen ebrettel fel penitentziára,
Semmit nem hajtunk már te imagságodra.
Ne keszerisd Istent irgalmasságodra,
Mért el töltek azok, s jere már pokolba!

DIABOLUS TERTIUS, ANACHETUS

580 Haszontalan immar minden imadságod,^b
Már nem segelyt semmit a' te könyörgésid,^c
Erre tegid hoztak ros z cselekedetid,
Ezutan velunk lesz s mü leszünk bárátid.^d

ANIMA

585 Elveszszén az a' nap, kin vilagot láttam,
Atkozot az-az ej, melyben fogontattam,
Atkozot az anya, kitől hordoztattam,
Atkozot az emló, melyel taplaltattam!

a varja [Értelemszerűen javítottuk.]

b ima<g>dságod [Ráírással javítva.]

c szegelyt [Értelemszerűen javítottuk.]

d lesz [Értelemszerűen javítottuk.]

Atkozot az ora, melyben meg csalattam,
Atkozott az a nap, melybenn bujalkodtam,
Atkozott a dajkam, kitol szoptattattam,^a
Atkozott a' vilag, melyben jartom s laktam.

DIABOLUS QUARTUS, JULIUS

590 Ilyen imadsággal orságomban élünk,
Ilyen Hymnusokkal Lucipert dicsirjük,
Azért sietseggel eleibe mennyünk,
Ma töle te veled nagy jutalmat nyerünk.

SCENA SEPTIMA

DISCIPULUS PRIMUS

595 Sok rabságink utan vettünk vigasztalast,^b
Faradságink után magunknak nyugovaszot,^c
Bólydosasunk után kivanatos szálást,^d
Regtől fogva varod mennyei szent aldest.

600 Mindenektől mi mar el vettettünk vala,^e
Csak volt háttra szegen nepünknek halála,^f
De Messias münköt, im, meg vigasztala,
Mért ellenségünknek már ellene ála.

605 Ne gondollyunk batron senki fegverével,
Mert oltalmaz münköt menyei erővel,
Fedezgeti nepet szenseges kezevel,
És melette harczol erős szeregevel.

Minden nepek tölle alajunk vettetnek,
Tisztsegesre vennünk tölle fel vétetnek,^g
És Jerusalemben visza vitettetnek,
Szent David szekebe otton heljeztetnek.

610 E' vilagra el menyit már predicalani,
Sók tevelgesektől visza téríteni,^h
Istennek orsagat mindenek hirdetni,
A meg farattaknak nyugodalmat adni.

a szoptattam [Értelemszerűen javítottuk.]

b [Az után névutó föléírással betoldva.]

c faraságink [Értelemszerűen javítottuk.]

d bólydosaszik [Értelemszerűen javítottuk.]

e Mmindenektől [A második m betűt elhagytuk.]

f hattra [Értelemszerűen javítottuk.]

g vennük [Értelemszerűen javítottuk.]

h teríteni [Értelemszerűen javítottuk.]

615 Örvendezhetünk már élő Mesiasban,^a
Hogy eddig meg tartott szent gratiajában,
Magaval vigyén be eő szent Országában,
Ne nyomorgattasunk többbe e' világban!

DISCIPULUS SECUNDUS

620 Valyon mit gondolnak immar a' papistak,
Kik megfeszült Kristust szegetségül hittak,^b
Most bolondságokat meg tapastalhatak,
És hozá Szent Irast nem jól magyaráztak.^c

625 Meg volt igirtetve Abraham Atyanak,
Isaknak, Jakobnak s eő maradvaninak,
El jone ideje vigoztalásunknak,
Midön meg latandgyuk Mesiasnak.

Mü jobban az irast tudtuk eő naloknál,
Nem mentünk továbba magyarazattyanál,^d
Most hitetlenségünk nekünk igen hasznal,
Elsőbbek mindenben leszünk Mesiasnál.^e

630 Ha müis Kristusban hittünk vólna velek,
Nagy hitetlenségben volna minden lelek,
Demivel nem voltünk soha esztelenek,^f
El vettük aldásat az Atya Istennek.^g

635 Most sirankozhatnak eök is vakságokon,
Hogy nem cselekedtek akkoron okoson,
Mert epittetenek esendő Kristuson,
Nem pedig Mojzesen és több prophetakon.^h

640 Elveszet utyokrol ha visza ternenek,
Mesiasnak látom, kedvebe esnenek,
S, örök boldogságra vellünk vitetnének,
Máskent felö, pokol ne legyen az helyyek.

a el Mesias<nak>ban [Ráírással javítva.]

b meg fesült Kristus [Értelemszerűen javítottuk.]

c mgarastak [A rövidítést feloldottuk.]

d magyara<t>zattyanál [Ráírással javítva.]

e leszun [Értelemszerűen javítottuk.]

f de miel [Értelemszerűen javítottuk.]

g Aty [Értelemszerűen javítottuk.]

h s több propetakon [Szótagszám és értelem miatt javítva.]

DISCIPULUS TERTIUS

Cumana Sibilan többet építették,¹⁴
Helespöntianak sokkal többet hittek,¹⁵
Münköt s profetakott semminek böcsültek,
645 Mesiastol ők is azért elvettetek.^a

Libica Sibila mentse meg most eököt,¹⁶
Tiburtina moston roncsa el törököt,^{b 17}
Szagassak meg erőst bubor köntösököt,
Es meg altalkodot tagistya szivüköt.

650 Peldajok lehetnek ebben mindeneknek,^c
Hogy hidgyenek modtzor hamis tevelgöknek,¹⁸
Kik magokot vallyak menybeli Istennek,
Hogy regnalhassanak, s böcsüt nyerressenek.

DISCIPULUS QUARTUS

655 Ha értették volna Szent Iras értelmet,
Most nem tapasztalnak magok veszedelmet,
Ha nem az Istennek el venneek kegyelmet,
De ha visza ternek, elnyerik ezt ismet.

660 A Szent Iras szerént léssen Ur Messiás,
S eö ellenne soha nem leszen tamadás,
Tölle mindeneknek léssz menyei aldás,^d
Tölle is fog fügni örök elet adás.

DISCIPULUS QUINTUS

665 Lészen a' Messiás mindeneknek Ura,
Enged hiven kiki parancsolatira,
Kik benne nem hisnek, vetteti kinokra,
Hiveit pediglem küldi Boldogságra.^e

Soha eö meg nem hal, mert nála az élett,^f
Mindeneken pedig gyözedelmet véhett,
Ellenne allokát mindgyárt porrá téhet,^g
Hozza terö pedig kegyelmet is nyerhet.

a oók [Értelem miatt javítva az o betűt töröltük.]

b törököt [Értelemszerűen javítottuk.]

c mindenek [Értelemszerűen javítottuk.]

d midenek [Értelemszerűen javítottuk.]

e Bol<g>dogságra [Ráírással javítva.]

f mért [Értelemszerűen javítottuk.]

g ellenne porra [Értelemszerűen javítottuk.]

670 Az egész világ lesz alalya vetettvé,
Nagy hatalmassága ki lészen terjesztvé,
Vigasztalni minden el van rendeltette,
Ki ötöt meg veti lészen szám kivetve.

DISCIPULUS SEXTUS

675 Csudalkozom igen, mi fele bolondság,^a
Szeditette azkot, kik nem hisznek, vakság,
Tálán velik, hogy már követi Uráság,
De meg lattyak, nekik mit hoz a' nyakasság.

680 Egy koldusban vettek eök reménségeket,
Kárhoztattyak pedig azon eleinket,
680 Hogy nem vettek benne az eök életeket,
S most tapasztalhattyak esztelenségeket.

Hogy a' Sido vallas leg igazabb legyen,
Messiásunk erről bizonyítottás^b téssen,^b
685 Szukség azért, mostton azt kövesze minden,^c
Más kent szine elől el veti az Isten.^d

(Comparant Enoch et Elyas.)¹⁹

ENOCH

Balgatag Sidóság, mire jutotatok,^e
Hogy Isten törvényet labbal tapodgyatok,
És az igaz utra terni nem akartok,
Ha nem már minynajon meg bolondultatok?

690 Bár tū vesznetek el, s masokot ez utra
Ne ingerelnétek örök kárhozatra,
Istennek haragját többbe magatokra,
Ne gyulasztanátok elmétek pokolra!

695 De mind azon által még is intlek jóra,
Utat nyittok nektek szommal men' Orságra,^f
Tellyes akarattal mint jutok kinokra,^g
Méert tū vigaságtok fordul siralomra.

a bolodság [Értelemszerűen javítottuk.]

b bizonyítás [Értelemszerűen javítottuk.]

c mo<n>stton azat

d Más kent [Az e betű aláhúzásával a másoló a törlést jelölte.]

e [A sor magasságában a margón egy aláhúzott 1-es szám áll.]

f nyittak [Értelemszerűen javítottuk.]

g jutok [Értelemszerűen javítottuk.]

El jött már regenten az Igaz Messiás,^a
Csak egyedül tölle főg az elet adás,
700 Kiben soha nem volt semmi hivalkodás,
Felő, fejetekre szál a boszu alás.

Nem usmertétek meg akkor az eletett,
S most sem akarjatok ismerni vetketek,
705 Hanem mindenekben bolond fejeteket
Követni akartok el mult törvéneket.

Az igaz Messias újatt szerzet vala,
Midön közellgetne szentséges halálra,
Ugy szenvedesere az utan indula,
Hogy meg tartyuk aztot, nekunk porancsola.

710 Kelyetek fel egyszer már mély álmatokból,^b
Terjetek ki immár nagy bolondságtokbol,
Meg ismerhetnetek Szent Irás szavából,
S nem rekesztetnetek ki igy menyorságból.

715 Az igoz Messias mikor el jött vala,
Senki közülletek hozzá nem fordula,
Hanem gonoságot követni indula.
Azért Isten átka reatok fordula.^c

720 Most egy tevelgöhöz hozza ragazkodtok,
Magatokot neki solgaul adgyatok,
A' dologra, kérlek, jól rea vigazzatok,
Veszedelmetekre leszen bolondságtok!

725 Seudo Messiás küldetett ördögtöl²⁰
Tikteket meg csalni, s el vonszol Istentöl,
Azért nyakatokot feltcsetek a' törtöl,
Meg fosztattatok tölle dicososégtöl.

Mü pedig Istentöl küldettünk e foldre,
Hogy ne vétkeszetek Isten kegelmere,
Mikor az égő tüz le szál fejetekre,
Hanem csak veszetek hitetlenségtekre.

a [A sor magasságában a margón egy aláhúzott 2-es szám áll.]

b mely almatokból [Értelemszerűen javítottuk. A sor magasságában a margón egy aláhúzott 3-as szám áll.]

c atka [Értelemszerűen javítottuk.]

730 Azért meg is kerlek, meg gondolkodgyatok,
Vakmerőségtekben többbe ne bizzatok,
Hanem szőr sákokat réátok vonnyatok,
S siralomra velünk jertek, s induljatok!

DISCIPULUS QUARTUS

735 Meg igrte vala az Isten mű nékünk,
Hogy tölle adatnék Menyből dicsőségünk,
Kitől vigasztalászt vehett szegény nepünk,
Ennek lenni pedig ötöt usmérhettük.

ELYAS

740 Szent David propheta bölcsen szól róllatok,^a
Hogy volna tü nektek fületek s szájatok,
Mért ertelem nélkül meg bolonddultatok,
Hollani azokat szolni nem akartok.^b

745 A Messias néktek meg vólt igirtette,
Hogy volna tünektek fületek s szajatok,
Halani ozokkal s szolni nem akartok,
Azért van tölletek elveve orságtok.^c

Ne várjatok többbe, hanem itiletre,^d
Melyért bennéteket itil Örök tüzre,
Varakozasotok nem fordul örömrre,
Hanem itiltettek örök szenvedesre.

750 A profetak szérént Messias ideje^e
El tölt ezer het száz még több esztendeje,^f
Kozellget az üdö, melyen meg itilje
Emberi nemzetett, s többbe ne szenvedgye.

755 Olvassatok jól meg Daniel prófétátt,
Hátvan kilenz hétnek lassatok folyását,
Ha kapjatok több hátra maradásat,^g
Kövessetek oztan hamis tanittasat!

a róllat<a>ok [Ráírással javítva. A sor magasságában a margón egy aláhúzott 4-es szám áll.]

b bolonddultatok <a' Messias néktek> hollani [A törlés aláhúzással jelölve.]

c azért orságotok van [A szórendet a rím miatt változtattuk meg.]

d varjatok [Értelemszerűen javítottuk.]

e [A sor magasságában a margón egy 5-ös szám áll.]

f ezer het s. [A rövidítés kiegészítése a rím és a szótagszám miatt is szükséges volt.]

g hatra [Értelemszerűen javítottuk.]

Hátvan kilencz hetek regen el töltenek²¹
Epittese utan a' Jerusalemnnek,
760 A' mint erről könve szollott Danielnek,
Ertelmét érthettek, ha akartak, ennek.

Juda Orsaganák elveztese utan,^a
Mikent szent Gárlbriel Danielnek mondvan,²²
765 Hogy hátvan kilencz hét el telni akarvány,
Menyből Idvoztított az utan bocsatvan.

Ha hatvan kilencz hét hét nap szamra vennéd,^b
Vagy esztendő szamot het napoként szednéd,^c
Betelni az időt ketség kívül lelnel,
Mikent e' meg vagyon irva Danielnel.

770 Ha hétett hét napként vennie akarnal,^d
Hátvan kilenczben negy szazatt találal,
Nolzvan három napot ezel egyut kapnal,
Igy is raciodból mingarast ki kopnál.

775 Ha esztendő szamra vennie akárod,
Esztendot a napért tegy, és fel találod,
Hogy a hitbe gatol bolond akarotod,
A honan sarmazik neked karhozatod.^e

780 Napért az Angyal is esztendo szamot vet,
Amint Daniélnel oly bizonsagot tet,^f
Nepevel ely torli a Jerusalemet,
Mert nem hittek annak, kit nekeik küldöt.

Minden szentsegekis akkoron meg szűnnek,^g
Pástor nélkül lesznek Ifiak és vénék.^h
785 A miglen el jövend napja itiletnek,
Már mind addik vege nem leszen ezeknek.ⁱ

a [A sor magasságában a margón egy 6-os szám áll.]

b venne<|>d [Ráírással javítva.]

c szednd [Értelemszerűen javítottuk.]

d napént [Értelemszerűen javítottuk.]

e sarmzik [Értelemszerűen javítottuk.]

f <n>daniélnel

g szentsege<g>kis

h vénék [Értelemszerűen javítottuk.]

i addik [A k betű aláhúzva: nem tudjuk értelmezni.]

Moyzes könyveinek *is* bé tölt már értelme,^a
Mert el veszet regen Juda fejedelme,
Immár oda vagyon eö kiralyi széke,
Azért többé nem jó már Idvözitöjé.

790 Kerlek, ne hidgyetek már Antikristusnak,^b
Mért igaz követe a' gonosz sátánnak,
Nem lesz el nyeröje Isten orszaganak,
Pártot a' ki nem üt eö tanittasának!

DISCIPULUS QUARTUS

795 Hogy tenne csudakat, ha igaz nem vólna,
Santakat s *béná*kat, mikent gyógyittana?^c

ENOCH

Ördögnek neveben sok csudákat teszen,
Engedtetett néki hatalom mindénen,
És valákin irva hámis jegye nincsen,
Azon mindenektől elvettette leszen.

800 Van fundamentuma Apokalipsisben,
Szen Janos Apastál nemely részéiben,
Rolla emlekezet hétedig versében,
Hogy hatalma nagy lesz neki mindenekben.

805 Gazdágokbol szégent hatalmával tehet,
Szegenyekből kiralt magatól rendelhet,
Jegye a' kin nem lesz, a' semmit nem felhet,
Ellenne párt ütöt itt kinokra vehet.^d

Adátot eö néki hatalom ezekre,
Hogy gonostevöknek nagy veszedelmekre
810 Lenne, kik eö benne hisznek el vestekre,^e
Kikel együtt eö is mennye örök tuzre.

Egy igaz *is* sóha eö hozzája nem tér,
Lelki ismerethez tanittasa nem fér,
Isten harágjatos hogy mivelye, nem mér,
Másként meg kinozza a' pokolbeli dér.²³

a [Az *is* kötőszó utólag betoldva.]

b hidgyetel [Értelemszerűen javítottuk.]

c szantakat b<a>ennakat [Ráírással javítva.]

d ütött itt kinokra vehet [Értelemszerűen javítottuk.]

e hisznel [Értelemszerűen javítottuk.]

DISCIPULUS QUINTUS

815 El sietek hamar viszá hívására,
Tudom, titeket is vonsz tanittására.

ELYAS

Nem banom, hid visza, sies, meny útanna,
Profetakról regen mért ez meg van írva,
820 Hogy vitessünk többé mü martyromságra,
Legyen mindenkben Isten akarattya.

(Hic abit Discipulus quintus.)

DISCIPULUS TERTIUS

Igy karhoztattyatok tü Mesiásunkot,
Ki mü Orszagunban cselekszik sok jokat,^a
Sántákat, vakokat s gyogittot benákat,^b
Titeket nem tudunk, se tü szándektokat.

ELYAS

825 Szent Pál Apastalnal eleget találhacz,
Apokalipsisban leg bővebben kaphacz,
Münk kik legyünk, onnan kitanolhacz,^c
Okoson az után semmikent csufolhacz.

830 Apokalipsisnak kilencsed részében
Rollunk kapsz eleget harmadig versében,
Lesz bizonyosag tetel Enochban s Ilyésben,
Szent Janos és Szent Pal igy szol leveleben:

835 A hol mondattatunk szep ket olaj fanak,
Isten előtt egö ket gyertyatartónak,
Isten szine elöt mindenkor alloknak,
S csuda tetelekben erős bajnokoknak.²⁴

840 Valakik elennünk iten vitezkednek,
Szullyat meg kostollyák pokolbeli tüznek,
Beliál fiai nyakokra tört vetnek,²⁵
De eök is az utan öröke el vesznek.

a szok [Értelemszerűen javítottuk.]

b szántákat [Értelemszerűen javítottuk.]

c legy<e>ünk onnan kitanolha<d>cz [Ráírással javítva.]

Jobb let volna nekik soha nem születni,
E' vilagi jokot soha meg nem látni,
Vagy gyermek korokban mindgyarasztt meg halni,
Hogy sem holtok után oly kinokra esni.

(*Hic comparet Antikristus.*)

ANTIKRISTUS

845 Tanittasim ellen, látom, tanítottok,
Utánatok egez nepet holdítottok.
Ki küldött tüököt, honnan valok vattok,
Hogy ily bottrankozast nep közt csináltatok?

850 Az igaz Mesiás én vagyok, hidgyetek,
Mind menyen s mind földön hatalmam nezzetek,
Semit ebben tovabb ne ketelkedgyetek,
Hanem tanitvanyim már tu is legyetek!

855 A mely Mesiásról sollani akarok,^a
Volt eö maga szegen, s szolgálái koldusok,^b
Az Igaz Mesiás leszen kiralyotok,
A' mint ezt tanyitak minden bolcs doktorok.^c

860 Igaz Mesiásnak ha szukség, hogy legyen,
Kiralya e' földnek, kit Uraljon minden,
Hogy igaz eö nem volt, a' ki tetzik innen,
Mért kiralynak lenni *kelett sükseg képpen.*^d

En pedig kiralja vagyok e' vilagnak,
Ura mindenekben szegennek s koldusnak,
Vigáságot adok ügye fogattyaknak.
Mért nem val/hattok hat tu is Mesiásnak?^e

ENOCH

865 Ördögtöl küldettel, s annak akarattyat
Tellesitted, tudgyuk, mindenben szandekat,
Tölled tavoztattya minden azért magat,
Más kent meg kostolja a' pokolnak kinnyatt.

a <m>Mesiásról

b szeg<y>en s szolgálai [Áthúzással javítva. Értelemszerűen javítottuk.]

c doktorok [Értelemszerűen javítottuk.]

d sük /:kelett:/ seg képpen [A szórenden értelem és rím miatt változtattunk.]

e valhattok [Értelemszerűen javítottuk.]

870 Taval legyen töllünk, hogy tanittasodot^a
Be vennök te neked hamis mondásodot,
Keszebb leszünk inkább szénvedni kinokot,
Mért tudgyuk ördögi hamis praptikadot.

ANTIKRISTUS

875 Ha akartok nekem tanitvanim lenni,
Meg gondolkodgyatok, s engemet követni,
Mig üdötök vagyon nékem valást adni,
Más ként nagy kinokra akar/ak most vetni.^b

ELYAS

880 Hamis, Istentelen, mint remelesz róllunk,
Kik igaz Istennek mindenkor szolgajunk?
Talán azt kevanod, hogy teged imadgyunk?
Örömestebb itten mingyarast meg halunk.

ANTIKRISTUS

Ragadgyatak ötött mingyarast halálra,
Veszétek tört hamar nékik a nyakokra,
Vigyétek elsöbben nagy szernyü kinokra,^c
Az utan testeket huzzatok az nyarsra!^d

(Hic Enoch et Elyas ligantur, sternuntur et abducuntur.)^e

ANTIKRISTUS

885 Már ellensegimén gyozedelmet vettem,
Enochott és Illyest pokolra vetettem,^f
Orsagomot moston meg erősítetttem,
Öröke veletek már gyönyörködhetem.

890 Hogy az egből jöttem, azt meg hihetetek,
Mért ozt bizonyittyak sok cselekedetek,
Mellyeket miveltem, bizonyittyak nepek,
Valakik en töllem sok testi jot vettek.

a t<e>anittasodot

b akarjak [Értelemszerűen javítottuk.]

c vigyék elsöbben nagy szernyü [Értelemszerűen javítottuk.]

d nyarra [Értelemszerűen javítottuk.]

e sterentur [Értelemszerűen javítottuk.]

f és <i> Illyest [Ráírással javítva.]

Danielnek könve most betelleyesedik,
A' patriarkaknak regi kivansagik,
895 Az Angyalok menyben ezt vigán eneklik,
Hogy most oda menynek, bizonyara illik.^a

Kedves tanitvanyim, kik nekem szolgaltok,^b
Ejjel, nappal vellem együt dogoztatok,
900 Atyam országaban menyie akarok,
Siessetek velem, jertek, induljatok!

(Angelus comparet cum duo diabolis.)

ANGELUS UNDECIMUS

Gonoszságid immar szelleyes e' világra
Ki terjedet vetked minden hatarira,^c
Küldöttel szokakot pokolnak kinnyara,
Te is az Istentől karhoztatol arra.

905 Nem erted, gonosz, meg, cselekedetiddel
Istennek szolgálait rutul vesztetted el,
Enochot és Illyest győtrötted sok renddel,^d
Ezen ördögökkel azért csak készülj el!^e

910 Akaral elsobben Meny Országban menyini,
Gonosz tarsaidot magaddal el vinni,
Ottam nem vagy melto szentekkel vigadni,
Hanem ördögökkel pokolban szenvedni.^f

(Hic aufugiunt discipuli.)

Isten gyananyt néptől akars imadtatni,^g
Sok titulosokkal fel ekesitteni,^h
915 Azert meny pokolba immar uralkodni,
Ha Mesiás vóltál, ottan tiszteltetni!

a menynek [Értelemszerűen javítottuk.]

b tanitvanyim [Értelemszerűen javítottuk.]

c h<j>atarira [Ráírással javítva.]

d Illyes [Értelemszerűen javítottuk.]

e készül [Értelemszerűen javítottuk.]

f szenvedni [Értelemszerűen javítottuk.]

g imadta<d>tni [Ráírással javítva.]

h ekesitteni [Értelemszerűen javítottuk.]

920 Fogjatok, ördögök, vigyetek pokolra,
Sok faratságiért méltó kiralyságra,
Nezzetek kinokkal nagy méltóságára,
Plutoval egy pontban vessétek kinokra!^a

SCENA OCTAVA

DISCIPULUS SEPTIMUS

Jo remenységünkben mért meg csalatkoztunk,
Örök vigasgot a' honnaly már vartunk,
Egy sempilantásban ihon meg fosztattunk,
Már minynajon együt arvaul maradtunk.

925 Hova foljamodgyunk, mesterünk elveszet,
Mindenekkel a' ki e' földön sok jot tett,
Menybe Angaloktól talam helheztetet,^b
Vagy hogy az ördögtől pokolra vitetett.

930 De az nem lehetett, hogy pokolra szallyon,
Ígaz Mesiásnak mért tudtuk minnyajon,
S igen irgalmas volt kuldoson, kiraljon,
Hogy lehet eőneki, hogy kinokra váljon?^c

935 Már hatalma ala vala minden vetve,
Eg es föld nepitől meg volt dicsőitve,
Istentől is meg volt halála engedve,
Ki neki nem szolgal, meg lenne büntetve.

940 Most tellyesédet be Daniel mondasá,
Apokalipsisnak melseges szollassa,^d
Minden doktoroknak rolla tanittasa,
Gondolkodgyek kiki, ha bár megfoghatya.

Kihez foljamodgyunk, s kit vegyunk mesternek?
Lesz igazgatoja ki arva fejünknek?
Már már haragjaban vagyunk mindeneknek,^e
Hogy hozza partoltunk, barátink el vetnek.

a vessetek [Értelemszerűen javítottuk.]

b <en>Angaloktól

c kinoko velon [Értelemszerűen javítottuk.]

d Apokalipsisnak [Értelemszerűen javítottuk.]

e mindenek [Értelemszerűen javítottuk.]

DISCIPULUS OCTAVUS

945 Hamar ketelkedel Messiasunk felől!
Talam menyorsagba vitetel e' földről,
S ha vitetel oda, mit fele/sz, szegitsegről?^a
El nem feletkezik ot is a neperöl.

950 Talam profetatol igr jövendöltetett,
S már Atya Istentől meg dicsöittetett,
Angalok Uranak menybe rendeltetett,
S onnan eljövendo teszen itiletett.

955 Irva Danielnél meg volt ö felöle,^{b, 26}
Hogy sokaktol itten meg leszen vettetve,
Az utan menynekbe leszen fel vitetve,
Sok kiralyi utan meg dicsoitettve.

DISCIPULUS NONUS

960 Talam más orsagra el ment tanittani,
A' nemzetszegeket hozzak höldittani,^c
Tevelgö nepeket igazsagra hozni,
És imperiumot küllyebe terjezteni.

Miglen hozzank fordul, addig vigazkodgyunk,
Mi haszna utanna többet ohaltozzunk,
Vigasagra fordul talan sok sirasunk,
Mikoron eö velle egyben akadhatunk.^d

965 Vesszünk veget, szükség, a' szomorusagnak,^e
Nyittsúk utat hamar a vigadozasnak,
Most ideje etelnek s italnak,
Azutan enneket mondgyunk Messiasnak.

DISCIPULUS DECIMUS

970 Nem sükség, hogy rollya sokat gondolkodgyunk,^f
Cselekedetiröl itten discuraljunk,
Magunk navaljankrol inkább disponaljunk,
Mert eö minden hato, aztot már jól tudgyuk.

a felesz [Értelemszerűen javítottuk.]

b Daniel [Értelemszerűen javítottuk.]

c nenszegeket [Értelemszerűen javítottuk.]

d egyben akadhatunk [Értelemszerűen javítottuk. Az *akadhattunk* szóban a tt nagy H betűre javítva.]

e su<g>kség [Ráírással javítva.]

f gondolkod<↳>gyunk [Ráírással javítva.]

980 Hatalma ördögnek hogy volna eő rajta,^a
Okoson ázt senki meg nem gondolhatja,
Mer egyedül leszen Istennek Szent Fia,
Kivel e' vilagot okoson formalta.^b

985 Angyaloktól talan fel vitetet Menyben,
S ottón helheztetet már dicsösegebe,
Szava Szent Irasnak most tellyesédigbe,^c
Lattattasek hamar itilő sékébe.

DISCIPULUS UNDECIMUS

Szent irasbol, latom, nem sokat tanoltál,
Mikent emlekezik regi Szent Atyaknál,
Hogy igaz Messiás mind örökke regnal,
Tehat hogy lehetne mostan Szent Atyanál.

990 Talan el rejtezet maga hatalmaba,
Mért nem vitethetet ördögtől pokolba,
Másként fogyatkozás volna Szent Irasba,^d
Hogy minnyajón hidgyunk igyirt Messiásba.

995 Igaz hittel vallom, hogy eő a' Messias,
Vilagtol előtte leszen a szamadas,
És tölle adatik joknak elet adas,
Es mind öröke leszen vele vigadozás.

DISCIPULUS DUODECIMUS

1000 Mü mondhattuk ugyan eöttött Messiasnak,
Hogy egyedül volna fia az Isténnek,
De masok, ugy hallom, hogy Antikristusnak
Mondgyak lenni hamis s gonosz amittonak.

1005 Felölle jeleket en is lattam vala,
Egy Angyallal együt ket ördög ra alla,
Tudom, ha akarom, törtente halála,
Jorae vagy rosza sorssa ot fordula.

a hajta [Értelemszerűen javítottuk.]

b okosom [Értelemszerűen javítottuk.]

c tellyesédi<d>gbe [Ráírással javítva.]

d fogatkozás

Mert hogy eztet latám, hamar elebb allek,^a
Nem sokat eő velle ottan szemetezzek,
Mert ott minden ember akkor meg felemlek,^b
Ide s tova ki ki hamar el szeljedek.^c

1010

Mi törtent eő velle, akarnam már tudni,^d
Tam kenyszerítettett akkoron meg halni,^e
Vagy hogy nagy kinokkal pokolra szalani,^f
Vagy pediglen vigan menyekben menni.^g

(*Hic comparent Angeli.*)

ANGELUS QUINTUS

1015

Terjetez meg egyszer poenitentiára,
Siesetek vissza idvössege utyára,
Ne juszatok, felö, másként kárhozatra,
Most ideje, kiki vigazon magára!

1020

Mert nem engedtetik az az idő soha,
Mostani restségedd meg bánod valaha,^h
Jateknak intesem tu vészitek no ha,
S velitek, hozzatok vagyok csak mostoha.

1025

Veletek jodzani mostan nem akarok,
Idvössege utyara hogy huzzalak, járok,
Pokolbeli szived ne érék ostorok,
Had fogadgyanak be a Menyei karok!

1030

Gyázba borultatok csak nagy hamarsággál,
Lelketek mert el vesz földi gazdagsággal,
S noha kornyül veve vadatok vigasággal,
De meg tronfolyatok esztet zokogásál.ⁱ

Már többet nem szóllok, ezekből eszedben
Alkalmás, mit vehedd, hogy faradok miben,
Ember, hamarsággal öltözzel ször inkben,²⁷
Ne vettessel kötve pokolnak tűzében!

a lata [Értelemszerűen javítottuk.]

b öt [Értelemszerűen javítottuk.]

c to [Értelemszerűen javítottuk.]

d akarnam [Értelemszerűen javítottuk.]

e keszerítettett

f kuinokkal [Értelemszerűen javítottuk.]

g menyben [A rövidítést feloldottuk.]

h restsége-<l>dd [Ráírással javítva.]

i zokogá<g>sál [Ráírással javítva.]

DISCIPULUS DECIMUS

1035 Honnan küldettetek, s mit akartok velünk,
Mért már igaz utra Messiáshöz tertünk,
Eö paranczolatit mindenekben töltyük,
Mellette kinokot örömost szenvedunk.

ANGELUS SEXTUS

1040 Nem igaz Messiás, mért ördögnek rabja,^a
E' földön minddenben volt hiven szolgaja,
Hájlládo a' rosza, volt rosza akarattya,²⁸
Azért most egeti a' pokolnak langja.

1045 Ti remenségteket benne ne vessétek,
Mért a' karhozattra vele egyut estek,
S mind öröké velle egyut is szevedtek,^b
Ha gonoszságtokból mostany ki nem terek.

DISCIPULUS NONUS

Hamis Messiásnak honnan próbálljátok?
Ellénne szollani honnan tánóltátok?
Talám soha ötött meg nem is lattatok,
Nagy battron ellene még is karomkodtok.^c

ANGELUS SEPTIMUS

1050 Istentől Menyenekből küldettünk e' foldre,
Hogy balgatag nepet inssük idvössegre,
Annyira ne fusson a' gonos vetkekre,
Mért mas kent hamarság jut nagy itiletre.

1055 Kit velytek lenni igaz Messiásnak,
Most fenekeben ül szomorán pokolnak,
Ki nem szabadulhat Isten hatalmanak,^d
Miglen vege nem lesz örök boldogságnak.

DISCIPULUS UNDECIMUS

Hat annyi csudakat hogy cselekédhetet,^e
Igaz Messiasnak hogy ha nem lehetett?

a ör<g>dögnek [Ráírással javítva.]

b örök<g>e [Ráírással javítva.]

c ellen meg [Szótagszám és értelem miatt javítottuk.]

d szabadulhat [Szótagszám és értelem miatt javítottuk.]

e csekédhetet [Szótagszám és értelem miatt javítottuk.]

ANGELUS OCCTAVUS

1060

Ördög hatalmaival meg cselekedhette,
Mivel az ordögnek eö magat kötötte,
Es mestereteket mindenre rea vette,
Minden gonosságnak vala a' szerzője.

1065

Minden gonosságnak vala eö szerzője,
Fajtalankodoknak, lopok fejedelme,
Szok fele roszaknak bajvivo fegyvére,^a
Istentelenségnek atkozot szekrenye.

DISCIPULUS DUODECIMUS

Hamis Messiástol ha meg csalatattunk,
Igazságot tehat tölleték tanulunk.

ANGELUS NONUS

1070

Még üdötök vagyon poenitentziara,
Terjetek meg hamar idvosság utjara,
Más ként nem juthattok soha boldogságra,
Hanem njakra före vettettek pokolra!

1075

Kellyetek fel hamar gonos vetketekből,
Mért ki vetkeztettek örök dicsőségből,^b
Hanem kiterjetek vakmerőségtekből,
Más ként ki nem jotök soha gyötrelemből.^c

DISCIPULUS SEPTIMUS

Semmi gondom nincsen mostan meg teresre,
Pártot ma üthetek kedves Mesteremre.^d

ANGELUS PRIMUS

1080

Ha pártot nem üthecz gonos Mesteredre,^e
Ma holnap sok kin szenvedesre,
Hamar elő állasz a' nagy itiletre,^f
A' honnan ragadnak vele egyut tüzre.

a tele [Értelemszerűen javítottuk.]

b vetkeztettek [Értelemszerűen javítottuk.]

c gyötremből [Órszó:] gyötrelemből

d partot [Értelemszerűen javítottuk.]

e partot [Értelemszerűen javítottuk.]

f alás [Értelemszerűen javítottuk.]

1085 Utóljara *intlek* poenitentziara,^a
Mért ezen tul nem lesz már üdötök arra,
Kérlek, nefussatok akaratal kinra,
Hanem terjetek meg üdvösség utjara!^b

1090 A honnan kuldettünk, mi mar oda megyünk,
Ismet itiletre Urukkkal el jövünk,^c
A' hol vele együt meg dicsöítettünk,
Meny Országba pedig örökke örülünk.

(Hic discedunt omnes et comparent iterum duo Angeli, qui mittunt homines ad ultimam Judicium.)^d

(Cantilena: Ime, kérlek, és intelek.)^e

SCENA NONA

*(Comparent Angeli ad Judicium cum Christo.
Christus sedebit in trono et unus incipit.)*

ANGELUS

1095 Kezdetitől fogva minyajon vilagnak^f
Ily trobitat fuvok joknak s gonosaknak.
Ha kik kostoltatok vilag orszaganak,
Czikkelit haljatok szavat Messiásnak.

Valakik nyugoztok a' földnek gyömraba,
Mar regen feküstök senyvet koporsóban,
S mind eddig voltatok nagy varakozásban,
Vilag kezdetetől kik alustok urban,

1100 Kellyetek fel hamar, jértek itiletre,^g
Mindden kesedelmet veszetek félre,
A Nagy biro el jött, már felült szekebe,
Kitt kitt decsöségre vagy itillyen tüzre.

a interltek [Értelemszerűen javítottuk.]

b üdvössé<|>g [ráírással jav.]

c Urukkkal [Értelemszerűen javítottuk.]

d [A sor magasságában a margón:] NB

e [Az *Ime* szó olvasata bizonytalan.]

f vila<d>gnak [Ráírással javítva.]

g [Az előző és ez a sor felcserélődött, itt helyes sorrendben adjuk.]

1105 Már széntentziajat ki mondgya mindenre,
Mért nez kinek kinek cselekedetere,
Joknak, gonoszaknak tekint erdemere,
Mar útolso képpen el jött szemvetelre.

1110 Ez a' nap, a' melytol feltek a' szent Atyák,^a
És ide torokkal ide kialtották,^b
A poklot magoknak inkább valostanák^c
Nagy feilem miany, hogysem mint ezt latnák.^d

1115 Ennek feilemetöl a' karhozot lelkek
Kialtyak jaj szová! hegyek, rank essétek,^e
Tengernek vizei most el merintsetek,
Nap, hóld és Csilagok, gyázban öltözzetek!

Masodszor, harmadszor, negyedszer kialtom,^f
Kristusnak Neveben nektek parantsolom,
Kiket regtöl fogva el nyomot az álam,^g
Kellyetek fel hamar, var más nyugodalom.

(Hic comparent ex inferno daemones, adducentes Anticristum et aliquos damnatos. Comparent etiam aliqui ex justis.)

JUDEX ULTIMA DIEI

1120 Üdvösségnek utjan valakik jartatok,²⁹
Menybe velem lenni regen kevantatok,
Atyam akaratyatt hiven tartottatok:
Minnyajon előttem jobb kezure aljatok!

1125 Valakik pediglen testnek szolgaltatok,
Meny orsagrol ritka vagy gondolkodtatok,
A sok szegenségen huztatok s vontatok:
Most nagy gyalazattal bal kezure aljatok!

(Hic justis ad dextram, injusti ad sinistram!)

(Ad Justos:)

a Atyak [Értelemszerűen javítottuk.]

b kialtottak [Értelemszerűen javítottuk.]

c valostanak [Értelemszerűen javítottuk.]

d latnak [Értelemszerűen javítottuk.]

e kialtyak [Értelemszerűen javítottuk.]

f nyedszer [Értelemszerűen javítottuk.]

g alam [Értelemszerűen javítottuk.]

1130 Örüllyetek imar, Atyam aldottai,
E' vilagnak a' kik vóltatok bolondgyi,
Az en Országomnak már lestek lakosi,
Mind orokke velem fogtok vigadozni!

1135 Már többbe nem sirtok, nem is szomorkódtok,
Hanem Angyalokkal Menyben tarsolkódtok,
Szent haromsogot szembe lathatyatok,^a
S latasabol szenttül Orokke vigadtok.

Mar az ado miat senki nem nyomorgat,
Ketségben nem estek szernyü halál miat,^b
Már ezek el multak, hanem letett jodat
El veszed Menynekbe alamiznaidat.

1140 Mind örökke velem vigadhatok immar,^c
Etellet, italal sokszor taplaltattok,
Mezitelen voltam, tu meg ruhoztatok,^d
Hogy tömlesben voltam, meg latogatatok.

1145 Midon uton jartam, ti szalast adtatok,
Szomoruságomban meg vigasztaltatok,
Midön beteg voltam, meg orvoslottatok,
Azért tü is im mar velem maradgyatok!

UNUS EX JUSTIS

1150 Uram, nyavaljadban mikor latogattunk?
Mezitelen voltod soha nem ruhastuk,
Etelél s itallon mikoron tápláltunk.
Hogy ezekert mostan meg jutalmaztatunk?

1155 Szemeljedet soha talám nem is lattuk,^e
Alamisnat neked tehat mikor adtunk,
Vagy betegségedben mikor orvosslottunk?
E' földdön jártodban mü meg nem is voltunk.

a haronsogot [Értelemszerűen javítottuk.]

b szenyü [Értelemszerűen javítottuk.]

c vigadhatok [Értelemszerűen javítottuk.]

d ru<n>hastatok [Ráírással javítva.]

e tálam [Értelemszerűen javítottuk.]

JUDEX *ULTIMAE DIEI*^a

A földön jartomban, tudom, nem voltatok,
De valamely szegent mikor ruhoztatok,
Örmest hazatokban vagy befogattatok,^b
Mindenkor engemet akkor taplaltatok.

1160 Azért menyetek el Örök boldogságba,
Atyam aldottai, veghetetlen jokra,
Sok szomorúságtok fordul vígasagra,
Mért készek voltatok poenitentiaira!^c

(*Hic discedunt Justi. Ad damnatos:*)

1165 El mulandóságban heverő gonosok,
A' kik csak meg jot is ritka gondoltatok,
Sok gonoszságokba torkig uskaltatok,
Még az idvossegről nem is almadtatok.

1170 Mifele jutalmat vartok most en töllem?
Ti reatok teszem már büntető kezem,
Mivel tölletek is eppen el vettettem,
Semmit tü rajtatok nem könyürülhetem.

1175 Mikor beteg voltam, felém sem jottetek,^d
Fogatkozásimba nem segítettetek,
Mezittelensegem nem fedezgettetek,
Hanem rongyosz voltom rutul neveltetek.^e

UNUS EX DAMNATIS

Uram, rongyosz *voltod* mikoron csufoltuk,^f
Etelünköt tölled meg mikor *tagattuk*?^g
Vagy betegsegedben hogy nem latogattunk,
Mivel teged soha szemünkkel sem lattunk.

1180 E földön letedben nem latogathattunk,
Mert anyan^k meheben akkoron nem voltunk.^h
Hogy hanyod nekunk, teged nem ruhaztunk,ⁱ
Vagy betegségedben néked nem szolgaltunk.

a JUDEX [A szerepnevet kiegészítettük.]

b orme^st [Értelemszerűen javítottuk.]

c kesek [Értelemszerűen javítottuk.]

d felem [Értelemszerűen javítottuk.]

e rongoss [Értelemszerűen javítottuk.]

f rongos^sz mikoron csufoltuk [Értelemszerűen javítottuk.]

g tölled meg szagattuk [Értelemszerűen és szótagszám miatt javítottuk.]

h anyak [Értelemszerűen javítottuk.]

i ruha<s>ztunk [Ráírással javítva.]

1185 Te minden hato vagy, miből szükölködtel,
Hiszen mindeneket nem de teremtetel?
E vilagnak jova, tudgyuk, vany kezednel,
Ezekért te tölled mért már el vethetnel?

JUDEX *ULTIMAE DIE*^a

1190 Mikoron e' folldon jartam, nem voltatok,
De sok szegeneket nemdenem lattatok,
Kiknek én nevenben semmit nem adtatok,
Es így engemet is tü nem taplaltatok.

1195 Ha a' szegeneket ruhaztatok volna,
Ügye fogyotakon könyürultetek vólna,
Insegeben levökkel gondoltatok vólna,
Szegitsegül nékik tü lettetek volna,

En is tü rajtatok mostan könyörülnek,
Pokol fenekere tüktöket nem vetnek,
Örök kár hozattra bennetek nem küldnek,
Ördög tömleczere nem szententziaznek.

1200 De hogy szegeneken nem könyörultetek
Engem szanakodon, pokolra *mennyetek*,^b
A' míg Isten leszek, ottan szenvedgyetek,
A gonosz lelkekkel együt gyötrodgyetek!

1205 Kinek vege szoha, tudgyatak, nem leszen,
Ot kel maradnotok néktek örökkeben,^c
Hol fog csigorgatas, siras ott nagy leszen,
Sok jaj kialtastol de vege nem lészen.

1210 Azért mennyetek el pokol fenekere,
O, atkozot lelkek keszített helyere,
Ördög tömleczenek az eö melységere,
Midgyárt induljatok veszedelmetekre!

(Finito Judicio, clauditur scena Judicialis et incipit scena infernalis.)

a JUDEX [A szerepnevet kiegészítettük.]

b mennyetek [Értelemszerűen javítottuk.]

c at [Értelemszerűen javítottuk.]

SCENA DECIMA

(*Infernus.*)

LUCIPER

1215 Midön a Nagy Isten engemet teremte,
Az eo Urasága utan helheztete,
Utannam pediglen hogy az ember lenne,
És földön minden joval elne.

De midön magamnak dicsőséget latnam,
Hogy annal is inkább fel magoztaltatnam,
Királyi szekemet felvinni akarnám,
Egyellőnek velle leni szandekozam.

1220 Mert azt mondom vala, hogy az egek felé
Szekemet fel teszem az Istenseg melle,
Alabbvalo pedig nálánal en többbe
Nem akarok lenni, s menni tobbi közé.

1225 Midön pedig illyen gondolattal volnek,
Szandekom Istennek tudtara adatek,
Mellyen eö felette igen meg ütöközök,
Harakjaban öttlen fejemre eskövek.

1230 Es ime kit soha almatlan sem lattam,
Egy бүdös kenköves tot hamar alitta,
A kit feneketlen pokolnak hivata,
Egy sempillantásba oda le taszitta.

1235 Hogy pedig egyedül ott ne fentergenek,
Minyajon, envelem kik meg egyezenek,
Kevelségben hozzam hasonloa lönek,
Teremtőjök ellen mind pártot Ütenek.^a

Minnyajon Velem kinnyara pokolnak,
Mint a szebes essö, gyorsan le hullanak,
Az örökke valo tüznek adatanak,^b
Íly szep alkatmanok miképpen romlanak.

a partot [Értelemszerűen javítottuk.]

b ökökke [Értelemszerűen javítottuk.]

1240 De hogy az ember is a vetekbe essek,
A' tiltot almanak gyümölcséből övek,³⁰
Azért eö is Isten kedvéből kiesék,^a
Halálnak s pokolnak hatalmába birek.

1245 Erre nezve minket a hatalmas Isten^b
Rendele eszközül, hogy a' törven ellen
Valaki cselekszet, ki mit erdemelyen,
Neki meg fizessunk, akár ki a' legyen.

1250 Emberi nemzetnek idejetül fogva
Szolgálatoskódtunk, hogy akaratunkra^c
Hozhatnak szokakat a transgressioba,^{d, 31}
Es vihetnök ütöt a' mi orsagunkba.

1255 Mast az eges vilag hozzank hodolt vala,
Mivel bálványozás e' földön arada,
Faragott kepekbe, miket mért, imada,
Eö teremtoere semmit is nem hajta.

Innen nagyobb része emberi nemzetnek^e
Mi hatalmuk alatt ván, mert teremtésnek
Kezdetetül fogva Istent nem ismertek,
Az pogansag téhat rabja Lucipernek.

1260 A Sido nemzetnek jobb része pokolban,
Naha sok közüllök, kik voltak limbusban,
Kristus Menybe menyven menytek meny Országban,^f
Mért Isten törvenet tartottak magokban.

1265 Kik pedig Kristussal oly szemejen bantanak,^g
Uj Messiást pedig helyette vártanak,
A' kit vartak, nem reg réa akadtanak,
Vele egyetemben egyig el karhoztak.^h

a kieszek [Értelemszerűen javítottuk.]

b miket [Értelemszerűen javítottuk.]

c szolgálmatosko<t>drunk

d transgressioba [Értelemszerűen javítottuk.]

e nemrezernek [Értelemszerűen javítottuk.]

f menytek [A teljes szó aláhúzása az egész szó törlését jelöli. A menytek szó első szótágját értelemszerűen megtartottuk.]

g banatanak [Értelemszerűen javítottuk.]

h egyik

1270 Már pedig hogy en is Autoritasomnak,
Melytan meg feleljek a dignitasomnak,
Kik nekem szolgáltak, lesznek Országomban
Örökosi, midön az örök kinokat.^a

1275 Azért mindeneket valahol talaltok,
Ele keressetek s en hozzam hozzatok,
Eö rollok pediglen ha valamit tudtok,
En nekem egyenként elő szamláljátok!

(Hic daemones animas damnatas ducunt ad tribunal Luciperii.)

LUCIPER (*ad animas:*)

Igazsag törvene mit hozot magaval,
Midön neg osztoznam én hatalmas Urral,
Kik nekem juttatok igazságos jussal,
Valakik en hozzam voltatok zelussal.

1280 Tudom, hogy az Isten az eö Országaban,
Kiki mit erdemlet, egyelő fontokban
Meg fizetnek, ki fogyatkozásakba^b
Nem leszen, hidgyetek, a nagy boldogsagba.

1285 En is tehat feken, tehetségem szerént,
Kinek kinek hozzam valo hivségiért,
Akarok fizetni s adni illendo bért,
Meg latom először mindenek erdemet.

DIABOLUS PRIMUS (*adducit Superbum:*)

1290 Uram, ez az ember mindenben tegedet
Természszete szerint mind holtig követett,^c
Szemminek alittot egyebb embereket,^d
Nem adot senkinek melto böcsületet.

1295 Azt gondolta, hogy egyedül eö vilagban^e
Istennel, embernel nagyobb fontba vagyon,
Ha jot cselekhét is, de csak olyan modon,
Hogy másnak szeczellek, azt kevanta nagyon.^{f, 32}

a [A két sor értelmetlen, értelmezését javítással nem kíséreltük meg.]

b fogyatko<t>zasakba

c mid követet [Értelemszerűen javítottuk.]

d szeminek [Értelemszerűen javítottuk.]

e e<d>gyedül [Ráírással javítva.]

f kevata [Értelemszerűen javítottuk.]

Ekes termetivel szép vala felette,
Tudomaynál pedig széppel nemessítve,
Ezzel pedig magát csak hamar el hitte,
Magához képesz mást nem is tekinté.

LUCIPER

1300 Mondam elebb en is, hogy kevelység miat
Az Isten szekehez az en tronusomot
Fellyebb helheztettem, az utan magamot
Hasonlova teszem, s elerem uramot.

1305 De a nagy Ur eztett mindgyárt meg gatola,
Mért hogy szándekomot jó forman meg tuda,
Tellyességgel aztatt mindgyarat elronta,
Müdön fellyebb vine s poklokra taszitta.^a

(*Ad animam damnatam:*)

1310 Azért hogy neked is egyenlő a szorsod,
Velem egyut legyen erdemes gradusod,
E leszen, el hidgyet, itten a tronusod,
Mi ennek a haszna, majdon meg kostolod.^b

1315 Azért hamarsággal az akasto fára^c
Akassatok eötött a labanal fogva,^d
Eletben ki fejet úgy fel magasztalta,^e
Most esre vegye jól, hogy le van fordulva.^f

ANIMA DAMNATA: SUPERBUS^g

Igazan mondatta az Evangelista,
Hogy az ember magát ha fel magasztalja,
A hatalmas Isten otott meg alazza,³³
Ennek szegen fejem igaz bizonsaga.

DIABOLUS SECUNDUS (*adducit Avarum:*)

1320 Itt van az atkozot, a' ki e' Vilagban,
Mínt a' hal a' vizben, volt nagy boldogságban,
Aranyal s ezustel bövelkedet, s abba
Senkinek sem adot elete napjában.

a polkokra

b kostold [Értelemszerűen javítottuk.]

c fara [Értelemszerűen javítottuk.]

d eötött az akastofára [A második az *akastofára* helyhatározót elhagytuk.]

e elet<e>ben

f ford<it>ulva

g [A szerepnevet a szerzői utasítás alapján kiegészítettük.]

1325 A' szeggent pediglen eppen nem szerette,
Az írgalmasságra nem volt semmi kedve,
Csak a' tobzodasba faradozot lelke,^a
Meny Orságra soha elmejet sem vette.

1330 Szorgyalmatosságot csak az Uzoraban
Töltötte, s, az álmát penz alvasasaban^b
Szaggatta, s mikeppen nagyobb Uraságban^c
Mehetne, elteben faradot csak abban.

LUCIPER

1335 Arannyat s ezustöt onnal el vigitve³⁴
Mindgyart olvaszatok ama cserpenyöben,
Mért eszett szomjahozta tellyes elleteben,
Eztet igya pokol fenekeben.

ANIMA DAMNATA: *AVARUS*^d

Oh, atkozot világ, mely *igen* meg csalal,^e
Egy keves hivságért mely nagy kinra hozal,
Még eletemben is nyukodni nem hagyal,^f
Sokfele kinokkal gyötréll es kinozál!

DIABOLUS TERTIUS (*adducit Luxuriosum*:)

1340 E' volt az az öszvér, kinek nins értelme,
A feslet eleiben volt torkig merülve,^g
A bujasagokban mind holtig fenterge,^h
Mostan pedig nekünk akadó kezunkben.ⁱ

LUCIPER

1345 Fogjatok, vessetek a kén köves toban,
Elteben a ki volt mint diszno az olyban,
Mint gyönyörgöttette testet a' világbon,
Ugy gyönyörködgyék lelke it a gyehenyoban.

a to<d>bzodasba [Ráírással javítva.]

b almát [Értelemszerűen javítottuk.]

c ngobb [Értelemszerűen javítottuk.]

d [A szerepnevet a szerzői utasítás alapján kiegészítettük.]

e igen [Értelemszerűen javítottuk.]

f hagyal<d> [Ráírással javítva.]

g eleben [Értelemszerűen javítottuk.]

h hol<d>tig [Ráírással javítva.]

i kezunkben [Értelemszerűen javítottuk.]

ANIMA DAMNATA: *LUXURIOSUS*^a

1350 Mely gyakran hallottam, hogy szempillantásni,
Mely sokta a testet it gyonyorköttetni,
Ellenben pediglen azt elnem mondhatni,
Hogy lehessen vege leleknek gyodrodni.

DIABOLUS QUARTUS (*adducit Gulosum*.)

Latode, mikeppen ötöt meg hizláltam,
Hust, bort eö nekie mert eleget adtam,
Poroncsolotodra most elődbe hoztom.

1355 Hogy ha meg porsoljuk, rea merek felelni,
Szalonnaja neki leszen egy arazni,
Hájaval az tüzet jo lesz gérjeszteni,
Hojából pedig sóvényeket fonní.^b

LUCIPER

1360 Igen is jo leszen, csak hozz borso szalmat,
Puskaport, kenesöt ötölle ne sojnál,
Ebedere pedig süttes varas bekat,
De az italara adgy eleg palinkat.

ANIMA DAMNATA: *GULOSUS*^c

1365 Oh, atkozot torok, miattad pokolban,
Telhetetlen gyomor, eretted ily kinban
Kelletik szenvednem a' ken köves toban,
Szenvedy te is vellem égyenlő porazsban!

DIABOLUS QUINTUS (*adducit Invidum*.)

1370 Ittvan az is, aki tellyes életeben
Nyukhatatlankodot a' nagy irigsegeben,
Nem lehetet velle senki egyeségeben,
Mindeneknek jóván izig volt sziveben.^d

Gyülölte azokat, kik voltak hozzaja
Hasonlok az kincsben, s kiknek tudomanya
Vagy volt elebvalo, és minden munkaja
Ha jól fojt, jo szemmel nem nezhetet reaja.^e

a [A szerepnevet a szerzői utasítás alapján kiegészítettük.]

b hojaba<n>| pedig [Értelemszerűen javítottuk.]

c [A szerepnevet a szerzői utasítás alapján kiegészítettük.]

d jóvan [Értelemszerűen javítottuk.]

e nezheted [Értelemszerűen javítottuk.]

LUCIPER

1375 Enis arra nezve, hogy a' magassagban^a
Istent ulni látom leg felsőb tronusban,
Elnem szenvedhetem szivem fajdálmban,
De mit nyerek vele s nyakam szokattyaban.

1380 Mivel az irignek az a természete,
Mindenkor maganak hogy jobb reszt vehetne,
Alab valo masnal senkinel ne lenne,
Hanem mindenekben kedvere elhetne.

1385 Innen, hogy soha ne panaszozkodhossek,
Masok kinya felet neki több adassek,
Az szive mindgyarast negy fele vagassek,
Azutan eő maga toban taszittassek!

ANIMA DAMNATA: *INVIDUS*^b

1390 Boldogtalan sorsa az irig embernek,
Kinek elteben is gyotrelme szivenek
Soha meg nem szunik, bizonsága ennek
En vagyok, most pedig mimiat fizetnek.^c

Tellyes eletemben soha nem nyukhattam,
Mindenkor mas jovat ostromalni szoktam,
Ha en gazdagsagat masnak mikoron hallotam,^d
Amind tudtam, aztot ottan meg atkoztam.

DIABOLUS SEXTUS (*adducit Iracundum*.)

1395 Uram, ha pokolban eztet le taszítod,
Meg nem marasz tölle ez utan, meg latod.
Nincs hoza hosonlo, Pokolban satanyod,
Leszen mind öröké neked haragosod.

1400 Meg vallom igazan, hogy melleje menni,
Csak igen orozva mertem azt fel tenni,
Mert igen tartottam, hogy ha eszre veszi,
Meg haragszik ottan, talál pufon csapni.

a Enisarra [Értelemszerűen javítottuk.]

b [A szerepnevet a szerzői utasítás alapján kiegészítettük.]

c pedig <> mimiat

d gatdagságát [Értelemszerűen javítottuk.]

1405 Most aszert jovallom, hogy magadra vigyazz,
Ennek a' leleknek valamikor ne arcs,
Mert hallasz akoron szernyü karomkodast,
Meg tőlem ugy lehet, egy par pufon csapast!^a

LUCIPER

1410 Köszönöm, jó szolgál, a' jó tanács adást,
Meg becsülöm őtöt, mint itten az szokacs,
Kedve töltesében nem lesz fogyatkozás,
E' fele emberrel mert kőnyü haragvas.

De megis jovallom, hogy igen oroszva
Ha melleje mehetc neki simogatva,
Tepd ki az szakallat, de fus el azonban,
Mert felette felek, hogy bott szál ot hátadra!

1415 Ha pedig rejad tamad, mingyart kialcs tolvajt,
Én midgyarast küldök segetsegel hamar,^b
Fogjatok meg őtöt, s hozatok mint gonoszt,
Meg tanyittom őtöt, mint fogjon dorongot!

(*Et adducto Iracundo dicit:*)

1420 Kössétek meg lánzvál kezeit, láboit,^c
Ugyan meg verjetek mindenüt tagjait,
Meg tanalta itten küzkodo bojnokit,^d
Nem emeli tobszor senkire karjait.

ANIMA DAMNATA: IRACUNDUS^e

1425 Mitt használt én nekem annyit haragunni,
Holót s eltemben is nem sokakat felni
Haragomtól lattom, megis csendes lenni
Nem akartom, hanem mindennel birkozni.

Immár haragugyám, valjon ki fel töllem,
Karomkodasimmal bár poklot be tölcsem?
Valjon lesze vege, tölletek azt kerdem.

a tolom [Értelemszerűen javítottuk.]

b Énr; harmal [Értelemszerűen javítottuk.]

c még

d bo< >jnokit [Ráírással javítva.]

e [Kitették az itt hiányzó *damnata* jelzőt és a szerepnevet a szerzői utasítás alapján kiegészítettük.]

DIABOLUS SEPTIMUS

1430 E beszeg elteben nem vala goromba,
Az Istent hejaban mert nem busittotta,
Nem is sokat hajtot az Isten szavara,
Már nagyob volt gondgya menni palinkara.

LUCIPER

1435 Ha ugy ván az dolog, en is, amint lehet,
Majt szerzek eő neki nyugodalmas hejjet,
A haráng füleben már nem sokat zerget,
Alhatok mint annyit, valamenyit szait.³⁵

1440 Most pedig eő neki szep ágyat vessetek,^a
Derekolt pediglen hogyha arra tesztek,³⁶
Aztot puskaporral, sokál be tölcsetek,^b
Feje ala varas bekakot tegyetek!

ANIMA DAMNATA: TORKOS^c

1445 Oh, ha a vilagra most vissza mehetnek,
Lelkemre most gondot bizonyal viselnek,
Ket szemem nem sokat etszaka alunnek,
Poenitenciaba ejet nappal tennek.

De oh, boldogtalan, mikor az harang szot
Hallottam, a templom eszembe sem jutot,
Genge testem inkab agyba nyutozodot,
Az aitasag nalom unalmasvolt.

SCENA ULTIMA DE COELO

PATER

1450 Mindöröktől fogva elünk dicsosegeben,
Fiuvál s Lelekkel egyenlő felsegeben,
Mind harman egyenlő vagyunk természetben,
Külömbozünk pedig harman csak személyben.

1455 Ezt meg nem foghattya az Emberi elme,
Haromnak hogy legyen egyenlő felsege,
S hogy harom a' személy, egy a' természete,
Külső képen legyen egy cselekedete.

a agyat [Értelemszerűen javítottuk.]

b tölcsetek [A c betű föléírással betoldva.]

c [Kitettük az itt hiányzó *damnata* jelzöt és a szerepnevet a szövegösszefüggés alapján kiegészítettük.]

1460 Nem nagyobb Fiamnal, megis Atyja legyenek,^a
Természetén kívül származnak szemeljek,^b
A' hól mindenekben mind a' ketten egyek,
Természet szemeljtől megis különböznek.

1465 Egyedül az Atya az természet nem szül,
Az Atya ninc pedig természetén kívül,^c
Vagyok szülő, megis, hiddel, csak egyedül,
De ez vagyon, tudmeg, természetén feljül.

Senkitől pediglen en nem teremtetem,^d
Soha en senkitől nem is születtettem,
Feleségem nem volt, meg is fiat szültem,
Ma is szulóm ötöt, oroke születtem.

1470 Mind tölle, mind töllem származik Szent Lelek,
Kível is egyenlő Természetben elek,
Meg is lettem együt mindorokke velek,
S naloknal semmiben nagyobb nem lehetek.

1475 Ily nagy dicsőségben mind az hárman élven,^e
Szemelyüinkre pedig embert is teremtven
Minden fele jokkal és fel ekesítven,^f
Hogy valaha velünk élne, része leven.

1480 Hogy paradicsomban ötöt helyeztetem,
Az artatlanságban miként ötöztetem,
Almában hogyenni hogy ott nem engedem,^g
Leg ottan ő tölle mingyart el vetettetem.

1485 Az utan engedek sok szám esztendokot,
Parancsolomneki, hadnak el bűnököt,
Mas képen ellené tesztek, kűdők őrdögököt,^h
Tamasztok s az utan nagy víz özönököt.

a Anyya [Értelemszerűen javítottuk.]

b természetem [Értelemszerűen javítottuk.]

c terme-<>szeten

d Senkitől pediglen en nem [A sorkezdet kétszer leírva, az elsőt elhagytuk.]

e élven [Értelemszerűen javítottuk.]

f jokkal <f> és

g almában [Értelemszerűen javítottuk.]

h ellené [Értelemszerűen javítottuk.]

Es azt utan kűdők nekik profetákat,
Hogy terjesztenek ki paroncsolatokat,^a
Ne vesztenek mind el fiókot s magókot,
De rűt dűhusegel meg őltek azókot.

1490 Az utan el kűdöm szerelmes fiamot,
Hogy kozlenem velek az En orszagomot,
Kik meg őltek, s rúton el vettem magamot,
Azert mar en tóllők elvonhatom jomot.

1495 Három szémelt s és egy természetet lenni
Istensegben mertek vak merők tagatní,
És misteriomat meg akarták fogni,
Kelletet eőnekík ezert el karhozni.

1500 Tehat, edes szentim, örökke örömben,
Maradgyatok velem it a dicsősegben,
Fiannak hittetek a földön mindenben,
Nem is turkaltatok Isteni személyben.

1505 Atyatok fiai hogy vannak pokolban,
Azert nem kel nektek otóznötők gyaszban,^b
Hanem örvendgyetek örömvígasagban,
Hogy ide nem jűttok, ők vadnak azokban.^c

Azert már nezzetek fiat az Anyaban,
És hasonlo kepen Anyat az Fiúban,
Szent lelket pediglen Atyaban, fiuban,
Kikel orvendgyetek örök boldogságban.

FILIUS

1510 Akaratod szerent, szerelmes, szent Atyam,
Le szalván az földre országom el hagyam,
Ö erettek pedig lelkemet kí adtam,
De rútol eő tóllők en meg tagadtatam.^d

1515 Szent akaratodot eppen be töltöttem,
Adam vétket pedig véremmel törlöttem,^e
Sok kinókot melyert testemben szenvedtem,
Utoljara tóllők felis feszítetttem.

a terjesztenek <pa> ki

b [A *gyaszban* szó *s* betűje utólag a sor fölé írva.]

c jűttok t ők [A fölösleges *r* betűt értelemszerűen elhagytuk.]

d <r>tagadtatam [Ráírással javítva.]

e veremmel [Értelemszerűen javítottuk.]

1520 Ki öntöttem verem minyajon erettek,
Hogy már lenne hasznos eő cselekedetek,
Azzál nem gondolnak, éppen megvéttetek,
Mar veszedelemre eset az eő fejek.

1525 Hogy pokolra mentek, én oka nem vagyok,
Mert a' Mennyországra nem volt nekik gondgyok,
Vetket, mind az vizet, ugy ittak bolondok,
Jot nem cselekedtek, mikoron volt modgyok.^a

Mind ördög keresztől, a' templomtól feltek,^b
És értelemnekül, mint a' barmok, eltek,
Azert, mind a' barmok, már eőkis el vesztek,
Kárhózt lelekkel Pokolban gyötődnek.

1530 Ezekert a' megnyit szenvedtem erettek,
De hogy így akarták, arrol nem tehetek,
Szabad akaratra mert eök teremtettek,
Melytől is származot nekiek el vesztek.

1535 Ejel nappal nekik en praedikállottam,
Üdvösség uttyára ökö tanyittottam,
Szabad akaratnak ellent nem álhattam,
Tehat mind ezekre ökö is nem adtam.

1540 En szerelmes Atyam, más el nem veszhettet,
Veszendök köziben ki regen vitetet,
Az előknek serge meg dicsőítettet,
Hallottaknak pedig szörnyű kinra esett.

1545 Ezek, edes Atyam, te akaratodot
Be tőtötték hiven parancsolatodot,^c
Azert meg erdemlik Mennyei karodott,
S orokke birhassák te szent országodot.

Tü hát mind örökke, Szentek, örüljetek,
Testeteket mivel nem kimilltetetek,^d
Bekevel károkot ha él szenvedtetek,
Mennyei karokot immár el vegyetek!

a nem <n> cselekedtek

b keresztől [Értelemszerűen javítottuk.]

c tőtöllek [Értelemszerűen javítottuk.]

d testeket [Értelem és szótagszám szerint javítottuk.]

1550 Meg mondtam vala, hogy szomorkodnatok,
Kevés ideiglen hogy nem vigadnatok,
És mig len masodszor, engem meg latnatok,
Az utan Atyamtol koronazatnatok.

1555 Leszen ennek vege, mikor az Istennek,
Mert fel szakasztottam ket sullyát pecsetnek,
Talaltottam magam csak elégségesnek,
Azert örök hasznát veszitek véremnek.^a

SENIOR PRIMUS

1560 Mély bölcseségedet senki meg nem fogja,
Mert emberi elmét sókkál fel haladgya,
Rank szükséged nem volt, *szolgád azt* jól tudgya,^b
Hogy szent legy pediglen, minden nép kialtya.

SENIOR SECUNDUS

1565 Örök Boldogsagod mindenkor volt neked,
Hogy teremtcsed embert, nem is vólt szükséged,
Mert öröktől fogva femlet Istenséged,³⁷
Szükség hát, minden nép hogy dicsirjen teged.

SENIOR TERTIUS

Atyánk Fiaiert mikent busulhatnank,^c
Ily nagy dicsőségben hogy szomorkodhatnank,
Masként gorombáknak másoktól mondhatnank,
Ínkab allelujat neked kialtanank.

SENIOR QUARTUS

1570 Meltó vagy, oh, Uram, sok dicsíretekre,
Örök dicsoségnek már elvetelere,
Mert te teremtettel, hoztál mindezekre,
Te altalad munkánk lett mü örömünkre.

SENIOR QUINTUS

1575 A te jó voltodból mert lettek mindenek,
Szent akaratodból teremtettek Egek,
Gazdagsága kitől szarmazot a' Földnek,
Melto disiretet kialtyunk Nevednek!

a örök veremnek [Értelemszerűen javítottuk.]

b szolgádázt [Értelemszerűen javítottuk.]

c busulhatnak [Értelemszerűen javítottuk.]

SENIOR SEXTUS

1580 Oh, Uram, méltó vagy örök dicsíretre,
Emberert kész voltál menni szenvedésre,^a
És fel feszítettetni a magos keresztre,
S cselekedetinkert az elég tetelre.

SENIOR SEPTIMUS

1585 Sok nemzetek közül, kik vannak világban,
Műnköt ki választál Angyali karokban,
Helyesztetel s hoztal orok boldogságban,
Dicsireted zengjen Míndenek szájában!

SENIOR OCTAVUS

Te minket választál kedves szolgálidnak,
Aron Fiaiból nepéd pastorínak,
Már uráva tettel a' szelleyes világnak,
Szolgálíva pedig szerelmes Atyadnak.

SENIOR NONUS

1590 Aldás és bolcséseg s töllünk háláadás,
Becsület, dicsőség és fel magasztalás,
Áldassék örökke az igaz Messias,
Mert tölle áradot minden vígasztalás!

SENIOR DECIMUS

1595 Hálát adunk neked, örök Fiu Isten,
Isteni, Emberi ki vagy természetben,
Ki voltál vagy leszesz egyenlő felségben,
Aldassál most is ugy, mikeppen kezdetben.

SENIOR UNDECIMUS

1600 Örvendezünk azért mu is most eő velle,
Mert eő meg nem valasthat tölle semmi fele,
Hanem mind örökre tündöklő felségben,
Műnköt meg vígasztál Isten s Embersege.

SENIOR DUODECIMUS

1605 Im, Örvendezhetünk örök boldogságban,
Menneyi Báránnak az Lakadalmában,
Leszünk vele együt minden fele jókban,
Nem lesz itten senki már szomorúságban.

a Emberert

SENIOR TERTIUS DECIMUS

Mostan már boldogok a' lelki szegenyek,³⁸
Kik világi jokot, mint semmit, meg véttek,
Hanem az Istennek tiszta sziből eltek,
Azert most eő velle vígon orvendeznek.

SENIOR QUARTUS DECIMUS

1610 Már örvendezhetnek az igaz szívűek,
Isten országában már tösten be mentek,³⁹
S mind orokkepedig itt vígan elhetnek,
Mert Isten Neveert örömet szenvedtek.

SENIOR QUINTUS DECIMUS

1615 Lelki buzgoságal boldogok, kik birtak,
Mert Urokal valo vigasztalást kaptak,
Soha tobbe itten már nem szomorkodnak,
Isten Angyalival edgyüt vigyadoznak.

SENIOR SEXTUS DECIMUS

1620 Igasság torvényét akik szonnyuhozák,
Az igasság mellet kardgyokot ki vontak,
Boldogok ott léznek, örök jott kostoljak,
Isten Nevét edgyüt már fel magasztaljak.

SENIOR SEPTIMUS DECIMUS

1625 Boldogok azokis, kik irgalmassagokat,
Örömet cselekedtek mastól barátságot,
Mert Istenől vesznek most ajandekokat,^a
Fejekbe teteti arany koronákat.

SENIOR DUODEVICESIMUS

Boldogok, ki mostan a' vilagon éltek,
Semmi mocskot eppen lelkeken szenvedtek,
Hanem hamárságál eok Istenhez tertek,
Örök boldogságban rea it nezhetnek.^b

SENIOR UNDEVICESIMUS

1630 Istenert üldozest valakik szenvedtek,
Karonkodast, verést testekre fel vettek,
Isten Fiava Menybe tetettek,
Leg felsőbb szekebe ottan helyesztetek.^c

a Istenve<s>ttnek [Ráírással javítva.]

b rea <j>it

c Szel leg [Az aláhúzás a törlést jelöli.]

SENIOR VICESIMUS

1635 Boldogok, kik mostan bekeséges tűrők,^a
Voltak mennyországert sokakban szenvedők,
Már öröкке Istent már lesznek nezendők,
Angyali karokban fel helyesztetendők.

SENIOR UNUS VICESIMUS

1640 Boldogok az szentek, kik hivatalosok,
Isten asztalára, kik *invitaltattok*,^b
Mennyei Barontól itten maradtatok,⁴⁰
Mindöröke vele már edgyüt maradtok.

SENIOR SECUNDUS VICESIMUS

1645 Ime, az Istennek Emberrel lakása,^c
Már már leszen neki vele maradása,
Mivel országaban nepenek kiralyja
Leszen, és a' népe lesz neki szolgaja.

SENIOR TERTIUS VICESIMUS

Már minden siralmat el töről szemünkről,^d
Sok nyomoruságot el veszen szivünkről,
Szorgalmatosok csak legyünk az örömről,
Nem ketelkedünk már mi üdvossegünkről.

SENIOR QUARTUS VICESIMUS

1650 Hogy uly enekkel már fel magasztaljuk,
Illik, musikákkal hogy itt vigadozzunk,^e
Térgyén álva ötöt imadgyuk,
Örök boldogságért most hálákot adgyunk.^f

(Hic canatur aliquid ex Te deum laudamus et post cantum Pater.)

PATER

1655 Vig ének szotokot halván vigadozom,
Velem maradgyatok öröke, akarom,
Azert en veletek közlöm boldogságom,
Tü reatok adom...

(Finis.)

a tűrők [Értelemszerűen javítottuk.]
b ivitaltatok [Értelem miatt javítva.]
c lakósa [Értelemszerűen javítottuk.]
d siralmát [Értelemszerűen javítottuk.]
e musikákkal [Az ékezet áthúzásával javítva.]
f boldogságot [Értelemszerűen javítottuk.]

A MŰ ADATAI

A dráma kézírata a Csíksomlyói Ferences Rendház könyvtárában, a *Liber exhibens actiones parascevicas című* kéziratot kötet 817–849. lapjain található. A szöveg itt jelenik meg először. A drámáról említést tesz tanulmányában *Bándi* (1896, 290.), *Fülöp* (1897, 23–24.), *Pintér* (1993, 114.), *Medgyesy-Schmikli* (2000, 48; 2001, 95.). *Nagy Szilvia* (2003). *Pintér* erről a drámáról az alábbiakat írja: „A töredékes első jelenetekben Aristippus barátja lakomára hív egy koponyát. A lakomán megjelenik érte a halál, és a pokolra hurcolja. A többi jelenet arról szól, hogy az álpróféták elhitetik a világgal, hogy az Antikrisztus a megváltó, és megölik Illést és Énokot. Ezt az utolsó ítélet jelenete, a pokol és a Menny leírása követi.” (*Kilián–Pintér–Varga* 1992, 46. N. 13.).

A DRÁMA RÖVID TARTALMA:

SCENA 2

Aristippus Epicurius után kutat, aki hirtelen és minden ok nélkül eltűnt. A barátaitól tudja meg, hogy Epicurius a templom mellett talált egy koponyát. A koponyához intézett monológjában kifejti, hogy ő bizony nem hisz sem a hét szentségben, sem Istenben és a szentekben. A koponyát lakomára hívja, ahol Epicuriusért eljön a Halál, s erkölcstelen életéért, hitelenségéért magával viszi a Pokolba. Aristippus nem hiszi el az előbbi történetet. A jelenetet egy halálról szóló ének zárja.

SCENA 4

Epicurius testének és lelkének vitája jelenik meg. Lélek a testet, test a lelket hibáztatja, amiért a Pokol mélyére került, és kínokra ítéltetett. A vitát a nagy zajjal és füsttel megjelenő ördögök szakítják félbe. A Lélek Istenhez könyörög irgalomért, de nincs bűnbocsánat: az ördögök Luciferhez hurcolják.

SCENA 7

Álpróféták hirdetik Messiásuk eljövetelét, csodás tetteit. Megjelenik Enoch és Elyas, akik azt tanácsolják a hamis prófétáknak, térjenek igaz útra, mert akit ők Messiásnak hisznek, az valójában az Ördög küldöttje. Figyelmeztetik a zsidóságot, ne higgyék el az Antikrisztus tanításait, és Dánielre hivatkoznak (Dán 9,24–27). A zsidók továbbra is kitaranak Messiásuk mellett. Majd megjelenik az Antikrisztus, s magát Messiásnak kiáltja ki. Enocho és Elyast – mivel nem hajlandók őt szolgálni – pokolra küldi és megöli őket.

SCENA 8

Az álpróféták Messiásukat éltetik, néhány tanítvány azonban kételkedik abban, hogy az igaz Messiást szolgálják. Ekkor angyalok szállnak alá a mennyből, s közvetítik Isten üzenetét: ha nem térnek üdvösségre, s nem kérnek bűnbocsánatot, akkor a Messiásukkal együtt a Pokol fenekére taszítatnak. A jelenet végén az *Ime kérlek, és intelek* kezdetű dalt éneklik a szereplők.

SCENA 9

Ez az utolsó ítélet jelenete. Christus az igaz hívőket országába emeli, ahol örök boldogságban fognak élni, a bűnösöket ezzel szemben a Pokolra veti, s örök kárhozatra ítéli.

SCENA 10

Helyszín a Pokol, ahol Lucifer és azok szenvednek, akiket Isten az imént örök szenvedésre ítelt. Az ördögök egyenként hozzák Lucifer trónszéke elé a hét elkárhozott lelket, akik a hét főbűnt testestítik meg.

SCENA ULTIMA DE COELO (SCENA 11)

Helyszín a menny, ahol az öregek boldog kara énekeiben dicsőíti az Atyát, a Fiút és a Szentlelket, azaz az egy Istent.

SZERZŐ

A kézirat a szerző nevét nem tünteti fel. *Fülöp Árpád* (1897, 12.) névsorában 1725-ről nincs adat.

FORRÁS

Szövegszerű egyezések mutathatók ki az 1722-es *Játék a zsidók megtérítéséről* c. drámával (1. kötetünk 2. sz. darabját). A dráma szerzője felhasználta az itt 2. számú dráma több versszakát. Az egyezést az alábbi táblázat mutatja ki.

II.	IV.
1–32	686–709
33–41	726–734
41–93	739–790
469–488	1453–1471

Ezek szinte szó szerinti átvételek. (Ez okozza, hogy ebben a részben – és csupán itt – jelennek meg a bibliai hivatkozások, amelyek a *Játék a zsidók megtérítéséről* egészét átszövik. – Ezért ezeket a hivatkozásokat az említett műnél tárgyaljuk.) A másik átvételt a dráma utolsó jelenetében (*scena ultima de coelo*) lehetjük fel. Ennek 1–5. szakaszai egyeznek az 1722-es mű 8. scenájának (*scena octava*) 4–8. versszakaival. Ez már nem szó szerinti egyezés, mivel a korábbi műben Doctor primus és secundus szólnak az Úr mibenlétéről, e darab szerzője viszont a mondatokat a Pater szájába adta, így nyelvtanilag átalakította (ettől eltekintve a szöveg ugyanaz). A mű egyes részletei forrásul szolgáltak az 1766-ban keletkezett passióhoz, amely az egyik részletet (itt Epicurius, ott Arduinus történetét) szinte szó szerint átveszi.

ELŐADÁS

Az előadás időpontját 1725. március 30-ra, nagypéntekre tette a kutatás. Az előadásról valamelyest a rendezői utasítások is informálnak.

A dráma zenei anyagával Kővári Réka foglalkozott (Kővári 2009; Kővári 2007b). A második jelenetben egy, a halálról szóló ének hangzik el (*Hic discantistae canunt: Eheu etc.*). Ez az *Eheu quid homines sumus?* kezdetű ének, melynek dallama a *Deák-Szentes kéziratban*, szövege pedig a Kájoni *Cantionale* 1719-es második és 1805-ös harmadik kiadásában található (Kájoni 1719, 623; Kájoni 1805, 376.; *Deák-Szentes*, 86.). A *Deák-Szentes kézirat* dallama eltér az 1674-es Szege-di-féle, valamint az 1675-ös *Cantus Catholicitól* (RMDT II., 98. I.). Ezen énekeskönyvekben a latin ének és utána annak magyar fordítása is olvasható, Kájoni 1676-os *Cantionaléjából* azonban teljesen hiányzik, 1719-es kiadásában pedig csak a latin szöveg szerepel. A magyar szöveg – *Ó emberi gyarló nemzetség* kezdettel – csupán az 1805-ös *Cantionaléban* jelenik meg, az *Eheu* dallamára utaló jelzéssel (Kájoni 1805, 78. *Nota: Eheu.*). (Itt a dallam további öt, többnyire halottas szöveget is hordoz: *Ó te világ, méz alatt méreg, Testemet már földnek megadtam, Ím látjátok, hogy változások, Szent dolog ti megjelentek, Halálomon, keresztény hívek*; v.ö.: Kájoni 1805, 79., 341., 355., 361. és 363.) Mivel a dráma rendezői utasításában csak a kezdő *Eheu* szó olvasható, nem tudjuk, hány versszakot énekeltek a latin nyelvű énekből. Feltehetően nem a Kájoni 1719-es énekeskönyvben található 27-et, hiszen általában lerövidítették az énekeket; valószínűbb, hogy a *Deák-Szentes kézirat* 1774 utáni függelékében olvasható válogatott 7 versszakot (*Deák-Szentes*, 133.), vagy a Kájoni *Cantionale* 1805-ös kiadás átköltött 7 stórfáját, vagy ezekből néhány szakaszt. Az ének magyar szövegét megtaláljuk csík megyei népzenei gyűjtésekben, ahol – a *Cantionalétól* eltérően – a halált megszólító refrént kap. (E dallamtípus variálódásáról részletesebben, további népzenei példákkal l. Kővári 2007a, 85–90.)

2. Qvam manibus osseis tangit,
cristallinam phialam frangit,
Ó inepta, ó rustica mors,
ó caduca mortalium sors!

5. Nil interest turpis an pulchra,
expectant utrumqve² sepulchra.
Legit lappas et lilia sors,
violas[que] cum carduis mors.

3. Nil interest pauper an dives,
non amplius utiqve vives,
simul ut movit clepsyderam sors,
vitæ stamina lacerat mors.

6. Mors Juvenes senibus æqvát.
puellas, et anus excæcat,
furiť absqve discrimine mors,
manet eadem Principes sors.

4. Habere nil juvat argentum,
nil regna præterdere centum,
sceptra sarculis abigit sors.
albis hæc ridet dentibus mors.

7. Ex mille non remanet unus,
cuncti[que] mox eritis funus;
Ite, ite, quo convocat sors;
imus, imus hoc imperat mors.

1 sumus (Kájoni 1719, 623.)

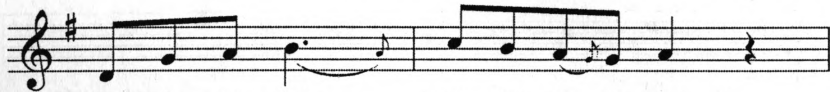
2 utrumque (Kájoni 1719, 625.)

Deák-Szentes kézirat, 86.

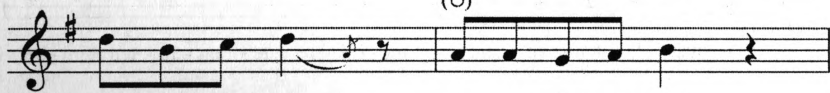
Parlando ♩ = cca 60

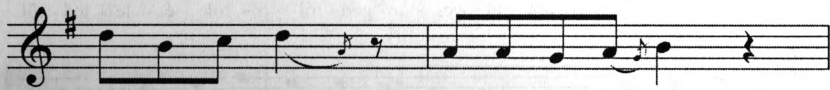
1. Ó em - be - ri gyar - ló nem - zet - ség,
2. Nem lá - tod - e any - nyi pél - dá - ba,

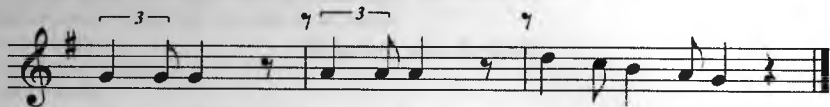
Min - den dol - god csak hív - ság, két - ség,
Hogy a ha - lál si - et dol - gá - ba?

Mi - be bí - zol, a - rany és e - züst,
Any - nyi tiszt - ség, s nagy bi - ro - da - lom,

El - e - nyé - szik maj - dan mind a füst,
El - e - nyé - szik, mind a hó - ha - lom.

Ref: Ó ha-lál, ó ha-lál, ó szőnyű ha-lál.

Péter Sándor (67 éves), Csikrákos (Csík). Gyűjtötte: Sárosi Bálint, Dobszay László
1967. július. Lejegyezte: Dobszay László. Jelzet: AP 6581j.

A nyolcadik jelenetben két angyal *Ime, kérlek és intlek* kezdettel énekel. Kájoninál hasonló kezdű a *Kérlek és intlek mostan tégedet* szöveg, mely az 1676-os első és az 1719-es második kiadásban olvasható (Kájoni 1676, 725 = Domokos 1979, 793. sz.; Kájoni 1719, 626. mindkét kiadásban nótatutalása: *Emlékezzél meg emberi állat*), dallama pedig szerepel a *Deák-Szentes kéziratban* (*Deák-Szentes*, 86.). Egyértelműen ugyanarról az énekről van szó, mivel ez az énekeskönyvben a *Judicium – Az Itiletről* szóló részt nyitja. A Kájoni *Cantionale* dallamjelzete (*Emlékezzél meg emberi állat*) szerepel Illyés *Halottas Énekek* gyűjteményében is (*Illyés* 1693, 87.; *RMDT I.*, 110.).

Kér - lek és int - lek, mos - tan té - ge - det.

a nagy Is - ten - nek Szent sze - mé - lyé - re te - rem - te - tett Em - ber.

Hogy vi - sely gon - dot Id - ves - sé - ged - ről ö - rök é - le - ted - ről.

Mert el jő a nap, mely nap e vi - lát tűz mi - at meg ég.

Deák-Szentes kézirat, 86.

Az utolsó jelenet végén a *Te Deumot*, a rendezői utasítás szerint annak csak egy kisebb részletét éneklék el a szereplők feltehetőleg a közönséggel együtt, nyilván ugyanarra a dallamra, amelyen ma is éneklék. (A *Te Deum* dallamát l. *Domokos* 1979, 325. sz., a Kájoni-féle magyar szöveggel uo. 326. sz.)

A darab színhelyei egyébként meglehetősen próbára tehetők a rendezőt, hisz égi és pokolbéli színhelyekkel a 9. scenában a félelmetes utolsó ítélet illúzióját is kellett keltenie. A 6. jelenetben lépnek színre az ördögök, s megjelenésüket óriási füst és zaj kísérte. Ezen kívül azonban az ég és a menny figurái jelennek meg a darabban. A 7. scenában Énoch és Illés lépnek színre, akiket az Antikrisztus hívei földre terítve megköltöznek. A 8. jelenetben az angyalok, a 9-ben maga a végítélet bírása, Krisztus ül a színtér középpontjában. Ebben a színben azonban a trónuson ítélkező Krisztuson kívül a pokolból ördögök sündörögnek elő, akik magukkal hozzák az Antikrisztust, majd több ördögöt is. A 10. jelenet a pokolban játszódik, az ördögök az ide ítélt lelkeket sorakoztatják fel Lucifer trónszéke előtt. Az utolsó jelenetben pedig a mennybe visz el a rendező, s itt az öregek boldog kara dicsőíti a három személyű, egy Istent.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

Mint a darab kezdetén is olvashatjuk a darab töredékben maradt ránk. Az első scena teljesen hiányzik, a második scenával kezdődik a játék. A harmadik scena ismét hiányzik. S a negyedikben a test és lélek beszélgetnek egymással. Ezután a hetedik scena következik, amelyben a zsidó és a keresztény vallás igazáról tárgyalnak az iskola tanulói. Ezt követően a 11. jelenetig megmaradt a dráma.

A 842. lapig az első kéz írta valamennyi szöveget. Diabolus tertius a 10. jelenet végén *Oh, átkozott világ mely igen meg csalal* kezdetű szöveggel fejezi be az első kéz a dráma másolását. A második kéz a *Fogjátok, vessétek a kén köves tóban* kezdetű versszakkal kezdte meg a szöveg másolását, s ezután végig az ő kézírásában maradt ránk a darab. A rendezői utasításokat mindenütt a margóra írták a sriptorok. S ugyanide kerültek a szerepnevek sőt a scenak sorszámái is. Nem következetes egyik másoló helyesírása sem. Kétféle ékezetet használnak, azaz ismerik az ékezetes valamint az ü, ö betűk e betűvel fölülrít változatát is. Az első és a második kéz is világosan elkülöníti egymástól a versszakokat, a verssorokat azonban nem választja el egymástól. A helyesírást csak abban az esetben módosítottuk a betűk kurzíválásával, ha arra feltétlenül szükség volt. A szerző láthatóan latinus műveltséggel rendelkezik, tisztában van ugyanis bizonyos mitológiai, de filozófiatörténeti tényekkel is, másrésztől viszont gyakran használ latin eredetű szavakat, s ezekhez mindig megtalálja a megfelelő rárimelő szót.

A szerepneveket egységesítettük, de megtartottuk a darab töredék voltából következő hézagos szereplő számozást (az *Angelus undecimus* előtt pl. nem lép színre tíz angyal, stb.). A pokolban játszódó 10. jelenetben a kárhozott lelkeket egyenként hozzák az ördögök Lucifer elé; a szerzői utasításból tudható, hogy a hét kárhozott lélek a hét főbűn egy-egy képviselője, ezért a szerepnévben a kiegészítés jelölése nélkül feltüntettük megnevezésüket is. a *scena quartában* négy, sorszámmal és névvel egyaránt megjelölt Diabolus lép színre. A *scena decimában* pedig a hét főbűnöst hét, sorszámmal ellátott Diabolus mutatja be Lucipernek: ez utóbbi esetben megtartottuk az 1–7. sorszámozást, mivel ez nyilván nem okoz félreértést a korábbi jelenet nevesített ördögeivel kapcsolatban.

A szerepek rekonstruált felsorolásakor a számozott szerepek sorrendbeállítására kedvéért olykor eltértünk a színre lépés rendjétől.

TÁRGYI ÉS NYELVI MAGYARÁZATOK

- 1 *praesentiamat* = jelen létemet
- 2 *parulajához* = parolájához, kézadásához
- 3 *policianak* = illemtannak
- 4 *hajlatlan* = hajlatlan (egy koponyáról van szó)
- 5 *kalvarianak* = kálvária: itt holttest, koponya
- 6 *lacs* = látsz
- 7 *interesre* = kamatra
- 8 *vök* = vevék
- 9 *discretionak* = pénzjutalomnak, borralalónak
- 10 *bágyazván* = bágyasztván
- 11 *inkabbat* = inkább
- 12 *éleb* = elébb
- 13 *hisoppal* = izsóppal
- 14 *Cumana Sibilan* = cumaei Sibylla: Apolló híres jóstehetséggel megáldott papnője
- 15 *Helespöntianak* = a Márvány tengerbe zuhant Hellének, Athamasz és Nephelé leányának
- 16 *Libica Sibila* = líbiai Szibilla
- 17 *Tiburtina* = Tibur város Latiumban, ma Tivoli
- 18 *modtzor* = másszor (?)
- 19 *Enoch* = Járed fia, Methusela atyja. 365 évig élt s a mennybe vitetett fel. Ő a hagyomány szerint az írás, a számolás és a csillagászat feltalálója.
Elyas = Illés, az Ószövetség egyik legnagyobb prófétája
- 20 *Seudo* = pseudo: hamis, ál
- 21 Dán 9, 24–27.
- 22 Dán 9, 24–27.
- 23 Vö: Jel. 7, 1–17.
- 24 Vö: Mt. 14,11; 17,10; 16,14; 27,47–49; Mk: 6,15; Lk 1,17; 4,25; Jn: 1.21; Róm 11,2–4; Jel 9,8.
- 25 *Belial* = a sátán neve
- 26 Vö. Dán 7,13; 1,44
- 27 *inkben* = ingben
- 28 *hájlládo* = hajlandó
- 29 *jobb keze aljatos* = Innen a jelenet legfőbb forrása: Mt 25,31–46.

- 30 *övek* = evék
31 *transgressioba* = itt: bűnbe
32 *szezellek* = tetszenék értelemben
33 Lc 14,11; 18,14
34 *vigitve* = vegyítve
35 *szeit* = óhajt, kíván értelemben
36 *derekolt* = derékaljat, fekhelyet
37 *femlet* = fénylett
38 *Boldagok* = a hegyi beszéd szabad idézete a további versszakokban is. Vö: Mt 5,3–11.
39 *tösten* = tüstént, azonnal
40 *Barontol* = Baránytól

UNKNOWN AUTHOR

PLAY ABOUT THE LAST JUDGEMENT

Csiksomlyó, Good Friday, March 30th, 1725

ESSENTIAL DATA

Manuscript: *Liber exhibens actiones parascevicas...*, 817–849. Its text appears here for the first time. The play is a fragment.

The short content of the play:

SCENA 2

Artistippus is looking for Epicurius who have disappeared suddenly and without any reason. He understands from his friends that Epicurius found a skull next to the church. In his monologue to that skull Epicurius explained that he does not believe in the seven sacraments, not even in God and the saints. Then he invited the skull for a feast, when Death came for Epicurius and took his soul to Hell. Artistippus does not believe that story. The scene ends with a song about death.

SCENA 4

The debate between Epicurius' body and soul is taking place. Soul accuses body, body accuses soul for being taken to the depth of Hell and sentenced to torture. Their quarrel is interrupted by devils coming with big noise and smoke. Soul begs God's mercy, but there is no remission: it is taken to Lucifer by the devils.

SCENA 7

Fake prophets cheer their Messiah and his miraculous deeds. Enoch and Elyas appears, advising the fake prophets to convert to the righteous and narrow path, since the man they believe to be the Messiah is in fact the envoy of Satan. They warn the Jews not to believe the teachings of the Antichrist, and they quote Daniel (Daniel 9,24–27). The Jews stick to their Messiah. Later Antichrist appears, and proclaims himself the Messiah. He sends Enoch and Elyas – who refuse to serve him – to Hell and kills them.

SCENA 8

The fake prophets cheer their Messiah, but a few disciples doubt that they serve the true Messiah. Now angels descend from Heaven and convey God's message: if they do not change for salvation and do not ask for remission of their sins, they and their Messiah will be thrust into Hell.

SCENA 9

This is the scene of the Last Judgment. Christus raises the true believers into his kingdom where they shall live in eternal happiness, as opposed to the sinful ones who will be thrown to Hell and sentenced to eternal damnation.

SCENA 10

Scene: Hell, where Lucifer and those suffer whom God has just sentenced to eternal suffering. Devils bring one by one to Lucifer's throne the seven damned souls, representing the seven deadly sins.

SCENA ULTIMA DE COELO (SCENA 11)

Scene: Heaven, where the blessed choir of the old celebrate in song the Father, the Son and the Holy Spirit, i.e. the one and only God.

AUTHOR

The author's name does not appear in the manuscript.

SOURCES

There are textual conformities to the drama of 1722 (see the 2nd drama in this volume). Certain parts of this play are taken over by the passion-play of 1766.

PERFORMANCE

The play was performed on Good Friday, March 30th of 1725.

Réka Kövári discussed the musical material of this play. The second scene includes a song about death (*Hic discantistae canunt: Eheu etc.*). This song begins like *Eheu quid homines sumus?*, its tune appears in the *Deák-Szentes kézirat* (*Deák-Szentes*, 86), its text is printed in Kájoni's *Cantionale* (2nd edition, 1719, p. 623; 3rd edition, 1805, p. 376).

For scores see:

1. *Deák-Szentes kézirat*, 86.

2. Péter Sándor... AP 6581j.

In the 8th scene two angels sing a song beginning "*Ime, kérlek és intelek*". There is a similar text in Kájoni's collection: *Kérlek és intelek mostan tégedet*, which appears in the 1st and 2nd editions (*Kájoni* 1676, p. 725 = *Domokos* 1979, Nr. 793.; *Kájoni* 1719, p. 626. – with the same tune reference in both editions).

For scores see: *Deák-Szentes kézirat*, 86.

At the end of the 11th scene performers – presumably together with the audience – sing *Te Deum*.

PÉTERFFI ANDRÁS DOMOKOS (?)

JÁTÉK A SZŐLŐMŰVESEK
ÉS ESZTER TÖRTÉNETÉVEL

Csíkсомlyó 1726. április 19. nagypéntek

[SZEREPEK:

PROLOGUS
PATER FAMILIAS
SERVUS PRIMUS
OPERARIUS UNUS EX HIS
RUSTICUS
PRAEFECTUS
OPERARII
SERVUS SECUNDUS
FILIUS
KRISTUS
NUNCIUS
DISCIPULI
THOMAS APOSTOLUS
MÁRTHA
MÁRIA MAGDOLNA
CIRCUMSTANTES
CAECUS
UNUS E TURBA
ALTER ITERUM E TURBA
TURBA
JUDEI
CREDENTES
ANNAS
CONSILIARIUS PRIMUS
CONSILIARIUS SECUNDUS
CONSILIARIUS TERTIUS
CAIPHAS
AULICUS
MARDOCHEUS
AMAN
SERVUS AMANIS
DIABOLUS ABCARAT
JUDAS
DIABOLUS DRAVO
EPHEBUS
ANNAS
LICTORES
PONTIFICES
AMANATUS
UXOR ET AMICI AMANIS
ZARES, UXOR AMANIS
PILATUS
JUDEUS PRIMUS
JUDEUS ALTER
ESTER
ASVERUS
UXOR PILATI
DIABOLUS PRIMUS

SECRETARIUS
CAMERARIUS REGIS
SERVUS HERODIS
HERODES
HARBONAN
LICTOR PRIMUS
SIMON CIRENEUS
LICTOR TERTIUS
LICTOR SECUNDUS
LICTOR QUARTUS
LICTOR QUINTUS
LICTOR SEXTUS
LICTOR SEPTIMUS
LICTOR OCTAVUS
LICTOR NONUS
LICTOR UNDECIMUS
LICTOR DUODECIMUS
LATRO A SINISTRIS
LATRO A DEXTRIS
JOSEPH AB ARIMATHEA]

PROLOGUS

Kristusnak hivei s. öttöt követői, kik itten jelen vattok,
Talám Comediát vagy valami trefát látnia szándekoztok?
Hogy ha ilj szándékban és varakozásban vattok, meg csalatkoztok.^a

5 Mert nem illik, szolgálja vigadgyon, hol Ura vitetik az halálra.
Sirnak az Angyalok és Menyei karok kesergik királyjokot,
A nap s' hold, Csillagok, négy elementumok siratyák az Urokot.

Föld rettenetesen reng, mert keservesen viseli meg valtoját,
Sőt a kozsiklák is, kiknél keményebb nincs, hasadoznak egyaránt.
Szentírás tanyitya: a templom kárpitya kétfelé van hasitva.

10 Egyedül az ember, kihez bánat nem fér, nem szánnya alkotóját,
Erőssebb az ércznél, mert szive Istennél ritkán van, s' azért nem sir.
Tavul azért musák, s' hizekedő Nimphák, s' hazudozo Poeták!

15 Nem keltek, musikák, szem fény vesztő brobák, tánczolo pyrhicisták!¹
Azzal meg elégszünk, kit val igaz hitünk, oh, s' uj testamentum tart.
Először is azért célunkkal egyet ért Szent Máté, amiket irt:²

Vala, ugy mond néha, egy cseledes gazda, ki szállótt plántalt vala.
Esztet hogy mivelnék, s' jó gongyát viselnék, munkasokot fogada,
A gyümölcsözésnek s' a szállószedésnek elérkeztén ideje,

20 Elkülde szolgálját, hogy latná foljását az oekonomijának.
Eztet meg ragadák, s' jol meg is szákolák az szállónek munkássi.³
Ez után is egyett el küldé, hogy a' heljt látná modgyát dolgoknak.

Ezzel is szegényel szernyű dühüsséggel nem más képpen bántanak,
Harmadikot azért a más kettő szerént elküldé visgalniok,
Ezt pedig alig csak nem majd halálig rongálák a' gonoszak.

25 Fogja végre fiát, hogy meg lássa modgyát, el küldi a dolognak,
De olj reménségben, hogy az örökségben valamikor lennened,
Megfogák ötött, és nem néztén Atyát is meg ölék hamarsaggal.

^a [A ha szó föléírással beszúrva.]

Meg haragszik itten a Gazda szívében, így bánék ő velek is.
O Testamentumbol Syria országban hozom elé Asverust,
30 Ennek főbb tanácsát, s' kedvesebb szolgáját hasonlítottam Judáshoz.⁴

Kinek rossz szándékát s' vér szomjuhozását teszszük össze sidokkal,
Ki zsidok veztését, mint ők az *Jesuzét* akarta penzen venni.^a
A Cseledes gazda Evangeliumban mit Jelent, aztis meg mondom:

Hogy az Atya Isten, midőn égen földön szőlőköt plántált vala,
35 Angyalokat s' Embert, hogy hozna gyümölcsöt, munkásokat fogada,
Azután kik látnák, e földön a munkát frissen administrálnák.

Külde profétákat s' lelki tanitokat, hogy azt perfiálnák,⁵
De mind böstelenül és Istentelenül azokat is traktálák,
Üldözik s' kergeték, verék es' kinezák, mint halálra rongalák.^b

Ezekután Fiát, az aldott Messiást elküldé Salamannak,⁶
40 Ugy mint az Uraknak engednenek s' adnák becsülletet es hasznót,^c
De raroanának, mint a fene Vadak, megölik a' gyilkosok.

E félek valának a verszipo szidok s' hamis phariseusok,
Kik az Isten fiát megölik s' akaszták a magoss keresztfára.
45 A fell Csifrazot lo s' annak háta n ülő képi Kristus Urunkot.

Ki Jerusálemben ment be számáran ulvén melto becsülletben.^d
Itten kevelj Amán, aki kantárszárát fogja királj lovat,⁷
Jelenti, mi keppen az szido nép szépen tiszteli az királját.

Amán Gerendája és akasztó fája képi Judás halálát,
50 Ki is önnön maga az akasztó fára ma fel akasztya magát.
Ester könyörgése s' nepéért insége Jelenti Pilátusnét.^{e, 8}

Ki mint hogy magáért s' az szido nemzetért könyörgött Asverusnál,
Igy a' Pilátusnál az ő házastársa esedezet Kristusért.
Ezek s' atöbb dolgok, kit most látni fogtok, veghez meg mennek mái nap.

55 Azért most szollani, azkot magyarázni vetkek véget mindennek
Eppen azt kívánom, s' mind ennek jóvalom, szaljon kiki magaba,
Kristus szenvedését, maganak életét fontolja meg ujjabban!

Testi s' lelki személt nyissa fel, s' eszerént igazgassa a lelket!

a Jézusért [Értelemszerűen javítottuk.]

b s' kergetek verék [Értelemszerűen és szótagszám miatt javítottuk.]

c és adnák [Szótagszám miatt javítottuk.]

d ulvén <ittén> melto

e és s' [Szótagszám miatt az itt felesleges és-t elhagytuk.]

ACTUS PRIMUS

SCENA PRIMA^a

PATER FAMILIAS (*cum suo filio et tribus aliis servis erit et Incipit perorare:*)^b

60 Sokféle dolgokkal környül vagyok veve,
Meljben toróm elmém reggel, délbe s' estve,^c
Ékonomiámot mikent vigyem végbe,
Hogy fel tett utamra mehessek készülve.

Mivel az Időnek látom változását,
Tavaszra fordulo esső indulatyát,
65 Nem tudom pediglen Uramnak határat,
Visza terememnek oráját sem napját.

Szükséges lesz tehát, had essék rend tartást,^d
Mindenjóságimról szolgálaimnak hagyást,
Netalám meg tervén szenvedgyek kárvallást,
70 Vagy hogy földeimben külső fogyatkozást.

Minden szőlőimet adom mivélésre,
Had hozzon bo termest visza téresemre.
Munkast ha kaphatnék gondviselesere,
Kész volnék mindgyárat a meg szegődésre.

(*Hic Unum vocat ex famulis et mittit pro operarijs conducendis.*)

75 Azért sietséggel meny ki az Utakra,
Ha kaphatnál dolgost urad munkajára,^e
Ha ottan nem kaphacz, meny ki az falukra,
Hozz bé onnat hármát szálló kapalásra!

(*Hic servus facta Domino suo reverentia, se intineri accingit, cui cuncti obviant tres operarij cum ligonibus, quos sic alloquitur.*)

SERVUS^f

80 Ha szabad kérdenem, hova Indultatok,
Ilj nagy sietseggel ti merre fogtatok?

^a SCENA PRIMA ACTUS PRIMUS

^b PATER FAMILIAS [A továbbiakban e szerepnevet mindenütt egy L-lel és külön szóban írtuk, s a javítást külön nem jelöltük.]

^c reggeldebe [Értelemszerűen javítottuk.]

^d hat essék [Értelemszerűen javítottuk.]

^e ura<k>d [Ráírással javítva]

^f [A szerepnév hiányzik, pótoituk.]

(*Ex his respondet unus:*)

OPERARIUS UNUS EX HIS^a

Kapálásra.^b

SERVUS

Latom, itten suljos harcztot hallottatok,
Hogy fegyveres kézzel *hármon* egyút jártok.^c

RUSTICUS^d

85 Látzatol műnekünk szavadbol goromba,
Hogy Ilj kérdésekkel gatolsz szandekunkban,
Kapákról lathatnád, hogy nem megyünk harczba,
De látom, nem sokat jártál Iskolába.

SERVUS (*respondet:*)^e

90 Ne haragogyatok tréfás beszédimért,
Ha kerestek Gazdát kezi munkatokért,
Kövessetek engem, szerzek tinektek bért,
Mert küldettem mostan három munkasokért.

(*Quem sequuntur operarij, quos representat Domino suo:*)

95 En ugyan jo reggel menék apiacra,^f
A hol ott akadék három kapásokra,
Meljeket be hittam parancsolatodra,
Jok lesznek, ugy vélem, arra az munkára.

PATER FAMILIAS (*hos alloquitur:*)^g

Iljen emberekre vannékem szűgségem,
Kík szöllőmben lesznek az én segítségem,
Kiknél talám velem leszen emberségem,^h
Nem is szánom tőllok bőseges kölcségem.

100 Azért ha akartok szöllőimbe menni,
Szép fizetésemért ottan munkalkodni,
Mit akartok töllem naponként fizetni,
Akaratotokot Illik jelenteni.

a [Az elmaradt szerepnevet pótoltuk.]

b [A szó a rendezői utasítás után a margón található.]

c 3mon [A számjegyet betűvel írtuk ki.]

d [A szerepnév hiányzik, pótoltuk.]

e R. [A rövidítést feloldottuk.]

f menék apiatra [Értelemszerűen javítottuk.]

g Hos paterfamilias alloquitus. [A rendezői utasítás szórendjét módosítottuk.]

h emberségem [Értelemszerűen javítottuk.]

RUSTICUS

105 Meltóságos Urunk, a miekénk kapa,
Szántunk s' vetünk azzal buzat minden napra,
Meljel rá dolgozunk egy nap négy sustákra,⁹
Fizetessünk tölled menyen bárcsak arra.

PATER FAMILIAS

110 Kedves, jó barátim, bár csak az nem volna,
Mert sohult nem kaptok tú annyit egy napra,
Azért fizetéstek had legyen nyolcz poltra.¹⁰

RUSTICUS

Jó Uram, ne sajnáld kilencz polturádót,
Mert annyival minket más is meg fogadott,
S' jó munkások vagyunk, bár küld el szolgálódot,
Betöltyük mindenben te akaratodot.

PATER FAMILIAS (respondet:)^a

115 Noha sokat kértek, de nem bánom, légyen,
Csak hogy dolgozzatok ti ottan serényen,
Más ként fizetéstek minden nap meg mégyen,^b
De ha réstek lésztek, lapátotok léssen.^c

(Hic Pater famillias alloquitur praefectum suum et mittit operarios cum ipso.)

120 Ezekkel nagy gyorsan meny el az szöllőmben,
Viselj gondott rájok, kerlek, jól mindenben!
Masként fogyatkozást tudandok penzekben,
Te neked pediglen az becsülletedben.

(Hic operarij eunt cum praefecto Patris famillias, qveis demonstrat vineas et ostenditur, quid agant.)

PRAEFFECTUS^d

125 Ezen szöllőt adjuk nektek mivelésre,
És annak gyümölcsét gondviseléstekre,
Szűgség, dolgozzatok Uramnak kedvére,
Más ként ne jussatok elő sok verésre!

(Ascendit hoc facto Servus Patrisfamillias ad scenam et it ad Patrem famillias et post hoc aperitur scena et pater famillias prodit in scenam cum servis ex quibus unum mittit ad operarios.)

a Rdet Prfamilias [A rendezői utasítás rövidítéseit feloldottuk, a szórendet megváltoztattuk.]

b mégén [Értelemszerűen javítottuk.]

c lésztek [Értelemszerűen és rím miatt javítottuk.]

d [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

PATER FAMILIAS^a

130 Meny el sietseggel én dolgosimhoz,
Mond meg, hogy el jöttem immár udvaromhoz,
Gyümölcsit szőlőmnek hozzák az házamhoz,
Mert el közelgettünk már fogadasinkhoz!

SERVUS (ab operarijs fructum exposcit:)^b

Uramnak szándekát jelentem tő nektek,
Hogy agyátok számba, amit miveltetek.

OPERARIJ (exacerbantur:)^c

135 Ki hozot tegedet ide, működünkbe,^d
Mit attál te nekünk, rossz ember, kezünkbe,
Hogy velünk szállottál ilj nagy szám vetésbe?

SERVUS (redux cum querela:)

Akaratod szerint, Uram, kapasokhoz,
El menék sietve a' gonosz pórokhoz,^e
Gyümölcsét szállódnak hogy hoznam házadhoz,^f
Kapajokat pedig ők verek hátamhoz.

(Mittitur secundus servus a Patre famillias.)

PATER FAMILIAS

140 Meny el te is, lássuk, mit felelnek néked!

(Vadit Servus.)

SERVUS SECUNDUS^g

Kezetekben adott Uramnak joszágát,
Agyátok meg mostan annak a fructusát!

OPERARIJ

Uradnak s' magadnak semmivel tartozunk,
Azért te veled is, mint mással, ugy bánunk.

(Hic percutitur et ille.)

a [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]

b [A rendezői utasításból a szerepnevet kiemeltük.]

c Operarij [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk, az írásmódot egységesítettük.]

d <titeket> tegedet [Ráírással javítva.]

e porokhoz [Értelemszerűen javítottuk.]

f szálló<m>dnek

g [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

SERVUS SECUNDUS (*Famulus percussus redit ad Dominum:*)^a

145 Parancsolatodot midőn betöltöttem,
Szernyű kapa focot hatamon szenvedtem.¹¹

PATER FAMILIAS (*mittit filium:*)^b

Meny el már magad is, szerelmes gyermekem,
Talám szeméjdedet tekintik erettem!^c
De vigyász magadra, mert vért szopók értem!

(*Quo viso operarij conjurant adversus eum.*)

OPERARIJ^d

150 Ihol jó Urunknak egyetlen egy fia,
Meljet ha megölnék, jut minden magunkra.

(*Qui eos sic alloquitur.*)

FILIUS^e

Hogy cselekedtetek olj nagy potenciát,¹²
Meljért elveszitek atyamnak haragját,
Mivel megvertetek kedves, jó szolgáját,
155 Azért tudgyátoké azoknak már díját?

Agyátok meg nékem szőlőmnek fructusát,
Másként tömleczünknek meg nyittyuk ajtaját,
Rajtatok ki tölti atyam nagy bozuját!

(*Hic irruunt in ipsum dicentes:*)

OPERARIJ^f

160 Mit parancsolsz nekünk, te goromba gyermek?
Nem tartozunk, tud meg, semmivel már néktek!
Hogy így pattogsz, s' pedig arról ihon tészek,
Mert holt tetemedett majd adom a földnek.

(*Qui et interficitur et mortuus ad patrem adducitur.*)

a [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

b [A szerepnevet értelemszerűen pótoltuk.]

c tenkentic

d [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

e [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

f [Hiányzik a szerepnév, pótoltuk.]

PATER FAMILIAS^a

165 Jo fegyveres kezzel hamar menyetek el,
Azon gyilkosokat kötve hozzátok el,
Kedves gyermekemet rutul veszteték el!

(*Quos et adducunt.*)

(*Unde exacerbus paterfamilias homicidas illos vinctos duci jubet.*)

SERVUS^b

Készüljetek, gyilkosok, már szárnyú kinokra,
Mivel hogy ez mi Urunk fia halálára
Esküdtetek, mertok vattok az halálra!^c

(*Quos paterfamilias condemnat dicens:*)

PATER FAMILIAS^d

170 Tű istentelenek, mit cselekedtetek?
Joszágimot miként roszúl miveltétek?
Szolgaimot sokszor rutul megvertetek,
Az en kedves fiam halalra vettetek.

175 Mertok vattok az akasztó fára,
Azért szolgálaim, vessetek tört nekik nyakokra,^e
S' mingyárt ragadgyátok őtöt az halálra,
Mert mind erdemesek, hogy jussanak kinra.

(*Qui et rapiunt, et scena clauditur.*)

SCENA SECUNDA

(*Christus Dominus in teatro deambulatur, et perorat:*)^f

KRISTUS^g

180 Minyájjon, kik igasságban faradoztok,
S' az Isten neviért gyűlölségben vattok,
Jőjtek énhozzám, s' nyugalmat kaptok,
Máshoz én kívüllem ne ragaszgodgyátok!

a [Hiányzik a szerepnév, pótoltuk.]

b [Hiányzik a szerepnév, pótoltuk.]

c Esküdtetek [Értelemszerűen javítottuk.]

d [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

e nyakokra [Értelemszerűen javítottuk.]

f tjtarto [Értelemszerűen javítottuk.]

g [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

Valakik az három suljos ellenségtől
Testől és Világtól s' a fene ördögtől
Vattok meg terhelve testestől s' lelkestől,
Ha enhozzám jőtök, meg mentlek ezektől.

185 Az én igám édes kedvű,
S' az én terhem igen könyű,
Igen szelid természetű,
Senkinek nem lehet szernyű.

(*Dum haec dicit venit ad eum Martae nuncius et dicit:*)

NUNCIUS

190 Márta és Magdolna küldöttek tehozzad,
Hogy Lázár, kit szeretz, beteg a te szolgálád.
Adnam ertesedre, hogy meg latogadnad.

KRISTUS

Meny vissza csak hamar, mongyad aszt Mártának,
Hogy ez az betegség nem jele halálnak!

NUNCIUS

195 A mint parancsoltad, eljártam dolgomban,
Azt mongya az Jesus, hogy meg nem hal abban.

KRISTUS (*ad discipulos:*)^a

Edes tanyitvanyim, hogy ha nektek teczik,
Menyünk Judeában, hol a Lázár fekszik.

DISCIPULI (*ad Jesum:*)

200 Szerelmes mesterünk, mostan oda ne meny,
Mert a fene sydok keresnek keményen,
Hogy meg kővezzenek, kerünk, oda ne meny!

KRISTUS (*respondet:*)

Tudgyatok meg asztot, hogy aki nappal jár,
Meg nem ütközik, ott jár, ahol akar.
Az én atyám fia Lászar most aluszik,
Hogy fel kölcssem őtöt, nekem ugy teczik.

DISCIPULI

205 Uram, ha aluszik, azzal ő meg nem holt.

^a JESUS [A szerepnevek egységesítése miatt változtattuk meg a nevet. A továbbiakban mindenütt a KRISTUS alakot használjuk, kurziválás nélkül.]

KRISTUS (Post haec fecit aliquott passus et Dicit:)

Látom, nem értitek, mit térszen az álom,
Tugyátok igazán, hogy meg holt barátom,
- Azért hogy minyájon el mennyünk, akarom.

THOMAS APOSTOLUS

210 Ha ugyan el mégyen, menyünk mű is Véle,
Ha meg hal, haljunk meg minyájon mellette.

(Hic jam Jesus venit obviam Martha et Dicit:)

MARTHA^a

Uram, tegnap előtt, ha itt lettel volna,
Az én ecsém, Lázár nem fekünnnek halva.

KRISTUS

Ne busulj, jo Mártha, fel tamad az ócséd.

MÁRTHA

Tudom, hogy fel tamad az Itilet napján.

KRISTUS

215 En vagyok az elet és a' feltamadas,
Aki bennem hiszen, nem lesz ott halasztás,
Annak soha gödröt fene halál nem ás.
Hiszed e azt, Mártha? Ez az igaz vallas.

MÁRTHA

220 Mind el hiszem, Uram, tőkéletes szivel,
Vala miket mondasz, nem leszek hitetlen.

(Hic Mártha vadit ad Mariam eique praesentiam Jesu indicat.)

Mária Magdolna, nem tucz e ujságot?
Meg tartotta Jesus az atyafiságot,
Eljött látásunkra, nem mondok hivságot.

(Maria autem et ipsa prodit obviam et se ad pedes Jesu prosternens.)

MARIA MAGDOLNA^b

225 Jaj, Istenem, Uram, hogy előbb nem jöttél?^c
Most szegény Lazarral vigan beszélhetnél.

^a [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

^b [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

^c jaj<u>

(Jesus ad liteum stantes ait ingemiscens:)

KRISTUS^a

Hová tetted őtött?

CIRCUMSTANTES

Meg mutatyuk, Uram, csak itten közel van.

(Hic Jesus conturbatus spiritu vadit ad sepulchrum.)^b

KRISTUS^c

Vegyetek le csak hamar az követ!

MÁRTHA

230 Uram, igen félek, magadnak megártasz,
Mert már negyed napi, azért igen szagos.

KRISTUS

Megmondám tenéked, hogy ha hisz Istenben,
Meg látod az Isten dicsőségit bennem.

(Conversus ad tumbam ait:)

Lázár, atyam fia, néked parancsolom,
Jerj ki koporsodból, szerelmes barátom!

(Qui et prodit ligatis manibus et pedibus velataque facie.)

235 Oldgyátok meg mingyárt kezeit s' labait,^d
Kendőkkel be takart eleven arczáit!^e

CIRCUMSTANTES

240 Akár mint marczangják Jesust mi papjaink,^f
De elhizzük magunk és fiaink,^g
Hogy e leszen, akit mi szegény rabjaink^h
Vártanak Limbusban mű régi atyáink.

(Hic recedunt Martha et Jesus. Iterum deambulat.)

a [A szerepnevet pótoltuk.]

b a sepulchrum [Értelemszerűen javítottuk.]

c [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

d [A sor elől a Jesus szerepnevet értelemszerűen elhagytuk.]

e betakar<d>t [Ráírással javítva.]

f Jesus [Értelemszerűen javítottuk.]

g d elhizzük [Értelemszerűen javítottuk.]

h Hol e leszen [Értelemszerűen javítottuk.]

CAECUS

Boldog Isten, ki nagy zudulást itt hallok,
Jaj, Istenem, hogy most szememvel nem látok!
Kerlek, mogyátok meg, hogy kit udvaroltok,
Mert csak füllel hallom, hogy nagy az uratok!

UNUS E TURBA (*ad Caecum:*)

245 De mi gondod vele, ki jár az utzákon?
Még is én meg mondom: Jesus az piatzon.

CAECUS

Názárethi Jesus, szegények gyamola,
Könyörülj én rajtam, David kiralj fia!

ALTER ITERUM E TURBA

250 Halgass, ha orczád van, ne kiálcs olj nagon,
Tudod, hogy most neki egyebb dolga vagyon.^a

CAECUS (*rursus:*)

Dávidnak fia, könyörülj rajtam!

(*Hic sistit Jesus et dicit:*)

KRISTUS^b

Hajjatok e valjon, ki kiált utánnam,
Hozzatok el szegent, mert felette szánom.

(*Cui adducto ait:*)

Mit kersz, szegény ember, hogy adgyak tenéked?

CAECUS

255 Uram, hiszem s' vallom, hogy te hatalmad nagy,
Azért szemeimnek vilagosságot adgy!

KRISTUS

Latom, szegény ember, hogy vagy világtalan,
Mit láss, és' Istenhez ne légy háladatlan.^c

TURBA

260 Bizony nem más, hanem az igaz profeta,
Nekünk igirtetett Istennek szent fia.

a <d>tudod [Ráírással javítva.]

b [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

c s' Istenhez ne légy halhatatlan[[Szótagszám miatt és Értelemszerűen javítottuk.]

(*Post hoc adducitur demoniacus pro quo deprecatur.*)^a

CIRCUMSTANTES

Uram, ki mindenek könyörülni szoktál,
Senki hezzád nem ment, kit nem vigasztaltal,
Ime, ezt az szegént, kit az ördög rongál,
Gyogyisd meg, sátánnak ki ostroma voltál!

KRISTUS (*ad Demonem:*)

265 Parancsolom neked atyámnak nevében,
Hogy ki meny és ne árts testében, lelkében.^b

JUDEI

Rabi, bizonyára profeta képében
Ördögököt kergetz Belzebuk nevében.^c

KRISTUS

270 Balgatak sidesag, valameljik ország
Egy más ellen támad, nincs ott allandoság.
Belzebukban sátánt űzők, ha igasság,
Csak hamar el bomlik ördögi Uraság.

CREDENTES

275 Ez az bizonyára, kinek hatalmára
Ördögök engednek, s' ki mennek szavára,^d
Elészen, el hiszük világ váltságára,
Ez igaz Messias mindenek lattara.

SCENA TERTIA

(*Annas cum Caipha et aliis senibus de Christo tollendo consilium ineunt.*)^e

ANNAS

280 Izraél népének okos, bölcs vénei,
Szido nemzetiségnek mind főfő rendei,
Az örök Istennek választott népei,
Abrahám és Isak és Jákob fiai!

a [A *deprecatur* szó első *e* betűje a sor fölé utólag beszúrva.]

b s' ne [Szótagszám miatt javítottuk.]

c belzebu<a>k [Ráírással javítva.]

d <n>ki [Ráírással javítva.]

e allis [Értelemszerűen javítottuk.]

Mojzes törvényében meg van parancsolva,
Hogy a nép új Istent soha ne imádna,
Nem regen pedig egy amitto támada,^a
Aki mongya, hogy ő Isten fia volna.

285 Sokat a nép közül magához holdított,
Mért úgy mint prophéta, azoktól tartatott,
De még jeleket is sokakat mutatott,
Ördögököt üzőt, s' holtakat támasztot.

290 Vannak már egy néhány amitto társai,
Mojzes törvényenek ellene mondoi,
Imit amot gyűjtött kuldus tanyitvanyi,
Istentől átkozot Beliál fiai.¹³

295 Miket ő cselekszik, anem kicsin dolog,
Miatta országunk felelembe forog,
Hogy ha el szenvedgyük, felő, hogy eloszák,^b
El jőnek, s' országunk el rontyák poganyok.

CONSILIARIUS PRIMUS

En aszt jovallanam, ne hadnok sokáig
Igy folyni a dolgot, mert ami magzatink
Meg erzik ő terhet kedves onokaink,
300 Ha magához vonszon, jaj leszen napjaink.^c

Azert hamarsaggal külgyünk vitezeket,^d
Hogy ha meg kaphatyák, tegyék rá kezeket,
De vigyazzanak ra, nehogy a népeket
Magokra holdissak, s' veszessék fejeket.

CONSILIARIUS SECUNDUS

305 Jovallom én is azt, kiki rá vigyásson,
Né taláma kősség mellette fel áljon,
És így mi miattunk vér ontás támadgyon,
Nem szabad e dolog az innepi napon.

CONSILIARIUS TERTIUS

310 Jollehet, Pilátus nem tartya törvényünk,
Mivel nem nemzetünk hanem csak praesesünk,
Tiberius Csaszár – ki mi fejedelmünk –
Ministere, meljnek alaja vettettünk.

a pedig<hogy>egy [Ráírással javítva.]

b oloszák [Értelemszerűen javítottuk.]

c vonszon [Értelemszerűen javítottuk.]

d viteze<1>ket

315 De mind azonaltal jobb lesz, hogy ő néki
Tudtára eszt adjuk, nefogja mondani,
Hogy ő hire nélkül esztet cselekedni
Mereszeltük magunk fejetől kezdeni.

320 Azért hogy ebben is ő Authoritássa
Közben jarolégyen, mint tisztünknek vájja,
Meljekel mostantol a törvény foljása
Mint fog erről *tenni*, azutan ő lássa.^a

CAIPHAS

Mint okos ferfiak, jól meg gondoltátok,
Edolog mint foljon, jó formán tугyatok,
Tecseseitek szerent tanacsot adtatok,
Vegere de ennek meg sem akadtatok.

325 Szoktak aszt mondáni a köz mondásokban,
Hogy okos embernek, *aki* rossz dolgokban^b
Akár választani ő maganak jobban,
Válasza kissebbet mindenkor azokban.

330 Ambár sok jokat tén a mi országunkban,¹⁴
Gyogyított sokakat ő Galiliában,¹⁵
Nemákok szollitot az Decapolisban,¹⁶
Fel támasztá Lazárt a Betaniában.¹⁷

335 De mind azon által mindenkor jobb egynek
Meghalni embernek, hogy sem a több népnek,
El kellessek veszni azért mindeneknek,
Jovallom, hogy hamar veget vessünk ennek.

^a [A *tenni* szó beszúrásával értelmet kap a mondat.]

^b *akit* [Szótagszám miatt és értelemszerűen javítottuk.]

PRAEFIGURATIO PRIMA

(*Prodeunt ministri regis Asveri, sedent ubi accurrit et stapheta cum mandatis regis, quae legentur stylo soluto.*)

AULICUS^a

Asverus, száz huzon hét tartományoknak királja mindeneknek, kik Sussán¹⁸ városában és azon kívül vadnak, köszönetét mongya.

Istenes dolog, hogy valakinek igaz hívségét tapasztaljak az fejedelmek, aztot
340 meltosagokkal és egyéb grádusokkal meg jutalmazzuk. Ammannak pedig mu
hozzánk valo igasságot experialvan meltonak Itiltem lenni, hogy nem csak kiralji
udvaromban, sőt az egesz imperiumban mindenek felet felmagasztaljam; paran-
csolom azon kívül, hogy Amannak praesentiajára mindenek terdett hajtsanak,
345 és több eféle submissiokkal ötött reverealjak,¹⁹ melj parancsolatok^b az Sussán
várossának minden kapuira fel függesztessenek, akarom.

(*His lectis cum fastu deinde ambulat amari omnibus genuflectentibus Mardocheus se et nec loco se movet.*)

Hat te büdös szido, jobb vagy a többinél,
Hogy csak meg sem moszdulsz? Talám ha felkelnél!
Ámán előtt te is graciát nyerhetnél,
És így gyalázattal meg menekedhetnél.

(*Inde et admonitur a quodam aulicorum.*)

350 Nem hallade mostan, mit parancsolanak,
Hogy a királj után nincs mássa Amannak?
Mire nezve néki terdet hajtanának,
Ugy, mint a kiraljnak imadast adnak?

MARDOCHEUS

355 De mi gondod vele, ha en fel nem kelek,
S' Amannak veletek egyút nem terdeplek?
Jol tudom, hogy kinek tiszteletet tegyek,
Hogy ha kerdi Áman, neki meg felelek.

(*Aulicus idem contumaciam Mardochei refert ad Amanum.*)

a [A sor előtt nincs szerepnév, a szerzői utasítás alapján pótoltuk.]

b parancsolat togj [Értelemszerűen javítottuk.]

AULICUS^a

Uram, én egy dolgot el nemszenvedhetek,
Meljet már gyakorta itten észre veszek,
360 Hogy ha úgy akarod, annak veget vetek,
Parancsold szolgadnak, ebben is hiv lések!

AMAN (Ad Aulicum:)^b

Mi lehet, jó szolgám? Mond meg hát, mit akarsz!

SERVUS AMANIS (*idem*:)^c

Mi minyájon, kik az királj udvaraban
Lakozunk, s' minden nep Sussán varossában,
365 Asverus huszonzetszáz tartományaban,
Neked terdet hajtunk Babiloniaban.

Ester ajtajanál egy szido kuczorog,
Ha te ott áltál meg, még csak nem is mozog,^d
Ha mongyuk, keljen fel, ellenünk csak morog.^e
370 Nem tudom, elméje hová cséllosz, forog.

AMAN

Hogy ha egy országnak ez királja volna,
Kezemet ra tenném talám holnap vagy ma,
De mivel hogy egy talam nem is tudgya,
Szabljámot ellene ki nem vónom soha.^f

375 Van annyi grátiám Asverus királjnal,
Valamit ő tölle kerek, meg nem negál,^g
A szido nepeket, akiken ő regnál,
El nyerem ő tölle még ma az Asztalnál.

380 Megtanitom, hidd el, emberség tanulni,
Nemfog sokat itten boszutokra járni,
Egesz szidosággal meg kelletik halni,
Ha nekem sajnalta tiszteletet tenni.

a [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

b Ad Aman [Értelemszerűen javítottuk.]

c [A szerepnevet kiegészítettük.]

d meg [Értelemszerűen javítottuk.]

e ellennünk [Értelemszerűen javítottuk.]

f ellene [Értelemszerűen javítottuk.]

g válamot [Értelemszerűen javítottuk.]

SCENA QUINTA

(*Ad marginem Prodit Judas, quem Diabolus sequitur*)

DIABOLUS ABCARAT

385 Nem lehet szebb dolog semmi a hűvségnél,
Gyakorta szerencse fordul efeleknél,
Én aszt jovallanám, hogy Annashoz mennél,
Hűvsegeddel tölle gratiát nyernél.

390 Hallodtade, miként regentén az Amán
Asverus kirajlnak nagy hiven szolgálván,
Mindenek föliben tétetek az után?
Ha szomot fogadnád, higyed, hogy így jarnal!

Latom, jó pajtásom, hogy szegény legény vagy,
Uradnak is kécse tudom, nem igen nagy,
Azert netalántám mezitelen maragy,
Hogy mas konditiot kaphass, azon fíradgy!

JUDAS

395 Valo dolog az is, hogy szegény az uram,
De meg is valahol ő vele én jartam,
Erdőkön, mezőkön soha nem koplaltam,
Hogy lehessen tehát, hogy őtöt el hadgyam?

DIABOLUS DRAVO^a

400 Ha csak arra vigász, hogy meg ne ehezzél,
Dolgozzál, s, enned kapsz akár mely emberrel,
De hogy jóvendőbe ne szűkülködhetnél,
Keress penzt magadnak mostan, ne késődyél!

(*His dictis clauditur scena et prodeunt Pontifices, quibus se Judas se insinuat per Ephebum:*)^b

EPHEBUS

405 Meg reggeltől fogva egyik azok közül,
Kik Jesussal vadnak, a pitvar előtt ül,
Nem tudom, mit akar, talam mesteretől
El szököt, s azért ül itt az udvar körül.

a [Az utolsó betűt a könyvkötő leszélezte, ezért a *Dravo* szó teljes terjedelmében nem látszik.]

b [A *se* ismétlődése *téves*.]

ANNAS

410 Lássátok, miért jött, talám valami jot
Fog mondani nekünk, hogy jo Conditiot
Nyerhessen mi tóllünk, s. illy expeditiot
Fel vallalt magára, s keván ingressiot.

Mit akarsz, barátom, hogy jöttél nepemhez,
Talám szándekozol a fejedelemhez,
Ha jo szándekod van, bemehetz ezekhez,
És ő nálok dolgod talám mehet véghez.

(Hic intrat Judas.)

JUDAS

415 Abrahám s, Isáknak s. Jákobbnak Istene,
Álgyon meg titeket, és az ő jo kedve
Száljon ti reatok egyenkent mindenre!^a

CAIPHAS

420 Ne sokat predical, mond meg hamarsággal,
Mire szándekozol! Talám a Jesussal
Nem akarsz maradni, elni kuldulással,
Avagy meg kemleni jöttel csalárdsággal?

JUDAS

425 Oltalmazzon Isten, hogy nemzetsegemnek,
Volnék ellensege a sido nemzetnek,
Hanem csak egy titkot mondanék ti néktek,
Hogy ha jo fizetést nekem igyirnetek.

ANNAS

Oljan dolog lehet, azt sem tagadgyuk meg.

JUDAS

430 Jol tudom, a minap szolgakot Jesusra
Küldöttetek vala, hogy hoznák halálra,
De meg nem kötözék, mert még az órája^b
Nem jöt volt el, azert vigyázot magara.

Azert hogy ha velem kontraktust csináltok,
Fel tet szándéktokban meg nem csalatkoztok.
Ha néktek nem adom, hazugnak mongyatok,
Csak nagy okossággal dologhoz fogjatok!

^a egenként [Értelem miatt javítva.]

^b orja [Értelemszerűen javítottuk.]

CAIPHAS

435 Ha ezt véghez viszed, nyersz hármincz ezüst penzt,
Azon kívül pedig melto becsülletet.^a
It vadnak, csak hamar nyisd meg erszenyedet,
Kölcsed egességgel, tegyed szüksegedet!

JUDAS

440 En azt véghez viszem, mi illet engemet,
Csak velem külgyetek erőss vitezeket!

ANNAS

Vitezeket, Judas, valamenyit kívánsz,
It lesznek mingyárást, nem kel varakozas.

(Hic praesto sunt milites ad quos Judas.)

JUDAS^b

445 Ki legyen a Jesus, hogy ti meg tudgyatok,
Meg csokolom ötöt, jól ra vigyazzatok,
Kire dorongokkal ottan rohannyatok,
Tudom en, hol vagyon, utannam tarcsatok!

*(Vadit Judas, quem sequuntur milites prorsus aream conveniunt, ubi sistentes-
que dum Jesus orat, his autem finitis perturbant^c aream, intrant milites ad capi-
endum eum.)*

KRISTUS^d

En szerelmes Atyám, mulyek el e pohár,
Kit el keszit az arulo kalmár,
Ki a sidosaggal nem messze vagyon már.

450 Edes Tanitvanyim, miért hogy alusztok?
Vigyázzatok, kérlek, es imádkozzatok,
Ne talám kesertet szaljon tireatok!

(Subhoc autem tempore Jesus orat Patrem:)

Atyam, meg is kerlek, tavoztasd ez italt,
Meljel vér szomjuzo sido nemzet itat!

(His dictis vadit ad discipulos et dicit.)

a azon [Az on föléírással betoldva.]

b [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

c per per perturbant [Az egyik per igekötőt elhagytuk.]

d [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

455 Csudalkozom rajta, melj mejjen alusztok,
Egy kevesse velem hogy nem vigyázhattok.

(Redit ad locum orationis.)

460 Szerelmes Szent Atyam, hogy ha e pohárod
Ugyan csak meg igyam, nekem parancsolod,
S, nem lehet más keppen, tudom jutalmazod,
Örömet meg iszom, legyen akaratod!^a

(Iterum redit ad discipulos.)

Keljetek fel immár, mert el jöt az ora,
Judas oly seregét én ellenem hozza,
Ime, meg rongálnak, el is visznek fogra,²⁰
Ez után pediglen itilnek halálra.

(Hic accedit Judas cum caterva et impacto osculo dicit:)

JUDAS^b

465 Üdvöz légy, rabi!

KRISTUS

En kedves barátom, hát csokkal arulsz el?

(Conversus iterum ad judeos interogat:)

Kit kerestek?

JUDEI

Keressük a nazareti Jesust.

KRISTUS

En vagyok.

(Hic recedunt Judei et cadunt in terram.)

470 Megis kit kerestek anyi dorongokkal?

LICTORES

Már egyszer meg mondok: a Jesust keressük.

(Ad quos iterum Jesus:)

^a iszo<d>m [Ráírással javítva]

^b [A rendezői utasítás alapján pótoltuk a szerepnevet.]

KRISTUS

Meg mondám: en vagyok.
Ugy, mint egy latorra, jöttetek ellenem,^a
Midőn a templomban az írást hirdetem,
Senki közülletek meg nem fogot engem.

475

(His dictis ducitur ad pontifices, qui Respondebunt.)

PONTIFICES^b

Mivel jelen vagyon az innep nap napja,
Nem szabad mi nekünk valakit meg ölnünk,^c
s' halakra itelnünk,
Azért Pilatushoz mingyárt ötöt külgyük!

(Clauditur scena.)

SCENA SEXTA

(Prodit Aman cum comitatu procerum a quibus adoratur.)

AMAN^d

480

Rettenetes dolog, hogy egy hitvan szido
Én velem úgy bánik, talam nem tudgya ő,
Hogy veszedelmére közelget az Idő,
Miglen mind el veszttem, nem lesz egy esztendő.

(Id Mardocheo iterum recusante, qui admonitus in hoc redit et sedebit.)

EPHEBUS *(ad Mardocheum):*^e

485

Ki verik fejedből vakmerősegedet,
Mert Adar holnapján te nemzetsegedet^{f, 21}
Meg tanityák, meg lad el, e szido nepeket
El vesztik miattad, nem hadnak meg egyet.

a ellennem [Értelemszerűen javítottuk.]

b [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

c vakit [Értelemszerűen javítottuk.]

d [A szerepnevet a rendezői utasítás szerint pótoltuk.]

e [A hiányzó prepozíciót pótoltuk.]

f arad holnapjának [Értelemszerűen javítottuk.]

AMAN (*actus in furiam ad amicos et uxorem ait:*)

490 Szerelmes tarsaim, kedves hites társam,
Asverus királynál oly gratiát kaptam,
Hogy e királj után mindenek alattam
Tetettek s' mindenek van, amit akartam.

495 Gyakrona királjal egy asztalnál vagyok,
Erdemim én nekem Esternél is nagyok,
Holnapra hozzája hivatalos vagyok,
Asverussal együtt nála vacsorálok.

Nem tudom, egy Sido mi gradusban vagyok,
Midőn akiraljhoz által megyek gyakran,
A királj szolgálai uralnak minyájon,
A' pedig egyedül üldőgel a padon.

500 Szolgaim nehanyszor ötöt meg inteték,
A parancsolatra rá emlékezteték,^a
De még mai napig arra nem vihették,^b
A többivel együtt hogy le terdepeljék.^c

505 Mondám aminap is, hogy meg tanitanam,
Testét a vadaknak darabonkent hannam,
Vén lelket pokolra alá taszitanam,
De meltosagomot talám meg rontanám.

510 Már nemzetsegenek közelget orája,
Nem mesze halálra e sententiája,
El kell veszni neki, magát el nem dugja.^d

De hogy idő előtt ötött meg ölessem,
Meltosagom szerént egyedül szegenylem,²²
Mongyátok meg azért, mit kel cselekednem!

UXOR ET AMICI

515 Ne engedd, hogy többet veled csufolkodgyék,^e
Meg erdemli, hogy két szeme ki tojassek,
Holnap a vadaknak etelül adassek,
Vagy akasztó fara fel akasztatassek.

a emlékeztetek [Értelemszerűen javítottuk.]

b vihettek [Értelemszerűen javítottuk.]

c terdepeljek [Értelemszerűen javítottuk.]

d elkel [Értelemszerűen javítottuk.] <†>dugja [Ráírással javítva.]

e csufol-<g>kodgyék

UXOR ZARES

520 Enneked jóvallom, hogy holnapi napon
Hogy ha szabadságod ő ellene vagyok,^a
Akaszto fat csinálj igen, igen nagyot,
Hogy neki a teste ottan meg száradgyon!

525 Ki nem gondolhatom, mert az az atkozot^b
Vakmerősegeben úgy el atalkodott,
Talám az udvarnál szerzet barátokat,
Azért oljan nagyra ő fel fuvalkodott.

AMAN (*ad Ephebum:*)

Reád bizom esztet, jó szolgám, Herbona,
Egy farago ember udvarban ha volná,
Ötven könyökni fa kész legyen holnapra,
Hogy fel akasztassék Mardocheus arra!

(*Clauditur scena.*)

(*Vide ante Scenam septimam: Aman accusat Mardocheum coram rege, cum universa gente judeorum. Aman iterum.*)^c

AMAN^d

530 S az huszon két ország ura es királja,
Felsegednek egyik meltatlan szolgája,
Terjesztene szavát, hogy ha szabadsága
Engedtetnek neki conferenciája.

ASVERUS

535 Mit akarsz, jó szolgám, Amán, kérjed tőlem,^e
Meg hidd, te előtted asztat el nem rejtem.

AMAN

Fölségednek egész Imperiumában
Egy nép elterjedet Babiloniában,
Kit Kánán földétől régentén fogságban
Nagubodonzor hozot birságban.

a ellenne [Értelemszerűen javítottuk.]

b mert az atkozot [Szótagszám miatt javítottuk.]

c [E rendezői utasítástól a jelenet végéig terjedő részt (530–580. sorokat) a drámakézirat végéről helyeztük át.]

d [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

e kérjen [Értelemszerűen javítottuk.]

540 Mast is, ugyan valo, rabjai országnak,
De még is ők azzal semmit sem gondolnak,
Aszt cselekszik kösztünk, valamit akarnak,
Magok törvényekre sokakat el csálnak.

545 Nem ügyelnek semmit fölséged szavára,
Kevesset hajtanak a decrementumokra,²³
Nagyobb gongyok vagyon a sinagogara,
Félő, ne legyenek orszagid kárára.

550 Erre nézve, hogy há tetzik fölségednek,
Én ellene állok vakmerőségeknek,^a
Meg látom, ha tovább én nemzetségemnek,
Meg veti törvényét, ezen túl nem félek.

555 Hogy ha pedig ennek a népnek el veszte
Fölségednek holmi kárára lehetne,
Kész vagyok tiz ezer talentumot érte
Le tenni, csak nékem adassek a lelke.

(Hic Asverus extractum e Digito anulum porrigit Amano:)

ASVERUS

Ugy bányál ő vélek, amint néked tetzik,
A mi országunknak kárára nem esik,
Egy féle nemzetség ha él töröltetik.

560 Fogjad egyűrűmöt s' leveleket irass,
Minden tartományba postakot igazgass,
Vesztesekre legyen ideje alkalmas,
Időtt el vesztekre rendelj, mikor akarsz!

565 Erre alkotmatis lesz *Adar* holnapja,^{b, 24}
Hogy minden tartomány vilagoson tudgya,
Mint kellessek akkor magat forgatnia.

Penzedet pediglen tarcsad temagadnak,
Jo lesz jövőendőben a te fiaidnak,
Énnekem elég van, nálam ajándéknak
Mert helje nincs a kencses bokoknak.

*(Tandem promulgatur exemplum epistolarum, quod Amán sigillo regis obsignat
et regio nomine confirmat:)*

^a ellenne [Értelemszerűen javítottuk.]

^b árad holnapra [Értelemszerűen javítottuk.]

570 A nagy Asverus Indiatól fogva egész szerezsen országig az száz huzonhet tarto-
mányoknak, királja mindeneknek, kik a király parancsolatinak engedtenek, ko-
szonetit mongya. Mivel vettük észre, hogy talaltatnek egy nemzetség biradal-
munkban elterjedve, meljet is ennek előtte Nagubodonoszor Ekonomiással, ugy
575 mint maga kiraljával, el küdte együt Jerusalemből, Babilonianak fogságában vite-
tek vala, ez idő fottara igen meg sokasodvan orszaginkban, amire el tanakodot,
hogy már kiralj parancsolatyat is még vetni, uj és külömb törvenyet, a kiralj
decretuma az ellen akar elni. Mire nézve teczet mi nekünk, mivel^a egy idegen
nemzetség nélkül nem is szükölködünk,^b s' hogy a száz huzon ket orszaginkban
580 valahol a féle nemzetség talaltatnek, meg vettessék^c és el törültessek, a gyermek-
től fogva a venig.

(*Clauditur scena.*)

SCENA SEPTIMA

(*Sedet Pilatus pro tribunali et adducitur Jesus:*)^d

PILATUS

Azzal a ferfival valjonmit akartok,
Hogy olj kegyetlenül ötöt hurczoljátok?
Veszőkkel s' botokkal ötöt rongáljátok,
Mi vadolást hoztok ellene? Mongyátok!^e

JUDEI

585 Tud meg aszt, jo Urunk, hogy ha gonosztevő
Nem lett volna Jesus, a nép hitegető,
Szegény ember levőn királság kereső,
Itilettre vonni nem volna illendő.

PILATUS

590 Hogy ha ellennetek oljan *nagyot* vétet,^f
Szententia előtt hogy ugy meg vernétek,
Vigyétek el immár, ez az ti törvéntek^g
Mit dictál, az szerent ötöt itiljetek!^h

a nekünk, (mivel

b nélkül nem is nem is szükölködünk [Az egyik *nem is*-t elhagytuk.]

c vettessék, törültessek [Értelemszerűen javítottuk.]

d [A *sedet* szó első három betűje ráírással javítva. A korábbi szó olvashatatlan.]

e ellenne [Értelemszerűen javítottuk.]

f ellennetek [Értelemszerűen javítottuk.] oljan vétet [A *nagyot* szót a szótagszám miatt szúrtuk be.]

g vigyetek [Értelemszerűen javítottuk.]

h itéljete [Értelemszerűen javítottuk.]

JUDEI

Meg van parancsolva mi fejedelmüktől,
Senkit meg ne öljünk tulajdon fejüktől.

PILATUS (*conversus ad Jesum interrogat:*)

595 Te vagy e a sidok királja?

KRISTUS

Magadtol mondod é, vagy masok felőlem
Mondottak efelét irigyül ellenem?

PILATUS

Valjon azt véled e', hogy én sido vagyok?

(*Pausat modicum et aspicit Jesum:*)^a

600 A te nemzetsegid és a' főfő papok,
Hogy ha te ellened excessukot kapok,
Attanak kezembe, hogy vetkeid nagyok,
Ugy bánnyam te veled, valamint akarok.

Most azért jovallom, mond meg rövideden:
Mit vétettél nekik olj szernyű keményen?^b

KRISTUS

605 Hogy ha Én országom innen valo volna,
Az én nemzetsegem mellettem harczolna,
Egy nehány millio Angyal kardot vonna,
Kezedben adatni engemet nem hadna.

PILATUS

Ha így van e' dolog, tehát királj vagy te?^c

KRISTUS

610 Azt igazán mondod, mert én királj vagyok,^d
Arra születtetem, tudgyákaz Angyalok,
A Profeták ebben jeles bizonyságok,
S' meg is mágyarazzak eztet adctorok.^e

a modium [Értelemszerűen javítottuk.]

b vetettél [Értelemszerűen javítottuk.]

c [A teljes sor így hangzott:] Ha így van e' dolog, tehát királj vagy te komaszodra félkolbász [A két utolsó szót elhagytuk.]

d mondod [Értelemszerűen javítottuk.]

e <c> s'

PILATUS (*ad Judeos:*)

615 Hivatalomszerént őtöt meg visgáltam,
Cselekedetiről meg examináltam,
De halalra valo okot nem találtam,
Szavaibol őtöt igaznak állitom.

620 Azért az husvetben, mivel hogy szokástok,
Hogy egy gonosztévöt tú el bocsássátok,
Eztet el bocsátom, hogy ha akarjatok
Mert én semmi gonoszt benne nem talalok.

JUDEI (*simul*)

Nem ezt, nem, hanem Barabást!

PILATUS

625 Fogjátok meg tehát, s' meg ostorozzátok,
Tövisből koronát mingyarast fonnyatok,
A fejére asztot Azzonnal nyomjátok,
Mert iljen koronát erdemel kirájtok!

(*Quo facto cum illusione dicunt primus.*)

JUDEUS PRIMUS^a

Idvöz legy, sidoknak királja!

JUDEUS ALTER (*alapham inpingens dicit:*)^b

Profetálj nekünk, ha te vagy Isten fia!
Ki úte tégedet?

PILATUS

630 Kivánsagtok szerént meg ostorosztattam,
Ati kiraljtokot meg koronasztattam,
De mint hogy én okotra nem talalhatam,
Oka ez halálra nem lesz szententiám:
Az halalra őtöt nem sententiazom.

(*Dein sanguine olentum Jesum ostendit eis et Dicit:*)

635 Ime, az ember!

TURBA

Feszisd meg, feszisd meg őtöt!

a [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

b [A szerepnevet pótoltuk.]

PILATUS

De mi gonoszt cselekedet?

TURBA

Feszisd meg őtöt, Pilatus!

PILATUS

640

Az ártatlan verre haugy szomjuhoztok,
Kivánsagtok szerént ő vele bánnyatok,
Vigyétek el azért, és fel akaszszátok!
Semmi vetket benne, bizony, nem talalok.

ANNAS^a

645

Órszág decretuma, hogy valaki mágát
Isten gyanánt tartya, meg adgya az arrat,
E pedig, mint Isten, tartotta hatalmat,
És Isten fiának mondotta ő magát.

Azert, hogy atórvény beteljesítették,
Annak foljta szerent ma fel feszittessenek!

PILATUS (*ad Jesum:*)

Vald meg igenesen, honnan valo vagy te!

(*Jesus silet et Pilatus dicit.*)

650

Az én kerdesemre valjon nem szolhatze?
Hogy rajtad hatalman vagyon, nem tudod e'?'^b

KRISTUS

655

Nemvolna hatalmad semmi eletemre,
Hogy haonnan feljül nem volna engedve,
És annak okaert, aki te kezedbe
Adott, annak hidd el, sokkal nagyobb vétke!

PILATUS

Még is hogy ha lehet, Jesust el bocsátom.

TURBA

Hogy ha el bocsátod, a Császár barátod
Nem lesz soha többbe ez utan, meg bánod.

^a Pontifex Annas [Aláhúzva. A szerepnevek egységesítése miatt a *Pontifex* szót elhagytuk.]

^b raj<d>rad

PILATUS

660 Fogjátok s' vigyetek mingyárt Herodeshez,
Lassuk, ez mondani mit fog mind ezekhez!

(Hic ducitur seorsum, et clauditur scena.)^a

SCENA OCTAVA

MARDOCHEUS (*indutus sacco et cinere conspersus caput lamentatur:*)

Boldog Isten, boldog Isten, mire jutank!

AULICUS

Mi lele, jo Apa, talám az udvarhoz
Czitaltatal, s' azért olj igen szomorogsz?

MARDOCHEUS

665 En ugyan udvarhoz most nem czitaltatam,
Még is az halálra sententiáztattam,
Egesz sidosaggal egyút el adattam,
A kevelj Amantol én el arultattam.

Bár csak talaltatnék egy jo inas ennek,
Aki szavaimot be vinne Esternek!

AULICUS

670 Ne busulj, barátom, meg lesz, amit kívánsz,
Ester királynének meg viszem, mit mondasz!

(Invadit ad Reginam et dicit:)

675 Fölseges királyné, a pitvar tornánczán
Vanegy öreg Ember, szákbán be burkolvan,
Ki élő Istenhez fohaszkodik, mondván:^b
Felseges, szent atyám, tekencs meg ez órán!

Azon epekedik, havolna ő véle,
Ki aszt a' nagy panaszt Esternek bé vinné,
Talam az Isten is neki meg fizetne,
Ő is jo tetelit el nem felejténé.

a cluditur [Értelemszerűen javítottuk.]

b élő [Értelemszerűen javítottuk.]

680

En meg szantam szegént, jövék felsegedhez,
Szavait meg mondom, kikel az Istenhez
Fohaszkodik gyakron, s' szemeivel könyvez,
Csak legyen én nekem szabadcsagom ehez.

ESTER

685

Hanagy dolog lesz, beszeld elé nékem,
Meg halgatom, talám az én nemzetségem.^a

AULICUS

Azon sirankozik, hogy a kevélj Amán
Egész sido népet el adta hamisson,
Adar holnapjának közepere jutvan^b.²⁵
El törli a földről minyajokot nyilván.^c

ESTER (*deplorat statum gentis suae*)

690

Istenem, Istenem, miért hogy regentén,
A Veres tengerben Farahot meritven
El veszted erettünk a pusztában levén,
S' meg tartál bennünköt gondunkot viselvén.²⁶

Babilonianak etel fogságában,
Nabugodonozor királj rabságában,²⁷
695 Most pedig a kevelj Amannak markában
Már pedig itiltel halálnak torkában.

(*His dictis vadit ad Regem et ad pedes se prosternit super quam Rex extendit auream Virgam in signum gratiae.*)

ASVERUS

Mit kevansz én töllem, Ester, és meg adom,
Országomnak felit kerde, s' meg nem tagadom.

ESTER

700

Egyebért én mostan, királj, nem farasztlak,
Hanem az Amánnal hozzam Invitallak,
Egy kollantiora jo szivel is látlak,²⁸
Meg ne csalatkozzam, estvere el várlak.

(*Ester mittit vestes solemnes Mardocheo, quas ille recusat accipere.*)^d

a [Az az határozott névelőt a szótagszám miatt tettük be.]

b Arad [Értelem szerint javítva.]

c töl<|>ri [Ráírással javítva, de hibásan.]

d *recusat* <ille> *accipere*

AULICUS

705 Ester királynénak panaszod meg vittem,
Melj bizony ő neki, amint észre vettem,
Igen keservesen eset én előttem,
Mert én is Istennel azért esedeztem.

710 E köntöst pediglen küldi, hogy fel végyed,
A sákot magadrol mingyarast le tegyed,
Busulast szivedről kevesse enhissed,
Hogy legyen mindenkorneked vigan szived!

SCENA NONA

UXOR PILATI (*admonet Maritum:*)

Csudálkozom rajta, hogy te is magadot
Vérontásra adod te akaratodot,
Holot semmi okot halálra nem adott,
Istennek s' Embernek senkinek sem ártot.

715 Mi gondod te néked azzal az Igazzal,
Miert szopod a vérét a' fene sidokkal?
Meg lasd, mit cselekszel artatlan Jesussal,
Meg fizeted asztot valaha karoddal.

720 Az el mult etzakán sokat nyomorkottam,
Ő miatta csak egy cseppet sem aluttam,
Mivel külömb féle látásokat lattam,
Kristusnak dolgán sokat szomorkodtam.

(*NB. Quae jam dicuntur primo loco scenae sequuntur.*)

DIABOLUS PRIMUS

725 Ha azt tudtuk volna, hogy ez Isten fia,
Maga szándekabol magat erre atta,
Soha, bizony, Judast meg nem csaltuk volna,
S' el nem attuk volna a Kristust általa.

(*Vadit ad Pilatissam:*)

Hallod e', aszonyom, mond meg az uradnak,
Hogy nem jól cselekszik, hadgyon bekit ennek,
Mert el nem kerüli haragját Istennek!

(*Conversus ad Spectatores:*)

730 Haj, haj, mű bolondok, immar mire jutánk,
Judásnak fűleben melj bolondul sugánk,
Hogy Istent el adná, e felet jovallank,
Immár busulhatunk, oda minden predank.^a

735 Azt remeljük vala, hogy az egész világ
Mi kezünkbe volna a földi királyság,^b
De már viszanyerte menyei Urasag,
Oda vagyon töllünk mindenfele birsag.

SCENA DECIMA

ASVERUS (aeri sui acta religi mandat:)

Hallod e', te deak, hozd el a kronikát,
Hadd vegyek valami experientiat,²⁹
740 Szép dolog tanulni királynak cautélat,³⁰
Bestelenseg pedig nem tudni politiát.³¹

SECRETARIUS (hic incipit legere:)

Asverus kronikajanak tizen kettődik része: Lőn pedig minek utanna Asverus király a Vasti kiraljnét el vette volna, ezért hogy a kiralji parancsolatyara comparealni³² nem akarna, jovallák a kiralj tanacsossi, hogy a kiraljnak minden tartomanyaban kerestetnének Ikes termetű, szép tekintetű^c es jó erkölcsű szűzek, kik a kiraljnak szeme eleibe járulni meltok lehetnének. Történjék, hogy a több felkerestetet szűzek között talaltatnék Ester is, esz pedig, mivel mindeneker^d ékes termetével s' jo erkölcsével feljül halad vala, a kiraljnális nagyobb gratiat találá. Ennek pedig vala egy fogadott atya, kinek neve Mardocheus, ki is a' kiralj né pitvarától mesze nem tavoszvan,³³ törtennek, hogy hallaná, mi keppen a kiraljnak ket belső komornika a kiralj ellen conspirálnának, es halálara^e szándekoználak. Meg izene azt Mardocheus e dolgot Ester kiralj nének, a kiralj né pedig adá értesere a kiraljnak, Asverusnak, a ki is inquisitiot vévén a dologrol, ugy találá, amint Mardocheus^f informalta vala a kiraljnet.

a ada [Értelemszerűen javítottuk.]

b világ<k>mi kezünkbe [Ráírással javítva.]

c Ikes termetű, szép leányok tekintetű [Az aláhúzás törlést jelöl.]

d mivel mivel mindenek [Az egyik *mivelt* elhagytuk, Értelemszerűen javítottuk.]

e <g>halálara

f Mardolheus [Értelemszerűen javítottuk.]

ASVERUS

755 Elég immár, elég, meg elegszen vele,
Azt kerdem tölleték, ezzel az emberrel
Cselekedteme' ugy, mint illet iljennel,
Hogy ha ugy nem történt, meg lészen ezennel.

CAMERARIUS REGIS^a

760 Hivatalom szerent magam az kiraljal,
Mint kisebbik szolga voltam ejjel s' nappal,
Deeszre nem vettem, hogy Mardocheussal
Tett volna felséged valami jot azzal.

ASVERUS

765 Nezzetek, valaki ministerek közül
Van e' a palotán, kesedelem nélkül,
Jőjjön bé ínhozzám! Oda ki miért ül?
Hijjatok bé aztot a palotan ejjül!

CAMERARIUS REGIS

Nincs több az Ámánnál, a te barátodnal.

ASVERUS

Jol vagyon, jőjön be, nem kel több nalánal!

CAMERARIUS REGIS

Aman, jer be hamar, királj parancsolja!

AMAN

770 Fölsegednek, Uram, parancsolatyára
Imé, jelen vagyok, valamint akarja!
Parancsolja nekem, vagyok hiv szolgaja!
Igirem magamot minden faratságra.

ASVERUS

775 Jokor jöttel, Áman, talaltal kedvemben,
Egy dolgot tanalek kronika konyveben,
Melj nagy jutalomra melto itiletben,
Azért nekem hamar agy tanácsot ebben!

780 Te ugy az udvarban sokakot probaltal,
Az én Atyamnak is hiv szolgaja voltal,
Efeledolgokkot szamtalanul lattál,
Magad is ilj honort gyakorta kostoltal.

^a KAMARARIUS [A szerepnevet az egységesítés elve miatt módosítottuk.]

785 De mind azonaltal specialiter
Akar meg becsülni a kiralj dignanter,
Mi keppen lehessen, mond meg csak breviter,
Mert el nem mulhat e' dolog segniter!³⁴

AMAN

Ugy legyen, mint a' te felseged akarja,
A királj nálamnal asztot jobban tugya,
Jo Indulatyabol gyakorta próbálta,
Azért amint ez ur, szolgálja úgy akarja!

790 En mind ezen által Irasban olvastam,
Hogy midőn egy királj volna egy szándekben,
Ötöztetne asztot kiralji ruhákban,
Feje pedig lenne fenyes koronaban.

795 Azután pediglen királj jobb lovára,^a
Ki igen felette lenne fel czifrazva,^b
Ültetnek fel őtöt a buczefalusra,³⁵
Hogy mutatná magát mindenek lattara.

800 Esztet pedig, aki kedves a kiraljnál,^c
Nagy submissioval fogná kantárszárán,^{d, 36}
Kialtván mindenűt avaros utzáján,
Valahol járnanak ezen szokot mondván:

805 Valaki kiraljtol meltán becsültetik,
Kiralji korona fejében tetetik,
Kiralji köntőssel fel ekessittetik,
Királnak lovára legyjobbra ültetik.

ASVERUS

Jol mondad, barátom, teczik a tanácsod,
Azért én is néked asztot parancsolom,
Hogy Mardocheusra királji palastom
Fel tegyed, s' fejere, s a koronat, hagyom.

810 A lovának pedig kantár szárátt fogod,
Valamiket azért mondani jóvallod,
Aszktot az utzakon kialtani fogod,
Mert te vagy kedvesebb szolgál, aszt jól tudod.

a lova<|>ra [Ráírással javítva.]

b lenne lenne fel [Az egyik *lenne* szót elhagytuk.]

c a ko [Értelemszerűen javítottuk.]

d kantárszárát<|>n [Ráírással javítva.]

(Interim dum mandatum Regis exequantur, Clamans in haec verba:)^a

AMAN

Haljád, Susan varossa, így becsültetik, akit a királj meg akar becsulni!

(Félre:)^b

815 Mi történt ma velem? Aszt meg sem gondoltam,
Annak az embernek, kit igen utáltam,
Halalara pedig még volt az hatalmam,
Mai nap ő neki kellet udvarolnom.

(Dum mandatum executus est, cum tristitia redit ad uxorem et dicit:)^c

820 Hogy Mardocheust ma az akasztó fára
Függesztetném szegént, azt gondolom vala,
De, ime, mit hozza az szerencse sorsa,
Ez ellenségemnek lők szolgáltyara.³⁷

ZARES, *UXOR AMANIS*^d

825 Hogy ha Mardocheus sidoktól származik,
Előtte, el hidgyed, házad hogy el esik,
Ellene sem álhacz, elődbe tétetik,^e
Akiben ő igen, nagyon gyönyörködik.

SCENA UNDECIMA

(Herodi sedenti in Amphitiatro praesentatur Jesus:)

SERVUS HERODIS^f

830 Ihon, régtől fogva kit latni kivantal,
Küldöttek teneked papok Pilatussal
Nazarethi Jesust, hogy vele szollanal,
És amint akarnál, ő véle ugy bannal.^g

HERODES

Pilatusnak esztet, mint királj fogadom,
Hogy Idő foltában neki meg hálálnám.

a [A helyesírási hibát javítottuk.]

b [(Félre:)] [Ezt a rendezői utasítást értelemszerűen tettük be.]

c exe<g>cutus

d [A szerepnevet kiegészítettük.]

e alhacz

f [A szerepnevet pótoltuk.]

g amint mint akarnál [A *mini* kötőszót értelem szerűen elhagytuk.]

(Herodes conversus ad Jesum Dicit:)

Honnan valo vagy te? Már az hireddel^a
Galilea teljes csuda teteliddel.

(Jesus tacet ad quem Iterum Herodes:)

835 Miglen idejöttél, talám meg nemúltál,
Busulasod miat, vagy meg bolondultál?

(Qui jubet exui purpura et indui alba et remittitur ad Pilatum.)

Fogjátok és vigyetek viszá Pilátusnak,
Teljességgel nekem lattatik bolondnak.

(Hic Jesus dum ducitur ad Angulum. Clauditur scena.)

SCENA DUODECIMA

(Interim sternitur mensa et invitantur Rex cum Amano.)

ESTER^b

840 Hallod e' azt, atok, meny el gyorsasággal,
Jőjön el Az kiralj mingyarast Amannal,
Mert mar keszen vagyunk az kollatioval!³⁸

ASVERUS^c

Mit kívánsz én töllem, Ester, aszt meg adom,
Orszagomnak felet kerđ, s' meg nem tagadom.

*(Hic vadit ad Angulum ubi erit Amanus cum Rege, qui immediate comparent et^d
accumbunt Asverus hausto Imprimis vino, quasi exhilleratus ait:)*

ESTER

845 Ha talaltam kiralj, előtted olj kedvet,
És ha neked teczik, had meg eletemet,
Akiért könyörgők: szép nemzetsegemet
Mert el adattattunk csak én s' az én népem!

a Honna [Értelemszerűen javítottuk.]

b [A szerepnevet pótoltuk.]

c [A szerepnevet pótoltuk.]

d Angelum [Értelemszerűen javítottuk.]

850 Hogy el töröltessünk és rontassunk éppen,
Már csak a van hátra, hogy a kard fejkön^a
Legyen, s' a hegyes tör forogjon szivünkben.

Bator úgy, mint rabok, lancon adatnánk,^b
Avagy mint szolgáló nép között tartatnánk,
Nem volna olj nehéz, azzal sem gondolnánk,
Ilj nagy insecünkben nyögve csak halgatnánk.

855 Mostan pedig aki ellenünk koczodik,
Annak ő hűssége kiraljra háromlik,^c
Ki miat egy nemzet egészen el romlik,
Felő, orszagad is ezentúl el bomlik.

ASVERUS (exacerbatus:)

860 Ki lehessen valjon olj erőss hatalmu,
Hogy azt cselekedgye, olj nagy bizadalmu?

(Hic expavescit Aman, surget Rex et adit ad pomarium.)

ESTER

A mű ellensegünk s' halalunk kereső,
Te szolgálid között Aman a legy első!

AMAN (*supplicat apud Reginam:*)

865 Latom a kiraljnak fel haborodását,
Én ellenem valo gerjedett haragját,^d
Nincs egyéb már hátra, hanem hogy szabjajat^e
Bocsassa én ream s' veszesse szolgáljat.

A fel fuvalkodtak példát en sorsomrol
Vegyenek ez után, eszekbe vegyek jól,
Minemű fizetést vesznek az udvartol!

870 A ki remenseget veti csak emberben,
Világi modon él, s' nem bizik Istenben,
Figyelmezzon jól ra, mert így jár mindenben!

a hatra [Értelemszerűen javítottuk.]

b [A *lancon* szó olvashatatlan szóra ráírva.]

c elű [Szótagszám miatt, Értelemszerűen javítottuk.]

d ellenem [Értelemszerűen javítottuk.]

e hatra [Értelemszerűen javítottuk.]

875 Azt gondolom vala, mind végig úgy leszen,
Hogy a becsülétem soha el ne veszen,
Hanem napról napra örökbűlést vegyen,
Im, mint járek vele, minden oda leszen.

880 Hogy a Mardocheus fel kelni előttem
Nem akara, midőn ottan által mentem,
A kevelség miatt nagy haragban estem,
Az után is neki halalat kerestem.

De kinek bolondul halalat kerestem,
Hogy nemzetségestül együtt el töröljem,
Ez után ő néki szolgáljává lettem,
Csalardságában az szerencsenek estem.

885 De meg is ha volna kegyelemnek helje,
Felseges királjne, szolgát könyörgene,
Esedezzel értem, az királj fegyvere
Csendesíttessek le, ne szaljon fejemre!

ASVERUS (*Redux e pomario rex et dicit:*)^a
890 Heljaba könyörgesz, nem leszen gratiad,
Mert valaki masnak esetet kíványa,
Végre önnön maga nyaka szakad abba.

*HARBONAN*³⁹

A Mardocheusnak még tegnap számára^b
Akasztófát ötven könyöknyt csinála,
Hogy e mai napon függesztene arra.

ASVERUS
895 Jól van, igen, igen, nem lesz gondom rája,
Arra akasztatok, ne késsék halála,^c
Hizelkedésének legyen ez a haszna!

(*Hic jam ducunt Amanum et appendunt in patibulum.*)

a [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

b számára

c akasztatok, ne kessek [Értelemszerűen javítottuk.]

SCENA TERTIA DECIMA

(*Post haec prodit Judas cum marsupio et coram pontificibus malitiam tumide...*)^a

JUDAS^b

Atkozot az ora, meljben fogantattam,
Atkozot a nap feny, kit először lattam,
Atkozot az a nap, meljben meg csalattam,
Édes mesteremet s uramot el adttam!

Peldaja vagyok en gonosz safaroknak,
Hamis keresetű csalard ferfiaknak,
Jo tetemenyektől haladatlanoknak,^c
Immár rabja vagyok örök karhozatnak.

Peldaja azoknak, kik karaval masnak
Becsületet nyerni s' akarnak magoknak,
Vilagnak kincsein felette kapdosnák,
Akik meg nyitói pokol ajtajanak.

Mint paradicsomban Adamval s' Evával,^d
Hogy a gonosz Sátány ökök azalmaval
Meg bolondította, s' ő sugárlasaval
A paradicsombol ki csalta sik szoval.

Ugy banék velem is a penzen kapassal,
Ki paradicsomban valek a Kristussal,
Mind addig hazuda, mig hazugságával
El csala ő tölle hamis csalardsaggal.

Midőn jo illatyát erzeném kenetnek,^e
A kit Magdalena édes mesterenek^f
Önte labaira, mondám esztelennek,
Peldaja ezekben vagyok fősvenyeknek.

A fő papoktól is mihent a pénzt hallam,
Arulasnak modgyat magamra vallalam,
Veghez vinni eztet nem is mulatozam,
A fősvenseg miat Uramot el adam.

a [A rendezői utasítás a lap baloldali margójának legalsó részére került s ezt a könyvkötő részben leszélezte.]

b [Hiányzik a szerepnév. Pótoltuk.]

c haladatlanoknak

d <e>Evával [Ráírással javítva.]

e genetnek [Értelemszerűen javítottuk.]

f a ki [Értelemszerűen javítottuk.]

925 Most azért, fő pápok, it van a pénzetek,
Veszen el veletek hamis keresmenytek,
Legyen egyik oka vesztetnek lelketek,
Foljon igaz veréért tú hamis veretek!

930 Immár hova legyek, kinnal el megyek,
De ha az emberek engemet meg lepnek,
Tudom bizonyoson, hogy mingyárt meg ölnek.
Mára nyugodalmat magamnak hol vegyek?

935 El sietek azért, s' nem hagyom sokara,
Magamot fel kötöm egy akasztó fára,
Mert az ártatlan vér igen forr torkamra,
Tekencsetek azért az én halálomra!

(Hic abít et laqueo se suspendit.)

ANNAS

940 Ez az pénz, mivel hogy vér arra, el venni
Nem szabad, s' templom penze közé tenni,
Jobb ezzel fazakas mezejet meg venni,
Meljben idegenek szoktak temetkezni.

SCENA QUARTA DECIMA

PILATUS (*sedet pro ultimo tribunali*.)

Herodeshez Jesust el küldöttem vala,
Annak ügye felől hogy mit jóvallana,
De midőn ő benne semmi rosz nem volna,
Semmit haláláról nem déterminálna.

945 Hogy sok kérdésere semmit nem felele,^a
Csudálkozot rajta, s' bolondnak itilte,
Averess bársonybol ki vetkeztettette,
Fejér ruhaczadban ötöt öltöztette,
Itilő székünkre ismét vissza küldte.

950 Most azért utolszor jelentem ti nektek,
Mivel nincs ő benne semmi oljas vétek,
Tovább halálára ne kenszerisettek,
Törvént ő reája csak heaba kértek.

^a <c>semmit [Áthúzással törölve.]

JUDEI

Melto halálra, feszítsd meg őtöt!

PILATUS

955 Látom, hogy ártatlan vére szomjuhoztok,
En pedig, – ne száljon fejemre az átok –,
Ki mosdom veréből, tü azért lássátok,
Ölyjétek meg őtöt, amint kívánnjátok!
Hoz vizet!

(Hic lavat manus.)

JUDEI

960 Nem szükség tenéked vérből ki tisztulni,
Hogy haez ártatlan, kész vagyunk fel venni,
Magunkra s' fiunkra sentenziát tenni,
Teljes életünkben vér foljást szenvedni.

PILATUS

965 Hammint akarjátok, tehát el vigyétek,
A magos keresztre őtöt fel tegyétek!

(Jam vero ducunt ad montem Calvariae, cui:)

LICTOR PRIMUS

Szokásod volt néked magos heljen lenni,
A simplex kösséget ottan amittani,
Mostan is kedvedet be fogjuk tölteni,
Jersze, atyám fiá, nem jo sokat késni!

(Simonem Cireneum obvium angariant ut tollat crucem Jesu.)^a

LICTOR PRIMUS^b

970 Jösz te, Atyám fia, fogjad e keresztet,
Látod, nem viheti, mert más képpen is rest!

LICTOR SECUNDUS *(dat ictum flagello:)*

Nosza, Jesus, sies, el telik az idő,
A Galgota hegyig hoszu még a mező!^c

^a Cir<i>eneum [Ráírással javítva.]

^b [Lictor idem. A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]

^c [A szakasz után egy 2-es szám szerepel. Ezzel jelzi a másoló, hogy Lictor Secundus beszél.]

LICTOR TERTIUS (*trudit et dicit:*)

Miert botorkodzol, hogy nem jársz labadon?
Talám akis terhet nem vihed valladon?^a

975

LICTOR QUARTUS (*capit, vellit:*)

Ne busulj, barátom, közel a Gálgota,
Im, bé teljesedik, akit már gyakorta
Te rollad bé telni mondot a proféta!^b

LICTOR QUINTUS (*genu flectit ante ipsum et dicit. Proficiat:*)

Imár el jutottunk a kévánt jo helyre,
Sidok királyának királyji székére,
Ahol fel emelünk mindenek néztere,
Ímádást is teszünk esvén térdeinkre.^c

980

LICTOR SEXTUS (*trahit barbam Jesu:*)

Nosza, jo barátom, nujcsad a téstedet,
S' hogy a szellő érjen, nujcs kí a kezedet!

(*Hic affigitur cruci.*)

LICTOR SEPTIMUS (*quem elevant:*)

Azt mongyák félőlled, hogy a volt beszéded,
Hogy midőn az Atyad fel magásztal téged,
Magadhoz el vonszas földön mindeneket.

985

LICTOR OCTAVUS (*sub sannat et abit:*)

Száj le, hogy ha mered, kiralji székedről,^d
Tégy boszut mi rajtunk, kérlek mindenekről!

LICTOR NONUS (*aspicit sursum Jesum irridet:*)

Ha Isten fia vagy, száj le a keresztről,
Igy hiszünk valamit Isteni erődről!

990

KRISTUS (*orat pro inimicis:*)^e

Atyám, edes Atyám, bocsad meg vétkeket,
Mert lám nem ismérik cselekedeteket!

(*Et iterum sitio.*)

Szomjuhozom.

a [A szakasz után egy 3-as szám szerepel. Ezzel jelzi a másoló, hogy Lictor Tertius beszél.]

b [A szakasz után egy 4-es szám szerepel. Ezzel jelzi a másoló, hogy Lictor Quartus beszél.]

c [A szakasz után egy 5-ös szám szerepel. Ezzel jelzi a másoló, hogy Lictor Quintus beszél.]

d széked<et>ről

e inionis [Értelemszerűen javítottuk.]

LICTOR PRIMUS

995 Haljátóke, mit mond? Azt mongya, szomjuhozik.

LICTOR UNDECIMUS

Ha ugyan szomjuhozik, en kedvét bé töltöm,
Etzetet epével öszsze elegyitem,
Spongiában öneki fel tészem.

KRISTUS (*iterum dicit:*)

Eloi, Eloi lamma sabatani!

LICTOR DUODECIMUS

1000 Minap Pilátusnál így kérkedik vala,
Hogy ha szabadulást magának akarna,
Tizenkét million Angyal jelen volna,
Most pediglen Illést csak egyedül hijja.

LATRO A SINISTRIS

1005 Hogy ha te vagy Kristus s, világ meg valtoja,
Légy mostan magadnak meg szabadétoja!

LATRO A DEXTRIS

Jol látom, hogy meg is torkig gonoszságban
Fentergesz, s, meg nem térsz utolso oradban.
Nem veszed e észre, hogy kárhoytatásban
Vagyunk mind a ketten meltok egy porászban?

1010 Mi meg erdemlettük a halált mind ketten,
Mert a tolvajságban voltunk mind szüntelen,
De ő szegény erre bizony erdemetlen,
Kihez a véteknek ferni lehetetlen.

(*Idem ad Christum:*)

1015 Tudom, en Kristusom, hogy vagy Isten fia,
Azért midón bé jutz a te orszagodba,
Onnan engemet is ki ne rekesz soha,
Ha nem veled legyek örök boldogságba!

KRISTUS

Bizony, bizony mondom, hogy en országomban
Ma velem együtt lész a paradicsomban.

DIABOLUS

1020

Ki gondolta volna, hogy így járjak vélle,
Ez az én szolgálóm volt teljes életében,
Meg nem fizethetek neki, szeméjemben,
Hogy járok előtte már szegenletembe.

1025

Ha az ember, aki teljes életében
Torkig volt merülve számtalan vetekben,
Eshetet a Kristus drága, jó kedvében,
Miképpen eljthetek valakit kétségben?

KRISTUS

Atyám, edes Atyám, lelkemet kezekben
Ajanlom, el végyed s' tegyed kegyelmedben!

(Hic inclinatio capite expirat:)

(At Joseph mereatus sindonem vadit ad Pilatum, sed autem in amphiteatro et petit corpus Jesu de cruce deponi.)

JOSEPH AB ARIMATHEA^a

1030

En kegyelmes Uram, könyörgök te néked,
Hogy a Jesus testet le venni engedgyed,
Kereszten függeni tovább ne szenvedgyed,
Mivel jól isméréd, hogy ártatlan szenved.

PILATUS

1035

Nem banom, csak vedle őtöt a keresztről,
Mivel méltatlanul a kereszten függöt,
Hogy ne gyaláztassék sidok seregetől!

(Quem deponit Joseph, involvit sindone et in sepulcro recondit, tandem penes sepulchrum cantabitur et post prodit:)^b

Omnia Ad Dei Gloriam.^c

A MŰ ADATAI

A dráma kézírata a Csiksomlyói Ferences Rendház könyvtárában, a *Liber exhibens actiones parascévicas...* kéziratot kötet 721–744. lapjain található. A szöveg itt jelenik meg először. A drámáról említést tesz tanulmányában *Bándi* (1896, 290.), *Fülöp* (1897, 28.), *Pintér* (1993, 114.), *Medgyesy-Schmikli* (2002b, 222, 226–7, 241.). *Pintér* a következőket írja a dráma cselekményéről: „A passiót

^a [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

^b ex [Értelemszerűen javítottuk.]

^c O.A.D.G. [A rövidítést feloldottuk.]

a szőlősgazda esete előzi meg, a passió jeleneteivel párhuzamosan Eszter történetét adják elő.” (Kilián–Pintér–Varga 1992, 46. N. 14.)

A dráma több kéz írásában maradt ránk: Az első scenától a 13. scenaig bezárólag az 1. számú kéz, a 14. scenát a 2. számú kéz, s végül a kézirat utolsó lapját újra az 1. számú kéz másolta be. Más, a 3. számú kéz írta be a címet és az előadás feltételezett esztendejét a szöveg fejlécén: *Actio Parascevice de Anno circiter 1726. 4-tus.*

A dráma szerkezete az alábbi:

Prologus; I. Actus, benne 14 scena; Hiányzik az epilógus és további actusok sincsenek. A dráma cselekményvezetésében is fel lehet fedezni némi következetlenséget. A scena quartában jelenik meg az Eszter könyvéből Asverus, Aman és Mardocheus története. E negyedik scenánál előképet jelzett a másoló: *Praefiguratio I-ma*; más előkép azonban nincs a drámában. A dráma rövid tartalma:

SCENA 1

A szőlősgazda munkásokat fogad szőlőjébe, akik megölik fiát.

SCENA 2

Jézus feltámasztja Lázárt, meggyógyítja a vakot, s kiűzi az ördögöt egy ördögösből.

SCENA 3

Annas és Caiphas tanácskozása Jézus elveszejtéséről.

SCENA 4

Praefiguratio I-ma: Aman elhatározza, hogy Mardocheus miatt megbünteti az egész zsidó népet. Aman a főpapoknak, Mardocheus Jézusnak az előképe.

SCENA 5

Júdás megállapodik a zsidó főpapokkal, hogy elárulja Jézust. Jézus az Olajfák hegyén.

SCENA 6

Asverus elfogadja és kihirdeti Aman tervét a zsidók elpusztítására.

SCENA 7

Jézus Pilátus előtt; Pilátus nem tartja indokoltnak Jézus halálra ítéletét.

SCENA 8

Ester értesül Mardocheus esetéről, s Aman zsidók elleni bosszú tervéről. Ezért Asverust és Amánt meghívja egy közös étkezésre

SCENA 9

Pilátus felesége óvatosságra figyelmezteti férjét.

SCENA 10

Aman azt tanácsolja Asverusnak, hogy akit meg akar tisztelni, öltöztesse drága ruhákba, fejére helyezzen királyi koronát, s ültesse legjobbak lovára.

SCENA 11

Jézus Heródesnél.

SCENA 12

Amant minden könyörgése ellenére az alá az akasztófa alá vezetik, amelyet ő készíttetett Mardocheusnak.

SCENA 13

Júdás siralma.

SCENA 14

Jézus keresztre feszítése.

A 13. és 14. scenának tehát nincs ószövevényi „előképe”. Az utolsó (14.) jelenetben Jézus szenvedéstörténetének végét látjuk a kereszthalállal és Arimateai József kérésével, majd még ugyanebben a scenában Asverus és Amán párbeszéde zárja az egész darabot. Ez utóbbi rész nyilvánvalóan pótlólag kerülhetett a kézirat végére, s nem ott a helye. Az utolsó előtti (743.) kéziratoldal alsó margóján meg is találtuk a szöveg áthelyezésére szóló utasítást: *Vide ante Scenam septimam: Aman accusat Mardocheum coram rege, cum universa gente Judeorum. Aman iterum*. E szövegrészt tehát a 6. jelenetbe helyeztük át.

A szerző helyenként jól versel. A szakaszok sorainak számát tekintve azonban egyáltalán nem következetes. A prólógus a legigényesebb rész, a három soros versszakokból ugyanis, 6/6/7 osztású tizenkilenc szótagos szakaszokból áll. A további részek a szokásos felező tizenkettősben készültek, a négy soros szakaszokban is kevés hibát találtunk. Néhány prózai rész is előfordul.

SZERZŐ

Pintér (1993, 114–115.) szerint 1726-ban két drámát mutattak be a ferencesek: az elsőt április 19-én, nagypénteken, ennek szerzőjét nem ismerjük, a második darabot, melynek szövege nem maradt ránk,

ugyanebben az évben, de más, nem ismert időpontban. Az utóbbi szerzője Balázs Antal csíksomlyói ferences szerzetes volt, s az előadásról szóló adatot azért ismerjük, mert ekkor „a jezsuiták Balázs Antal csíksomlyói szerzetes és a retorika tanára ellen egy általa szerzett kisebbszerű színmű miatt emeltek panaszt.” (Pintér 1993, 115.) György József (1930, 433–435, 554.) alapján a jelen dráma szerzője Péterffi András Domokos lehet, aki abban az évben a grammatikai osztály tanára volt. Péterffi András Domokos Csíkszentgyörgyön született 1691-ben, 1713. május 13-án lépett a ferences rendbe. 1717. április 8-án szentelték pappá. 1723. szeptember 21-én Véckén szolgált, s itt sikerült az unitáriusoktól visszaszereznie az egykori katolikus templomot. Tíz év múlva ugyanitt plébániát alapított. 1724-ben házi káplán volt gróf Petky Dávid családjánál Marosszentgyörgyön. 1726-ban Csíksomlyón lakhatott, mert itt mutatott be diákjaival egy színdarabot. 1728-ban Szentdemeterre költözött, ahol Hentner báró udvari káplánja lett. 1733-ban Nagyernyén Kún Zsigmond mellett látott el lelkipásztori szolgálatot. 1741-ben Széken volt lelkész abban az ideiglenes templomban, amelyet Petky Péter és felesége, Vass Erzsébet vásároltak. Ekkor a kolozsvári ferences ház lakója volt. A buzgó igehirdetőnek tartott lelkész Rettég kolostorában halt meg 1743. január 1-én.

FORRÁS

Jézus történetéből a darab Lázár feltámasztását és egyéb gyógyításait, a főpapok riadalmát, Júdás árulását, Jézus perét, majd a keresztre feszítést tárgyalja, viszonylag röviden. Jézus kereszthalála után Arimateai József megjelenése zárja a szenvedéstörténetet.

Az első jelenet a szőlőművesek parabolája (Mt 21, 33–46. Mk 12, 1–12, Lk 20, 9–19.). Zárлата megyezik a bibliai szöveg utalásaival, illetve kiemeli a Jézus-analógiát. A vakok gyógyításának ismert jelenetét több helyről is vehette a szerző (Mt 11, 15, 15, 30, 9, 29, 20, 34. Mk 10, 46, 8, 23. Jn 9, 6–7.). Ugyancsak több helyen szerepel az ördögös meggyógyítása (Mt 8, 16; 9, 32–33; 12, 22; Mk 1, 32–34; 1, 39; 7, 26; Lk 11. 14; 13, 32.).

A dráma valódi praefiguratioja Eszter története az ószövetségi Eszter könyvből. A 4. jelenettel indul (a szerző ugyan elsőnek jelöli meg – Praefiguratio prima –, a történet további részeinél azonban nem folytatja az előképek számozását). Az Eszter-előkép szabályosan párhuzamosan fut a szenvedéstörténettel: a 4, 6, 8, 10, 12. scena Eszter történetét, a közbeeső scenák (5, 7, 9, 11.) Jézus szenvedéstörténetét mondják el.

ELŐADÁS

A passiót 1726. április 19-én, nagypénteken adták elő, Csíksomlyón.

Ez a darab a megszokottnál lényegesen több rendezői utasítást tartalmaz. Ebből következik, hogy viszonylag könnyedén rekonstruálható a darab előadása. Valamennyi jelenet elején megnyitják a scenát, azaz a színpadot, a végén pedig becsukják. E darabban függőnyről egyáltalán nincs szó, de minden bizonnyal ugyanolyan a színpad felszereltsége, mint a korábbi években volt, azaz két színpadi függőnyt használtak, egy első és egy hátsót. A színpad méreteire kevésbé tudunk következtetni, de sejteni lehet, hogy nagyobb lehetett, hiszen a 2. jelenetben Jézus le és fel sétál a színpadon, a Lázár-jelenetnél a sír illúzióját is fel kellett kelteni, s az Olajfák hegyén imádkozó Jézust katonák kísérik. A hatodik scenában Amán nemes urak kíséretében jelent meg a színen, nyilván itt is legalább 6–8 személyre kell gondolnunk. Heródest egy amphiteatrum illúzióját keltő épületben találják a Jézust kísérő katonák. Asverus palotájában kétszer is teríteni kell közös étkezéshez, ezen ugyan csak Asverus, Mardocheus, Amán és Ester jelennek meg, de ez is nagyobb helyet igényelt. A Golgotán három keresztet kellett felállítani, hiszen a jobb és a bal lator is megszólalt a keresztről. Egyébként is a szőlősgazda jeleneténél előbb a szolgákat verik el a munkások, végül a nyílt színen ölik meg a gazda fiát is. A kálvária-jelenethez, a bitófa-ácsoláshoz, a szolgák verekedéséhez elegendő térre volt szükség.

Kapunk néhány utalást a jelmezekre és a kellékekre vonatkozóan is. Lázárnak „feltámasztása” után ugyanazokkal a leplekkel és betakart arccal kell megjelennie a színen, mint amilyenel el is temették, kezét és lábait pedig a halotti fásli használhatatlanná tette. A hetedik scenában a megkorbácsolt Jézus vérezen, holtra verve jelenik meg a színpadon. Mardocheus bűnbánata jelül zsákruhát öltött magára, s fejére hamut szórt. Ugyanez a Mardocheus, amikor Asverus királlyal megy közös ebédre, királyi ruhát ölt magára, fejére pedig királyi koronát helyezett maga a király. Pilátus is, Heródes is trónuson ülve hallgatja Jézust.

A kilencedik jelenet elején a színpad előterében játszanak a szereplők. Pilátus Jézust bíborba és fehér ruhába öltözteti gúny jeléül, amikor elküldi őt Heródeshez. A keresztől levett Jézust Arimateai József lepelbe burkolja, s e jelenet végén Jézus sírja vagy sírkamrája tövében énekel. A rendezői utasítás nem adja meg az ének incipitjét sem, úgyhogy nem tudjuk, miféle halottast énekelhetett Arimateai József.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A prólógus után az *Actus primus* megjelölés szerepel az első jelenet előtt; mivel azonban a továbbiakban nincs szó *actusokról*, csak *scenaról*, az *actusokat* nem sorszámoztuk.

A feltehetőleg csak két kéz által másolt kéziratban kétszer fordul elő *mellékjeles ö, ü* betűket használó rész: az 5. scena közben (a 731. lap felső harmada után a scena végéig, azaz a 732. lap aljáig), továbbá a 14. scena letelejtétől csaknem a befejezésig (a 741. lap aljától a 744. közepéig). E mellékjeles betűket a mai helyesírás alapján írtuk át. Nem egységes és nem következetes a legtöbbet másoló első kéz helyesírása sem. Az első kéz az egymás mellett lévő szavak tekintélyes részét egybeírja. Ilyen például: *Hivatalomszeréntőtöt*. Nagyon nehéz, vagy inkább lehetetlen eldönteni azt, hogy a másoló mit akart egybe vagy külön írni. Nem egységes az *ly* helyesírása sem. Zömmel *ly-t* használ, de gyakori az *lj*-vel írt változat is. A tulajdonneveket viszont következetesen kisbetűvel kezdi a scriptor. Ezeket átírási szabályzatunknak megfelelően mindenütt nagybetűvel kezdtük, de ezeket a betűket soha nem kurziváltuk. A másoló a rendezői utasításokat egy-két kivételtől eltekintve mindig a margóra írja. S ugyanezen a margón kaptak helyet a szerepnevek is. Nagyon gyakran előfordul, hogy a szerepnevet a vonatkozó sor magasságánál sokkal alább kénytelen írni, a rendezői utasítások nagy száma és a margó keskenysége miatt. Az átírásnál éppen ezért olykor nem volt könnyű eldönteni, hogy melyik szövegrészt melyik szereplő mondja. A szerepneveket egységesítettük vagy a leggyakoribb változathoz vagy az első előforduláshoz alkalmazkodtunk. A Prológus *Kristus* írásmódja alapján egységesítettük névalakot. Az itt nem említett többi kérdésben alkalmazkodtunk a bevezetőben elmondott átírási elvekhez.

TÁRGYI ÉS NYELVI MAGYARÁZATOK

- 1 *keltek* = kelletek;
- brobák* = próbák (vizsga, vizsgálat) jelentésben;
- pyrhicisták* = fegyverrel táncolók
- 2 szőlőművesek parabolája: Mt 20,1–20 és 21,33–46
- 3 *meg...szákolák* = megszákolák, megverték
- 4 *tanácsát* = tanácsosát
- 5 *perficiálnák* = végrehajtanák, megcsinálnák
- 6 *Salamon* = a Messiás Dávid házából származik, Salamon pedig Dávid fia.
- 7 *Ámán* = a perzsa udvar legfőbb tisztviselője Xerxes idején, Mardokeus és Eszter ellensége (Eszter. 3. 1. 10–, 9.24.)
- 8 *Eszter* = Mardokeus leánya, Ahasverus perzsa király második felesége
- 9 *sustákra* = hét krajcár ill. tizenkét dénár értékű pénz
- 10 *poltra* = poltúra, azaz másfél garas vagy hat pénz
- 11 *kapa focot* = kapafokát
- 12 *potentiát* = hatalmasságot (itt: hatalmas bünt)
- 13 *Beliál* = Gonosz, Sátán
- 14 *tén* = tőn, tett
- 15 *Galilea* = Galilea: Jézus működésének fő színhelye
- 16 *Decapolis* = Dekapolisz: Tízváros: a Jordán keleti partján fekvő, eredetileg Júdeához tartozó hellenista városok összefoglaló neve
- 17 *Betania* = Betánia: falu Jeruzsálem közelében, itt lakott Lázár, Márta stb.
- 18 *Sussán* = Szuzsa: a perzsa királyok egykori székhelye
- 19 *submissiokkal...reverealfjak* = leereszkedéssel megtiszteljük
- 20 *fogra* = fogságra
- 21 *Adar hónapjan* = Adar hónapban (az izraeli és az asszír naptár 12. hónapja)

- 22 *szegenylem* = szégyenlem
 23 *decretumokra* = törvényekre, szabályokra, határozatokra
 24 *Adar* = 1. a 21. számú jegyzetet!
 25 *Adar* = lásd a 21. számú jegyzetet!
 26 *A Veres tengerben Farahot meritven...* = a zsidó nép Egyiptomból való kivonulása (Kiv. 13–14.)
 27 a zsidók babilóni fogságára vonatkozik (2Kir. 24,14, Jer 52,27–30.)
 28 *kollantiora* = collatio: étkezéssel társított összejövétel
 29 *experientiat* = tájózódást, ismeretet
 30 *cautiélát* = gondoskodást, előrelátást
 31 *politiát* = jó modort
 32 *comparealni* = engedelmeskedni
 33 *tavoszvan* = távozván
 34 *specialiter* = különösen;
dignanter = méltósággal;
breviter = röviden;
segniter = rest módon
 35 *buczefalus* = Nagy Sándor kedvelt lova
 36 *submissioval* = körültekintéssel, szolgák elküldésével
 37 *lők* = levék
 38 *kollatioval* = gyűjtéssel, összehasonlítással
 39 *Harbonan* = Harbona: az egyik Eunuch neve (Eszk 7,9)

PÉTERFFI, ANDRÁS DOMOKOS (?)

A PLAY WITH THE STORY OF THE VINEDRESSERS AND ESTHER

Csiksomlyó, Good Friday, April 19th, 1726

ESSENTIAL DATA

Manuscript: *Liber exhibens actiones parascevicas...*, 721–744. Its text appears here for the first time.

The structure: Prologus; Actus I, including 14 scenas; Epilogue is missing, and there are no more acti either. Certain inconsistencies may be detected in the plot of the drama as well. The story of Asverus [Ahasuerus], Aman [Haman] and Mardocheus [Mordecai] from the Book of Esther appears in scena quarta. The copyist indicated a prefiguration in the fourth scene: *Praefiguratio I-ma*; however, no other prefigurations turn up in the play. Here is the plot of the drama following the structure of the scenes:

SCENA 1

A householder planted a vineyard, and let it out to husbandmen, but they kill his son.

SCENA 2

Jesus resurrects Lazarus, heals the blind, and casts out the devils from those possessed.

SCENA 3

Annas and Caiphas confer about making away with Jesus.

SCENA 4

Praefiguratio I-ma: Aman decides that he punishes all the Jews because of Mardocheus. Aman is the pre-figure of the high-priests, Mardocheus is the pre-figure of Jesus.

SCENA 5

Judas makes a deal with the Jewish high-priests to betray Jesus. Jesus on the Mount of Olives.

SCENA 6

Asverus accepts and proclaims Aman's plan to destroy the Jews.

SCENA 7

Jesus before Pilate; the governor does not feel it justified to sentence Jesus to death.

SCENA 8

Esther learns about the case of Mardocheus and Aman's plan to take revenge on the Jews. Esther invites Asverus and Aman to have a meal together.

SCENA 9

Pilate's wife warns him to be cautious.

SCENA 10

Aman advises Asverus that if he delights to honour somebody he should apparel that person, put the king's crown on his head and sit him on his best horse.

SCENA 11

Jesus stands before Herod.

SCENA 12

Aman – despite all his petition – is lead to the same gallows he prepared for Mardocheus.

SCENA 13

Judas' planctus.

SCENA 14

Crucifixion of Jesus.
Scenas 13 and 14 have no Old Testament prefigurations.

AUTHOR

The author is unknown, but it is feasible that he was András Domokos Péterffi (1691–1743), a teacher of the grammar classes.

PERFORMANCE

The passion-play was performed in Csíksomlyó on Good Friday, April 19th, 1726.

The play contains a lot more stage instructions than usual. Joseph of Arimathaea sings at the tomb of Jesus, but we do not know either the text, or the tune of this song.

6A

ISMERETLEN SZERZŐ

JÁTÉK AZ ISTENI IRGALOMRÓL ÉS IGAZSÁGRÓL

Csíkсомlyó 1727. április 11.

[SZEREPEK:

A

PROLOGUS

DEUS

JUSTITIA

MISERICORDIA

ANGELUS

ABEL

JUSTINUS JUDEX

MOIZES

ONIAS

JOSEPH

JEZABELLA

AMAZA

MIKHEAS

SAMSON

DAVID

JEREMIAS

JOB

JAKOB PATRIARKA

JONAS

ABRAHAM

JESUS

PAULUS

MATHAEUS

JOANNES

NUNTIUS

CAIPHAS

APOSTOLI

JUDAS

PRIMUS JUDAEUS

SECUNDUS JUDAEUS

ANNAS

CARNIFEX

SERVUS

PETRUS

KAKAS

PRIMUS FALSUS TESTIS

SECUNDUS FALSIS TESTIS

TERTIUS FALSUS TESTIS

QUARTUS FALSUS TESTIS

QUINTUS FALSUS TESTIS

SEXTUS FALSUS TESTIS

JUDAEUS TERTIUS

JUDAEUS QUARTUS

PILATUS

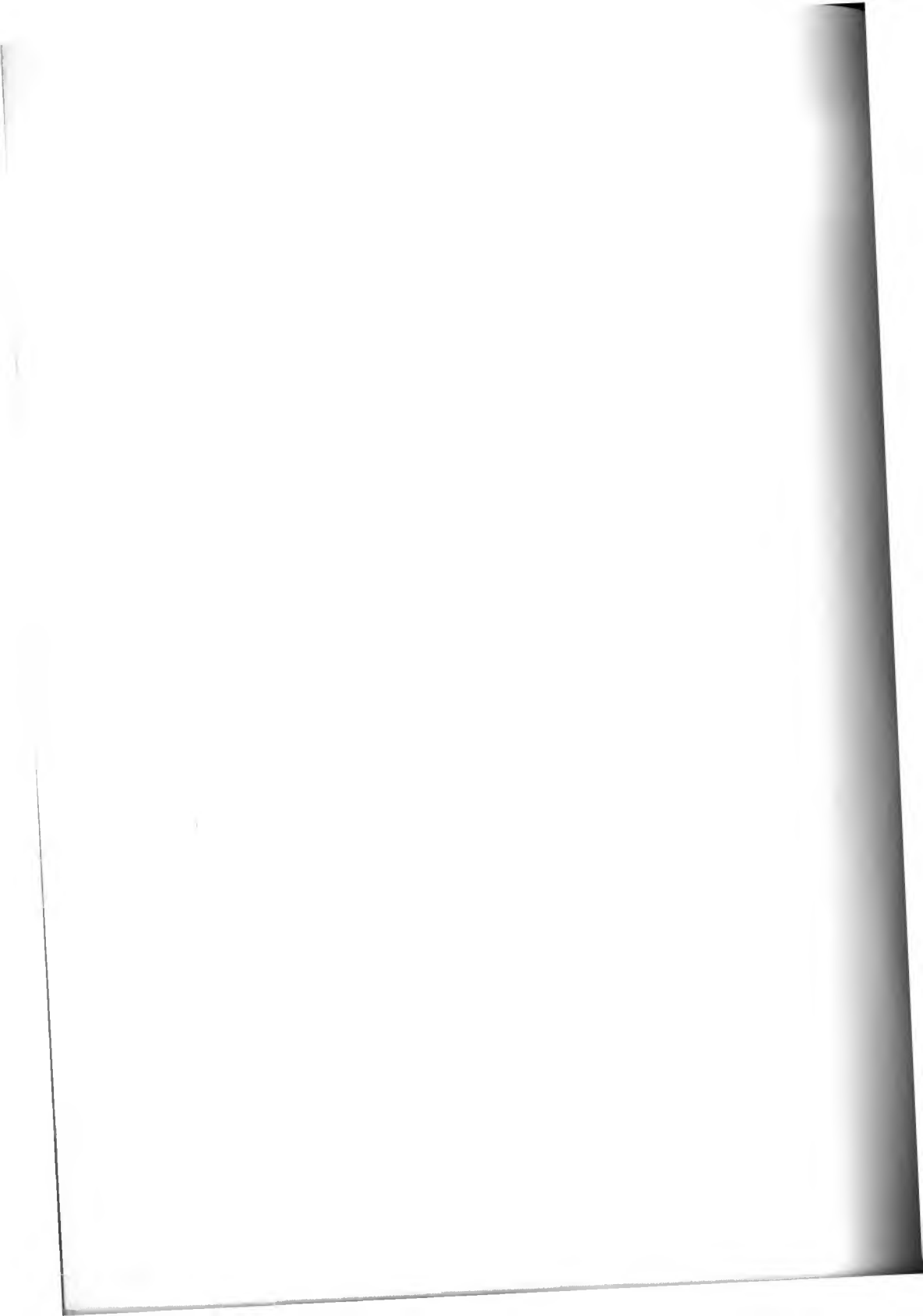
SIMON CIRENEUS

LONGINUS

JOSEPH

B

ANGELUS PRIMUS
ANGELUS SECUNDUS
ANGELUS TERTIUS
ANGELUS QUARTUS
ANGELUS QUINTUS
ANGELUS SEXTUS
ANGELUS SEPTIMUS]

Actus pro die Parasceves De Anno 1727
Deus erga Genus hominum Praestitam aut vero exhibitam
Suam recenset bonitatem

SCENA PRIMA

DEUS^a

Nagy szeretetemet az emberrel közlém,
Mikor ményet s földet semmiből teremtém,
A napot es holdat egre helyheztetém,
Fényes csillagokkal tündöklővé tévém.

5 A paradicsomat gyümölcs hozó fákkal
Szepen fel ruhádzám ekes virágokkal,
Ember kegyelméért nagy hűvös forrással,
Hogy öntöznék aztott nedves folyámjokkal.

10 Midőn mindent azért ember kegelmeert
El keszíték, szépen ő Tekéntéteert,^b
Minden allatokat Adámnak kedvéért
Nagy bölcsen fundálék ő gratiájáert.^c

15 Az után a földnek agyagos sárából
Damaskus mezejen formálám a porból,^d
Az életnek lehét Irgalmasságomból^e
Fuvárlam béléje egy tanácskozásból.^f

20 Affelet még azt is mivelém ő vélle,
Hogy a földnek színén halhatatlan lenne,
A' mennyei titok közöltetek vélle,
Tőkeletességben volt ő helyheztetve.

Mindezeket azért cseleküdtem véle,
Pártos Angyal heljet hogy engem tisztelne,
Sok tulajdonsagom tündöklenek benne,
Nagy szeretetemnek mutatódnék fénye.

a [A sor előtt nincs szerepnév, pótoltuk.]

b Tekéntéteert [Értelemszerűen javítottuk.]

c bölcsen [Értelemszerűen javítottuk.]

d sárából <Az életnek lelket> Damaskus

e lehét <formálám> Irgalmasságomból

25 Ezek után ötöt egy Parancsolatra
Kötelezem, mondván, hogy a tiltot fára
Kezet ne nyutaná annak agaira,
Száját meg ne nyitna alma hárapásra.

30 De gondola semmit Parancsolatommal
Adam ily szerencses boldog alapottal,
Evának kedveert alma harapással
Nemcsak magát veszte Ádám torkossággal.

35 Hanem mind az egész emberi nemzetét,
Veletlenül vesztvén kárhozatban elytet,²
Altala minden rend bűnben helyheztetét,
Eredendő bűnben minden keveredet.

40 Így ég boríttatott temerdek homályban,^a
Az arany szabadság kelepczés igában,
A' gyönyörű szép szín hervatt állapotban,
Kínlodik az ember ördög rabságában.

Menyei Igasság, együt Irgalmasság,
A ti tetcsesteket menyei uraság
Hogy meg jelennyetek, kívánom, Meltóság,
Mít cselekédendők legyünk, hatalmasság!

45 Valjon illendő e rajta könyörűlni,
Meg történt eseten méltan szánakodni,
A'rtatlanságába^b viszont vissza tenni,
Kegyes grátiánkot hozzaja mutatni?

50 Menyei Igasság, a te értelmedet
El váram ez után te itiletedet,
Elsőbbben folytatni kezded beszededet,³
Sokak hallottára mond meg tetczesedet!

JUSTITIA (*respondit*.)

55 Örök Atya Isten, mindenek éngednek,^c
Parancsolatidnak engedelmeskednek,
Terdeket meg hajtyák kiralji székednek,
Illendő tehát, hogy enis meg jelennyek.

a borittalot<o> [Értelemszerűen javítottuk.]

b Aitalanságába [Értelemszerűen javítottuk.]

c Örok [Értelemszerűen javítottuk.]

Kivánságod szerint én ítéletemet
Kész vagyok, mert Adám az én Istenemet
Nagyon meg bántotta az én teremtőmöt,
60 Kinyilatkoztatni az *én* tetteimet.^a

Jól tudom, hogy őtől melj nagy boldogságban
Heljheztetted vala a Paradicsomban,
Kedvére áll vala illj fris állapotban,
Meg maradhat vala ezen alapotbán.

65 A te igád őtött mert meg nem sértette,
Sem parancsolatod igen nem terhelte,
Megis illj méreszen igadot el törlé,
A meg tiltot fára kezét terjesztette.

70 Hogy kesz lőtt volna parancsolatodot,
Beteljesíteni szent akaratotod,
Én sem tanacslnám bószu állásodot,
Fejere hogy bocsad bószu állásodot.

Nem mentheti soha vétkenek nagy voltát
Azzal, hogy az érte testi indulattyát,
75 Az alma övésre nyukhatatlanságát,
Az Asszony allatnak szorgalmaztatását.

Szabad akarattya amint most Embernek
Vagyon, ugy akkor volt az Adám szivének,
Ne engedet volna incselkedésének,
80 Alnok kígyo s Aszony rosz kisértetenek.

A természet ebbe oltot garlósággal,^{b, 4}
Küs parancsolatnak által hágasával,⁵
Talám menti magát ezen ravaszszággal,
Hogy ellened vétet a tudatlansággal.

85 Nem Palástolhattya ezzel gonoszságát,
Meny ütő kövedtől nem mentheti magát,
Melto, hogy szenvedgye felséged haragját,
Erezze Istennek büntető ostorat!

a az tetteimet [Szótagszám miatt javítottuk.]

b ebe [Értelemszerűen javítottuk.]

90 A garloságának az első igasság^a
Jo oltalmazója a szép ártatlanság,
Hogy azt még vetette, követte gonoszság,
Itild, igaz biro, ha nem balbatagság?⁶

Kús Parancsolat volt, meljet által hágott,
De nagy Meltosagu, a kitől adatot,
95 A kús parancsolat, melj meg nem tartatott,
Fontban mérettesék, meg kívánom aztot!

Nagy Meltoságától a' Parancsolonak
Őregbedig vetke a meg nem tartanak,
Nem gondola a por Meny és föld Urának
100 Parancsolattyával ő alkotójának.

Hogy meg büntetődgyék, ezert meg erdemli,
Az Eg, föld és Tenger eztet meg itili,
Boszu allasodnak méltó ki öntődni,
Adamnak fejére sebessen szállani.

105 Hogy ha menti magát a tudatlanságból,
Vetet elméjének fogatkozásából,^b
Nem kel hitelt adni, mert csak gonoszságból
Követte a vétket, csopa vássotságból.

Mind menyei s földi tudomány beleje
110 Öntődek, a midőn aző teremője,
A pornak s hammunak elevenitője,
Az életnek le/két lehelle beleje.^c

Talám elkövetet Pártos gonoszságát,
Ezzel is földőzni akarja rutságát,
115 Hogy hoszu ideig tarto indulattyat^d
Nem zabolazhatta testi gyarloságát.

Nem csudálnám én ezt, ha hószzsas ideig
Elt volna kinokban szamos esztendőkíg,
Tusakodot volna eleté fogytaig,
120 A Paradicsomban elete fogytaig.

a Garloságának [Szótagszám miatt javítottuk.]

b fogatkozásából [Értelemszerűen javítottuk.]

c lekét [Értelemszerűen javítottuk.]

d boszu [Értelemszerűen javítottuk.]

De amint sajdettem, egy vagy csak ket orát
A Paradicsomban, három vagy négy fertált,^a
Nagy gyönyörűségben mulatta ő magát,
Ez alat el ronta felseged igáját.

125 Tudtára az égben Luczifernek esék,
Hogy a két természet egyben kapcsotassek,^b
Isten es az ember egyben foglaltassék,
Minden Angyaloktól menyben Imádtassék.

130 Innen ő szívében így kezde forrani:
Hát az embert fogom én Menyben imadni,
Az Angyalí karral terdemet hajtani,
Isten s, Ember előtt magam meg alázni?

135 Soha nem cselekszem én ezt a latriát,⁷
Nem bánom, akárki tégjen ily imádat,
Isten s, Ember előtt tégyen mélj térd hajtást,
Jelencse szívének alázatosságát.

140 Főjül a főlhőkön kiralji szekemet,^c
Én fel magasztalom uri szeméjemet,
Isten széke mellé az én szépségemet,
Heljhéztetem éppen tündöklő fenyemét.

Hasonlo az égben lakozo Istenhez
Leszek mindenekben ő természetéhez,
Hatalmas, felseges ő Istenségéhez,
Minemű dücsőség nem illik emberhez.

145 Az Angyalnak ezen fel fualkodását,
Egben nem szenveded nagyra vagyodását,
Hanem haragodnak bőv boszu álását,
Ki öntéd reája annak vilamlását.

150 Uram, fölsegedet majd illen vetekkel,
Banta meg az Ember illj nagy kevelséggel,
Mind az Angyal, úgy ő nagyra vagyó szível
Akárt meltosagos lenni Istenével.

a három vagy 4 fertált [Értelemszerűen javítottuk.]

b kapcsotassek [Értelemszerűen javítottuk.]

c főlhön [Szótagszám miatt javítottuk.]

Hogy ha az Angyálnak nagyra vágyo szivét,^a
Szernyen meg büntetéd az ő kevelységet,
155 Illik, Adámnak is nagyra vágyo szivet^b
Szernyen meg büntessed az ő kevelyseget.

Bocsás el engemet, én ezzen fegyverrel
Boszut állok rajta két elü törómmel,
Mint a pártos Angyalt, hamar serenységgel
160 Ugy őt meg büntetem örökös veszéljel.^c

DEUS (*loquitur*):^d

Oh, én Igasságom, egy kevésé szűnynyél,
Ember romlására ne hertelenkedgyél,
Parancsolatomnak engedelmekedgyél,
Az Irgalmasságtól tovább kerdezkegyél!

165 Én Irgalmasságom, téged kenszeritlek,
Szivesen én teged erre ingerellek,
Az el eset ember mellet kej fel, kérlek,^e
Mond meg, mi jutalma legyen az esetnek!

MISERICORDIA (*respondit Patrocinando Humano Generi miserime perituro*):^e

170 Menybeli szent Attyam, te Igasságodnak
Meg hallám tecsését szent akaratodnak,
A vétkes emberre, ha sentenciádnak
Illik e szallani boszu allasodnak?

175 Emlékezhétel jól, Igasságnak attya,
Kegelmességednek kegyes meg tartoja,
Minden titkos szivnek szoros vizsgálója,^f
Föld s, Tenger, Egeknek tudos fundáloja!

180 Amaz rettenetes napnak foljására,
Meljen fel indula Partoskodására,
A jó Angjalokkal való baj vivásra,
Luczifernek égben maga romlására.

a vágo [Értelemszerűen javítottuk.]

b vágó [Értelemszerűen javítottuk.]

c örökös <feg> veszéljel [Áthúzással törölve.]

d liquitur [Értelemszerűen javítottuk.]

e miserime [Értelemszerűen javítottuk.]

f visg<á>aloja

Nagy veszedelmekor a Pártos Angjalnak
Parancsolál akkor te Igasságodnak,
Hogy meny ütő kővel sietne azoknak
Meg büntetésere, szep alkotmanyodnak.

185 Nekem pedig akkor, kegyelem kérőnek
Nem engedéd szolnom, üdvösség szerzőnek,
Más üdőt választál kedvettlenségednek,
Hogy engesztelője lennek busz szivednek.⁹

190 Jelen az az ora, melyben már szolgálhatok,
Te engedelmedből földre borulhatok,
Sűrű köny hullással sziből zokoghatok,
Te szent szined előtt gratiat várhatok.

195 Meg vallom, mindenkor én aztott kivántam,
Melly fuaszkodással gyakron ohajtottam,¹⁰
Kesz könyörülésből arra indittattam,
Hogy ellened vetek ne essék, jovaltam.

200 De mivel hogy látom, avagy mérészségből,
Vagy a természetnek nagy gyakorságabol,
Vagy alnok kígyonak rut sugárlasabol,
El eset az ember rosz halandoságbol.

Ezen esetéből soha fel nem kelhet,
Nagy gonoszságáert eleget nem tehet,
Bocsánatott tehát valjon honnan vehet,
Ha szent kegyelmedhez nyavaljás nem férhet?

205 Engédgy tehát nékem talam bocsánatott,
Kegyelemnek Attya, kesz Irgalmasságot,
En erettem néki nuljtád gratiadot,
Meg mutatod hozzá szokot jo voltodott.

210 Ezert en is jöttem szined eleibe,
Az el eset embert fogad kegeljmedbe,^a
Kerlek, en Istenem, ne ejcsed ketségbe,
Garlo e/eteert örök gyötrelmébe.^b

^a fogad <g> kegeljmedbe

^b ereteert [Értelemszerűen javítottuk.]

215 Soha el követtni ezt *nem* mertem volna,^a
Soha ezt az úddót nem üsmértem volna,
Illy alkolmatosnak nem ítéltem volna,
Elődbe, oh, Uram, nem borultam volna.

220 A te jovoltodnak meg probalására,
Elő allottam hát, hogy irgalmasságra
Gerjeszelek téged, ne boszu allásra,
Hanem hogy kerjelek kegyelem adásra.

Semmit azok közül, miket teremtetél,
Vagy semiségéből melljeket kivettél,
Ugy tudom, nem utálsz, mint előre tóttél,
Ne veszesd el azt is, kibe lelket tóttél.

225 Job kezed erejét nujs ki, fel emelni
Azt, ki a vetekert kezdet már el veszni,
Irgalmasságodból gratiádot erzeni,
Erdemelje bővön áldásodat venni!

230 Meg történt esetét nem mentém Adámnak,
Nem olljának azok, hog palástoltassanak,
Te szent szined előtt mivel nyilván vadnak,^b
Bűntetesre melto okot ne hozzanak.^c

235 Fölsegedhez valo halaadatságát,
Nagjon meg mutatta a partolkodását,
Be szintelenítven hasonlatosságát,
A te szent szinednek rogyogo fakláját.

240 Meg vallom, hogy szernyű nagy utálatosság,
A nagyra vagyodas iszonyu, rut vakság,
Ördöggel egyező, rut haszontalanság,
Isten ellen pártott útni balgatagság.

Tulajdon sorsával meg nem elégedék
Adam, hanem inkább arra szándekozek,
Minden erejéből azon munkalkodék,
Jott s gonoszat tudo lenni ügyekedék.^d

a ezt mertem [Értelemszerűen és szótagszám szerint javítottuk.]

b nyilván [Értelemszerűen javítottuk.]

c bűntetesre [Értelemszerűen javítottuk.]

d ügyekedék [Értelemszerűen javítottuk.]

245 A vetekert valo büntetést semmire^a
Böcsülle, s. nagy batran az alma evésre
Meg nyita a száját maga veszeljere,^b
Nem tekente semmit a te törvényedre.

250 Ebből minemű sok gonoszság származék,
Kegyelmeden kívül mind helyheztetődék,
Adám maradéka atokba ejteték,
Egy alma evésert meg sebessítették.

255 Evát fölsegednél böcsüllé nagyobbra,
Okot hogy ne adna a szomorúságra,
Ő tekintetéért kezét az almára,
Száját pedig nyita meg harapásara.^c

260 Mind ezekert Adám hasonlo büntetést,
Meg vallom, érdemelj majd olyan büntetést,
Mineműt pokolban Lucifer győtrődést
Szenved, ugy szenvedne testi lelki győtrést.

De emlekezzél jól draga munkádra,
Te tölled származo tulajdonsagidra,
Meljek tündőkölnek szemeink láttára,
Bölcs alkotmanyidban mindenek hasznára.

265 Meg nyitád tarházát a te jó voltodnak,^d
Mellyből bővsegesen te alkotmanyodnak^e
Részt adál, s, sok felé ezek aradának,^f
Minden allatidra kegeszen foljának.

270 Minden ható erőd akkor megmutatád,
Mikor foganatos egy szóval azt mondad,
Legjenek mindenek, hogy ezt parancsolád,
Leg ottan a napot egre fel allitád.

275 Bölcseségednek is tündöklő fáklaját
Fenyessen rogyogni latom a világot,
Melly szepen redesen gyümölcs termő fáját,^g
A földön el osztád víz hűvös folamját.

a büntest [Értelemszerűen javítottuk.]

b nyta [Értelemszerűen javítottuk.]

c nyta [Értelemszerűen javítottuk.]

d nyitád [Értelemszerűen javítottuk.]

e alkotmanyodnak [Értelemszerűen javítottuk.]

f féle [Értelemszerűen javítottuk.]

g redesen [Értelemszerűen javítottuk.]

280 A kék színt mutató egylátó vadnak,
Nemek szerint ez midőn osztatának,
Te bölcseségednek nyilván lattatának,^a
Szép fenyves sugárnyilatkoztatának.

Megmutatád jelét gondviselesednek,
Természetfoljasi ahol kezdődének,
Mert minyajan ezek tölled eredének,
Te kormányozója, nem más lőn ezeknek.

285 Erősségednek is láttatnak jelei,
Földnek nehezséget kezdednek ujai
Midőn fel függesztik hatalmas erei,
Mivel tölled fügnek természetfoljasi.

290 Több tulajdonságid, mint fák gyümölcsökből,
Ugy mutatodnak ki, mint arany a tűzből,
Vagy miként a gyemant a drága kővekből,^b
Vagy miken a nap homályos felhőkből.

295 Egyedül el rejtve te Irgalmasságod
Lészen, ha Adámhoz azt meg nem mutatod,
Őrök kárhozzatban nyavaljást el hagyod,
Őrdőg rabságabol ha ki nem ragadod.

300 Könyörülj, Istenem, ne szenved Adámot,
Őrdőg rabságaban kinlodo fiadot
Hadni, hanem vedki szép alkotmányodot,
Őrök kárhozzatbol fogadott fiadot!

Ne enged, a kire a te szent kepedet,
Formalad ikesen a te személyjedet,
El veszni, ha mutasd a te kejelmedet,
Kiert had aldhassa őis felségedet!

305 Eseteért őtőt amaz szent várasbol,
Kerlek, ne rekezd ki ate országodbol,
Ne kárhozzatd őtőt Igaz haragodbol,
Hanem bánynyal velle Irgalmasságodbol!

a nyilván [Értelemszerűen javítottuk.]

b köből [Szótagszám miatt javítottuk.]

310 Ezt jovalya néked meg szokot jovoltod,
Erre indit teged ma Irgalmasságod,
Hogj meg csendessedgjék bószullo haragod,^a
Emberre szallando nagj boszu állásod.

Ezt ohajcsa s, várja az Angjali karnak
315 Tagas Pusztasága, hogj gratia Adámnak
Adassék kegyessen, hogj a Menyországna^b
Ne légyen csorbája Hierarhiaknak.^c

Ezt kérem tetőlled földre borulással,
Ezert esedezem most bizadálommal,
Ezert ohájtozok illy szánakodással,
320 Ezert en unszollak teged terd hajtással.

Többet már nem szollok, hanem arra kérek,
Mutasd gratiadot, arra kenszerittlek,
Adam maradeka ezert szent nevednek
Aldást s dicsiretet tegyen fölsegednek.

DEUS (Numen offensum Inclinator ad Misericordiam):^d

325 Mind Igasságomnak s. Irgalmasságomnak
Meg hallám tetzését szent akaratomnak,
Inkabb tetzésére Irgalmasságomnak
Hajlok, s, könyörülők esetén Adámnak.

JUSTITIA^e

330 Többet nyom hát nalod az Irgalmasságnak
Voxa és tetzése, hogj sem en szavamnak?
Haljuk meg voxat is a Patriarkanak,
O, s, uj Testamentum beli szent Atyáknak!

Nekik itiletek eziránt mi legjen?
335 Szernyű büntetese^f Adam erdemelljen,^f
Avagy Fölsegedtől bőv kejelmet vegjen?
Szined előtt ezert minden meg jelenjen!

a megj [Értelemszerűen javítottuk.]

b kegyessen [Értelemszerűen javítottuk.]

c cs<|>rbája [Ráírással javítva.]

d [A szerepnevet az egységesítés elve miatt megváltoztattuk.]

e Justitia [A szerepnév egységesítésének elve miatt javítottuk a helyesírást.]

f büntetese [Értelemszerűen javítottuk.]

DEUS (Numen offensum loquitur):^a

340 Kik a természetnek füvényében vadnak,^b
Elsőbbben hát ezek ide jaruljanak,
Szekem előtt erről hamar vaxoljanak,
Mit Adámmal tegyek, arról tractáljanak.^c

Hol vag Ádam, hol vagj? Minden gonoszágnak
Hol vagj fővebb oka a Pártolkodásnak,
Hol vagj, indittoja a Partalkodásnak,
Hol vagj, el vesztője te maradekidnak?

345 Főrog szekem előtt most a te törvényed,
En töllem függ nagjon mind *el*ted s, el veszted.^d
Erre te mit felesz, kivannya Istened,
Mire hajol, mond meg, it a te tetzesed!

SCENA SECUNDA

ÁDÁM (respondet):^e

350 Oh, szivek titkait visgalo nagy fölség,
Mit tudgjak szollani? Látod, a kevélség,
Mire hozot engem, ördögi irigség?
Kérlek, mutatodgyék megis a kegyesseg.

355 Eg, föld s. Tenger előtt nyilván van esetem,^f
Nem tagadom, hanem meg vallom Istenem,
Nekem nyavaljásnak fölsegedhez térnem,^g
Szükség, meg eleztő kejelmedet kernem.

360 En, te pártos szolgád, sok szoival terhelni
Nem akarlak, hanem szivemet őnteni,
Akarom fájdalmát ki nyilatkoztattni,^h
Kivansagod szerent vaxomot mondani.

a [A szerepnevet az egységesítés elve miatt megváltoztattuk.]

b [A *természenek* szóban a *t* föléírással beszúrva.]

c *trectáljanak* [Értelemszerűen javítottuk.]

d *eleted* [Szótagszám miatt javítottuk.]

e HOMO REUS [Értelemszerűen ÁDÁM-ra javítottuk a szerepnevet.]

f nyilván [Értelemszerűen javítottuk.]

g fölseghez [Értelemszerűen javítottuk.]

h nyilatkoztattni [Értelemszerűen javítottuk.]

A te Igassagod meg vallom, hejjesen,
Ellennem beszédét folytatá helyesen,^a
Hogj büntetessedet vegyem erdemessen,
Te meny ütő köved szaljon ram sebessen!

365 Amaz pártos Angyalt ami kent elvesztéd,
Fel fualkodását mikeppen büntetéd,
Ugy en testemet is örök tűzre tennéd,
Gyarlo esetemet nagy kinnal fizetnéd.

370 Nemes alkotmánya ugy mond fölségednek,
Az Angjal az égben a tűzes köveknek
Jár vala közöttte menyei Fényeknek,
Egekben tündöklő Angjali seregnek.

375 Illy nagy dicsőségben helyheztetétt Angjal
Sziveben azt mondá, menyei kiraljal
Akar hasonlatos lenni ő urával,
Erős es hatalmas ő meltosagával.

380 Azért nem erdemlé Angjal gratiádot,
A najj kévelséget a te Irgalmadot,^b
Én sem érdemlem ezt, hanem haragodat,
Ream ki öntendő boszu allasodot.

Ezzel, vagy hogy ehez hasonlo mondással
Végét nem erendő kinra ő szavával
Büntetődgyem szernyen örök kárhoyzattal,
Itile meltonak sentencziajával.

385 A gjarloság ala az Angjal az égben
Nem volt ki tétetve, mint en ez életben,^c
Hogj ellenned vétett, vened kegyelmedben,
Nem illek, hanem hogy vetned örök tűzben.

390 A gjarloság alá en pedig vettetve
Voltam, alnak kigyo incselkedésére,
Jol lehet hajlottam ő kiztetésere,
Hozzam meg is kérlek, hajol kegyelemre!

a folytatá helyesen

b kévelséget <Angjal> a te [Áthúzással törölve.]

c ki <v> tétetve

395 A ki le huzatott onnan az egeből,
A csala meg engem a nagy irigségből,
Hogy az ő helyebe a te kegyelmedből,
Felnevelettem én a te kegelmedből.^a

400 Azert, en Istenem, tekencs esetemre,
Kesz boszu állásod neszaljon fejemre,
Hanem Irgalmadott fel emelesenre,
Küld el szent Fiadott az elégtételre!^b

Küld el, a kit várnak regen a szent Atyák,
Küld el, kit ohajtnak együtt a proféták,
Küld el, nam jovalják a romlot Hierarkak,^{c, 11}
Küld el, maradekim minyajon jovaljak!

405 A természetnek ezt Törvenye jovalja,
Amint szent Matenal le vagyon rajszolva,¹²
Izaiasnal is mint meg vagyon irva,¹³
A masadik személyt küld el aldozatra.^d

ABEL (*occisus patrocinator Reo*.)

410 Egy kor sengejjéből én majorsagimnak
Áldozatott tevék felséges Uramnak,
Kinek mind kedvesnek es fogatosnak
Illati elődbe égbe fel hottanak.

415 Batyam is, a Kain földnek gyümölcséből
Aldozatott tenne, denem sengejeből,
Nem aldozott, mint en tiszta szeretetből,^e
Ha csak kedveskedék szines tettetésből.

420 Kedves, kellemetes nalad aldozatom,
Igy probaltaték meg az en jo szandekom,
Tüzet bocsátále, hogy en ajándekom,
Ez által meg egne kövér aldozatom.

Bátyámnak, Káinnak száraz ajándeka
Nem emésztődék meg sovány majorsága,
Szined elejebe nem hata illattya,
Ő áldozattyának kellemetes volta.

a felneveletődnem [Értelemszerűen javítottuk.]

b Fiadott <fel> az

c Hiarkiak [Értelemszerűen javítottuk.]

d személyet [Szótagszám miatt javítottuk.] [A sor alatt nem értelmezhető latin szöveg:] Vicisti Adam, vicisti.

e Aldozok [Értelemszerűen javítottuk.]

425 Hogy ő áldozattya nem lén kellemetes,¹⁴
Te szent szined előtt nem len tekintetes,^a
Ezért lén ellennem ő illy rettenetes,
Ezert lón testemen tölle a lehetes.

Mert a szántó földre ki csalván engemet,
430 Az irigség mia ki onta veremet,
A mezőben hagyta artatlan testemet,
Te pedig limbusra Vivéd a lelkemet.

En ártatlan léven szevedém Kaintól,
A keserves halált vér atyám fiától,
435 A másik személy is szenvedgyen sidoktól,
Keserves kinokot Attya fiaitól.

Mik hogy a peldat kövesse valóság,
Meg itili minden, mert ez az Igasság,
Ez irant én vagyok a tanu bizonság,
440 Hogy öncse ártatlan vérét Irgalmasság.

SCENA TERTIA

JUSTINUS JUDEX (*loquitur*):^b

A Pártos Adamnak s, ártatlan Abelnek,
Meg hallok teccset mind a két személynek,
Mire hát hallando legyen kéreseknek,
Jelencsetek hamar sziveteknek!

MISERICORDIA (*patrocinatur Reo*):

445 Irgalmasságot akarsz és nem aldozatott.
A második személy aldoztassék meg, mert ő így akarja!^c

JUSTITIA (*contradicitur Misericordiae*):^d

En ezt nem akarom, hanem apellaljak,
Erről a törvényről a másra halasztok,
Mózes törvényéből Tanukot allitok,^e
450 Regi Szent Atyakkal én erről tractalok.^f

a len <kellemetes> tekintetes

b [A szerzői utasítás előtt: *Scena 3-tia.*]

c ig [Értelemszerűen javítottuk.]

d contra[dici]tur [A lapszállal együtt a könyvkötő a rendezői utasítás néhány betűjét is levágta. Kiegészítettük.]

e Mózes [Értelemszerűen javítottuk.]

f Atyakkal tractalok [Szótagszám miatt javítottuk.]

Hol vagj Mojzes, hol vagj, sido nemzetségnek
Hol vagy, fő vezére a Isten népének?
En teged czitallak az Itilő székének^a
Szine elejebe Isten szeméjlenek.

455 Ezt a természet törvénye vaxola,¹⁵
Hogy a másik szemellyet alá szállitana,
Az Atya Ur Isten földig meg alázna,
Egyetlen egy fiat földre bocsátana.

460 A Pártos embernek fel emelésere,^b
Az Adam vétkenek elég tetelere,
Illike el menni údvösség szerzésre,
Ez irant mit itisz, felej kérdésemre!

MOJZES (*tuetur Reum*):

465 Meg jelentem, Uram, parancsolatodra,
Mit kívánsz en töllem, eset jól tudtomra.
Kesz vagyok mindenkor te kivansagodra,
Feleletett tenni szencsészes zavadra.

470 Kenserittesz engem hallatlan dologra,^c
Isten igassága itt alméjlkodásra
Eppen ragadtatom, mely csudalkozásra,
Hogy engemet szorgas Igasság mondásra.

Az Isten népének mikor a pusztában
Vezérője volnék nagy szorongatásban,
A nép en ellennem nagy zugolodásban
Tamadvam, borita szibeli bánatban.

475 Emlékezhétel jól, mi történek ezért,
A népnek illj kemény nyakaskodásaert,
Kezde merges kigo sertegetni ezért,
En ellennem valo zugolodásaert.

480 Majd végső romlásat itt neped erezvén
Járuj ő előmbe, hogy terdemre esvén^d
Az elvesző nepért gratiadot kérven,
Rajta könyörűlvén ugyis cselekedven.^e

a szék [Értelemserűen javítottuk.]

b Partos [Értelemserűen javítottuk.]

c [A sor előtti, ismételt szerepnevet elhagytuk.]

d o [Értelemserűen javítottuk.]

e cseleked<ék>ven [Athúzással törölve.]

485 Mikor térdre esvén Istent kegelmére
Unszolván nagy bátran a könyörülésre,
A merges kigyoknak meg emesztésere,
A meg sebhítteket hozna egessegre.

490 Mikor ezt mivelém, im szozatott adál,
Az égből en hozzám ilyen formán szólál,
Egy kigyott te rezből hamar csináltattnal,
A nép között kit is te fel allittatnál.

A pusztában ezen fel emelt kigyóra,
A merges kigyótól valaki halálra
Meg van sebessitve, fordul gyógyulásra,
Ha szemét fűgezti erre a példára.¹⁶

495 A pusztában ezen fel emelt rez kigyo
Ugy tettzik, hogy nem mást vala peldazando,
Hanem az embernek fiát mutatando,
Magos kereszt fára fel magasztolando.

(Sicut Mojzes exaltavit serpentem.)

500 Masik azt, hogj mikor az amalecziták^{a, 17}
Eles fegvereket ellennünk forgaták,
Te népednek véret ontani kívának,
El törlni földről midőn ezt akarák.

505 En egy magos hegjen kinujtott karokkal,
Két erőss ferfi közt kevés buzgosággal,
Nép győzedelméért méllj aitasósággal,^b
Imadkozam estig hozzád fordulással.

510 A Pókolbol ki jött amaleczitákott,
Az emberi nemzet az ő táborokot
Meg ronthassa nagyon az ő szandekokot,
Gengéve tehesse tusakodásokat.

Illik, hogy Christus is, ember fővezére
Ugy ő is, amint en, felmennyen a hégyre,^c
A két tolvaj köze a győzedelemre,
Ki terjessze karját a magos keresztre.^d

a a [Értelemszerűen javítottuk.]

b méllj [Értelemszerűen javítottuk.]

c hégre [Értelemszerűen javítottuk.]

d kerstre [Értelemszerűen javítottuk.]

JUSTITIA (*alterius progreditur*:)¹⁸

515 Rend szerent minyajon, valakik itt vadtok,
Adam törvényére provocaltattatok,
Vaxotokat tiis itt most meg móngyatok,¹⁹
Hogy kegy ez Adamot kövesse vagj átok!^a

ONIAS (*Summus sacerdotum suscipit causam perditu hominis*:)^{b, 20}

520 Minnyajan rend szerent mi a vaxolásra
Elő hivattattunk Adám oltalmara,
Kegyelemnek Attya, az okoskodásra
Adgy hát szabadságot az igaz mondásra!^c

525 Mi, igaz papjai te kedves népednek,^d
Erős ör alloji a te szent heljednek,
Buzgo követőji a Sido törvének,
Hiv oltalmazoja a te szegenyidnek.

530 Hald meg, mit szenvedénk Appoloniustol,²¹
Amaz, rettenetes Tarsaea fiatol,
Celesirianak alnok hadnagjatol,
Szegenyek jovait nagyon kivanotol.

A Jerusalemi fölseges templomnak
Tárházaban levő kevés gazdagságnak
Őrizeti ala a te papjaidnak,
Ki vala hagyatva te hiv safaridnak

535 Meg maradásaert mi az altár előtt,
Papi öltözetben ate szined előtt
Földre le borulván igy könyörülendött
Kerünk vala teged, tarts meg elvivendött.^e

540 A Christus is földre Papi öltözetben
Boruljon, öltözvén az emberi testben,
Verrel verejtezzen Geczemanyi kertben,
A nyavaljás embert ne hadgya veszélben!

a Kegy ez [Szótagszám miatt javítottuk.]

b sumus sacerdotis [Értelemszerűen javítottuk.]

c adgy [A d betű utólag a sor fölé írva.]

d népe<p>dnek [Ráírással javítva.]

e tacs [Értelemszerűen javítottuk.]

JOSEPH (*primo loquitur*:)²²

545 Batyaimnak hozzam valo irigsége,
Köntösömtől engem nagy kegyetlensége
Meg foszta, s. fejte a gödölje vérben,^a
Engem pedig vete egy szaraz veremben.

550 Az után nagy aron Izmaelitáknak
Harmincz ezüst pénczen Aegyipcziusoknak,
Ki vetven a kutbol elada azoknak,
Kereskedesekkel elő safároknak.

555 Irigsége mia a fősvény Judásnak
Adassek el Christus hitetlen Sidoknak,
Harmincz ezüst pénczen a rut hohéroknak,
Erezze ugy, mint én, izet a kinoknak!

555 Mint az én köntösöm, ne gödölje vérben,
Hanem festessék meg tulajdon vérében,
Ő szencseges teste a meg veretésben,
Fajdalmát erzezen a meg sebhatesben.^b

560 A Zakariásnak imilljen mondása,^c
Hogy be teljesedgyek a profecziaja,
Harmincz pencz, és ne több legyen az ő ára,²³
Adassek el, s, legyen sidoknak csufsága.

ELIAS (*Jezabellam fugiens loquitur*:)

565 A gjalog fenyőnek midőn árnyekában
Csendessen nyugodnam a bujdosásomban,
Istennek Angjala leszalla azomban,
Es meg erőssitte hoszszas utazásban.

570 A halallalvalo tusakodásában
Christust erőssittcse ver izzadásában,
Istennek Angjala keserves sorsában,
Batorittya ötett fájdalmas uttyában.^d

a foszta [Értelemszerűen javítottuk.]

b erzezen meg sebhatesben [Szótagszám miatt javítottuk.]

c Azakariásnak [Értelemszerűen javítottuk.]

d otett [Értelemszerűen javítottuk.]

AMAZA (*a Joab occisus loquitur:*)

Joáb alnok csokkal engem így köszönte:
Szerető barátom, egészséggel légyte,^a
Az alat véletlen ejte a törében,
Kit is nagy hertelen szivembe szegeze.²⁴

575 Alnok csokkal Judás Christust így köszöntse,
A Sidok kirajlat ekent üdvözölje:
Te, szent Haromságnak második szemelje,
Üdvöz légy, Sidoknak kedves fővezere.

580 A mint en Joabnak estem a törében,
Ekeppen Christusis a Sidok kezében,^b
Hamarsággal essék ő celepczejekben,
Az után eletétt mint en, úgy tegyele!

MIKHAEAS

585 Sedaecias engem igaz mondasomért,
Mikhaeas profétátt nem a hazugsagért,
Arczul vere szernyen profetálásomért,
Az igaz lelekből való szollásomert.²⁵

590 El hagyotte engem tehát az Ur lelke –
Így szolván –, es beled a le/két öntötte?^c
A profetalásnak csak nalad igeje,
Amelj töllem valljon el vagyone rejtve?

Málkusnak a vasban öltöztetett keze²⁶
Szernyen Christusnak ortzáját meg ússe:
A főpap szavára így felelze hát te?
Igaz mondasáert ő is ezt szenvedgye.^d

SAMSON (*respondit:*)

595 A Philisteusok, tudod jól, Samsonnak
Szemeit ky vajván tartak mind bolondnak,
Az erőss ferfival így jáczodozának,
Mint valami vétkest, uttán hurczolának.²⁷

600 Illy formán banyanak Sidok is Christussal,
Szentseges szemei mint rut danavaszonnyal²⁸
Befedeztessenek, illetve cufsággal,
Terheltessek, mint en, ő is boszusággal.

a egészséggel [Értelemszerűen javítottuk.]

b Xtuis [Értelemszerűen javítottuk.]

c leket [Értelemszerűen javítottuk.]

d igaz mondasáert igaz mondasáert [Az egyiket elhagytuk.]

DAVID

Ugy, mint egy bolondott engem böcsüllének,
A kis udvarában meg nem űsmerének,^a
605 Hogy en kiraly volnek, ream sem nezenek,
A kit szine elől rutul kivetének.²⁹

Az én gyökeremből ki jött virág szálra
Herodesnek diszes es szines udvara
Rea ne űsmérjén az ő Christusára,
610 Külömben se nezen hanem mint bolondra!

Mint a kis kyalynak, nékem szine elől
El kelle tavoznom udvari nepetől,
Csufos gyalazattal Herodes szinetül
Christusnak is el kell tavozni a neptől.

JEREMIAS

615 Veszőkkel engemet szernyen Sedaecias
Meg ostoroztata: es ez a példázás^b
Nem mas hova nézet rajtam ez a romlás,
Hanem Christusra is szallyon ostorozás.³⁰

JOB

620 A fejemtől fogva egészen a talpomig
Rut főkelj az testem a kússeb izemig,³¹
Bevala borittva, s, kinlodtam mind addig,
Istenem kegelme tere hozzam meddig.

En meg terheltetve illy nagy fájdalmakkal
A ganye dombb mellett cserep darabokkal
625 Főkeljét testemnek köny hullatásokkal
Tisztittam szivbeli ohajtozasokkal.

Vigasztalásomra nékem, kinlodonak
El jött jo barátim hozzam igy szollának:
Ime, Job mikeppen a nagy fájdalmaknak^c
630 Kinlodik közöttte Isten ostorának.³²

E' példás fájdalmam mutatott Christusra,^d
Keszittcse ő magat az ostorozásra,
Szencseges tagjai nagyon fájdalmakra,
Vettessenek szernyű keserves kinokra.

a kis udvarában udvaraban meg [Az egyiket elhagytuk.]

b es a példázás [Szótagszám miatt javítottuk.]

c mikeppen a fájdalmaknak [Szótagszám miatt javítottuk.]

d Peldás [Szótagszám miatt javítottuk.]

635 Ne legjen testében sohult kűs épség,
Pilatus mutassa: Ime, az emberség!
Mint verettetet meg a Mennyei fölség,
Csudalkozzon rajta az egész gyűlt kösség.

JAKOB PATRIARKA

640 Egy pálczammal menék által a Jordanon,
Ket roppant sereggel terek vissza azon,
Őrök Atya Isten, tudod, mit peldazzon
Ez én történetem, hogy mire czellozzon:³³

645 A te szent fiadnak így egy palczajaval
Altal kel költözni a nagy kereszt faval,
A Czedrom patakan nehez faradsaggal,³⁴
A kalvariara terhet izzadassál.

650 Onan nap keleti, együtt nap nyugotti,
Emberi nemzetnek két roppant seregi
Legyenek az égben számos követői,
Az egekben pedig szent neved aldoi!

JONAS

Isten szava ellen akarék Tarsisba
Menni, s, im vettetém a czet hal torkaba,
Harom nap es ejjel lek aző gyómrába,³⁵
Honan is Istenem vőn gratiajaba.

655 Amint hát én voltam nagy szorongatásban,
Harom nap es ejjel a czet hal gyomrában,
Ugy legyen Christusis a kő koporsóban,
Harom nap es ejjel a földnek gjomraba!

660 Ez pedig íránta hogy be teljesedgjék,
Az en vaxom ez, hogj meg őlettetessék,
Ezzel embersege kinylatkoztassék,
Világnak láttára meg erőssittessék.^a

665 Istensege pedig hogy meg probaltassek,
Fel tamadasaban ugy meg űsmértessek,
Hogy senki felőlle ne ketelkedhessek,
Ket természet ellen ne tusakodhassék.

a <ki> meg erőssittessék [Áthúzással törölve.]

JUSTITIA (*conqueritur reperto nemine ad tuendam Christi inocentiam spondet^a
perseveraturam cum Christo usque ad montem. Justitia NB pro Jusitita:*)

670 Hallod, o, Istennek ártatlan Barannya,
Voxa mindeneknek ellened szollgála,
Ártatlan fejednek nincs oltalmazója,
Én vagyok egyedül ügyed párt fogoja.

Bizzál, meg is bizzál, egek dűcsősége,
Senkitől ne rettegj, Angjalok öröme,^b
Holtig te melletted, egek fenyessége,
Meg maradok végig, szentek fejedelme!

675 Mit akarsz, Abraham, ki vont pallosoddal?
Mire jelenel meg itt a te fiaddal?
Talam szándekozol a te Isákoddal
Oltalmazni Christust nagy tusakodassal?

680 A sok Patriarkak s, Profeták közül
Egy sem találtatik ennyi szentek közül,
Ki a Christus mellet szollot volna szentül,
Kinek oltalmara csak te jósz egyedül.

ABRAHAM (*respondit Justitiae Divinae:*)

685 Menyek nem Christusnak, hanem Isákomnak
Fel aldozásara artatlan fiamnak,
Isten hagyásabol kedves magzatomnak
Véret ki ontani ezen ifiunak.

690 Nézd, az aldozatra valo fát a vállán,
Isten Igassaga mint veseli hátan,
Csudalkozzal velem ő artatlanságán,
Ammelkodgjál együtt az ő aldozattján.

Mint az én Isákom a meg aldozásra
Fát vin fel a hegyre parancsolatomra,³⁶
Christusnak is ugy kell a Kalvariara
A nehez kereszt fát vinni aldozatra.

(*His auditis Misericordia cogit Patrem ad mittendum Filium:*)

^a JUSTITIA DIVINA [A jelzót a szerepnév egységessítése miatt elhagytuk.]; inocentiam [Értelemszerűen javítottuk.]
^b retteg [Értelemszerűen javítottuk.]

MISERICORDIA

695 Az írott törvényben levő Szent Atyáknak
Meg hallád tétzést a Patriárkáknak,
Meg sententziaját te profetaidnak,
Őrök Atya Isten, adgj helljt Irgalmadnak!

700 Job kezed erejet nujcs ki felemelni
Ezt, ki a vétkekért kezdet mar el veszni,
Irgalmassagodbol gratiat erzeni,
Erdemelje bővön aldasodot venni!

705 Tekincs meg Adámot, s, küld el szent fiadott,
Ugy látom, kész lészen parancsolatodott
Be telljesíteni te akarodott,
Ne tarcsad függőben tovább Irgalmadott!

SCENA QUARTA

*Deus inclinatur ad Misericordiam monendo Filium,
ut descendat pro redemptione Generis Humani*

DEUS (*loquitur ad Filium*)^a

710 Szerelmes, szent fiam, keserves, meg vallom,
Egy ideig tőlled hogy el keljen válnom,
De ezt tanácsolja en Irgalmasságom.
Kesz vagje elmenni, tudni ezt akarom.

Ha Adam ellenned nem vétett volna is,
Az emberi testben meg kel vala meg is
Ennekem jelennem, tudod jól magad is,
Melljet mondásodbol meg próbálhatokis.

715 Haljad, bölcs Salamon te sugárlásodbol
Mit irjon felöllem te izgatásodbol,
Pelda beszéd között foglalt tudománybol,
Olvastatik, halljad az ő irásából.

720 Te öröktől fogva el vagy rendeltettve,
Szerető szent fiam, a testesülésre,
Engedgj szabadságot az el menetelre,
Az el esés után a kin szenvedésre!

^a DEUS PATER [A PATERt a szerepnév egységesítése miatt elhagytuk.]

JESUS (*est paratus ultro nec se offerre pro genere Humano*)^a

725 Szent Pálnak ide czelloz a mondása,
A többi közt pedig ezen tanítása:
A külső, az ezekhez adatott irasa,
Őröke hogy tölled legyek el valasztva.

730 Minden alattidnak en első szülötte,
Vagyok mind a egben s, földön teremtője,
A te szemeljednek en vagyok a képe,
Minden alattidnak en vagyok előtte.

A kel vala, mondam, menni a világra,
Nem hajlot volna is Adám a gonoszra,
Ezert hogy világnak nagyobb tudtára,
Tulajdonsagid jobb világosságára

735 Jöttek volna, s, innen a te dicsőséged,^b
Nagyobra nőtt volna a te szereteted,^c
Jobban fenlet volna szent gondviseled,
Bővebben rogyogott volna bölcseséged.

740 Hogy ember el eset, mar ezert bocsas el,
A testesülésre, kenszeritek, kűlgy el,^d
Fel emelésere, kérlek, hogy bocsás el,
Meg váltani embert kész vagyok véremmel!

PATER (*loquitur ad Filium:*)

745 Melj nagy lakadoz a szived,³⁷
Szerelmes szent Fiam, latom, van nagy kedved
Világra szallani, hogy embert fel emeld,
Ördög rabságából hogy őtött ki vegyed.

750 Hajlok kérésedre, engedem, hogy el meny,
Minden utaidban jár bekesegesen,
Vegtere en hozzam jőj gjőzedelmesen,
Atyadhoz az egyben kívánt szerencsésen.

a [A szerepnév egységesítése miatt a Jesust kitettük.]

b dicsőség<re> [Áthúzással törölve.]

c szereteted <azert hogy világnak> Jobban

d testesülésere [Szótagszám miatt javítottuk.]

JESUS (respondit Patri:)^a

A terdemet érő fejem hajtasával,^b
Ezen gratiadot alazatosaggal
Köszönöm, szent Atyám, nagy hala adással,
Örökön örökke heves buzgosaggal.

755 Az emberhez valo nagy szeretetedért,
Hozzaja mutatott illy bőv irgalmadért,
Kinek most engemet küldesz el kedvéért,^c
Ő tőlle örökke aldatol ezekért.

760 Szerelmes, szent Atyám, maragy dücsőségben,
Angyali karokkal ekes fenyességben,
Uralkodgyál itten kirallyi székedben,^d
Aldassál örökke a te szenteidben!

SCENA QUINTA

JUSTITIA (opponit se Divinae Misericordiae:)

765 Örök Atya Isten, hajol, latom, kedved
Arra, hogj el mennyen masodik szemellyed,
Igy hát meg üressül szencseges kebeled,
Ha a szenvedésre le szalland szemelyed.

770 El vegezted, látom, azt tennen magadban,
Hogy a te szent fiad alázatosságban
Most mingjárt induljon hives buzgoságban,
Gatloja ne legyen senki szandekában.^e

De mivel szollanom eddig is engedted,^f
Most is arra kérlek, aszt elne rekeszszed,
Egy vagy két szomra itt hajoljon a füled,^g
Az után mi tettzik, mivelje jobb kezed!

DEUS (loquitur ad Justitiam:)

775 El várom, szavadott hamar nyilatkoztsad.

a [A szerepnév egységesítése miatt a JESUST kitettük.]

b erő [Értelemszerűen javítottuk.]

c engemet <kinek most> küldesz [A törlés aláhúzással jelölve.]

d itt [Szótagszám miatt javítottuk.]

e gatoloja [Szótagszám miatt javítottuk.]

f engedte<l>d [Ráírással javítva.]

g szomra hajoljon [Szótagszám miatt javítottuk.]

JUSTITIA (*loquitur:*)

Az ó testamentumban levő Szent Atyák
Ami nemű törvént tettek patriarkak,
Mire mutattanak együtt a profetak,
Ezt közönsegesen füleink meg haljak.

780 Az lőn itiletek, hogy te szent fiadnak
Világra kel menni az eggek Urának,
A ken szenvedésre, s, az ártatlanságnak,
A szolgálat alá ez uralkodonak.

785 En ezt nem akarom, hanem appellalok,
Eről a törvenyről amásra halasztok,
A kegyelmességnek tablájához allok,
Also s, felső rendet ehez provocálok.

790 A masadik személy irant mit itilnek,
Tudgyuk meg vaksokot, miben edgezzenek,
Az elmenetelre adgja illendőnek
Meg itilik lenni – nehéz lesz szivemnek.

Mind az által lassunk hozza a dologhoz,^a
A kotzka vakote avagy szerenczet hoz,
Mely reszre hajolnak: vagy az igassághoz
795 Avagy pedig inkább az Irgalmassághoz.

DEUS (*loquitur:*)

Elsőbben Istennek titkait vizsgáló,
Dücső Szent Apostol, a nepekhez szollo^b
Szent Pál, poganyok közt buzgo praedicalo,
Üdvösség utyara sokakat tanácslo!

800 Rövideden mond meg te is tetzesedet,
El mennyene vagy ne, folytasd beszededet,
A fiu! Ez irant mond itileteted,
Kivanom hallani ate erdemedet!

^a mid [szóban az *n* betű a sor fölé írva.]

^b dücsö [Értelemszerűen javítottuk.]

PAULUS

805 Egy ember által lőn vilagnak romlása,
Egj által kel lenni meg igazulása,
Egy által viszontag ő fel allítása,
Kell lenni halálnak szernyű nagy romlása.

810 Adam lőn az oka, föld kerekiségére
Hogy a vetek szalla minyajunk fejere,
A vetekből valo fel emelesünkre,
Christusnak kel menni üdvösség szerzésre.

815 Egy embernek veszte engedetlensége,
Ördög rabságaban ejti kevelysege,^a
Illik egy embernek engedetlensége,
Isten kegjelmében legjen szelidsege.

MATHAEUS^b

Te szod, hogy nem akarsz véres aldozatot,
Hanem inkább kivansz bőv Irgalmasságot
Az emberrel tenni, s. ezért szent fiadot
Meg oldozni egy szer küldd el szent fiadot!^c

JOANNES

820 Velem iratád meg, hogj sokat Christusnak
Kellessek szenvedni az egek uranak,
Halálra kel menni a te szent fiadnak,
Az utan lassa meg szivet szent Attyának.

DEUS (*loquitur*:)

825 Nem lehet továb már függőben tartanom,
Az en szandekomot kinylatkoztatom,^d
Szerelmes fiamot vilagra bocsatom,
Az el eset embert általa meg váltom.

830 Keszülj mingyár, indulj a kin szenvedésre,
Szerelmes, szent fiam, az elég tételre,
Meny el, sok nepeket hozz az üdvösségre,^e
Ide az egekbe, szivem nézésere!

a raabságaban este ejti [Az *este* szót értelemszerűen elhagytuk.]

b 2dus Mathaeus [A 2dus jelző nem értelmezhető, ezért elhagytuk.]

c kül [Értelemszerűen javítottuk.]

d kinylatkoztatkozatom [Értelemszerűen javítottuk.]

e hoz [Értelemszerűen javítottuk.]

JESUS^a

Amint hogy eddig is kész voltam elmenni,
Neked, en atyámnak engedelmeskedni,^b
Te tetzesed szerent most is elindulni
835 Kész vagyok, s, el mégyek embert fel emelni.

Nagy kinokra, tudom, hogy kellessék lepnem,
Rut gjalazatokkal meg elegittem,
Meg ostoroztatik szernyen az en testem,
Vegre ki ontatik a draga szent vérem.^c

840 Nem kenszeritesből, hanem jo kedvemből
Megis en ki szallok atte kebeledből,
Az emberhez valo nagy szeretetemből,
Vilagra indulok igen kegyelmedből.

845 Az emberhez valo nagy szeretetedert,
Hozzaja mutatott illy bőv irgalmadert,^d
Kinek most engemet elküldesz kedveert,^e
Ő tölle öröke aldassal ezekért!

850 Szerető, szent Atyám, maragy dicsőségben,
Angjali karoknak ekes zengeseben,
Uralkodgjal itt fen királji szekedben,
Aldassal öröke ate szenteidben!

SCENA SEXTA

*(Pater cum Misecordia recedit, Justitia provocat infirmos
a langvoribus coactos.)^f*

JUSTITIA

Akaratom ellen az Isten szent fiat,
A kin szenvedésre bocsata magzattyát,
Az ostorok ala hogy készittse magát,
855 Vallara fel vegye a veteknek solgat.³⁸

a FILIUS [A szerepnevek egységesítése miatt tettük ki a JESUS szót.]

b atyának [Értelemszerűen javítottuk.]

c ki ontatik draga [Értelemszerűen javítottuk.]

d mutatom [Értelemszerűen javítottuk.]

e küldesz [Szótagszám miatt javítottuk.]

f coactos [Értelemszerűen javítottuk.]

A partos fiunak Attya gonoszságot
Illike, fizesse az ő adosságát,
Vallaira vegye alnok hamisságot,
Verevel tisztittyá utálatosságát?

860 Dühő, irigsege mia a Sidoknak
Illike, kezeben essek hoheroknak,
A ki a vetekben nagyon kinlodoknak
Ekeppen kegyesen szolt megfaradtaknak:^a

865 Hozzam ti minyájan, akik munkalkodtok,
Jőjtek, valakik megterhelve vadtok,^b
Nyugodalmat nalam fogando tanácstok,
A vetketek fálya alatt kik kinlodtok.³⁹

870 Az en itiletem szerent csuf ruhában
Öltöztetni aztot nem illik, barsonyban
Ki gyönyörködteti mezőt viragokban,^c
Gyümölcs hozo fakot zöldellő agakban.

875 Nem illik mereggel s, epevel itatni,
Azt szonnyusagaban eczettel kinalni,
Ki felforró vizet akar nekünk adni,^d
Az örök életre minket eleszteni.

Rut halálát, annak életét fogyatni,
Mongyátok, ha illik aztott kár hoztatni,
Ki soha nem adot vetket cselekünni,
Effelet ki merné meg sententziazni?

880 Ki merné halálra valjon azt keresni,
Aki szandekozot mindennel jottenni,
Segelj jora s, abban ördögtől menteni,
Üdvösseg uttjara kit kit vezerezni?

885 Kerlek, negjed napi dögös koporsodbol
Tamagj fel, te Lázár, testednek hamvabol,
Jőj le koporsodnak mély ormojja alol,^{e, 40}
Ebredgy meg szavamra halál arnyekabol!⁴¹

a szolj [Értelemszerűen javítottuk.]

b jőjtek enh [A törlés aláhúzással jelölve.]

c viragokban [Az a föléírással betoldva.]

d akár [Értelemszerűen javítottuk.]

e joj mely [Értelemszerűen javítottuk.]

890 Mond meg, ha meltoe, avagy nem halalra,
Dögös koporsodból fel támasztásodra
Ki jöve szeretted, s, indula sirasra,
Csudás eletednek viszá adására!

895 A kegyetlen sidok, íme, őtt halalra
Keresik, hogy adnak magos kereszt fara,
A keppen, mint a bőrt fesziszik a dobra,
Kalvaria hegyen világnak láttara.^a

Vakoknak, sántaknak es meg szarattaknak,
Sűrű sokasága ina szakadtaknak,
Mért meg nem jelentek ati orvostoknak,^b
Oltalmazására vigasztalotoknak?

900 Im, ki beegesebe viszá tett titeket,⁴²
Néktek szolgálásban töltött sok üdököt,
Meg akarjak ölni ti eletedeket,
Kegyetlen halálal ti reménységteket.^c

905 Tizenkét esztendő alát ki vér foljást,
Te nyavalyás aszszon, testedben kinlodást
Szenvedél, s, alát gyakron ohajtozást^d
Bocsátál az egbe, kivanvan gyógyulást!

910 Mért meg nem jelenél, mert azon köntösre^e
Kinlodvan kezedet, kinek a szemere
Kinujtad, s, legottan terél egessegre,
Sietnek a sidok sorsul vetelere.

915 Holvattok minnyajon, kikkel Christus jott tett,
Kikbe vigasztalást kegyelmesen öntött?
Ó, fájdalmas szivek, tegyetek igaz pört,^f
Jo tevőtök mellett vonnyatok hegyes tört!^g

De amint sajdetom, jelenik meg senki,
Christus oltálmára ígyekezík senki,
Halgatasban vagyon közöttetek kiki,
Halalra kel menni, amint látom, néki.

a Vi<r>lágna[k]

b mert meg nem jelenték [Értelemszerűen javítottuk.]

c renységteket [Értelemszerűen javítottuk.]

d gyakro<m>n [Az m betű utolsó szára áthúzva.]

e Mert [Értelemszerűen javítottuk.]

f öntött fájdalmas [Szótagszám miatt javítottuk.]

g jo tevők [Szótagszám miatt javítottuk.]

920 A nem lönne elég, midőn evilágra
Bejőve, születven jo pelda adásra,
Benem fogadatok őtöt szállástokra,
Hanem rekesztetek hideg eczakára.

925 Meltán, s, nem ok nekül Izaias által
Panaszolkodhatik, mert csak mint laptával,
Jaczodoztok velle, vilagnak Uraival,
Föld, s, Tenger, egeknek bölc's fundalójával.

930 A rokáknak luka s, Madaraknak fészke,
A Christusnak pedig nincsen hova feje
A nyugodalomra hajolhatnék teste,
Mashuvá, mint látom, hanem a keresztre.⁴³

935 Igye hát nalotok nagyobb böcsületbe,
A tolvaj Christusnal nagyob tekintetbe
Lészen, s, vétélődik tolvaj kegyelemben,
Christus pedig esik az halál tőreben.

Oh, bekeségnek Angjali, hol vattok,
Illy hálátlan dolgon miért nem améjtkodtok,^a
Fajdalmas sirásra miért nem fakadtok,
Uratok kinyain tü miért nem zokogjtok!

940 Amaz nagy tanácsu angyalnak, mint látom,
Megkelletik halni, amint tapasztalom,
Kinek oltalmára nincsen már kit várnom,
Melj dolgon, meg vallom, szivesen bankodom.

NUNTIUS

945 Meltán, s, nem ok nélkül, hogy há te bánkodol,^b
Isten Igasságán hogy ha siránkodol,
Mert csak hamársaggal Christus a Judástol,^c
Ime, arultatik a hamis sáfártól.

950 A szelid Christusnak szent iskolájában,
A sidokhoz pártolt á/hatatlanságban,^d
Munkálodik, miként több Apostoloktól
Christust el válaszsza Szent tanitványítól.

a Améjtkodhottok [Értelemszerűen javítottuk.]

b mel<y>tán nem ok nem ok nélkül [Az egyiket elhagytuk.]

c hamárs<á>aggal

d ahatatlanságban [Értelemszerűen javítottuk.]

955 Nagy bővön az árvak szüből ohajthatnak,
Mivel nem sokáig színét szent attyoknak
Szemlelhetik, ugy ők jo párt fogaójanak,
Ártatlanságok hiv oltalmazojanak.

A keserűségnek tengereben szüzek
Mellém evezhetnek, mert szüzesegeknek
Kegyos völegenyet a sido sereknek
Ezenel közlötte, latyák ellensegnek.

960 Nem mint bölcs Salamont a ő tornanczaban
Vetni, s, tiszteltetni ő meltosagaban,^a
Hanem mind bolondot a csufos rabságban,
Allani a nep közt, alazatosságban.

965 Nem a nap keleti három szent kiraljto!^b
Imadtattni őtött a szent Mártyroktol,
Földre borulással, hanem a sidóktol
Gyalaztattni őtött a rut hoheroktol.

970 Meg lattyák, nem drága köveket meg rontott,
Arany koronával, amikent Salamont
Meg koronaztattni, hanem mind bolondot,
Hegyos tövis alatt sokaig kinlodott.

975 Nem Judaeanak lattyak kirally Palczaját
Tartani kezeben, hanem nadnak szálat,
A tudatlansagnak mutato példáját,
Ezek majd követik az egek kiraljját.

JUSTITIA

Minek előtte hogy ezek Christusomra
Forduljanak, az én fölseges Uramra,
Szoljanak illy bővön egek kiraljára
A Sidokkal velem meg próbálására.^c

980 Törvény szerént legyen vége a dolognak,
Az irigség mia nem illik Christusnak
Rut halalra menni, Igaz ártatlannak,
Sött fia vetkeért szenvedni Attyanak.^d

a tiszteltetni [Értelemszerűen javítottuk.]

b kiraljoktol [Szótagszám miatt javítottuk.]

c próbára [Értelem és szótagszám szerint javítottuk.]

d vetkért [Értelemszerűen javítottuk.]

SCENA SEPTIMA

*Quicumque Gentis subditae pacem cupit servare firmam, fictiones arceat,
primusque regni morbiens servet Fidem.^a*

CAIPHAS

985 A ki bekeségben akár uraságban
Csendesen maradni edes házájában,
Nem kel partolkodást el szenvedni abban,
A part ütőt szükség tartani fogságban.^b

990 Hallok orszagunban en egy csalárd vezért,
Ki is munkálkodik titkon kevelysegért,
Azt mongya, hogy senki ado fizetesert,
Munkálkodgyék semmit aző csaszaraert.

995 Itiletem szerent ennek ez embernek
Job volna elveszni, hogy sem akössegnek,
Tevelgésben jóni egész nemzetsegnek,
Gyalázatban jutni sok uri szemeljnek.

Mimodon hát ötött kaphatnok kezünkre,
Mimodon vonhatnok a mi törvenyikre,
Mimodon hozhatnok bolondot eszere,
Holnap feleljen meg ki ki tettzesemre!

(Persona Christi comparet:)

JESUS^c

1000 El közelitette Isten az orámot,
Kiert is áldhatom az en szent Atyamot,
Alázatossággal irgalmas uramot,
S, emberre vigyazo, egi kirallyomot.

1005 Kedves tanytvanyim, ha engem üldöztök,
Titeket is ketcség kívül, hogy üldöznek,^d
Sok boszusagokkal nevemert illetnek,
A jo tetemenyért hálával fizetnek.^e

a [A *pricumque regni morbiens* három alig kibetűzhető szó.]

b ütő [Értelemszerűen javítottuk.]

c [A szerepnév külön nem szerepel, csak a szerzői utasításban KRISTUSKÉNT.]

d keltség [Értelemszerűen javítottuk.]

e hálát [Értelem és szótagszám szerint javítottuk.]

1010 Mivel már tölletek el keljen tavoznom ,
Az elég tetelre keljen meg indulnom,
Menyből szent Atyamot segetsegül hinom,
Ti jutalmazotok legyen, azt kivanom.

(*Hic genu flectit.*)

1015 Atyám, akiket nekem adtál, meg őriztem, senki közüllök el nem veszet, hanem csak a veszedelemnek fia. Atyam, nem kerem, hogy ki vedd őket evilagból, hanem hogy meg tarcsad őket a gonosztól. Nem evilágból valok, amint *en* sem^a vagyok evilágból, szenteld meg őket az ígasságban.

Atyam, akiket nekem adtál, azt akarom, hogy ahol *en* vagyok, ők is velem legyenek, hogy lassak az *en* dücsőségemet.

(*Hic accumbent mensae.*)

Biszony mondom néktek, hogy egj közülletek el arul engem.

APOSTOLI (*respondent*)^b

Valjon én vagyok e, Uram?

JESUS^c

1020 Aki velem^d a kezét a tálba mártya, az arul el engem. Az ember fia el megyen ugyan, amint írva vagyon ő felőlle. Jaj pedig annak az embernek, aki által az emberfia el arultatik! Job lött volna neki, ha nem születtetett volna az az ember.

JUDAS

Valjon *en* vagyoke, Rabbi?

JESUS^e

1025 Te mondad, nem iszom mostantol fogva a szöllő termésből a napig, amikor amaz ujjat iszom veletek az Atyam országában. Dicsiretett mondván menyünk ki a hegyre.

Kiralji záslok lobognak,
Fenylik titka kereszt fának,
Kin az elet meg öletik,
S, halálával eztet nyeri.

a es [Értelemszerűen javítottuk.]

b Respondent Apostoli [A szórendet felcseréltük.]

c [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]

d A vele [Értelemszerűen javítottuk.]

e CHRISTUS [A szerepnevet egységesítettük. A továbbiakban mindig a Jesus nevet használjuk, kurzíválással.]

1030

Vexilla Regis prodeunt
Fulget crucis misterium,^a
Qua vita mortem pertulit
Et morti vitam proferet.

CAIPHAS (*Nota Bene pro betegh.*)⁴⁴

1035

Meg tudátok töllem tegnap, mit akarjak,
Ezen szándékkal hogy hova czellozzak,
Hiv szollgalattyaban a en Cszázáromnak
Vegig meg maradok, kegyelmes Uramnak.

1040

Azért, hogy szárnyai alat csendességben
Ami Cszazarunknak elhessunk kedveben,
Szükség a dolgokat folytatni mértékben,^b
A pártosnak nem kel engedni semmiben.

1045

Azért ha ki tudná most, hogy melj rejtekbe
Vonta volna magát sötett szegeletbe,
Allítana ide törvény eleibe,
Jo penczt adnék annak üress érszényebe.

JUDAS

Mit akartok nekem adni, es enkezetekbe adom.

CAIPHAS^c

Ihol az ő ára, ad nekünk kezünkbe!

JUDAS

Kövessetek engem, valakit meg csokolok, ő *az*,^d fogjátok őtött!

JESUS^e

Mit kerestek!

JUDAS

1050

Idvöz legy, Sidoknak királja!^f

JESUS

En vagyok.^g Barátom, mire jöttél? Ted helyre kardodot, mert minyajón, akik
fegvert fognak, fegjverrel vesznek el. Véléde, hogy nem kérhetem az atyámat, es

a misterium

b dogokat [Az / betű a g fölé utólag beszúrva.]

c KAIFAS [A szerepnevet egységesítettük.]

d azt [Értelemszerűen javítottuk.]

e [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]

f [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]

g [A CHRISTUS En vagyok. szövegrész betoldva. A szerepnevet a JESUS névre egységesítettük.]

ad énnékém most többet tizen ket legio Angjálnál? Mikeppen teljesednek be az irások, mert így kellenni.

1055

Mint latorra, úgy jöttetek ki kardokkal és drongokkal engem megfogni. Minden nap nalatok ülök vala tanitván a templomban, és meg nem fogtatok engem.

PRIMUS JUDAEUS

A ki szandékozot hazánk romlására,
Sokakat gerjesztet a Pártolkodásra,
Im, elődbe hoztuk, meltot a halálra,
Itiljetez ötött, kerünk, keresztfára!

1060

SECUNDUS JUDAEUS

Kevés üdő alat hazánk posztulásra
Jutand, ha hajlotok ehez gratiara,
Fogadom, nem melto az el bocsátásra
Ilj párt ütő, hanem az ostorozásra.

ANNAS

1065

Micsoda Tanyitvanyid vannak néked?

JESUS

En nyilván^a szollottam e világnak, en mindenkor a Sinagogaban tanitottam es a templomban, a hova gyűlnek minyájan a sidok, es rejtekben nem szollottam semit. Mit kérdesz engemet, *kérgyed*^b azokat, akik hallottak, mit szollottam nekik! Ime, ezek tudgyak, amiket en mondtottam.

CARNIFEX

1070

Igy felesz hát a fő papnak?

JUSTITIA

1075

O, atkozot kez, o, sencség törő kéz, o, pokol beli tűznek egetésere melto kéz, o, pokol beli kinoknak^c gyötrelmére vetendő kéz, kit vérsz te illy kemeny bátorsággal? A kit te versz, szelid Bárány, akit te versz, minden embereknel leg artatlanabb. Hogy mered ateveled jo tevőnek szencséges orczáját hengér modra termet kezedet ki nyuljtani? Ő az, a ki ennek előtt egy kevesse a geczemani^d kertben Petertől el hagyatott. Füledet heljbe téven meggyogyita. Ezt csudálom, hogy meg nem szaradott atkozot kezed, mint Jéroboamnak, ki az Isten Profétaja ellen kezét nyujtotta vala. Vagy talam inkább szaraz volt, es az Istennek illetesevel erőssödöt meg, hogy be teljesedgyen Job Patriárkának Profetiaja.

1080

(Tetendit adversus Deum manum Suam et contra omnipotentem roboratus est.)⁴⁵
Kezét Isten ellen ki nyujta, es a mindenható ellen megerőssödek.)

a En <mindenkor> nyilván [A törlésre jelölt szó aláhúzva. Értelemszerűen javítottuk.]

b kezgyed [Értelemszerűen javítottuk.]

c pokolbeli <gy> kinoknak

d ge<z>czemani [Ráírással javítva.]

JESUS (Főpapnak:)

Ha gonoszul szollottam, tégy bizonságot agonoszrol!^a Ha pedig jól szollottam,
miert vérsz engemet?

ANNAS

1085 Vigyetek el töllem ötöt Caifáshoz,
Őis hogy had szoljon ehez a bolondhoz!^b
Lassunk hozza hamar mi most edologhoz,
Mert ez az amitto nekünk károkot hoz!

SERVUS

Nem de te is az ő tanyítvannya közül való vagy?

PETRUS

Nem vagyok.

SERVUS

1090 Nem lattalake en téged?

PETRUS

Nem ismerem a ferfiat.

KAKAS^c

Ky kyrilli.

PETRUS^d

1095 Jaj, Uram, szernyű esetem,
Meg vallom sziből en vétkem,
Melj miat retteg en lelkem,
Legy irgalmas, kérlek, nekem!

1100 Kegyelmez meg sok bűnömnek,
Nézd ontásat te vérednek,
Kit arul ma, s adgj lelkémnek,
Használjon en sebeimnek!

En Jesusom piros vére,
Kit hoherek közt ki mére,
Bövön foljon en lelkemre,
Legyen meg üdvösségemre!

a gonszrol [Értelemszerűen javítottuk.]

b e<z>hez

c [A szerepnevet pótoltuk.]

d [A szerepnevet pótoltuk.]

1105 Jaj, hirtelen, nagy mondasom,
Jesusom meg tagadásom,
Mind csala nagj gjarlóságom,
Istenemtől tavozásom.

1110 O, hogy tölled el fordulek,
O, Jesus, hogy el pártolék,
Testemnek gratiat szerzek,
Meljel lelkemnek kárt tevek!

1115 Ne utáld pártos szolgadot,^a
Tekencs Irgalmasságodot,
Ne szánd töllem szent munkádót,
Agyad ram véres ruhadott!

1120 Kinra erтем ha szallattal,
Szent atyadtol el bucsustál,
Kérlek, töllem ne tavozzál,
Kerlek *neis* iszonyodgyal!^b

(*Petrus hic negationem etc. Christum.*)^c

1125 Eszre vettem vetkeimet,
Követem már felsegedet,
Nem kimillem en testemet,
Meg váltomert insegemet.

O, Jesusom, jo orvossom,
Kegyelmes es igaz sorsom,
Utánnad lesz már járásom,
Veled hogy legyen lakásom!^d

JUSTITIA

1130 Meltosagos Tanács, ugy eset tudtomra,
Hogy ti egy ártatlant kerestek hálálra,
Ki soha nem hajlot feslet gonoszságra,
Szaját sem nytotta soha alnokságra.

1135 Nem elég, hogy vagyon néktek törvényetek,
Azért meg kel halni, mert így itilitek,
Ne így, ha szegennek ügyet tekencsétek,
Miket cseleküdütt, jól meg szemléljétek!

a partos [Értelemszerűen javítottuk.]

b [*neis*: bizonytalan olvasat]

c [A rövidítést feloldottuk.]

d sorsom, veled hogy legyen lakásom utánnad lesz már járásom, veled hogy legyen lakásom [Az ismételt sort elhagytuk.]

1140

Had tudhatnám enis, miben ellennetek
Vetet, hogy keményen őt meg kötöttetek,
Szoros kérdésekkel itt kenszergetitek,
Törvény szektek előtt allani töttétek!

PRIMUS FALSUS TESTIS

Az ördögök fejedelmének űzi ki az ördögöket.

SECUNDUS FALSUS TESTIS

Isten fiának mongya magát lenni, holott paraszt nemből valo kezi munkás ember fia.

TERTIUS FALSUS TESTIS

Ennek ördöge vagjon, es esztelenkedik.^a

QUARTUS FALSUS TESTIS

1145

Ezt találtuk, hogy fel fordította nemzetsegünket, es megtiltotta a csaszárnak az adó^b adni, es magát Christus kiralynak mondotta lenni.

QUINTUS FALSUS TESTIS

Ez az ember sok jeleket cselekszik, ha igy hadgyuk őtött, minyájan hisznek benne, es el jönnek az Romaiak, és el veszék helyünköt es nemzetsegünköt.

SEXTUS FALSUS TESTIS

A bűnösökkel társalkodik es a publicanusokkal.⁴⁶

JUSTITIA

1150

Most veszem már eszre, miért akarjátok,
Őtöt karhoztatni miért szándekoztok,
Igen rut halálra miért kinvanyátok,
Őtöt kárhoztatni miért tanácsoljátok.

1155

Elsőbben azért, hogy Belzebub nevében
Űz ki ördögöket annak erejében,
Segejtője neki ördög ki vetésben.
Hozzátok, mer Isten ujja mindezekben!

1160

Hogy Isten fianak mongya magát lenni,
Igazan is mongya, el kel ezt hitetni,
Igaz Isten fia, ezt meg kel vallani,
Semmit mondásaban nem kel ketelkedni.

a ö dőge [Értelemszerűen javítottuk.]

b csaszának az adott [Értelemszerűen javítottuk.]

Harmadik bizsónság, ki így okoskodék,
Fülem hallására így esztelenkedek,
Hogy ördöge vagyok, ekent káromkodék,
1165 Hazud beszédemnek bocsánat adassek.

A hát tiltotta meg Csaszárnak ez adót,^a
Ki azt parancsolja, hogy ez uralkodott,
Minden meg becsüllye az előtte járott,
Magais meg adta Csaszárnak az adót.^b

1170 Országokban valo uralkodásaert
Nem kel rettegnetek kirajlkodasaert,
Roma varassának lakosi ezekert
Ti posztulástokra nem jó el Kristusért.

1175 Földi kirajlságra mivel nincs szándeka,^c
Hanem inkább vagyok Isten látására,
Hozni roppant sergét örök boldogságra,
Utatt jött mutatni nekünk Meny országra.

1180 Ammi azt illeti, hogy ő bünösökkel,
Szokot tarsalkodni Istentelenekkel,
A vetkeknek habja közöt evezőkkel,
Halljatok azokat meg nyilt fületekkel!^d

1185 Azért társájkodik ő a bünösökkel,
Az Isten kegjelme kívül lesz egekkel,
Hogy hoszhasza ökök nyajas beszédekkel,
Isten kegjelmebe sok szép Intesekkel.

Azt kérdem tölletek, miért nem Magdolnat,
Avagy pedig amaz rut Samaritanust
Meg nem vallattatok, csufos rut paráznat,
Mert követte velék ő társajkodását.

1190 Meg mondották volna nyí/ván ezek néktek,^e
Hogy miért társajkodott, s, nem velekednétek,
Csufoson halálra most nem keresnetek,
Igaj törvény szerént nem is itilnetek.

a adott [Értelemszerűen javítottuk.]

b adott [Értelemszerűen javítottuk.]

c szánka [A de szótag utólag a sor fölé beszúrva.]

d haljatok [Értelemszerűen javítottuk.]

e nyíván [Értelemszerűen javítottuk.]

1195 Miert a vámon üllő Mátett es Zacheust
Elő nem hittatok, tudom, ezek Christust
Meg mentették volna, az ártatlan Jesust,

1200 Csak egyet sem hallok igazat szotokban,
Minyajon hazudtok ti vaksolástokban,
Hamis törvént tésztek tanácskodástokban,
Előttem maradtok ti mind hamisságban.

Egyedül csak ötött látom en igaznak,
Tanáлом egyedül csak őtt ártatlannak,
Titeket pediglen egjenként alnoknak,
Tapasztallak bővön vér szomjuhozoknak.

XII. CAIPHAS

1205 Akár igaz legyen, akár ne legyen, neki meg kel halni, mert nekünk törvényünk
vagyon! Hasznos^a egy embernek meg halni, es az egész kösség el ne veszzen.

FALSI TESTES

Mi hallottuk ötöt mondani: en el rontom e kezzel csináltatott templomot, es harmadnapig én azt nem kezzel csináltatottat építtek.^b

JUSTITIA

1210 Nem illendő néktek ezen bizonságtok,
Viperak fajzati, mindketten hazudtok,
Nem amaz felséges draga templomotok,
Ugy vegyetek eszre, ertette Uratok,

1215 Altala meg bomol, hanem hogy szent teste
Jo akarattyából leszen le tetetve,
Viszont meg azokbol leszen fel vévése,
Harmad napok mulva elevenedése.

CAIPHAS

Hát te nem felesze ezekre semmit, ameljek ezektől mondhatnak ellened? Te vagy e a Christus, az élő Istennek fia?^c

JESUS

1220 En vagyok, es látni fogjátok az emberfiát ülni az Isten erejének jobján, es el jöni az egeknek felhőjében.

a hasznobs [Értelemszerűen javítottuk.]

b nem <cs> kezzel csináltatott építtek

c élő [Értelemszerűen javítottuk.]

CAIPHAS

Mit kivanunk még is tanukot? Hallottátok káromlast? Mit alítottok?

JUDAEI (*hic illudent Christo. Judei ligabunt oculos:*)

Melto az halálra.

Profetalj nekünk, ha te vagy a Christus!

Mélto az halálra, fogjuk körül az igazat!^a

(*Hic recedunt Pontifices :*)

JUDAEUS TERTIUS

1225 Hát te vagy amaz tudos, hires vezér,
Kit a mesterségben senkiis fel nem ér,
Az en kezem mostan igen jól hozzád fér,
Melj után ezennel testedből majd foly vér.

1230 Hodítsad magadhoz a Császárnak képét,
Most tölle ha lehet, fejedelmesseget,^b
Ved el, s ted alajad ő kiralji széket,
Te szolgatodra erőlted kösseget.

1235 Roncsd el Salamonnak felseges Templomát,
Viszont harmad napra epítsed fel házát,
Kövessd Luczipernek tudos praptikáját,
Fel allításában kövessed forteljat!

JUDAEUS QUARTUS

1240 A, melj szepen illik neked a kiralyság,
Melj alkalmason téged az uraság
Illett igen szepen, mint kiralt meltság,
Előttünk te neked levő hatalmasság!

1245 Ma ki mutatodik, azért most profetalj,
A ki teged ural, mindenre ratalalj!
Im, neked szolgálnunk, mivel vagy te kiralj,
Mi közüllünk senkit kerünk, meg ne utalj!
Profetalj, Christus, ki üte tegedet!^c

(*NB pro Juda et Daemonibus:*)

a Meto [Értelemszerűen javítottuk.]

b tölle [Értelemszerűen javítottuk.]

c [A szakasz után áthúzva:] Vigyetek el innen ötöt Pilatushoz, / kesertete velünk egész udvarában, / Caifás, a fopap Illy parancsolattal, / hogy ötöt fogadgyad terdes fő hajtással, / azonban mind Császár ellen tusakodot.

JUDAEUS PRIMUS^a

Vigyetek el innen ötöt Pilatushoz,
Ami Csaszurunknak hivebb barátjához,
Sok próbában forgot, jó törvény tudohoz!
En többet nem szollok ehez a bolondhoz.

1250 Ime, ezt az urat hozzád nagy pompával
Kesértette velünk egész udváraival,
Caifas, a főpap illy parancsolattal,
Hogy ötött fogadgyad térdes fő hajtással.

1255 Azonban mind Császár ellen tusakodott,
Meg itild erőssen ezt a Pártolkodot,
Ezt, ki meg tiltotta Császárnak az adot,
Mondván: ne tisztelje senki uralkodott.^b

1260 Most hanem csak ötöt minden böcsüllettel
Tisztelje, szolgálja teljes erejevel,
Máskent ha cselekszik, meg fizet fejevel,^c
Hogy ha nem tiszteli, elete vesztével.

PILATUS

1265 Nagy nyeresegemnek tártom, ha Uramnak
Legy kisebb czikeljben az en Csaszaromnak,
Szolgálhatok hiven illj nagy Monárkának,⁴⁷
Fényesen tündöklő hazánk faklajanak.^d

Csendes hazánknak hogy meg haboritoját,^e
Látom már előttem romlásra hozoját,
Nagyon örvend szívem, majd ülök en tablat,
Szoross itiletre vonszom neki sorsát.

1270 Te vagyé hát, mond meg, a Sidok kiralya!

JESUS

Te mondod.

PILATUS (*hic perorant iterato*)

Nem felesz tehát mindezekre semmit? Nesze, menyben vádolnak tegedet. Csu-

a [A szerepnév után nincs sorszám.]

b Mondván ne <f> tisztelje mondván ne tisztelje senki uralkodott [Kétszeres lejegyzés, az egyiket elhagytuk.]

c megfizese<d>t [Ráírással javítva.]

d faklaja<k>nak [Ráírással javítva.]

e hazánknak hazánknak [Az egyiket elhagytuk.]

dálkozom^a rajtad, hogy semmit nem felelsz. Akarjátokk, hogy el bocsássam nektek a Sidok királját?

TESTES FALSI (*hic perorant iterato*)

1275 Barabást bocsád el nekünk!

PILATUS

Mit akartok tehát, hgy cselekedgyem a Sidok királjának?

JUDAEI

Mi gonoszt cseleküdtöt?

PILATUS

Ostorozzátok meg, amint nektek tettet! En az ostorok ala keszittetem.

(*Hic flagallatur.*)

JUDAEI

1280 Pilatusnak hozzank tött parancsolattyát,
Te, Sidok királja hallode szozattyát,
Az ostorok alat tested vastogságát,
Kezünk által szenvedd szernyű fájdalmat!^b

Keszicsed hát magadot, vesd le köntösödöt,
Hadd szagassák szeljel veszök a bőrödöt!

JESUS

1285 Ego in flagella paratus sum.
En ostorok alá keszittetem.⁴⁸
Dorsum meum fabricaverunt peccatores!^c
A hátamon kovacsoljatok, ti bünösök!⁴⁹

PILATUS

1290 Kit akartok, hogy el bocsassak nektek? Barabast e vagy a Jesust, ki Christusnak mondatik?

JUDAEI

Barabást bocsád el nekünk, ezt viddel, feszisd meg őtöt!^d

PILATUS

De mi gonoszt cseleküdtöt?

a csudalko<sz>om [Ráírással javítva.]

b szenved [Értelemszerűen javítottuk.]

c fabricaverunt [Értelemszerűen javítottuk.]

d azt [Értelemszerűen javítottuk.] me<d>g [Ráírással javítva.]

JUDAEI

Vid el, vidd el, fessisd meg őtöt!

JUDAEUS PRIMUS^a

Vigyed a keresztet, segelj te is neki!

SIMON CIRENEUS

1295 Beteg vagyok, uram, nincsen semmi egessegem.
Kérlek, nekenszerits, nezd, mind rezket testem!
Ha segeltek neki, velle földre esem.

JUDAEUS SECUNDUS^b

Vigyed akeresztet!

SIMON CIRENEUS^c

1300 Mint az ur dolgának, látom, meg kel lenni,⁵⁰
A nehéz kereszt fát velle együt vinni.
Hogy parancsolatok, nem tudok, mit tenni,^d
Utánna vallamon kezdem hát en vinni.

1305 Soha könyeb terhet teljes eletemben,^e
Ennél nem hordoztam világon eltemben,
Semmi fájdalmat nem érzek én testemben,^f
Mind meg vastagitta erőtlensegemben.

1310 Amint tapasztalom, nem gyalázatomra
A kereszt viseles, nem kárhozzatomra
Szolgál, ha nem inkább szép boldogsagomra,
Ezért nevem terjed szeljes ez vilagra.

JESUS

En Istenem, bocsásd meg nekik, mert nem tudgyák, mit cseleküsznek!

JUDAEUS TERTIUS^g

Va,⁵¹ ki elrontod az Isten templomát, es hármad napra felepited azt, ha Isten fia vagy, száj le a kereszttről! Egyebeket meg szabaditot, magát meg nem szabadit-hattya. Ha Izraelnek kiralja, száj le most a kereszttről, es hiszünk néked!

a [A szerepnév után nincs sorszám. Pótoltuk.]

b [A szerepnév után nincs sorszám. Pótoltuk.]

c [Hiányzik a szerepnév, pótoltuk.]

d parancsolatok [Értelemszerűen javítottuk.]

e eletem [Értelemszerűen javítottuk.]

f érzek testemben [Szótagszám miatt javítottuk.]

g [A szerepnév után nincs sorszám. Pótoltuk.]

LATRO

1315 Ha te vagy a Christus, szabadics meg tennen magadott, es minket is!

LATRO BONUS

Te sem féled^a ez Istent, holot azon kárhoztatásban vagj, es mi ugjan igazán most cselekedetink hez meltokot veszünk, de^b ez semmi gonoszt nem cselekedett. Uram, Emlekezzel meg rollam, mi- kor országodba mégy!

JESUS

1320 Bizony mondom neked, ma velem leszes paradicsomban.
Szomjuhozom.^c
En Istenem, en Istenem, miért hagjál el engem?
Atyám, a te kezedben ajanlom az en lelkemet.

LONGINUS

1325 Testek az ünnepen nem illik ezeknek,
Itt, hogy a fán függjön, Istenteleneknek,
Hanem inkább illik, le vetetődgyenek,
Nincs gondunk, a kárhol temettetessenek.

1330 Dárdammal en neki meg nyitom oldalat,
Had üsmérhessük meg jobban ő halálát,
Ha meg holt, bocsassa vérenek foljásat,
Egy csöppig öncse ki, mint patak foljását.

JOSEPH

1335 Enged meg, Pilatus, testét a Jesusnak
Had temettessem el Sido ferfiunak,
Az ünnepen rajta ne csudálkozzanak,
Mikent függ keresztben, ne almelkodgjanak,
Kik az ünneplésre egybe gyűlni szoktak!^d

a féled [Értelemszerűen javítottuk.]

b le [Értelemszerűen javítottuk.]

c Igen jo italt [A sor magasságában a lap szélén, aláhúzva. Az ide nem való szöveget elhagytuk.]

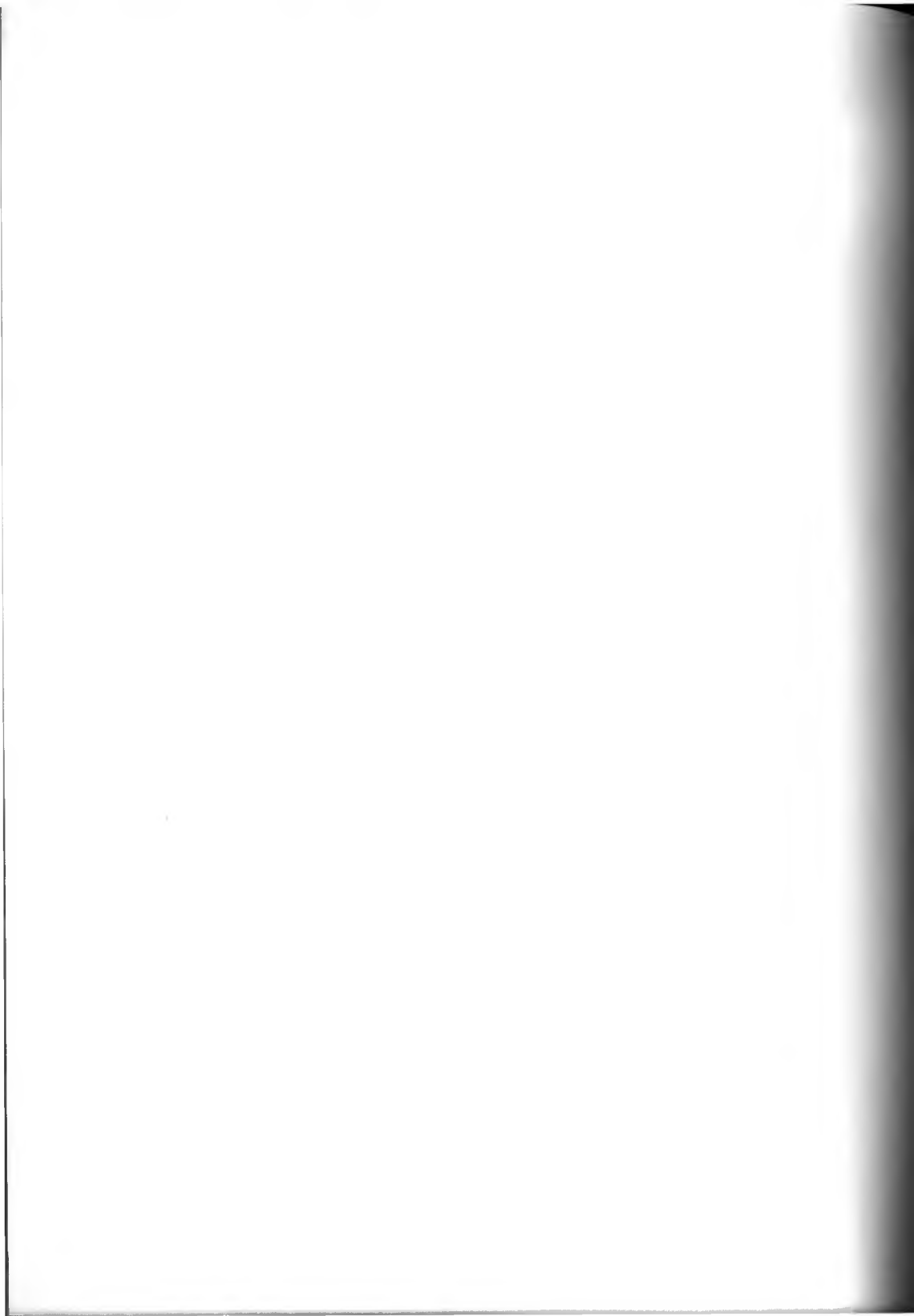
d szokta gyűlni [Szótagszám miatt javítottuk.]

6B

ISMERETLEN SZERZŐ

AZ ANGYALOK VITÁJA AZ OLTÁRISZENTSÉGBEN
VALÓSÁGOSAN JELENLÉVŐ KRISZTUSRÓL

Csíkсомlyó 1727

PROLOGUS^a

Szol hát itt az Irás Isten nagy voltárol,
Hogy így nem lakozik ezen a dologrol,
Kezzel csináltatot templom kő falárol,
Tovább legyen Isten Ember munkájátol.

5 De láthatatlanul nincsen sohult távul,
Mivel mindeneket maga nagy voltárol
Be foglal, s, be rekeszt erős hatalmával,
Mindeneket lát s, tud bölcs tudományával.

10 Emberségét pedig hogy ami illeti
Tudnod kel, ha kivansz s *üdvösséget* nyerni,^b
Nem látható keppen haszban foglaltatni,
Ha láthatatlanul kenyerven lakoszni.

15 Elsz penitenciával, az után ezt írja,
Mi oktatásunkra e keppen rajzolja,
Az élet kenyere én vagyok, azt *mongya*,^c
Ezen nagy szentségről ő haszont tanyitya.

STATIO PRIMA

ANGELUS PRIMUS

Mind a természetnek Törvénye tündöklük,
Mind az írot törvény nagyon fenyeskedük,
Csuda tetelekkel mikent bővölködük,^d
20 Kegyelem törvénye, lattyák, mind virágzik.

Napnál, csillagoknál fenyesebb sugárit,^e
Termeszettörvénye *mulattya* példait,^f
Kikből Istenünknek hatalmas ereit
Bővebben tiszteljük kegyes szeretetit.^g

a [A szerkezeti rész megnevezése hiányzik. Pótoltuk.]

b *üdvösséget* [Értelemszerűen javítottuk.]

c *mogya* [Értelemszerűen javítottuk.]

d *bővölköt-dik* [A főlősleges *t*-t elhagytuk.]

e *napnál* Napnál [A felesleges szót elhagytuk.]

f *mulattya* [Értelemszerűen javítottuk.]

g *bővebb-ben* [Az egyik *b* betűt elhagytuk.]

25 Nagy csudálkozásra melto, hogy semmiből
Isten az egeket igen kegyelmeből,
Ki vive s, emberhez valo szeretetből,
Illy bölcsen fundala titkos értelméből.

30 Damaskus mezejen Adamot formala
Az agyagas sárbol, hogy ötött imádna,
Pártos Angyal helyet az egben áldaná,
Bölcs alkotojának térdet meg hajtaná.

Ez után be vive a paradicsomban,
Hol is maga lelket fuvárlá Adámba,^f
35 Szencseges kezevel egyben rakot sárba,
Élő erőt önte minden tagjaiban.^a

ANGELUS SECUNDUS

Nem küssebb csuda lón Mojzes veszejének
Hogy illetesere Egyiptus vizenek
Meg kelle változni, lón oly, mint a vérnek
40 Szine s, természete az emlitet viznek.^b

Csudálhattuk ezt is, mikor az a veszsző
Mojzesnek kezében a mindent teremő^c
Isten által oly lón, mind szinten az élő^d
Kigjo, s, a kigjobol lón viszotag vesző.

45 Kine csudálhatna, hogy ezen veszőnek
Egj illetesere a Veres Tengernek^e
Vizei, mind kő fal, meg erőssödenek,
Két fele allással utatt engedének.

A faraho kiralj üldözése előtt
50 Menő Izraelnek által költözendőt^f
El bocsáta urat nagyon dicsirendőt,
Farahot el nyele, pokolra vetendőt.^g

a élő [Értelemszerűen javítottuk.]

b színes [A szózáró s betűt egy függőleges vonallal választotta el a másoló a szótól.]

c amin< azt>dent Teremtő [Főléírással javítva.]

d élő [Értelemszerűen javítottuk.]

e veres [A második e betűt utólag a sor fölé beszúrva.]

f Izrae< r>elnek [Ráírással javítva.]

g farhot [Értelemszerűen javítottuk.]

55 Csudalhatyuk ezt is, mikor a pusztában^a
Kinlodnek Izrael a nagy szomjuságban,
Mojzes ezen veszőt szorongálásában
Isten hagyásából üti a kő szálban.

60 Leg ottan bővseges vizet ki bocsáta,
Meljel enyhítették a nép szomjusága,
A csuda tetelert lón nagy vigasága,
Izrael nepenek lelki vidamsága.²

ANGELUS TERTIUS

Nagy csudalkozásra melto dolgot láttunk,
A kegyelemnek is törvényeben hallunk,
Mikor egy szemeljben felesges nagy urunk,
A ket természetet foglaló Christusunk.

65 Az emberi testnek, mikor azt olvassuk,
Hogy homalja alatt, mikor azt tanityuk,
Isteni természet, mivel hogy nem láttyuk,
El rejtetve legyen, hitünkkel így valjuk.

70 Nem csudálatose, hogy az vizet borá
Istennek ereje hogy ezt változtáta,
Nagy hattalmasságot ebben meg mutatá,^b
Menynek s, földnek ura ki nyilatkoztata.^c

ANGELUS QUARTUS

75 De mind ezek felet szent hatalmassága,
Nagyobban tündöklik szent hatalmassága,
Emberhez mutatot bővv Irgalmássága,
Reank bőven terjet meg szokot josága.

80 Mikor Istenseget együtt emberséget,
Kenyér szine alatt elrejtet felesget,
Kivánván lelkünknek örök üdvösseget,
Lelki életünkre adta maga testet.

Mejet nem egy példák regen abrazoltak,
Homaljos czimerben sok rendben mutattak,
Mind tudos kép iro kárpitra rajszolták,
Regi keresztenyek hüttel is vallották:

^a Csudalhatyukeztis Csudal hatyuk ezt is [Az egyiket elhagytuk.]

^b ebb [Szótagszám és értelem miatt javítottuk.]

^c meny<n>ek

85 Hogy bor s, kenyér színe alatt Krisztusunknak,
Isten s, Embersege fölseges urunknak,
El rejtettve legyen lelki orvosunknak,
Égből hozzánk le jött Samaritánusnak.

ANGELUS QUINTUS

90 Ezen nagy szencségre látatott mutatni,
A Paradicsomban lattatott czelozni,
Az életnek fája mindenben példázni,
Urunknak szent testet lattatott jedzeni.

95 Mert valamiként hogy ez élet fájának,
Oly ereje vala az ő almájának,
Az el esés után életét Adamnak
Adhat vala bőven mi pártos Atyánknek.

100 Ekként mindeneknek, valakik evendik,
Igaz s, tiszta szível valakik vévendik,
Ezt az élet fáját valakik tisztelik,^a
Az örökös élet meg adatik nekik

Vgjanis mert ebben vagy on el rejtettve ,
Az élet titkason vagy on földöttetve,
Szent János értelme szerent heljeztetve,
A pap szava után it vagy on tetetve.

ANGELUS SEXTUS

105 Hát Bölcs Salomonnak valjon mit mondása,
Pelda beszéd közben foglalt tanítása,
Mit példázot nekünk bölcs,^b
Világnak tudtára adatot írása?

110 A Bölcsesség egy házat építet magának,
Melyben helyet szerzet a két oszlopoknak,^c
Meg egyesítése lött is a borának,
Es fel allítása csudás asztalának.

115 Nem máshuva nezet ezen mondásaval,
Az ő bölcs lelkeből való szollásaval,
Salamon a feljeb említet házaval,
Bor es asztalával, együt oszlopival:

a val<a>kik [Főléírással javítva]

b [A sor hiányos.]

c oszlopoknak <neve> meg

120 Hanem erre nezet, a drága szencségre,
A borral s, asztallal mutatott testere,^a
A Christus Jesusnak két természetere,
Hogj itt jelen legyen Christus igejere.

A fel emeltetet oszlopok peldaztak,
A mint a szent atyák eztet magyaráztak,
Szent Ciprianus es Agoston meg irtak,^b
A hét szencsegeket jo modon mutattak.

125 A szent keresztseget s, az ur vacsoráját,
Bermálással együtt a Penitenciát,
Az egyházi rendnek szent Sacramentumat,
Jambor házosoknak rendes társaságot,
Utolso kenetnek az o valóságat.

ANGELUS SEPTIMUS

130 Meg vallom, heljesen hogj bölcs Salamonnak
Írásához szollál te ő mondásának,
Mivel ugy sajdetom tetczese Davidnak
Erről szollot szava szép czitharájának.

135 Uram, szinem előtt asztalt készítettel,
Kit te szent Testeddel fel ekesítettél,
Melje^cis engemet meg erőssítettél,
Ellensegim ellen diadalmassá tettél^d.³

140 A husveti bárány, hátha meg visgalod,
Figyelmetességgel hogy ha meg fontolod,
Mít peldazot, hogy ha meljen meg gondolod,
Elméd fáradsága nélkül feltanálod.

145 Nem egyébnek ez is, tudgyad, volt peldája,
Ha Christus testenek volt fő mutatója,
Bűnnel terhelteknek meg vigasztalója,
Ehezö lelkeknek kegyes táplálója.^e

Egből Izraelnek taborára szállot
Manna, kerlek, mond meg, valjon mit peldazot,
Ugy hiszem, ezis hogy majd ide czéllozott,
Christus Szent testere kenyérben mutatot.

a mutatott [Értelemszerűen javítottuk.]

b *Cirianus* [Értelemszerűen javítottuk.]

c Melje^cis [Értelemszerűen javítottuk.]

d tetel [Értelemszerűen javítottuk.]

e lelkek [Szótagszám miatt javítottuk.]

150 Menyei titkoknak Szekretáriussa,^a
Szent János Apostal, Christus tanítványa
Titok lato könyvben erről azt tanitya,
Hogy ez legyen amaz elrejtett manna.

155 Kit a gyozedelmes bajnokok el vesznek,^b
Kivel az otárral meg elegittenek,
Sőt meg terd hajtással nagj meljen tisztelnek,
Vigan zengedező ennekel dicsirnek.⁴

STATIO SECUNDA

ANGELUS PRIMUS

160 Az életnek fája hogy mikent mutata,
Salamon temploma mimodon példázta,
Az husveti Barany mikent fuvárlatta,⁵
Az egi mannával mikent tanította;

165 A Bornak s, Kenyérnek Christusnak szent Testét,
Szine alat rejtve lenni Istenségét,^c
Es hasonlo keppen igaz emberségét,
Meg hallak ez elebb a titoknak letétt.

Lassuk valósággal, hogy ha próbáltatni,^d
Christus mondásabol meg bizonyithatni,
Hogy itt jelen legyen, meg bizonyithatni,
Minden uyekezzen szonkra figyelmezni.

170 A czitharás Dávid egyik soltáraban^e
Erről a szencségről elmés okosságban,
Gondolkodvan így szol lelki visgálásban,
Üdvösségre nező szent tanításában:

175 Nálad ugyan, uram, az en dicsiretem,
A sokaság közöt egő szeretetem,
Melytől, mind a viasz, olvad az en lelkem,^f
Kenyér szine alat hogy lát lelki szemem.^g

a Szeretáriussa [Értelemszerűen javítottuk.]

b bajnokk [Értelemszerűen javítottuk.]

c re< >jtve [Áthúzással törölve.]

d valósággal [A második g betű fölött egy b betű.]

e egyik [Értelemszerűen javítottuk.]

f alvád [Értelemszerűen javítottuk.]

g szín [Szótagszám miatt javítottuk.]

180 A sinagogában sidok küss serege
Dicsirt, uram, teged szavanak zengese,^a
De a keresztenyek nagj gjulekezete
Főeb modon dicsir teged eneklése.^b

185 Mert micsak példában vettük szent testedet,
Czimerben kostoltuk meg a te veredet,
A kereszteny világ nem példának terdet
Hajt, ha nem kenyerben imadgya testedet.

Vagy vagjon balgatag, aki ketelkedik,
Ez ellen szavával aki tusakodik,
Elme futtatásal ki igy okoskodik,^c
Ha erzekenségek nem tapasztaltatik.

190 Nem kel hitett adni, ki igy karomkodik,
Az ellen Davidtol ami itt mondatik,
Szegenytől, gazdagtol ami vetetődik,
Fő es terd hajtással ami imádtatik.

195 Kinek is ez irant ez a táplálása,
A nagy szencsege irant teljen a mondása,^d
Melto halgatásra ez iránt vallása,
Melj okoskodástol jövő Igassága.^e

200 A földnek köveri imadtak és öttek^f
Ezt a nagy szencseget a csaszárok vettek,
A bor s, kenyer szinben valossággal ettek,
Christus jelen letet mannakkal tiszteltek.

205 Az imadas Istent illet csak, nem is mást,
Ki pusza kenyeret, imad Bálványozást
Mivel ezért veszen testi, lelki romlást,
Pokolnak feneket szenyú ostorozast.

Hat Christustol fogva ennyi sok csaszárok,
Felsőges monárkak, fejedelmek s, kiraljok,^g
Vizi meltságban heljeztetett papok,^h
Ország jovaira vigjazo tanácsok.

a teged szavá uram teged szavának [A megismételt szövegrészt elhagytuk.]

b tegjed [Értelemszerűen javítottuk.]

c futással [Szótagszám miatt javítottuk.]

d nag szencse<t>g [Ráírással javítva.]

e okokodás<j>tol [Ráírással javítva.]

f föld köveri Imadtak és ötötek <ezt> ezt a nagyötök <k ezt> ezt a

g felsőges monárkak fejedelmek [Értelem és szótagszám szerint javítottuk.]

h heljeztet [Értelem és szótagszám szerint javítottuk.]

210 Mind Bálványozásnak voltak homáljában,
A Christusnak teste nem volt valóságban,
Mivel ezt imádták keves buzgoságban,
Ketsegek nem leven Christus mondásában.

215 Tuvul legyen töllünk ez az balgátagság,
Tavul legyen ez a szernyű, rut gonoszság,
Hogy a kikben sem let isteni buzgoság,
Azokban let volna temerdek, rut vakság.

ANGELUS TERTIUS (*Ex Sancto Paulo probatur realitas Corporis Christi:*)

220 Ha jelen nem volna Christus e szencsegeben,
Valosaggal bornak s, kenyernek szineben,
Hanem csak példában avagy csak czimerben,
Aző testét s, veret mutató jelekben.

225 Szent Pál az Istennek titkait vigyázó,^a
Buzgo szeretettel a népekhez szollo,
Üdvösseg utyára sokakat tanácslo,^b
Ő így szollot volna nekünk predikáló:^c

O, tenen magadot, ember, leg elsőbben
Jol meg próbáljad, szálj ala szivedben,
A halálos vétket ted le az kenyérben,
Vagy egél az után, mer hog ha vetekben

230 Fogod eztet enni, ezzel örök tűzben,
Az öröke tartó kinok gyötrelmében,
Annak irtoztató hoherok kezében,
Íratod magadott ördögök kezében.^d

235 Valjon vettetéke örök kárhozatra,^e
Az oljan embernek lelke a kinokra,
Ki pusztá kenyeret tenne a fogára,
Eztet ugy itilem nem jutna pokolra.^f

a vigj gjarlo [Értelemszerűen javítottuk.]

b üdvösseg<es tt> utyára [Áthúzással törölve.]

c így szollot [Szótagszám miatt javítottuk.]

d ördök [Szótagszám miatt javítottuk.]

e vettetéke [Értelemszerűen javítottuk.]

f pokolra <ha> Hanem [Áthúzással törölve.]

240 Hanem büntetést venne csak vétkiert,
Isten s, egek ellen tét gonoszságaert,
Büntetődnek ő nem meg eteléseert,^a
A pápista kenyérrel való elésert.

De ki Christus testet együt az ő véret
Meltatlanul veszi egek dücsőseget,
Ezert örök kinra ejti az eletet,^b
245 Kiben heljzetteti nyavaljás a lelkét.

ANGELUS QUARTUS (*Probatúr realitas Christi in speciebus Eucharisticis ex Sancto Joanne capite 6 verso 58.*)⁶

Mikor Christus Urunk a testamentumban
Testét adá nekünk a lisztnek langjában,
Iljen szokkal ele abban az orában,
Szent Janos mind hatta maga irásában:

250 Amint engem küldöt az én élő Atyám,^c
Vagy élek atyámert e dolog igazán.^d
Vgy az is él ertem, ki az en testemet
Evendi, és isza szencseges veremet,

255 Meg mutatom neki az en szent színemet,
Egekben rogjogo tündöklő fenyemet.

Christus az Atyának nem történetéből
Él: hanem él igaz szent természetéből,^e
Reszesül attyának örök értelméből,
Melj dolog Istenben nem oly történetből.

260 Christusnak is Testét valaki vevendi,
Valasagot veszen, meg kel ezt vallani,
Christus hogy itt nincsen, így kell ezt meg tudni,
Testeben történet, így kell ezt meg hinni.

ANGELUS QUINTUS (*Probatúr realitas Christi ex propriis suis dictis Mathei 28.*)⁷

265 Ezt a nagy szencséget mikor Christus szérze,
Kenyér szine alat szent testet elrejte,
Oltari szencségben magat heljzetteti,
Az oltárra magát életünkre léve.

a ő <meg> nem

b eletert [Értelemszerűen javítottuk.]

c élő [Értelemszerűen javítottuk.]

d egek [Értelemszerűen javítottuk.]

e el [Értelemszerűen javítottuk.]

270 Ezen szokkal ele, hogy ez az en testem,^a
Eztet valcságtokért keresztre tetetem,
A ti bűnötökért szernyen meg veretem,
Hegjes tövissekel meg sebesitetem.

275 Ami a keresztfán a mű bűneinkért,
Meg ostoroztatot mi gonoszsaginkért,
Meg sebessitetett undok vétkeinkért,^b
Lelket is ki adta világ valcságaert.

Ez adatot nekünk a Sacramentumban,
Ez hagyatott nekünk a szent vacsorában,
Nem ugy, mint czimerben avagy mint példában,
Hanem csudálatos igaz valóságban.

280 Hütöm agazattya tartya, hogy Christusnak
Azon valóságos Teste szent uramnak^c
Tetetett a fára eg s, föld kiraljának,
Melly méhében nyugodt a Szűz Marianak.^d

285 Ugyan azon Test hát mű eledelünkre,
Oltári szencségben mű üdvössegünkre,
Christus halálának emlekezetire
Tétetett, nem kétlem, melto tiszteletre.^e

ANGELUS SEXTUS (*Probatnr realitas Corporis Christi ex aeterni Patris testimonio
in Transfiguratione prolato Matheo ... 17.*)^g

290 A Tábornak hegjén szineben Christusunk
Mikor el változék mi lelki orvosunk,
Üdvösseget hozo kegjes Pelikanunk,
Sebünkbe bort öntő Samaritanusunk.

295 Illjen szokak akkor ameg nyílt egekből^f
Hallaték csudásan a fenyek ködökből,
Hogy ez az en fiam, akit értelmemből,
Öröke, kit szültem en természetemből.

a sokkal [Értelemszerűen javítottuk.]

b sebesitet [Értelemszerűen javítottuk.]

c valóságos (sic!)

d nyug [Értelemszerűen javítottuk.]

e tetett [Értelemszerűen javítottuk.]

f nyílt [Értelemszerűen javítottuk.]

Hogy ha valóságos Christus Istenségét,
Ez a szo mutattya nekünk természetét,
Ha nem az egy másban valo egyeséget,
Atyától fiunak nem a külömbseget.^a

300 Inen ez a' szo is: Christus Istenséget,
Ezen okra neze az ő emberséget,
Bor es kenyér szinben mutassa fölseget,
Hogy ez az én Testem mutatya erejét.

STATIO TERTIA

ANGELUS PRIMUS

305 Meg hallatok elebb, bornak es kenyerek
Színe alat Christus, ezen nagy szentségnek
Valosaga szerent a látható jelnek,
Hogy mi keppen legyen Teste Teremtőnknek.

310 Tőlünk is még tovább ennek bizonságát,
Kisz figyelmetekel nyelvünknek szollását
Vegyetek, s. haljatosok ezek tanítását,^b
Ezen szentség iránt most okoskodását.

315 Altal latta Urunk, hogy sokan Sidokkal
Meg botrankosznakafarneitakal,⁹
Az ő mondasában synagogajokkal,
Es vissza ternenek saducaeusokkal.¹⁰

Okot en felöllem mondnak az Emberek,
Most vagy oroslánhoz vagy kő szálhoz nyelvek
Hasonli^{it} baranhoz nekik az értelmek,^c
Avagy szöllő tőhöz ő ügyekezetek.

320 A hol szöllő tőnek hasonlatosságban
Mondatom magamot ot ezen formaban,
Im tanyitvanyimot en ezen dologba
Szöllő vesző gyanánt tartám mondasomban.

^a egyeséget <innen ez a szois Christus> Atyától

^b haljatosok [Értelemszerűen javítottuk.]

^c hasonli [Értelemszerűen javítottuk.]

325 A hol pedig szollék magam szent Testemről,
Ahol emlekezem ezen nagy szentségről,
Hasonlatosságban nem szollek Testemről,
Hanem valóságban szollek szent véremről.^a

ANGELUS SECUNDUS (*Quatuor Evangelistarum testimonio et dicto Sancti Pauli
asseritur realis praesentia Christi sub specie rerum sensibilium:*)

330 Meljeket tölletek eddig elő hallek,
Eről a szenségről mit elmembe velek,
Igasz valóságnak meg vallom, hogy tetczek
Okos beszédetek, heljesen is ezek.

335 Ugyan ismert, Christus a vég vacsoranak
Idejekor titkos testamentumanak
Ily igekel szolla hiv tanyitvanyinak,
Maga szent Testevel adozo papoknak:

Ezzel valahanszor oltaron áldosztok,
Egő aldozatul nekem be mutattok,
Szívetekben akkor meljen forgassátok,
Azen halalamat tu predikaljatok.

340 Amint ket szin alat Testemet en attam,
Bor s. kenyér szin alat ami képpen hosztam,
Tű is ugy vegyetek, mert így parancsoltam,
Ket szinnek allatya, mikent tanyitottam.

ANGELUS TERTIUS

345 Szent Pálnak is ide néz amaz mondása,^b
A többi kőszit czellosz ide tanyitasa,
Uj testamentumrol emlekező szava,
Ez titkos dologrol bölcs okoskodása.

350 Ez a pahár az uj Testamentum vére,
A mely ki ontatot tű üdvösségtekre,
Eztet miveljeteke emlekezetemre,
Midőn jövendetek ennek vetelere.^c

355 Igyatok minyájon ebből a poharbol,
Kit most nektek nyuljtok irgalmasságombol,
Veletek kőszlendő szokot jo voltombol,
Reszesüljön ki ki ezen aldozatbol.

a sollek szent véremről [Értelemszerűen javítottuk.]

b nezz [Értelemszerűen javítottuk.]

c ennek ennek vetelere [Az egyik *ennek* szót elhagytuk.]

Mert ez ontatik ki sokaknak kedveert,
Az egész világnak üdvözuleseert,^a
Rut czögéres vetket le mosatasaert,
Emeg halt lelkeknek fel tamadásaert.

ANGELUS QUARTUS

360 Amasz, fenyés napra tiszta szemmel néző,
A titkos dolgoknak főleben repülő,
Külömbb, külömbb tollal fenyesen tündöklő
Sas, ki elmejehesz nincs senki erendő.

Ahol ezen czikelly szoval elő hozá,
365 Istennek könyveben pennajaval írja,
Hogy ezek Istennek mert ez a munkája,
Abban ki földre jött, mert Istennek Fia .

STATIO QUARTA

Rationibus probatur realis praesentia Christi sub speciebus Eucharisticalis

ANGELUS PRIMUS

Ti mind a példákból addig probalátok,
S. az új Testamentumból meg allapittatok,^b
370 Bor s. kenyér szín alatt el rejtve uratok,
Legyen el fedeszve a ti Christusotok.

En okoskodásból ügyekzem mutatni,^c
Gyengeségem szeret aztot allítani,
Hogy it jelen legyen mindennel hitetni,
375 Tű veletek együt aztot tanyítani.

E Sacramentumban ha jelen nem volna,
Kristusnak Szent Teste el rejtve nem volna,
A bálvány imadás még meg nem szünt volna,^d
A kereszteny világ báványozó volna.

380 A bálvány képeknek ma fel allítása
Anyá szent egy hászban azok imádása,
Meg szünt a nepeknek ezen habozása,
Megis lött ezeknek regen már romlása.

a üdvözulesert [Értelemszerűen javítottuk.]

b S. új testamentumból meg allítottok [Szótagszám miatt javítottuk.]

c ügyekzem [Szótagszám miatt, értelemszerűen javítottuk.]

d meg [Értelemszerűen javítottuk.]

385 Amint Zakariás erről ő kőnveben,
Könyvenek a tizen harmadik részében,
Emlekezik: regen meg maga elteben,
Hogy a bálványozás meg szűnt idejeben.

Izaijás pedig ez szerent azt mogya,
Eles pennajaval e keppen rajszolja,
390 A masodik reszben ő is ezt tanyitya,
Minden bálvány kepek levannak omolva.

Ha el vesztek imár bálványok nevei,
Ha ki töröltettek rut emlekezeti,
Előtők hogy ha már a timjenyeknek fűsti,
395 Be nem mutatodnak nepek aldozati.

Innen következik, hogy Kristusnak Teste,
A Sakramentumban ő draga szent vere,^a
Jelen legyen nem csak az ő Istensége,
Hanem jelen legyen egyűt Embersége.

ANGELUS SECUNDUS (*contrarum docet*.)

400 Eddig csak halgatám beszélgetesseket,^b
Mikent fojtatatok tu értelmeteket,
Kristus Teste iránt mikent teczesteket,
Nyilatkosztattátok szepen elmeteket.^c

405 Szent Janos könyvenek hatodik reszeben
Azt mongya, hogy a test nem használ semmiben,
Kristusnak is Teste nincs hat a szentségben
Valósága szerent rejtvé a kenyemben.

410 Szent Agoston Doktor Szent Janos mondását
Magyaraszvan ezen Janos tanyítását,^d
Ekeppen vilagal mongya tudományát^e
Közölvén, Christusnak így oktatyá nyáját.

Amely testet látok, nem azt evenditek,
Sem a ki öntött vert italban veszitek,
Más elede/lt s italt en ajánlok nektek,^f
415 Meljet lelek szerent kel vennetek nektek.

a Sakramentumban draga [Szótagszám miatt javítottuk.]

b beszélgetessekek [Értelemszerűen javítottuk.]

c nyilatkosztattak [Szótagszám miatt javítottuk.]

d chnos [Értelemszerűen javítottuk.]

e tudományát [Értelemszerűen javítottuk.]

f elede/lt s italt en ajánlok [Értelemszerűen javítottuk.]

Vagyon hát Christusnak Teste csak peldában,^a
Czimerben es jelben, nem a valóságban,
Nem mint tanitatok ti most mondástokban,
Fülünk hallatára a ti írástokban.

ANGELUS TERTIUS (*portatis refutat dicta:*)

420 Valamint en igaz Anya szent Egy hazban
Vagyok, ugy te is vagy, s neveltetel abban,
A Christus Jesusnak Szent tudományában,
Tapasztalok meg is tevelgést a szodban.

425 Talám engem próbálsz, tudome avagy nem,
Szent Janos mondasát mint kellesek vennem,
Szent Agostonnak is szavat mint ertenem,
Igaz ertelemben hogy en helhesztetnem.^b

430 Szent Agoston Doctor egyút Szent Janossal
Az menyei titkot secretariussával
Isten meljen tanult amaz bolc doctorral,
Christusnak kedves es szűz tanyitványával.

435 Azt tanyitják, hogy it nem oljan formában,
Mint a Sidok ertek a Kapharnaumban,
Teste vagdaltatok a szentelt olajban,
Lato keppen vere vetetődnek borba.

Szent Agostonnak itt ez a tanítása,
Nem látható keppen iljen a mondasá,
Vessük Christus Testet, ez okoskodása,
Ha lathatatlanul az az ő irása.

ANGELUS QUARTUS (*contrarium docet:*)

440 A hoszon negyedik reszben Szent Mátenal,
Aldozatot jedző Evangyelistanál,
Így olvasom ezen buzgo Apostolnál,
Sokakat eletre hozó Kalamosznál:^c

445 Ha ki nektek mongya, Krisztus, im, it vagyok,
Ne higyetek annak, meg csal bizonyoson,
Testestől, lelkestől kárhózatban vonson,
Azon ügyekeznek égből ki taszicson.

^a valjon [az előző kéziratoldal őrszava alapján javítva: *vagyon*]

^b ertenem <szén> igaz

^c Kalahosznál [Értelemszerűen javítottuk.]

450 It se hid hat lenni Christusnak szent Testet,
Oltari szenségben el rejtve a veret,
Lelkedet el veszted, hogy ha Istenséget
Valosagal hiszed itten emberséget.

ANGELUS QUINTUS (*resolvit hanc objectionem*)

455 Az Evangyelista láttatik itt szolni,
Anti Christus mikor világra fog jőni,
Christusnak hogy kezdi ő magát hirdetni,
Itt és amot legyen, nem kel azt el hinni.

Oltari szenségben nem tagagya lenni,
Bor s. kenyér színeben sőt be foglaltatni,
Ugyekedik nagyon ezt erőssíteni
Sok jeljet szavával ezt erőssíteni.^a

460 Hogy ha pedig neked az en tanyitasom^b
Nem teczik ez iránt tótt okoskodásom,
Más forrásból is ezt bőven próbálhatom,
Következő szómmal ezt így allíthatom.

465 Nem lathato keppen, amint feljebb mondám,
Ha láthatatlanul, miként bizonyítam,
Azon kenyér színben, amint elő hozam,
Van láthatatlanul mint eleb tanyítam.^c

470 Nem abban a szégyen s, alacson formában,
Mint velünk világon elt társalkodásban,
A szenvedes ala *vetett* sorsában,^d
Hanem meg dücsöült teste formájában.

ANGELUS SEXTUS

475 Az apastaloknak cselekedetiről,
A tizenhetedik cikelyiből
Olvasom fölseges, kegyes Istenünkről,
Bennünköt taplalo hiv gondviselőnkről.

a hasaval [Értelemszerűen javítottuk.]

b tanyitasom [Értelemszerűen javítottuk.]

c tanytam [Értelem és szótagszám szerint javítottuk.]

d vetett [Szótagszám miatt javítottuk.]

Ember keze által hogy építet házban
Nem lakik sohult is a kő palotában,
Sem a papistáknak arany Poháraban,
Annal inkább is nem a Sacramentumban.

ANGELUS SEPTIMUS

480 Hogy ha kereszteni hittel dicsekednél,
Vagy velem ekeppen nem esztelenkednel,
Elmeddel, szemeddel itt nem tevelednel,
Illy rut káromlással minket nem terhelnel.

485 Nem tudod hát még azt, Isten melj nagy legyen,
Kit be nem foglalhat semmi is az egen,
Sem pedig a földön, sem a mely tengeren
Olj meg merhetetlen mind egen, mind földön.

(NB. *revertantur duo folia.*)

A MŰ ADATAI

A darab a *Liber exhibens actiones parascevicas* című kéziratos drámakötet 745–77. lapjain található. Megemlítette a játékot Bándi (1896, 290.), Fülöp (1897, 32.), Pintér (1993, 115.), Muckenhaupt (1999, 116.), Medgyesy–Schmikli (2002b, 221, 224).

A most közölt szöveg két, több jelenetes játékot tartalmaz: az első egy passiójáték, hét *scenával*, a második játék pedig hitvitázó dráma, négy *statioval*. Már az is feltűnő hogy egy darabban az egymást követő jeleneteket a szerző kétféleképpen nevezi el, scenának és stationak. A hitvitázó drámát nyitja ugyan egy szerepre ki nem osztott, proológusnak látszó szöveg, amelyről feltételezhető, hogy a szerző a két, témában teljesen különálló darabot össze akarta volna tartalmilag kapcsolni. Az első dráma Jézus halálával záródik, s a második a proológusnak nem nevezett versszakokkal kezdődik, amelyekről esetleg feltételezhető, hogy a két, egymástól tárgyban nagyon is különböző játékot egy rendező egy műsorban adta elő. Ennek a több versszakos „proológusnak” két szakaszát így olvassuk:

Emberségét pedig hogy ami illeti
Tudnod kel, ha kivansz s üdvösséget nyerni,
Nem látható keppen haszban foglaltatni,
Ha láthatatlanul kenyerbe lakoszni.

Elsz penitenciaival, az után ezt írja,
Mi oktatasunkra e keppen rajzolja,
Az elet kenyere én vagyok, azt mongya,
Ezen nagy szentségről ő haszont tanyitya.

A katolikus hagyomány és az Újszövetség szenvedéstörténetei szerint Jézus az oltáriszentséget nagycsütörtökön, az utolsó vacsora alkalmával alapította. Elfogatása, vallatása, megkínzása és keresztfeszítése azonban nagypénteken történt. A két nap eseményeit tehát felcserélte a másoló. Az utolsó vacsoráról az első játékban is szólt nagyon keveset, s Pintér (1993, 115.) egyértelműen bizonyította, hogy ezt a játékot nagypénteken adták elő.

A másik, az oltáriszentségben valóságosan jelen lévő Jézusról szóló hitvitázó dráma előadása azonban – az imént említett okok miatt – nagypénteken alig képzelhető el. Lehetséges, hogy a B jel alatt közölt hitvitázó drámát nagycsütörtökön vagy úrnapján mutatták be, a másolóknak azonban erről már nem voltak információik.

Az oltáriszentségről szóló vitában az angyalok vesznek részt. Az angyalok nevet nem, csak sor-

számot kaptak. Kétségtelen, hogy a passiójátékban is megtalálhatók a névvel nem, csak a sorszámmal ellátott angyalok.

A darab második fele (6B) *statiokra* oszlik. Furcsa, hogy a passióban scenaknak nevezi a szerző a jeleneteket, a hitvitában meg *stationak*, holott ezt pontosan fordítva képzelné el az ember, hiszen a stációjárás hagyománya elsősorban nagypéntekhez kötődik.

A meglehetősen gyenge versekben kifejtett, igen bonyolult tétel a kenyér és bor színe alatti átváltozást taglalja, s azt hangsúlyozza, hogy az átváltozás nem jelképes, hanem valósággal végbemegy. Nem tudjuk, miért tartotta fontosnak a szerző a nagyközönség előtt e bonyolult teológiai tétel taglását nagycsüörtök után vagy több héttel úrnapja előtt nagypénteken.

A zavart a másoló itt-ott felfedezhető hanyagsága is okozhatta. 1726-ban Balázs Antal csíksomlyói ferences ellen, aki a gimnáziumban a retorikát tanította, egy kisebbszzerű színmű miatt panaszt emeltek. (Pintér 1993, 115.) S erre a házfőnök vagy a tartományfőnök úgy rendelkezett, hogy valamennyi drámát, amit Csíksomlyón eddig egyáltalán előadtak, egy erre a célra rendszeresített, üres lapokkal teli kötetbe kell bemásolni. Ezt a feladatot, tudniillik több dráma bemásolását minden bizonynyal növendékre bízta, akik azonban nem dolgozhattak túlságosan lelkiismeretesen, vagy nagyon gyorsan akarták befejezni a másolást. Erre vonatkozóan kiváló bizonyíték, hogy a B jellel ellátott, s négy statióba osztott darabot a másoló a negyedik statióval kezdte, s csak utána másolta be az első három statiót. Valaki ellenőrizhette munkáját, s felfedezte, hogy a másoló három scenat kihagyott a másolásból. Többször előfordult az is, hogy a gyors másolás következtében néhányszor nem másolta be a szükséges szerepnevet. Nem írta fel a prólógusnak vélt szöveg fölé sem a prologus címet. Péter harmadszori tagadása után feljegyzí ugyan a margóra a *Ky kyrilli szót*, a kakas hangját utánozva, de ezt nem valószínű, hogy az eredeti szövegben olvasta volna. Hiszen az akkor is, később is közismert lehetett, hogy a kakas hangjának utánzása mosolyt vagy nevetést vált ki. Valamennyi hanyagsága, lelkiismeretlensége között a legfeltűnőbb, hogy Jézus szava: *Szomjuhozom* mellé a margóra a tréfa kedvéért odaírta: *Igen jó italt*. Ez a tény manapság is a téma megszenteltetését jelentené. A 4. statio végén, az ezt követő első scena előtt a margón az alábbi megjegyzés olvasható: *Revertantur duo folia*. (Lapozzon vissza két lapot!) Ez a megjegyzés ugyanattól a kéztől származik, amely az egész drámát másolta. Vagy rájött a másoló, hogy mit hagyott ki, vagy a magiszter utasította, hogy a kihagyott lapok másolását is pótolja. A tény az, hogy a nagy kapkodásban a három scenat vagy elfelejtette, vagy nem akarta bemásolni. Ilyen hibát másoláskor általában nem szoktak elkövetni scriptorok.

A DRÁMA KÉT RÉSZÉNEK RÖVID TARTALMA:

6A JÁTÉK AZ ISTENI IRGALOMRÓL ÉS IGAZSÁGRÓL

SCENA 1

Az Atyaisten hosszú monológban arról elmélkedik, hogy ő teremtette az embert, azaz Ádámot, aki azonban hálátlan és bűnösen él. Justitia azt szorgalmazza, hogy az Isten szánja meg ugyan az embert, de bűneiért igazságosan büntesse is meg. Isten megadja a szót Misericordiának is, aki viszont inkább mélységes kegyet és megbocsátást vár, mint igazságos büntetést. Isten inkább a Misericordiára hallgat: előhívja az őszövetési atyákat, s külön-külön mindegyik véleményét kikéri.

SCENA 2

Ádám megjelenik, s Isten parancsára szánja vétkeit. Azt kéri Istentől, hogy Fiát küldje le a földre az emberiség megváltására. Káin bátyját vádolja, hiszen az ő áldozata nem tiszta szeretetből született, azért nem fogadta el az Úr. Ezért a Fiúisten – éppen úgy, mint Ábel – szenvedjen, és haljon meg ártatlanul.

SCENA 3

Justinus Judex meghallgatja Misericordiát is, aki irgalmasságot tanácsol, Justitia pedig azt javasolja, hogy hívják elő Mózeset, s ő válaszoljon, mit kell tenni az emberiséggel. Mózes emlékezteti az Atyát, hogy vándorlásuk során, amikor a nép ellene támadott, hányszor segítette meg, s amikor amalekiták fegyverüket a zsidók ellen fogták, akkor is segítette őket. Mózes is kéri tehát az Istent, hogy mentse meg a népet úgy, mint az amalekiták ellen. Egyiptomi József ugyancsak azt kéri, hogy Isten küldje le a Fiút, aki szenvedésével és halálával váltsa meg az embereket. Előhívják Illést, Mikeást, Dávidot, Jeremiást, Jóbót, Jákobot, Jónást, Ábrahámot, s mindegyik kéri az Istent, hogy küldje le Jézust a földre emberiség megváltására.

SCENA 4

Deus tudatja Jézussal, hogy a földre kell mennie, s az emberi nemért szenvednie kell, és meg kell halnia. A jelenet Justitia és az Isten párbeszédével kezdődik, majd megjelennek Paulus, Mathaeus, Joannes, aki azt kéri az Istentől, hogy Jézus jöjjön le a földre, s vállalja a szenvedést és a halált.

SCENA 5

Justitia sajnálja Jézust, hogy az emberek bűnei miatt nem az embereknek, hanem Jézusnak kell bűnhődnie: monológjában hívja a meggyógyított betegeket, a feltámasztott halottakat, hogy legalább ők szánakozzanak az irgalmas Jézuson, hiszen az irigység miatt nem illik Jézusnak rút halálra menni.

SCENA 7

Az újszövetségi szenvedéstörténetek tömör összefoglalása ez a jelenet. Kezdődik az nagycsütörtöki utolsó vacsorával, majd ezt a jelenetet az alábbiak követik: a főpapok tárgyalása, az Olajfák hegye, Jézus elfogatása, Péter tagadása, a hamis tanúk állítása, Pilátus kihallgatása, kereszthordozás, Cirenei Simon segít vinni a keresztfát, Jézus a két lator között a Kálvária hegyén, majd Arimateai József leveszi a halott Jézust a keresztről.

6B AZ ANGYALOK VITÁJA AZ OLTÁRISZENTSÉGBEN VALÓSÁGOSAN JELENLÉVŐ KRISZTUSRÓL

STATIO 1

Isten megteremtette az embert: agyagból formálta meg Ádámot, s lelket lehelt belé. Mózes vezette ki a zsidókat Egyiptom földjéről, s az ő kérésére választotta Isten ketté a tenger vizét, hogy a zsidók száraz lábbal menekülhessenek a fára serege elől. Leküldte Isten Jézus Krisztust erre a földre, hogy megváltsa halálával az emberiséget. Jézusban két természet volt: egy emberi és egy isteni. Emberségét és istenségét Jézus a kenyér és bor színébe rejtette el. A kenyér és a bor Krisztus teste és vére.

STATIO 2

Az oltáriszentségről szól bölcs Salamon, erről énekel zsoltárában Dávid. Ennek előképe a vándorló zsidók számára az égből hulló manna. Szent Pál állítja, hogy Krisztus véré és testét senki nem veheti méltatlanul magához. Szent János evangélista is állítja, hogy aki Krisztus testét és véré magához veszi, nem hal meg örökké. Ezt állítja Máté evangélista is, hogy Krisztus teste és vére a mi üdvösségünket szolgálja. A tábor hegyén az Atyaisten is igazolta, hogy ebben a két színben az Isten maga mutatta meg felséges erejét.

STATIO 3

A négy evangélista és Szent Pál is tanúsítják, hogy a kenyér és bor Krisztus valóságos teste és vére. S mert Jézus ezt ránk hagyta, ezzel is bizonyította, hogy ő valóságosan az Atyaisten fia. S ennek az ó- és újszövetségben Isten számtalan jelét adta. Szent Máté arra figyelmeztet, hogy lesznek anti-krisztusok, akiknek céljuk az, hogy az embert kárhózatba taszítsák.

STATIO 4

Az angyalok ezek után észérvekkel bizonyítják azt, hogy Krisztus teste és vére a reánk hagyott Eucharisztiaiban valóságosan jelen van.

ELŐADÁS

A nagypénteki dráma (6A) első hat jelenete csak a mennyei pört adja elő, a szenvedéstörténetet a hetedik jelenet tárgyalja. Míg az előbbi hat scena színre vitele nem jelentett különösebb nehézséget, annál több gondot okozhatott a hetedik scena, ahol több színhely, több szereplő jelenik meg, s egy scenán belül is gyakran váltják egymást a szereplők. Az első hat scenában megjelenő ószövetségi személyek amellett döntenek, hogy Jézusnak vállalnia kell a megkínzást, a kereszthalált. Nyilvánvaló, hogy ezek a személyek olyan jelmezben, olyan kellékekkel jelenhettek meg, amely szavaikkal összhangban van. A hetedik scenában már Jézus korabeli jelmezekben kellett a szereplőknek megjelenniük. A színhelyek is újszövetségiiek. Az Olajfák hegyének, az utolsó vacsora termék, a főpapok hivatali helységeinek, Pilátus és Heródes palotáinak színhelyeire kell a nézőket a rendezőnek elvezetnie. Egy helyre beírja a másoló, hogy a Krisztust gúnyoló Júdás és az ördögök helyett egy zsidó csúfolja Jézust. Jézusnak segít Cirénei Simon is, tehát a kereszthordozás is része a játéknak.

A dráma zenei anyagával Kővári Réka foglalkozott (Kővári 2009; Kővári 2007b). A hetedik scena végén hangzik fel a *Vexilla regis prodeunt* – Királyi zászlók lobognak kezdetű himnusz. A drámában csak egy-egy strófát énekelnek, először magyarul (Királyi zászlók lobognak, / Fenylik titka kereszt fának, / Kin az elet meg öletik, / S, halálával eztet nyeri), majd latinul (*Vexilla Regis prodeunt / Fulget crucis misterium, / Qua vita mortem pertulit / Et morti vitam proferet.*). Kővári Réka több elképzelést is felvázol azzal a ténnyel kapcsolatban, hogy az előadásban az ének mindkét nyelven szerepel, de csak egy-egy szakasszal (Kővári 2009):

- 1) vagy úgy énekeltek, ahogyan a szövegben olvasható,
- 2) vagy a színpadra állítóra volt bízva, hogy e közismert liturgikus tétel (mely egyébként a zsolozsmában a Tempore Passionis-nak, a Szervedés Idejének éneke, vagyis nagybőjt V. vasárnapjától Nagyszerdáig a vesperás himnusza, másodlagosan pedig a nagypénteki liturgiában a kereszt előtti hódolat közben énekelhető) milyen nyelven és hány versszakkal hangozzék fel – immár a paraliturgiában – egy harmadik időpontban és szituációban.

De elképzelhető, hogy

- 3) a templomi gyakorlatból mindenki által ismert éneket a hallgatóság soraiban is énekeltek. Kővári a latin strófa alapján bizonyítja, hogy e liturgikus tétel – mely végigvonul mind latinul, mind magyarul a Kájoni *Cantionale* kiadásain (Latinul: Kájoni 1676, 187. = Domokos 1979, 217. sz.; Kájoni 1719, 141; Kájoni 1805. Cer, 18. Magyarul: Kájoni 1676, 187. = Domokos 1979, 218. sz.;

Kájoni 1719, 141; *Kájoni* 1805, 161; *Kájoni* 1921, 179. sz.) – a jelen passiójátékba az 1719-es második kiadásból került, ahol kissé megváltozott a szövege, bár a drámában az utolsó szó átköltésével megtörték a rímelést: a latin szakasz zárszava a drámában „proferet”, míg az utolsó szó a *Kájoni Cantionale* 1719-es második kiadása szerint helyesen: „protulit”. Magyar fordítása az 1805-ös harmadik kiadásban változik meg lényegesen. A csíkkarcfalvi gyűjtésből származó, magyar szövegű, két versszakos ének a *Cantionale* 1921-es negyedik kiadásában szereplő szövegalakot hordozza, mely forrásként *Kájoni* 1676-os énekeskönyvét jelöli meg, azonban szövege a korábbi kiadások ötvözete.

Ve - xil - la Re - gis prod - e - unt,
 ful - get cru - cis my - ste - ri - um
 quo car - ne car - nis Con - di - tor
 sus - pen - - - sus est pa - ti - bu - lo.

Liber Usualis 511.

SZERZŐ, SZÍNRE VIVŐ

A másoló nem jegyezte fel, mert talán nem is tudhatta, hogy melyik osztály adta elő ezt a drámát, így még következtetni sem lehet arra, hogy kinek a rendezésében került színre ez a darab, s így arra sem következtethetünk, hogy ki írta. *Fülöp* Árpád névsora szerint (1897, 12.) a felső és közép nyelvtani osztályok tanára 1727–29 között Veres György Lajos volt (lásd kötetünk következő drámáját), a jelen kézírathoz azonban – mely két szöveget és ezzel két külön előadási időpontot jelent ugyanabban az évben – helyesebbnek láttuk, ha a túl sok bizonytalanság miatt, nem kötjük a nevét. A szerző és a rendező tehát ismeretlen.

FORRÁS

A szerző forrásjelzetet keveset használ, olykor előfordul azonban, hogy a forrást versbe foglalva árulja el. Ezek s az utána keresett források alapján állíthatjuk, hogy az ismeretlen szerző elsődleges forrása az Ószövetség és az Újszövetség, s mindkettőnek nagyon sok könyvét használja.

Másként kell értékelnünk a B jelű drámát, amely az oltáriszentségről szól, ahol viszont mindent érvet felhasznál a szerző az oltáriszentségben valóságosan jelenlévő Krisztusról, amit az Ó- és Újszövetségben vagy a patológiai könyvekben olvasott és tanult. Az azonosított forrásokra a tárgyi és nyelvi magyarázatainkban utalunk.

Parlando ♩ = cca 88

1. Ki - rá - lyi zász - lók lo - bog - nak,
2. Vér - rel, víz - zel folyt ol - da - la,

Fény - lik tit - ka ke - reszt - fá - nak,
Mín meg - se - be - sí - tett va - la

Minn az é - let meg - ő - le - tett,
Bű - ne - ink é - les dár - dá - ja.

Ha - lá - lá - val nyert é - le - tet.
Így mo - so - gat an - nak ár - ja.

Mészáros Józsefné (78 éves), *Csikkarcfalva* (Csík).

Gyűjtötte: Sárosi Bálint, Dobszay László 1967. július. Lejegyezte: Dobszay László.

Jelzet: AP 6574d.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

Az egész darab és minden utasítás, megjegyzés egy kéztől származik. Az írásképből sejteni lehet, hogy a másoló nagyon sietett a munkával és nagyon gyorsan be akarta a másolást fejezni. Az *ly*, *gy*, *ny* sokszor *lj*-nek, *gj*-nek *nj*-nek is olvasható.

A 757. laptól az *ö* és az *ü* betű ékezetét fölé írt *e* vel jelöli; minden ilyen jelölés helyett a mai helyesírás szerint *ő* vagy *ű*, illetve *ü* vagy *ű* betűt írtunk. A két utolsó kézirattoldal (776–777.) másolója kizárólag *ő* és *ű* jeleket alkalmaz, ezeket megtartottuk az átírásban. A szerepnevek között a másoló változtatja *Christus* és a *Jesus* névalakokat, mi jelölés nélkül egységesen a *Jesus* alakot választottuk. A *Homo Reus* szerepnevet *Ádámra* változtattuk. A kézirat másolója következetlen a latin helyesírásban is: a *Judeus*, *Judei* alakokat egységesen és a javítás jelölése nélkül *Judaeus*, *Judaei* formában hoztuk. A másoló néha az egyes versszakok közé is őrszót ír, ezeket jelölés nélkül elhagytuk.

Krisztus szövege nem mindenütt verses, hanem többször próza. *Justitia* néhány szövege is próza. Néha magyar nyelvű illetve a latin mellett magyar fordításban is megjelenik a szerzői utasítás.

Jelölés nélkül feloldottuk az alábbi rövidítéseket: *Xtus* = *Christus*. *Sz.* = *szent*, *ugymōd* = *ugy-mond*.

Dupla kettősbetű jelzése a betű fölötti vonallal pl. szűnnyél, elkanyarított *k* a szövegén: *knak*, *knek* olvastuk.

6A

- 1 *fuvárlam* = fújám
 2 *elytet* = életét
 3 *kezzed* = kezdjed
 4 *garlosággal* = gyarlósággal
 5 *Kűs* = kis
 6 *balbatagság* = balgatagság
 7 *latriát* = latorságot, becstelenséget
 8 *kej* = kelj
 9 *busz* = bús
 10 *melly fuaszkodással* = mély fohászodással
 11 *nam* = hiszen
 12 *szent Matenal* = Mt 3, 1–3.
 13 *Izaianal is ... meg vagyon irva* = Iz. 7, 14; Iz 40, 3.
 14 *lén* = lőn, lett, volt [Lásd még a versszak következő három sorát.]
 15 *vaxola* = voksola, szavaza
 16 Szám 21, 1–9.
 17 *amalecizíták* = amalekíták Vö. Kiv 17, 8–16.
 18 *Justitia alterius* = a másiknak azaz Ádámnak a Justitiája
 19 *Vaxotokat* = voksotokat, véleményeteket
 20 *Onias summus sacerdotum* – *Oniás főpap* = több zsidó főpap neve. Az első kb. Kr.e. 300 körül ismeretes. 1Mak. 12,7.
 21 *Appolloniustol* = tarzuszi Menszteus fia, Kr. e. 187–175 között Cölesziria és Fönícia helytartója, megszenteltelentette a jeruzsálemi templomot. (2 Mak 4,4, 3,5–7, 4, 21.)
 22 *Joseph* = Egyiptomi József, Történetét lásd Ter. 37–46.
 23 Zak 11, 12.
 24 2Sám 20,7–13
 25 1.Kir 22,24.
 26 *Málkusnak* = Jn 18,10; Mt 26,51; Lk 22, 51
 27 Bír 16, 21.
 28 *danavaszonnyal* = feltehetőleg durva, vastag vászonnal
 29 1.Sám. 21, 12–16.
 30 Jer, 37, 15–16.
 31 *főkelj* = fekély
 32 Jób 1–2.
 33 Ter. 32, 10–11.
 34 *Czedron* = Kidron, Kedron völgy és patak a getszemáni kert és Jeruzsálem között
 35 *lek* = valék, voltam
 36 *vin* = visz
 37 *lakadoz* = lankadoz
 38 *solgat* = zsoldját
 39 Mt 11, 28.
 40 *ormojja* = orma, teteje, itt alja
 41 Jn 11, 17–47.
 42 *begessegbe* = békességbe
 43 Mt. 8, 20; Lk. 9, 58
 44 *pro betegh* = nem értelmezhető
 45 Job 35, 21.
 46 *Publicanusokkal* = vámosokkal, adószedőkkel
 47 *Monárkának* = monarchának
 48 Zsolt 37, 18.
 49 Zsolt 128, 3.

50 *Úr dolgának* = jobbágyi szolgáltatásoknak
51 *Va* = Vah, jaj. (héber indulatszó: Mt 27, 40.)

6B

- 1 *fuvárlá* = fuvallá, lehelte
- 2 Kiv. 17, 4–7
- 3 Ps. 22, 5.
- 4 Jel. 2, 17
- 5 *fuvárlatta* = sugalmazta
- 6 Jn. 6, 49–55.
- 7 Mt. 26, 27–29.
- 8 Mt. 26, 26–29.
- 9 *kafarneitákal* = Kafarnaum várost Jézus megátkozta
- 10 *saduceusokkal* = a főpapok pártján lévőkkel

UNKNOWN AUTHOR

(A) A PLAY ON GOD'S MERCY AND TRUTH

Csíksomlyó, 1727

(B) THE DEBATE OF ANGELS ABOUT CHRIST BEING ACTUALLY PRESENT
IN THE EUCHARIST

Csíksomlyó, March 11th, 1727

ESSENTIAL DATA

Manuscript: *Liber exhibens actiones parascevicas...*, 745–77.

The manuscript contains two plays with several scenes, which probably were performed together. The first (A) is a passion-play with seven *scenas*, the second one (B) is a polemic drama with four *statio*s.

The short content of Play A:

A Play on God's Mercy and Truth

SCENA 1

God the Father contemplates in a long monologue that He had created Man, i.e. Adam, but Man is ungrateful and lives in sin. Justitia insists that God should pity Man but at the same time should punish him equitably. God lets Misericordia speak as well, but she expects deep benevolence and forgiveness instead of just punishment. God takes Misericordia's advice: calls for the Forefathers in the Old Testament, and asks for their opinion one by one.

SCENA 2

Adam appears, and by God's command he repents his faults. He asks God to send His Son down to Earth for the salvation of mankind. Cain accuses his brother, since God refused his offering because it lacked true love. Because of that God the Son should – as Abel did – suffer and die innocently.

SCENA 3

Justinus Judex listens to Misericordia as well who recommends clemency, however Justitia advises that they should call for Moses, and ask him to tell what should be done with mankind. Moses reminds the Lord that in cases when the people turned against Moses, He helped Moses out many times, and God also helped the Jews when the Amalekites attacked them with weapons. Moses thus begs God to save his people now, as he saved them from the Amalekites. Joseph of Egypt also requests that God should send His Son to redeem mankind with His suffering and death. Then they call for Elijah,

Micah, David, Jeremiah, Job, Jacob, Jonas, and Abraham, and all of them ask God to send Jesus to Earth for the redemption of mankind.

SCENA 4

Deus tells Jesus that he should descend to earth and suffer for mankind and die. The scene starts with the dialogue between Justitia and God, then Paulus, Mathaeus, Joannes [Evangelists] appear and request that God send Jesus down to Earth and make him undertake suffering and death.

SCENA 5

Justitia feels pity for Jesus because Jesus has to suffer for the sins of mankind not men: in her monologue she calls for those Jesus healed and the resurrected dead, let at least them commiserate with the compassionate Jesus, for she thinks it is undue that Jesus is sent to ugly death because of jealousy.

SCENA 7

This scene offers a compendium of the passion story from the New Testament. It starts with the Last Supper on Holy Thursday, then come the followings: conference of the high-priests; Jesus on the Mount of Olives; the arrest of Jesus; Peter's denial; producing false witnesses; interrogation by Pilate; Road to Calvary; Simon of Cyrene helps Jesus with the cross; Jesus on Calvary between the two thieves; Joseph of Arimathea removes Jesus' body from the cross.

The short content of play B:

The debate of angels about Christ being actually present in the Eucharist

STATIO 1

God created man: he formed Adam from mud, and breathed spirit in him. Moses was the man who led the Jews out of the land of Egypt, and God separated the water of the sea on his request in order the Jews may escape the army of the Pharaoh through the sea dry-footed. God has sent Jesus Christ to this earth to redeem mankind by his death. Jesus had two natures: divine and human. Jesus disguised his divine and human nature in the bread and the wine of the Eucharist – his body is the bread, his blood is the wine.

STATIO 2

The Eucharist is treated by Solomon the Wise, and David sings in a psalm about it. Its prefiguration is the manna falling from Heaven. Saint Paul declares that nobody should be unworthy when taking Christ's body and blood. Saint John the Evangelist says, too, that one who takes Christ's body and blood does not die for ever. Matthew also declares that Christ's body and blood serves our salvation. Even God the Father demonstrated on mount Tabor that these two kinds of the communion were used by God to prove his superb power.

STATIO 3

The four Evangelists and Saint Paul attest the bread and wine are the actual body and blood of Christ. And since Jesus left this onto us He proved by this that He is truly the Son of God the Father. God has given a number of proofs of this in both the Old and the New Testaments. Matthew calls the attention to Antichrists to come who will aim to bring damnation to man.

STATIO 4

After these Angels present a logical argument that Christ's body and blood are actually present in the Eucharist he left onto us.

AUTHOR

The author is unknown, but it is feasible that he was György Lajos Veres (1716–1763), a teacher of the grammar classes.

PERFORMANCE

We have no data about the performance.

It is probable that Play A about the Passion of Christ was performed on Good Friday.

Since tradition holds that Jesus has established Eucharist on Holy Thursday, Play B is inconceivable to be presented on Good Friday, it might have taken place either on Holy Thursday or on Corpus Christi Thursday.

Réka Kővári discussed the musical material of this play. At the end of Scena 7 resounds the hymn *Vexilla regis prodeunt*. Only one stanza can be heard during the performance but in two languages, first in Hungarian, then in Latin. It is possible that the audience also sang this well-known song. (The Latin version can be found in *Kájoni* 1676, 187=*Domokos* 1979, Nr. 217; *Kájoni* 1719, 141; *Kájoni* 1805, Cer, 18. In Hungarian: *Kájoni* 1676, 187=*Domokos* 1979, Nr. 218; *Kájoni* 1719, 141; *Kájoni* 1805, 161; *Kájoni* 1921, Nr. 179.)

For scores see:

1. *Liber Usualis* 511.
2. Mészáros Józsefné... AP 6574d.

VERES GYÖRGY LAJOS (?)

DÁVID GYŐZELME GÓLIÁTION, AZAZ:
DÁVID FIÁNAK, JÉZUSNAK DIADALA

Csiksomlyó 1729. április 3. feketevasárnap

[SZEREPEK:

CHRISTUS
TENTATOR (DIABOLUS)
ANGELUS
PETRUS
ADOLESCENS
SAUL
SÁMUEL
CUNEUS PROPHETARUM
PROPHETA
PUERI HAEBRORUM
CIVES
PHARISEI
TURBA
GOLIAT
TRIBUNUS
DAVID ADOLESCENS
SERVUS PONTIFICIS
ANNAS
CONSILIARIUS PRIMUS
CONSILIARIUS SECUNDUS
CONSILIARIUS TERTIUS
CONSILIARIUS QUARTUS
CONSILIARIUS QUINTUS
CONSILIARIUS SEXTUS
CAIPHAS
ZYPHAEI
PRODITOR SECUNDUS
ABISAI
DAVID SENIOR
ACHÁB
NABOTH
JESABEL
PRAETOR IZRAELITA
NOTARIUS JEZRAELITA
TESTES FALSI
ABSOLON
EPHEBUS
KUSSAI
ACHITOPHEL
DIABOLUS SECUNDUS
JUDAS
DIABOLUS PRIMUS
ANCILLA
SERVI
SÁTRAPHA PRIMUS
SÁTRAPHA SECUNDUS
SÁTRAPHA TERTIUS
DARIUS

DANIEL
MEDUS
MINISTER
PILÁTUS
MILITES
JONATÁS
DAVID
CAMERARIUS ACHIS
ACHIS
DECURIO
HERODES
NUNCIUS
UNUS EX AMICIS REGIS
AMICUS SECUNDUS
ETHAI
SEMEI
LICTOR PRIMUS
SIGNIFER
LICTOR TERTIUS
LICTOR QUARTUS
LICTOR QUINTUS MARCUS
LICTOR SEXTUS
LICTOR SEPTIMUS
SIMON
FIDELES ANIMAE
LICTOR OCTAVUS
FABER
FABER PRIMUS
FABER SECUNDUS
LICTOR NONUS
LICTOR DECIMUS
LICTOR UNDECIMUS
LICTOR DUODECIMUS
LICTOR TERTIADECIMUS
JOSEPH EX ARIMETHIA
LATRO PERVERSUS
LATRO CONVERSUS
MARIA]

Triumphus Filij David Jesu A Nazareth de Goliatho infernali reportatus per
David Patrem suum praefiguratus populo Dominicæ Passionis devoto.
Anno post Triumphum istum 1729.

PROLOGUS

A keresztyen hivek s. aitasos lelkek be vett szokasa szerint
Menyit Christus urunk, mi kegyes orvosunk szenvedet az emberert,
Hogy a' kálvárián, keresztnek oltaran érte adna szent lelkét.

5 Miis azon légyünk vekony tehetségünk a' mennyire engedi,^a
Mikeppen rendesen egy nehany versekben ki tehessük, mind rendi.^b

Ne várjatok azért egyebet más félét, csak Jesus mit szenvedett.^c
Nincs itt bolondsagnak, helye a' trefanak, felre tettük ezeket.
Hanem a' keresztre, te üdvözítődre vessed inkább szemedet.

10 Nem is kel ráritas, mert ez tsak Vanitás, szükség inkább zokogas.^{d, 1}
Oda a' vigaság, mert az egész Világ kesereg a' Menyország.
Csak a' Szent Irásban egy néhány példában a' mi lehet tanuság:

Amellett maradunk, s. többet nem akarunk, nem is szabad mivelni.
Mert a' Szent Iras is más keppen szérent is nem szokott tanítani,
Négy Evangyelistak, s. erről a' Szent Atyák egyet szoktak erteni.^e

15 Tehát actionknak és devotionknak e' leszen summája:^f
Szent David Propheta s. Izraél királyja a' mikeppen példázza,
Ugy Davidnak Fia: az áldott Messiás leszen dolgunknak czéllya.

20 De minek előtte David képzésére terjeszszük értelmünket,
Kristusnak bőjtére és kesírtire fordicsuk szemeinket,²
Jesusnak pediglen szép feleletére nyissuk meg füleinket.

El vitetett vala, Szent Máte mind írja, Ur Jesus a' pusztában,
Hogy meg késértetnék es meg próbáltatnék ő hatalmasságában.
De az alnoksága, Ördög gonossága otton marada porban.

a légyünk tehetségünk [Értelemszerűen javítottuk.]

b kitehessuk [Értelemszerűen javítottuk.]

c felet [Értelemszerűen javítottuk.]

d szükség [Értelemszerűen javítottuk.]

e Evangye-<s>listák [Ráírással javítva.]

f actioknak devotioknak [Értelemszerűen javítottuk.]

25 Azutan pediglen hogy Jerusalemben Idvözöttök fel méne,
A Tanyitvanyinak és Apostolinak e' szerent jövendöle,
Hogy ott el adatnék és fel feszítették, meg is halna végtére.^a

Ezt halván Szent Péter, mint jo vitez ember azt feleli Kristusnak:
Uram, e' nem leszen, ha csak öröm leszen, a' mig élek, nem hagylok.^b
De ott is az Ura ötöt meg csufollya és nevezi sátánnak.

30 Itten egy Iffiuinak nagy gazdagsagarol Kristus Urunkhosz:
Akarván meg tudni, mind kel üdvözülni, fog ily difficultáshoz,^{c, 3}
De Kristusnak szava es tanács adasa nem igen fér gyomrahoz.

Mely dolog pediglen a' Jerusalemben jövetelét példázza.^d
Sault a' számáristálok keresesi vitték a' királyságra,^e
35 Kristus nagy pompáson ülven a' számaron mongyák David fiának.

Kinek Hozzannát midön a' Nép kiált, lesz Izrael királya,
De mind hogy a' Világ nagy alhatatlanság, mást gondol harmad napra.
A kit oly pompával és szép ének szokkal vittek a' királyságra:
Ma sok szidalmakkal, számtalan kinokkal emelnek keresztfára.

40 Példait is Saul, a' ki halta távul Dávidnak dicsiretét,^f
Jollehet Saulnak veje a' királynak volna, De irigységért^g
Ellenne gerjeszte, vesztését keresé, holtaiglan üldözé.^h

Jaj, az irigy sidok halván, ezenen mind meg haborodának,ⁱ
45 Jesusra mindégig a' kicsintől nagyig őszve Conspiralanak.^{j, 4}
Mi képpen kezekre kaphatnák, ezekre tanacsokat tartanak.^k

Az hamis kalmárnak, árulo Judásnak dolgát a' mi illeti:
Ziphnek a' lakosi, Dávid aruloi vilagoson peldai.⁵

Kik mind szinten Judas és pártot ütő társ, Daviddal ugy bantanak.^l
50 Saul gratiáját s. várva ajándékat, nekie hirt adtanak.⁶
Magog határában, Ziphnek pusztájában hol van helye Davidnak.⁷

a adatnak feszítettnek [Értelemszerűen javítottuk.]

b [Az öröm szó helyes olvasata valószínűleg: öröm.]

c A arván udvözülni [Értelemszerűen javítottuk.]

d jövetelét [Értelemszerűen javítottuk.]

e számárisalok [Értelemszerűen javítottuk.]

f halta [Értelemszerűen javítottuk.]

g irigységet [Értelemszerűen javítottuk.]

h vesztését üldöze [Értelemszerűen javítottuk.]

i halván [Értelemszerűen javítottuk.]

j nagy [Értelemszerűen javítottuk.]

k kaphatnak tartak [Értelemszerűen javítottuk.]

l ütő [Értelemszerűen javítottuk.]

Jesabel tanui s Nabot ellenségei példázzák a papokat,⁸
A kik tanusagra s hamis bizonyosságra fogadtrak árulokot.^a
Hogy illy bizottsággal s forralt álnoksággal el vesztenék Nabothot.^b

55 Így a sido papok és fariséusok Kristus el vesztésére
Sok hamis tudokot, s hamis férfiakot Keresztyének vérére,^c
Hogy ártatlan Jesust, mint valami reust, tehetnék a' keresztre.⁹

Achithofel gongya s fel akasztására Judasnak szép példája,¹⁰
Kit látván, hogy voksa és okos tánácsa helybe hagyva nem volna,^d
Igen meg busula, tört vete nyakára, kőte akasztófára.

60 Dárius jelenti: Pilátus törvényi mi képpen mentek veghez,¹¹
Ki is a' Persáknak, gonosz satrapháknak hajolván kérésekre,^{e, 12}
Noha mint kételen, a' Daniel ellen fogott hamis törvényhez.^f

65 A szerent Pilatus, hogy a' sido stratus, kéréset bé töltené,¹³
Félvén árulástol, ne hogy a Csaszártól valami kárt szenvedne,^g
Sidoknak kedvére hamis törvent töve Kristusnak vérére.¹⁴

Achinas pediglen David király ellen osztoba gondolatya¹⁵
Jelenti: Hérodés miképpen sergével a' Kristust meg csufolta.
Davidnak futása s *Ethainak* dolga szolgál szokott czéllunkra.^{h, 16}

70 *Ethai* hogy eljött, volt csak az nap előtt, ma pedig van futása.ⁱ
Kristus őtt Nap előtt Jerusalembé jött, és ma mégyen halálra.
Dávid bujdosása és *Semei* gázsaga jelenti, hogy mikeppen: ^{j, 17}

Semei Dávidra kőveket hány vala, s. forrasztá rut beszédét,^k
Így a gonosz sido, ártatlan Vér szipo Kristust mikor keresztre,
Golgota hegyere s a fel feszítésre e' szerent mivelte véle:

75 Kővek helyt botokkal, s. fertermes szitkokkal az utzákon terhelte.
E szerent azért ma nem mind comedija lesz munkánk folytására,
Kit meg magyarázni és ki terjeszteni akartunk nem hejában.

a fogada arulokot [Értelemszerűen javítottuk.]

b elvesztene [Értelemszerűen javítottuk.]

c veréré [Értelemszerűen javítottuk.]

d vagyva [Értelemszerűen javítottuk.]

e keresekre [Értelemszerűen javítottuk.]

f kételen [Értelemszerűen javítottuk.]

g kart [Értelemszerűen javítottuk.]

h Petainak [Értelemszerűen javítottuk.]

i Detai [Értelemszerűen javítottuk.]

j Semely [Értelemszerűen javítottuk. A nevet egységesítettük.]

k Szemei [A nevet egységesítettük.]

Hogy így akár ki láttya, könnyebben meg fogassa, mit jelent a figurra.^{a, 18}
Isten hírével azért hozzá fogunk e' szerént, s. kivanunk figyelmeztést.
80 Kristus K in szenvedésén, s. sirván magatok vétken tölcse minden idejét.

SCENA PRIMA

(*Tentatio Christi in Deserto.*)

CHRISTUS

Látván, hogy már a' szép Paradicsom kerte
Helyben bünös ember vala helyesztetve,
Mivel hogy a' tiltott gyümölcsöt meg ötte,
Már mar pusztajában nincs a' ki melléje.^b

85 De mint eszre veszem, ez az egész világ,
Akár merre mennyek, eppencsak pusztaság,
Mert ki vagattatott onnan az igazság,
Es be plantaltatott számtalan hamisság.

90 Erre nevezve jöttem Atyám irgalmából,
Hogy valami keppen abból az átokból
Tisztittanám ötöt, a bűnnek sárából,
Bé tölteném lelki gyümölcsöző fákból.

95 Negyvenedik napja, hogy itt a' pusztában
Töltöm az időmöt szörnyű koplalásban,
Mít el vesztett Adám alma kostolásban,
Asztot vissza nyerjem ily szomoruságban.

100 Jól lehet magamnak dolgait mi nézi,
Nincs erre szükségem egek bizonsági,
Mert En hozzám bűnnek lehetetlen férni,
Akartam tsak Világ vitkéért bőjtölteni.

Negyven napja már, mondám, hogy nem ettem,
De bizonságot is mind annyit szenvedtem,
Ejjel nappal tsak a Szent Atyámat kértem,
Hogy jól lagnék ember, tsak azért bőjtöltem.

(*Tentator bis vel ter circumeundo Jesum aggređitur dicens:*)^c

a könnyebben [Értelemszerűen javítottuk.]

b nics [Értelemszerűen javítottuk.]

c [A *ter* szót olvashatatlan rész helyére értelemszerűen illesztettük be.]

TENTATOR (DIABOLUS)^a

105 Csudálkozom rajtad, hogy annyit koplalhacz,
Talam a' Világon kenyeret nem kaphacz?
Higyed ha sokáig a' pusztában maracz,
Ehel is végtére tsak hamar meg halhacz.¹⁹

Vedd bé tanácsomot, és mingyárt jól lakol!
110 A Világ dolgáról miért gondolkodol?
Mert a' te felölled semmit is nem gondol,
Előtt embersége ki nékem nem szolgál.^b

Nem, lehet kécncseis, keveset használ,
Téged pedig mind az égész világ által
115 Hogy bőjtölsz erette, igen meg kábultál,
Bolonság miatta hogy így sonyorkodál.²⁰

Aszt mongyák felölled, hogy Isten Fia vagy,
Kinek Mennyen, földön hatalmassága nagy,
Azért, hogy végtére a porba ne maragy,
120 Végy erőt magadnak, és tovább ne száragy.

Mivel szavaidnak mindenek engednek,
Isten, te körülled heverő köveknek
Parancsold meg, mingyárt kenyerekke léznek,
El bágyatt fogaid hogy meg élegyenek.^c

CHRISTUS

125 Irva vagyok, sátán, hogy nem tsak kenyerral,
Szokott élni ember testi eledellel,
De a' mellett szükség, hogy ha szent igékkel
Ellyen úgy, mint lelki fris elegekkel.

TENTATOR (DIABOLUS)

130 Ha nem kel tanácsom, ehezzél, nem bánom,
Ha Isten Fia vagy, majdon meg próbálom.

(*Hic ducit ipsum supra Templum.*)

^a [E jelenetben a továbbiakban *Diabolus* nevet használ a szerző e szereplőre. A 10. jelenetben fellépő *Diabolus primus* és *secundus* miatt azonban e jelenetben a szerzői utasításban szereplő *Tentator* szerepnévre egységesítettük a *Diabolus* alakot.]

^b [Az *embersége* szó olvasata bizonytalan, ezért a sort sem tudjuk értelmezni.]

^c *élegyenek* [Értelemszerűen javítottuk.]

Ha ugyan Isten vagy, bocsásd alá magad,
Meg parancsólva, hogy a' te Angyalod,^a
Tenyerében tarcson, nételam a' lábad^b
Botollyék a' kőben, s. meg szakagyon nyakad.

CHRISTUS

135 Te kisírtó lélek, talám még nem érted,
Urad s Istenedet hogy ne kesértgessed,^c
Irva vagyon, hogy kel neked azt fel tenned,
S. az én hatalmamra mi gondod te néked.

TENTATOR (DIABOLUS)

140 Látom, tsak az hire, hogy Isten fia vagy,
Azert te hatalmad nem is felette nagy,
Jósz te magos hegyre, töllem el ne maragy,
Félek, hogy leesel, s el törík a' lábad.

145 Nézel Napkeletre, eszakra, Nyugotra,
Valahany országot lathacz, birasodra
Neked adom, hogy ha terdedet meg hajtva,
Imáđandasz engem a' földre borulva.^d

CHRISTUS

150 Meny dolgodra, sátán, tálám nem hallottad,
Isten kívül Terdet senkinek ne hajcsad,
Csak az Teremtődöt, Uradat imagyad,
Őtöt tsak egyedül, mint urat, szolgallyad.

ANGELUS^e

155 Rettenetes dolog a' mellyet szemlélünk,
Szörnyű [...] szemünk,^f
Egy gonosz lelektől hogy a mű Istenünk,^g
Késertést szenvedett, eppen el rémültünk.^h
Nagy felfuvalkodás egy gonosz lelektől,
Hogy mégis nem szűnik ő kevélységétől,
Meg nem emlekezik szám kivetéséről,
Es így gondolkodik ő Teremtőjéről.

a parancsólva [Értelemszerűen javítottuk.]

b tenereben lábád [Értelemszerűen javítottuk.]

c kesérgessed [Értelemszerűen javítottuk.]

d iamamandasz [Értelemszerűen javítottuk.]

e [A szerepnév csak a következő szakasz előtt szerepel, de értelemszerűen itt kezdődik az szövege. Az *Angelus primus* szerepnévből a *primust* elhagytuk, mert több angyal nem szerepel a műben.]

f [Olvashatatlan szövegrész.]

g Istenünk [Értelemszerűen javítottuk.]

h remültünk [Értelemszerűen javítottuk.]

160 Luciper, mikoron látná méltóságát,
Nem tartosztathatta fel fuvalkodását,
Igy folytattya vala az ő gondolattyát,
Hogy az egek fele vinne zoliomát.²¹

165 Altal latván azért Isten gondolattyat,
Meg gátolá mingyart fertelmes szándekat,
Pokol fenekere veté méltóságát,
Im, még is nem hagyta szokott gonosságát.

170 A kit az Angyali tündöklő szép karok,
Dicsőült szenteknek mennyekben táborok,^a
E földön pediglen Császárok s kirallyok,
Áldnak minden féle teremtett állatok:^b

Azt kívánnya ettől az atkozott satán,
Hogy őtöt imádna földre le borulván,
Amik találatnak a' földnek a' hátán,
Azokat örökkül néki agya nyilván.^c

175 Holótt földön s mennyen a mik tanálatnak,
Mindenek altalla régen alkottattak,
Angyali seregek keze által vannak,
Pokloknak mélységi neki szot fogadnak.

180 Hatalmasságáról még is ketelkedik,
Hogy ha Isten Fia, erről kerdeszkedik,
Hogy kőből kenyeret tegyen, vágyodozik,
E világ urával e'ként csufolkodik.

185 Tugya, a pusztában az Izraél népét,
Mi képpen táplálta mannával hiveit,
Vallyon ha akarna, nem tehetne szerit,
Hogy mivel akarna mutatni ékségét.^d

190 Azt gondollya vala atkozott magában,
Hogy nem volna semmi hatalmasságában,
Hát levetné magát vak merő biztában,
Szélyyes e' Világnak lenne csufságában.

a Dicsőült [Értelemszerűen javítottuk.]

b Adnak [Értelemszerűen javítottuk.]

c örokkül [Értelemszerűen javítottuk.]

d ékseget [Értelemszerűen javítottuk.]

De edes Megváltónk, parancsoly mi nekünk,
Menyben és a' földön Te szolgáid vagyunk,
Mindent cselekedni eretted kész vagyunk,
Tenerünkön tartsunk lenni hivatalunk.

SCENA SECUNDA

*(Christus Dominus Jerosolimem ingressus praedicat
Discipulis suis quidquid ibidem passurus sit.)*

CHRISTUS^a

195 Kedves Tanyitványim, vallasztott barátim
Hogy Jerusalemben fel mennyűnk, szándékim,
Holott én szerelmes sido nemzetségim,²²
Ellenem allanak tulajdon vereim.^b

Ottan tölletek is egyedül hagyattam,
200 Egytől közülletek el is arultatom,
Másiktól pediglen majd meg tagattatom,
A' keresztre osztán sentenciáztatom.

(Christus ad Petrum id ipsum repetit:)

Minnnyajan titeket hogy meg rostálhatna,
A gonosz ellenség már régen kivanta,
205 Én pedig éretted Atyámat gyakorta
Kértem, hogy hitedet egészen meg tarcsa.

PETRUS

Uram, izenként is hogy ha darabolnak,
Soha bizony téged én meg nem tagadlak,
Ámbar ha minnyajan tölled el szakadnak,
210 Egyedül tegedet, hid el, el nem hagylak.

CHRISTUS

Sőt azt mondom neked, a' miglen a' kakas
Hármat kukorékol, háromszor meg tagacz,
Álhatat/lanságban, meg ládd, hogy meg tagacz,^c
Csudálkozom rajtad, ily nagyot hogy fogacz.

a [A szerepnevet a szerzői utasítás alapján pótoltuk.]

b Ellenned [Értelemszerűen javítottuk.]

c Álhatlanságban [Értelemszerűen javítottuk.]

215 De annak előtte számtalan szitkokkal
Mocskoltatom, s testem szernyű sok botokkal,
Rongáltatik fejem tövis kóronával,
Győtretek s veretek sok féle szerszámmal.

PETRUS

220 Uram, En Istenem, szerelmes Mesterem,
Hogy így légyen dolgod, holtig nem engedem,
Ki téged elárúl, annak fejét vészem,
Egy szóval melletted ki ontom az vérem.^a

CHRISTUS

225 Aly hátrább, te sátány, miért hogy örökké^b
Botránkosztacz éngem, észre nem veszed e,^c
Hogy nem szolhazz ahoz, a' mi az Istené,
Egyebet mert nem tucz, tsak mi az Embéré.

230 Bizony mondom nektek, hogy a' ki utánnam
Járni akar, s lenni az én tanyitvanyom,
Tagagya meg magát erettem, kívánom,
Vegye fel keresztet, kővesse, jóvallom.

(Accedit Christum Dives Adolescens:)

ADOLESCENS

Uram, ha lehetnék erdemes előtted,
Tellyes szüből én is követnélek téged,
De tudni akarnám, micsodas e' leczked,
A szerént te néked fogadom, engedek.

CHRISTUS

235 Akár ki valoban akar üdvözülni,^d
Kivántatik annak békesegben lenni,
Senkit meg ne ölne s nem paráznalkodni,
Másét nem kapdosni, s nem paráznalkodni.

a verem [Értelemszerűen javítottuk.]

b Aly sátany [Értelemszerűen javítottuk.]

c Botkosztacz [Értelemszerűen javítottuk.]

d akár [Értelemszerűen javítottuk.]

ADOLESCENS

240 Mind ezeket, Uram, eddig meg tartottam,
Senkinek tudtomra soha nem ártottam,
Joszágán senkinek kapkodni nem szoktam,^a
Felebarátomnak vérét nem ontottam.^b

CHRISTUS

245 Mind ezeket, fiam, En nagyra becsüllöm,
Artatlanságodot Egig fel emelem,
De mind azon által a' mint észre Veszem
Még egy vagyon hátra, mellyet kíván lelkem.^c

250 Hogy ha tőkélletes még is akarsz lenni,
Engemet lelkedből ügyekzik követni,
Szükség mindenedet szegényeknek adni,
Semmihez a' földön velem ragaszkodni.

ADOLESCENS

Hogy ezked mivellyem, lehetetlen dolog,²³
Mivel a' szerencse mind szüntelen forog,
Hova fogjak talám, hogyha meg szorulok,
Nékem senki nem ad, ehel is meg halok.

CHRISTUS

255 Könnyebb a' tevének egy kis tőnek fokán
Által menni, hogy sem Menyország kapuján
Bé férni az dusnak, mert a' szive nyilván,
A hol a' kincse van, ott lesz minden órán.

260 Az én Tanyitvánom nem lehet, ki Attyát
El nem hagyja, s Annyát, gyermekeit, Bátyját,
Nénnyét és a hugát, s kedves házastársat,
A' mellett pediglen minden gazdagságát.

a Joságán [Értelemszerűen javítottuk.]

b erem [Értelemszerűen javítottuk.]

c hátra [Értelemszerűen javítottuk.]

FIGURA PRIMA

SCENA TERTIA

(*Christus cum pompa ingreditur Jerosolymam sedens super asinum per Saul Asinas quaerentem et per hoc in Regem inauguratum Saul obviam ARGG.*)^a

SAUL

265 Jonapot, barátom, kérlek, mond meg nékem,
Hol lakik a' láto, mert régen keresem,
Velle beszélleni volna nagy szükségem,
Más képpen szándékom véghez nem vihetem.

SÁMUEL^b

270 Énvagyok a' láto, meny fel ama hegyre,
Mert ma én házamnál megmaracz ebédre,
A mit pedig kívánsz, meg mondom végtére,
Meg nem fogyatkozol én becsületemre.

Amely számárokokat minap el vesztettél,
Azoknak vesztésén ne sokat törögyél,
Mert meg tanáltattak, mostan vadnak, szűnnyel,²⁴
Holnap meg lathatod, bár ne ketelkegyél.

275 Egész Izráelnek mik vadnak hatarán,
Nem lesznek senkié kívül Saul házán,^c
Kit a' nagy Ur Isten királynak vállasztván,
Tett biradalmassá Izrael országán.

SAUL

280 Mi ként lehessen az, holott az én házam^d
Lenni a' leg kisebb nemzetségből tudom,
Atyámnakis hírét nem magasztalhatom,^e
Mert alacson *sorból* származni találom.^f

a [Az ARRG rövidítést nem tudtuk feloldani.]

b Obvius [A szerepnevet egységesítettük.]

c senki e [Értelemszerűen javítottuk.]

d házám [Értelemszerűen javítottuk.]

e híret [Értelemszerűen javítottuk.]

f Mert alacson származni találom. [Értelemszerűen betoldottuk a *sorból* szót.]

SÁMUEL

285 Tud meg aztot, hogy az Istennél
Személy vallogatas nincs, mind az Embernél,^a
Többet ér a' szegeny, hogy ha igazán él,
Gonosz, Istentelen Uri személlyeknel.

(Rursus Samuel ad Saul:)

290 Mond meg a szolgáltnak, halagyon meg minket,
Te pedig kevéssé ály meg, mig az ígét,
Meg mondom tenéked az Isten kezelését^{b, 25}
Az után az Isten vezérel tégedet.

(Hic Samuel sumpto cornu olei perfundit Saul et Regem ungit dicens:)

295 Ma fejedelemmé teged az Ur Isten,
Az ő örökségén én általam fel ken,^c
Hogy az ő népeit legeltetvén szépen,
Diadalmaskogyál az ellenségeken.

Fel kenetelednek pedig királyságra
Fele léssen, midőn talász két férfira,
Hol Beniaminak vagon az határa,^d
Rachelnek pediglen temető Chriptája.

300 Tenéked pediglen e' féléket fognak,
Az Atyád fiai megtanálhattanak,
De hazad nepei rajtad szomorkodnak,
Hogy éppen elvesztél, rajtad szomorkodnak.

305 Onnan elébb menvén, láciz három ferjfiat,
Az Isten hegyere kik visznek kalacsot,
Három gődöllyeket, s a' mellett palacz bort,^e
Ket kenyeret adnak, csak ved el azokat.

Midőn pedig fel fucz az Isten halmára,
Philisteusoknak hol vagon strásaja,
Ottan Prophetaknak talasz csoportyára.^f

a Embernel [Értelemszerűen javítottuk.]

b kezelését [Értelemszerűen javítottuk.]

c k<é>en [Az ékezet kihúзва.]

d hátára [Értelemszerűen javítottuk.]

e <p>bort [Ráírással javítva.]

f Prophetak [Értelemszerűen javítottuk.]

310 Ottan orgona szót, s. doboknak zugását,
Fogsz hallani sipot hegedűt, Citharát,²⁶
Prophetáknak pedig a prophétálását.

De magad is velek azt cselekszed szintén,
Mert te reád rohan az Istennek lelke,
315 Prophetálsz azomban Vélek egyetemben,
Más férfira midőn el fogsz változni te.

(Hic procedit Cuneus Prophetarum obviam Sauli dicens:)

CUNEUS PROPHETARUM

Miként az Ur Isten Pátriárkáinknak,
Abrahámnak, Issak, Jákob Atyáinknak²⁷
Szabadítót igirt mint jó szolgálainak,
320 Már bé tellyesedtek, mindenek igazak.

SAUL

Örűly s örvengy, Sion, imé az kirallyod
Tsak hamar eljövend, szemeddel meglátod,
Szelid légy, s. irgalmas, meg tapasztalhatod,
A számaron ülvén a' mint megmondattott.

PROPHETA

325 De mi dolog történt most a' Czik fiával,²⁸
Hogy Saul prophétá/ a' több prophetákkal?^{2a}

SÁMUEL

Isten nemzetsegi, Izrael nepei,
Mind eddig Istennek hatalmas kezei
Voltanak lelkeknek hiv oltalmazoi,
330 Hogy az ellenségnek vesznének erei.

Mivel pedig immárott meg vetettetek,
S. királyt magatoknak én töllem kértetek,
Rend szerént minyájon itt jelen legyetek!

Itt van a' királytok szemetek láttára,
335 Kit vállásztott az Ur néktek királlyságra,
Egész Izraelben nincs hasonló hozzá.
E lesz Izraelnek már szabaditoja.

(Hic adducto Saule. Samuel perorat:)

^a prophétát [Értelemszerűen javítottuk.]

Éllyen az király! Éllyen a király!

(Proceres fit sonitus timpanorum.)

SCENA QUARTA

(Christus Asino insidens ingreditur Jerosolimam.)

CHRISTUS

340 Hogy bé tellyesegyék már ez prophétia,
Mennyetek el ketten gyorsan a kastélyban,
Ottan ra találtok egy kötött számárra,
Hozzátokel asztot az Urnak számára.

345 Ha pedig Valaki azt kérdi tölletek:^a
A'szamárt mely felé vinni ügyekesztek,^b
A' kihez hasonlo nem volt soha néktek?
Urunk szükségére viszük, feleljetek.

(Hic sternuntur Vestimenta caduntur rami Jesus autem super asinum sedet.)

PUERI HAEBRORUM

Aldott vagy, ki eljősz, Davidnak az Fia,
Az Urnak nevében Izrael királylya,
Legyen mindenektől te néked hosánna.

CIVES

350 Hozanna, hozanna a' David Fiának!

(Et fit concentus puerorum canentium Gloria laus etc.)

PHARISEI

Mi némű zúdulás mai nap hallatik,
Ki lehessen, kinek hozanna mondatik?
Talám uj királylyunk ma koronásztatik,
Es David fiának mikent mondathatik?

TURBA

355 Ez az amaz hires Názáreti Jésum!

(Pharisei insimulant Jesum dicentes.)

a tölletek [Értelemszerűen javítottuk.]

b felé <mely> vinni

PHARISEI

Nem de nem hallode, mikent az Gyermekek,
Csufolkodnak veled kiáltván seregek,
Es David fiának neveznek tegedet,
Hogy meg küssebitsék, ne engedd nevedet.

CHRISTUS

360

Ti sem olvastátok, holott az Irásban
Irva vagyon Dávid egyik soltárában,
Hogy a' kisedeknek artatlanságában,
Isten Dicsiretét tette valóságba.

FIGURA SECUNDA

SCENA QUINTA

(Conflictus David cum Goliath ostentatio.)

GOLIAT^a

365

Hát te barlangokban lappango sideság,
Harczolni jött, jele előttem tsak csufság,
Philistéusokrol mit vélsz, talám hivság,
Ezeknek ereje nem leszen tréfaság.

(Izraelitarum exadversio Goliath.)

370

Philistéusoknak én vagyok bajnoka,
Te pedig, sidoknak félelmes tábora,
Hogy ha merészelték, az holnapi napra^b
Agygyatok Valakit Velem baj vivásra!

375

Ha meg gyöz éngemet ám bár en fejemet
El vágja, s. szolgává tegye nemzetemet,
Ha pedig meggyőzőm, hitesd el lelkedet:^c
Szolgálni fogjátok én nemzetségemet.

Én ma meg átkosztam Izrael táborát,
Semmire betsültem Saulnak hatalmát,
Nem bánom, akárki töltse boszuságát,
Mérészségének az el vészi jutalmát.

^a [A szerepnevet a szerzői utasítás alapján pótoltuk.]

^b merészelték [Értelemszerűen javítottuk.]

^c meggyőzőm [Értelemszerűen javítottuk.]

TRIBUNUS

380 Láttátoke amaz kegyetlen ferfiat,
Valaki ma azon Vészen diadalmat,
A' nyer a' királytól igen nagy jutalmat,
Maradando nevet Izraelben kaphat.

De még azon kívül a' király ő magát
385 Igiri, hogy néki adná az leányát,
Azon kívül pedig annak atya házát
Ado fizetesből ki vészi mingyarast.

DAVID ADOLESCENS

De vallyon ki lehet az a monomachus,²⁹
Környül metéltetett kemeny Philistéus,³⁰
390 Az Isten sereget szidalmazó Momus,³¹
Ördög praptikával elő Asmodéus?³²

Minémű gratia lészen ez Vitéznek,
Gyalázattyát ki el törli Izraelnek,
Vallyon vehetie hasznát erejének,
395 Hogy ha hirtet hagyja ő Vitézségének?

TRIBUNUS

Amit előbben is meg hirdettem vala,
Hogy talaltatnék alkalmatosságra,
Munkállyon ellene valaha hasznara,^a
Mert királynak veje lenne nem sokára.

(Hic vadit ad Regem.)

400 Király, az Izai gyermekei közül,³³
Látván, hogy Goliáth olyan szemtelenül^b
Izraellel bännék, kérdezkedik arról,^c
A' ki aszt meg győzi, mi lesz jutalomrol.

SAUL

405 Talám a' nagy Isten az ő sereginek,
Meg szánvan ügyeit az ő nepeinek,^d
Rendel egy bajnokot, hogy az Izraelnek
Dicsirtessék neve ebben Istenének.^e

a ellenne [Értelemszerűen javítottuk.]

b szemtelenul [Értelemszerűen javítottuk.]

c Izraellel [Értelemszerűen javítottuk.]

d ügyeit [Értelemszerűen javítottuk.]

e Istenének [Értelemszerűen javítottuk.]

410 Azért a' gyermeket hozzátok előmben,
És öltösztessetek az én köntösömben,
Legyen fegyverkezve leg jobb fegyveremben,
Hogy jobban mehessen Goliattal szemben.

(Vadit Tribunus ad David.)

TRIBUNUS

415 Jószte, te Ifiu David, eleiben,
Tugyad, hogy ma esel az ő jo kedvében,^a
Mert teczettél neki a te beszededben,
Leszen edes Atyád tellyes életedben.

(Et apprehenso manu Davidis ducit ad regem.)

Uram, ez a gyermek, kiről volt a' beszéd,
Ha teczik, magától kérdezze felséged.

SAUL *(ad David:)*

Te vagy e az, fiam, ki ma az táborban
Mondottad, hogy ki mégy Goliáttal harczban?

DAVID ADOLESCENS

420 Mostan is az én szom, bizom az Istenben:
Ma követ szegezek Góliát fejében.

SAUL

Lehetetlen, fiam, aztot véghez vinned,
Nem tudom, hogy lehet neked azt fel tenned.

DAVID ADOLESCENS

425 E dolgon senkinek meg ne essék szive,
Király, én mingyárást Goliáttal szembe,
Nem félek satani szeme nezesere,^b
Az Philisteussal harczolok jobb kézre.

SAUL

430 Fiam, te Gyermek vagy, elégtelen annak,
Nem árthacz ellene az Philistéusnak,^c
Látode, mely nagy van ereji karjának,
Gyenge termetedet agya az halálnak.

^a ó [Értelemszerűen javítottuk.]

^b szemd [Értelemszerűen javítottuk.]

^c ellenne [Értelemszerűen javítottuk.]

435 Mert e, mint mutattya, iffiusagtol fogva
Forgott az hartzokban, mind dolga mutattya,
Szembe szalni mingyárt többel is kész arra,
Tegedet meg ölni semminek allittya.

DAVID ADOLESCENS

A te szolgád, király, az Attya juhait,^a
Legeltetik vala az egyéb nyajait,
El jött az oroszlány ragadni egyiket,
De mind vissza nyertem ő hamis praedait.³⁴

440 Mert mihent en aztot jól eszre vehettem,
Egyedül egy bottal mingyárt el kergettem,
Demagam medvét is erőssen meg vertem,^b
Szájából az juhót erővel ki vettem.

445 Midőn pedig tettek ellenem támadást,^c
En is iparkodtam, meg fogtam az állát,^d
Semminek meg ölni állittám, mind kutyát.

Hát az Philistéust, Istentelen gonoszt,
A' ki teged szembe annyira átkozott,
Meg ölöm e' helyben, mind egy rossz szunyogot.

SAUL

450 Meny el fiam, Dávid, az Ur legyen veled,
Ki gond viselésre igazgasson keszed,
Vigyen diadalmat rajta te fegyvered,
Hogy e' gyalazatból ki vehesd nemzedet.

(Hic probat Utrum accurere armatus valeat.)

DAVID ADOLESCENS

455 Király, legyen veled a' te öltözeted,
Kérlek, hogy én töllem vedd vissza fegyvered,
Mert nem szoktam hozzá, jól lattya a' szemed.^e

(Hic procedit obviam Goliato.)

a hohait [Értelemszerűen javítottuk.]

b erossen [Értelemszerűen javítottuk.]

c ellennem [Értelemszerűen javítottuk.]

d allat [Értelemszerűen javítottuk.]

e hozza [Értelemszerűen javítottuk.]

GOLIAT

Hát te, gonosz ficzko, mire szándekozol,
 Talám eb vagyok én, arról gondolgodol,
 A' bottal ellenem hogy így agyakodol,^a
 460 A te Isteneddel reám patvarkodol?

Jöszte tsak közelebb, nagy fáradsagodnak,
 Meg adom jutalmat gorombaságodnak,
 Mert hitván testedet adom az vadaknak
 Lelkedet pediglen az örök Pokolnak.^b

DAVID ADOLESCENS

465 Te éles dárdával jössz reám, s paissal,
 Fenyegecz éngemet irtószttato szókkal,
 Én az Ur nevének erős paisaval
 Veled szembe szallok jobb bizadalommal.
 Bizom az Istennek az ő jo voltában,
 470 Hogy én kezimben ad ma a bajvivásban,^c
 El veszem fejedet ebben az orában,
 Hogy ne bizzál tovább a' te karjaidban.

(*Hic sumit lapides limpidos.*)

Philisteusoknak testet a' vadaknak,
 Adom eledelül égi madaraknak,
 475 Hogy meg tugya a föld, mert vagyon Judának
 Szabadito Ura, s. Saul táboranak.

(*Applicat fundam et impingit fronti Goliát, qui cedit super quem stabit David et interficit extracto gladio Goliath cui occurit pleps cum trisagio portanti occisum caput dicens.*)

TURBA^d

Az Isten mai nap győzedelmet szerzett,
 Izraél tabora meg dicsőítettet,
 Az ellenség közül Saul öt ezeret,
 480 Vagott David tiszter tiz eszeret.^e

(*Jo, cantito conturbatus Saul dicit.*)^f

^a ellennem [Értelemszerűen javítottuk.]

^b Poloknak [Értelemszerűen javítottuk.]

^c bajvivás<nak>ban

^d [A hiányzó szerepnevet értelemszerűen pótoltuk.]

^e Davig [Értelemszerűen javítottuk.]

^f Jocantito [Értelemszerűen javítottuk.]

SAUL

Ezek a' momusok nékem nem teczenek,
Mert a' mint az nepek, hallom, enekelnek,
Rollam tsak ezerről ezek emlekeznek,
Tiz ezeren pedig Davidnak zengenek.

485 Mi lehet már hátra, ha nem tsak az orszag,^a
Davidhoz hanyollyék az egész sidóság,
Izrael királysag oda leszen tölle,
Oda légyen tovább Davidtol barátság.

SCENA SEXTA

(Concinnabulum Seniorum et Pontificum.)

ANNAS

490 Minden mesterségink im tsak füstben mégyen,^b
Akadájt Jesusnak nincsen a' ki tégyen,
Mert sok jokot tölle minden ember veszen,
Uralkodik, mongya, mind földön es mennyen.

A világ fiai mind ötöt követik,
Mind igaz Messiást imagyák s. tisztelik,
495 Az ő tanításit mind egyik bé veszik,
A Mojses törvényt semmire betsüllik.

Ha ezt meg engegyük, már mind meg vettetünk,^c
A' mű nyajainktol nem is tiszteltetünk,
Es szam kivetésben forog az életünk,^d
500 Tehát most ideje ennek ellent vessünk.

CONSILIARIUS PRIMUS

Sok tsuda tételét magunk is jól tuggyuk,
Az ő nagy hatalmat nagyon tapasztallyuk,
Nevedik hire, füleinkkel hallyuk,
Mely fordul kárunkra, ha meg nem gatollyuk.

505 Midón a' pusztában öt ezerni embert
Öt arpa kenyerral jól meg elégített,
A' néptol, mind kiraly, ottan tiszteltetett,
Honnan hirünk s. nevünk igen meg vettetett.

a hatra [Értelemszerűen javítottuk.]

b mestersegink [Értelemszerűen javítottuk.]

c engegyuk [Értelemszerűen javítottuk.]

d eletunk [Értelemszerűen javítottuk.]

510 Hogy ha meg engegyük az ő tanítását,^a
Mind be veszik, s. tartyak mindenben mondását,
Igy a sinagogak meg vetnék séktaját,³⁵
Az egész sidóság kezdi amittását.

CONSILIARIUS SECUNDUS

515 Minden tanyitvanyok hazugságát hallják,
Tanításit, látom, be venni akarnák,
Mert hogy sem vesztését azért mind kívánnyák,^b
Mi tanításunkot inkább mind el hagygyák.

520 Hire neve forog egész Síríában,
Nagy pompával megyen a' Dekápoleszban,³⁶
Uttánna sietnek itt is Judeában,
Egy szoval nagy hire vagyon e' Világban.

A mi sinagogánk egészen el pusztul,
A' ki gyakorollya, nem leszen ezen tul,
Mert minden utanna vakmerőül indul,^c
Töllünk pedig sokan immár járnak távul.^d

CONSILIARIUS TERTIUS

525 Okos mesterseggel szükségesez hogy éllyük,
És megfogni őtőt hamar ügyekezünk,
Más képpen siralmas lészen az előttünk,
Mert naponta tsak fogy méltó respectusunk.^e

530 Erős vitézeket külgyünk el visgálni,^f
Hogy ha modgyok lenne a Jésust meg fogni,
El kel a' népeket előtte mind üzni,
Es igy kőtelekkel erőssen kötözni.^g

535 Szokszor már próbáltunk, de nép sokasága
Ügyekezatinket eppen el gatollya,^h
A' vitézeket is hozzá hóditollya,ⁱ
Es minden dolgunkot eppen el gátollya.

a engegyük [Értelemszerűen javítottuk.]

b veszteset [Értelemszerűen javítottuk.]

c vakmerőül [Értelemszerűen javítottuk.]

d járnak [Értelemszerűen javítottuk.]

e napont hogy [Értelemszerűen javítottuk.]

f kugyunk [Értelemszerűen javítottuk.]

g kötözni [Értelemszerűen javítottuk.]

h Ugyekezatinket [Értelemszerűen javítottuk.]

i hozza [Értelemszerűen javítottuk.]

CONSILIARIUS QUARTUS

540 Én is emlekezem, hogy Elizeusrol,³⁷
Midőn szollott volna sokat példájáról,
Akartuk le vetni egy nagy köszikláról,
Hogy el törőlhethők nevét a' világról.^a

Megmutatá nekünk legottan hatalmát,^b
Mert szemeink elől el rejtette magát,^c
Mellyel erőssite inkább tanítását,
Bé nem tölte senki rajta akarattyát.

545 Azért ha el küldünk, hogy meg fogják ötöt,
Okoson járjanak, mert más keppen minket
Meg csufolnak sokan, s ügyekezetünköt
Megrontván, elhagyák mi tiszteletinket.^d

CONSILIARIUS QUINTUS

550 Elküldöttünk vala, jute eszetekben,
Hogy meg fognák ötöt és hoznák előnkbe,^e
De mi történt akkor, most is köldésinkben,
A leszen, hogy esünk katonak kedvében.

555 Akkor katonaink lőnek tanítványi,^f
Hamis beszédében kezdvén győnyörkődni,
Szent sinagogánkot éppen meg utálni,
Kelletik mi nekünk akkoron szenvedni.

560 Most is félő talam, ha így fogunk járni,
Egyedül ám nincsen, mert azt cselekedni,
Embertől nem lehet oly csudakot tenni,
De az ördögöknek tud jól parancsolni.^g

CONSILIARIUS SEXTUS

Tanítványi előtt minap meg mondotta,
Hogy meg fogottatnék, már meg Phrophétálta,
És meg feszítettnek, azt is által látta,
Mely jóvendő mondást ördögtől tanolta.

a törőlhethők [Értelemszerűen javítottuk.]

b hatalmat [Értelemszerűen javítottuk.]

c magát [Értelemszerűen javítottuk.]

d tiszteletinket [Értelemszerűen javítottuk.]

e fognak otót [Értelemszerűen javítottuk.]

f kanonaink [Értelemszerűen javítottuk.]

g ördögök [Értelemszerűen javítottuk. A másik lehetséges javítás: az ördögök tudnak jól parancsolni.]

565 Azért most ideje utanna küldeni,
Innen Prophetaltattyük, ha akart hazudni,
Vagy pediglen minket meg akart trefalni,^a
Szükség vitézeket ma expediálni.³⁸

570 Semmi képpen tovább nem kel halogatni,
Hanem e' Világból szükség ki törteni,
Ha maskent nem lehet, pénzel is kétzeni,³⁹
Hamis tanúságot még sem kel el mulni.^b

CAIPHAS

575 Ti munkáitokon igen csudálkozom,
Vegezetiteket en meg nem foghatom,
Minden bölcsességgel bővelkedtek, látom,
E' dolog értelmét értitek, jól tudom.^c

Nem de nem szükség e, egy ember meg hallyon,
Hogy semmind e' Világ eppen el posztullyon,
Kárhozatra rutul vettessünk minnyajan.^d

580 Szükség tehát neki az nepert meg halni,^e
Ként, halált, gyötrelmet es verést szenvedni,^f
Minden nemzetségnek kinnyat fel vállalni,
Hogy sem e' Világnak el kellyen kárhozni.

585 Azért vitézeket illik hamarsággal,
Indicsatok utra kardal, dorongokkal,
Hozzák el előnkben mingyárt ez órában.

a meg art [Értelemszerűen javítottuk.]

b meg [Értelemszerűen javítottuk.]

c értelmet [Értelemszerűen javítottuk.]

d Kárhozat vettesünk [Értelemszerűen javítottuk.]

e Szükség [Értelemszerűen javítottuk.]

f verest [Értelemszerűen javítottuk.]

FIGURA TERTIA

SCENA SEPTIMA

(*Legatus Zypheorum.*)⁴⁰

ZYPHAEI

Felségeddel, uram, Zyphek a' lakosi,^a
Altalam nagy titkot akartak közleni,
Mely is a királynak sokat fog hasznalni,
590 Meg mondom röviden, ha szabad szollani.

David nem mesze van, bizonyosan tuggyk,
A' mi erdőinken búldosik, jól tuggyk,
Hakila halmánál lappang, úgy hallottuk.^{b, 41}
A pusztanak jobban helyet tapasztaltuk.^c

600 Most azért, jó király, mind szived kívánta,
Jól alá Gábából ne halaszd sokára,^{d, 42}
A' mi dolgunk leszen, mi keppen hálodban
Akaszszuk Davidot szemednek láttára.

SAUL (*respondet Zyphaeo:*)^e

600 Izrael Istene algyon meg titeket,
Hogy meg gondoltatok én szegény ügyemet,
Én is hitem szerent be adom kezemet,
Meg mutatom néktek kirallyi kedvemet.

605 Azért mennyetek el, es gyors sietséggel^f
Jól meg vigyázzatok, mi nemű erővel
Bujdosik nalatok, s igaz követséggel
Nekem meg hozzatok, szolgálai hivséggel.^g

610 Rá figyelmezzetek, merre szándékozik,
Jól meg szemléllýétek, hova el rejtezik,
Es tsak ottan, a'hol alattomban nyukszik,
Napjában pediglen hol ebédet eszik.

a Felségeddel [Értelemszerűen javítottuk.]

b kalmánál [Értelemszerűen javítottuk.]

c [*pataknak* vagy *pusztanak*: a szó olvasata bizonytalan.] helyet tapasztaltuk tapasztalunk [A második szót töröltük.]

d [A valószínű értelmezés: Jöjj alá...]

e [E szerzői utasítás a ZYPHAEI szövege mellett szerepel a margón. Értelemszerűen áthelyeztük.]

f sietséggel [Értelemszerűen javítottuk.]

g Nem [Értelemszerűen javítottuk.]

Igy magam is bátran el mégyek veletek,
Ambár a' földnek is gyomraban rejtezett,
Juda seregevel fel keresem őtöt,
El nem kerülheti, higye meg, erőmöt!

(Zyphaei vadunt et quaerunt undique donec depraehendunt Davidem in deserto Engaddi.)⁴³

PRODITOR PRIMUS^a

615 Imé, ellenséged Engadi pusztaban,
Bujdosik, az ottan levő bálrangoiban.

SAUL^b

Vallyon közülletek vállik e oly szolgálta,
'Ki velem eljőjjön Saul Táborában?

PRODITOR SECUNDUS (*quoque audito Saul eo se confert:*)

Uram, én kész vagyok, parancsoly, mit akarsz!

(David caede seorsum Castra metatur Saul. David ad actum meleg hait.)^c

(Interim Saul figit tentorium penes speluncam Engaddi dicens ad suos:)^d

SAUL

620 Minden féle strásák legyenek itt körűly,
Ma az ellenségem mert kezemhez kerül!^e
Heában az Judán uralkodni készül,
Ma az ellensége, meg lattyta, meg bénúl.^f

(David autem cum Abisai ingreditur tentorium Saulis dormientibus omnibus cum Rege ubi Abisai ajt:)⁴⁴

ABISAI

625 Imé, mint az Urto! megjövendőltetett,
Hogy kezedben agya te ellenségedet,
Mert reá teheted, mint akarja kezed,
Ugy bannyal ő velle, mint ellened vétett.^g

a [A szerepnevet a szerzői utasításnak és a kontextusnak megfelelően pótoltuk.]

b [A szerepnevet a szerzői utasításnak és a kontextusnak megfelelően pótoltuk.]

c meleg hait [A *meleg* vagy *meleg hait* szavakat, s így a mondatot nem tudtuk értelmezni.]

d entorium [Értelemszerűen javítottuk.]

e ellensegem [Értelemszerűen javítottuk.]

f ellensege benül [Értelemszerűen javítottuk.]

g vetett [Értelemszerűen javítottuk.]

630 Most azért, ha tetszik, Velle azt cselekszem,
Maga dárdájával a' földhöz szegezem,
Töbször nem szükségem, hogy rá tegyem kezem.^a

DAVID SENIOR

Kegyelmes én nekem legyen az Ur Isten,
Hogy az én Uramnak semmi kár ne legyen,
Ebben az én lelkem mert ártatlan légyen.
Nem bántom az királyt, Isten ugy segéllyen.

635 Nem nyujtom kezemet az Ur Christussára,
Mert a' ki fegyvert von az ő királyára,
Meg nem boldogulhat, lesz karhozattýára,
Meg fizet az Isten néki nem sokára.

640 Talám történhetik, hogy első orája,
Vagy nyavaja által leszen az halála,
Vagy más ellenségnek esik a' kargyára.^b
En artatlan leszek Isten haragjara.

645 Jobb, hogy azt a dárdát, mely vagyon fejénél,^c
A' cseszével együtt vedd keszedben gyorsan,
Siessünk el innen, netalám meg kapjon!

(His ablatis se cedit in alium locum et clamans dicit ad Abisainem.)^d

DAVID SENIOR

Alúsztok, Saulnak fris s erős Vitézi?
Hát esztet mivelik a' király őrzői?

650 Ki lehet hasonlo hozzád Izraelben,
Hogy lankottál így el a' te hivsége**de**n?^e
Miért hogy illy tunyán jársz a tisztsége**de**n?^f
Nem tudod, e' félék forognak lelkekben?

655 Jól látám, hogy egyik a' sokaság közül,
Bé ment e' Sátorba, holott a' király ül,
Hogy meg ölné őtöt, forgodik a' körül,
Hidd el, füleitek hogy ezen meg zendül.^g

a szükségem <ho>gy [Olvashatatlan felülírás.]

b Vágy [Értelemszerűen javítottuk.]

c dardát [Értelemszerűen javítottuk.]

d Abinem [A rövidítést feloldottuk.]

e hivsége**de**n [Értelemszerűen javítottuk.]

f tisztsége**de**n [Értelemszerűen javítottuk.]

g zend<ül> [Olvashatatlan felülírás.]

SCENA OCTAVA^a

CHRISTUS

Azért e' félekről mit kérdesz engemet?
Jobb, hogy kik hallották az én beszédemet,
Ottan kérdezkegyél, meg mongyák igémet!
Ne várj töllem mostan egyéb feleletet!

SERVUS PONTIFICIS (*impingit alapham Jesus dicens:*)^b

660

Igy felesz a főpapak?^c

CHRISTUS

Bizonyisd meg nékem, ha roszzat szollottam!
Miért versz pediglen, ha jokat mondtottam?

ANNAS

Kötözve mingyarást vigyétek Chaiphashoz,
Lássuk, mi képpen szól ehez a' dologhoz.

FIGURA QUARTA^d

SCENA NONA

*Figura falsi Testimonij in Naboth.
(Justa quarta Acháb ad Naboth.)*

ACHÁB

665

Mivel hogy a' szöllő^d vagyon hazam mellett,^e
Ez alkalmatosság nékem igen tezett,
Hogy ha neked tetzik, alkogyunk a' felett,
Csinálni akarok abbol szilvás kertet.

670

Ha akarsz, más szöllőt érette rendelek,
Vagy pedig pénst érte eleget igirek,
Meg ne fogyatozzam utana, mit kérek,
Nem lészesz felette e' dolog, felelek.

a [A jelenet nem külön scenában szerepel, utána azonban a *Scena 9na* következik, ezért értelemszerűen külön jelenetként tüntetjük föl. A másoló valószínűleg kihagyott egy részt, ezért a *Scena octava* csak töredékben maradt fenn.]

b Pontifjcis

c [A sor láthatóan utólag, két sor közé betoldva.]

d [A hiányzó *Figura quarta* címet a kézirat logikája alapján pótoltuk.]

e szöllőm mellet [Értelemszerűen javítottuk.]

NABOTH

675 Örizzen az Isten, hogy azt cselekegyem,
Atyám örökségét te neked engegyem!^a
Meg átkoznak éngem az én Nemzetsegem,^b
Kuldusá maradna én kedves gyermekem!

(*Tristitia Achab cui Jesabel dicens:*)^c

JESABEL

Miért szomorkodik, Acháb, a' te lelked?

ACHÁB^d

De nem agya másért, sem pedig penzemért.^e

JESABEL

680 Izrael országot vallyon nem te birod?
Hat Neked Naboton nincs hatalmad?
Ma az ő szöllője leszen biradalmad,
Magam véghez viszem, szemeddel jól látod!

(*Hic Jesabel scribit epistolam:*)

685 Acháb ez város veneinek köszönetit mongya. Vévén ezen leveletem, Izraelnek nepei és fő fő rendei, egész Izrael varosságában mingyarást böjtöt hirdessetek, Nabotot pedig a' népnek elsői közöi ültessetek, és alattomban ket [...]f szível szegögyetek, kiket is Nabot ellen hamis bizonsagot mondani ingerellyetek, ezekre tudni illik mind ha fülökkel hallottak volna, hogy Nabot mind az Istent, s mind a' királyt, meg átközta légyen. Ezek véghez menvén, vivén ötöt, úgy mind káromkodót meg kövezétek. Datum, Izrael.

PRAETOR IZRAELITA

690 Tudva van mindenütt, hogy itt, Jezraelben,
Káromkodás esett Acháb nepeiben,
Azert ez mai nap tellyék böjtölésben,
Miglen a törvénynek dolga megyen végbe.

(*Fit sub ordinantia Clandestina Testium falsorum praetor ducit seorsum filios Belial et dicit.*)⁴⁵

a Atyád [Értelemszerűen javítottuk.]

b Nemzetsegem [Értelemszerűen javítottuk.]

c tristaty lui [Értelemszerűen javítottuk, a *dicens* szóval kiegészítettük.]

d [A szerepnevet a szerzői utasítás alapján pótoltuk.]

e [A sor Jesabel szövegében folytatólagosan szerepel; előtte a másoló nyilván kihagyott 1-2 sort.]

f [Olvashatatlan szöveg.]

695 Jósztetek, barátim, két vagy három szora,^a
Jesrael királya, Acháb akarattya,
Hogy a hiv Nabotra hamissat mondana,
Néki tisztességet a' városban adna.

Tanú bizonságnak e' lészen ténora:⁴⁶
700 Hogy Nabót az Istent s. királyt meg átkosza,
E pedig akkor lesz, mikor Nabot sorsa
Vitetik törvényhez exquistiora.⁴⁷

NOTARIUS JEZRAELITA

Ki nem gondolhatni Achábnak panaszszát,
Talám tám valaki az ő majestássát,⁴⁸
705 Meg merte serteni Jezrael kiralyát,
Azert bizta reánk ily parancsolattát.

Most azért, Jezrael fővebbik venei,
Lássuk, kinek kinek mint van itileti,
És ha a' királynak lesznek bizonsági,
Illik e' dologrol most inquiráltatni.⁴⁹

TESTES FALSI

710 En is Izraelnek minden Nemzetségét,
Egy ember mind szokott terni, megtéríttem,^b
Mivel csak egy embert keres, a' mint ertem,
Az egész népséget bekeségben tészem.

ABSOLON

715 Fizesse meg Isten ezt Achitofelnek,
Ki illy tanacsot ad együgyü gyütmentnek.

TRIBUNUS

Mi is azt állittyuk, hogy Achitophelnek
Tanacsát bé venni illik Izraelnek.

ABSOLON

Szolicsátok ele arachi Kussait,⁵⁰
Figyelmitességgel hallyuk, mit mond ő is.

EPHEBUS

720 Kussai, Absolon veled szolni akar,
Semmit se keshlőgyel, sies, jere hamar.

^a barátim [Értelemszerűen javítottuk.]

^b megtéríttem [Értelemszerűen javítottuk.]

KUSSAI

Jelen vagyok, Uram, felséged szolgája,
Parancsolya néki lelked kívánsága.

ABSOLON

725 Achitophel nekem asztot parancsolya,
Hogy ejjel jobb leszen rohanni Dávidra,
Tizenket eszeret viszen az pusztában,
Meg is öli ötöt mindenek láttára.

KUSSAI

730 Jol lehet szavai az Achitophelnek
Soha nem hibásztak, mind az által ennek,
Nem teczik én nékem mogya e' beszédnek.

Tudod, hogy a' szive szerelmes Atyádnak,
Job férfiaknak is, kik ő vele vadnak,
Meg kételedett, mind az oroszlánnak,⁵¹
A' kinek kölkei el ragadtattanak.

735 Más képpen is, Atyád hadakozo férfi,
Egész Izraelben nem ér vele senki,
Ha valaki neki e' dolgot meg sejtí,
Nem árt hacz ellenne, mert magát meg menti.

740 En tanacsom pedig az, hogy megparancsold,
Dántul Berzebeig az egész orszagod⁵²
Hozzád gyüllön, s. oda, a' hova kívánod,
Igy bizom én is, hogy jól fog folni dolgod.

745 Az után oly leszen, mint ejjel a harmat,
Rohanjunk ra, s. köztők ne hagyunk egy lábat,^a
Őllyük égről égre ottan a' férfiat,
Kézben kerithettyük azután Dávidot.

750 Ha pedig valamely városban be mégyen,
Vegyűk körül aztot minnyajan keményen,
Vonnyuk a' patakban erőss köteleken,^b
Ne engegyük, hogy egy lelek is kimennyen.

a rohantunk [Értelemszerűen javítottuk.]

b koteleken [Értelemszerűen javítottuk.]

ABSOLON

Jobb az Aractites Kussai tanácsa,^a
Nekem s. Izraélnek e' leszen az vaksa.

ACHITOPHEL

755 En balgatag férfi, jaj, mint cselekedtem,
David király ellen hogy pártot ütöttem,^b
Absolon előtt is már hátra vettem,
Nem szükség, hogy tovább folytassam életem!

760 El mégyek tsak hamar, az árva hazámnak,
Hamar rendet szabok az uton magamnak
Kötelet nyakaban vetek árulónak,
Fizetese legyen az en tanacsimnak!

Vagyok en példája hadi Vezéreknek,
Kik Királyok ellen rebelliot tesznek,
És gonoszul azok után incselkednek.
Végtere rá akacz te is az Urakra.

(*Post haec vadit eloqvio suspendit.*)

SCENA DECIMA

(*Suspendium Judae. Diabolus dicens.*)

DIABOLUS SECUNDUS^c

765 Te fertelmes ferfi, im, mit cselekedtel,
Az Istened ellen hogy pártot ütöttél,
Már idvösségedről ne is emlekezzél,
Irgalmat mert nem kapsz az Isten szinenél.

770 Mi haszna, hogy tovább e földön fetrengesz,
Minden allatoktol Cainnal retteghez,
Ves tört az nyakadra, ennek veget vethecz,
Magad vagy az oka, senkire sem vethecz.

a tanácsá [Értelemszerűen javítottuk.]

b pártot [Értelemszerűen javítottuk.]

c [A szerepnevet a későbbi szöveg Diabolus primus miatt így egészítettük ki.]

JUDAS

775 Távul legyen töllem hazugságnak lelke,
Oka volt vesztémnek, magad késértése,
Mert te ingellettel az én Teremtőmre,
Es ra eskütöttél ártatlan vééré.

780 Mi haszna Vilagban többet sentergenem?^a
Oda van már töllem Isteni kegyelem!
Sohult nyugodalmat nem talál a lelkem,
Mert mindenkor gyötör lelkiismeretem!

Atkozot sáfárság, jaj, mint meg trefalal,
Karhozot gaszdagság, mely nagy kinra hozál,
Ördögi csalárdság mely könnyen meg csalál,^b
Rut, halando kincser kárhozatot adál.

785 Jobb lesz vala nekem szegensegel élnem,^c
A szegeny Urammal egyarant szenvednem,
Semmit e' Világon magamnak tartani,
Hogy sem a mulando kincs utan kapdasni.

790 De mind addig s. addig hazudoza nekem,
Miglen e *felele*, szememet ra vetem,^d
Hol lehet sokaig magam mentetetem,
Lehetetlenségét ennek sejtegetem.^e

795 Hogy ha *pokolra* nem is karhosztattatnam,^f
Csak a *kinyaimot* földön nem lakhatnam,^g
Minden Ember meg utalna engem,
Lennek e vilagnak csufságara talám.

800 O, fertelmes, rut, csak *hányat* már meg öltél,^h
Abmat is, Amassat által spekeltettel,⁵³
Engemet is mostan e fele vezetted,
Uram s. Teremtőmnek *halált* készítel.ⁱ

a [A szó olvasata bizonytalan: *sentergenem* vagy *fentergenem*. Mindkettő értelme kb.: kujtorognom.]

b Ödögi [Értelemszerűen javítottuk.]

c elnem [Értelemszerűen javítottuk.]

d [A *felele* szó olvasata bizonytalan.]

e Lehetetlenséget [Értelemszerűen javítottuk.]

f polkolra [Értelemszerűen javítottuk.]

g kinyimot [Bizonytalan az olvasat.]

h hanyat öltel [Értelemszerűen javítottuk.]

i hálalt [Értelemszerűen javítottuk.]

Te is kepmutato hamis paricsások,
Artatlan vér ellen dühösködő papok,^a
Ebben az utczakban mind *ehisek* vattok,^b
Ocmány kitssinségben torkodiglan usztok.

(Hic abivit pecunias.)

805 Itt vagyon, veszen el egy csoknak az ára,^c
Minden ember azért vigyázon magara,
Csokkal aki másnak szerelmet ajálja,
Ra akad magais ördög halojara.

810 A két színű ember nyelve bizonyára,
Lucipernek az ő ket *ágú* drakája,^{d, 54}
Vigyazon magara, kinek a szokása,
Egy szivel s. ket nyelvel intselkedik másra.^e

815 Jaj, en mindeneknek példajaul löttem,
Mások példajara mert nem figyelmesztem,
Azert kisertetben magamot ejtettem,
S ily gorombául magamat veszettem.

820 Jertek ele immar, kisirtő sátányim,
Kik az árulásban voltatok mesterim,
Legyetek vesztemre segítő eszköзим,
Az akasztofara kiserő szolgajim.

DIABOLUS PRIMUS

Mit parancolsz, uram, mű már készen vagyunk,
Neked holtodiglan mind hiven szolgalunk,
Ha kivanod, magunk teged fel akasztunk,
A kincsedre pedig oztan kotzkát hányunk.^f

(Abit et is suspendit se posthac sequitur negatio Petri ad quaedam Ancilam.)^g

a ver [Értelemszerűen javítottuk.]

b ehisek [Próbáltuk értelmezni, ezért javítottuk, de bizonytalan az olvasat is.]

c arra [Értelemszerűen javítottuk.]

d alu [Értelemszerűen javítottuk.]

e intselked<g>k [Ráírással javítva.]

f háyük [Értelemszerűen javítottuk.]

g Ancila [Értelemszerűen javítottuk.]

ANCILLA

825 Biszonyara te is az emberrel voltal,
 A kinek juta/ma leszen csak az halál,^a
 Pedig királjánal egyebb bort nem talál.^b

PETRUS

 Tagadom, barátim, mert nem is ismertem,
 Soha is ő vele én nem beszélgettem.

ANCILLA

830 Nilvan te is azok közül valo vagy, mert
 A' szod is kijelent tegedet.

PETRUS

 Hidd el, aszszony állat, bizony nem ismertem,
 Mert én ha valahol ötöt észre vettem,
 Szorgalmazással meszszére el mentem,
835 Mint hogy hiritől is testemben reszkettem.

SERVI

 Ne tagadd, heában, émé, ez embernek,
 Hiv szolgaja voltal ennek az embernek.^c

PETRUS

 Isten ugy segéllyen, eztet ugy higyetek,
 Hogy soha sem jartam ezzel az emberrel,
840 Nem tudom s nem láttam se nappal, se éjjel,
 Meg hiszem, lattatok, mint oly személlyel.

 De hitemre mondom, én bizony nem voltam,
 Mert én ötöt eddig, a' hol meg fordultam,
 Jartamban költemben a' hol meg fordultam,
845 Valloságos keppen higyétek, nem láttam.

(Hic postquam gallus cantat Petrus flere incipit.)

 Jaj, most veszem észre, mely nagyon vétkeztem,
 És az én lelkemet bűnnel meg terheltem,
 Hogy Mesterem ellen gonoszt cselekedtem,
 Méért fogadásomnak eleget nem tettem.

a jutama [Értelemszerűen javítottuk.]

b királjánal [Az első szótag fölé egy *ir* betoldva. Az olvasat bizonytalan.]

c ember [A könyvkötő a szó végét levágta.]

850 Felfogattam vala, hogy meg nem tagadom
Az én Christusomot, bizonyosan tudom,
Es mindenek előtt Mesteremnek mondom,
Ha meg kel halnom is, Istenemnek vallom.

855 Imé, még is mire vive a' félelem,
Fő pap szolgálainak szavait hogy fülem
Hallattyára lönek, szívem a' félelem
Bé foga, az után történék esetem.

860 Melyre nézve, Uram, meg vallom, Judásnál
Nagyobban vétkeztem a' hamis kalmárnál,
A'ki el árulá csokkal fő papoknál,
Harmincz ezüst pénzért el adá sidoknál.

Mert három kérdésre háromszor tegedet
Én meg tagadtalak, edes Mesteremet,
A' kihez mutattam eddig hivségemet.

865 Eztet szívem szerént keservesen bánom,
Töredelmességgel bűneimet gyonóm,^a
Sűrű könyv hullással hozzád fojamodom,
Légy kegyelmes, kérlek, hozzád ragaszkodóm.

870 Ne utáld te tölled el pártolt szolgálót,^b
Tekincsd a' te kegyes irgalmasságodot,
Ne sajnáld ő tölle szent faratságodot,
Ad fel ő reaja te veres ruhadot.

875 Ha a magos égből ide le szállottál,
A' te szent vereddel sokat meg váltottál,^c
Keservesen kérlek s tőlem se távozzál,
Sok bűneim miatt, jaj, ne iszonyogyal.

880 En bűnös lelkemnek szent Testednek vére
Légyen tisztitoja, jutalma és bére,
A' kit szent felseged sidokhosz ki mére,^d
Bűnös embereknek szép üdvösségére.

a töredelmességgel [Értelemszerűen javítottuk.]

b utált [Értelemszerűen javítottuk.]

c váltottá<m>l [Ráírással javítva.]

d mere [Értelemszerűen javítottuk.]

Uram, ne nezd az én undok bűneimet,
Se ezt a' mostani gyarló esetemet,
Hanem tekíncsd annyi sok szenvedesedet,
Világ bűneiért ki folt szent veredet.

885 Bocsásd meg vétkeket, mert nagyon vétettem,^a
Mint jó Mesteremet szivemből követem,^b
Érted, míg élek, testem nem kimillem.

890 Azért utollyára, edes jó orvosom,
Menyből alá szállott szerelmes Jézusom,
Bűnöm rutságából vigy ki igaz sorsom,
Engedd még egyszer te veled lakásom!

FIGURA QUINTA^c

SCENA UNDECIMA^d

(*Figura falsi Tribunalij et metu Contorti Dario Danielis 6 caput*)^e. 55

SÁTRAPHA PRIMUS

Egy idegen nemzet parancsolattyának
Rut dolog engedni nekünk, Medusoknak,
Elméje pediglen ott jár Dáriusnak,
895 Hogy Danielt tegye Urává Persáknak.

Illik tehát mostan mesterséggel élnünk,^f
Ellene valami gonosztságot főznünk,^g
Más képpen igáját meg érzi nemzetünk,
Tanukot ellene ha nem szerezhetünk.

SÁTRAPHA SECUNDUS

900 Lehetetlen az, hogy valami dologban
Deprehendalhassuk Danielt gonoszban,⁵⁶
Mert hiven jár király parancsolattyában,
Okoson el szokott járni a próbákban.

a vettem [Értelemszerűen javítottuk.]

b szivemből [Értelemszerűen javítottuk.]

c [A hiányzó *Figura quinta* címet a kézirat logikája alapján pótoltuk.]

d Scena 13. [A scena-számozást értelemszerűen folytattuk.]

e Dan.6 cap. [A rövidítést feloldottuk.]

f mesterességgel [Értelemszerűen javítottuk.]

g ellenne [Értelemszerűen javítottuk.]

905 Mit tuggyunk ellene hát kigondolhatni?^a
Ellene veteni ne próbállya senki,^b
Ugy szollyon felőle, meg tugya próbálni,
Más keppen szégyenben s kárban fog maradni.

SÁTRAPHA TERTIUS

910 Mivel nincsen haszna egyéb mesterségnek,
Ugy teczenék az én egyűgyű elmemnek,
Hogy vesztegléseről Isten törvényenek,
Kérjünk decretumot minden féle rendnek.⁵⁷

915 Tugyuk jól minnyáján a' Daniel dolgát,
Naponkint nem hagyá szokot imádságát,
És így, ám bár ércse király idiolomát,^{c, 58}
Lehetelen néki el hadni szokását.

Erről a' dologrol így kel gondolkodni:
Parancsolatot kel Danieltől venni,
Ne légyen senkinek szabad Istent kérni,
Dáriuson kívül sohult is keresni.

SÁTRAPHA PRIMUS (*ad Darium Pausetur:*)

920 Dáriu, Medusok s Persáknak királlya!
Ély örökké, néped sziveből kívánnya!

Tanácsot tartottak Medusok venei,
Hogy a' ki valami kérést akar tenni,
Kivülötted Istent ne engedgyed kérni.^d

925 Ha ki pedig aztot Vakmerőségéből
Meg meri próbálni, Persák törvényéből
Fenye orozlanyok vermébe ezentul
Taszitassék mingyárt lelkestől s testestől.

DARIUS

930 Persák s' Medusoknak helyyes tanacsából,
A'mint végesztetett egyenlő voksokból,
Én, Dáriu király, magam hatalmából
Eztet Confirmalom egyenlő Causakból.⁵⁹

a ellenne [Értelemszerűen javítottuk.]

b ellenne [Értelemszerűen javítottuk.]

c királyidiolomát [Értelemszerűen javítottuk.]

d Kivülötted engedejed [Értelemszerűen javítottuk.]

DANIEL (*orat:*)

935 Abrahám s Isáknak, Jacobnak Istene,
Izrael Népének kegyes Vézérlője,
Tekencs alá menyből neped inségere,
Vigy ki atyáinknak meg igirt földére.

MEDUS

940 Király, nemde nem te kész rendelésedből
Meg van parancsolva, hogy akarmi rendtől
Ha valaki kérend valamely Istentől,
Ha nem tsak te tölled, Persák Istenétől.

A törvények szerent ez exeqváltassék,⁶⁰
Semmi mentség ottan ne acceptáltassék,^{a, 61}
Az óroszlányoknak vermebe vettessék!

DARIUS

945 Igaz ez a' beszéd s meg masolhatatlan,
Mert Persak Törvénye éppen csalhatatlan,
Annak veszedelme el haladhatatlan.

MEDUS

950 Daniel, ki a' te kellemetes szolgad,
Király decretomán, látom, nem sokat ad,
Háromszor napjában Isteneket imád,
Medusnak törvénye hogy jól folyjék, meg lásd.

(*Darius advertens conspirationem medorum dicit:*)

DARIUS

Eppen tsak irigység, s ördögi mesterség, nincs egyéb e' dologban.
Hamis arultatás es vérszomyúhozás láttatik tanácstokban.^b
Daniel státussát és deteritását orálljátok valoban,⁶²
Azért illy diplomát s hamis sententiat csaltatok allattomban.⁶³
955 Illik tehát mostan, a dolognak jobban mingyárt mennyünk végére!
Daniel causajat és transgessioját exquirallyuk törvényével!⁶⁴

a mentség [Értelemszerűen javítottuk.]

b virszonyúhozás [Értelemszerűen javítottuk.]

SÁTRAPHA PRIMUS

960 Tud meg aztot, király, Medusok törvénye^a
Vala, amit meg szegsz, királynak gyűrűje,
Meg kel annak lenni, nem is lehet helyle
Apellationak, így vagyton vegezve.⁶⁵

DARIUS

965 Ha így van a' dolog, hogy meg kellyen lenni,
Az artatlan vérnek ki kellessék folyini,
Törvényt e' szerent meg engeded ölni
Danielt, a kiben gonosság nincs semmi.

Azért mennyetek el es elő hozzátok,
S az orozslanyok vermében dugjátok,
Ártatlan vérével hogy jól lakhassatok,
Kit inkább szomjuhoztok, mind az orozslányok!

(Hic inducunt Danielelem in locum leonum cujus seram Darius anulo suo assignat.)

SCENA DUODECIMA^b

*(Falsae condemnationes Christi et tribunalis Pilati metu Judeorum extorti,
quo adducto Jesu minister pontificis ait.)*

MINISTER

970 Annas és Kaiphás, s több sidók venei
Kivánnják a' rabot tölled itiltetni.

(Ibi Pilatus ad pontifices sedens ait.)

PILÁTUS

Mongyátok meg hamar, mire szándekosztok,
Es azzal a rabbal mely fele czélloztok.
Hogy ha itéletre ellömbe hoztátok,
Vadolást ellenne eleget hozzatok.

CHAIPHAS

975 Tud meg azt, Pilatus, ha ez igaz volna,
Senki ő éllene egyet sem szollana,^c
Tégedet miatta nem is busittana,
Közüllünk, mint más is, szabadon járhatna.

^a törkenye [Értelemszerűen javítottuk. A szó után a *vala* föléírással betoldva]

^b Scena 14ta [A scena-számozást értelemszerűen folytattuk.]

^c éllenne [Értelemszerűen javítottuk.]

980 Ez a' körül annyi panaszt tett fülünkben,
Hogy sok botránkozást indit Izraelben
Sok izgatás által Mojzes törvényében.
Respectussa nincsen gyülekezetünkben!

985 Az egész Judeat már el fordította,
De Galileát is majd el állította,^a
Samaritanak is hatarit fel jarta,
Jo sidok rend tartasat mindenütt kaszálta.⁶⁶

ANNÁS

990 Ki nem gondolhatni, mely eretnekséget
Indított nép között, s. tettet is sok jeleket.
Berzebubon üzött egy néhány ördögöt,⁶⁷
Jol tudott ördögi hamis mesterseget.

CONSILIARIUS PRIMUS

Azt merte mondani, hogy a'ki ujjonan
Vizbe nem születik, soha menyországban
Fel nem menyen, hanem esik kárhozatban.
Mit erdemel, a'ki vagyon ilyen szokban?

CONSILIARIUS SECUNDUS

995 De még illy szokot is szokott hintegetni,
Hogy ki ő testével s vérevel fog élni,^b
Annak mind örökkön örökké kel élni,
Mely dolgon gyakorta meg szokott eskeni.⁶⁸

CONSILIARIUS TERTIUS

1000 Szentől szembe reám gyakran átkozodott,
Hypocrita, kevély, csalárdoknak szidott,⁶⁹
Marmár egy néhányszor el is kárhosztatott,
A' neppel pediglen eppen meguntatott.

CONSILIARIUS QUARTUS

1005 De ami leg nagyobb, a' Császár adaját
Tiltya a' népektől, hogy az ő haloját,
Könnyebben hányhassa hamis tudománytát,
Mutassa sokakhoz ő irgalmasságát.

^a Galeát [Értelemszerűen javítottuk.]

^b verevel <> fog [Olvashatatlan törlés.]

CONSILIARIUS QUINTUS

1010 Ő volna Messiás, igen hántorgattya,
Isten Fia lenni most is nem tagagya,
A' Tanyitványival Christusnak vallatya,
Magát Isten gyanánt éppen imádtattya.

PILÁTUS

Hogy ha igaz leszen ezen vádolastok,
Törvényetek szerént nem bánom, fogjátok,
Akár mely halálra sententiázzátok.

TURBA

Nem szabad a' sido népnek embert ölni.

PILÁTUS (*ad Jesum:*)

1015 Te vagy e a sidok kirallya?
Vallyon ez igeket magadtol mondd e,^a
Vagy más emberektől nem szármasztanake?

(*Hic pensat Modicum cum indignatione:*)

1020 Talám azt gondolod, hogy én sido vagyok?
A fő papok és Te sido nemzetséged,
Hogy meg itilyelek, kevanyak most, teged.
Mit miveltél?^b

CHRISTUS

1025 Ha az en orszagom e' vilagbol volna,
Melettem bizonyal, meg latnad, harczolna
Az menyei sereg, tudom, kardot vonna,
S nem lenne én rajtam karodnak hatalma,

En orszagom azert nem földnek határa.^c

PILÁTUS

Ha igaz, mit mondasz, te hátt kiraly vagy te?^d

a [A sor mellett a margón *Jésus* szerepnév, holott a beszélő továbbra is Pilátus. A nyilvánvaló tévedést javítottuk.]

b [A sor a margóra írva.]

c földnek [Értelemszerűen javítottuk.]

d hátt <len> te

CHRISTUS

1030 Nem tagadom ugyan, mert én kiraly vagyok,
Arra születtettem, bizonyosagim nágyok,^a
E' vilagra jöttem, hogy ez igasságnak,^b
Legyek bizonyosága elötte vilagnak.^c

En asztott ahittom, ki szomot halgatya,
Csak az igasságnak egyedül barátja,
1035 Esztett semmi mocsok nem homályositya,
A szent iras amint erőst bizonyitya.^d

PILÁTUS

Micsoda az igasság?

(Non expectat responsum sed vertit se ad populum.)

Mint tölem lehetett, el jártam dolgomban,
Vallattam ujonnan, de semmi jeleket nem töttem,
Melyeket ellene mondatok minnyajon azomban.^e

1040 Alityátok vala, hogy a királýságra
Vagyadoznék, s volna nép botránkoztátása,
De a mint mutatya elötem ő szova,^f
Nincs neki e földön sohult is országa.

1045 A császár adaját hazugság, hogy tiltya,
Sött, a mint hallotam, magais jóvalya,^g
Császárét csásárnak adgyátok meg, mongya,
Tehátt hamisággal agyarkodol rajta.

1050 Hogy be tölcsem azért sidoknak tartását,
El bocsatom nektek sidoknak királyát.^h
Kettő között mostan tegyetek választást:
El bocsásam Jesust, vagy pedig Barabást?

a születtettem [Értelemszerűen javítottuk.]

b jöttem [Értelemszerűen javítottuk.]

c elotte [Értelemszerűen javítottuk.]

d erost [Értelemszerűen javítottuk.]

e ellenne [Értelemszerűen javítottuk.]

f mutyatya [Értelemszerűen javítottuk.]

g Sott [Értelemszerűen javítottuk.]

h kilyát [A vízszintes vonallal jelzett rövidítést feloldottuk.]

TURBA

Ne Jesust! Ne! Hanem Barabást!

PILÁTUS

1055 Latom, nincsen haszna ügyekezetemnek,
Hogy eleget tegyek gonosz keresteknek.
Meg oszturoztatom testet ez embernek,
Talám ugy ki mongya titkát a' szivének.

(*Ad carnifices:*)

Fogjátok, hoherok, erőst megverjeteK,
Tövisből koronat fejére tegyetek,
Mint királt, bársszonyban felöltöztessetek.

(*Quod milites exequantur dicentes:*)

MILITES

1060 Üdvez legy, rabi, sidoknak királja.

PILÁTUS

1065 Keményen már ötöt megosturosztattam,^a
Hogy bár csak azaltal tölle meg tudhassam,
Mi halálra valo okait tudhassam,
De bizony ő tölle semmit nem tanultam.
Honnétis ki teczik ő ártatlansága,
Mert ha hamis dolgot magában fundálna,
Ennyi szorongatást ő fel nem válalna,
Ki adná ő magat véle nem sokára.^b

CONSILIARIUS SEXTUS

1070 Mi képpen mondhatod eztet ártatlannak?
Nincs massa Világon e' Galileusnak,
Ki oka lehessen annyi kár vallasnak,
Mélto fia légyen ezerni halálnak!

PILÁTUS

1075 Te hát Galileust én hozzám hozzátok,
Arra sentenciát mi képpen mondhattok,
E' felett bántani szabad én nem vagyok,
Herodes székéhez állíttandók azok.

^a ötöt [Értelemszerűen javítottuk.]

^b adna [Értelemszerűen javítottuk.]

Vigyétek el tehát ötöt Herodeshez,
Hallyátok, mi képpen szollani fog ehez!

(*His dictis solvitur consilium.*)

FIGURA SEXTA^a

SCENA TERTIADECIMA^b

(*Figura repudiationis Christi pro stulto in David ab Rege Hetrio*)^c

SAUL (*ad Jonatam*.)

1080 Szemeimmel látom, nincs egy jo akarom,
Ellenem fel tamad szerelmes magzatom,
Dávid éjel napal incselkedik, tudom,^d
Elpártolt entöllem egészen orszagom.

(*Pausat aliqvantulum.*)

1085 Te szemtelen aszony patvarkodo fia!
Talám nem tudom, hogy vagy David barátya
Melj kisseb fejedre lesz, szemed meg látya,^e
És az te anyádnak végső gyalazatja!

1090 Hitesd el magadnak, valamelj föld színén
Izainak fia lesz az királj földén,
Securus nem lehes sem te, sem pediglen⁷⁰
Meg őrződ karodal meg valaha nyőgvén.

JONATÁS⁷¹

Ha szabad felelnem nékem is ez szokra...

SAUL

Szabad.

a [A hiányzó *Figura sexta* címet a kézirat logikája alapján pótoltuk.]

b Scena 15ta [A scena-számozást értelemszerűen folytattuk.]

c Hetrio <Pílátus>

d incselkedem [Értelemszerűen javítottuk.]

e [A sor első felét nem tudjuk értelmezni.]

JONATÁS

1095 Kélek, édes Attyám, jól meg gondolkogyal
David ellen mire nézve agyarkogyal.
Nincs oka semmiis, miért haragogyál,
Hagy békét eő néki, mert ártatlanul jár.

(Hic Saul eripit lanceam Contra Jonatam Jonatás autem fugit ad David.)

JONATÁS

1100 Adom aszt te néked ujonnan tuttodra,
Hogy az atyám, Saul, készül halálodra.
Azért szalagy, kellek, és vigyáz magadra,^a
Más képen rá akacz az eő láncsájára.

Az mint nem régenten őszve szövetezénk,
Hogy mūdön az király rollad tudakoznék,
Ketten ebben téged lennie felelnék,
Ez szerént máj nap nekie felelnék.

1105 Ezt halván mingyart fel gyulada,
Anyámot s. engemet rutúl őszve szida,
Az Izai fia barátyának monda.

1110 Midőn én ezéknék feleletét adnám,
S okát haragjanak tudnia akarnam,^b
Oton annal inkább meg haraguvék ream,
S. ragada dárdajat, 's azon oda hagyam.

DAVID

1115 Job tehat nekem, hogy más fele menyek,
Magamra jo gondot ez utan viseljek,
Akart egyik sido budosvan el mennyek,⁷²
Isten hozad vérem, itt nem szemetezek.^c

(Et fugit ad Regem Achis in Geth.)

CAMERARIUS ACHIS

Felséged udvarán egy Ferfiat lattunk,
Mint ha David volna, rolla azt formályjuk,
És hogy Golihatot meg ölte, jól tudgyuk.

^a sala< >gy [Értelemszerűen javítottuk; olvashatatlan felülírás.]

^b Sokat [Értelemszerűen javítottuk.]

^c vésem [Értelemszerűen javítottuk.]

1120 Ez az, kiről minap volt ily emlekezet:
Saul király veszte magatul ezeret,
David pedig *vágott* Embert tiz ezerest.^a

(Quo audito David per tribui se stultum ducunt collabentem inter manus servorum et salivam turget undam ad Quos Achis spraeo David agit.)

ACHIS^b

1125 Talam nem lattatok soha bolond embert,
Erre a dologra ki kert most tikteket,
Hogy ide hoztatok iljen bolond személyt?
Esze gyermeksége nem illetet münköt.^c

Talam bolond nekül itten szükölködünk,
Vagy pedig ezekben vagyon gyönyörtiségünk?
A félét eleget latott már az szemünk.^d

1130 Azert én ugyvelem, hoztatok előnkben,
Hogy bolondoskodnék a kiraly kedveben.^e
Nincs semmi vigáság e fele személyben!

Vigyétek ki azert, menyen el dolgára,^f
S ezt senki már többször bar meg ne probolja,
Hogy bolondot hozzon in praesentiomra!⁷³

SCENA QUARTEDECIMA^g

(Herodes spernit filium David.)

DECURIO

1135 Tiberius császár hires prefectussa,⁷⁴
Pontius Pilatus, Judeanak Ura
Neked ezen rabot impediáltatta,⁷⁵
Kit Galileusnak lenni tapasztaltam.

a vagyok [Értelemszerűen javítottuk.]

b [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]

c gyermekseg [Értelemszerűen és szótagszám miatt javítottuk.]

d felet [Értelemszerűen javítottuk.]

e bolondoskodnek [Értelemszerűen javítottuk.]

f Vigyetek [Értelemszerűen javítottuk.]

g Scena 16ta [A sor közepére és a margóra is kiírva. A scena-számozást értelemszerűen folytattuk.]

1140 Jól lehet számtalan dolgokban a' Papok
Ez Embert vadoltak, s az phariseusok.

HERODES

De mind eddig ele Pilatusnak azok
Nem voltak elegek es helyjes ratio.^a

CONSILIARIUS PRIMUS

1145 E volt ama hires nepeket amitto
Egyes Galiliat eppen fel forditto,
Rut eretnekséget közöttünk tanyitto,
Egesz Izraelben főbb botrankoztato.

CONSILIARIUS SECUNDUS

1150 Ez a, ki azt mondgya, hogy eő Isten Fia,
Hogy az égtől szallot, gyakorta hazudgya,
Mert születésének helye volt egy pajta
A' Mennyország helyett, bár most meg tagadgya.^b

CONSILIARIUS TERTIUS

Nem is tagadhassuk, mert sok csudakot tett,
Vakokat gyogyittot s ördögököt üzöt,
De mindefeléket ördög névben mivel,^c
Melyjekkel nep előtt nagy dicsiretet nyert.^d

CONSILIARIUS QUARTUS

1155 Pilatusnak ötöt praesentaltuk vala,
Ki is imel-ammál még exsaminált volt,⁷⁶
De mint eő mondgya,^c
A' mire nezve ötöt helyre hosza.

CONSILIARIUS QUINTUS

1160 Nem is csudálhassuk, mivel nem nemzetünk,
Azert csak keveset, lattjuk, gondol vala,
Akár mit tanicsunk, mert a mi törvényünk,
Annak erejevel kevesse mehetünk.

a [A margón ismét Herodes neve szerepel, nyilván tévedésből.]

b helyyet [Értelemszerűen javítottuk.]

c neben [Értelemszerűen javítottuk.]

d nepe lött vagy [Értelemszerűen javítottuk.]

e De <> mint [Olvashatatlan törlés; a sor csonka. A hiányzó rész kb: nem találtatott bűnösnek.]

CONSILIARIUS SEXTUS

Fő keppen hogy eztett halá Galileusnak,
Otton békét hagyta sentenciájának,^a
1165 Mivel nem parancsola Galileának,
Azert küdötte el az eő kirájának.

CAIPHAS

Te pedig ne engedj többet patvarkodni,^b
A te országodban szeren szerte jární,
Szamtagon károddal mert meg fogod banni,
1170 Midön országodot fogja ostromolni!

ANNAS

Tudod jól, Antipás Herodes mind jára
Ennek születésén mely sokat busula,
Midön Harom király eő imadására
Vegső országokrol jöve Judeában.
1175
Negyven negy ezerni gyermeket miatta
Valahol tanalna, mind kardra hányatná,
De meg is eő erre soha nem találá,
Egyptonba ötöt mert be vitte Annya.
1180
Most pedig te neked a' kezeden adtunk,
Hogy meg öljed ötöt, minnyajon akarjuk,
Miert már miatta eppen nem nyukhatunk,
Felő, hogy vegtere uralkodik rajtunk.

HERODES

Jól vagyon, köszönöm eztet Pilatusnak,
Meg szolgálom bizony erdemes házának.
1185 Ez után engemet tarcsón baráttjának,
Igirem magamot, meg felelek annak.
Regtől fogva már ezt latnia kevantam,^c
Mert itt ily dolgokat felőle hallottam,
Melyjeken gyakorta el is almelkottam,
1190 Elmemben hatalmát igen hallogattam.

(*Conversus ad Jesum:*)

a beket [Értelemszerűen javítottuk.]

b enged [Értelemszerűen javítottuk.]

c Regtől [Értelemszerűen javítottuk.]

Örvendek felette te presentiadnak,^{a, 77}
De rossz híret hallok egy ügyű szavadnak,
Sokan ellenségi vadnak Causaknak,⁷⁸
Sok féleiben téged előttem arultak.

1195 Hallom többi között, hogy természet Felet
A' te nagy hatalmad sokat cselekedett,^b
Melyet az emberi erő nem mivelhet.
Mongyad meg nekem is te mesterségedet!

1200 Te voltálé, a ki minap az uczában
Öt arpa kenyéret ugyan valóságban,
Ötözerni embert tet Galileában
Meg elegettette a' te hatalmadban?

1205 Mi keppen lehetett, hogy az tenger színen
Száras lábbal járva és be nem merülve,
Hogy ki hatalmadban ördögököt üztel?
Hól tanoltad eztet, mond meg, ne keszljödgyel!

1210 Valjon te voltálé minap, nem regenten
Itt Jerusalemben a' számaron ülve,
Kiszitetted magad oly nagy dicsőségre,
Neked az egész nép eneklet ekesen?^c

(Jesus sillet ad Omnia.)

HERODES (*ad Consiliarios:*)

Azt gondolom róla, régi Patriarka
Elnem felejtette Jesus Iscoláját,
De mind szemlelem en minden okosságát,
Másnak adta szegény eő uralkodását.

1215 Hogy jeleket tenne, abban igen biztam,
Szavait hallani igen áhítottam,^d
De semmi tanítást tölle nem tanultam,
Mert meg többöjodot elmebe tanaltam.^e

a presentiadnak <egy ügyű szavadnak> de [A törlés aláhúzással jelölve.]

b cselekedet [Értelemszerűen javítottuk.]

c nép [Értelemszerűen javítottuk.]

d asítottam [Értelemszerűen javítottuk.]

e többöjodot [Értelemszerűen javítottuk.]

1220 Egy szomra is, mint fa, csak meg sem szolalek,^a
Noha sok dolgokat szemere fel hányék,
Okos és értelmes kérdéseket tevek.

1225 Nem illet bolondot királyi pompara,
Vonnyatok le rolla, tovább ne mocskolja,^b
Fejer inget a helyt vonnyatok nyakara,
Vigyétek el mingyárt Pilatus dolgara.^c

Latom, hogy bolondnak vattok halálára,
Ki bizony nem lehet semminek kárára,^d
Mert nem is vezerli okossaga arra,
Nem illik bolondot vonni a' táblára.

FIGURA SEPTIMA^e

SCENA QUINTADECIMA^f

*(Figura ejectionis Christi de sua cuncta.
Civilis venit nuncius ad David infaustum.)*

NUNCIUS

1230 Üdvöz legy, jó király, Izraelnek Ura,^g
Neked sietségel jöttem oltalmadra.
Hiv leszek mindenben parancsolatodra,
Te eretted megyek, ha akarsz, halálra.

DAVID

Mi dolog, barátom, mond meg hamarságal!

NUNCIUS

1235 Felségednek, Uram, meg maratt szolgálai
Adgyák en altalom tudtara, esküttek,^h
Hogy az Izraelnek most minden esküttnekⁱ
Követik Absolont Judának lennie.

a [A *fa* szó föléírással betoldva.]

b [A *rolla* szó fölött olvashatatlan betoldás.]

c Vigyetek [Értelemszerűen javítottuk.]

d Kit [Értelemszerűen javítottuk.]

e [A hiányzó *Figura septima* címet a kézirat logikája alapján pótoltuk.]

f Scena 14ma [A scena-számozást értelemszerűen folytattuk.]

g Udvöz [Értelemszerűen javítottuk.]

h eskütk [A rövidítés feloldása bizonytalan.]

i esküttk [A rövidítés feloldása bizonytalan.]

1240 Most azért intelek, hogy vigyázz magadra,^a
Mert fiad, Absolon siet halálodra,
Minden szolgálódot hogy hanya ő kardra,^b
Azoknak jóvait mind el praedaltassa.

1245 Minden gonoszságot ki gondolt ellened,
Az az asperalja, hogy meg öljön teged,^{c, 79}
Mert tudom, nekie Isten még nem enged.

Azert, jó királyjom, jól vigyázz magadra,
Ne szálljon országod fiad, Absalonra,
Mert ki önti mérgét a' te barátidra,^d
Fenyegedik read is, szerelmes attyara.⁸⁰

DAVID

1250 Ez jó akaratert Isten bőv áldast ad,^e
Azert, jó barátom, töllem hála adást,
En is remensegül veszem az szaladast.

1255 De mitt cselekedgyem, ketelkedem nagyon,^f
Nem csudalkozhatom eleget fiamon!
Hogy gyönyörködhetik az en halálómon,
Eltemben mit kapdost én kiralyságomon?

Szükséges, fiam, hogy utra induljunk,
Vesztünkre többet is követet ne várjunk,^g
Ne talam tam legyen itten az halálunk.

1260 Mi eretünk talám mások is el vesznek,
Mind az egész váras adatik at tűznek,
Kesedelem nekül induljunk erdőnek,^h
Ne talám kezében essünk ellenségnek.

a vigasz [Értelemszerűen javítottuk.]

b o [Értelemszerűen javítottuk.]

c öljön [Értelemszerűen javítottuk.]

d onti merget [Értelemszerűen javítottuk.]

e az [Értelemszerűen javítottuk.]

f cselekedgyszem [Értelemszerűen javítottuk.]

g varjunk [Értelemszerűen javítottuk.]

h erdők [Értelemszerűen javítottuk.]

UNUS EX AMICIS REGIS

1265 Dé veled, lesz nekünk éltünk, mind halálunk,^a
Hivatot mindenben mi kegyelmes Urunk,
Semmi keppen tölled már el nem tavozunk,^b
Te veled minyajon örömet meg halunk.^c

AMICUS SECUNDUS

Éretted el hagyuk a' mi gyermekinket,
Sem élet, sem halál meg nem gátol minket.

(*David respiciens Ethai dicit.*)

DAVID

1270 Szerelmes barátom, *Ethai*, mit akarsz,^d
Tednap jöttél, tehát már ma hová fáracsz?

ETHAI

Szerelmes királyom, veled élek s halok,
Tölled halálomig el nem maradhatok.

DAVID

1275 Eregy vissza, kérlek, ne fáragy én velem,^e
Vidd vissza cselédid, ne kövessen engem,
Joakaratódert Istene^fmet kerem,^f
Hogy téged meg álgyon, eztet nem is kétlem.

ETHAI

1280 Ez az Izraelnek Ura és királylya,
Hol léssen felseged, ot léssen szolgálja,
Kész vagyok te veled menni az halálra.

DAVID

Térj vissza, hiv szolgálám, látom hivségedet,
Vidd vissza magaddal te nemzetsegedet.

ETHAI

Meg mondám már egyszer, hogy vissza nem térek,
Mind holtomig teged, Uramot követlek.

a véld eltünk [Értelemszerűen javítottuk.]

b [A *kepen* szó *p* betűje fölötti vonal kettőzést jelöl.]

c veled [Értelemszerűen javítottuk.]

d Jethai [Értelemszerűen javítottuk.]

e Veled [Értelemszerűen javítottuk.]

f Istemet [Értelemszerűen javítottuk.]

(Transeunt ibique esutis Cunctis ferentes. Sancti Petri incipit male dicere. Davidi demente fastis contra eum lapidibus decernendum dicens ad eum Semei.)

SEMEI^a

1285 Eregy ki, eregy ki, te vér szipo férfi,^b
Szalagy, ha szaladhacz, Beliár nemzeti!^{d1}
Most neked is az Ur bizonnyal fizeti,
Hogy Saul veriben mertél keveredni!^c

1290 Azért nem csudálom, hogy minden tagaid,
Szorongattyak mostan a' te gonosságid,
Mert Saul országát a'melyben regnáltál,
Ma a' te fiadnak kételen czidáltál.

ABISAI

1295 Vallyon e' hitván eb mit ugat ellened,^d
Hogy hogy mérészele, hogy átkozzon téged?
El mégyek mingyárást, ha ezt megengeded,
El ütöm a' fejet, szemeddel meg látod.

1300 Atkozott ferfiu, ma a' király ellen
Követ hanyigálni nem szégyelli szemben,
Velünk kára legyen mindenütt ellenben,
Nem szűnik a' királyt szidni szemtől szembe.

Lehetetlen dolog, hogy elkel szenvegyem,
És a' király mellett boszumut ne tölcsem,^e
El megyek mingyárást, s a' földhöz szegezem,
Kárhozatos lelkét poklokra le vetem.^f

1305 Uram, Jo királyom, engedd meg szolgálódnak,
Had én fizessek meg annak a' férfinak,
Meg tanyitom, miként árcson a' királynak,^g
Mert törvény szerent is fia az halálnak.

a [A hiányzó szerepnevet a szerzői uatsítás alapján pótoltuk.]

b Eregy ki <ver> eregy ki [A ver szó aláhúzása törlést jelöl.]

c mertel [Értelemszerűen javítottuk.]

d ellened [Értelemszerűen javítottuk.]

e mellett [Értelemszerűen javítottuk.]

f lelket [Értelemszerűen javítottuk.]

g arcson [Értelemszerűen javítottuk.]

DAVID (*ad Abisai:*)

1310 Mi közöm veletek, Szárvianak fia,
És ne engedgye engem átkoznia,
Mert azt néki az Ur, nem más parancsolta,
Azért nem magától a' királyt átkozza.

Hogyha pedig az Ur e' felett parancsolt,
Lehete, ki velle merjen vonni ujját,
1315 Avagy hogy mondhassam ellene csak egy szót,^a
Irom, szabad dolog, hogy felellyünk viszont.

Imé, ágyékombol származott magzatom,
Lelkemet keresi az én *Absolonom*,^b
Mennél tehát inkább ettől átkoztatom,
1320 Jemeni fiától kövel hajháltatom.^{c. 82}

Csak hagyatok békét, kérlek, ő nékie,
Hadd átkozzon engem, meddig kedvét tölcse,^d
Mert az Ur ellenem őtöt engettette,^e
Meg fizet az Isten valaha érette.

1325 Talám az Irgalmas Kegyelmes Ur Isten
Nyomoruságimot egyszer meg tekintvén,
Jötte szolgájanak sokáig nem késvén,
Annyi átok által boldogabbá téssen.

SCENA SEXTADECIMA^f

(*Processionatio et Ultimatum tribunal Pilati.*)

LICTOR PRIMUS

1330 Rettenetes dolog ez embernek dolga,
Sohult sentenzia nem mondhatik rája,
Pilátus el küldé Heródis láttára,
Herodes viszontag küldi Pilátusra.

a ellenne [Értelemszerűen javítottuk.]

b absolomon [Értelemszerűen javítottuk.]

c [A *Jemeni* szó első betűje G-nek is olvasható. Értelmezni egyiket sem tudjuk.]

d tolcese [Értelemszerűen javítottuk.]

e ellenem [Értelemszerűen javítottuk.]

f Scena 18ua [A scena-számozást értelemszerűen folytattuk.]

PILÁTUS

1335 Viszontag ez embert előmbe hoztátok,
Kit mit gonoszt tövőtt most is vádollyátok,
Én pedig, mint ti is minap láthattátok,
Semi gonoszt benne éppen nem tanálok.

1340 De még Herodes is ezt nem kárkoztatta,
Jól lehet sok képpen őtöt próbálgatta,
Hogy nem talált benne méltót az halálra,
Semmi sentenciát ki nem adott rája.

Sőt nem ugy hogy mint egy királyság keresőt,
Vagy ő országában valami kár tövőt,
Vonatta kinokra, hanem intést vettett,
Az egész sergével meg csufolta őtöt.

1345 Azért ha nektek is én velem ugy teczik,^a
A Jésus mingyarást meg ostorosztatik,
Az után pediglen ma el bocsáttatik,
Mivel semmi vétek benne nem láttatik.

CONSILIARIUS PRIMUS

1350 Melto az halálra, miért fogod pártját?
Ne huzzad és vonnyad ország decretomát,
Ne kívánnjad tovább inquisitioját,⁸³
Hallottad már maga szájának vallását!

(Hic Annan Jesum diro flagellari agit ad Pontifices.)

PILÁTUS

1355 Imé, most ujjonan őtöt meg veszőszttem,
Tetejétől fogva talpig meg verettem,
Szemetek láttára vérében kevertem,^b
De semmit ő benne észre nem vehettem.

Imé, ki hozom őtöt.
Imé, az ember.

(Ostendit Turbis.)

TURBA

Feszisd meg! Feszisd meg őtöt!

^a vele-<k>m

^b verében hevertem [Értelemszerűen javítottuk.]

PILÁTUS

1360 De mi gonoszt cselekedett?

TURBA

Feszísd meg őtet!

PILÁTUS

A ti királytokot feszisseme meg?

TURBA

Nékünk nincs királyunk, hanem csak Császáruk!

Feszísd meg őtöt!

PILÁTUS

1365 Látom, hogy véreére mind rá ésküttetek,
Azért én nem bánom, őtöt el vigyétek,
Kivánságtok szerént hogy fel feszicsétek,
Gonoszt nem tanálok ő benne, higyétek.

CAIPHAS

1370 Nékünk a' félékre vagyon kész törvényünk,
Mely szerént mi nékünk tsak az a' kérésünk,
Hogy meg hallyon Jésus, azon vagyon dolgunk,
Mert Isten fiának mongya magát kösztünk.^a

PILÁTUS (*conversus ad Jesum:*)

Honnan való vagy te?

(*Jesus silet.*)

1375 Miért, hogy nem felelsz az én kérdésemre,
Nem tudod, hatalmam vagyon vesztésedre,
Nem külömben pedig te meg mentésedre,
Miert hát nem szollasz magad mentésere?

CHRISTUS

1380 Meg hidd azt, Pilátus, nem volna hatalmad,
Hogy ha onnan fellyül nem adatnek jusod,
A töb pedig éngem most kezedben adott,
Annak büne nagyobb, mind te neked, tugyad!

PILÁTUS

E bizony ártatlan, amind tapasztalom,
Ezért tellyességgel őtöt el bocsáttom.

^a magat kosztünk [Értelemszerűen javítottuk.]

TURBA

1385 Ha ezt el bocsáttod, a' Császár barattya
Az után nem lehez, lesz magad kárára,
Mert a' ki királynak önön magát mongya,
Incelkedik nyilván Császár halálára.

PILÁTUS (*metu attonitus:*)

1390 Meg mondám előb is, hogy a' mint akartok,
Ezen ártatlannal a' szerént bánnyatok,
A' mire akartok sentencziazzátok,
Én benne gonoszat bizony nem találók.^a

1395 Azért is tudománt tészek az Istennél,
Protestálok itten az egész seregnél,
Ez igaz vérétől ártatlan mindennél^b
Allitassom lenni az élő Istennél.^c

Ti lássátok!
Hozz vizet!

(Ibi manum lavat post haec ordinatque Processio accedunt equites et universa Cohors.)

CAIPHAS

1400 Rajta, jo vitézek, ama nagy keresztfát,
Tegyétek vállára a király tronussát,
Szolgallyatok néki, mig Cálváriát
El érje, mint erőss és hires bástyáját.

ANNAS

1405 Feszítő eszközök mind keszen legyenek,
Kovácsok, ketten is velünk kijőjjenek,
Hogy fogyatkozások ne törtenhessenek,
A lovász vitézek minket kövessenek!

CENTURIO

Úss dobot!^d

SIGNIFER

Mit parancsolsz, Uram? Imé, jelen vagyunk.

a é [Értelemszerűen javítottuk.]

b veretől [Értelemszerűen javítottuk.]

c elő [Értelemszerűen javítottuk.]

d Us [Értelemszerűen javítottuk.]

CENTURIO

1410 A gyalog vitézek előttünk járjanak,
Jésus körülötte mindenütt állyanak,
Hogy el ne szalagyon, jól ra vigyázzanak!

Te pedig ez erőss vasas katonákat,
Szép rendben es lasson kövesd a' papokkal,^a
Legyenek mindenek keszen a dárdákkal!

(*Hic decurio peditem vadit ad Jesum et eo deprahendo dicit.*)

DECURIO^b

1415 Jöszte, jo barátom, mert eljött az ora,
Hogy fel kenetessel már az királyságra,
Ennek helye lészen amaz kálvaria.
Sies, ne kesőgyel, ott vár a' korona!

(*Ad lictorem.*)

1420 Kösöd meg a' két karját, s ezt a' nagy kereszt fát
Ted fel a' vállára s verd meg az hátát!
Ne kimillyed tölle kezeidnek sullyát,
Mongy, a' menyit lehet ellene káromlást!^c

LICTOR PRIMUS (*posita super humeros Jesu cruce dicit*)

1425 Jersze csak, Izrael koronás királlya,
Majdon a' feketet a' szemed meg láttya,
Ved fel a' keresztet, mert a' mint szád mongya,
Közönséges veled Istennek hatalma.

LICTOR SECUNDUS

Üdvöz légy Messiás, te hatalmas pajtás,
Meg ma nem későre, fogadom, hogy mást láczt,
A magos keresztre, el higyed, hogy fel hágsz,
Senkit e' nép közül többször meg nem dorgálsz.

LICTOR TERTIUS

1430 Ha ha! Mind akarom hogy kezben akadtál,
Tudod e, a' minap mi képpen meg csaltál,
Midőn hozzád mennék, hogy meg fogattatnál,
A' több társaiddal éppen el ámitál.^d

a köves [Értelemszerűen javítottuk.]

b [A hiányzó szerepnevet a szerzői utasítás alapján pótoltuk.]

c ellenne [Értelemszerűen javítottuk.]

d amittál [Értelemszerűen javítottuk.]

1435 Miattad a' Papok meg pirongattanak,
Tsak kevés volt hillya, hogy meg nem csaptanak,
Ennünk pedig az nap még nem is attanak.^a

LICTOR QUARTUS

1440 Nosza, ha király vagy, vitézid hol vannak,
Mostan hogy ha merik, ellenünk állyanak,^b
Tegedet kezünkéből ám ki ragagyanak,
Hidd el, hogy te veled ők is fel akadnak.

Azt is mondod vala, hogy ha te akarnál,
Egy néhány légiot kérnél az Atyádnál,
Kikkel együtt velünk bátran meg harczolnal,
Alisd elé mostan, lássuk, hogy mit használ!

LICTOR QUINTUS MARCUS

1445 Hol van amaz vén sár, jo vitéz katona,
Ki midőn seregünk te reád rohanna,
Melletted mingyarást ellenünk támada,
Egyedül többi közt rosdas kardot ránta?

1450 Én valék, kit ottan jól meg sebesített,
Erős csapást téven el vágta fülemet,
Ellened is otton gonosz pártot ütött,^c
Egy néhány szavára meg tagad tégedet.

(Nota bene hic supra dicti lictores perorabunt in loco Teatri sequentes in via et alibi.)^d

LICTOR SEXTUS

1455 Bizony, szép vitézek, látám hivségeket,
Mihent reád veténk a' mi kezeinket,^e
Mind el szaladának, ott hagyván tégedet,
Csak távul neveték nyomorúlt ügyedet.

DECURIO (*ad Simonem*):

1460 Jöszte, héj, apjok, siess, az Istennek^f
Látod, hogy ereje nincs Istenségének,
Fogjad a' keresztet, hogy a' vitezeknek
Ne legyen akadály, mert igen sijetek.

a Ennunk [Értelemszerűen javítottuk.]

b méri [Értelemszerűen javítottuk.]

c ellened [Értelemszerűen javítottuk.]

d NB [A rövidítést feloldottuk.]

e veték [Értelemszerűen javítottuk.]

f <ké> siess [áthúzva]

SIMON

Hagy bekít én nékem, ne kényszeres erre,
Tudod, hogy nem szolgál e' becsületemre,
Gyalázatot szerez mert őszült fejemre,
Keress erősebet eő segítségével!

1465 Látod, magamot is hogy tsak alig bírom,
Te bolondsagodon bizon csudálkozom,
E' nyolcvan esztendő't mostan aki járom,
Illy erős munkára erővel hajtatom.

DECURIO

1470 Ne szoly sokat, Apa, mert majdon rosztat kapsz,
Hanem ne keslőgyél, hogy jól a' munkára,
Más képpen téged is kötőzünk e rabhoz,
Meg kel lenni, hidd el, tsak heában patogsz.^a

(*Et assumit crucem.*)

CHRISTUS

1475 A ki akar lenni az én tanyitványom,^b
Én is asztot tölle el higye, kívánom,
Vegye fel keresztét és hozza utánnam,
Más ként én is őtőt éppen meg utálom.

1480 Jőjjetek utánnam, kik terhelve vadtok,
Én nálam, higyétek, nyugodalmat kaptok,
Világnak igáját mingyárt le hánnyátok,^c
Könnyebb az én igám, ám meg próbállyátok.

A ki országomban akar részesülni,
Tagadgya meg magát, annak meg kel lenni,
Mert ki e' Világon akar megmaradni,^d
Lehetetlen annak országomban jutni.

FIDELES ANIMAE

1485 Jaj, edes Mesterünk, immár hová légyünk?
Minden reménségünk oda vagyontöllünk,^e
Jaj, jaj, mind el veszünk!

a meg<t> fel lenni [Értelemszerűen javítottuk.]

b akár [Értelemszerűen javítottuk.]

c lehánnyátok [Értelemszerűen javítottuk.]

d akár [Értelemszerűen javítottuk.]

e remensegünk [Értelemszerűen javítottuk.]

1490 Ki gondolta volna eztet tednap előtt,
Hogy meg kötöztetve az hoherok előtt^a
Hurczoltatnék urunk.

Akkor nagy pompával a' gyermeki Sereg,
Jérusálem beli minden féle népség,
Tisztel vala tégedet.

1495 A köntösököt is lábad alá vonnyák,^b
Pálmákat vagdaldván elődben rakák,
Kiáltvan Hosannát.

Ma nagy gyalázattal a' Vitézi sereg
Varosbol ki vetett, kin az ég is retteg,
Siratván kesereg.

1500 Tövis koronakkal pálma ágak helyett
Jaj, a' te szent fiad meg sebesítettet,
S náddal verettetett.

1505 Oh, haládatlanság, ki vett teged arra,
Hogy kezedet vetnéd a te meg Váltodra,^c
A' Teremtő Uradra.

Ez e a' jo tétel, fel fordult Izrael,
Hogy így banál végre a' te teremtőddel,
S Urad Isteneddel?

CHRISTUS

1510 Rajtam ne sirjatok, Jerusalembéli népi,^d
Nem szükseg, hogy könyvet öncs erettem senki,
Mert ha ennek okát mogyával meg érti,^e
Inkább méltóbb lészen örvendezni neki.^f

1515 Jobb, hogy sirassátok a' tü ügyeteket,
És keserüllýétek tü gyermeketeket,^g
Leg inkább pediglen a' sido Nemzetet,
Atyától vállasztot kedves nemzetseget.^h

a <>meg [Olvashatatlan betűre ráírás.]

b köntösököt [Értelemszerűen javítottuk.]

c a' <kemény> te

d nepi [Értelemszerűen javítottuk.]

e okád [Értelemszerűen javítottuk.]

f meltobb [Értelemszerűen javítottuk.]

g keserüllýétek <a> tü

h Atyától toI [Értelemszerűen javítottuk.]

1520 Bizony, bizony mondom, eljön az orátok,^a
Eljutok valaha még arra a' napra,
Mely leszen másoknak szernyű romlására,^b
És Jerusálemnek el posztulására.

Akkor mongyák sokan szegények magokban,
Boldog aszszon, ember, ki maktalanságban,
Boldogok a méhek, országomban,^c
Kik sido országban ne volnának sokan.

1525 Akkor a' hegyeknek fogtok kiáltani,^d
Jaj, ne ereszkegyetek müreánk omlani,
A' halmoknak pedig így fognak szollani:
Siessetek, halmok, münköt borittani.

1530 Gyakor változása szerént e' világnak,^e
A Zöldellő fával hogy ha így bontanák,
Mi leszen végtére, hogy ha arra jutnak,
Az el száratt fának vallyon mit csinálnak.

STATIO IN MONTE CALVARIAE

LICTOR SEPTIMUS

1535 Itt szoktak e' fele királyyokot tenni,
S illyen tronusokban őtöt helhesztetni,
Téged is mingyárást fel fogunk emelni,
Mond meg, hogy ha akarsz királyságra menni.

1540 Látode ez hegyet, hogy mire rendelték,
Vallyon Galgotának miért hogy neveszték,
Koponya hegyének tugyad, hogy szentelték,
Gonosztévők ellen okosan végeszték.

LICTOR OCTAVUS

Hagy béket ő néki, hadd gondolkoszhassék,
Jobb, hogy hamarsággal kovács hivattassek,
Erdemes ágyára hamar le fektessék,^f
Le ne essék onnan, oda szegesztessék.^g

a el az orátok [Értelemszerűen kiegészítettük.]

b lomlására [Értelemszerűen javítottuk.]

c [Az országomban szó beszúrva, részben olvashatatlan.]

d fájok [A szót nem tudtuk értelmezni, a kontextus alapján javítottuk.]

e világnak<á>k

f hama fektessék [Értelemszerűen javítottuk.]

g onna [Értelemszerűen javítottuk.]

1545 Látom, jo királyom, igen elfárattál,
El bágyott valladon mert nagy terhet hoztál,
Szükség, hogy kedvedre kevésbé nyugogyal,
El jött az ideje, nem bánom, alugyal.

FABER (*ad Lictorem*.)

1550 Aj félre, barátom, nem tucz semmit hozza,
Mi gondod teneked a' kovács munkára,
Visely gondot inkább magad dolgaira,
E féle munkákat bizzál a' kovácsra.

CENTURIO

Halgas, ne szoly annyit sok heába valot,
Nem szithat miattad a' birosagokat.

ULTIMA SENTENTIA PILATI

PILÁTUS

1555 Én, Pontius Pilátus, a' hatalmas Tiberius Császárnak egész Judaea tartomány-
nyában méltatott^a Tisztartója és fő Praefectusa, mind a' főbb papoknak, mind
a' több Phariseusoknak panaszát ez előttünk meg köttetett ember ellen, ki Chris-
tusnak mondatik, a' sido Nemzetnek meg másolhatatlan törvénye szerint: más
1560 képpen is felséges Császárom Majestása ellen sok patvarkodásáért, mivel a' mint
egész sidoságnak bizonyittásából eszre vettem, hogy ember léven Isten Fianak
magat lenni praedicállotta. Kuldus lévén a' sido koronát születésétől^b ahította, a'
Császár adaját, a' mint mongyák, tiltotta, Judaeát, Galileát, és Circumjacens⁸⁴
tartományokat nagyobb részre eretnokségre fordította; jól lehet e' félélkről ő tőlle
1565 kérdezkevdén, meg nem vallotta. A' sido^c nemzetnek decretoma szerint a' főfő
rendek és az egész sido nemzetnek postulatiojára⁸⁵ valo nevezve Cum plaena po-
testate Judici Varia ugymint de Crimine laesae Majjettatis convictum Nec non
novae sectae authorem Nefariae⁸⁶ a' gyalázatos keresztnek hatalmara őtöt sen-
tenciázom es jövendő béli e' féle személyeknek példájára és emlékezitere ezen
1570 superscriptiot⁸⁷ feje fele fel szegesztetni kívánom, és absolute akarom, paran-
csolom:

Jésus Nazarenus Rex Judeorum.

^a méltatk [Értelemszerűen javítottuk.]

^b születésétől [Értelemszerűen javítottuk.]

^c asido

ANNAS

1575 En azt nem akarom, hogy ily titulussal
Illessed e' gonoszt, hanem más modussal,
Más képpen, meg látod, nagy confusiokkal,⁸⁸
Meg sirattyuk eztet számtalan károkkal.

Azért ne ird kérlek: sidoknak királlya,
Ha nem, hogy őnmagat királynak mondotta,
Az Izrael népit mind fel fordította,
Rut eretneksegnek volt ujjabb *auctora*.^a

PILÁTUS

1580 Amit irtam, meg irtam.

DECURIO

Jol vagyon, a' kovács miért hogy nem szit,^b
Nem keletten sokat mutatni e' félét,
Kezében s lábában verje az vas szeget,^c
Kiki ügyekezzeék forgodni, mint lehet.

FABER PRIMUS^d

1585 E' nem nagy mesterség, hogy ide szegezzem,
Ha mongyák, fejét is a' földhöz függeszem,^e
Hő fogokkal őtöt mind essze csibdesem,^f
Vas hargokkal bőrét éppen le mejjesztem.⁸⁹

FABER SECUNDUS

1590 Mert van az ideje, hatalmas kezedet,
Terjeszd ki jo forma Isteni erődöt,
Mutasd meg, s ne engedd kezire tetétet,
Hogy most fel feszistük gyenge termetedet.

(*Hic crucifigitur et elevatur.*)

LICTOR NONUS

1595 Haj, haj, mely regentén latnia kivántom
Királyomot ülni székében, hogy lássam,
Imé, most arra az üdőre jutottam,
A' mint hogy kivantam, ugy is tapasztoltam.

a eretnekseget author [Értelemszerűen javítottuk.]

b hit [Értelemszerűen javítottuk.]

c kézében [Értelemszerűen javítottuk.]

d Faber [Értelemszerűen kiegészítettük.]

e fejet [Értelemszerűen javítottuk.]

f esze [Értelemszerűen javítottuk.]

1600

Üdvöz légy, Messiás, fényes koronája
Izrael népének, kegyes Monárkája,⁹⁰
Tiberius Császár ujjat vono Társa,
Im, fel emeltettél ma az királyságra.

LICTOR DECIMUS

1605

Ha Isten fia vagy, száj le bár, nem bánom,
Én is hiszek benned, lelkemre fogadom,
Egész sido nepet te hozzád hodítottom,
Hogy engeded magad, felette csudálom.

1610

Nam minap mikoron utánnad menének,⁹¹
Hogy mind gonosz tévőt, jól meg kötőznének,
A' te spiritusid teged el rejtének,⁹²
A' vitézek haza üressen jövenek.

Miért, hogy mostan is ugy nem cselekedel,
Parancsold azoknak, hogy legyenek jelen,
Ideje legyen ez mostan segítséggel.^a

CHRISTUS (*ad Matrem*):^b

O, Aszszony állat, ime a' te fiad,
Hellyettem fiadda, kerlek, őtöt fogad.

(*Ad Joannem*):

1615

Kedves tanyitvanyom, imé a' te Anyád,
Ennek mindenekben szavait fogaggyad.

Szomjuhozom.

LICTOR UNDECIMUS

1620

O, szegény, hallyátok, miként szomjuhozik,
Mit adhassak innya, tudom, bort nem iszik,
Meg próbálom, hogy ha mirhás itált iszik,
Ugy gondolom, ezzel meg nem reszegedik.

(*Hic offert ipsi haustum*):

1625

Itt van, ha szomhuzol, igyál, menyit akarsz,
Ma bizony más itált semmi félet nem kapsz,
Azért bátor mostan ne sokat vállogas,
Mert ha meg haragszom, ennélkül is maracz.

^a segítséggel [Értelemszerűen javítottuk.]

^b <P>Matrem [Ráírással javítva.]

CHRISTUS
Bé tellyesedett.

LICTOR DUODECIMUS
Vallyon mi lehet a', amit most emlelget,
Mi dolog lehete, hogy bé tellyesedett,
Talám öszve hitta mennyei sereget,
1630 Hogy ellenünk tugya vezessen bennünket.

CHRISTUS
Eli Eli lamma Sabaktani.^a

LICTOR TERTIADECIMUS^b
Meg mondám, hogy gyütti mennyei seregit,
Hallátok, a' miként kiáltozik ilyért,
Majdon meg mutattya Isteni erejét,
1635 Megtanit, higyétek, annyi sok búcsuért.^c

De én is meglátom, ha alá jö Illyés,
Megharczolok véle, meg tanyitom jobb kézt,
Ki se vegye innét, nem jo illyen vitéz.

CHRISTUS
Atyám, Szent Kezedben ajállom Lelkemet.

(*Fit fragor.*)

CENTURIO
1640 El hitettem eztet tisztán én magammal,
Hogy ily rutul bánni az Isten fiával,
Mert lehetelenség Isten hatalmával^d
Illy dolgot történni, ha Isten nincs azzal.

JOSEPH EX ARIMETHIA
1645 En kegyelmes uram, hogy ha lehetséges,
A' Jésusnak testét le veszem, mert helyyes,
Jol tudod, nem is lólt színben oly üdvöségos,^e
Hogy ha kereszt fára lett volna érdemes.

a Sabatani [Értelemszerűen javítottuk.]

b Lictor [Értelemszerűen kiegészítettük.]

c bocsuert [Értelemszerűen javítottuk.]

d lehetelenség [Értelemszerűen javítottuk.]

e [A sor második fele értelmezhetetlen.]

PILÁTUS

1650 Vedd le, azt akarom, és tisztességesen,
Gyölcsban bé takarván temessed el szépen,
Talám az Istennél nagy jutalmad leszen,
Senki botránkozást e' dologbol veszen.

LATRO PERVERSUS

1655 En bezzeg, hogy ha az Isten fia volnék,
Illyen gyalazatot s. halált nem szenvednék,
El rejtezni titkon inkább készebb volnék,
Avagy oltamamra Angyalokat hínek.^a

Azért ha valo, hogy Isten a' te Atyád,
Kérjed őtőt mostan és szabadítottád,
Mi szemillyünköt is, kérlek, meg ne Utáld,
Veled szabadulni atyádnál engegyed!^b

LATRO CONVERSUS

1660 Igazan bolondul beszellesz, barátom,
Mostan is a' gonosság győtör teged, látom,
Vakmerőségedet felette csudalom.^c
Hagy békét ezeknek, mind tarcsad, jovallom!^d

1665 Ő Istenségiben bar ne ketelkegyél,
Hatalmasságáról neis emlékezzél,
Mert ő Istensége nyilván mindeneknel,
Nem szükség hogy itten bolondságot beszély.

1670 Tudod, velem együtt sok károkat tettél,
A' mellett gyakran is gyilkosságban estél,^e
A' mellyekre nézve halált érdemlettél,
Ő benne pediglen semmit sem sejtettél.

Uram, teged kérlek, Veled egyetemben
Hogy ma el mehessek a' magos mennyégben.^f

CHRISTUS

1675 Bizzál, edes fiam, a' ParadiCSomban!
Még ma velem leszesz a' ParadiCSomban.

a oltamamra [Értelemszerűen javítottuk.]

b atgyoádnál [Értelemszerűen javítottuk.]

c Vakmerőségedet [Értelemszerűen javítottuk.]

d beket [Értelemszerűen javítottuk.]

e mellet [Értelemszerűen javítottuk.]

f mennyegben [Értelemszerűen javítottuk.]

EPILOGUS

Üdvösségünk árrát, világnak Váltóságát Urunk mint vitte végbe:
Rész szerént példákbol, a' Testamentumbol tettuk egy ertelembe.
Uj Testamentummal s Evangeliummal egyeztetvén szép rendben.

1680 Ahova Czeloztunk, előb megmondottuk, hogy mindenek ertenék,
Minden Figuráknak, régi szent példáknak summajat jól fel vennek,
A Szent Prophétákat, s. Evangelistákat ebben egyezni hinnek.

Mely értelmü Nem volt, s azért talám sokszor szenvedünk, de csak semmi.^a
Mert gyakran olvastuk, irásbol tanultuk, hogy Világ bölcseségi^b
Istennél kevesset érne, mert az Embert szokták kevélyíteni.

1685 Szent Ferenc szerzete, mivel hogy élete világ előtt nevetség,
Nem gondol senkivel, földön az emberrel, tudvan, nincs ott reménség.
Másként is újságot, neki hivuságot nem engedi szegenség.

1690 Ki e' felett kíván, mindét ide hagyván, hogy bé töltesse kedvét,
Akademiákra, s nagyobb Iskolákra fordította a' kelepczét,
Most mind azon által aláztatossággal, kik ma itten voltak:

Töltekek fejenként Submissio szerent kérjük, az Ur Christusért,⁹³
Hogy ha fogyatkozást vagy helytelen scenat lathattatok valamit,
Meg ne itiljetez, sőt jora vigyétek, fontollyátok értelmét.

1695 Mert csak azt kívántuk, azon fáradoztunk, miként Christus kinnyait
Minden ő magában fontollya meg jobban maga fogyatkozásit,
Ezután jobbissa és el távoztassa, ne kinozza Istenét.^c

Mert a' sziv vétkezik, most is ügyekezik gyötreni meg Váltoját,
Hánszor sziv vétkezik, annyiszor láttatik feszíteni Christusát.

1700 Máí nap láttatok, miként a' hohérok üldöztek Christus képét,^d
De ez tsak árnyéka, közel sem talállya Urunknak szenvedését.

a sokszot [Értelemszerűen javítottuk.]

b bolcsesegi [Értelemszerűen javítottuk.]

c [Az el szó föléírással betoldva.]

d képte [Értelemszerűen javítottuk.]

APPENDICES:

VALEDICTIO CHRISTI:

CHRISTUS

Imé, én szerelmes es keserves Anyám,
Most bétellyesedett az én végső orám.
Minden ellenségem fenyekeedik reám,
A' kikkel jott tettem, vermet ásnak alám.

1705 Imé, mely igaz volt az a' profétia,
Mellyet én felöllem Simon mondott vala,⁹⁴
Hogy a' te lelkedet a tör által járja,
Melynek léssen oka fiadnak halála.

1710 Általjárta vala, midón születtettem,
Mivel hely nem vala, hova fejem tenném,
Csak hamar pediglen üldöztetni kezdém,
Más országra futni így kényszerítetttem.

1715 Altaljárt akkor is, midón a' Városban
Elmaradtam vala tovább a' Templomban,
Mikoron keresnél nagy szomorúságban,
Fáradtam Atyámnak szent akarattyában.

1720 Általjárta vala, midón az Törvénből^a
Környül meteltettem, nem ketelenségből,
Hanem egyedül csak magam jó kedvéből
Emberekhez való égő szerelmemből.

Köszönöm jó Anyám sok fáradságodat,^b
Hozzám való kegyes dajkálkodásodat,
Mégfizeti Atyám annyi sok munkadot,
Értem el szenvedett szorongatásidot.

1725 Engemet ne sirass, mert Atyám akarja,
Hogy adgyam magamot Világ váltságára.
Fel támadok ismét, meg lád, harmad napra,
És ülök Atyámnak ujjonon jobbjára.

^a Bőrvénből [Értelemszerűen javítottuk.]

^b [Az *Anyam* szó *n* betűje betoldva.]

MARIA^b

1730 En szerelmes Fiam, immár hová legyek,
Szorongatásimmal mely felé siessek,
Tudom, ez Világon hogy helyet nem lelek,
Nem tudom az utan, szegény, mit reméllyek.

1735 Valóság, hogy érted eleget szenvedtem,
Hideget, meleget, bujdosást szenvedtem,
Egyiptomban futni kételenitettem,
Mind ezeket pedig meg sem említettem.

1740 Kérlek azért mostan, szerelmes gyermekem,
El ne feledkezzél, tekincs szegény igám,
Ellenem fel tamad az én ellenségem,^c
Hogy mely felé hajcsam, nem tudom, a' fejem.

Ki aggya azt nékem, hogy meg hallyak veled,^d
Élnem e' Világon mi haszna kivülled,
Ah, ha meg lehetne, hogy a' te keresztet
Lenne közös Velem, s minden szenvedésed.

1745 Meg bocsás, én Fiam, hogy ha eletedbe
Ugy, mind igaz Anyád, nem jártam tisztemben,^e
Jo gondot te reád te gyermekségedben^f
Hogy ha nem viseltem, bocsás meg mindenben.

1750 Egyebet nem kérek én dajkaságomért,
Hanem hogy a te nagy irgalmasságodért,
Könyörgök előtted a' te országodért,
Onnan ki ne rekezd Anyád szegény ügyét.^g

a B. V. [A rövidítést feloldottuk.]

b [A szerepnevet a szerzői utasítás alapján pótoltuk.]

c Ellenem [Értelemszerűen javítottuk.]

d agya [Értelemszerűen javítottuk.]

e Anád [Értelemszerűen javítottuk.]

f gyermeksegedbe [Értelemszerűen javítottuk.]

g Ugét [Értelemszerűen javítottuk.]

Anyai Aldásom, Fiam, adom reád,
 Az mennyei Atyád kérem, vigyázzon rád,
 Mennyei Angyalok vigyázzanak reád,
 Anyádnak áldása ezzel szallyon reád.

Omnia Ad Maiorem Dei Gloriam et Beatae Virginis

Honorem et Sancti C. V.^a

A MŰ ADATAI

A dráma kézirata a Csíksomlyói Ferences Rendház könyvtárában, a *Liber exhibens actiones pa-rascevicus...* kéziratos kötet 961–1000. lapjain található. (A cím fölött a lap jobb felső sarkában a 12mus szám olvasható.) A drámáról említést tesz tanulmányában *Bándi* (1896, 290.), *Fülöp* (1897, 28.), *Kilián–Pintér–Varga* (1992, N. 16, 47.), *Pintér* (1993, 43, 49–50, 54.), *Medgyesy–Schmikli* (2000, 49; 2001, 114, 190, 192; 2002b, 222, 231–2, 241; 2003, 61.). A szöveg modern helyesírásban, *Dávid győzelme Góliáton* címmel, megjelent a *Nap, hold és csillagok...* c. válogatásban, amely a 9. scenát két jelenetre (9. és 10.) bontva közölte, ezért található abban összesen tizenhét jelenet.

A dráma felező tizenkettes sorokból, négy soros strófaból épül. Ettől csak a prologusban és epilógusban tér el, ahol 6/6/7-es strófa szerepelnek, illetve a feltételezhetően énekelt részekenél. A kézirat végén függelékként (*Appendices*) két búcsúmonológ található: Krisztus búcsúzik anyjától, majd Szűz Mária búcsúzik fiától. Szövegközlésünkben ezeket meghagytuk az eredeti helyen, Krisztus búcsújának logikus helye azonban a *Lictor decimus* szövege után (1612. sor) lenne, s így e szöveg végén bizná Máriát Jánosra. Mária búcsúját a dráma utolsó jelenetének több részében is elhelyezhetnénk.

A dráma rövid tartalma:

PROLOGUS

Elmagyarázza a történéseket és azok kapcsolatait az előképekhez. E különösen bonyolult szerkezetű és szemléletű dráma jeleneteit az alábbi tartalmi áttekintésben külön is összekapcsoljuk a prologussal, amely minden jelenetre utal, az előképekre azonban nem önmagukban, hanem a szenvedéstörténettel való párhuzamokat emeli ki.

SCENA 1

Krisztus negyven napja böjtöl a pusztában, amikor a az Ördög megkísérti. Az Ördöggel az Angyal száll szembe. (Mt 4,1–11; Mk 1,13; Lk 4,1–13) V.ö. a prologus 21–23. soraival.

SCENA 2

Krisztus elmondja tanítványainak, hogy el fogják őt hagyni, egyikük el is árulja, másikkal megtagadja, s végül keresztre feszítik. Péter tiltakozik. Ez a jelenet az evangéliumokban az utolsó vacsora alatt játszódik (Mt 26,30–35; Mk 14,26–31; Lk 22,31–34; Jn 13,36–38), de a dráma szerzője láthatóan a történet elejére akarta helyezni, és ezzel is hangsúlyozni a jövőt és a jövő ismeretét. (Ehhez is kapcsolódik majd a következő jelenetben előképként Sámuel, a látó, a próféta alakja.) Krisztus elé járul

^a O. A. M. D. G. B. V. H. E. S. C. V. [A rövidítésből a szokásos részt feloldottuk, az utolsó betűk kérdések.]

a Gazdag Ifjú, aki követője akar lenni, egyedül a gazdagságról nem tud lemondani. (Mt 19,16–24; Mk 10,17–25) Krisztus a tanítványoknak és az ifjúnak is elmondja, hogy aki őt követni akarja, tagadjon meg minden világi értéket és kapcsolatot. (Mt 10,35–39). V.ö. a prologus 30–32. soraival.

SCENA 3

(Első előkép:) Saul a látót, Sámuel prófétát keresi. Sámuel királlyá keni Sault. (1Sám 9–10) E jelenet összefüggését Jézus történetével magyarázzák a prologus 33–35. sorai.

SCENA 4

Krisztus elküldi tanítványait, hogy szerezzenek egy szamarat. A jeruzsálemi tömeg hozsannával köszönti a számárháton bevonuló Krisztust, csak a farizeusok gúnyolják. (Mt 21,2–11; Mk 11,1–11; Lk 19,29–40; Jn 12,12–19) V.ö. a prologus 33–39. soraival.

SCENA 5

(Második előkép:) Az ifjú Dávid ki akar állni Góliáttal párviadalra. Saul nem tudja tervéről lebeszélteni. Dávid megöli Góliátot. A Dávidot éljenző nép zavarba hozza és megharagítja Sault. (1Sám 17–18,16; 21,12) E jelenet összefüggését Jézus történetével magyarázzák a prologus 36–39. sorai.

SCENA 6

A főpapak tanácskozása arról, hogy Krisztus fellépése veszélyezteti hatalmukat, ezért el kell fogatni. (Mt 26,1–5; Mk 14,1–2; Lk 22,1–2; Jn 11,46–53) V.ö. a prologus 43–45. soraival.

SCENA 7

(Harmadik előkép:) Zyphe (Szf) város lakói elárulják Saulnak, hogy Dávid a környéken bujkál. (1Sám 23,15–27) A jelenet következő része, amikor Dávid Engaddi pusztáján rejtőzik, már később játszódik, miután Saul visszatért egy a filiszteusok elleni harcából (1Sám 23,28–24,2) Ez az időbeli váltás lehet a magyarázata annak, hogy ekkor Dávid neve mellett már a *senior* jelző szerepel. Dávid éjjel Saul közelébe férkőzik, Abisájjal együtt belép Saul sátrába, ahol mindenki alszik. Dávid azonban nem emel fegyvert felkent királyára, megelégszik azzal, hogy távoztában visszakiált az alvó őrknek: valaki bement a király sátrába. (1Sám 24,2–8) V.ö. a prologus 46–50. soraival.

SCENA 8

A (töredékes) jelenetben Krisztus Annas előtt van, a főpapak szolgálja arcul üti. (Jn 18,13) A kéziratban e jelenet nincs elkülönítve (a lapalji jegyzetben feltüntetjük e ténytet), a dráma belső logikája azonban a különválasztást támasztja alá: egyrészt itt visszakapcsol a szenvedéstörténetre, másrészt

Krisztus arcul ütésének ellenpontja az előző jelenet, ahol Dávid nem emel kezét Saulra, jöllehet az üldözi őt.

SCENA 9

(Negyedik előkép, a hamis tanúk előképe:) Acháb király Naboth szőlőjét akarja megszerezni, az azonban nem mond le atyja örökségéről. A királyné, Jesabel meg akarja közeztetni Nabothot, ezért hamis tanúkat rendel, akik valóban Naboth istenkáromlását bizonyítják. (1Kir 21,10–13) A jelenet második felében, Absolon megjelenésétől a Dávid-történet folytatódik: Achitophel azt tanácsolja Absolonnak, hogy tizenkétezer harcos élén induljon Dávid ellen. Kussai ellenzi ezt, mivel Dávid és serege kiváló vitézek, ezért azt tanácsolja, hogy Absolon gyűjtse maga köré egész Izrael népét, s segítőkükkel fogja el Dávidot. Absolon Kussai tanácsát fogadja meg. (2Sám 17) Achitophel ezután megbánja, hogy Dávid ellen fordult. (Achitophel lelkiismeretfurdalása és öngyilkossága az Ószövetségben nem szerepel.) V.ö. a prologus 51–59. soraival.

SCENA 10

Az Achitophel-előkép (Scena 9) párhuzamaként először Júdás lelkiismeretfurdalása következik. (Mt 27,3–10) Miután Júdás elindul, hogy felkösse magát, Péter háromszori tagadása a másik párhuzam. Péter a kakas megszólalása után sírva fakad. (Mt 26,69–75; Mk 14,66–72; Lk 22,56–62; Jn 18,25–27) V.ö. a prologus 56–59. soraival.

SCENA 11

(Ötödik előkép, a hamis tanúk előképe:) A perzsa helytartók (főemberek) féltékenyek a Dárius király bizalmasává vált Dánielre, ezért hamis tanúkat szereznek ellene. Dárius ugyan tudja, hogy Dániel ártatlan, a helytartókat kielégítendő, mégis parancsot ad, hogy Dánielt vessék az oroszlánok vermébe. A jelenet végén Dánielt a verembe vetik, Dárius pedig gyűrűjével lepecsételi a zárat. (Dán 6,1–18)

SCENA 12

Annás, Caiphas és a tanácsosok bevádolják Krisztust Pilátus előtt, aki nem találja bűnösnek. Ezután Pilátus döntést kér a sokaságtól: Krisztust vagy Barabást engedje-e szabadon, s a sokaság Barabást választja. Végül a főpapok és a tömeg nyomására Pilátus megostoroztatja Krisztust, majd Herodeshez küldi. (Mt 27,11–25; Mk 15,1–15; Lk 23,1–7 és 17–25; Jn 18, 28–40) V.ö. a prologus 63–65. soraival.

SCENA 13

(Hatodik előkép: Krisztus megszegyenyítésének és elárulásának előképe: Dávid Hetrius [= Achis] király előtt bolondnak tetteti magát.)

Saul fia, Jonatás szerint Dávid ártatlan. Saul erre dárdát ragad saját fia ellen, Jonatás pedig beszámol erről Dávidnak. Ezért Dávid Achis királyhoz menekül, ahol a király előtt habzó szájjal összeesést színlel, hogy eszelősnek tartsák. Achis megvetően küldi el magától az eszelőst. (1Sám 21,11–16) V.ö. a prologus 66–69. soraival.

SCENA 14

Az előkép (Achis, Scena 13) párhuzamaként Heródes kigúnyolja és megvetően küldi el Krisztust, akit bolondnak tart. (Lk 23, 6–11) V.ö. a prologus 67. sorával.

SCENA 15

(Hetedik előkép, Krisztus megfosztatásának, megszégyenítésének előképe)

Dávidhoz küldönc érkezik, aki beszámol Absolon lázadásáról. Több barát – Ethai, Abisai is – hűségesen kitart Dávid mellett (2Sám 15,13–23), Semei viszont kövel dobálja meg. (2Sám 16,5–14) Dávid az Úr kezét látja e lázadásban. (2Sám 15–16) 24–25. vsz. V.ö. a prologus 71–72. soraival.

SCENA 16

Krisztust ismét Pilátus elé viszik. A tömeg nem mond le Krisztus elítéléséről, Pilátus mossa kezeit. Feszítő eszközöket rendelnek, Krisztus vállára helyezik a keresztet, majd elindítják. Simont felszólítják, hogy segítsen a keresztvitelben. Krisztus elismétli, hogy tanítványa csak az lehet, aki őt követvén felveszi a keresztet. Jeruzsálem népei siratják Krisztust. Az utolsó helyszín a Kálvária hegye: ott hangzik el Pilátus végső ítélete, s a kereszt felirata, ami ellen Annas tiltakozik ugyan, Pilátus azonban elutasítja. A megfeszítés előkészületei közepette Krisztus Jánosra bízta anyját. A két lator közül az egyik megtér. (Mt 27, 27–50, Mk 15, 10–32; Lk 23,13–55; Jn 18–19)

EPILOGUS

A krisztusi áldozat magyarázata a híveknek.

APPENDICES

A függelékbe kerültek Krisztus, majd Mária búcsúzó szavai.

SZERZŐ, SZÍNRE VIVŐ

A darab szerzője ismeretlen. A legtöbb csíksomlyói drámához hasonlóan valószínűleg a grammatika tanára rendezte színpadra a darabot, s talán az írója is ő volt. Fülöp Árpád adatai szerint (*Fülöp* 1897, 12.) ekkor Veres György Lajos volt a grammatika tanára. Veres György Esztelneken született 1697-ben. 1716. november 19-én lépett a ferences rendbe, s a Ludovicus nevet vette föl. 1723. március 7-én szentelték fel. 1725–26-ban gróf Mikes Ferenc udvari tanácsos és neje, Esterházy Kata házi papja Zabolán. 1727-ben és 1729-ben ő vitte színre a passiójátékot Csíksomlyón. Több helyen volt házfőnök: 1733-ban Medgyesen, 1741-ben Csíksomlyón, 1743-ban Szászvárosban, 1747-ben Segesvárott. 1739–47 között Ósebeshelyen az üveghuta és a vaskohó munkásainak lelki gondozását is ellátta. (*György* 1930, 79, 171, 275, 306, 332, 461, 583–4.; *Sávai* 1997, 125.) Megírta a ferences rend erdélyi történetét *Facies vetus et nova Provinciae Transsylvaniae Franciscanae* címen (*Szinnyei* XIV, 1109.). A könyv kinyomtatására 1753-ban ugyan elnyerte a római generális és az erdélyi provinciális engedélyt is, mindezek ellenére a könyv kéziratban maradt. 1763. április 15-én halt meg Fogarason.

FORRÁS

A darab szerzője az átlagosnál képzetesebb és járatosabb az ószövetségi előképek használatában. Mindvégig a bibliai szöveghez ragaszkodott. A forrásként használt bibliai helyeket *A mű adatai* részben, a tartalom ismertetésénél már feltüntettük. A szerző teológiai képzettsége a bonyolult prefigurá-lis szerkezetben is megmutatkozik.

Az 2, 4, 6, 8, 10, 12, 14, 16. jelenet a szenvedéstörténetet meséli el, melynek kezdőpontja a szenvedés és a kereszthalál megjövendölése a 2. jelenetben, zárata pedig a keresztre feszítés a 16-ikban. (Ez a szabályosság is alátámasztja azt a döntésünket, hogy Krisztus és Annas találkozását 8. jelenetként elkülönítsük.) A nyitó (1.) jelenet a passió előzményeként mutatja be Krisztus megkísértését a pusztában.

A 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15. jelenet ószövetségi előképeket mutat be, azaz a szenvedéstörténet és a *figura* szabályos váltakozása figyelhető meg. Az alapvető prefigura, a dráma címe és a prológos szerint is Dávid története (3, 5, 7, 13, 15, valamint a 9. scena második fele, Sámuel könyvei alapján):

Szent David Propheta s Izraél királyja a' mikeppen példázza,

Ugy Davidnak Fia: az áldott Messiás léssen dolgunknak czéllya.

Ezen túl két másik ószövetségi részlet is található a darabban: Nabot (9.) és Dániel (11.) története, ezeket a jeleneteket azonban meg is különbözteti meg a szerző. Nehéz eldönteni, hogy a 9. és a 11. jelenet elején, a margóra írt *Figura falsi* önálló cím-e vagy a cím-mondat része. (Lehet ugyanis különállónak olvasni a két szót, vagy az alatta lévő szavakat a mondat folytatásának tekinteni.) Értelmezésére két lehetőség is van. 1. Ha a két szót önálló jelenetcímnek tekintjük, akkor a latin szerkezet hibás vagy töredékes; értelmezhetjük jelzős szerkezetként, azaz *hamis előképek*: ekkor a magyarázat az lehet, hogy a szenvedéstörténet valódi előképe annak a földi királynak – Dávidnak – a története, aki Jézus őse. E gondolatmenet szerint a Jézushoz hasonlóan igaztalanul megvádolt és elítélt Nabot és Dániel története nem közvetlen párhuzama a szenvedéstörténetnek. 2. Ha cím-mondat részének tekintjük, akkor birtokos szerkezetként értelmezzük, s a fordítás a *hamisság előképe* lehet. Szövegkiadásunkban az utóbbi értelmezés mellett döntöttünk. Így a 9. és a 11. jelenet a hamis tanúk, ide-odapártoló tanácsadók előképe. A hamis tanúk jelenléte hangsúlyos mind a Nabot-történetben, mind a Dárius udvarában Dániel ellen áskálódó perzsa főemberek hazugságaiban. Ez az értelmezés magyarázhatja azt is, miért szerepel a 9. jelenetben először a Nabot-történet, majd ismét Dávid-részlet, az áruló Kussai, Absalom (Absolon) és Achitofel alakjával, ahol a jelenet végén Achitofel megbánja árulását, s így Júdás közvetlen párhuzamát is jelenti.

A tipológiai szimbolizmusban otthonos 18. századi teológus számára ez nyilván nem okozott gondot, nem tudjuk azonban, hogy a színpadi megoldások mennyiben segítették hozzá a nézőket a bonyolult tipológiai struktúra dekódolásához.

Júdás siralma egyes részleteinek forrása a *Bocskor-kódex* (2003) egyik siralma.

Ezt a drámát is használták forrásként a későbbi drámaszerzők. A függelékben közölt Mária-siralom például több későbbi drámában visszatér szó szerint vagy majdnem szó szerint, így az 1743-as, 1748-as és 1763-as passióban. 1759-ben a Phariseus secundus és a Decurio szövegét emelte át ebből a drámából a szövegíró, 1768-ban Krisztus és a Diabolus párbeszédéből vett át részeket a szerző. Egyezés van Kaifás és Krisztus párbeszédében az 1743-as és az 1763-as drámákkal is.

ELŐADÁS

A drámát 1729 feketevasárnapján (húsvét előtti második vasárnap), április 3-án mutatták be. Az előadásban közel száz szereplő vett részt. A szerzői utasítások szerint jelmezekben és díszletek között mutatták be a drámát. Szinte minden jelenet más színhelyen játszódik. Pintér Márta Zsuzsanna valószínűsíti, hogy a 3. és a 4. jelenetben élő szamarat is vihettek a színpadra (Pintér 1993, 50.).

A dráma zenei anyagával Kővári Réka foglalkozott (Kővári 2009; Kővári 2007b): kiemeli, hogy „a negyedik jelenetben, sűrítve a virágvasárnap körmenetet látjuk a színpadon. A stációk közül az első (a *Hosanna Filio David* antifóna) – mely talán a legszorosabban kapcsolható a liturgiához, mivel az ágak megáldását jelenti – kimarad. A *Hic sternuntur Vestimenta caduntur rami Jesus autem super asinum sedet* rendezői utasítás azonban egyértelműen utal a körmenet következő két stációjára, mikor is a földre leterített pálmaágakon és ruhákon Jézus diadalmasan áthalad. A liturgiában ekkor felhangzó

Pueri Hebraeorum portantes ramos és *Pueri Hebraeorum vestimenta prosternebant* kezdetű antifónákban megénekeltek szereplők, a zsidó gyerekek ugyan csak a következő körmeneti stációhoz tartozó éneket, a *Gloria laus*-t éneklék a drámában, azonban Jézust üdvözlő köszöntésük, hozsannázásuk szövege az első három stáció antifónáiban gyökerezik. A dráma szerzője szinte teljes mértékben kiaknázza az említett antifónák szerkezetéből adódó színi lehetőségeket, mikor a gyerekek dicsőítését a polgárok hozsanna-kiáltásaival zárja. A liturgiában ezután következik az utolsó stáció, a Krisztus Király előtti hódolat éneke, melyre a darab rendezői utasítása utal: *Et fit concentus puerorum canentium Gloria laus etc...*” (Kővári 2009. A *Gloria laus* magyar szövegét a *Nap, hold és csillagok...* c. válogatás a drámaszövegbe illesztette (p. 62–64.). Egyébként a dráma más részéről is feltételezhető, hogy énekeltek, de nótaulás nem szerepel a kéziratban.

A *Gloria laus...* himnuszt Theodulphus (†821) orléans-i püspök írta (*Graduale Romanum* 1979, 141, és *Magyar Gregorianum* 1981, 39.) Ez a liturgikus ének végigvonul mind latinul, mind magyarul a Kájoni *Cantionale* kiadásain. (Latinul: Kájoni 1676, 188. = *Domokos* 1979, 219. sz.; Kájoni 1719, 144; Kájoni 1805. Cer, 59. Magyarul: Kájoni 1676, 188. = *Domokos* 1979, 220. sz.; Kájoni 1719, 144; Kájoni 1805, 137; Kájoni 1921. 175. sz.) A latin szövege változatlan, míg a magyar szövegben másfél strófa megváltozik az 1805-ös harmadik kiadásban.

Gló - ri - a, laus, et ho - nor, ti - bi sit Rex Chri - ste, Red - ém - ptor:

Cu - i pu - e - ri - le de - cus promp - sit Ho - sán - na pi - um.

1. Is - ra - el es tu Rex, Da - ví - dis et in - cly - ta pro - les:

Nó - mi - ne qui in Dó - mi - ni, Rex be - ne - dí - cte, ve - nis.
Glória...

Liber Usualis, 524.

A csíkrákosi gyűjtésben a szöveg a *Kájoni* 1921. 175. sz. énekkel azonos, mely azonban a *Cantionale* korábbi kiadásaitól lényegesen eltér (bár az forrásként az 1805-ös harmadik kiadást jelöli meg). Dallama nem a gregorián antifónából, hanem annak verzusából származik.

Parlando ♩ = cca 82

1) (7)

1. Di - cső - ség és di - csé - ret

() ()

Meg - vál - tó Ki - rá - lyunk, ne - ked,

(4) 2) (7)

Ki - neck gyer - me - ki szép se - reg

3) 4) 5)

Zeng é - des - sé - ges é - ne - ket.

Variánsok:

1a) 1b) 2) 3) 4a) 4b) 5)

2. 4. 3. 4. 4. 2. 3. 2. 3.

2. Te vagy Izrael Királya,
Dávidnak dicsó magzatja,
Ki az Úrnak szent nevében
Jössz hozzánk nagy dicsóságban.
3. Mennyben számlálhatatlan sereg,
Itt a halandó emberek,
S valamennyi teremtmények
Áldva dicsőítenek tégedet.
4. Pálmaágakat lengetve
Jött a zsidó nép elődbe.
Íme mi is eljöttünk hozzád,
Zengve szívünk háladalát.

Császár Andrásné Sárosi Irén (42 éves), *Csíkrákos* (Csík).
Gyűjtötte: Sárosi Bálint 1967. július. Lejegyezte: Dobszay László. Jelzet: AP 6583d.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A kézirat legalább két kéz írása. Az 1. kéz másolta a 961–984. oldalig terjedő részt, a 2. kéz a 984. oldalt másolta, majd újból az 1. kéz a másoló. Az *ö, ő, ű, ű* betűk ékezetének hosszúsága eldönthetetlen, de leginkább hosszúnak látszik, ezért az átírásban általában ezt tartottuk meg. Hasonlóképp bizonytalan sok esetben a kis- és nagybetűi különbsége. A másolás általában igen hanyag, sok a javítás, felülírás és betűtővesztés. A legnagyobb részt másoló 1. kéz írása egyes részekben szinte teljesen olvashatatlan, igen sok az értelmetlen vagy értelmezhetetlen sor, a tévesztés, ismétlés, íráshiba. Ezért gyakran meg sem kíséreltük a szöveg értelemszerű javítását, s a különösen értelmetlen sorokról vagy sorrészekről, az alternatív javítási lehetőségekről a jegyzetben is említést tettünk.

A közismert rövidítéseket (In, Xtus, m, a toldalékok és többszám helyetti vízszintes vonal, stb.) jelölés nélkül feloldottuk.

A *Prologust* 6/6/7-es verssorokba tördeltük, s a rímzavak alapján 3 soros versszakokat képeztünk. Néhány esetben, ugyancsak a rímzavak miatt kivételt kellett tennünk, s ekkor meghagytuk a 2 vagy 4 soros szakaszokat.

A kéziratban a scenak számozásánál több tévedés is történt, a javításokat jelöltük. Említettük, hogy a *Scena septimat* záró rövid dialógus Annas és Christus között nem tartozhat szervesen a 7. jelenethez, a következő jelenet viszont már a 9. számot kapta; az a legvalószínűbb, hogy a másoló nem másolta át az általunk *Scena octavaként* elkülönített jelenet nagy részét. A változtatást jelöltük.

A szerepnevek helyesírását, formáját jelölés nélkül egységesítettük. Az egyaránt előforduló *Christus* és *Jesus* nevek közül a javítás jelölése nélkül egységesen az előbbit használtuk, de a szövegbeli ingadozásokat természetesen meghagytuk. A többször előforduló *Dávid* névalakot a szerepnevekben *David* formára egységesítettük. Érdekeség, hogy Góliát legyőzésekor *Dávid adolescensként*, Saul elől bujkálása idején *seniorként* szerepel. A későbbi előkép-jelenetben jelző nélküli *David* a szerepnév: mindezt megtartottuk, mert nem éreztük zavarónak. Az első jelenet *Diabolusa* helyett a szerzői utasításban használt *Tentator* szerepnevet választottuk, hogy a később szereplő *Diabolus primus* és *secundus* alakokkal ne keveredjen. A *Lictorok* számozása következetlen és hibás, itt azonban megtartottuk a kézirat sorszámain, hogy *Marcus* maradjon az ötödik.

TÁRGYI ÉS NYELVI MAGYARÁZATOK

- 1 *raritas* = lazítás; *Vanitas* – hiúság, hiábavalóság
- 2 *kesirtire* = megkísértésére
- 3 *difficultáshoz* = nehéz kérdéshez
- 4 *oszve Conspiralanak* = összeesküdtek
- 5 *Ziph* = Szif puszttája, Hebrontól délre, Dávid ott bújkált (1Sám 23,14)
- 6 *gratiáját* = háláját
- 7 *Magog határában* = Máon puszttája (1Sám 23,24–25); *Ziph* – L. az 5. sz. jegyzetet.
- 8 *Jesabel* = Izebel, férjével, Acháb királlyal együtt hamis vádak alapján megköveztette Nabotot, hogy szőlőskertjét megszerezhesse (1Kir 21; 2Kir 9,21–26)
- 9 *reust* = bűnöst, gonosztevőt
- 10 *Achithofel* = Achitofel Dávid tanácsadója, majd a lázadó Absalomhoz pártolt, végül felakasztotta magát (2Sám 15–16–17)
- 11 *Dárius* = Dániel könyvében szereplő perzsa és méd király, aki Baltazár (i.e. 556–539) és Cirusz (i.e. 539–529) uralkodása között uralkodott (volna). A történettudomány téves másolásnak v. azonosításnak tulajdonítja szerepeltetését.
- 12 *satraphák* = teljhatalmú helytartók az ókori perzsa birodalomban (IDán 6)
- 13 *stratus* = itt: követség, vezetők
- 14 *töve* = tett
- 15 *Achinas* = valószínűleg Achis (L. a 13. scenában)
- 16 *Ethai* = Ittai: Dávid hűséges hadvezére (2Sám 15,18; 18,2)
- 17 *Semei* = Simi, az Absalom elől menekülő Dávidot elátkozta és kövel dobálta (2Sám 16,5–14)
- 18 *figurra* = figura: kép, előkép,

- 19 *ehel* = éhbel, éhen
 20 *sonyorkodál* = sanyargatod magad
 21 *egek fele* = egek fölé; *zoliomát* = solium: királyság, hatalom
 22 *holott* = ahol
 23 *ezked* = ezeket
 24 *szűnnyel* = szünjél, kb. hagyd abba
 25 *kezlését* = közlését
 26 *citharát* = kithara: húros hangszer vagy citera
 27 *Issak* = Izsák
 28 *Czik fia* = Kis fia: Saul (1 Sám 9,1; 10,11)
 29 *monomachus* = párbajozó, magányos harcos
 30 *Philistéus* = filiszteus
 31 *Momus* = mindent kicsúfoló, kifordító
 32 *Asmodéus* = Asmódi: rossz szellem, ördög, kísértő: a Pokol egyik fejedelme
 33 *Izai* = Izáj: Dávid apja (1Sám 16,18)
 34 *praedait* = prédáját, zsákmányát
 35 *séktaját* = szektáját
 36 *Dekápolesz* = Dekapolisz: Tízváros. A Jordán keleti partján fekvő csaknem teljesen hellenista városok összefoglaló neve: Damaszkusz, Dion, Gadara, Gezara, Hipposz, Kanata, Pella, Filadelfia, Rafana (vagy Abila), Bet-Seán.
 37 *Elizeus* = Illés próféta utódja (1Kir 19,19–21)
 38 *expediálni* = hozatni, küldeni
 39 *kéztzeni* = késztetni
 40 *Zyph* = L. az 5. sz. jegyzetet
 41 *Hakila halmánál* = Hachilla dombjánál (1Sám 23,19)
 42 *Gába* = Geba (helység Júdea északi részén) vagy Gíbea (város Jeruzsálem és Ráma között)
 43 *Engaddi, Engadi* = En-Gedi: forrás és körülötte pusztá a Holt-tenger partvidékén (L. a sort is.)
 44 *Abisai* = Abisáj: Izáj unokája, Dávid unokaöccse és egyik vezére (1Krón 2,16)
 45 *Belial* = Beliál (és Beliál fiai): a sátán, a gonosz nemzetsége (az Ószövetségben az igen nagy gonoszszágot jelenti)
 46 *ténor* = menete, lefolyása
 47 *exquisitoria* = kivizsgálásra
 48 *majestássát* = méltóságát
 49 *inqviráltatni* = vizsgáldni
 50 *Arachi Kussai* = arkita (Arkeabeli) Husai: Dávid bizalmasa (2Sám 15,32)
 51 *megkételedett* = megkeményedett, felbőszült
 52 *Dántul Berzebeig* = Dántól Bersebaig (2Sám 17, 11)
 53 *Abmat is, Amassat altal spekellettel* = *Abma*: esetleg Amnon, Támár meggyalázója (2Sám 13,1); *Amassa* = Amaza: a Dávid ellen lázadó Absalom hadvezére, akinek Dávid megkegyelmezett (2Sám 19–20). Amnon és Amaza egyaránt Dávid ellen lázadt, ezért erőszakos halállal halt meg erre, utalhat az *altal spekellettel* = átdöfetted, megöletted
 54 *drakája* = szűrőfegyver
 55 *Danielis 6 caput* = Dániel 6. könyve
 56 *deprehendalhasuk* = rajtakaphassuk, megfoghassuk
 57 *decretumot* = határozatot
 58 *idiolomát* = bálványt, bálványozást
 59 *confirmalom* = megerősítem; *causakbol* = okokból
 60 *exeqváltassék* = végrehajtassék
 61 *ne acceptáltassék* = ne fogadtassék el
 62 *státussát és deteritását orállýátok* = helyzetét és alacsonyabb rendűségét beszélik
 63 *díplomát* = iratot; *sententiat* = ítéletet
 64 *causajat és transgessioját exquirallyuk* = ügyét és törvényszegését vizsgáljuk ki
 65 *apellationak* = kifogásnak, fellebbezésnek
 66 *kaszáta* = rontotta, eltörölte
 67 *Berzebubon* = Belzebub: a gonosz lelkek fejedelme, az ördögüzés segítője (Mk 3,22)
 68 *eskeni* = esküdni
 69 *Hypocrita* = képmutató

- 70 *securus* = nyugodt, biztos
 71 *Jonatás* = Jonatán: Saul fia, Dávid barátja (1Sám 14,1)
 72 *akart* = akár
 73 *in praesentiomra* = élém
 74 *prefectussa* = helytartója
 75 *impediáltatta* = szállíttatta
 76 *examinált* = vizsgálódott, megvizsgálta
 77 *presentiának* = jelenlétednek
 78 *causaknak* = ügyeidnek
 79 *asperalja* = arra készül, törekszik
 80 *fenyegedik* = fenekedik rád, fenyeget téged
 81 *Beliár nemzeti* = Beliál fiai (L. a 45. sz. jegyzetet.)
 82 *Jemeni* = ilyen névről nem tudunk, Simi (Semei) apja Gera; *hajháltatom* = hajigáltatom
 83 *inquisitioját* = vallatását, vizsgálatát
 84 *circumjacens* = körülötte lévő
 85 *postulatio* = követelés, kívánás, panasz
 86 *Cum plaena potestate Judici Varia* ugymint *de Crimine laesae Majjettatis convictum Nec non novae sectae authorem Nefariae* = teljes bírói hatalmamnál fogva, köztörvényes bűnözőként és ezen új szekta bűnös alapítójaként is
 87 *superscriptiot* = feliratot
 88 *confusiokkal* = zűrzavarokkal, lázadásokkal
 89 *le mejjesztem* = lenyúzom
 90 *Monárka* = uralkodó
 91 *nam* = lám
 92 *spiritusid* = itt: híveid
 93 *submissio szerent* = alázatosan
 94 *Simon* = Simeon: a gyermek Jézusban bemutatásakor felismerte a Messiást, megjósolta Mária fájdalmát (Lk 2,25–35)

VERES, GYÖRGY LAJOS (?)

DAVID'S VICTORY OVER GOLIATH OR, THE TRIUMPH OF DAVID'S SON, JESUS

Csiksomlyó, Passion Sunday, April 3rd, 1729

ESSENTIAL DATA

Manuscript: *Liber exhibens actiones parascevas...*, 961–1000. Published with modern orthography in *Nap, hold és csillagok...*

In the *Appendices* at the end of the manuscript there are two farewell monologues. First Christ says good bye to His Mother, then Mary takes farewell from Her Son. We left these monologues in their original places.

The short content of the play:

PROLOGUS

It explains the events of the story and their relation to their prefigurations. This play has an extraordinarily complicated structure and approach; the Prologue refers to the scenes one by one but the prefigurations themselves are not mentioned, only the parallel between them and the Passion is pointed out.

SCENA 1

Jesus has been fasting in the wilderness for 40 days, when the devil comes to tempt him. Satan is encountered by the Angel (Matthew 4,1–11; Mark 1,13; Luke 4,1–13).

SCENA 2

Jesus tells his disciples that they will abandon Him, one of them will even betray, another refuse Him, and at the end He shall be crucified. Peter objects to that. This scene takes place during the Last Supper in the Gospel (Matthew 26,30–35; Mark 14,26–31; Luke 22,31–34; John 13,36–38), but the author of this play obviously wanted to place this scene at the beginning, underlying even more the future and Jesus' knowledge of it. (In the next scene the figure of Samuel, the prophet will be linked to this.) Comes a rich young man who would like to become Jesus' disciple, but he is unable to give away his wealth (Matthew 19,16–24; Mark 10,17–25). Jesus tells this man and his disciples that anybody wishing to follow him should renounce everything and anybody dear to them on earth (Matthew 10,35–39).

SCENA 3 (First prefiguration)

Saul is looking for Samuel, the prophet. Samuel anoints Saul king over his people (1Samuel 9–10). The meaning of this scene is explained with the story of Jesus Christ.

SCENA 4

Jesus sends his disciples to get a donkey for him. The masses in Jerusalem shout Hosanna to Jesus riding the donkey, only the Pharisees mock him (Matthew 21,2–11; Mark 11,1–11; Luke 19,29–40; John 12,12–19).

SCENA 5 (Second prefiguration)

Young David wishes to fight a duel with Goliath. Saul is unable to talk him out of his plan. David kills Goliath. Saul gets confused and angry because people cheer David (1Samuel 17–18,16; 21,12). The meaning of this scene is explained with the story of Jesus Christ.

SCENA 6

High priests are conversing that Jesus jeopardizes their power so he should be arrested (Matthew 26,1–5; Mark 14,1–2; Luke 22,1–2; John 11,46–53).

SCENA 7 (Third prefiguration)

The Zyphites bring the news to Saul that David is hiding nearby (1Samuel 23,15–27). The next part of this scene, in which David is hiding in Engedi, takes place some time later, when Saul has already returned from the pursuit of the Philistines (1Samuel 23,28–24,2). This time lap may explain the use of the attribute *Senior* with David's name. David gets close to Saul during the night, enters his tent together with Abishai. They find everybody sleeping. However, David spares Saul's life since he is the anointed king of Israel. He confines himself to shouting back on the sleeping wards: someone has entered the king's tent (1Samuel 24,2–8).

SCENA 8

In this (fragmented) scene Jesus stands before Annas, whose servant strikes him on the face (John 18,13). Although this does not appear as a separate scene in the manuscript (we refer to this in the footnote) but the inner logic of the play makes it seem logical to consider it separately; on the one hand this is a switch-back to the Passion, on the other hand there is a counterpoint to this in the previous scene, when David does not harm Saul although the king pursues him.

SCENA 9 (Fourth prefiguration, for the false witnesses)

King Ahab wishes to acquire the vineyard of Naboth who is unwilling to renounce of his ancestral land. Queen Jezebel wishes to have Naboth stoned to death, so she asks for scoundrels who charge him with cursing God (1Kings 21,10–13). In the second half of this scene David's story continues from Absalom appearing; Ahithophel suggests Absalom to pursue David with twelve thousand warriors. Kussai (Hushai) opposes to this since David and his men are good fighters, so he advises Absalom to call for all the people of Israel and capture David with their help. Absalom takes Kussai's advice (2Samuel 17). Ahithophel regrets that he turned against David. (Ahithophel's remorse and self-destruction does not appear in the Old Testament.)

SCENA 10

As a parallel to the Ahithophel prefiguration scene, first comes the remorse of Judas (Matthew 27,3–10). After Judas starts to hang himself, the other parallel is Peter renouncing Jesus three times. Hearing the cockcrow Peter breaks into tears (Matthew 26,69–75; Mark 14,66–72; Luke 22,56–62; John 18,25–27)

SCENA 11 (Fifth prefiguration, for false witnessing)

Persian satraps and chief ministers envy Daniel who became a trusted man of King Darius, so they acquire false witnesses against him. Darius knows about Daniel's innocence, however he orders Daniel to be thrown into the lions' pit, so as to satisfy his ministers. At the end of the scene Daniel is thrown before the lions, and Darius seals the stone cover of the pit with his signet (Daniel 6,1–18).

SCENA 12

Annas, Caiphas and the councillors charge Jesus before Pilate who does not find him guilty. Then Pilate asks the crowd to decide whom he should let go: Jesus or Barrabas. The crowd chooses Barrabas. At the end the pressure from the High Priests and the crowd forces Pilate to get Jesus flogged, then he sends him to Herod (Matthew 27,11–25; Mark 15,1–15; Luke 23,1–7 and 17–25; John 18,28–40).

SCENA 13 (Sixth prefiguration, reflecting the humiliation and betrayal of Jesus: David pretends to be lunatic in front of King Hetrius [= Achis])

Saul's son, Jonatás (Jonathan) believes David innocent. Saul takes up a spear against his own son. Jonatás recounts this to David, who flees to King Achis. In front of the king he pretends to be lunatic, dribbling down his beard. Achis sends the madman away scornfully (1Samuel 21,11–16).

SCENA 14

As a parallel to the prefiguration (Achis), Herod mocks and sends Jesus away scornfully, whom he holds to be mad (Luke 23, 6–11).

SCENA 15 (Seventh prefiguration, for Jesus' stripping and humiliation)

A messenger arrives to David telling him about Absalom's revolt. Several of his friends –Ethai, Abishai – remain faithful to David (2Samuel 15,13–23), but Semei (Shimei) throws stones towards him (2Samuel 16,5–14). David sees the Lord's doing in the revolt (2Samuel 15–16).

SCENA 16

Jesus is taken to Pilate once more. The crowd insists on Jesus being sentenced, Pilate washes his hands. He orders the tools for crucifixion, the cross is put on Jesus' shoulder and they let him start the Calvary. Simon is ordered to help Jesus carry the cross. Jesus repeats that his disciple may only be the man taking up the cross, following him. People of Jerusalem mourn Jesus. The last set in this scene is Calvary hill. Here is given the final sentence from Pilate, and the inscription for the cross is worded; Pilate rejects Annas' opposition to that. While arrangements are made for his crucifixion, Jesus puts his Mother under the care of John. One of the two thieves becomes converted (Matthew 27, 27–50, Mark 15, 10–32; Luke 23,13–55; John 18–19).

EPILOGUS

An explanation of Christ's sacrifice is given to the congregation.

APPENDICES

Farewell words of Christ, then of Mary.

AUTHOR

The author is unknown, but it is feasible that he was György Lajos Veres (1716–1763), a teacher of the grammar classes.

SOURCES

The author seems well educated in the use of Old Testament prefigurations. He kept himself to the text of the Bible. Scenes 2, 4, 6, 8, 10, 12, 14, and 16 recount the Passion of Christ which, in this play, starts from the prophecy about the Passion and the crucifixion in the 2nd scene, and ends with his crucifixion in scene 16. Scenes 3, 5, 7, 9, 11, 13, and 15 present Old Testament prefigurations, i.e. the Passion scenes alternate regularly with *figuras*. As the title and the prologue suggests, the prime *prae-figura* is the story of David (3, 5, 7, 13, 15, and second half of Scena 9, based on the Books of Samuel).

In addition to that two other Old Testament sections are referred to in the play; the story of Naboth (Scena 9) and Daniel (Scena 11). The author also marks these two scenes with the inscription *Figura falsi* which either belong to the title sentences or may be regarded as independent titles. On the basis of that there are two possible interpretations: 1) We may consider these scenes as false prefigurations, i.e. the true prefiguration of Jesus' Passion is the story of King David, the ancestor of Jesus Christ, and thus the story of the falsely charged Naboth and Daniel are not direct prefigurations. 2) These are prefigurations of *falseness*. Our publication keeps to the latter interpretation.

This play is also used as a source by later playwrights. For example, Mary's Lament in the Appendices return in the passion-plays of 1743, 1748 and 1763, other sections can be found in the plays of 1759 and 1768.

PERFORMANCE

The drama was presented on Passion Sunday, April 3rd, 1729. Almost a 100 players appeared in the performance.

Réka Kővári discussed the musical material of this play. She calls attention to the fact that "we can watch the whole Palm Sunday procession in Scene 4. The first station (the antiphon *Hosanna Filio David*), which is most closely linked to the liturgy, since it means blessing the branches, is missed out." The stage instruction '*Hic sternuntur Vestimenta caduntur rami Jesus autem super asinum sedet*' refers to the next two stations, when Jesus walks triumphantly over the palm branches and cloths spread in front of him. The figures that the antiphons beginning like *Pueri Hebraeorum portantes ramos* and *Pueri Hebraeorum vestimenta prosternebant* sing about at this point in the liturgy, i.e. the Jewish children sing *Gloria laus* in this play. (See *Gloria laus* in: *Graduale Romanorum* MCMLXXIX, 141, and *Magyar Gregorianum* 1981, 39. Kájoni's *Cantionale* publications give it in Latin: *Kájoni* 1676, 188 = *Domokos* 1979, No. 219; *Kájoni* 1719, 144; *Kájoni* 1805, Cer, 59, as well as in Hungarian: *Kájoni* 1676, 188 = *Domokos* 1979, No. 220; *Kájoni* 1719, 144; *Kájoni* 1805, 137; *Kájoni* 1921, No. 175.)

For scores see: *Liber Usualis* 524.

In the collection from Csíkrákos the text is identical to *Kájoni* 1921, No. 175, but this is quite different from the previous publications of *Cantionale*: the basis for its tune is not the Gregorian antiphon, but the verse of that plainsong.

For scores see: Császár Andrásné... AP 6583d.

It may be presumed that other parts of the play have also been sung, but there are no tune notations.

8.

BERNÁRD JÁNOS (?)

A HALANDÓK ÉGI ORVOSA

Csíkсомlyó 1731. mácius 23. nagypéntek

[SZEREPEK:

ADÁM
PRINCEPS ASMODEUS (= DAEMON PRIMUS)
DAEMON SECUNDUS
DAEMON TERTIUS
DAEMON CLAUDUS (= DAEMON QUARTUS)
EVA
DEUS
MISERICORDIA
DAEMON QUINTUS
DAEMON SEXTUS
ADVOCATUS HUMANIS GENERIS
JUDEX MISERICORDIAE
CHRISTUS (VERBUM/DEUS HUMANATUS)
HAEBREUS PRIMUS
HAEBREUS SECUNDUS
PHARISEUS PRIMUS
PHARISEUS SECUNDUS
MARIA MAGDOLNA
ANGELUS PRIMUS
ANGELUS SECUNDUS
ANGELUS TERTIUS
ANGELUS QUARTUS
ANGELUS QUINTUS
ANGELUS SEXTUS
ANGELUS SEPTIMUS
ANGELUS OCTAVUS
MUNDUS
CHARITAS
VISUS
ODORATUS
TACTUS
AUDITUS
GUSTUS
SPES
FIDES
SCRIBA
VIDUA
CREDENTES
HERODES
ANNAS
CONSILIARIUS PRIMUS
CONSILIARIUS SECUNDUS
CONSILIARIUS TERTIUS
CONSILIARIUS QUARTUS
CONSILIARIUS QUINTUS
CONSILIARIUS SEXTUS
CONSILIARIUS SEPTIMUS
CONSILIARIUS OCTAVUS

CONSILIARIUS NONUS DECIMUS
CONSILIARIUS PRIMODECIMUS
CONSILIARIUS DUODECIMUS
CAIPHAS
JUDAS
DISCIPULI
ANGELUS CONFORTANS
SERVUS PRIMUS
SERVUS SECUNDUS
SERVUS HERODIS
CAIPHAS
FAMULI CAIPHAE
SERVUS CAIPHAE
TESTIMONIUM PRIMUM
TESTIMONIUM SECUNDUM
TESTIMONIUM TERTIUM
DUO FALSI TESTES
JUDAEI OMNES
CARNIFEX PRIMUS
CARNIFEX SECUNDUS
CARNIFEX TERTIUS
CARNIFEX QUARTUS
CARNIFEX QUINTUS
CARNIFEX SEXTUS
CARNIFEX SEPTIMUS
CARNIFEX OCTAVUS
CARNIFEX NONUS
CARNIFEX DECIMUS
CARNIFEX PRIMODECIMUS
SERVUS ANNAE PONTIFICIS
PILATUS
UXOR PILATI
SERVUS
PETRUS
ANCILLA
SIMON CIRINEUS
LICTOR PRIMUS
LICTOR OCTAVUS
LICTOR NONUS
LICTOR DECIMUS
AFFECTUS PRIMUS
AFFECTUS SECUNDUS
AFFECTUS TERTIUS
PERSONA DEI
LONGINUS
THALAEON
JOSEPH AB ARITHMATHIA
MARIA]

Coelestis Mortalium medicus.
Devotis animabus a' Scholastica Juventute
Csik Somlyoviensi per scenas repraesentatus.^a
Anno Ab Incarnatione Ejusdem 1731 Die 23 Mensis Martij.^b

PROLOGUS

Oh, mély szeretetnek boséges fojamja,
Melynek ez világott bé fojta az árja,
Fényesen tündöklő igasságnak napja,
Mely a bünösökött ő magához hija.

5 Mert noha e' világ számtalan vétkekkel,
Meg terhelte magát sok féle terhekkkel,
Meg sebesítette halálos sebekkel,
Kiért színe elől Isten vetette ell.

10 Ugy hogy midőn ember becsületben volna,
S ártatlan ruhában öltöztette volna,^c
Ily draga hivatalt becsülni nem tudna,
Ottan a barmokhoz lőn hasonlítottva.

15 Mert az első embert Isten hogy teremté,
A gyönyörűségben őtött helhezteté,
Ártatlan ruhában akkor öltözteté,
Halhatatlansággal fel is ikessité.

20 Az jo s' gonosz fának gyümölcset meg tiltá,
Hogy azt semmi képpen ő megne kostolná,
Mert örök halálal leg ottan meg halna,
Hogy ha az tiltot fa gyümölcsehez nyulna.^d

De arégi kigyó aztot megirigylé,^e
Addig incselkedék, az embert meg ejté,
Parancsolat ellen tiltot almat eve,
Melyel teremtőjét felette megsérté.

a Csik<i>Somlyoviensi

b Ejusdem <175> 1731

c öltöztet<v>te [Ráírással javítva.]

d [A *nyulna* szóban az *u* főléírással betoldva.]

e kigyó <azt megirigyléte> aztot

25 Ottan ki vetteték a paradicsombol,
S' rabságra adaték a nagy uraságbol,
És hallandoságra halhatatlanságbol,
Hogy urát meg bántá ördög tanácsából.

30 Meny ország kapuja mingyárt be zaraték,
Az emberi nemzet nagy átokba esék,
Pokolnak kapuja ottan megnyittaték,
Örök rabul ember sátánnak adaték.

35 Meg tekintvén azért embernek romlását,
A Felseges Isten örökös rabságát,
Keze alkotmánya örök kárhozatyát,
Könyörülvén rajta erre adá magát.

40 Mert hogy megtalálná az el vesztet juhát,
Lejove világra, el hagyván országát,
Az romlando testel bé fogá hatalmát,^a
S' magára vállalá szolgál állapotját.

Ki noha egy szoval miképpen teremté,^b
Ugy csak egy *tettével* ő megis menthete,^c
Nagyobb szeretetét de így ismertetté,
Magat hasonlová emberhez hogy tevé.

45 Ez hogy az el veszet egy juhát meg lelé,^d
Az el tevedésből magához vehetné,^e
Sok keserűséget s' éhezést szenvedé,
Hogy ember öröké gigaságban elne.

50 Kristus halálának keserves óráját,
Szent szenvedésének halhatatlan voltát,
Valakik jottetek látnia formáját,^f
Mind lelki, s' mind testi szemmel veg óráját.

55 Imé előtőkben rovideden agyuk,
Adámtól s' Evától fogva le rajszolijuk,
Miképpen történtek, néktek meg mutatyuk,
Ő benne' esetünk kinyilatkozatjuk.

a testel <e> bé fogá

b egy <szol> szoval

c ugy csak egy ő megis menthete [Szótagszám miatt, értelemszerűen kiegészítettük.]

d elveszett <juhát> egy juhát

e vehet<te>né [Ráírással javítva.]

f <látnia> látnia

60 Elsőben is azért paradicsom kertin,
Első szüléinknek onan ki üzésin
Kezgyük el munkánkot, alma meg etelin,
Gonosz sátán miat emberek veszésin.

Az után, mint a négy Evangyéliomban
Leirva tanáljuk a szent Bibliákban,
Urunk szenvedését csak rövid sommában,
Mű le ábrázoljuk egy néhány példákban.

65 Azért, hogy jó voltát szemlélvén Kristusnak,
Ily súlyos kényneit nézvén mi Urunknak,
Szívünk fel gerjegyén, s mi szabaditonknak,
S' halálát sirassuk a mű meg váltonknak.

70 Mert amű bűneink hozták keresztfára,
Mű sok undokságink hozták az halálra,
Soha azért okot mű ne agygyunk arra,
Véres sebeinek meg ujítására.

ELŐJÁTÉK^a

ADÁM

75 Midőn véghetetlen Isteni bölcsesség,
Kezdetétt nem tudó királyi nagy felség,
Személyében három egy állatu mélység,
Ki önnön magától egészen erősség.

80 Öröktől el rendelt kegyes dékretomát,¹
A teremtés iránt való szép szándékát,
Az üdőben véghez vinni akarattját,
Kévánná mutatni s' Atyai jövoltát.

Elsőbben az eget fényes plánétákkal,
Teremté, s' meg raká égő szép fáklyákkal,
Az után a földet sok szép madarakkal,
Teremté s' bétölté minden allatokkal.

85 De hogy bölcsességét jobban meg mutatná,
Isteni jövoltát ki nyilatkoztatná,
Midenhatóságát nyilván meg próbálná,
Imé, embert alkott, hogy ötött áldaná.

^a Scena prima [A változtatás okait lásd a mű adatairól szóló jegyzetben.]

90 Ugy mint a Damaskus mezeje sárából,²
Egy darabot vévén annak anyagából,
Ki formálá szépen, és engemet abból,
Adámot alkota egy kűs földből s' porból.

Hogy pedig életem unalmas egyedül
Ne lenne, én nékem adá segitcségül
95 Evát, a társamot, kedves feleségül,
Paradicsom kertit szép gyönyörűségül.

Minden állatokkal ő szabaddá hagyta,
Vadoknak barmoknak urává választta,
Csak egy gyümölcs fatol engemet el tiltta,
100 A többire pedig szabadságot ada.^a

Azért, en Istenem, már hozzád fordulok,
Szivemből, lelkemből néked hálát adok,
Telyes életemben te neked szolgállok,
Paradicsom kertin soha kül nem hágok.

105 A parancsolatot, melyet nékem adál,
Azt a heljes törvént, melyet nékem szabtál,
Meg tartom, Istenem, hogy meg ne bántodgyál,
Sőt örökké töllem, teremtöm, áldassál.

PRINCEPS ASMODEUS³

110 Minnyájon jól tuggyuk Adám álapotyát,^b
A paradicsomban lévő boldogságát,
Barmokon, vadakon nagy uralkodását,
Végre Menyországban meg koronázását.

Azt is jól tudgyátok hogy meg tiltá Isten,
Megtiltá az almát Adámnak erőssen,
115 Hogy ne ennék benne' soha semmi képpen,
Meg kellene halni nékie másképpen.

Azért hamarsággal sinadokhoz kezgyünk,⁴
Mesterséges modot melyekben keressünk,
Most ujjonába mű hogy arra mehessünk,
120 Adámmal s' Evával fris almát étessünk.

a szabcságot [Értelemszerűen javítottuk.]

b jól <tar> tuggyuk

Azert ha valaki jo mesterségével,
Réá venné Evát álnok beszédével,
S' meg csalhatná Eva Adámot szép szinnel,^a
Meg jutalmaztatnok ötött elsőséggel.

125 Miként lehetne meg, kiki voxát mongya,⁵
Nagyobb alnokságát nékünk elő hozza,
Hogy nyakokba essék terhünknek a' suja,
Pokolban is légyen nékik maradása.

DAEMON SECUNDUS

130 Ha fogadásodnak eleget fogsz tenni,^b
És fizetést nekem akarsz te igyirni,^c
Meg mutatom néked, réá tudom szedni,
Evát és Adámot, s'enni fognak ők sirni.

135 En mesterségemnek könnyű lesz a mogya,
El viszek egy almát más fanak alája,
Kit midőn meg látnak, igyen kapnak rajta,
Mivel szép és ékes leszen az az alma.

DAEMON TERTIUS

140 Latom, jo barátom, nem jo mesterséged,
Ha álnoksággal élsz, legyen fő eszközöd
Minden csalárdsággal telyesen az eszed,
És fő fő probákon nagy üsméretséged.

Illyen mesterséget keres, jo barátom,
Ha akarod csalni s' te erőt Adámon^d
Akarsz venni, kezd el szines modon,
Kit Adám és Eva jóra magyarazon.

145 Istenséget nékik igyirj mindenekben,
Jonak és gonosznak tudományát ebben,^e
Hogy ha meg tanulyák hasonlok Menyekben,
Lesznek felségeshez, ha esznek elsőbben.

a sinnel [Értelemszerűen javítottuk.]

b eleg [Értelemszerűen javítottuk.]

c fi<r>zetést [Ráírással javítva.]

d Adámo<v>n [Ráírással javítva.]

e gonosznak <adományát> tudományát

DAEMON QUARTUS CLAUDUS

150 Bizonyára mondom, még semmit nem tudtok,
Bízátok én reám, majd trombitát fuvok,
Midőn egy ideig szívesen szolgálok,
Az után hozátok én viszá fordulok.

155 En voltam az oka soknak Menyországból,
Hogy le estek annyin a' nagy boldogságból,
Egy embert tehát én a paradicsomból,
Ki nem tudnék hozni egy kis boldogságból?

PRINCEPS ASMODEUS

160 En Akhérontusnak fejedelme lévén,⁶
Parancsolom néked te fejed vesztésén,^a
Almát egyék Adám tiltot fárol vévén,
Mert más képpen fordulsz meg nagy büntetésén.^b

DAEMON CLAUDUS (*respondet:*)

El mégyek mingyárást, ha küldesz próbára,
Ámbár legyen annyi, ha vesztem én bumra.

165 Há, Há, Há, goromba Eva, miért koplalsz,
Nagyobb szabadságott magadnak nem foglalsz,
Ama szép almából miért nem választasz,
Ketőt hármat abból miért nem szakasztasz?^c

EVA (*respondet:*)

170 Mert meg vagyon tiltva, hogy abból ne együnk,
Más képpen mind ketten mingyárást el veszünk,
Halálal halunk meg ha abból éendünk,^d
S' maradványinknak is veszedelmet szerzünk.^e

DAEMON CLAUDUS (*replicat:*)

Váh, esztelen Aszony, nem veszedé észre,
Hogy ez az Istennek csalárd mestersége,
Sőt ha ebben esztek, éppen Istenségre,
Tü fel emelkedtek e' nagy dicsőségre.

a te fejed <fejed> vesztésén

b mért [Értelemszerűen javítottuk.]

c sza<...>kasztasz [Olvashatatlan törlés.]

d éendünk [Értelemszerűen javítottuk.]

e maradványi<k>nknak [Ráírással javítva.]

175 Mindenekbe hozzá hasonlokká lesztek,
Szörnyű nagy tudománt magatoknak vesztek,
Halhatatlanságot tü mingyárást nyertek,
Örökkön örökké soha el nem vesztek.

EVA (*resolvit et affert Adamo:*)

180 Ha úgy van, hogy mingyárt Istenhez hasonlok
Ezen alma által egekben sétálok,
Kostolyuk meg, hogy így minden tudok legyünk,
Mind az Isten nemes állatok.^a

(*Pomum mandulantibus Adám et Eva: Adám agnoscit suum delictum.*)^b

ADÁM ET ÉVA

185 Jaj, mit cselektüénk, Isten ellen véténk,
Parancsolatyának miért nem engedénk,
Imé, kegyelméből mind ketten ki esénk,
Maradványinknakis örök halált szerzénk.

DEUS (*alloquitur Adamum:*)

190 Adám, holvagy, Adám, azt miért miveléd,
Erős tilalmamot által miért lépéd,
Az egész emberi nemzetet el veszted,
És kettős halállal kegyetlen meg öled.

ADÁM (*respondet:*)

En Uram, az Aszony melyet társul adál,
Ada az almából, akit meg tiltottál.

DEUS (*ad Evam:*)

Miért cselektüted, gonosz Aszony állat,
Ez a' gyümölcs téged bal kéz felől állat.

EVA (*respondet:*)

195 A kégyo az oka, mert ő azt tanácslá,
Együnk, s' mind Istenek leszünk, ő azt mondá.

DEUS (*ad serpentem:*)

200 Mivel gonosz kégyo, azt merted mivelni,
Minden álatoknál átkoztobb fogz lenni,
Az Aszony s' közötted ellenkezést tenni
Akarok, s' meg fogja fejedet rontanni.

a [Hibás a sor.]

b mandul<c>antibus

Néked pedig, Eva, te nyavaljaidat,
Én meg sokasítom kemény fájdalmidat,
Szülésedben érzed erőss kinaidat,^a
Ez után férjedet féled mind Uradot.

205 Adám, átkozot lesz a' föld te munkádban,
Nemis hagylak tovább már paradicsomban,
Hanem Angyalommal asovány púosztában,
Im, ki kergettetlek, hogy nyomorog abban.

ANGELUS (*cum Gladio*):

210 Oh, tü háládatlan teremtet állatok,
Mire hozott tütök egy kis nyalátságatok,
Most paradicsomból mingyárt ki hajtattok
Altalam, és ide többé nem juthattok.

DAEMON CLAUDUS

215 Hem, beg szépek vattok, mely szépen járátok,⁷
Ez után már nekünk hatalmunkban vattok,
A' mikor akarunk, tü azt ugy tугyátok,
Pokolra le hajtunk, hej, s' ott lesz még sirástok.

MISERICORDIA

220 Nem ugy, gonosz Sátány, mert egy találkoztot,
Ki az emberekért jo szivel bántodot,
Lenni akar s' nekik orvosságot hozot,
Hogy a gyarlo ember ne lenne átkozot.

Azért szúnynyetek meg ökött háborgatni,
Gyarlo esetekért többé sanyargatni,
Mert hatalmatokból fognak szabadulni,
Nem sokára Isten gratiajában juttni.⁸

DAEMON QUINTUS

225 Ha igaz az Isten, azt nem mivelheti,
Embert kezeinkből ő ki nem veheti.

MISERICODIA

230 Ugy vagyon, hogy igaz az Isteni felség,
De igen nagy nála a' szép kegyelmesség,
Mely álta/ üdvözül emberi nemzecség,^b
S' nem követi ötött temérdek setetség.

a erőss <faj> kinaidat

b álta [Értelemszerűen javítottuk.]

DAEMON SEXTUS^a

Münket setetcségre le hánya az égből,
Pokol fenekére a nagy dicsőségből,
Hát az embert miért ily nagy esetéből,
Akarja menteni gyehenna tüzéből?

ADVOCATUS HUMANI GENERIS

235 Azért, hogy nyavaljás ember gyarloságból,
Vétkezet vagy mint egy fél tudatlanságból,^b
Te pedig, átkozot, tudva s' gonoszságból,
Bantotad meg Istent fel fuvalkodásból.

DAEMON SEXTUS

240 Ambár legyen annyi, hogy én kevelséggel,
Vétkeztem ellene egy kis negédséggel,^{c, 9}
És én így csak belső ügyekezésemmel,
De az ember külső cselekedetével.

ADVOCATUS HUMANI GENERIS

245 Ugy, de te Istenhez hasonló akartál
Lenni, és melleje ülni kívánkozál,
Ez pedig nagyobb bűn egy kűs nyalánkságnál,
Ugy, mint egy almának meg kostollásánál.

DAEMON SEXTUS^d

250 Legyen annyi bátor, hogy nagyobbban véttünk,
De mű az embernél nemesebbé lettünk,^e
Mert ő földből, de mű menyben teremtettünk,
Azért bocsánatott inkább érdemlettünk.

ADVOCATUS HUMANI GENERIS

Ugyan azért néked, hogy nemesebb voltál,
Menyekben Istentől bölcsen alkottattál,
Meg is ő ellene, gonosz, fel tanáltál,^f
Melyért örök tűzre már el kárhoztattál.

a DIABOLUS

b vetkezet [Értelemszerűen javítottuk.]

c ellenne [Értelemszerűen javítottuk.]

d DIABOLUS

e de <meg> mű

f ellenne [Értelemszerűen javítottuk.]

255 Azert tavozzál el, nincs helje szavadnak,
Semmi ereje nincs argumentomidnak,^{a, 10}
Mert ki vét Istennek, kiraljnak s' Uranak,
Sériest törvényben nem engednek annak.¹¹

JUDEX MISERICORDIAE

260 En mind a két résznek már vetekedesit,
Meg halgattam hoszas nagy pörlekedésit,
A' csalárd ördögnek sok incselkedésit,
Latom gyarlo ember nagy esedezésit.^b

265 Mivel azért ember okos szoszolloja,
Félelmes sorssában kegyes párt foga,ja,
Ördög fogásinak lön fel forgatoja,
Fel válalt kausának erős probaloja.¹²

270 Ugyan is az ördög semmi keresettel,
Bűnre nem vitettet csalárd mesterséggel,
Ő pedig hajlando Aszony szinességel,^c
Meg csala fertelmes hizelkedésével.

Méltobb tehát embert grátiában venni,
Mindenható Isten, s' néki meg engedni,
Halálnak torkából öttött ki menteni,
S' a pusztá karokot véllé bé töltteni.¹³

DEUS (*respondet*.)

275 Ugy van, hogy az ember gyarłoságból vétett,
A' gonosz kégyotol Eva késértettet,
Azért a kégyonak pokol késértttet,^d
De az embernek is meg nem engettettet.¹⁴

280 Adám s' maradéka eleget nem tehet,^e
Engem teljességgel meg nem engesztelhet,
Ki leszen tehát az, akki meg fizethet,
Ily nagy suljos terhet vállaira vehet?

a er<v>eje [Ráírással javítva.]

b latom <nagy> gyarlo

c <h> ő pedig

d [Az utolsó szó téves másolás.]

e el<v>eget nem tehet [Ráírással javítva.]

CHRISTUS (DEUS HUMANATUS) (*se offert Deo Patri*.)

285 Imé, én vagyok az, ki gyarlo embernek,
Solgyát fel vállalom suljos esetinek,^{a, 15}
Eleget téendek, Atyám, felségednek,^b
S' utolso fillérig erre meg fizetek.

290 Vegezéséd szerént el kel bocsátanod,
Mit mondottál, vissza nem lehet mondanod,
Szent Decretomodot nem kel meg másolnod,
Hogy változhatlan vagy, ezzel kel próbálnod.

Azért im el megyek tulajdon kedvemből,
Emberért szenvedek én teljes szivemből,
Bűnéért fizetek drága szent véreimből,
Sőt éppen lelkemis kiadom testemből.

SCENA PRIMA^c

CHRISTUS^d

295 Bűnnek tengerében el merült emberért
El hattam országom annak válcságáért,
És világra jöttem népnek mentségiért,
És ki engem követ, annak életéért.

300 Mert látom, e' világ vétekben el merült,
Poenitencziától s' Istenétől el hült,¹⁶
Igasság utyárol bal felé el térült,
S' örök gyötrelemre már régen el készült.

305 Nem jöttem világra én az igazakért,
Nem hoztam én irt egésségesekért,¹⁷
Hanem bűnös ember lelke válcságáért,
Halálos sebének meg gyógyításáért.

Most már el érkezet Mennyeknek országa,
Közöttetek vagyon lelketek orvossa,
Ki a meg térőköt magához fogadgya.

(*Haebrei auscultantes Christum*.)

a sol<j>gyát [Ráírással javítva.]

b felség<g>ednek [Ráírással javítva.]

c Actus Primus Scena prima [A változtatás okait lásd a mű adatairól szóló jegyzetben.]

d [Hiányzik a szerepnév.]

HAEBREUS PRIMUS

310 Illy okoson szollo nyelvet vaj ki látot,
Illjen mézzel foljo szokot vagy ki hallot,
Kinek mássa soha töllem nem hallatot,
Mítől fogvást keztem élni e' világot.

315 Mert ennek beszéde minden fő papokot,
Feljül halad minden bölcs irástudokot,
Mivel beszél ugyan mézzel foljo szokot,
Mennyei zengéshez hallom hasonlokot.

HAEBREUS SECUNDUS

320 Nincsen ennek mássa az egész világon,
Minden felet helyes, akár ki mit mongyon,
Aki ily ékesen népnek prédikályon,
S' emberi sziveket magához vonhasson.

325 Nincs világi ember, aki így beszélyen,
De talám az igaz Messiás ez lészen,
Aki Atyáinknak igirtetett régen,^a
Egész Izraélnek hogy vezére légyen.

(Accedunt Pharisei:)

PHARISEUS PRIMUS

Ahá, tü balgatag, vak paraszt emberek,
Csak merő boloncság, miket beszélgettek,
Egy rossz ember felől a miket ti veltek,^b
Talám meg füveltek, s' elment az eszetek.¹⁸

330 Vagy talám minyájon esztelenek vattok,
Hogy ily nagy amitot messiásnak hitok,
E' széljes világon bolcsebbnek vallotok,
A bölcs doctorokot semminek tartcsátok.

335 Mintha nem tudnatok, ki legyen az Attya,
És hogy sido leány legyen az ő Anyya,
Még is minyágotok oljan igen álgya,
Mintha ő volna az nagy Abraham Attya.

a így irtetett [Értelemszerűen javítottuk.]

b [A ti föléírással betoldva]

PHARISEUS SECUNDUS

340 Menyünk ez emberel, mert az egész ország,^a
Majd utána indul mind az egész világ,
Hozzáhajlot mingyárt szamtalan sokaság,
Mert az hivek szive lágy, s' hajlik, mint az ág.^b

345 Most a' nép közöt ezt ha el szenvegyük,
És nagy indulatnak eleit nem veszük,
Minden hatalmunkot miatta el vesztyük,
S' nagy vigaságinkbol népeknél ki esünk.

PHARISEUS TERTIUS

Ha okot elsőbben reá nem keresünk,^c
Semmit is ellene nem cselekedhetünk,^d
Mert mingyárt fel támod egyész nép ellenünk,^e
De más modot ebben mi ne is keressünk.^f

SCENA SECUNDA

MARIA MAGDOLNA (POENITENTIUM IDEA)

350 Mel kedvemre élek én méltóságomban,
Fel s' alá sétálok a' szép palotákban,
Gyönyörűségemre élek e' világban,^g
Eletemet töltöm kedves nyájasságban.

355 Ilyen szép Aszonnyak kár volna bankodni,^h
Jobb azért az üdöt kedvére tölneni,
Kedves emberivel szépen mulatozni,
E' kedves világot vigaságban tölneni.

360 Bizonyára mondom, jo nékem a világ,
Kiben bátorsággal élek, mint a virág,
Én szivemben vagyon igen nagy vigaság,
Töllem távozzál el minden szomorúság.

a e<|>z [Ráírással javítva.]

b az <ember sz> hivek

c okot elsőbben <néha> reá [Áthúzással és föléírással javítva.]

d ellenne [Értelemszerűen javítottuk.]

e ellennü<k>nk [Ráírással javítva. A nn-t értelemszerűen javítottuk.]

f ne [A szótagszámot javítottuk.]

g gyönyörűségem<ben>re [Áthúzással és föléírással javítva.]

h Aszonny<ot>nak [Ráírással javítva.]

365 Most jo egészségben, látjátok, én élek,
Jol tudom, holnapis ezen képpen lészek,^a
Ifiu szeméjlekre örömetek tekéntek,
Ezen tul konyhamon nagy frisen főzetek.^b

ANGELUS (*exhortans Magdalenam:*)

Tudode, e világ mel hamar el mulik,
Egy szem pillantásban tűztől emésztetik,
Miképpen viz özön által hamar mulik,
Ate életed is e képpen változik.

370 Miképpen tűz miat mindenek romlanak,
Az erős kő sziklák jaj, mikent romlanak,
Minden épületek a tűzre szallanak,
Egy szem pillantásban mindenek el mulnak.

MARIA MAGDOLNA (*respondet:*)

375 Nékem semmi gondom nincsen most ezekre,
Egy keveset élek azért én kedvemre,
Nincsen semmi gondom sonyoru életre,
Azutánis üdóm lehet meg terésre.

MUNDUS

380 Mostan bizvast éljed ate világodot,
Soha hátra ne had czifra ruhaidot,
Minden felől szépen csinogasd magadot,
Ugyan csak mulasad ifiuságodot.

385 Lám, gyönyörúséges és édes Aszony vagy,
Az egész világon te hired igen nagy,
A szép járásodban semmit hátra ne hagy,
És világtól, kérlek, soha el ne maragy.

MARIA MAGDOLNA

Immár vigan élek, nincsen semmi gondom,
Távul légyen töllem minden busulásom,
Most foly jobban, látom, az én vigaságom,
Csak a jo lakásra vagyon kivanságom.

a lésze<g>k

b konyhamon <fri> nagy frisen főzetek

CHARITAS

390 Oh, mely nagy gyötrelem készítettet néked,
Hogy ha el nem hagyod hitvány életedet,
Igaz szeretetből azért kérlek téged,
Tarcspoenitentiát s' imadgyad Istened.

Az Úr Isten, hidgyed, igen retenetes,
395 Kemény itilete és igen felséges,
Akkor tekintete nem lészen kegyelmes,
Nincs, ki meg mondhassa, mely igen félelmes.

Jaj, ki utálatos a hitván kevelség,
E' világi hitván, utálatos hivség,
400 Ki miat el vesze emberi nemzetség,
Minyájunkra szálla szörnyű keserűség.

MARIA MAGDOLNA

E világ, ugy látom, azokat szereti,
Akiknek leg czifrább az ő öltözeti,
Mindeneknek kedvét az oly ember tölti,
405 S' nekem a szerencse sok jóvát igiri.

MUNDUS

Ely vigan, ne bocsásd hozzád bánatodot,^a
Hivassad el hozzád régi barátidot,
Kikel szived szerént tölcs akaratodot,
S' tölled el távoztasd minden bánatodot.^b

MARIA MAGDOLNA

410 Eleget mondanak, de nem kell azt hinni,
Mert a rongyos aszont senki nem szereti,
Senkinél olyannak nincsen becsulleti,
Ki frissen ő magát nem tугya viselni.

VISUS

415 Most vagyon ideje, élhecz e világon,
Szemeidet ne tarcspoenitentiában otan,
De fel s' alá járván vigyáz az uczákon,
Mulasd szemeidet a szép virágokon.

^a bocsásd<d>sd [Ráírással javítva.]

^b barátodot [Ertelemszerűen javítottuk.]

ODORATUS

420 Kerti illatokkal testedet hizlaljad,
Mivel teged illet, magadot mullassad,
Szep illatozokot magadal hordozad,
És így mindeneknél becsületed várhad.

ANGELUS (*terrens Magdalenam:*)

425 Ne véljed azért te, világnak leánya,
Gonosz kevelségnek iszonyu hajléka,^a
Hogy teged vigyenek ezek palotákra,
De ki mondhatatlan iszonyu kenokra.

Szolgaloid heljet más szolgálid léznek,
Akik semmi kedvet te neked nem téznek,
Téged retenetes kenkövel füstölnek,
És tüzes vashorgot az orodba vetnek.^b

430 Elsőbben Lucziper neked kezéd fogja,
Mivel kevelségnek élső indulója,
Ennek szörnyű voltát nincs, ki meg álhassa,
Oh, szegén lelkedet melj nagy kár fordulja.

435 Olyan a kevelség, mint ama rut sárkány,
Avagy mint a sivó és rivó oroszlány,
Mivel nem adatik ellene találmány,^c
Hogy retenetesen ő pokolra nem hány.

MARIA MAGDOLNA

Jaj, beg meg rettente ennek engem szava,
Ha a kintol meg nem menthet világ jova.

MUNDUS

440 Ne retegj, aszonnyom, hiszen még csak szo ez,
Mig meg nem kostolod, ne higj, csak játczig ez,
Illjen szép személnék ki csoda nem kedvez,
Tégedet meg kedvel, ha csak egyszer meg nez.

TACTUS

445 Amig te a dolgot végire nem hajtod,
Szemeid láttára meg nem tapasztalod,
Ne híd, mert az iljen játék, hiszem látod,
De inkább setálni mennyünk, ha akarod.

^a hajl-<j>éka [Ráírással javítva.]

^b tuzes [Értelemszerűen javítottuk.]

^c ellenne [Értelemszerűen javítottuk.]

CHRISTUS (*perorat et convertit Magdalenam:*)

Jöjjetek én hozzám, kik terhelve vattok,
 És minyájan nálam nyugodalmat találtok,
 450 Térjete meg hozzám, kik bűnben uszkáltok,
 Minden bűnötökből bocsánatot adok.

Mert a menyországba mocsok bé nem mehet,
 Senki bűnben élő oda el nem érhet,
 Nem adatik soha bűnösnek az élet,
 455 Hanem kénköves tűz bünt örökké éget.^a

MARIA MAGDOLNA

Jaj, melj igen rágja lelkemet rut féreg,
 S' el fogta mindenüt az emésztő méreg,^b
 Ugy teczik, hogy követ pokolbéli sereg,
 Sok bűneim miat lelkemen az ördög.^c

MUNDUS

460 Ne félj, vigan lakjál, még imádkozhatol,
 Ne váljál még most el ettől a világtól,^d
 Most szeret ő téged, még siránkozhatol,
 Tarcs poenentiát, ha meg vénkedel jól.

MARIA MAGDOLNA

465 Távozzál el töllem mar, haszontalanság,
 Nem kellesz én nekem, kárhoytato világ,
 Minden igyireted mert látom, boloncság,
 S' örök kárhozatra vezérlő csalardság.

AUDITUS

470 Mit tiboljgasz, talám már meg akarsz halni,^e
 Talám zabolában akarsz már hordozni,
 Nem engedvén nékem látni és hallani,
 Csodálom dolgodot, mit kezdél mivelni.

a eget [Értelemszerűen javítottuk.]

b mér<é>eg [Az ékezet áthúzva.]

c lelkeme<t>n [Áthúzással és föléírással javítva.]

d <é>el [Az ékezet áthúzva.]

e aka<t>sz [Föléírással javítva.]

VISUS

Mit bolondoskodol, kérlek én tégedet,
Talám békötözöd már ön szemeidet,^a
Hogy ne vigyázhassak, ikes személjedet,^b
475 Hid el, hogy nem töltöm ebben vig kedvedet.

ODORATUS

Bolonság ilj hamar tested sonyorgatnod,
Erődet ügyökkel így igen fogyatnod,
Jobb szép virágokat kertben illatoznod,
Hogy sem mind a házba magadot bé zárod.

GUSTUS

480 Amaz fris étkeket talám meg utáltad,
Kiknek jó ízével magadot tápláltad?

MARIA MAGDOLNA

Nem kell már én nékem a tú jovollástok,
Nem veszem be többször a tú tanácstokot,^c
Mert a karhozatra essem miattatok,
485 Hogy ha tovább járok it még utánatok.

Nem kell már én nekem e világnak jova,
Nem kell már én nekem semmi vigasága,
El indulok már én poenentiára,
Olj bünöst az Isten hogyha meg halgatna.

SPES

490 Jó remenyességgel legy, s, bizza/ az Istenben,^d
Tarcis penitentiát, ne essél ketségben,
Mert valamely bünös bizik az Istenben,
El nem hagyatik az oljan semmiben.

FIDES

495 Ne félj, bünös aszszon, csak légy igaz hütben,
Mert hozza terököt nem véti el Isten,
De szükség, vilagot meg utáld egészen,
Más keppen senkinek nem enged meg Isten.

MARIA MAGDOLNA

El megyek keressni hát lelkem orvossát,
Hogy ha fel talalom üdvössegem utyát.

a mar on [Értelemszerűen javítottuk.]

b n<é>e [Az ékezet áthúzva.]

c többször [Értelemszerűen javítottuk.]

d bizza [Értelemszerűen javítottuk.]

CHRISTUS

500 Mely nagy rettenetes leszen itiletem,
Nem leszen akoron senkinek kegyelem,
A világ negy szegit midőⁿ meg renditem,^a
Akik meg nem térnek, mind pokolra vetem.

O, melj nagy vigaság meny országban leszen,
505 Minden öröm felet valo öröm leszen,
Aki büneiert it eleget teszen,
Az olyan menyben is nagy jutalmat veszen.

MARIA MAGDOLNA

Oh, jaj már ennekem, de mit cselekedtem,
Oh, en bünös fejem, mely igen vetetem,
510 Oh, hogy jelennyek meg előtted, Istenem,
Kegelmes teremtőm, légy irgalmas nekem.^b

Oh, te alhatatlan világnak hivsága,
Nem tudtam, hogy voltál rút méreggel rakva,
En bünös lelkemnek igaz orvossága,
515 Tégy vissza engemet a menyei utra.

Oh, uram Istenem, fogadgy be kedvedbe,
Bizony nem vétkezném soha eiletembe,
Bárcsak egy szikrát adgy kegyelmessegedbe,
Bünöm had sirassam teljes eiletemben.

CHRISTUS

520 Bizony mondom néked, Maria Magdolna,
El vétetet rollad büneidnek sulja,
Menyország kapuja már neked al nyitva,
Mert latom, meg tértel penitencziara.

MARIA MAGDOLNA

525 Oh, kegyelmes Uram, én edes Jesusom,
O, en dűcsőseges, fenlő kalauzom,
Es öröke való nagy vilagossagom,
Öröke áldassál, o, en szabadsagom.

(*Clauditur.*)

a midő [Értelemszerűen javítottuk.]

b leg [Értelemszerűen javítottuk.]

PHARISEUS^b

Kicsoda az, aki a bűnt meg bocsattya,
És a bűnösököt magához fogadgya?

CHRISTUS

530 Én vagyok ez világ tündöklő világa,
És a bűnösöknek fenyeskedő napja,
Aki engem követ, nem jár a vakságba,
Hanem az életnek vilaga lesz nála.^c

SCRIBA

535 Im, te magad felől magad bizonyítasz,
Es te bizonyosságod nem igaz, mit mondasz.

CHRISTUS

Az én szavam igaz, noha bizonyítok,
Örök sötétségnek tü fiai vattok,
Mivel beszédimet tü nem halgattátok,
Hanem jo voltomért meg ölni akartok.

SCRIBA

540 Valjon nagyobb vagy te az Abrahámnál,
Aki regen meg holt, ammi szent Atyánknál,
Avagy nagyobb vag te a Profetáknál,
Hogy mi azt hallanok, amit te mondanál?

CHRISTUS

545 Abrahám kívánta latni en napomot,
Latta, és ő akkor tapsolva vigyadott.

PHARISEUS^d

Még ötven esztendőd, hiszem, nincsen neked,
Regi Abrahámot megis te emlited.^e

CHRISTUS

Bizonj mondom néktek, meg nem volt Abrahám,
Sokal ő előtte, amikor en voltam.

a [Hiányzik az új scena megjelölése.]

b Fariseus

c nála<m>

d Ph<F>ariseus [Ráírással javítva.]

e abrámot [Szótagszám miatt javítottuk.]

PHARISEUS

550 Ime, karonkodik, ki szenvedé ezt el,
És kösség kövezze meg mingyarást kövekkel.^a

*(Hic dum Jesum velint Judaei lapidare oculte exiliens e templo obviat hominibus
cadaver ad tumulandum portantibus sistit Jesus et apprehendit manu e mortui
resuscitat.)*

CHRISTUS

Miert siránkozol, szegeny özvegy aszszon,^b
Ne essél ketségben, mert Istennek vagyon
Olj hatalma, kiben hogy ha hűte vagyon,
555 Vigasztalást tanál minden ember bizony.^c

VIDUA^d

Uram, nincs ketsegem te hatalmadban,
Ad meg en fiamot, ki fekszik halálban.^e

CHRISTUS

Parancsolom neked Atyámnak neveben,
Hogy fel kelven el meny anyad elejében!

*(Dum Jesus aliquantulum discessisset, ecce adducitur quidam daemonium habens
quidam portantium energumenum.)*

VIDUA

560 Uram, e beteget könyeb meg gyógyitnod,
Mind sem egy halottat sirbol támasztanod,
Azért kérünk teged: nagy Irgalmasságod,^f
Mutasd meg szegenynek bővseges hatalmad.

CHRISTUS

565 Hogy hatalmam földön, ördögön s, a poklon,
Meg mutotom, legyen, mivel semmi modon
Benne nem maradhat, midőn parancsolom,
Hogy mennyen el, s, többre benne ne maradjon.

Parancsolom azért magam erejeben,
Hogy ki meny és ne árts testében s, lelkében.

a kösség [Értelemszerűen javítottuk.]

b özvegy [Értelemszerűen javítottuk.]

c vigasztalás <s> lást [Ráírással javítva.]

d [Hiányzik a szerepnév.]

e hálban [Értelemszerűen javítottuk.]

f kúrunk [Értelemszerűen javítottuk.]

CREDENTES IN CHRISTUM

570 Ez az bizonyára, kinek hatalmára,
Ördög, vétek s, halál engednek szavára,
E' léssen, el hisztük, világ valcságára,^a
Igaz üdvözítő mindenek lattára.

DAEMON SECUNDUS

575 Rosz hirt mondok neked, te sidok kiralja,
Egy rossz ember atte országod pusztitya,
Betegeket gyógyít s, azzal partoltatya,
Egesz sidoságot majd mind el foglalja.

580 Minap is egy aszszon, kinek neve Maria
Magdolna, varossa hires unokaja,
Ő melleje alla, nekünk nagy kárunkra,^b
Most is egy halottat tamasztá mü bunkra.

585 Azért en, jo szolgád, el jöttem te hozzád,
Hogy meg jelentened egész nepnek dolgát,
Süketsegre kérlek ne vedd ennek gongyát,^c
Hanem szövetséggel keressed fel modgyát.

HERODES

590 Én birodalmamot te miért pusztitod,
Sok szép nepeimet miért partoltatod,
Ezen koronamot el venni akarod,
Mivel hiveimet magad mellé hivod.^d

Az en országomból menj el, most intelek,
Ne hitesd népemet, azon igen kérlek,
Másként hiveiddel it meg kötöztetek,
Iszonyu halállál földről el töröllek.

595 En vagyok kiralja egesz sidoságnak,
Fejet hajtnak nekem sok tartományoknak
Ura, s. Fő rendei nagy birodalmaknak,
Engednek mindenben parancsolatomnak.

a El [Értelemszerűen javítottuk.]

b karunkra [Értelemszerűen javítottuk.]

c kellek [Értelemszerűen javítottuk.]

d melle [Értelemszerűen javítottuk.]

600 Nem szenvedek oljant országomban,
Ki en töllem nem függ, mig elek világban,
Hogy más országaljon sido tartományban,
Inkább hiveimet mind gyűtöm taborban.^a

SCENA QUINTA^b

*(Hic pulsabitur timpanum et millites una cum scribis et phariseis
nec non eo consiliariis prodeunt:)*

ANNAS

605 Izrael nepenek okos, bölcs venei,
Sido nemzetségnek minden fő rendei,
Az örök Istennek valasztot nepei,
Abraham es Isák s. Jákobnak fiai!

Mojstes törvényeben meg van parancsolva,
Hogy a nep uj Istent soha ne imádna,
Nem regen pedig egy amito támada,
Aki mongya, hogy ő Isten Fia volna.

610 Sokat a nep közül magához hoditot,
Mivel mind Propheta azoktal tartatott,
De még jeleketis sokakat mutatott,
Ördögököt úzót, s. holtakat tamasztott.

615 Vannak már egy nehany amito társai,
Moises törvényenek ellene mondoi,^c
Imat amot gyűtöt koldus tanyitvanyi,^d
Istentől átkozott Belial fiai.¹⁹

620 Mikent ő cselekszik, a nem kicsin dolog,
Miatta országunk felelemben forog,
Hogy ha el szenvedgyük felő, hogy oloszok
El jönnek, országunk el rontyak poganyok.

a [A *taborban* r betűje föléírással betoldva]

b quarta [A változtatás okait lásd a mű adatairól szóló jegyzetben.]

c ellenne [Értelemszerűen javítottuk.]

d küldus tayitvanyi [Értelemszerűen javítottuk.]

CONSILIARIUS PRIMUS

En azt jóvállanam, ne hadnok sokaig
Igy folni a dolgot, mert a mi magzattink,^a
Meg érzik ő terhét kedves maradvanyink,
625 Ha magához vonya, jaj leszen dolgaink.

Azer hamarsagal külgyűnk vitezeket,^b
Hogy ha meg kaphatyák, tegyek ra kezeket,
De vigyazanak jól, ne hogy az nepeket
Magokra hajdicsak, s.vesziszek fejeket.

CONSILIARIUS SECUNDUS

630 Jóvállom en is, hogy kiki ra vigyazon,
Netalam a kösség mellete fel aljon,
És így mű miatunk ver ontas tamagyon,
Nem szabad e dolog az ünepi napon.

CONSILIARIUS TERTIUS

635 Vegyűk környűl őtöt, mivel törvényűnkel^c
Nem akar egyeszni cselekedetűnkel,
Sőt mindenűt műnket szines beszedevel,^d
Kössegnel gyalázot álnok intesével.^e

CONSILIARIUS QUARTUS

640 Ragagyuk meg bátor őtöt büntelenűl,
Es nyomjuk el, mikent pokol, kegyetlenűl,
Előköt le nyomja igen egetlenűl,
Probaljuk meg, hogy ha leszen vetek nélkül.

CONSILIARIUS QUINTUS

645 Jertek, és ne késsűnk, ölljük meg nyelvűnkel,
Kárhoztassuk őtöt kemény beszédűnkel,
Elsőbbben próbáljuk erős veréssékkal,
Semmit nem gondolván az ő beszédével.

CAIPHAS

Mint okos férfiak, jól meg gondoltátok,
E dolog mint foljon, jó formán tudgyátok,
Teczésetek szerént tanacsot adátok,
De még is vég szerént meg nem próbálátok.

a nagzattűnk [Értelemszerűen javítottuk.]

b külgyűnk [Értelemszerűen javítottuk.]

c környűl [Értelemszerűen javítottuk.]

d műnkat [Értelemszerűen javítottuk.]

e álnok intesvel [Értelemszerűen javítottuk.]

650 Ambár sok jokot tón a mü országunkban,^a
Gyogyitot sokakat egész sideságban,
Oktatta népünköt a sinagogákban,
Ördögököt üzöt a gyesárenumban.²⁰

655 De mind azon által mindenkor jobb egynek
Meg halni emberért, hogy sem a több népnek,
El kellessék veszni azért mindeneknek,
Jovallom, hogy hamar véget vessünk ennek

(Hic Daemon auscultans pontificum et consiliariorum conciliabulum circum venit Judam ut prodat Jesum judeis.)

DAEMON TERTIUS

Mivel látom, pajtárs, hogy szegény legény vagy,
Te fizetésed is tudom, nem igen nagy,
660 Azért netalám tám semmi nélkül maragy,
Hogy más conditiot kaphass, azon faragy.

Ha akarsz magadnak pénzt azért gyűteni,
Kevés fáracsággal gazdagságot kapni,
665 Állj meg az én szomon, kit fogok jovalni,
Meny el az Annas fő paphoz udvarlani.

Minyájon a vének öszve gyűlve vannak,
Hogy urad meg fognák azon faradoznak,
De egy közben járo mestert nem kaphatnak,
Mely dolgon minyájon ők igen busulnak.

670 Sokaknak értekit én jól meg visgáltam,
De hasonlot hozzád én még nem találtam,
Azért is te neked aztot hirrre attam,
Mert okosságodot héj, sokban tapasztaltam.^b

JUDAS

675 Távul járj, büdös ebb, esztet elő ne hozd,
Uramot el adni miatt, hogy jovallod!

DAEMON TERTIUS (*reponit:*)

Mit gondosz te, Judás, hogy ha el vesztegled,
Talám illjen maszor nem lesz nyereséged,
Mást is kapnánk, de te mesterséged
Alkalmatoss lészen, ugy véllem, hívséged.

a ország<ü>unkban [Az ékezetet áthúzva.]

b sokban <pro> tapasztaltam

JUDAS (*resolvit se et adit Annam pontificem:*)

680 Ugy hallottam, néktek vagyon nagy tanacstok,
Meljre kozben járót fogadni akartok
A Jesust meg fogni, s, ölni kívánnjátok,^a
Hogyha meg alkhatnánk, el jöttem hozzátok.^b

685 Mit akartok azért minyájon fizetni,^c
Munkalkodom ötöt kezetekben adni,
Mivel igájából nyakamot ki vonni
Akarok, sőt tőlle mostan el bucsuzni.

CAIPHAS

Harmincz három ezüst pénzt adunk kezedbe,
Csak te hamar Jesust aggyad mű kezünkbe.

JUDAS

690 Higyétek el, pénzért kezetekbe adom,
Melyik legyen, néktek ötött meg mutatom,
Midőn az orcáját néki meg csokolom,
Az lesz, csak fogjátok, eiletemre mondom.

695 De minek előtte mű ahöz készülünk,
Szükség, jelen légyen negyven vitéz velünk,
Pilatus vitézi jöjjenek közöttünk,
Had foghassák, s mingyárt szálljon rea kezünk.

(Hic donec millites congregabuntur discipulos alloquitur Christus.)

CHRISTUS

Bizony mondom, hogy egy tizenkettő közül
Ma el árul engem tanyitványim közül.

DISCIPULI (*ad Jesum:*)

700 Nem de nem én vagyoke, Uram?

CHRISTUS

Te is, Peter, engem kakas szollás előtt,
Haromszor tagacz meg ellenségim előtt.

a ölni <at> kívánnjátok

b alkalkhatnánk [Értelemszerűen javítottuk.]

c [Az *akartok* szó *t* betűje föléírással betoldva.]

PETRUS

705 Kegyelmes mesterem, tölled el nem válom,
Eletem fogytáig én el nem tavezom,
Te ellenséggel ma meg vagdalkozom,
Éretted halálíg ma meg viaskodom.^a

CHRISTUS

Bizony mondom néked, hog minek előtte
Kakas hármát szoljon, esel nagy vétekben.

710 Maraggyatok most el egy kevés ideig,
Imatkozni megyek egy néhány lépés még.
Atyám, Edes Atyám, hogy ha lehetséges,
Muljék el e pohár, hogy ha nem érdemes.

ANGELUS CONFORTANS

Bizál, én Istenem, mert a te pohárod,
Örömedre fordul iszonyu italod.

CHRISTUS

715 Mégis kérlek teged, felseges Szent Atyám,
Hogy ha lehetséges, muljékel e pohár.

(Vadit ad discipulos et eos increpat.)

Keljetek fel hamar, és könyörögjeteK,
Nehogy késértetbe minyájon essetek.

(Redit iterum ad orationem:)

720 Menybéli Szent Atyám tekincsed Fiadot,
Kénszenvedésemre küldöt pohárodot,
Távoztassd töllem illy szörnyű kinokot,
Mindazáltal tölcs bé szent akaratodot.

JUDAS *(ad cohortem:)*

725 Hogy ha jelen vattok, fegyvert, dorongokot,
Láncsát, köteleket, kardokat hozzatok,
Jele pedig leszen, a kit meg csokolok,
Mingyarást kössétek, ő leszen, fogjátok.

a vi<á>askodom [Az ékezet áthúzva.]

CHRISTUS (*ad Discipulos:*)

Alugyatok immár, a medig akartok,
Ha velem kevésbé nem vigyazhatátok,
Közelget az ora, majdon meg látjátok,
730 Menyünk hát innet, majd látunk másókat.

HERODES

Mingyárást menyetek ezzel az emberel
A Jesust meg fogni, szolgák, sietséggel!

CHRISTUS

Illy nagy gyorsasággal valjon kit kerestek?

JUDAS

Názáreti Jesust keresnie jöttünk.

JESUS

735 Ha tő járásokban Jésust keresitek,
Én vagyok, én vellem valjon mit miveltek?

(Hic cadunt omnes retrorsum.)

Magok hálojába a bűnösök esnek,
Mert én magam vagyok, és miglen elmégyek,
Megis kenszeritlek, hogy ti kit kerestek?

JUDAS

740 Nem mást, hanem csak a' Názáreti Jésust.

CHRISTUS (VERBUM)

Én vagyok, csak nem rég meg mondám tő néktek,
Hogy ha valósággra engemet kerestek,^a
Az én népeimet kérlek, engegyétek,
Békével elmenni ökök ereszétek.

JUDAS

745 Üdvöz légy, Rabbi, sidok királja.

CHRISTUS

Judas, kérlek, miért a te mesteredet,
Csokkal ellenségnek adod Teremtődöt?^b

a <é>engemet [Az ékezet áthúzva.]

b ellen-<e>ségnek [Ráírással javítva.]

JUDAS

750 Fogjátok, s' hamarság vigyetek csendesen,
Hogy a népek között bojdulás ne essen,
Más képpen mű nekünk nagy kárunkra leszen,
E dolog a népnek ha tudtára leszen.

PETRUS (*evaginato gladio amputat auriculam servi pontificis:*)

755 Oh, tü álnakságnak fészkiiben heverők,
Ki vonom kardomot, sok gonosság tévők,
Jo mesterünk mellet igasság bé töltök,
Lészünk ez országban igaz törvén tévők.

Néz reám most, Málkus, oda van a füled,
Nem marad meg benned többé az életed,
Mivel én Uramra emeltem a kezed.

CHRISTUS (*ad Petrum:*)

760 Peter, höveljedbe kardod nem teszed,
Mely pohárt az Atyam adot, nem hagyode
Meg innom most aztat, ellene mondaszszé,^a
S, Isten decretumát te fel forगतod e?

765 Ez az ora, meljben atyámtól adatott
Szabadság világnak s, ördögnek hagyatott,
Vakságban lévőeknek hogy világosságott,
Szereztek ő nekik mennyekben országot.

SERVUS PRIMUS

770 Mivel nekünk vagyon nagy parancsolatunk,
Ezen ember felől, kit ha meg foghatunk,
Erössen meg kössük, parancsolta urunk,
Had érezze tehát, mivel nem kiraljunk.

SERVUS SECUNDUS

Probaljuk meg ütöt, alnokság hajlekat,
Mig visszük az uton, verjük az odalát.

DAEMON QUINTUS

775 Hem, begh szép vagy mostan, minap nem imádál,²¹
En jovallásommal semmit nem gondolál,
Kevánsagom szerent hej, be szépen járál,
Minap a pusztában miért praedicálál.

a ellené [Értelemszerűen javítottuk.]

780

De talám csak hamar még többet fogsz kapni,
Midőn a fő papok téged fognak lattni,
Ugy vélem, több nepet nem fogsz hitegetni,^a
Akaratom ellen nem fogsz pártoltatni.

SERVUS TERTIUS

El hoztuk az embert, melyről parancsoltál,
Bizonyal ez leszen, ki te előtted áll.

HERODES

785

Hogy más birodalmán kapdos, ki mondotta,
És masnak joszágot elved, ki jovalta?
Te neked az atyad azt nem parancsolta,
Sem másnak jovait te neked nem adta.

790

Termeszet törvénye nem asztot diktálja,
Meg hal az az ember, ki masét tagadgya,
Hamissággal s, tudva a másét el vonya,^b
Jaj örökön annak, ki masét praedálja.

Mond meg, honnan vetted te bölcsesegedet,
Hol vadnak most, akik követnek tegedet,
Talam el küldötted gyűjteni sereget,
Avagy ők minnyájan el hattak tegedet?

795

CHRISTUS (VERBUM)

Az en tudományom mindennél van nyilván,^c
Soha nem szollottam setettben tanitván,
Miert kerdesz engem, sokak asztot halvan
Bizonysgot tesznek en felöllem szolván.

800

SERVUS HERODIS

Hát te, alnok ember, mersz fejedelmünknek,
Illy nagy alnoksággal szollani uradnak?

CHRISTUS (VERBUM)

Barátom, miért versz, ha igazat szoltam,
Vagy tégy bizonysgot, ha roszzat mondottam.

a velem [Értelemszerűen javítottuk.]

b tudva <ki> a másét

c nyilván [Értelemszerűen javítottuk.]

HERODES

805 Mindenekben nékem szivem kívánsága
Mivel bé tölt, látvan ez embert meg fogva,
Nem félhet semmitis már a sinagoga,
Azért Caifáshoz vigyétek hurczolva.^a

SCENA SEXTA^b

(Hic mittitur Christus ad Caifam pontificem ubi postquam multis illusionibus divertiatuſ fuisseſ a scribis et fariseis ad judicandum morti mittitur ad Pilatum praesidem ſententiandus.)

SERVUS PRIMUS

810 Meg fogván ez embert a sidok királja
El küldötte hozzád, ikes koronája
Egész országunknak: s, te szabadságodra
Hatta ezt a bűnöst, hogy itild halálra.

CAIPHAS

815 Jol tudom őneki sok fele szokását,
Mindenekben teljes ő nagy alnokságatt,
Nemzetcségünk között bekeség rontását,
Mint egy országunknak fel háboritoját.
Hogy kezünkbe esnék, én aztot kívántam,^c
S, kévanságom szerent még is tanáltam,^d
Talám úgy fog lenni, mikent allitottam,
Rut halállal meg hal, amint profétaltam.

820 Azert Izraelnek okos bölcs venei,
Most kezünkben vagyon, ki cselekedeti,
Kinek hitegető ördöngös beszedi,
Lettek nemzetcségünk majd el szejesítőji.^e

825 Kerlek azert tütököt, mit tzialjunk velle,
Hogy el bocsáttyuk, nagyot vesztünk benne,
Ki ki vaksát mongya, mit veltek felölle,²²
Mi akaratunkból hogy essék ő törbe.

a vigyetek [Értelemszerűen javítottuk.]

b quinta [A változtatás okait lásd a mű adatairól szóló jegyzetben.]

c [Az *aztot* szó első *t* betűje föléírással betoldva]

d kevénságon [Értelemszerűen javítottuk.]

e nem setetségünk [Értelemszerűen javítottuk, bár az egész sor értelmezése bizonytalan.]

CONSILIARIUS SEXTUS

Ennekem úgy tetszik, hogy bizonságokat,
Keressünk elsősorban sokféle tanukat,
Egész Izraelben bölcs írás tudókat,
Így kaphatunk reá jó modon okokat.

830

CAIPHAS

Tanuk nélkül éppen mi nem szükölködünk,
Mivel gonoszisagi be fogták mi földünk,
Bizonyisagom ezér vagyom mi közöttünk,^a
Kit ele számlálok, ha meg járjuk földünk.

CONSILIARIUS SEXTUS

Tehát hamarságal ők legyenek jelen,^b
Mivel dolgainkban meg kesünk máskeppen.

835

CAIPHAS

Menyetek el, szolgálak, sietsegel innen,
Eleg írás tudók vannak Iszraelben,
Kik sok gonosziságot tudnak ez Emberben,
Hogy ide jőjenek, parancsolom ebben.

840

FAMULI CAIPHAE

Ezen túl el megyünk parancsolatidra,
El jőnek, úgy veljük, mingyárást te szodra.

Iszrael földének okos directori
Külöbbségek különbségek féle okos bölcs venei,
Nektek parancsolat (: Caiphas szavai :)
Mingyárást jőjetekek egy dolgot vegeszni.^c

845

TESTIMONIUM PRIMUM^d

Erteni akarjuk parancsolatodat,
Nekünk meg beszéljed a te szandekodat,
Ha jól vegben vinni akarod dolgodott.

CAIPHAS

Regen országunkat ez Ember pusztitya,
Iszrael nepeit mind tsak holdoltatya,²³
Magát ez országba királynak alitya,
Doktornak s. orvasnak commendálja.²⁴

850

a vagyom [Értelemszerűen javítottuk.]

b ok [Értelemszerűen javítottuk.]

c jojetekek [Értelemszerűen javítottuk.]

d Testis

855 Mivel e dologban nem mulatoszhatunk,
Hogy innep napokra holnap utan jutunk,
Ő gonoszságival bizsónságot varunk,^a
A praesesnel hogy mű okossaban jarjunk.²⁵

TESTIMONIUM SECUNDUM

860 Mivel kiraljunknak magát állította,
Kedves szüleinkel magát imáttatta,
Eleg volna ez is, hogy menyen halálra,
De meg többet mondok, bizonyal ő szava:^b

865 „Mely nagy rettenetes leszen iteletem,
Nem leszen akoron senkinek kegyelem
Világnak negy szegit midőn meg renditem,
Es kik meg nem ternek, mind pokolra vetem.”^c

Ezel Istenséget maganak vadászat,
Istent s. természetett es Embert meg bántott,
S. hogy ő törvényekben soha meg nem allott,
Nem kel több bizsónság, lasson sok kinokot.^d

TESTIMONIUM TERTIUM

870 Minap is mű nalunk azt hirdeti vala,
Ha számára esek akarkinek kutba,
Nem de szombat napon a kutból ki vonya,
Es igy törvényünköt ő soha nem tartya.

875 Mi leg nagyobb pedig: a Csaszar adojat,
Meg tilta felségünk helyes kivanságát,
Felséges Urunkra fel tátá a száját,
Rutul meg káromta egy országnak Urat.

TESTIMONIUM PRIMUM

Nem regen kössegnek e kerkedet azzal,
Hogy volt volna menyben fényes koronaval.^e

DUO FALSI TESTES

880 Te mondottad volt azt fülünk hallatyára:
Kinyujtom kezemet Salamon templomara,
És a kő falait elrontom mogyára,
S. fel rakom en aztat ujan harmad napra.

a O [Értelemszerűen javítottuk.]

b tobbet o [Értelemszerűen javítottuk.]

c [A Jézus szavait idéző részt az érthetőség érdekében tettük idézőjelbe.]

d több<e>

e fény [Értelemszerűen javítottuk.]

CAIPHAS

885 Nem hallod, mit szólnak ezek *te* ellened,^a
Es hogy mint vadolnak mindenben tegedet,
Meg kel halnod, hidgyed, ha igazak ezek.

Kenszeritlek teged az elő Istenre,
Hogy meg felelj nekem az en kerdesemre:
Te vagy Istennek fia, es mi vegre
890 Jóttél országunkra s. mért szenvedt enyire?

CHRISTUS (VERBUM)

Te monád, En vagyok az Istennek fia,
Az Embernek fia keves üdő mulva,
Szent Atya jobbarol kemény számadásra,^b
El jövődő leszen világot hinya.

CAIPHAS

895 Karonkodik, tehát mi tetszik tő nektek?

JUDAEI OMNES

Melto, melto, melto az halalra.

CAIPHAS

900 De minek előtte a halalra menyen,
Őtöt Pilátusnak vigyek elejébe,
E dologgal neki, jól tudom, kedvében
Fogok esni, s. velem nagy üsmeretségben.

Azomban pedig ki iljen, karomkodot,
Mű törvényünk ellen nepet csalogatot,
Felseges csaszarnak adojat meg tiltot,
Szokasotok szerent uraljátok őtöt.

905 Tehat jo szolgaim, mingyárt vinetek el,
Ez embert ujonan tő meg kötözetek,
Utczokon hordoszvan mint bűnöst verjetez,
Csúfolvan s. hurczolvan halalra vigyetez.

a to ellened[Értelemszerűen javítottuk.]

b kemety [Értelemszerűen javítottuk.]

HERODES

Enis azt jóvallom, sokaig ne kessünk,
910 Két vagy három *napot* ezel mű ne *tőcsünk*,^a
Hanem hamarságal Pilátushoz külgyük,
Hogy ra Sententziát mingyárást vehessünk.

Ezen, tudom, bodul fel sido nemzetség,
Ószagunkban soha nem leszen bekeség,
915 Nem erem, szívemnek hogy legyen csendesség,
Míglen el nem veszi ezt sido nemzetség.

Azert egy koronát tóvisből fejere
Hozzatok mingyárást, mert azt érdemlette,
Mivel hogy király volt, az az ő erdeme,
920 Mert nem figyelmezet semmit törvényűnkre.

Azután nád szálat agyatok kezebe,
Most rendelitek *tű* kiralynak heljebe.^b

Tetejetől fogva mind az egész testet,
Verjete meg neki mind az egész bőret,
925 Mert meg bizonyitom: en vagyok *nagyobb* itt.^c

CHRISTUS (VERBUM)

Hatalmad en rajtam neked most nem volna,
Hogy ha Szent Atyámtól nem adatott volna.

CARNIFEX PRIMUS

Bízd ránk, Uram, leszen nekünk gondunk rea,
Most fel emeljük mű *ötöt* királyságra.

930 No, hamar, barátim, csak azon legyetek,
Urunknak szavait be teljesissetek,
Azert jó vitezek, oszlophoz kössetek,
Mivel talaltatot ő benne sok vetek.

CARNIFEX SECUNDUS

935 Verjük meg hát *ötöt* tetejetől fogva
Talpig, s. úgy legyen teste verrel rakva.

a *napot* *tőcsuk* [Értelemszerűen javítottuk.]

b *tu* [Értelemszerűen javítottuk.]

c *nagyobb* [Értelemszerűen javítottuk.]

CARNIFEX TERTIUS

Űsd, roncsad, ne kiméld, mert csaszar adaját,^a
Tiltatta volt meg Urunk akaratyát.

CARNIFEX QUARTUS

Hallode, barátom, regen mit mondottál,
Most valik meg, akor ha igazat szoltál.

CARNIFEX QUINTUS

940 Iljen fizetese lesz oljan Embernek
Ki ellene alatt sokak erejenek.^b

CARNIFEX SEXTUS (*velat faciem et infligit alapam:*)

Profetáld meg nekem, ki csapott tegedet,
Ha profetának tart a kősség tegedet.

CARNIFEX SEPTIMUS

945 Tudode, jo pajtars, hogy ki kiraly leszen,
Teszteletett annak az egesz nep teszen,
Eleibe menven fő hajtással szepen,
Az utan koronat a fejebe teszen.

Azert e koronát most mű reád tegyük,
Es hogy ki ne essek, oda jól beverjük,
950 S. nagy becsülete ugy leszen mű kősztünk,
A nep is ugy fogja imádni mű velünk.

CARNIFEX OCTAVUS

Mivel te sokakat mentettel haláltol,
Mencs meg most magadat kősség haragjátol,
Meg látom, ha nem felsz sok fele kinoktol,
955 Kiket rád bocsatott fel gyulatt haragtol.^c

CARNIFEX NONUS

Mivel kiraljunknak merte magát tenni,
Terd és fő hajtással kel őtöt imádni.

CARNIFEX DECIMUS

960 Nem hallád, mit monda mű kegyelmes Urunk,
Hogy nád szalat neki kezeibe agyunk,
Ved el azert, s. ugy lesz te a mű kiralyjunk.

a usd kimld [Értelemszerűen javítottuk.]

b ellenne [Értelemszerűen javítottuk.]

c harag<od>tol

CARNIFEX UNDECIMUS

Nem hiszteke neki, menyi csudákat tett,
Ez, aki Abrahám Atyánknal nagyobb lett.

ANNAS

Mivel e dologban enyire mentetek,
Mű akaratunkból őtöt meg vertétek,
965 Kivánságunk szerent oszlophosz köttetek,
Más parancsolatott szűkseg hogy vegyetek.

Pilatushoz azért mingyárást kötőszve,
S. el vigyetek őtöt, s. az utan előtte,
Hogy ha megsem felel nagyobb veresekre,
970 Meltonak itelem: legyen a praesesse.²⁶

SCENA SEPTIMA^a

SERVUS ANNAE PONTIFICIS

Annas es Caiphas együt Herodessel,
El küldöttek hozzád bennunk ez emberrel,^b
Halálra itiljed, mivel sok vetekkel
Rakva tanaltatot, iszonyu bűnökkel.

975 Azonban dolgokat hogy ha vegeszhetik,
Őkis el erkesznek, s. tisztelik,
Csaszarnak praesessit igenis becsülik.

PILATUS

Igen csudalkozom ezen az eseten,
Meg ennek előtte en törvény tetelem
980 Nem volt még soha is iljen itiletem,
Mely modon ez Ember hozatattott legyen.

Jol tuggyák Iszrael Urai a mogyát,
Mű decretominknak s törvényünk fojasát,²⁷
Felseges Urunknak szabot reguláját,
985 Törvényes dolgoknak igazs statutomat.²⁸

Meg van irva, tudom, decretomotokban,
Hogy ha gonosz tevőt kaptok orszagtokban,
Avagy hamis tanut tú varasotokban,
Vagy pedig arulot egész Judeaban,

a sexta [A változtatás okait lásd a mű adatairól szóló jegyzetben.]

b hozzád <e> bennunk

990 Mingyárást en nekem hirre kel azt adni,
Annak kausait en nekem kel tudni,²⁹
Engem illet őtöt meg examinalni,³⁰
Igasz itéletet szekemből mondani.

995 Azutan pediglen mire erdemesnek
Itilem igaznak vagy pedig vetkesnek,
En töllem mehet ki a bűnős Embernek
Sorsa mindenekben akar mely vetkesnek.

1000 Azert ellenetek ha oly igen vetett,
Sentenzia előtt hogy ugy büntettetek
Nem szabad volt nektek, mikent törvényetek
Ellene mond ennek, azert el vigyetek.

JUDAEI (*simul*:)

Meg van parancsolva felséges Urunktol,
Minden gonosz tevőt te akaratodbol
Vegyünk mű halálra, nem mű szandekunkbol.

PILATUS

1005 De valjon mit vetett hat ez ellenetek?

JUDAEI

Tudmeg azt, jo Urunk, hogy ha gonosz tevő
Nem let volna alnok, nepet hitetgető,^a
Vakoknak s. santaknak egesseget szerző,
Nem let volna soha ő kezünkbe jövő.

1010 Szegeny Ember leven kiralyságot vadász,
Mindenben magának Istenseget horgasz.

PILATUS

1015 Sok vadolást reád hallok minden neptől,
De leg többet megis sido nemzetségtől,
Hogy szállottal volna földre az Istentől,
Te küldettél volna Menyei Felségtől.

A sidok királja voltod azt mongya,
Hogy csuda tevő vagy, aztot confirmálja,³¹
Fel bojdult elmevel aztat bizonyitya,
Sido nemzetségnek hogy volnal királja.

^a nem let volna nem let volna alnok [Az ismétlést elhagytuk.]

CHRISTUS (VERBUM)

1020 Az en órszágom nem e világból való.

PILATUS

Nem tudom, ez Embert mier kinozatok,
Mi okra most őtőt így kárhosztatyátok,
Töllem ő ment lehet, ha tú akarjatok,
Mingyar el bocsátom. Miert vadoljatok?

1025 Mongyatok meg tehat, mit mongak ellene.^a

ANNAS

Csudalkozom igen, hogy meg nem hallottad,
Mely sok karokott tett mind eddig allattad,
Ne kerdesz sokaig, hanem fel akasztassd.
Melto az halalra, azt el ne mullassad.

CAIPHAS

1030 Miert kerdesz bennünköt, igen is jól tuggyuk,
Söt ezer halalra meltonak alityuk,
Nem egyszer s. nem ketszer őtőt meg visgaljuk,^b
De mindenkor suljos vetkekben tanáljuk.

JUDAEI

1035 Soha is barátja nem leszsz Csaszárnak,
Ha ezt el bocsátod, a mi országunknak,
Ellensége pedig nagy lészen országnak,
Mert ez mongya magát mindenüt királjnak.

DAEMON QUINTUS (*accedit Uxorem Pilati*)

1040 Nem halláde, kérlek, mi történt az estve,
Egy artatlan embert a sidok kötözve,
Uradhoz hozták, hogy halálra itilye,
Ne enged meg, kérlek, mert esik ő törbe.

Azert siettségel külgyel az Uradhoz,
Hogy nem jól cselekszik, semmi köze ahoz,
Hagyon bekít néki, s' fogjon más dologhoz.

^a ellenne [Értelemszerűen javítottuk.]

^b meg <is> visgáljuk

UXOR PILATI

1045 Miért karhóztatod ez artatlan embert,
Csudálkozom rajta, mivel ő nem vetet,
Istennek s' embernek ő soha nem vetett,
Azert sententiát senki rá nem tehet.

1050 Mi gondod tenéked azzal az igazzal,
Miért szopod a verit a fenye sidokal,
Meg lássd, mit cselekszel, ne járj hamisságal,
Hogy meg fizessed valaha károdal.

1055 Az el mult étszakán sokat nyomorgottam,
Miatta csak még egy csepet sem aluttam,
Külömbb külömbb féle latasokat láttam,
Ez igaznak dolgán sokat szomorkottam.

PILATUS (*lavat manus*.)

1060 Artatlan vagyok én, s' nem fertezem benne,
Hogy így kenozzátok, nincsen ok ő benne,
Halált nem itilek az artatlan vérre,
Azért meny el szolga, hocza vizet ide.

JUDAEI

Orszagunkban soha nem leszen bekeség,
Ha ezt el bocsátod, ellened a kösség^a
Fel támad mingyárást a sido nemzetség.

PILATUS

1065 Annás, Caiphashoz még is el vigyétek,
Elöttök törvényben ti meg itiljetez,
Vélle mit akartok, aztot miveljetez,
Részes halálában nem lézkek, higyétek.

SCENA OCTAVA^b

ANNAS

1070 Te vage az ember, ki aztot állitod,
Salamon Templomát hogy földig le rontod,
Harmad napra aztot szépen fel állitod,
Éppen valamint volt, a' szerent fel rakod?

^a ellened [Értelemszerűen javítottuk.]

^b septima [A változtatás okait lásd a mű adatairól szóló jegyzetben.]

CHRISTUS (VERBUM)

Kerdezd meg azokat, akik azt hallották.

SERVUS

1075 Ugy felelsz, rossz ember, hát te a fő papnak,
Ílj rut bestelenül szollasz mi Urunknak,
Eleiben viszük még is Caiphásnak,
S' te álnokságodert meg ostoroztattol.

ANCILLA (*ad Petrum*.)^a

1080 Nemde nem még te is ennek az embernek,
Bizony követője valál mesterednek,
Homaljós és ravasz szolga te elmédnek,
Aztot kijelenti beszede nyelvednek.

PETRUS

Mit mondasz, nem tudom, s magamra nem veszem.

ANCILLA

Bizonyára ez is a názáreti Jesusal vala.

PETRUS

1085 Az embert, kiről szolsz, bizony nem üsmértem,
Hol hirét hallotam meszéere kerültem,
Onan gyorsasagal igen el siettem,
Mivel hirtől is magamba rettentem.

SERVUS

Ne tagad, barátom, mert láttunk ő véle,
Nemde nem te voltál gecsemáni kertben,
Hogy urad meg fogták, voltál velünk szemben.

PETRUS

1090 Atkozot vén fejem, hogy ha vele voltam,
Higyetek, eh, ötött én soha nem láttam,
Igaz hitre mondom, tőle távol jártam.

(*Hic Gallus cantat, et Petrus deflet peccatum suum.*)

1095 Jaj, Uram, szörnyű esetem,
Megvallom szüből én vétkem,
Melj miat retteg én lelkem,
Légy irgalmas, kérlek, nékem.

^a ad <Pilatum> Petrum

1100 Kegyelmez meg sok bűnömnek,
Nezd ontását vérednek,
Ki tarsul adál lelkemnek,
Használjon most sebemnek.

En Jésusom piros vére,
Kit hohérok kozt ki mére,
Bövön foljon én lelkemre,
Vigyen még üdvösségemre.

1105 Jaj, hertelen nagy mondásom,
Jésusom meg tagadásom,
Mint csalal, meg gyarloságom,
Istentől távozásom.

1110 Oh, hogy tölled el fordulék,
Oh, Jésus hogy el pártolék,
Testemnek grátiát szerzék,
Meljel lelkemnek kárt tevék.^a

1115 Ne utáld pártos szolgadot,
Tekéncsd irgalmasságodot,
Ne szánd tollem szent munkádott,
Agygyad rám véres ruhádott.

1120 Kinra értem ha szállottal,
Szent véredel meg váltottál,
Azért kérlek, ne távozzál,
Tőlem már ne iszonyodgyál.

Eszre vettem vetkeimet,
Követem szent Feleségedet,
Nem kimilem én testemet,
Meg váltomért inségemet.

1125 Oh, Jésusom, jo orvosom,
Kegyelmes és igaz sorsom,
Utánnad lesz már járásom,
Veled hogy legyen lakásom.

^a tévek [Értelemszerűen javítottuk.]

CHRISTUS (VERBUM)

1130 Oh, én kedves népem, mit cselekszel velem,
Mond meg, kérlek, nékem, néked mit vétettem,
Avagy életemben mi bűnt cselekedtem,
Hogy így gyalázatra te tőlled vitettem?

1135 Mindenkor veletek a templomban valék,
Szüntelen ti néktek ottan praedikállék,
Gyűlölségben akkor veletek nem valék,
Sőt tanításomat mindenenek kedvelék.

1140 De tinéktek, látom, az édesek máron
Változván keserűke löttek,
A méz is epévé vált tü előttetek,
Engem sok jok után boszuval illetek.

CAIPHAS

Míngyárt körülötte áljunk ez embernek,
Gyomláljuk ki őtön könyvéből életnek,
Mert ez még sem akar álnok beszédének,
Véget vetni holtig hitegetésének.

CONSILIARIUS SEPTIMUS

1145 Mivel mi felöllünk aztott állította,
Hogy tisztátalanok volnánk, azt mondotta,^b
Menyel az halálra, bátor igaz volna.

CONSILIARIUS OCTAVUS

1150 No hát hamarsággal ennek az embernek,
Aljunk körülötte, mivel törvényünknek,
Nem akar engedni semmit beszédünknek.

CONSILIARIUS NONUS

Azért utainktól magát tartoztatta,
Hogy csél csapok volnánk, mindenüt mondotta,
Itilem azért én: menyen az halálra.^c

a octava [A változtatás okait lásd a mű adatairól szóló jegyzetben.]

b állította <nagy> hogy

c itilem <m> azért

CONSILIARIUS DECIMUS

1155 Probáljuk meg tehát, hogy ha ő beszédi,^a
Igazak lesznek e vagy nem ő szavai,
S' mi némű állapot fogja őt követni,
És mi legyen vége, had tuggyuk érteni.

CONSILIARIUS UNDECIMUS

1160 Hogy ha az Istennek igaz Fia léssen,
Az ő ellenségin boszu álló léssen,
Sok féle jeleket mindenekben téssen,
Azután haláltól magais ment léssen.

HERODES

1165 Koronáját még is feje veleig
Nyomjad, s' tetejétől egészen talpáig,
Ostorozátok meg, hogy ő izeiig,
Fájdalom hasson le minden kis csontyáig.

Azonban jó szolgám, meny el Pilátushoz,
Mond szolgálatomot, hogy ő munkájához
Ne fogjon, s' jöjjön el hamar a tanácshoz,
Mivel közelgetünk az ünnepi naphoz.

CARNIFEX PRIMUS

1170 Illjen fizetése leszen kinek kinek,
Valaki jóvait foglalja népünknek.

CARNIFEX SECUNDUS

Ne szunyadgyál mostan, nincsen még étszaka,
Igy szoktak költeni, ki holt az álomba.

CARNIFEX TERTIUS

1175 Ketelkedem benne, hogy ez ember volna,
Mert soha ennyi ként el nem viselt volna,
Lehetetlen éppen, hogy meg nem holt volna.

CARNIFEX QUARTUS

1180 Mit ábolgasz, pajtárs, talám meg ijedtél,
Vagy ennyi veréstől már meg félemllettél,
Avagy szép szavának mellé ereszkettél,
Ne félj, batorogyál, és légy erős szivel.

a [A meg szó föléírással betoldva.]

CARNIFEX QUINTUS

Ted jól koronáját, ne talám Fejétől,
El ne essék néki Uraság kezéből.

CARNIFEX SEXTUS

Váh, aki sokakban ellenkező voltál,
Felséges Urunknak adóját meg tiltván.

CARNIFEX SEPTIMUS

1185 Hát már arra jutot a menyei kirájl,
Hogy mi nekünk lenne mindeneben csufság.

CARNIFEX OCTAVUS

1190 Üsd, verd, ne kimiljed, mi jot tet teveled,
Sőt minden üdőben vétet te ellened,
Nem volna olj üres mostan a te kezed,
Ha ez az amitto valt volna ellened.^a

(Hic cum famulatio Pilatus accedit, et iterato inquiri rei veritatem:)

PILATUS

Még is kénszeritlek minnyájon tüktököt,
Nekem meg mongyátok, mit tü ellenetek^b
Vétett ez az ember, hogy meg ölhesétek.

JUDAEI (*omnes*:)

1195 Meg mondotuk régen, miket cselekedet,
Kedves nemzetünket miként tóllünk elvett,
Minden dolgainkban sok izgágát szerzet,
Műnköt s' doctorinkot soha nem becsüllöt.^c

Ha ez azért gonosz tévő nem lett volna,
Soha mi kezünkbe ő nem jutott volna.

PILATUS

1200 Meg esküttem én is, igaznak vérében,
Nem feredem soha ártatlan sebében.

Mind az által meg is meg examináлом,
Hogy mi féle vétkét ő benne találom,
Oka én ne legyen, egy szoval meg mondom.

a ellened [Értelemszerűen javítottuk.]

b ellenetek [Értelemszerűen javítottuk.]

c munköt [Értelemszerűen javítottuk.]

(*Versus ad Jesum:*)

05 Honan valo vagy te, most nékem meg mongyad,
Mivel nagy hatalmam van rajtad én nékem,
Meg szabaditanom vagy meg feszitenem,
Azért kenszeritlek, hogy meg mond én nékem.

CHRISTUS (VERBUM)

10 Meg mondam: hatalmod én rajtam nem volna,
Hogy ha Szent Atyámtól nem adatott volna.

PILATUS

Megis kenszeritlek, honnan valo vagy te,
Mert *te* nemzetséged adott a kezemre.^a

CHRISTUS (VERBUM)

En aztis meg mondam, hogy az én országom,
Nincsen evilágból és semmi hatalmom.

PILATUS

15 Mivel semmi vetket benne nem tanálok,
Sententiat rajta én ki nem adhatok,
Mivel pedig ötött igen vadoljátok,
Meg ostoroztatom, tú el bocsásátok.

JUDEI (*omnes:*)

20 Méltó az halálra, miért fogod pártját,
Ne huzzad és vonyad ország Decretomát.

PILATUS

Imé, az ember.

JUDAEI (*omnes:*)

Feszisd meg, feszisd meg ötött!

PILATUS

E bizony artatlan, amint tapasztalom,
Egy kevés ideig azért gondolkodom.

a mert nemzetséged [Értelemszerűen és szótagszám miatt javítottuk.]

SCENA DECIMA^a

JUDAS (*Nota bene hic Judas advertens Judeorum duriciam, ferocitatem in Christum reportat bursam una cum pecunia:*)

1225 Oh, mit cseleküttem én, átkozot férfi,
Egy kevés mulando világnak hivsági,
Engem arra vonnak ördög mestersegi,
Hogy jo mesteremet mennék el arulni.

1230 Cselekedetemnek látom már a végét,
Sok incselkedesim rosz kimenetelét,
Bánom szivem szerent uramnak esestetét,
Iszonyu vétkemért lelkem büntetését.

1235 Azért én példája voltam gonosságnak,
Hamis keresetű csalárd Férfiaknak,
Jotetemenyekért háládatlannoknak,
S vagyok én peldaja minden gonoszoknak.

1240 Mint Adámot s' Evát álnok mesterséggel,
Meg csalá az ördög sok incselkedésel,^b
Nem különbben ingem álnok beszédével,
Hogy Uram el adnám, meg csala szép szinnel.

Elsőbbenis tudta, hogy a pénzen kapnék,
Gazdagságot azzal magamnak gyűthetnék,
Mivel szegén legény (: azt mongya :) hogy volnék,
El csala Istentől, kinek fia valék.

1245 A fő papoktol is mihelt a penzt hallám,
Arulásnak mogyát magamra vállalám,
Véghez vivő mogyát nekik describálám,³²
Harmincz három ezüst pénzét felfogadam.

1250 Most azert, fő papok, itt van tú pénzetek,
Veszen el veletek hamis keresmenytek,
Legyen egyik oka vesztemnek lelketek,
Ördögnek torkába azert tú esetek.

^a nona [A változtatás okait lásd a mű adatairól szóló jegyzetben.]

^b ördög <es> sok

1255 Mar *én* hova legyek, nem tudom, mit tegyek,^a
Akár hova léssen, látom, mind a hegyek,
Fejemre hajtanak egészen az egek,
Már én nyugodalmat magamnak hol vegyek.

1260 Bizony el sietek, nem hagyom sokára,
Nem eshetek többé keserves Uramra,
Hanem fel akasztom magamot a fára,
Mert kétségben estem, nincsen már jó ora.

(*Hic dum Judas palpitareret suspensus, confluunt daemones et varij varie ei insultantes mortuum cum strepitu ducunt ad infernum.*)^b

DAEMON CLAUDUS

Szalónás, kenyeres, diszno fejű pajtárs,
Régen kívántunk mi látni téged, jó társ,
Kivel most válik meg, hogy mi legyen az árs,³³
Illjen mesterségre utat mutat a Márs.

(*Hic fiet cum liripipio saltus daemonum.*)

SCENA PRIMADecIMA ET TRIBUNALIS^c

PILATUS^d

1265 Jól látom, minyájon csak vért szomjuhoztok,
Hogy pedig fejemre ne száljon az átok,
Reátok én bizom, véle mit akartok,
Nem bánom sohais, akár mint bányatok.

JUDAEI (*simul*:)

El viszük mingyarást, csak mongy Sententiát.

PILATUS

1270 Pontzius Pilatus, én, sido országnak,^e
Itilő szekiben midőn Judeának,^f
Itilő bírāja volnék sidoságnak,
Hires nemes gazdag Tiberius Császárnak.

a Maron [Értelemszerűen javítottuk.]

b stepitu [Értelemszerűen javítottuk.]

c decima [A változtatás okait lásd a mű adatairól szóló jegyzetben.]

d [Hiányzik a szerepnév.]

e pilatus

f judeának

1275 Kinek /sráélben vagyon nagy hatalma,^a
Mesze ki terjedet az ő biradalma,
Szerencsés és boldog ennek diadalma,
Ellensegen forog hasznos biradalma.

1280 Hogy én törvént tennék a sinagogának,
Minden bűnösire ezen Tartománynak,
Vég keppen értelmét adnám szavaimnak,
Halált vagy életet itilnék fogljkoknak.^b

1285 Meg üsmervén tehát ügyét e fogoljnak,
Meljet sido népek kötözve hordoznak,
S' erre itiletét az én szavaimnak,
Itilő székemben ki adom jussomnak.

Hogy ha igaz, magát ő Isten fiának,
Állította légyen menyei országnak,^c
Igen böstelenül sidok királjának,
Nem általta magát mondani doctornak.

1290 Jol lehet egy szegén szülétől születet,
És királji modra nem is feresztetett,^d
Igen nyomorultul élte legeltetett.

1295 Még is sidok között kérdezzvén azt mongya,
Hogy a Salamonnak Templomát le rontya,
Azért a keresztfán mindeneknek csufja,
Fel feszítve légyen, lelke kiadoja.

DECURIO

1300 Hérodés, Pilátus, Annás és Caiphás,
Parancsolja néktek most az egész tanács,
Mivel mindenekben utolso voxolás,
Ezt fel feszítsétek, már nincsen hátra más.^e

CARNIFEX UNDECIMUS

Nosza hamarsággal inen induljunk el,
Királji székébe mi heljesztessük fel,
Mivel királj nevet ő magával visel,
Hogy ha meg szabadul, az utan válik el.

a isráélben

b [A *fogljkoknak* szó *l*-je föléírással betoldva.]

c menyi [Értelemszerűen, szótagszám miatt is javítottuk.]

d feresztett [Értelemszerűen javítva; valószínűleg hiányzik a szakasz 3. sora.]

e feszítsétek <mert> már

CARNIFEX NONUS

1305 Bizd ránk, Uram, nékünk leszen gondunk arra,
Mert majd fel emeljük őtöt királjságra,
Oljan heljre viszűk, hol uraságára,
Az egész községnek nagyobb része néz rá.

CARNIFEX SECUNDUS

1310 Induljunk utra már, őtöt bocsásd elől,
Mert mindenűt látod, a királ ha jár elől.

CARNIFEX DECIMUS

Mivel szokásod volt gyakorta felmenni
Hegyekre, s' kősséget otan amitani,
Mi is most tenéked olj grátiát tenni,
Akarunk ez hegyre tégedet fel vinni.

CARNIFEX QUINTUS (*angariat Simonem Cirineum:*)

1315 Meg volt neked velem iljen dolgod sokszor,
Fogjad e kereszt fát, mert probaltad maszor,
Jo fizetessed lesz, csak emeljed bátron.

SIMON CIRINEUS

1320 Ne bancsatok, kerlek, látjátok, ven vagyok,
Az en banatimes mostan igen nagyok,
Ha igy bántok velem, mingyárást meg halok.

LICTOR NONUS

Fogjad, mikor mongyuk, adunk három garast,
Teged illet, vegyed, mert igen paraszt vagy.

CHRISTUS (VERBUM)

1325 Ha *valaki* akar engemet követni,^a
Vegye fel keresztét, s. ugy utánam járni,
Meltonak allitom barátomnak lenni.

Jojjete en hozzám, kik terhelve vattok,
En nalam, higyetek, könyebséget kaptok.

AFFECTUS PRIMUS

1330 Ime az embernek irtoztato kinya,
Nincsen neki szine, sem pedig szépsége,
Egész nemzetsegtől minden ekessége,
Meg utaltatat most nagy kegyelmessége.

a vaki [Értelemszerűen javítottuk.]

AFFECTUS SECUNDUS

1335 E fájdalmas ferfit mű minyajan lattuk,
El hervat orczaval eppen tapasztaljuk,
Becsületben ötöt azért nem is tartyuk,
Meg utáltatnak, minyájon alityuk.

AFFECTUS TERTIUS

A ki mű erettünk iljen kent felvenni,
Nem sajnálta anyit bűnünkert szenvedni,
Nem általtuk azt mű poklasnak mondani,
Istentől meg utalt atoknak nevezni.

AFFECTUS QUARTUS

1340 E pedig mű nekünk fertelmes bűnünkert,
Meg sebesitetet fajtalanságunkert.

PERSONA DEI

Az el fordultaknak gonosz hivságokert,
Akartam büntetni iszonyu vetkekert.

LICTOR DECIMUS

1345 Ne szunyogyuk sokat ezel az emberrel,
Mert majd mind el fordit álnok beszedevel.

LICTOR NONUS

Többet, s' meg többet teszek az ő kinyához.

LICTOR OCTAVUS

Usd, verjed, ne kimild, fogokal fogdasd meg,
Váh, ha te vagy a sidok királyja.

HERODES

1350 Biszon nem engedem, tovább országoljon,
Jerusalem földén többet uralkogyon,
Kiralji nepemből ő többet hodoljon,^a
Hozzatok kerestfát, akin ő meg haljon.^b

a nepemből többet [Értelemszerűen és szótagszám miatt javítottuk.]

b o jaljon [Értelemszerűen javítottuk.]

JUDAEI (*simul*!)

No, egy akaratból ország pusztítóját,
Ne engegyük soha nép fel bojdítóját,
Köztünk uralkodni törvényünk rontóját,^a
Feszicsük kereszre sidoknak királját.

Feszisd fel, feszisd fel őtöt!

SCENA DUODECIMA^b

(*Hic crucifigitur. Hic illudunt Pontifices Christo Deo cum plebe Longinus.*)^c

CARNIFEX UNDECIMUS

Nám, ez előtt valál ura mindeneknek,
Te szavaid szerent fia az Istennek,
Mirt nem lehecz tehát tulajdon testednek,
Meg szabaditoja mostan eletednek?

Uralkogyál immár kiralji szekedben,
Akaratod szerent regnaly eletedben,
Minden fele nepnek parancsolhátz itten,
Mivel uri szekben *hel*heztetünk frissen.^d

CHRISTUS (VERBUM)

En menybeli Atyám, bocsás meg ezeknek,
Mint látod, nem tuggyák ők, mit cselekesznek,
Mert el forditota vakság a szívököt,
Noha tartom vala en kedves nepemnek.

LICTOR PRIMUS

Király, most had lássuk, szály le a kerestről,
Ha Isten fia vagy, oztán teszünk erről.

ANNAS

Hallottam másokot ettől meg menteni,
Bűnököt sokaknak megis bocsatani,
Nem tuggya most magát meg szabadítani,
Szaljon le most, s' osztán fogyunk neki hinni.

a törvényünk [Értelemszerűen javítottuk.]

b primadecima [A változtatás okait lásd a mű adatairól szóló jegyzetben.]

c D [Értelemszerűen kiegészítettük.]

d jelheztetünk [Értelemszerűen javítottuk.]

CAIPHAS

Ha szeret az Isten, ime, majd meg szabadít,
Es ugy keresztfarol teged ala szálit.

CHRISTUS (VERBUM)

1380 Oh, te balgatag nep, velem mit miveltel,
Im, a sárbol teged mért emeltelek fel,
Te pediglen engem buszuval illetel,
Es magas kerestre nagy kinban emeltel.

1385 Nem de nem en velek Kanáán földere,
Akit igyirtem volt ugyan azon helre,
Te pedig engem el Kalvaria hegyre,
Vittel irigségből kinzásnak heljere.

LICTOR OCTAVUS

Hallád e, a Christus mit alit magának,
Mondván hogy Atya volt a mű Atyainknak,
Ki hozta kezéből, ugy szol, farahonak,
Most is karomkodik, ki hihetne annak.³⁴

CHRISTUS (VERBUM)

1390 Szomjuhozom.

JUDAEUS

Ihol, fu szerszámmal csinált borban neked,
Addig predikalasz, hogy a torkod neked,
Meg szaradot, s' majd mind el fogy a te vered.

CHRISTUS (VERBUM)

1395 Jaj, Eloi te, en Istenem, en Istenem,
Mier hagyál el engem?

LICTOR TERTIUS

Haljátok e mostan, az Iljést kiáltya,
Várjuk el, es lassuk, ha meg szabaditya,
El jó e az Illjes, es meg oltalmazza,
Azután kerestről lássuk, ha le vonnya.

CHRISTUS (VERBUM)

1400 Ami meg volt irva, már be teljesedet,
Atyám, kezeidbe ajanlom lelkemet.

LONGINUS

E dardaval neki meg nyitom oldalát,
Majd meg látom, hogy ha mozgatyá e magát.

THALAON

1405 Kevánságunk szerent mindeneket nekünk,
Jehova meg adott, s. be tólt a mű kedvünk,
Már nem felhet semmit sido nemzetségünk,
S. mivel hogy ki atta lelket ellensegünk.

1410 Sok údtól fogvást szugult meg a kösség,
Egyesz országunkban a sido nemzetség,
Nagy ideje nem volt nálunk szép bekeség,
Hanem volt mindenkor őrdőgi irigység.

1415 Királjunk s. Császárunk fő statutumokal,
Tiltatták hazánkban nagy decretomokal,
Ellenzetek erős parancsolotokal,^a
Hogy senki ne járna csalard hamisságal.

Megis ez az ember semmit nem gondolván,
Parancsolat szerent semmiben nem járván,
Sőt minden dolgában velunk szembe álván,
A kösséget is ő magához holditván.

1420 Szűvünk fajdalmara minyájon utanna,
Mű kedves magzatink elsietnek vala,
Az egész kösség is mint Istent áld vala,
S. így nagy boditoja országnak támada.

1425 De a mi leg inkább furdalta lelkünköt,^b
Meg sebesitette egészen szűvünköt,
A sinagogabol el tiltot bennünköt,
S. nagy gyalázatokra hozta mű fejünköt.

1430 Meg tiltotta volt már a Csaszár adoját,
Kegyelmes Uruknak heljes kívánságát,
Meg tiltotta volt az áldozat joszágát,^c
S. el fordította volt Isten decretumát.

1435 E volt, ki mű nálunk őrdőgök neveben,
Testből gonosz lelket úzóket szinségben,
Ki sok csudakat tet egész Iszraelben,
Őrdőgi prattica szem fenyeszteseben.

a parancsolotokal [Értelemszerűen javítottuk.]

b leg <nag> inkább

c áldozal [Értelemszerűen javítottuk.]

Most pedig az Isten meg atta mű nekünk,
Meg engette, száljon reája mű kezük,
Keserves halállal muljek ellenségünk,
Mi keppen láttatok, be telek mű kedvünk.

1440 Azert már nem lehet többbe szomorkodni,
Semmifele buban magunk eresztetni,
Hanem nagy örömben mindenkor vigadni,
Szükséges mű nekünk innepnapot ülni.

1445 Mert kinek szavatol öröke irtoztunk,
Kinek tanacsától felette tartottunk,
Mindeneket tőlle hiven oltalmaztunk,
Annak halálával meg vigasztaltattunk.

1450 Nem félhet már semmit felséges Császárunk,
Nem felhetyűk tovább koronánk s. szeptromunk,³⁵
Nincsen már ellenség ki járjon utánunk,
Meg maradnak vélem bekevel minalunk.

ANGELUS PRIMUS

1455 Oh, kemény aczelhoz hasonló nemzetség,
Kősziklához fajzat világi emberség,
Szüvedet nem eri megis keserűség,
Mivel lád, keresztfán hogy az *üdvösség*.^a

Meg bánod mingyarást iszonyu károdal,^b
Már nem uralkodol többbe sceptrumodal,
Nem kevelkedel már a te koronádal,
Hogy el jöven a sas, viszi tölled által.

PLANCTUS BEATAE MARIAE

MARIA

1460 Jaj, jaj, jaj, már en nekem,
Mire jutattam a fejem,
Jaj, látom, meg halt szerelmem,
Sírásban lesz holtig szemem.

a üdvösség [Értelemszerűen javítottuk.]

b karodal [Értelemszerűen javítottuk.]

1465 Jaj már nekem, s. hova legyek,
Bánatomba hát remeljek,
Siralmimban kit keressek,
Minden felől arva leszek.

1470 Oh, szivem vigasztaloja,
Lelkemnek batoritoja,
Bűnösöknek lettel csufja,
Ki vagy e Világnak ura.

1475 Oh, dragalatos szülöttem,
O, kedves egyetlen ügyem,
Szivbeli minden örömem,
Ki voltal nekem kedvesem.

Oh, fajdalmimnak soksága,
Banatim szörnyű raja,
Mert im, Angyalok királja
Magas kereszt fan fűg vala.^a

1480 Világ beli akotmányok,
Adám fiai, hol vattok,
Velem együt bankogyatok,
S. fiamon sirankozatok.

1485 Bankogyatok, fene vadak,
Örvenyben lakozo halak,
Egi rebdeső madarak,
Csuszo maszo sok allatok.

1490 Hegyek, völgyek, induljatok,
Csorgo vizek, ne foljatok,
Urotokon bankogyatok,
S. halálán sirankazatok.

1495 Mezőben termet virágok,
Szepen zöldello fű szalak,
Elő fakon termet agak,
Ily nagy kinon lankagyatok.

a <h>vala [Ráírással javítva.]

ANGELUS SECUNDUS

Maria, szűnyek sirasad,
Keserves kőn hullatásad,
Te nagy szörnyű zokogásad,
Mert lesz világból mulásod.

1500 Szűnyel meg te sirasodtol,
Szívbeli nagy fajdalmittol,
Noha fiad a sidoktol,
Öletet meg hoheroktol.

1505 Mind az által harmad napra
Halotaiból világgra,
Mű nekünk vigaságunkra
Fel támad ő, az mondotta.

MARIA (MATER DOLOROSA)

Jaj, nem fordulhatok en máron örömré,
Mert a fájdalomnak eles, hegyes töre
1510 Ugy anyira nekem az szívemre mene,
Hogy talán eltemben nem jutok örömré.

ANGELUS SECUNDUS

Szűnyel sirasitol, keserves Mária,
Mert hogy szent fiadat vontak kereszt fára,
Menyei Atyának volt ez akaratya,
1515 Altala e világ hogy meg szabadulna.

MARIA

Menyei Angyalok, már csak tú sirjatok,^a
Ily szörnyű eseten velem zokogjatok,
Mivel a kereszt fán füg kegyes uratok,^b
Nem szolhatok többet, kerlek, már fogjatok.

MARIA MAGDOLNA

1520 Jaj, arva fejemnek ki vigasztaloja,
Valal en fejemnek vilagositoja,
Ime, mind füg a fán üdvösség adoja,
Jaj, szegeny lelkemnek jo bátoritoja.

a csa [Értelemszerűen javítottuk.]

b fug [Értelemszerűen javítottuk.]

1525 Oh, keserves gyászban öltözöt szep napam,
Ki volt eletemben fakjám és világom,
Oh, hogy nem lehet most te veled halalom,
Hogy sem ily nagy szörnyű kinaidat látom.

1530 Oh, ki mondhatalan siralomnak napja,
Oh, keserűségnek így foljo oraja,^a
Mivel meg holt Uram, eletem istápjja,
Hova legyenek, meg holt eletem adoja.

ANGELUS TERTIUS

1535 Oh, te, sok bűnökben meg holt világ fia,
Lade, eletedert halt meg Isten fia,
Ki terjeszte kezet üdvösseg adoja,^b
Hogy a meg terőköt fogagya hozzája.

Ily kinokat latvan ugyan meg sem sirsze,
Ily altatlanon te meg sem bankodole,³⁶
A király szolgáltaert kinlodik latode,
Oh, te bűnös ember, meg is meg nem térsze.^c

ANGELUS QUARTUS

1540 Ezen szomorkodnak oktalan allatok,
Ezen meg lankadnak tündöklő viragok,
Ezen meg indulnak az elementomok,
Mert latyák, kinlodik artatlanul urak.

1545 A fenyos nap es hold homalban öltöznek,^d
Tündöklő planéták, lád, meg setetűlnek,
Ragyogo csillagok azért nem fenlenek,
Csak egyedül ember ad helt a veteknek.

ANGELUS QUINTUS

1550 Az erdei vadak ezen szomorkodnak,
Az egi madarak Isten fian sirnak,
Gyümölcs hozó fáknak agai lankadnak,
Ily szörnyű eseten ezek is bánkodnak.

a keserűségnek [Értelemszerűen javítottuk.]

b üdvösseg [Értelemszerűen javítottuk.]

c embre teszre [Értelemszerűen javítottuk.]

d atöznek [Értelemszerűen javítottuk.]

1555 De te, okos állat, ki ezeket erted,
Enyi sok kinokot, kikel erted szenved,
Köny hulatás nélkül oh, ember, hogy nezed,
Nem lagyule *rajta*, kemenyedet szüved?^a

ANGELUS SEXTUS

1560 Terjetek meg immár tehát, bűnös nepek,
Bűnökben meg rögzöt kemenyedet szívek,^b
Lagyuljon szüvetek egyszer, kegyetlenek,
Mivel nagy fájdalmat latjatok Istennek.

Mert magát hallalra tú üdvösségtekert,
Tiszta szeretetből atta válcságtokért,^c
Es a meny országban örök lakastokert.^d

ANGELUS SEPTIMUS

1565 Oh, minden előknek es haltak királja,
Hogy e kent szenvedyed, mi vit teged arra,
Kedves nepeidtól huzassál halálra,
Minden allatoknak ki vagy fő biraja.

1570 Oh, jaj, határ nélkül valo nagy szeretet,^e
Meg becsülhetetlen kegyes cselekedet,
Im, szolga vetkezet, es a királj fizet,
S. vallaira vette e Világnak vetket.

ANGELUS OCTAVUS

1575 Oh, setetben járok fenyeskedő napja,
Feelmes szüveknek nagy bátoritoja,
Kegyetlen sidoknak mi kent lettel csufja,
Kedves szolgaidnak s. nepeidnek rabja.

Ime, e Világert le tette eletet,
Ne szenvedgyuk tovább it lenni szent testet,
A ki e világert ki öntötte veret,
De a kerest farol vegyük le tetemet.

JOSEP AB ARITHMATHIA

1580 Tiberius Csaszár fő tanácsát kerem,
Engedye e testet keresztről le vennem.

a rajtad [Értelemszerűen javítottuk.]

b rögzöt [Értelemszerűen javítottuk.]

c valcságtokert [Értelemszerűen javítottuk.]

d örök [Értelemszerűen javítottuk.]

e szenvtet [Értelemszerűen javítottuk.]

PILATUS

Nem bánom, csak ved le testet, takarisd el,
Nincsen semmi gondom, higyed, tetemivel.

ANGELI (*simul:*)

1585 Már szent Testet a Christusnak,
Le veven világ Uranak,
Agyuk meg a koporsonak,
Mert im el alut.

EPILOGUS

1590 Nincs e világon nyelv, a mely ki mondhassa,
Istennek kegyelmet meg magyarázshassa,
Nincs oly okos elme, a ki meg foghassa,
Emberhez mutatot szeretetet tugya.

Mert nincs oljan bűnös a szeljes világon,
Meljet kegyességel hoza ne fogagyon,
Es hogy bocsanatot nekie ne agyon,
Töredelmessége ha bűneről vagyon.

1595 Ki volt bűnőseb, mint Maria Magdolna,
Kinek világ előtt vetke vagyon nyilva,
De hogy tiszta szüüből vetkeit siratta,
Ötöt szeretetel magához fogatta.

1600 Továbba az embert anyira szerette,
Hogy a menyorszagot el hatta errete,
A halando testet magára fel vette,
Sok szenvedes után eletet le tette.

1605 Sok ehezeseket es szomjusagokat,
Szenvede emberért nagy boszusagokat,^a
Pokoltol mentene, szenvede kinokat,
A mint e peldabol nyilván meg látátok.

^a Emberatt [Értelemszerűen javítottuk.]

Amely szeretetet mind ezeket ertven,
Minden bűneinktől Istent meg követven,
Isten szinet nezzük az örök menyekben,^a
Meljet engegyen meg minyajunknak. Amen.^b
Finis.

Actores erunt 104.

A MŰ ADATAI

A darab a *Liber exhibens actiones parascevicas...* gyűjtemény 1001–1031. lapjain található. A szöveg itt jelenik meg először. Tud róla *Pintér* (1993, 115.).

A *Prologust* a *Scena prima* követi, majd ezután következnek az *Actus primus*, mely több jelenetre oszlik. Ezután azonban nincs több felvonás a darabban, ezért mindenképpen meg kellett változtatnunk a jelenetezést. A kézirat logikája szerint a legelső jelenet tartalmazza a szenvedéstörténet földön kívüli előzményét, szereplői – Adám és Éva kivételével – metafizikus illetve allegorikus lények. Az egyetlen felvonás jelenetei mind a földön játszódnak, és a szenvedéstörténetet adják elő. Ezért úgy döntöttünk, hogy az első jelenetet *előjátéknak* tekintjük és nevezzük, s így megtarthattuk az egyetlen felvonás jeleneteinek számozását. A harmadik scena után azonban, amikor a kézirat nem jelöl új scenát, a *Clauditur* utasításból egyértelműen következett az új jelenet, ezért az általunk logikusan beiktatott *Scena quarta* után a további scenák sorszáma eggyel növekszik. A változtatásokat minden esetben jelöltük.

A DRÁMA RÖVID TARTALMA:

A címnek megfelelően Krisztus feladata a bűnös emberiség megszabadítása a bűnöktől; e gyógyítást hangsúlyozza a prologus és az epilógus is.

PROLOGUS

Az ember teremtésével és bűnbeesésével kezdődően elmondja a bűnös emberiség történetét, az embert megváltó Krisztus szenvedéseinek „leábrázolását” ígéri a következő játékban.

ELŐJÁTÉK

Adám beszámol a teremtésről, a paradicsomi állapotokról és az almafa tilalmáról. A démonok elhatározzák és sikerrel véghez is viszik, Éván keresztül az ember bűnbe ejtését, s így kiűzetését a Paradicsomból. Az örvendező ördögöket azonban lehűti Misericordia, aki közli velük, hogy egyvalaki hajlandó megváltani a gyarló embert. Az ördögök szomorúan sejtik az ő pokolra hányattatásukat. Az Atyaisten nem bocsát meg a bűnös embernek, ezért az emberré vált Isten vállalja a megváltást.

a nezzük örök [[Értelemszerűen és szótagszám miatt javítottuk.]

b minyajunk [Értelemszerűen és szótagszám miatt javítottuk.]

SCENA 1

A megváltást vállaló Krisztus szavainak többen hitelt adnak, annak ellenére, hogy a farizeusok ellene szólnak: éppen Krisztus hatásának gyors terjedésétől félvén okot keresnek kézre kerítésére.

SCENA 2

A jelenben és az evilágban gyönyörködő Mária Magdolnát Mundus és más evilági (ál)értékek allegóriái is erősítik, az Angyal pedig a világ mulandóságára, a vélt értékek törékeny voltára figyelmezteti.

SCENA 3

Krisztus hívására Mária Magdolna ellenáll az evilági allegóriáknak, megbánja bűneit, és Krisztushoz tér.

SCENA 4

A farizeus előtt Krisztus az ő örök létéről beszél. Feltámasztja az özvegyasszony egyetlen fiát a halálból, betegeket gyógyít, s e tetteivel igen sok hívet szerez. Az ördög eközben felkeresi Heródest, és közli vele, hogy birodalma veszélyben van: egy Mária nevű asszony fia miatt. Heródes megfenyegeti Krisztust.

SCENA 5

A főpapak és tanácsadók fel akarnak lépni Krisztus ellen, mielőtt ő a népet teljesen magához hódíthatná. A harmadik ördög ezalatt megegyezik Júdással. Krisztus megjósolja tanítványainak, hogy egy közülük árulója lesz, s Péter különösen tiltakozik. Júdás csókja nyomán elfogják Krisztust. Péter levágja Málkus fülét. Heródes nem sokat tud Krisztussal kezdeni, ezért Kaifáshoz küldi.

SCENA 6

Krisztus Kaifásnál: hamis tanúk vallanak ellene. Kaifás Pilátushoz küldi. Krisztus megkapja a királyi jelvényeket, verik, kínozzák a hóhérok.

SCENA 7

Pilátus nem találja bűnösnek Krisztust, de a főpapság és a zsidók halálos ítéletet akarnak. Pilátust felesége figyelmezteti Krisztus ártatlanságára.

SCENA 8

Tárgyalás Annásnál. Péter háromszor tagadja meg Mesterét, majd rádöbben, mit tett.

SCENA 9

Krisztus kínzása után ismét Pilátus előtt áll (Ecce Homo jelenet), Pilátus mossa kezeit, a tömeg Krisztus megfeszítését kívánja.

SCENA 10

A lelkiismeret furdalás nem hagyja nyugton Júdást: az ördögök nagy meglegedésére felakasztja magát.

SCENA 11

Pilátus meghozza a halálos ítéletet. Krisztus megindul a kereszttel. Cirenei Simont felszólítják, hogy segítsen.

SCENA 12

A keresztre feszítés. Krisztust gúnyolják. Elhangzanak utolsó szavai, Longinus megnyitja oldalát. A Thalaon nevű fiktív szereplő a zsidóság nevében összegzi Krisztus bűneit, amelyektől megszabadult Izrael országa. Az Angyal fenyeget. Külön cím jelzi Mária sirató énekét, az Angyalok vigasztalják. Arimateai József kikéri Krisztus testét.

EPILOGUS

Rövid összefoglalás a bűnöket megbocsátó isteni kegyelem erejéről. (Ezt példázza Mária Magdolna alakja és története.)

SZERZŐ, SZÍNREVIVŐ

A kézirat nem tünteti fel a szerző nevét, de *Fülöp Árpád* névsorában (1897, 12.) az 1730–31-es év tanáráként Bernárd János szerepel. Bernárd János Csíktapolcán született 1707-ben. 1722. október 16-án lépett a ferences rendbe, 1730. december 11-én szentelték pappá. 1731-ben Csíksomlyón ő volt a közép és felső nyelvtani osztály tanára. Három alkalommal töltötte be a definitori tisztséget: 1741–44, 1753–54 és 1762–65 között. 1744–47 között ő a rendtartomány custosa (tehát második embere). Több ferences rendházban volt házfőnök: 1747-ben és 1751-ben Kolozsvárt, 1749-ben és 1756-ban Medgyesen, 1752-ben és 1760-ban Mikházán, 1758-ban Esztelneken, 1750-ben Székelyudvarhelyen. 1754-ben átépíttette a csíksomlyói gimnáziumot. 1772. március 11-én halt meg, Székelyudvarhelyen. (*György* 1930, 250, 275, 285, 342.)

FORRÁS

A darab csak a szenvedéstörténetet dolgozza fel. A Prologus után az *előjáték* a bűnbeesést mutatja be, csak Ádám és Éva földi szereplők, rajtuk kívül *Deus*, a kísértő *Daemonok*, az allegóriák mind földön kívüli figurák. A főcselekményben hasonló allegorikus alakok csak a Mária Magdolna-jelenetekben szerepelnek, ahol a moralitások dramaturgiája érvényesül. A szenvedéstörténet zárata Arimateai József megjelenése (a kéziratban használt névalak *Josep ab Aritmathia*). Különösen szép és egyedi Mária-siralom található a darabban; szövegét eddig egyetlen más csíksomlyói passióban sem találtuk meg.

ELŐADÁS

Az előadásra 1731. március 23-án, nagypénteken került sor Csíksomlyón.

A dráma zenei anyagával Kővári Réka foglalkozott (*Kővári* 2009; *Kővári* 2007b). A kilencedik jelenetben a nagypénteki improperiák közismert *Popule meus – Én nemzetem, zsidó népem* kezdetű énekének átköltését találjuk, *Oh, én kedves népem, mit cselekszel velem* kezdettel. (Az improperiákat a nagypénteki szertartásban a keresztbehozatalakor vagy a kereszthódolat közben éneklik; a szó a panasz jelentésű *improperium*ból származik.) A parafrazeálás eredetije a Kájoni *Cantionale* mindegyik kiadásában szerepel magyarul; az első két kiadásbeli nótautalás a *József, József* énekhez kapcsolódik (amelynek variánsa az 1734-es drámában is felhangzik, I. kötetünk 10. sz. darabját), az 1805-ös kiadásban viszont a dallamát „tulajdon” jelöléssel olvashatjuk: *Kájoni* 1676, 160. = *Domokos* 1979, 200. sz.; *Kájoni* 1719, 115. (mindkét kiadásban *Nota: József, József*); *Kájoni* 1805, 160. (*Nota: tulajdon*); *Kájoni* 1921, 178. sz.). Kottája (*Én nemzetem* kezdettel) megtalálható a *Deák–Szentés kéziratban* (32.):

En Nem - ze - tem Si - dó né - pem, te el - le - ned mit vé - tet - tem?
[b]
hogy töl - led ha - lált szen - vet - tem, fe - lely meg im - már én - ne - kem.

Deák–Szentés kézirat, 32.

Csíkhöz kötődő népzenei gyűjtésből származik az alábbi kotta. (További szakaszait – melyeket az énekes végigénekel – l. *Domokos* 1979, 200. sz.):

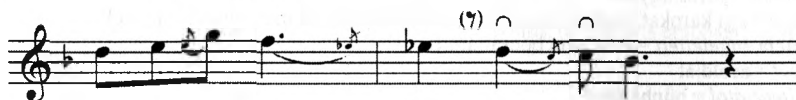
Rubato ♩ = cca 72

1. Én nem - ze - tem, zsi - dó né - pem,
2. Én té - ge - det E - gyip - tom - ból

Te - el - le - ned mit vé - tet - tem,
Ki - hoz - ta - lak nagy rab - ság - ból.

Hogy től - led ha - lált szen - ved - tem?
Te en - gem ked - ves há - zam - ból

Fe - lelj meg im - - - már én - ne - kem!
Ki - vet - tél a szent vá - ros - ból.

Gáspár Simon Antal (sz. 1895.), *Istensegítség* (Bukovina) – *Halásztelek* (Pest).
Gyűjtötte: Domokos Mária, Németh István 1975. november 12. Lejegyezte: Kővári Réka.
Jelzet: AP 9807f, 9808a.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A másoló a kézirat nagyobb részében mellékjeles *ö* és *ü* betűket használtak, melyeket jelölés nélkül a mai helyesírásnak megfelelően írtunk át. Amikor újabb másoló *ő* és *ű* betűket használ (pl. a 1012, 1016. lapon), ezeket átvettük. Ugyancsak jelölés nélkül *y*-ra javítottuk a néhol és következtetlenül feltűnő *y* betűket. A betű fölé írt vízszintes vonallal jelzett kettőzést, továbbá a *g* fölötti vízszintes vonallal jelzett *gy*-t jelölés nélkül feloldottuk. Ugyancsak jelölés nélkül feloldottuk a Sz:[ent] rövidítést. A szavak egybe- vagy különírása nehezen eldönthető, igyekeztünk a kézírás jellegzetességei és a kor szokásai alapján dönteni.

A szerepneveket egységesítettük. A *Daemonok* számozottak; közülük azokat, akiknek külön neve (Asmodeus) vagy attribútuma (Claudus) volt, e néven jeleztük, s csak a szerepfelsorolásban adtuk meg mindkét megjelölését. Asmodeus hol *Daemon*ként, hol *Princeps*ként szerepel, mi jelölés nélkül a *Princeps*et választottuk. *Daemon* helyett néhányszor *Diabolus* szerepel, az egységesítést jeleltük. Megtartottuk a *Josep ab Aritmathia* névalakot is. A *Maria Magdolna* szerepnevet e formában jelölés nélkül egységesítettük, mert több alakban szerepelt (pl. Magdalena, Magdolna), a szövegben azonban mindig *Magdolna*ként. Jézust is több szerepnévvel jelölte a szerző: *Jesus*, *Christus*, *Verbum*, *Deus Humanatus* alakban, ezekben az esetekben jelölés nélkül egységesítettünk a *Christus* szerepnévre, s utána zárójelben hoztuk az eredeti szöveg szerep-megjelölését. A *Jesus* és a *Christus* ingadozás oka nem a Csíksomlyóban gyakori isteni illetve emberi figura szétválasztása, mivel azonban nem megtévesztő a kettős névhasználat, mindkettőt meghagytuk. A *Verbum* megnevezést mindenkor zárójelben hoztuk a *Christus* névvel kiegészítve. A *Caifas* nevet e formában, jelölés nélkül egységesítettük, bár néha találkozunk a *Caifas*, *Caiphást* alakokkal is.

TÁRGYI ÉS NYELVI MAGYARÁZATOK

- 1 *dékretomát* = határozatát
- 2 *Damaskus mezeje* = a teremtés helyére utal (bár a Bibliában nem található erre vonatkozó utalás a teremtéstörténetben)
- 3 *Princeps Asmodeus* = rossz szellem, a Pokol egyik fejedelme
- 4 *sinadokhoz* = zsinatokhoz: a.m. üléséhez
- 5 *voxát* = voksát, szavazatát
- 6 *akhérontusnak* = alvilágnak (Akherón alvilági folyó nevéből)
- 7 *beg* = beh, be, de
- 8 *gratijában* = kegyelmében
- 9 *negédséggel* = büszkeséggel
- 10 *argumentomidnak* = érveidnek
- 11 *sériest* = ügyrendet; itt kb.: helyet, szerepet
- 12 *kausának* = peres ügynek
- 13 *karokot* = égi karokat, melyek a lázadó angyalok kihullása miatt puszták, üresek.
- 14 *meg nem engetettett* = meg nem bocsáttatott
- 15 *solgyát* = zsoldját
- 16 *poenentiától* = bűnbánattól
- 17 *iret* = gyógyírt
- 18 *meg füveltek* = mérges füvet etettek veletek
- 19 *Belial* = a sátán, a gonosz
- 20 *gyesárenumban* = talán Gerazában (Lk. 8,26–39)
- 21 *begh* = beh, be, de
- 22 *vaksát* = voksát, szavazatát
- 23 *holdotatya* = hódítja ill. hódolatra készíti
- 24 *commendálja* = itt: állítja
- 25 *praesesnel* = elöljáróságnál
- 26 *praesesse* = elnöke (itt: bírója)
- 27 *decretominknak* = decretum: határozat
- 28 *statutomát* = statutum: rendelet
- 29 *kausait* = ügyeit
- 30 *examinálni* = vizsgálni
- 31 *confirmálja* = bizonyítja
- 32 *describálám* = leírom, jellemzém
- 33 *árs* = ars: mesterség, művészet
- 34 *karomkodik* = káromol
- 35 *sceptromunk* = jogarunk
- 36 *altatlanon* = ártatlanon

BERNÁRD, JÁNOS (?)

THE CELESTIAL DOCTOR OF MORTAL BEINGS

Csiksomlyó, Good Friday, March 23rd, 1731

ESSENTIAL DATA

Manuscript: *Liber exhibens actiones parascevicas...*, 1001–1031. The text is published here for the first time.

The short content of the play:

As the title says, Jesus' task is to relieve mankind from its sins; this cure is emphasized both in the Prologue and in the Epilogue.

PROLOGUE

Unfolds the history of the sinful man from Creation and the Fall of Man, and promises that in the play a "representation" of the Passion of Christ, redeemer of mankind follows.

PRELUDE

Adam recounts the work of Creation, what it was like in the Garden of Eden, and the prohibition to taste the fruit of the apple tree. Demons decide, and through Eve they accomplish, the Fall of Man and their expulsion from the Garden of Eden. The cheerful devils are cooled by Misericordia telling them that there is a person who is ready to redeem the frail man. Devils have a sad presentiment about being thrown to hell. God the Father does not forgive the fallen man, so 'God transformed to human' should undertake the deed of redemption.

SCENA 1

Many give credit to Jesus' words who undertakes the deed of redemption, though the Pharisees talk against Him; they are afraid that his influence will spread quickly so they look for a reason to get him arrested.

SCENA 2

Mary Magdalene (Mary of Magdala) muses herself with the present and earthly delights and she is reinforced by Mundus and allegories of other (false) earthly values, but the Angel calls her attention to the ephemeral nature of the world and the fragility of the alleged values.

SCENA 3

On the call of Jesus Mary Magdalene (Mary of Magdala) rejects the earthly allegories, repents her sins and follows Jesus.

SCENA 4

Jesus talks about his eternal life to a Pharisee. He resurrects the only son of a widow, heals sick people, and gains quite a number of votaries. In the meanwhile devil calls on Herod and tells him that his empire is in danger because of the son of a woman called Mary. Herod threatens Jesus.

SCENA 5

The High Priests and their councillors would like to present a front against Jesus before he could win the people over. The third devil makes a deal with Judas. Jesus foretells to his disciples that one of them will betray him, and Peter opposes violently. Upon Judas' kiss Jesus is arrested. Peter cuts off the ear of Malchus. Herod does not know what to do with Jesus so he sends him to Caiaphas.

SCENA 6

Jesus in front of Caiaphas; false witnesses charge him. Caiaphas sends him over to Pilate. Jesus receives the 'royal insignia,' he is beaten and tormented by the executioners.

SCENA 7

Pilate finds nothing to support the charges against Jesus but the high priests and the Jews want a death sentence. Pilate is warned by his wife that Jesus is innocent.

SCENA 8

Annas questions Jesus. Peter renounces Jesus three times then realizes what he has done.

SCENA 9

After being tormented Jesus stands in front of Pilate once more (Ecce Homo scene), Pilate washes his hands, the crowd demand Jesus to be crucified.

SCENA 10

Judas is tortured by his conscience. The devils are pleased to see that he hangs himself at the end.

SCENA 11

Pilate issues the death sentence. Jesus starts with the cross. Simon of Cyrene is ordered to help him.

SCENA 12

The crucifixion. Jesus is mocked. His last words. Longinus stabs His side with his lance. A fictitious figure Thalaon, speaking in the name of the Jews, sums up the crimes of Jesus from which the land of Israel has now been relieved. The Angel words its threats. A separate title introduces Mary's Lament, she is consoled by the Angels. Joseph of Arimathaea asks for Jesus' corps.

EPILOGUE

The power of God's grace that forgives man's sins is summed up in short. (The figure and story of Mary Magdalene – Mary of Magdala – illustrates this.)

AUTHOR

The manuscript does not bear the name of the author, but it is probable that the play was written by János Bernárd (1707–1772).

PERFORMANCE

The play was performed on Good Friday, March 23rd, 1731 at Csíksomlyó.

Réka Kövári discussed the musical material of this play. In Scene 9 we come across an adaptation of the well-known song beginning like *Popule meus* of the Good Friday improperia. (The improperia are sung in Good Friday masses when the Cross is brought in.) The original of this paraphrase appears in Hungarian in one of Kájoni's *Cantionale* publications (*Kájoni* 1676, 160 = *Domokos* 1979, No. 200; *Kájoni* 1719, 115 [with the same tune notification in both prints]; *Kájoni* 1805, 160; *Kájoni* 1921, No. 178).

For scores see: *Deák-Szentes kézirat*, 32.

The other score (Cf. Gáspár Simon Antal ... AP 9807f, 9808a) comes from a collection of folk tunes related to the Csík region.

FODOR PATRIK JÁNOS (?)

PASSIÓJÁTÉK AZ ELŐKELŐ IFJÚ MEGTÉRÉSÉVEL

Csíksomlyó 1733. április 3. nagypéntek

[SZEREPEK:

DEUS PATER
INNOCENTIA
SANCTI PATRES EX LIMBO
ADAM
NOE
ABRAHAM
DAVID
AMOR (ADVOCATUS GENERIS HUMANI)
JUSTITIA
MISERICORDIA
SAPIENTIA
ANGELI:
 ANGELUS SPEI (ANGELUS PRIMUS)
 ANGELUS FORTITUDINIS (ANGELUS SECUNDUS)
 ANGELUS SAPIENTIAE (ANGELUS TERTIUS)
 ANGELUS TEMPERANTIAE (ANGELUS QUARTUS)
 ANGELUS CHARITATIS (ANGELUS QUINTUS)
 ANGELUS PERSEVERANTIS
 ANGELUS FIDEI
CONFESSOR
ELATIO
BASI
JEREMIAS PROPHETA
DISCANTUS
AMOR
TIMOR
PRUDENTIA
CHRISTUS / JESUS
ARCHANGELUS MICHAEL
VIATOR
JUDEI
CAIPHAS
JUDAS
MALCUS
AURARIUS
DAEMON ASTUTIAE
DAEMON SECUNDUS
PILATUS
DECURIO
ANNAS
HERODES
AULICUS
DECURIO PRIMUS
DECURIO SECUNDUS
LICTOR PRIMUS
LICTOR SECUNDUS
LICTOR TERTIUS
LICTOR QUARTUS

LICTOR QUINTUS
LICTOR SEXTUS
LICTOR SEPTIMUS
LICTOR OCTAVUS
LICTOR NONUS
LICTOR DECIMUS
LICTOR UNDECIMUS
LICTOR DUODECIMUS
LICTOR DECIMUS TERTIUS
LICTOR DECIMUS QUARTUS
LICTOR DECIMUS QUINTUS
LICTOR DECIMUS SEXTUS
LICTOR DECIMUS SEPTIMUS
CORIPHAEUS
HISTRIO
ADVOCATUS
CONSILIARIUS PRIMUS
CONSILIARIUS SECUNDUS
CONSILIARIUS TERTIUS
CONSILIARIUS QUARTUS
CONSILIARIUS QUINTUS
CONSILIARIUS SEXTUS
ADVENA
ANGELUS CONSOLATOR
PETRUS
TESTIS PRIMUS
TESTIS SECUNDUS
TESTIS TERTIUS
TURBA
ANCILLA
UXOR PILATI
GENIUS
TAXATOR PRIMUS
TAXATOR SECUNDUS
TAXATOR TERTIUS
SIMON CIRINEUS
FABER PRIMUS
FABER SECUNDUS
DAEMON TENTATIONIS
LATRO A' SINISTRIS
LATRO A' DEXTRIS
MARIA
JOSEPH]

Jus Civile aeqvitatís Populi iniquitate extortum
Ex Anno reparatae Salutis Millesimo septingentesimo trigesimo tertio,
Die 3. Aprilis publicatum.

Cum passivis animabus per scenas super Psalmum:
Posuerunt adversum me mala pro bonis, et odium pro dilectione mea.^f

A Juventute Csik Somlyóviensi per scenas distributa.
Per Patrem Fratrem Patritium Fodor,
pro tunc Professore Syntaxeos, et Grammatices composita.^a
Non Nobis Domine, non Nobis, sed Nomini tuo da Gloriam.
Omnia ad Maiorem Dei Gloriam,
Beate Virginis Mariae et Omnium Sanctorum Honorem^b

PROLOGUS

Oh, emberi Nemzet, ide miért jöttél,
Ily nagy sokasággal miért gyűlekeztél,
Sok féle Nepekkel hogy ide érkeztél,
Mi ennek az oka s' itten meg jelentél?^c

5 Talán ütközetre holmi ellenségnek,
Akartok harczolni győzhetetlenségnek,
A' ki országokat horditya a vérnek,^d
Szomjuhozására készültetek ennek?

10 Jót gondolkoztatok, hogy illy sokasággal,
Itten meg jelenni feles csuportsággal,
Ma találtok olyant azon faradsággal,
Nepéért ki ontya a véret buzgosággal.

15 Sőt még a' mi nagyobb: az egész világot,
Keze alá akar venni országokat,
S azokban levő lelkes állatokat,
Vérével vásárol sok tartománokot.

20 Mig már meg ütközik sok ellenségével,
És sokakat szenved hogy erősségevel,
Ellenseget győzzön engedelmisséggel,
Meg jelenik néktek ki folyó verével.

a Gramatices

b O.A.M.D.G.B.V.M. et OO. Ss. Honor. [A rövidítést feloldottuk.]

c oko

d o<>rszágokat [Olvashatatlan betűre ráírva.]

De ezen kiralynak lesz sok ellensége,
Éppen úgy annyira állanak ellene,^a
Hogy nem találkozik egy, a' ki mellette
Fel ályon, és terhét nincs ki könyidicse.^b

25 De nagyobbat mondok, hogy még meny országban,
Tanacsat tartanak ellene kausában,^{c. 2}
Ott sem tanálkozik, a'ki őt dolgában
Segélné, sőt inkább terhelik nagyobbban.

30 Ezt hogy észre veszik főlebi ellenségi,^d
Minden uton módon akarják veszteni,
Nem tekéntik ázt, hogy ő cselekedeti,
Mennyi sok jót tet vólt vélek, de a' semmi.

35 Ezen király lesz az, a'ki e' világot
Teremte, s' alkota minden állatokat,^e
És maga képére mi első Atyánkot,
Formálá a' sárból emberi állatot.

40 De az első ember nem gondola ezzel,
Hogy ő a' titot almafát ételére,^f
Törvényt által hágó, nem gondolt Istennel,
Háládatlanságát mütatá mindennel.^g

E miatt valakik vagyunk e' világon,
Isten haragjába esénk világosan,^h
Az Ördög akada belénk hatalmason,
És ennek kezéből nincs ki szabadicsón.

45 Meg tekénté mégis ember gyarlósságát,
A' felséges Isten el küldé szent fiát,
Hogy meg szabadítsa, és ő bűnös vóltát,
Nem veti meg azért teremtett állatyat.

a ellenne [Értelemszerűen javítottuk.]

b konyidicse [Értelemszerűen javítottuk.]

c ellenne [Értelemszerűen javítottuk.]

d ellensegi [Értelemszerűen javítottuk.]

e teremte<é>e alkot<á>a

f etelere [Értelemszerűen javítottuk.]

g minde<l>nnel

h <é>esénk

50 Ez az kiraly léssen, a'ki előtökbe^a
El jó ez mai nap, legyetek örombe,
Sok ellenségével emberért szall szembe,
Reá vigyazzatok, megyen ütközetbe.

55 Többet én nem szollok, hanem majd bővebben
Előtökbe adgyuk mingyárást hol miben,
És a' Szent irásnak fontos verseiben,
Többeket találtok, nincs kétségem ebben.

SCENA PRIMA

DEUS PATER

60 Örök mindenható s' mindeneket tudó
Hatalmas nagy Isten vagyok, imádandó,
Mivel menyen és földön első Uralkodó,
Angyali seregtől öröké áldandó.

Teremtet állatnak igaz alkotója,
Én örökségemnek sohúlt nincs határa,
Menyei Udvarnak ragyógó fáklyaja,
Nap és csillagoknak világositoja.

65 En vagyok, és nem más, mindenek birója,
Joknak, gonoszoknak itilő biraja,
Gazdagok, szegények kegyes táplálója,
Árvak s' özvegyeknek meg vigasztoloja.

70 Valakik ez földön mostanába vadttok,
Azok csak egy szómra frissen ujulának,
Hogy mondám: legyenek, lőnek csak egy szomnak,
Engedének mingyárt parancsolatomnak.

75 De hogy minden féle állat csak egy főtől
Fügne mindenekben, tőlle, és nem mástól,^b
Ugy, mint Adámnak az ő akaratyától,
Venne eredetet az ő szándékától.

a előtökbe [Értelemszerűen javítottuk.]

b füg<>ne [Olvashatatlan betűre ráírva.]

Szerelmes Szent Fiam, látom akaratod,^a
Meg váltani embert vagyon nagy szándékod,
Isteni székemhez hat az imádságod,
80 Bé vészem örömmel buzgó kívánságod.

Azert a' mennyei tanács jöjjön elé,
Kiki csak hamarság vaksot mongyan elé,³
Hogy élyen Szent Fiam avagy meg halyone,
E' világ bűnéért eleget tegyene.

(Hic accedunt consiliarij.)^b

85 Úlyetek le azért, lássuk, mit itiltek,
Igaz itiletet minnyájon tegyetek,
Hogy a' törvény szerént dolga végeződgyék,
Most ideje egyszer, Úgyét segélyetek.

Irgalmasság, te vagy első és mit mondasz,
90 Másik az igazság, lássuk te mit jóvalsz,
Harmadik bizonyosság, *te is* ide halgass,^c
Negyedik bölcsesség, üdőd van, most szólhacz.

Meny országnak első fő tanács Urai,^d
Jertek elő mingyárt Fiamot itilni,
95 Négyen hamarsággal székem körül ülni,
Sok féle kausákból igaz törvenyt látni.

Az én Szent Fiamnak ki lesz prókatora,
Úlyön csak hamarság parancsolatomra.

(Hic accedit Innocentia.)

INNOCENTIA

Ihon vagyok, Uram, parancsolatodra,
100 Mi Szent felségednek teczik, én most arra
Kész vagyok fáradni felséged szavára,
Csak hogy méltoztassék, ma legyen szandéka.

DEUS PATER

Elsöbben akarom tudni, mi a neved,
Az után szándékom meg jelentem néked.

a akarato<|>d

b [Az utasítás után ismét kiírt *Deus Pater* szerepnevet elhagytuk.]

c bizonyosá<k>g tesis [Értelemszerűen javítottuk.]

d orszá<|>gnak fő

INNOCENTIA

105 Ártatlanság nevem, parancsoly ennékem.

DEUS PATER

Szerelmes Fiamnak, látom, meg kell halni,
Itilő birákot, kiket lacz itt ülni,
El^{lene} akarnak mostan procedálni,^{a, 4}
Prókátora lések, szükség hát vigyazni.

110 Elsőbben is vaksott *adgyanak* Angyalim,^b
Kik Szent országomban én vigasztaloim,
Dicsirnek engemet, mint jó údvarlóim,
Meg halllyone Fiam? Értitik szavaim.

(Respondent Angeli affirmative:)

ANGELI

115 Más ként nem épülhet a' menyei udvar,
Hogy ha ő meg nem hal, nem telik bé a' kar.

(Recedunt Angeli et comparebunt Sancti Patres ex Limbo.)

DEUS PATER^c

En kedves szólgáim, limbusban kik vadtok,
Jertek elé, mert most itt van, kit vártatok,
Tudom, hogy szívesen ti partyát fogjátok,
Talán az haláltol meg szabadicsátok.

120 Teremtet állatnak első Atya, Adam,
Te mit mondasz rea, meg halllyone Fiam?

(Respondet Adam:)

ADAM

125 Oh, Atya Ur Isten, meg bocsáss énnékem,
Tudom, nem kell tanács, édes jó Istenem,
De hogy ő meg halllyon, igen nagyon kérem,
Másként én lelkemet hogy idvezithetem.

a elenne [Értelemszerűen javítottuk.]

b vakso< >tt [Olvashatatlan betűkre ráírva.] agyanak [Értelemszerűen javítottuk.]

c [A hiányzó szerepnevet értelemszerűen pótoltuk.]

Demég azt kívánom, kertben meg fogassék,
Mert én is a' kertben ellene ott véték,^a
Kezem által alma a' fáról vétetek,
Ugy Kristus keze is fára emeltessék.

DEUS PATER

130 Talám jobb tanácsot várhatni Noétól,^b
Barcsak te egyedül ments meg a' haláltól.

(*Respondet Noe:*)

NOE

135 Oh, hatalmas Isten, nem óltalmazhatom,
Ate Szent Fiadot, sőt erőssen vallom,
Mezitelen függön keresztben, akarom,
Vóltam mezitelen részegségtől, tudom.

DEUS PATER^c (*Abrahae et Davidi loquitur:*)

Az én nemzetségem ékes koronája,
Jere elé hamar, Abrám Patriárka,
Tégy jó iteletet urad halálára,
Ne legy háládatlan, Atyád azt kivannya.^d

(*Respondet Abraham:*)

ABRAHAM

140 Én szerelmes Atyám, Jákóbnak Istene,
Szivem nagy fájdalmát hogy ha meg jelencse,
Hátán az én fiam fát vitt ki a' hegyre,^e
Ugy ő is keresztit a' hegyre fel vigye.

145 Prófétaim közül egyik te vagy, David,
Prófetály Atyádért, a' ki első, David!

(*Quaerit de Davide iudicium.*)

(*Respondet David:*)

a ellenne [Értelemszerűen javítottuk.]

b Neótól [Értelemszerűen javítottuk.]

c [A hiányzó szerepnevet értelemszerűen pótoltuk.]

d az [Értelemszerűen javítottuk.]

e [A bizonytalan olvasatú szót (*von, vün, viin*) értelemszerűen javítottuk.]

DAVID

Meg iratta velem a' Szent lélek Isten,
S'oltári könyvemben egy néhány versében,
Hogy mint kezét, lábát által szegezéssel,
Keményen meg verik, rontják az izekben.

SCENA SECUNDA

(Advocatus totius generis humani sic: Amor qui respondet incommuni:)

AMOR (ADVOCATUS GENERIS HUMANI)

150 Hogy a' prófétáknak szavai igazak
Legyenek mindenben, és ne hibázzanak,
Meg kell néki halni, másként szándékának
Nem lesz semmi haszna Atyai vóltának.

(Deus Pater loqvitur ad advocatum sui Filij:)

DEUS PATER

155 Ezeket meg hallád, oh, te ártatlanság,
Ki prókatora vagy néki és bizonyosság,
Most szabad szollanod, ha eddig némaság
Meg fogta nyelvedet, van most már szabadság.^a

(Respondet Innocentia:)

INNOCENTIA

160 Oh, te bolond világ, hol van a' te eszed,
Ha okossággal élsz, nyisd fel most a' szemed,
Hogy ha tettél törvényt, hol az itileted,
Láczik, hogy el fordult Istenedtől elméd.

165 Olvasd meg a' törvényt, ugy tégy itiletet,
Eleitől fogva fordisd fel czikkellyit,
Ha pedig a' szemed mutat setétséget,
Tedd fel az okúlárt, ne vesd meg lelkedet.

Az után négy szemmel nézzed Móses könyvet,
Mit parancsol Isten, hogy ártatlan vérét,
Ne oncsad, s' ne kívánd annak veszedelmét,
Huszonhatod részben keresd fel levelét.⁵

a nyelve<d>t

70 De én már azt mondom, hogy én Jésumnál,
Ártatlanabb nincsen senki önánál,
Az egész világon, sőt még Angyaloknál,
Leg ártatlanabb ő minden állatoknál.

75 Jere elé már te, világ prókátora,
Mutasd ki vétkeid, tedd ki Jésumra,
Lam, mit lódíthatnál hiven ablakára,
Törvény, igazságból tedd ki most próbára.

(*Advocatus generis humani respondet Amor:*)

AMOR (ADVOCATUS GENERIS HUMANI)

80 Meg halgatám én is helyes rátióid,
Meg mutatom néked viszont te szavaid,
Hogy meg kellyen halni, léznek bizonyságid,
Természet könyvéből meg halyák füleid.

85 Maga Kristus Jesus önnön szavaival,
Parancsollya éppen ezekkel a' szokkal,
Szeressed magadot felebarátoddal,
Másokkal úgy tégy jót, mint szintén magaddal.

Ambár törvény szerént itiletet tégyünk,
De csak meg kell halni, más felé nem mégyünk,
Mert amit nem mások, hanem magunk nyelvünk
Hoz ki világosan, azt meg nem vethetyuk.

INNOCENTIA (*respondet:*)

90 En azt nem tagadom, hogy igaz nem volna,
Az én Jésumnak nem hibadzik szava,
Azzal nem elégszem, hanem szent írásra,
Bizonyóságot téssen Ezekiel prófeta.

95 A tizen negyedik reszben meg van írva,
Hogy fia Attyának ámbár vétkes vólna,
Nem szenvedni nyilván vétkét az ő Attya,
Fia gonoszságát, mert nem ő az oka.⁶

00 De még tovább megyen, jelenti e szokkal,
Hogy valamely lélek vétkezik, a' meghal,^a
Azért én azt mondom édes Jésummal:
Adám vétkes (: én nem :), ő hallyon halállal.^b

a vé<k>tkezik

b halállal. halállal [Értelemszerűen elhagytuk az egyik szót.]

AMOR (ADVOCATUS GENERIS HUMANI)

Enis szent írásból azt meg bizonyítom,
Az után természet igazságát mondom,
Hogy meg kellyen halni, mingyárást mutatom,
205 El végzem, és tovább magam nem fárasztom.

Mert ő benne vagy az igaz szeretet,
A' pedig kivannya mint igaz kereset,
Felebaratyáért le tegye életét,
Ha akarod látni Szent János levelét.⁷

210 Tovább nem mehetünk mű már dólgainkban,
Diliberatúmot viszük a' tanácsba,⁸
Valamint itili törvénynek a' jussa,
Azzal meg elégszünk, lészünk halgatasban.

DEUS PATER (*quattuor judicibus alloquitur*.)

215 Meg halgatám hoszas nehéz kausait
Az én Szent Fiamnak ártatlan dolgait,
Mind a' két prokátor versengő okait,
De látom, mindenben nehezitik ügyit.

Elsőbben, igazság, halyuk, te mit itilsz,
Sentiadiád mond ki, felelettel segíts!

JUSTITIA

220 Mivel én igazság vagyok, igazságot
Tészek mindeneknek, ki adóm vaksomot:
A' bűnért hallyon meg, tégyen contemtumot,⁹
Emberért, azt monta, tészem halálomot.

MISERICORDIA

225 Irgalmasság nevem, felebarátomért
Nem szánom bocsátni véretem másokért,^a
Tudom, edes Jesus, az egész viláért
Te sem szánod, azért tégy hát jutalmas bért.

SAPIENTIA

230 Bölcseségem nekem hozza azt magával,
Hogy a' Jesus Kristus felebaratyával,
Ha másként nem lehet, éppen halálával,
Szabadit másokot, nem gondol magával.

a szánonom [Értelemszerűen javítottuk.]

235 Ugyan emlékezem előbbeni szokra,
Kiket ártatlanság helyyesen próbála,
Hogy a' ki vétkezik, a' menyen halálra,
Igazat nem hálnak törvényes dologba.

Ha pedig valaki igaz szeretettel,^a
Felebarátához langadozó szivel,
Kész ő mindeneket szenvedni jó kedvel,^b
Illyen féle halált köszöny meg örömmel.

240 Így az edes Jesus halála is lészen,
Az egész világért hogy eleget tegyen,
Azért minden ember ezen meg edgyezzen,
És a' Kristus Jesus meg hallyon keresztlen.

CONFESSOR

245 Mindenekben akkor én dicsőítetem,
Midőn bizonyágtól környül vétettetem,
Bizonyág én vagyok, prófétáktól vettem,
Hogy meg kellyen halni, vélek azt ílitem.

DEUS PATER (*tristiae deditus*.)

250 En tölletek vártam meg szabadulását,
Az én Szent Fiamnak, de látom, a' dolgát,
Inkább néhezitik biráim a' dolgát,
Én töllem is, fiam, várd Atyád áldását.

255 Ha minyájon ezen meg egyesédetek,
Hogy meg hallyon fiam, mind egyet értetek,
Sok szép ajándekot néki is vigyetek,
Angyali seregem, jertek siessetek.

(*Hic accedit Spei Angelus.*)

Vidd el ajándékul az en Szent Fiamnak,
Ezen nagy kötelet tarcsa meg magának,
Mig el jó ideje végső órájának,
Akkor hasznát vészi ezen ajándéknak.

(*Recedit Angelus ad Christum orantem.*)

a Ha pedig valaki pedig igaz [Értelemszerűen javítottuk.]

b mindenek [Értelemszerűen javítottuk.]

ANGELUS SPEI

260 En edes Jesusom, követ vagyok hozád,
Meg bocsás énnékem, küde te Szent Atyád,
Hogy ezen kötelet, midőn el jó orád,
Magadnál örömmel kéret, hogy megtartsad.

265 Mert másként limbusból a' régi Szent Atyák,
Meg nem szabadulnak, mivel a' prófeták,
Minyjáon ezt neked szivesen kívánták,
Bűnök köteleből embert szadadityák.

(*Aeternus Pater ad secundum Angelum:*)

DEUS PATER

Erősség angyala, ezen nagy oszlopot,
Vidd el Szent fiannak, mert néki adatott.

ANGELUS FORTITUDINIS^a

270 Oh, édes Jesusom, népek erőssége,
Oh, emlékezzél meg, almának étele
A' paradicsomban miképpen veszeszte,
Már emberi nemzet nem álhat ellene.^b

275 Azért ez oszlopot a' küldött kötellel,
Alázatossággal kérlek, hogy vegyed el,
Ehez kotoztatve erős keménységgel,
Meg kőtoztesd magad mind nappal és éjjel.

280 Akkoron te benned az bétellyesedik,
A' mi meg mondatott meg világosodik,
A' Sóltari könyvben mely feltaláltatik,¹⁰
Hogy éjjel és nappal tested kinoztatik.

DEUS PATER^c

Bölcsesség Angyala szorgalmatossággal,
Ez tovis koronát tegyed hamarsággal.

ANGELUS SAPIENTIAE^d

285 Bölcseségnek Ura, kerlek, te mit reszketz,
Küldi te Szent Atyád, melyet is kedvelhetz,
Ez tovis koronát, kit tudom, hogy szeretz,
Adámnak vétkéért szeretettel vehetz.

a [A hiányzó szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

b ellenne [Értelemszerűen javítottuk.]

c [A hiányzó szerepnevet értelemszerűen pótoltuk.]

d [Itt az ANGELUS TERTIUS szerepnév is szerepelt; elhagytuk.]

290 Mert aztot jól tudom, Adám bölcsességét,
El veszté a' kertben minden ékességét,
Azért hogy helybe hozd az ő dicsőségét,
El kell azt szenvedned az ő bűneiért.

295 A paradicsomnak uttyát ő el veszté,
Hogy a' tiltott almát kívánságból évé,
Azt fel nem talállya, változott tövissé,
De te szereteted teszi örökösé.

DEUS PATER^a

Mértékletességnek Angyala jöjjön el,
Ez keserű pohárt Fiamnak vigye el!

ANGELUS TEMPERANTIAE

300 Oh, én Uram Jesus, tudom, mértékletes
Vagy, te dolgaidban eppen engedelmes.
Vegyed ezt a' pohárt, ki méreggel telles,
Atyád is akarja, ne legyen félelmes.

305 Ez teli epével, ne irtozzál tőlle,
Másként az embernek irtóztató vétke^b
Meg nem bocsáttatik, nem lesz könnyebsége,
Ha nem hogy meg igyad, Atyád el küldötte.

David prófétával a' meg irattatott,
Ugy tellyesedik bé, melyeket ő szollott,
Hogy epe etzettel te szomjusagodot
Enyhitse emberért való haláloedot.

DEUS PATER (*Charitatis Angelo*):^c

310 Egő Szeretetnek Angyala, a' ki vagy,
Ezen nagy keresztet Szent Fiamnak meg adgy.

ANGELUS CHARITATIS^d

315 Emberi nemzetnek kegyes alkotója,
Minden állatoknak meg óltalmazója,
Oh, drága Jesusom, tekénts erre fára,
Teneked küldötte Világ alkotója.

a [Mind az oldal alján, őrszóként, mind a következő lapon *QUARTUS ANGELUS* a szerepnév, a szöveg alapján azonban egyértelmű, hogy *Deus Pater* a beszélő. Ezért a szerepnevet javítottuk. A *quartus* nyilván *Angelus Temperantiae* számát jelöli.]

b irtóztató <mérge> vétke [A törlés a szó aláhúzásával jelölve.]

c *Angelis* [Értelemszerűen javítottuk.]

d [Itt az *ANGELUS QUINTUS* szerepnév is szerepelt; elhagytuk.]

Ne fély és ne rettegj, szükség e' keresztre
Hogy ki nyujcsad kezed és lábad ma erre,
Tudom, hogy tégedet eme magos kegyre
A szeretet viszen téged mind ezekre.

320 Atyád akaratyát szeressed mindenben,
Engedelmességed meg mutatod ebben,
Hogy menyen és földön a' te Szent nevedben
Vigadgyunk minyájon veled dicsőségbe.^a

DEUS PATER

Végig maradásnak Angyalát szollicsad,^b
325 Három nagy szegeket vigye, parancsolyad!

ANGELUS PERSEVERANTIS

Végig maradásnak Angyala én vagyok,
Látode' szegeket, melyek igen nagyok,
Szent Atyádtól ezek a' szép ajándékok
Töllem küldettenek, kezeidbe valók.

330 Maradgy meg végig az el kezdett jóban,
De ne úgy, mint Adám a paradicsomban:
Ott ő nem marada a' nagy vigaságban,
Hanem ki üzeték, és esék fogságban.

E miatt mar ember oly erőtléné lőtt,
335 Hogy ő semmi képpen ördög késértetét
Nem tavoztathatya sok incelkedését,
Mert meg környékezte bűnnel terhelt lelkét.

Bé kell tellyesedni, miket a' proféta
Meg jövendólt régen, hogy az Isten fia
340 Halálra adatik, irtoztató kinra,
És meg számláltatik veréstől a' csontya.

DEUS PATER

Hetedik szolgámot, a' hitnek Angyalát
Küldöm Szent Fiamhoz, tölle vigaságát
Végye mindenekben Attya akaratyát:
345 Ez éles láncsával fel nyissák oldalát.^c

a dicsőségbe [Értelemszerűen javítottuk.]

b sollicsad [Értelemszerűen javítottuk.]

c nicsák [Értelemszerűen javítottuk.]

Igy tellyesedik bé David prófétának
Szava mindenekben, az ő irásának:
Lábait, kezeit a' Jesus Kristusnak
Által verik szegek az én szent fiannak.

ANGELUS FIDEI

350 Látom, Uram Jesus, erősb vagy a' harcza,
Ezen éles láncsát hoztam, hogy ótalma
Lenne győzedelmes a' viaskodásba,
Ellenséget roncson sátán táborába.

355 En vagyok utólsó, nincs több követ hátra,
De minél hamarább készüly az halálra,
El végezte Atyád, másis ugy akarja,
Minden ajándékot el küldött az utra.

360 Fel nyittatik néked ezzel az láncsával
Szent óldalad majdon, várjad vig orczával,
Az egy igaz hitnek fúndamentomával,
Erössisd meg magad, mint eröss paissal.

365 Mert az első ember az egy igaz hitben,
Végig nem marada Isten törvényében,
Pártot úte hamar, s' akada a' törben,
Pártos ellenségnek setét tömleczében.

Meg lankadott tested, oh, édes Jesusom,
Ne reszkess oly hamar, edes jó orvosom,
Bizzál Szent Atyádban, én kedves meg váltóm,
Nem hágy el tégedet, nyilván tapasztalom.

370 Ez mai szent napra kik ide gyűltetek,
Lelki fájdalommal erre tekincsetek,
Hogy a' Kristus Jesus mit szenved értetek,
De jaj, mind ezeket hozta ti vétetekek.

SCENA TERTIA

ELATIO

375 E szellyes világon vagyon sok méltóság,
Minden féle renden lévő nagy uraság,
Császári rendekben felséges kivánság,
Fejedelmek kozott szép egyes nyájaság.

380 Azért én lakásom lészen ilyeneknél,
Örömmel tapsolok minden féle rendnél,
Magamot ekesbnek mások személyénél,
Mert az ügye fogyott ész nem kell senkinél.

385 Fejedelmi Udvart ékesit illy személy,
Uri palotákat nem szal meg szeregély,
Nem kell itten olyan a' ki merő fekély,^a
Hanem ki illy csinos, a' kedves mindennél.

Ez világ én nékem örök boldogságom,
Sok gyönyörűségben élni itt kívánom,
Minden óráimot mulatságban tartom,
Sok elme törésbe magam nem fárasztom.

390 Mi haszna világban élni szomorkodva,
Mert ha ötöt, hatot űthet a' nagy óra,
Akkor minden ember ügyekezék abba,^b
A' mit az Űdő hoz, járjon el dolgában.

395 Nékem az űdő majd pedig azt jóvallya,
Hogy én a' mig élek ifiuságomba,
Magam ne veszítsem a' sok búsulásba,^c
Mert meg emésztene, mint vasat a' rosda.

400 Bolondság búsulni s' magát emészteni,
A' ki sokat búsul, meg kezd az őszülni,
Az utan senkinek nem fog ő téczeni,
Jobb a' vigaságban tehát orvendezni.

405 Vigadgy tehát mostan, óh, én édes szivem,
Fel ékesítettett gyenge karcsu testem,
Hogy másokis lássák én fris öltözetem,
Ha drágább volna is, nem volna kár nékem.

Első szülött fia én vagyok Atyámnak,
A' ki ez világot tartya ő magának,
Nincs it több nálamnál, a' ki fiuságnak,
Örökségét várná minden bonaminak.^{II}

a fokély [Értelemszerűen javítottuk.]

b ügyekezék [Értelemszerűen javítottuk.]

c vesztrítsem [Értelemszerűen javítottuk.]

410 Ki hát ez világon hasonló én hozzám?
Ki örömmel telyes vagyok, mint kívánám,
Ezüstöm, Arannyom, minden féle marhám,
Meg számlálhatatlan sok ekes palotám.

Ideje már eljött az ebéd üdőnek,
415 Ugyan asztalomnál sok uri személyek,
Valának ebéden királyok, hercegek,
Minden statusokból fő fő papi rendek.

Ugy láczik énnékem, mintha szomjuhoznám,
Grófi vendégekkel eleget is ivám,
420 De mind azon által talám egyet innám,
Azzal egészségem jobban ujjíthatnám.

Hallode, pohárnyik, aszú szőlő borát
Hoz csak hamarságban, had lássam ugrását,
425 Hogy ha fog teczeni, öblics lábast, pohart,
Tudom, könnyebbiti Uradnak a' gyomrát.

(Basi accedit et porrigit potum:)

BASI

Jelen vagyok, Uram, parancsolatodra,
Igen frissen vagyon aszú szőlő bora.

(Hic bibit unum alterumve pocellum:)

ELATIO^a

A tokai borból két vagy három vidret
Estvére készíts el, uri vendégeket
430 Várok vacsorára bécsi követeket,
Felséges udvartól titkos leveleket.

(Accedit Jeremias ad poenitentian satagit reducere:)

JEREMIAS PROPHETA

Oh, te háládatlan, teremtetett állat,
Mire hozott téged világi állapot,
435 Jaj, még meg utálnád ezt a' nyalánságot,
Hogy ha üdőd lenne, nézd a' kárhozatot.^b

^a [A hiányzó szerepnevet értelemszerűen pótoltuk.]

^b kártozatot [Értelemszerűen javítottuk.]

El mulnak mindenek, tud meg bizonyoson,
Oly hamar, mint a' füst teged meg főjt titkon,
Az halál fülákja siet minden módon,
Mikor nem gondolnád, meg tikkozott útagon.

440 Most még üdőd vagyon, mig élsz e' világon,
Szolgály Istenednek, ne nézd haragoston ,
Meg mutattya hozzád kedvét irgalmason,
Csak intésit ved bé, járj az igaz úton.^a

445 Még a' pogány bölcsis világ rövid vóltát,
Meg ismérte nyilván az ő állapotját,
Livius azt mongya, esztendőök forgását,^{b, 12}
Csak egy napnak tartom világ hoszaságát.

ELATIO

450 Meg untad életed, most azért predikálsz,
Hogy énis meg unnám, abba bizony nem kapsz,
Mert élek világban, bár vélem mulathacz,
Másként én nem bánom, estig is ha ugacz.

455 Eregy el már innen, te világnak csúfja,
Mert illyen vén embert világ meg utálya,
Én pediglen néki tezem, mint virágja,
Kerti violák közt felnőt szép rósája.

JEREMIAS PROPHETA

460 Kaszás e' földön az halál,
Ki mindenut rendet rendet kaszál,
Tégedet is ő meg talál,
Jaj, ód magad, szép virág szál!

Mert olyan te néked az egész életed,
Mint patak essőtől, ugy fel dagatt tested,
De végre szárazság el apasztya szined,
Pokol fenekében ebred fel a' lelked.

ELATIO

465 Udde, valoe a', hogy meg kelyen halnom?¹³
Bizony én ha tudnám, vagyon abba módom,
Talám tanácsodot jobb vólna fogadnom,
De hogy hagyam ide az én gazdagságom?

a intésen [Az utolsó szótag olvasata bizonytalan.]

b Livuis [Értelemszerűen javítottuk.]

JEREMIAS PROPHETA

470 Nagyobb gazdagságot néked menyországban
Ád a' nagy Úr Isten, de állapotodban
Sokaig ne maradgy, sok undokságidban,
Tarcse penitencziát, mig élsz e' világban!

ELATIO

475 Jó vólna, barátom, a' penitencia,
Nem s'oktam én ahoz, hanem uraságra
Szült engem az Anyám illyen méltóságra,
Jobb annál egy fris táncz, nosza, fudsza rea!¹⁴

(Hic unum alterum ve passum tentabit.)

Illyen, hid el, nálam a' penitencia,
Bár te is próbálnád csak egy ugordásra,
Mingyárt ifiudnál a' sasok modgyára,
Az elméd is talám jőne ujúlásra.^a

JEREMIAS PROPHETA

480 Hallottade régen, táncznak az ő vége,
Mi légyen, s' mit hozzon az ember fejére,
Emez Istentelen leányzó kedvére,
Királynak meg teccék egy néhány lépése.

485 Az után örömmel azt kezdé mondani,
Ámbár országomnak felét fogod kérni,
Meg adom tenéked, csak hamar jelencs ki,
Hasonlót tehozzád nem láttam tanczolni.

490 Imé, az átkozott táncznak az ő vége,
Mikor kérte vólna, hogy Szent János feje,
A' tálba tétessék, hozzák hamar ide,
Mingyárt elis *vágják*, vivék elejibe.^b

495 Minden vigaságnak szomorúság vége,
Mert hirtelenségből király igirete,
Fogadásának hogy ne mongyon ellene,^c
Az ártatlan ember táncz miat el vesze.

a A1 [Értelemszerűen javítottuk.]

b [Az A' és a *vágják* szavakat részben egy paca takarja el.]

c ellenne [Értelemszerűen javítottuk.]

Félő, hogy nékedis, még üdő rátelve,
Fejed ne vertessék égő kemenczébe,^a
Az örökké tartó Ördög tömleczébe,^b
Mind tested és lelked a' tűz megemésze.

ELATIO

500 Meg szűnöm tehát én ez után a' táncztól,
Nem részegülök meg a' tokai bortól,
Nem tréfaság e' már, függök tanácsodtól,
Kérlek, ne hadgy engem, vony el e' világtól.

505 De miképpen kezdgyem magam jobbitásat,
Tanics meg engemet, vétkem undokságát,
Mi keppen jobbicsam utálatosságát,
Nem szoktam szenvedni testem rongálását.

510 Ne hagy el engemet, kérlek, édes Atyám,
Mond meg te nevedet, nem felejttem talám,
Hogy ha el hagynál is, másoktól meg tudnám,
Tanácsod követni mindenben akarnám.

JEREMIAS PROPHETA

515 Leg kússebb szolgálja vagyok az Istennek,
Jeremias próféta, kit az embernek
El küldött az Isten, hogy többet ördögnek
Ne szolgálj, és térj meg, engedgy intésének.

Meg bocsattya néked minden bűneidet,
Ne essél kétségbe, undok vétkeidet,
Sok szenvedésekkel jobbisd életedet,
Utáld meg ez után te kényességedet.

ELATIO

520 Hálát adok néked, felséges nagy Isten,
Hogy meg nem vetettel undok vétkeimben,
Mert irgalmas voltál, látom mindenekben,
Dicsiret tenéked a' magos menyégben.

525 Ugyekezem en is már néked szolgálni,^c
Mind ejjel és nappal tégedet dicsírni,
Oh, édes Jesusom örökké áldani,
Meg nem szűnöm néked sok hálákot adni.

a vétessék [Értelemszerűen javítottuk.]

b <A> Az örökké

c Ugyekezem [Szótagszám miatt javítottuk.]

DISCANTUS

530 Gyarló világ, romlandó ág,
Terhed alatt homlokunk
Melyben izzad, Isten hozzád:
Maradgy el, kemény sorsunk.

535 Távozzál el, mesze légy el,
Te, veszendő, rosz világ!
Esze nincsen, ki csak könnyen
Te csalárd törődbe hág.

Eregy, *élj* már magadnak bár^a
Kedved és kényed szerént,
Soha kedvem, reád szemem,
Higyed, tovább nem teként.

540 Világ mulik, de érkezik
Az örökké valóság,
Nincs külömben semmi ebben,
Hidgyed, merő igazság.

545 Jaj, jaj néktek, ha nem tértek,
Bűnnek véget nem vettek,
Jaj, örökke, mindörökké
Lészen azért béretek!

SCENA QUARTA

(Christus et Sangvinis ejus sudatio)

AMOR *(accedit et perorabit Christi sudatione sangvinis:)*

550 Oh, emberi nemzet, halgass szavaimra,
Két három versekben mindenek tudtára,
Adom előtökbe, Kristus a' kinokra
Mikeppen izzadot vérrel az orczája.

555 Oly kemény izzadás fogta el a' testét,
Edes Jesusunknak hogy minden izeit,
Ugy meg szoritotta ő érzékenségét,
Hogy csak ezek miat el vegzi életet.

a el [Kájoni 1719, 617. alapján javítottuk.]

A szeretet ugyan kész vala szenvedni,
Minden uton modon akart ő szeretni,
De ellenben pedig félelem irtózni
Kezde, a' kinoktól csak nem el ájúl ni.

560 Ez a' két ellenség harczolt jó darabig,^a
Mint irás jelenti, hogy három óráig
Szüntelen küsködtek, de egyik halálíg
Magát bátorította, meg állja ő úgyis.

TIMOR

565 En, félelem pedig lehetetlenségnek
Magamot itelem, hogy sok szenvedésnek
Miatta eleget nem tészek, vétéknek,
Csak el kell fogynia egyszer életemnek.

570 Mert eszemben juta, hogy igen nagy haszna,
Sok szenvedésnek nem lenne jutalma,
Mivel hogy az ember háládatlan volna,
Ha meg váltanám is, azért kevés haszna.

PRUDENTIA

575 Mit gondolsz, félelem, hogy lesz kevés haszna,
Ne úgy gondolkodgyál, hanem fogj más utra,
Nem ládde, mely sokan őt várják limbusba,
Őköt e' fogságból nem más szabadította.

En, okosság lévén meg tudom gondolni,
Eleit és végét szépen magyarázni,
Helyes ratiokat másoknak fel adni,
Igy kell te néked is eszed fel nyitani.

580 Ládde hát, más képpen az Atya Ur Isten,
Minden vigasággal oda fel meny égben,
Hogy dicsőíthetne ő emberségében,
Ha meg nem váltanám embert ez életben?

AMOR

585 Mivel szeretetem vagyok az emberhez,
Idegenségemet en nemzetségemhez,
Nem mútatom hozzá én keménységemet,
Meg halok erette, vészem keresztemet.

a ké<n>t [Ráírással javítva.]

590 Ha nem olvastátok, tudom, hallottátok,
Any Szent egyházban hirdetik pásztorok,
Minden templomokban kiáltyák a' papok,
Most én is megmondom, ide halgassatok.

595 Nézd meg a' Szent írást, s meg tanít bővebben,
És olvasd meg aztot Szent Lukács könyvében,¹⁵
Miképpen a' Jesus vérnek elegyeiben
Kénlódott, mert gyakran ázott meg a' földben.

De meg is én kérek, valakik itt vadtok,
Ez máj szent napon tik fáradtatok,
Hány csep vért hullatott edes Jesusotok,
Én mingyárt meg mondom, ide halgassatok.

600 Sok féle írárok eztet bizonyittyák,
Hogy hullatot volna, nyilván ezt tanityák,
Egy summában tészem, minyájon hadd hallyák,
Azután vétkeket talám meg utalyák.

605 Kilenczvenhét ezer három száz csöp vérét,
Genczemanyi kertben veritékezését¹⁶
Szenvedte, s, húllatta a' mű bűneinkért,
És ugy ohajtotta kinek kinek lelkét.

610 Oh, hallatlan csuda, valyon ki hálallya,
Nagy szorongatását a' ki meg gondollya,
Vagyon e közöttünk, a' ki meg útállya,
Vétkes állapotját s, életét jobicsa?

615 Oh, Atya Ur Isten, miért engeded ezt,
Oh, Angyali Sereg, hogy nem kéred Istent?
E világnak bűne tette mind ezeket,
Oh, bár meg utálnád egykor vétkeidet!

(Hic comparebit Christus sanguine sudans alijs vesudentibus:)

CHRISTUS

En vagyok, oh, ember, a' ki mind ezeket
Szenvedtem s szenvedem, mert te életedet
A' paradicsomba meg mocskolád eztet,
Imé, te vétkeid rongallyák testemet.

620 Oh, meg keményedett búnos, hogy ha tudnád,
Az én gyötrelmemet hogy ha meg gondolnád,
Leg kisebb véretem testemből bocsáttád,
Én érzékenségem éppen el fogyatád.

625 En kértelek teged, mint Atya gyermekét,
Mint fájdalmas Anya ő egyetlen egyét,
Mi kívántatik, ki tölti ő kedvét,^a
Es ugy apolgatya szerelmes szülöttét.

630 Nékem is világon nem volt több náladnál,^b
Kit inkább szerettem minden állatoknál,
Én dicsőségemet el hagytam Atyámnál,
Minden őromemet kedves Angyalimnál.

635 Veled nyájaskodni ezen a' világon,
Lelkedet váltani minden uton módon,
Sok szenvedéssel válcsak meg nagy árron,
Atyám országában csak hogy maradhasson.

En negyven egész nap testem sonyorgatám,
Hoszas nagy bőjtökkel magamot kénozá,^c
A' sok koplalástól meg hervadott orczá,
Mert bűnős lelkedet sokáig ohajtam.

640 Valahányszor megis te vétekben esel,^d
És halálos vétket tudva cselekedel,
Mind annyiszor engem kinosz bűneiddel,
E' képpen ujitasz, mint most lácz szemeddel.

645 Ugy meg nehezitnek leg kisebb bűneid,
És ugy megterhelnek kicsin hazúgságid,
Hogy ha mind azokat látnák te szemeid,^e
Meg hülnének benned sok érzékenségid.

650 E vér izzadásban már ugy el fáradtam,
Minden csontaimban jaj, meg rongáltattam,
Sok kinaim között én el hagyattattam,
Kedves Angyalimtól nem vigasztoltattam!

(Pater ad filium mittens principem consolatorem.)

a tölti [Értelemszerűen javítottuk.]

b nálad <e>nál

c bőjtökkel [Értelemszerűen javítottuk.]

d eses [Értelemszerűen javítottuk.]

e min<>d [Olvashatatlan betűre ráírással javítva.]

DEUS PATER^a

Oh, édes Szent fiam, ne essél kétségbe,^b
Im egyik szolgálmat el küldöm elődbe,
Hogy meg vigasztaljon keserűségedbe,
655 S teged bátoricson minden sérelmidbe.

Minden Angyalimnak első fő vezére,
Szent Mihály Arkangyal, eregy segítségre,
Az én szent fiannak, mert emberségébe
Meg ijett haláltól, ne essék kétségbe!

(*Hic comparebit Archangelus Michaël.*)

ARCHANGELUS MICHAEL^c

660 Üdvöz légy, óh, bágyat, szerelmes Jesusom,
Mi szorongat téged, oh, kedves orvosom,
Véres veritéked mi dolog, hogy látom,
Talám meg ijedtél? Serkeny fel, királyom!

JESUS (*defatigatus paucis respondet:*)

Oh, Angyal!

ARCHANGELUS MICHAEL

665 Oh, drága Jesusom, ne légy illy szomorán,
Szent Atyád el küldött most ezen az órán,
Értésedre adgya, hogy ő akaratyan
Meg ály, és ne rettegj tested bágyadásán.

670 El akarja venni tölled ezt a' pohárt,
Minden emberekre fel osztva egy óránt,
De hogy te elsőbben másoknak jó példát
Mutass, és úgy más is meg isza a' párját.^d

675 Emlékezzél meg, hogy menyi ezer lelkek,
Csak te tolled várnak vigasztalást ezek,
Hogy ők is meg igyák, mint jó keresztyének,
A' te szent nevedért e' pohart köszönnék.

a [A szerepnevet a szerzői utasítás alapján pótoltuk.]

b éd<é>es

c [A szerepnevet a szerzői utasítás alapján pótoltuk.]

d meg<y>

CHRISTUS

Mivel már közelget az én ellenségem,
El vészem e' pahárt, ujúl egészségem.
Mert világ vétkéért ezt én cselekeszem,
680 Sidóknak kezében, tudom, majdon esem.

VIATOR (*contra Jesum:*)

Hallode, barátom, mit szólsz a' Sidókra,
Talám azt gondolod, hogy vészik tréfára,
Várj meg, majd mi talál, csak vigyáz magadra!
Nem szenvedem eztet, viszem a tanácsra.

SCENA QUINTA

JUDEI (*contra Jesum:*)

685 Felséges császárom, vagyon nagy panaszom,
Mídón én sétálnék nem rég a' piaczon,
Hallék egy kárt, mellyet bizonyoson
Én nem szenvedhetek semmi úton modon.

690 A mi országunkban támadt egy ámittó,
Sok féle népséget magához hodító,
Sinagógánk ellen másokat gyúlasztó,
Hirünköt, nevünket semminek állító.

Hallám füleimmel azokat ő tölle,
Hogy a' Sidó népnek majd esem kezekbe,
695 Mint fene farkasok mardosó kőrmébe,^a
És embert nem szánó hóhérok kezébe.

CAIPHAS (*exageratio:*)

Ki lehet oly ember ezen a' világon,
Ki én töllem nem függ, mig élek e' földön,
Nem akarok olyant semmi uton módon
700 Szenvedni, sőt inkább akarom: meg halyon.

Azért parancsolom, valahol tanályák,
Mingyárt én előmbe hamarsággal hozzák,
Királyi székemhez akarom, állissák,
Hadd tugyam, ki légyen, s' őtöt kinek hijják!

(*Hic accedit Judas ad tradendum.*)

a <|>mint

JUDAS

705 Uraim, ha szabad, hadd szóllyak vaj kettőt,
Utra igazitlak, mert tudok én kettőt.

CAIPHAS (*dicit:*)
Szabad.

JUDAS

710 S'ídó nemzetségnek fő tanacs Urai,
És ő országának fontos directori,
Vegyétek tanácsom szavamot halgatni,
Ötöt kezetekbe akarom én adni.

CAIPHAS

Mit kívánsz, barátom, mongyad hamarsaggal,
Meg adgyuk te néked, csak szóly igazsággal.

JUDAS

715 Nem kérek egyebet harmincz ezüst pénznél,
Keves üdő alatt léssen kezeteknél,
Én is megmutatom hívségem tisztiknél,
Hogy igaz, mit mondok, kiralyi székteknél.

CAIPHAS

Itt van, jó barátom, az harmincz ezüst pénz,
És kölcsed jó helyre, mert ez igaz hó pénz.¹⁷

JUDAS

720 Külgyetek én velem szólgákat hamarság,^a
Mert tudom én dolgát, hogy ő mint ravaszság,
Nincs más dolga néki, hanem csak imádság,
Ott tanálljuk otet, siessen társaság.

(*Jesus orans in monte Oliveti.*)

JUDAS^b

725 Kérlek, vigyázzatok s' utannam tarcsatok,
Akit meg csókolok, ő léssz, csak fogjátok!

(*Judas accedit ad osculandum Jesum:*)

JUDAS

Idvez légy, mestérem, rég hogy kíván lelkem!

a külgye<k>tek [Ráírással javítva.]

b [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]

JESUS

Kedves fiam, Judas, csokkal el árulsze,^a
Te édes mestered ezt erdemlette e'?

(*Hic modicum pausam dent:*)^b

Hat ti kit kerestek, mi szándéktok néktek?

JUDEI (*aggerati respondent:*)^c

730

Mi keressük a' Názareti Jesust.

JESUS

En vagyok.

(*Hicc recedentes cadunt.*)

Máczor is kérdelek, hogy ti kit kerestek?

JUDEI

A Názareti Jesust.

JUDAS

Ez a', már lattyátok, ihon, csak fogjatok.

(*Commotui strepitu Jesus recipitur.*)

DECURIO PRIMUS

735

Felséges Császárunk, it van az az ember,
Meg tót gonoszsággal, már ebbe több nem fer.

CAIPHAS

En igen örülok, hogy már egyszer látlak,
Mert régen látnia téged kívántalak.
Hitesd el magaddal, hogy ma jól tartatlak,¹⁸
Mint kedves vendéget, szívessen fogadlak.

740

Sok tál éték helyet hozatok veszöket,
És jó ital gyanánt készittsetek merget,
Hogy ma én előttem az ő testet s' tagját,
Meg emésze a' kin amittó elméjét!

a judas

b den [Értelemszerűen javítottuk.]

c aggerloi [Értelemszerűen javítottuk.]

745 Elsőbben, fertelmes, én tőlled azt kerdek,
Honan való vagy te, hamar mond meg nékem,
Mert vagyon hatalmam, hogy én ellenségem
Világból ki ircsam, életed vesztessen.

JESUS

750 Te néked hatalmad éppen semmi volna,
Ha az én Atyámtól nem adatott volna.

MALCUS

Igy felelsze tehát a' mi császárunknak,
Te világnak csufja, adgy helyt szavainak.

JESUS

En tudom, gonoszul nem szóllottam neki,
Hát miért versz engem, s' orcám ugy meg csapni?^a

CAIPHAS

755 Hamar vigyétek el az bolondot innét,
Mert nem méltó, hogy ő bölcs ember kérdését
Magára fel végye, s' meg ércse elméjét,
Törvényetek szerént veszessétek őtöt!

SCENA SEXTA

JUDAS (*comparebit desperans lugens sortem:*)

760 Oh, átkozot világ, miért így meg csalál,
Egy kis el mulandó pénz nékem mit használ,
Már az én lelkemet szüntelen az halál
Győtri s' meg emészti, jaj, valahol talál.

765 Nem vagyok én méltó, hogy irgalmasságot,
Nyerjek mesteremtől örök boldogságot,
Mert el adtam őtöt mint ártatlanságot,^b
Harmincz ezüst pénzen minden gazdagságot.

770 Nem várhatok többet én bűnös fejemre,
Mivel őrdögöknek adattam kezekbe,
Nincs is tovább gondom hoszas életemre,
Mert az ártatlan vér kiált veszélyemre.^c

a v<é>ersz

b el adtam <mi> őtöt

c ver [Értelemszerűen javítottuk.]

Valakik világon meg elni akartok,
Kérlek, mindenekben vagyok én példátok,^a
Vermet mások alá miképpen ássatok,^b
Félő, hogy mint enis, belé ne hülljatok.

775 Hol vadtok, ördögök? Jertek, el vigyetek,
Testestől lelkestől engem temesetek,
Pokol fenekében engem gyötörjetek,^c
Őrökkön örökké kinlódgyam veletek.

780 Példája én vagyok a' kéncs keresőknek,
Ki kéncs *útán* indul, mindgyárt az ördögnek^d
Adgya testét, lelkét a sátány kölkének,
Ezekből el veszi jutalmát pénzének.

785 Ma en magam után huzok sok lelkeket
Pokol fenekébe, a' kik életeket,
Naponként újityák, fenik az eszeket,
A' pénz ásás után tölcsék erszényeket.^e

790 Már a szántás vetés nem kell mind ezeknek,
Mert sok fáradsággal izzad az embernek
Homloka és keze az egész testeknek,
Nagy romlása vagyon ebből mindeneknek.

AURARIUS

A' fejer mák olaj jobb ennél, hitesd el,
Mert kőrmöm meg kenem mingyárt a' nézéssel,
Meg tudom, hol vagyon az üst teli pénzel,
Meg adom az adót belőlle örömmel.

795 Jobb tehát így élni kicsin fáradsággal,
Hogy sem ejjet nappá tenni ággódással,
Testem meg nyuktatom hajnali álommal,
Nem szükség szántani mennyek kénlódásal.

JUDAS

800 Enis már meg untam Kristusnak szolgálni,
Mert látom, énnékem nem akar fizetni,
El adom ma ötöt, s' ingyen gazdagulni,
Kivanom a' szép penzt magamévá tenni.

a minde<k>ekben

b <n>vermet

c é<g>ngem

d útúan [Értelemszerűen javítottuk.]

e út<j>án

805 Addig, míg ebben tart, élek én kedvemre,
Nem füsttől a' fejem, hanem érzésemre,
Sok jó barátimot hívok ebédemre,
Vigan mulatozni akarók belőlle.

(*Comparebit Daemon Astutiae:*)

DAEMON ASTUTIAE^a

810 Kedves bátyám, Judas, hij el engemet is^b
Arra vendegsége, mivel többeket is
Akarasz jól tartani, hallom, másokat is,
Még én szolgálhatok, hid el, te néked is.

JUDAS

Nem bánom, jó pajtás, tudom szolgálátod,
Meg nem vonod töllem semmi fáratságod.
Légy jó kedvű nálam, s te szomoruságod
Ne lássam, sőt inkább tedd ki vigasságod!

DAEMON ASTUTIAE

815 Örrömmel tapsolok sok szép kécseidben,
Nem lézsek szomorú, higgyed el, semmiben,^c
Mert látom, jó kedved vagyon mindenekben.
Jere el sétálni a' virágos kertben!

(*Hic Judas deambulat cum Daemone et timpano sonum dante; interrogat:
Quid?*)

JUDAS

Mi dolog ez légyen, kérlek, mond meg nékem!

DAEMON ASTUTIAE (*respondet:*)

820 Ne gondoly most azzal, majd jobban meg hallyuk,
Tenéked tuttodra hamarsággal adgyuk,
Mostan mennyünk előbb, és frissen sétallyunk,^d
Mikor viszá jövünk, egyebetis hallunk.

a [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]

b judas

c hitijed [Értelemszerűen javítottuk.]

d f<is>rissen [Ráírással javítva.]

SCENA SEPTIMA

(*Jesus flagellandus ducitur.*)

PILATUS

825 Teteitől fogva talpaig a' testet,
Meg ostorozzatok, szaggassátok bőrét.

DECURIO (*hic flagellabunt:*)

Parancsolatodot éppen bé töltöttük,
Tetejitől fogva talpaig meg vertük,^a
De mind azon által ezzel nem elégszük,
Hanem hogy meg hallyon, minyájon kívánnyük.^b

PILATUS

830 En ártatlan vérré törvényt ki nem adok,
Vétket semmi képpen benne nem találok,
Hogy öllyem meg őtöt? Hanem tú lássátok,
El bocsátom őtöt, békével járjatok.

JUDEI (*una respondentes:*)

835 El ne bocsásd eztet, mert császár barátja
Nem lesz soha, tudd meg, ő jó akarója!

PILATUS

Annás eleibe vigyétek el őtöt,
Akarattya szerint itélye meg őtot,
És valamint teczik, kinzó ezközököt,
Fordicson ő reá sok féle veszőköt!

DECURIO

840 Jere velünk, Kristus, majdon jucz reája,
Tud meg, hogy kezünkben akadtál próbára!
Rajta, jó vitézek, kezetek hátára
Nyujcsátok ki mingyárt, ne bizatok másra!

(*Hic ducitur ad Annam.*)

845 Pilátus te hozzád küldé ezt az embert,
Hogy meg itild őtöt a' Sidok kedvéert,
Mert sok botránkozást a' népek közt szerzett,
Méltó, hogy halálra sentenciázsd esztet.

a ta<p>lpaig

b minyájon <meg> kívánnyük

ANNAS

Ugyan vala kedvem őtot egyszer látni,
Hogy tudnám benne asztot már meg kérdezni,
Nyilván én hallottam, sok károkot tenni
Szokott ez az ember, ki ki azt itili.

Kénszeritlek téged az élő Istenre,
Mond meg: honnan való vagy te, és hogy mire^a
Igy el amitottad Sidókot végtére,
Es illy nagy zúdulást hoztál az fejünkre?

JESUS

Ha meg kell mondanom, honnan való vagyok,
Tudd még, én országim nem világból valók,
Meg tudod a koron, mikor elő allok,^b
Az itilet napján Atyám jobján ülök.^c

ANNAS

Talám Isten fia vagy, te azt gondolod?
Hitesd el magaddal, hogy mingyárt mög hallod,
Mi történik veled, magadon próbálad,
Hogy ha vitézektől magad szabadítod.

Nem kell ennél nékem semmi bizonyittás,
Mivel én előttem nem titkos illy szóllás,
Valamint tугyátok, vitézek, a' szokást,
Úgy bányatok véle, nálam ez a' tanács.^d

DECURIO

Meg mondám, átkozott, hogy kezünkben akacz,
Ha Isten fia vagy, eregy, ha szaladhacz!

a ho<|>nnan

b tudok [Értelemszerűen javítottuk.]

c jobbján

d bányat [Értelemszerűen javítottuk.]

SCENA OCTAVA

(*Timpanis resonantibus Judas cum socijs compariturus.*)

DAEMON ASTUTIAE

870 Meg mondám te néked, hogy azt mi meg halljuk,^a
 A' nagy zendülésnek az oka mű vagyunk,
 Félő, a' vendégség es jo vigaságunk,
 Búra ne fordulyon minden állapotunk.

JUDAS

875 Regi mesteremről, látám, van a' dolog,
 A' Sidók kezébe hogy ha akadni fog,
 Minden féle rútság ellene fel forog,^b
 Halálnak fülákja, jaj, ellenem zúhog.^c

DAEMON ASTUTIAE

880 Most már én is látom, hogy te vagy az oka,
 Bűnöd bocsánattyát neis várjad soha,
 Kedves mesteredet pénznek vágyódása,
 A' fejedre bé tölt az átkozott óra.

JUDAS

885 Viszá adom a' pénzt, mert az ártatlan vért
 El adtam Sidóknak egy néhány fillérért,^d
 Nem vagyok én méltó, hogy az Údvösségért,
 Csak egy szot is szollyak el kódozom ezért.¹⁹

Jere tehát te is, a' ki vigasságban,
 Velem együt voltál a' szép nyájasságban,
 Légy akkor is velem, mikor egy órában
 Testemtől a' lelkem esik kárhozatban.

DAEMON ASTUTIAE

890 Nem hagylak, barátom, tud meg, én tégedet,
 Mert öröktől fogva szerettem lelkedet,
 El késérem, hidd el, lelkedet s' testedet,
 Kévánságod szerént bé töltöm kedvedet.

a hallý<ú>uk

b ellenne [Értelemszerűen javítottuk.]

c ellenem [Értelemszerűen javítottuk.]

d Sido<g>knak

JUDAS

895 El bocsuzom tőlled, oh, veszendő világ,^a
Többé én lelkeket semmi féle jószág,
Meg nem végasztalya mulandó kivánság,
El hagyott már éngem emberi társaság.

900 El készítve látom utólsó orámra
Rendeltetett helyet test nyuguvására,
Lelkem, tudom, esik az órok pokolra,
Isten tū hozzátok, elmegyek utomra!

DAEMON ASTUTIAE (*ad Aurarium:*)

905 Ne maragy el te is, régi jó barátom,
Rád is gondom léssen, a' hol én lakásom,
Te néked is léssen ottan nyugodalom,
Vigan mulathatod magadot, gondolom.

(*Hic suspendit Judas.*)^b

AURARIUS

Valakik itt vannak, én rám tekincsenek,
Mert példája vagyok a' kéncs keresőknek,
Ki pénz után indul, kárhozat lelkének,
Látyátok, lelkeket adam már Ördögnek.

DAEMON SECUNDUS

910 Ne rettegj, jó szomszéd, mer utannád többek
Csaknem hamarsággal tégedet követnek,
Mert még e' világon azon ügyekeznek,
Mi képpen illy uton éngem kövessenek.

915 A pénz keresésnek a' léssen a' vége,
Minden ember bátor ügyekezzeék erre,
A' pénz ásást könnyen másra ne eresze,
Mert az után élhet mu velünk kedvére.

a tölle<n>d

b suspendis [Értelemszerűen javítottuk.]

SCENA NONA

(*Jesus ante Herodem arguitur.*)

HERODES^a

920 Csudálkozom azon, hogy illy nagy esztelent,
 Miért én előmben hoztok illy értetlent,
 Tudgyátok jól aztot, hogy az embertelent,
 Szivből nem szeretem az ilyen hitetlent.^b

925 Vagyon törvényetek, itellyétek ötöt,
 Régen már hallottam, hogy ő a' népeket,
 Magához hoditya éppen a' kősséget,
 Megis vakította sokaknak eszeket.

AULICUS^c

930 Felséges királyom, nem méltó, elődbe
 Jöjjön ilyen bolond, a' ki emberségbe,
 Nem sokat meritett Uri becsületbe,
 Hanem inkább forgott a' böstelenségbe.

930 Kérem felségedet, mivel egész udvar
 Fel zúdult miatta, mert ez egyik patvar,
 A' ki mindeneknél éppen vizet zavar,
 De nem mehet vele, a' hova ő akar.

HERODES

935 Sidó Országúnknak első tanács Ura,
 Pilátus ő dolgát ma igazításra,
 Reménlem, nem másra vállallya magára,
 Hátra álló sem lesz, tészí ő próbára.

940 Azért én előllem hamarság vigyétek,
 Sőt akadáj nélkül uttyát siessétek,
 Mert én már meg úntam, innen vezessétek,
 Tugya is a' törvényt, hamar vesszétek.

DECURIO SECUNDUS

945 Tud meg Jesus Kristus, hogy én az áprilist,²⁰
 Nem járom te veled városnak uczeit,
 Valamit kerestél, annak a' veleit
 Elődbe rakatom, hid meg, kausáit.

a [A szerepnevet a szerzői utasítás alapján pótoltuk.]

b <o>ilyen

c A <ú>ulicas [Értelemszerűen javítottuk.]

(Alij ducentes Jesum ille se exagerat.)

Most ki teczik ebből, hogy ő Isten fia,
Lássátok, melly sokan tisztelik az útba,
Nagy sokad magával Pilátus házába,
Oly szép Angyalokkal vigadhat magába.

DECURIO PRIMUS

Ihon még ujjabban ez az Istentelen,
Te hozzád küldeték, mivel sok helyyeken
Ő meg próbáltaték, de már semmi képpen
Meg nem szabadulhat, veszesd el égtelen.

PILATUS

Mi ennek az oka, hogy ujjabban reám,
Tű viszá hozátok, nám én el bocsátám,
Minden sulyos terhét néktek által adám,
Mivel vétkes voltát nem tapasztalhatám.

DECURIO SECUNDUS

Minden fő papokat, tiszteket bé járánk,
De az ő dólgaít bizák csak mi reánk,
Hogy elődbe hozzuk, s' rólla sentencziánk
Ne szállana másra, tőled vállaszt váránk.

PILATUS

Látom, semmi képpen meg nem szabadulhat,
Valakik itt vadtok, ki ki mit vádolhat^a
Ellene, had halyam, mongya ki a' vaksot,^b
Törvénynek is modgya igazabban fojhat.

LICTOR PRIMUS

Lehetetlen, ennél az egész világon
Hogy álnokabb légyen semmi féle ágon,
Mert ez sok csudákat a' Sidó országon,
Tészen vala, de most meg némúlva vagyon.

LICTOR SECUNDUS

Látod szemeiddel, hogy ha Isten fia,
Én bizony nem hiszem, mert ő hogy ha vólna,
Kezeinkből talám ingyen szabadúlna,
De már tapasztallyuk, hogy hazúgság dolga.

a szabadulhat <ki ki mit vádolhat ellen had halyam> valakik

b ellenne [Értelemszerűen javítottuk.]

LICTOR TERTIUS

975 Pilatus, én rajtad igyen csudálkozom,
Illy hoszas dólgodban néked azt jóvallom.
A' császár baráttya nem lész, én azt tudom,
Ha ezt a' búbájost én ma meg nem fújtom.

LICTOR QUARTUS

980 E' teli torokkal azt kiáltya vala,
Templomot el rontok, mégis harmadnapra
Fel állitom aztot mindenek láttára,
Mit kívánsz már többet: ő szája vallása.

LICTOR QUINTUS

985 Még ő azt akarja, hogy a' mű királyunk^a
Légyen, s' uralkodgyék, mint szintén mi Urunk,
De soha nem léssen, mert nekünk császárunk
Vagyon, és ő neki engedni akarunk.

LICTOR SEXTUS

Csudálkozom rajta, hogy annyi sok szép szót
Szóllottak ellene, annyi áldásokat,^b
Ne bizd Pilátusra mindenben a' vaksot,^c
Hanem a' mint lehet, ragdrá korbácsodot.

LICTOR SEPTIMUS

990 Hallyátok, barátim, én egyet mondanék
Tinéktek hamarság tanácsot is adnék,
Kössük bé a' szemit, s' arczúl csapatatnék,
Hogy ha próféta e', ebből ismértetnék.

LICTOR OCTAVUS

995 Kész vagyok én arra, mingyarást meg tudgyuk,
Hanem jó formában orczáját meg csapjuk,
Hogy ha igaz szava, innen is próbályuk:
Hallode, ámitó, hazugy most, hadd hallyuk!

a aka<p>rja

b ellenne [Értelemszerűen javítottuk.]

c pilátusra

LICTOR NONUS

Ha Isten fia vagy, most prófétály nekünk,^a
Tudd meg bizonyoson, minyájon mű hiszünk^b
1000 Te benned, csak mond meg, ki üte közüllünk,^c
Nemis kinoztatik tovább tested töllünk.

LICTOR DECIMUS

E mondotta aztot, hogy Császárnak adót^d
Nem kell már fizetni, s' adni a porciót,
Egész nemzetséget éppen felfordított,
1005 Sőt ötöt tisztelyük ugy, mint királyunkot.^e

PILATUS

Ugyan való e' az, hogy te király vólnál,
Sídó tartományon hogy té parancsolnál,
És minden hivein regnálni akarnál?
Jelencs ki most nékem, és így szabadulnál.

JESUS

1010 Te mondád én nékem, hogy én király vagyok,
Atyám országában tuis meg látyátok,^f
És itilet napján jobban meg tугyátok,
Elevent s' holtakat itilni akarok.

PILATUS

1015 Semmi okot benne bizony nem talállok,
El bocsátom ötöt, ihon tú lássátok.^g

CORIPHAEUS

Te néked, Pilátus, énis azt jovallom,^h
Eztet el ne bocsásd, halgasd meg az én szóm,
Judaeától fogva tanított, ugy tudom,
Mint Galilleáig, aztot bizonyitom.ⁱ

020 Mi lesz már a' vége, hogy ő annyi népet,
Magához hódított csaknem egész földet,
Hitesd el magaddal, hogy bizony többeket,
Keze alá vészen, tud meg, ezereket.

a nékük [Értelemszerűen javítottuk.]

b hiszük [Értelemszerűen javítottuk.]

c benne ute [Értelemszerűen javítottuk.]

d <á>adót

e min<d>t

f országáb<á>an

g tó [Értelemszerűen javítottuk.]

h pilátus

i galilleáig

1025 Az után elle~~ne~~ semiképpen álhacz,^a
Kevés népeiddel osztán meg némulhacz,
Sok irigy nyelvektől meg sem is maradhacz,
És eppen végtére búdba meg is halhacz.

PILATUS

Ő már Heródesnél volt a' vádolásban,
Mint ha azon kívül nem vólnék én búban.

HISTRIO

1030 Viszá küldi ugyan tenéked Hérodés,
De oly okkal s' móddal a' mint a'series²¹
Hozza s minden féle uri tanácsi esz,
Valamint itili, dolga e' szerént lesz.

PILATUS

1035 Magam is akarom, mindenféle status²²
Gyűlőn elé mingyárt, úgy légyen processus.²³

(Hic accedunt consilii circumsedentes.)

ADVOCATUS

Sidó Országunknak fontos directori,
Minden kausákban első assessori,²⁴
Törvényes dolgoknak fő igazgatói,
Própositioim szükség meghalgtani.²⁵

1040 Sok üdőtől fogva nem kétlem, tугyátok,
Hogy támadott légyen, a' ki az országtok
Gyalazza s' pusztittya, sőt még hogy királytok,
Ő legyen, és nem más, Sidók közt uratok.

1045 A felett pediglen mind egész föld népét
Magához hóditya, mert csuda tételét,
Hogy láttya a' kösség ő cselekedetét,^b
Ördógtól fel talált éles mesterségét.

1050 Most ideje egyszer, ha a' szemeteket,
Fel nyitjátok jobban éles elméteket,
Mert ha megengedtek, tū törvényeteket
Nem sokára lábbal tapogya ezeket.

a ellenne [Értelemszerűen javítottuk.]

b láttya <> a' [Olvashatatlan törlés.]

055 En többet nem szóllok, lássátok, ő véle
Mit tú cselekesztek, mert beszédem vége,
Tovább nem is nyújtom, valamint lehete,
Feladám ti néktek, vehettétek észre.

CONSILIARIUS PRIMUS

Egygyik bráchioma vagyok országunknak,²⁶
Alkalmasint értém az advocatusnak²⁷
Szavából, mi keppen allégált kausáknak,^{a, 28}
Mint folyon, mint légyen azoknak.

060 Első púntúm szerént vaksomot kimondom,
Mivel csak császárunk vagyon, azt jól tudom,
Iaesae amjestatis crimen, azt ugy tartom,²⁹
Tehát ipso facto: halyon meg, akarom.³⁰

CONSILIARIUS SECUNDUS

065 Jobb egynek el veszni, mint sem ennyi népnek
Botránkozására légyen mindeneknek,
Azért őlessék meg, s' eme nagy keresztnek
Közepette függjön két gonosz tévőknek.

CONSILIARIUS TERTIUS

070 Lelkem ellenvaló dolgot cselekedném,^b
Ha ő káromlását meg nem jelenteném,
Mivel templomunkot, a' mint észre vevém,
Rontani akarja, én azt el szenvedném.

075 Ha egyéb nem vólna, csak ezért is néki
Ma szemeim előtt meg kell néki halni,
Nagy káromlás e' már, itillye meg kiki,
Nagy fel fúvalkodás, ne szenvedgye senki.

CONSILIARIUS QUARTUS

A ki bűnösökkel akar társalkodni,
Mint szinten ez embert, kit láttok itt állni,
Nem méltó előttünk csak egy szót is szólni,
Eme két latorral hadd kiszűllyön halni.

a [A kausáknak második k-ja föléírással betoldva.]

b dolgo<d>t

CONSILIARIUS QUINTUS

1080 Sok botránkozásnak hadd agya meg árrát,
Mért gyakorta, tudom, fel nyitotta száját,
Ellennük káromlo, sok homályos szavát
Ne hallya már senki, rövidisd oráját!

CONSILIARIUS SEXTUS

1085 Mivel a' nagy ünnep közelget előnkbe,^a
Nem lehet, sokaig maradgyon törvénybe,
Ennek kausáit hanem mindenekbe
Appróbáltassanak: sentenzia vége.³¹

(*Hic fit tumultus resonantioqve timpanorum.*)

SCENA DECIMA

ADVENA

1090 Oh, keresztény ember, tekéncs Istenedre!
Látode, mi képpen ő szent személyére
Fel háborodtanak édes teremődre,
Irgalmatlan Sidók kiáltnak vesztére.

Hol vagytok, Adámnak tú első szülotti,^b
Hol vadtok, Noénak kedves csemetei,
Abrahám, Isáknak, Jácóbnak fiai,
1095 Hol vadtok? Jaj, mostan kellene szolgálni.

Jertek, siessetek, Évának leányi,
Jaj, mert oda lészen, jertek óltalmazni,
Hova lésztek immár, ha most segíteni
Nem mentek Sidókhöz érette szolgálni?

1100 Elsőbben is hozzád, oh, Atya Ur Isten,
Fordúlok és kérlek fiadnak képében,
E' kemény Sidókat lágyisd meg szivekben,
Hadd engedgyenek meg, s ne öllýék meg éppen.^c

(*Hic modicum pausabit.*)

a előnkbe [Értelemszerűen javítottuk.]

b adámnak [Értelemszerűen javítottuk.]

c neollyék [Értelemszerűen javítottuk.]

1105 Leg bűnosebb fia te szent felségednek
Én vagyok, és azért talám kérésemnek
Nincsen semmi haszna az én beszédemnek,
Tudom, hogy a' bűnös nem teczik Istennek.

ANGELUS CONSOLATOR

1110 Nagy kedvesen vészi Isten szándékodot,
Hogy az ő fiaért fárasztod magádot,
El van a' rendelve, hogy ő a kinokot
Visellye, halyon meg, akaratyais vólt.

ADVENA

1115 Meg bocsáss, jó Angyal, egyetlen egy fiát^a
Mi képpen engedné, hogy látná halálát,
Csak hogy nincs érette ki fárasza magát,
Bar csak te szóllanál, és nyernél grátiát.³²

ANGELUS CONSOLATOR

En ugyan el mégyek, de nem a' Sidókhoz,
Mert tudom, heába fáradnék azokhoz.

ADVENA

1120 Nem igaz Angyala vagy te az Istennek,
Mert ha igaz volnál, éppen a' szivednek
Hasadni kellene, egyszersmind lelkednek,
Látván illy kénokban győtrődni testének.

1125 Ihon, oda lészen, a' ki e' világot
Teremté, s' alkotta fűveket és fákat,
Azokkal mind együt a' szép fényes napot,
Holdal, csillagókkal setét étszakákat.

Bár csak ti most egyszer meg emlékeznétek,
Útolsó szükségét most segeltenétek,
Közelget orája, bárcsak azt néznétek,^b
Meg szabadítani ide sietnétek.

1130 Bárcsak te, fényes nap, most meg setetülnél,
Midőn az első nap a' Sidók kezénél,
Szinét változtattya, te is szégyenülnél,
És világosságot nékik ne engednél!

a egyetlen<t> egy

b az [Értelemszerűen javítottuk.]

1135 Oh, áldot étszaka, bárcsak te érkezzél,
Hamar, fútva sies, kérlek, estvéledgyél,
Had mulyék halála Jesusnak ezeknél,
Setétisd szemeket, ne lássanak ennél!^a

(Hic pausabit modicum.)

1140 Látom, nem érkezel, oh, áldot étszaka,^b
Noha szolgálatod most szükséges volna,^c
A' te teremődnek ne lenne halála,
Ne látnák meg őlni, élete hadd nyulna.

1145 Kedves tanítványi vallyon most hol vannak?
Bárcsak egyik jőne, és kedves Urának
Utólsó dolgában egy szót Kristusának,
Ne sajnálná mostan szólni Pilátusnak.

De azokis, látom, egyig oda hatták,
Hivségeknek néki ők meg nem mutatták,
De inkább fájdalmit, jaj, sokasították,
Fogadások szerént végig nem állottak.

(Hic accidit Petrus promittens se intercidentem.)

PETRUS

1150 Kedves jó barátom, egyik tanítványa
Vagyok mesteremnek, igaz hiv szolgája,
Nemis hagyom őtöt, hanem én utánna
Hamarjába mégyek Pilatus házába.

ADVENA

1155 Segélyen meg Isten feltett szándékodban,
Vezérellyen téged minden utaidban,
Gondolom, meg nyered, csak hogy hamarjában
Eregy, fogj utadhoz, bizzál Jesusodban.

a <é>ennél

b <ö>oh

c <l>noha szolgálatod most szolgálatod most szükséges volna a' te [Értelemszerűen javítottuk.]

SCENA UNDECIMA

PILATUS

1160 Lelkem fájdalmával látom ezt az embert,
Hogy annyit hurczollyák, mert az ártatlan vért
Tú szomjuhozzátok, magamis már azért
Elmétekre adom, nem szenvedek ezért.

1165 Meg hallám az elébb tanácsok beszédét,
Mi képpen a' vaksot s' minden feleletét,
Elé hányák nékem fontos eredetét,
Nem elegszen azzal, nézzük törvény végét.^a

Allicsátok elé Jésust hamarsággal,
Hadd kérdezzem őtöt minden igazsággal!

DECURIO SECUNDUS

Itt van az az ember, úgy bányátok véle,
Valamint törvénynek van az ő értelme.^b

PILATUS

1170 Jöjjön a' bizonyság, itt van egész tanács,
Felellyenek reá, valamint a' szokás.

TESTIS PRIMUS

1175 Elsőbben azt mondom, a' Szombat napokkal
Ő semmit sem gondolt törvény folyásával,
Mojstesnek törvényét minden úttal s' móddal,
Rontani akarja ő tanításával.

Hiteds el magaddal, hogy e' nem bolondság,
Ennyi sok nép előtt bizony nem tréfaság,
Rajtam kívül pedig ha kell még bizonyság,
Találkozik mingyárt hamar, de ál hamarság.

PILATUS

1180 Kivánságok szerént hadd jöjjön a' más is,
Állyon élém mingyárt hamarsággal az is.

a azz<á>al

b valamint valamint [Értelemszerűen elhagytuk az egyik szót.]

TESTIS SECUNDUS

Hogy császárnak adót már senki ne adgyon,
Meg tiltotta köztünk aztot ilyen módon,
Hogy már mű királyunk, hidgyük, bizonyosan,
1185 És minden dologban *tölle ki ki tarcson*.^a

E már sokat tészén, mert nekünk császárunk,
Vólt mind eddig elé kegyelmes oszlopunk,
Demár mi képpen lesz, hid el mi királyunk,
Nem lészén ő soha nekünk földes Uruk.

1190 Ihon, ha nem hiszed, harmadik bizonyság
Hivasd elé ezt is, ha lészén szabadság.

PILATUS

1195 Igen is, kívánom, nálunk az a' szokás,
Törvényes dologban három bizonyíttás,
Nagy dolgot erőssit háromtól a szollás,
Kegyessen meg marad azokon vállasztás.

TESTIS TERTIUS

Fülemmel hallottam, hogy Isten fiának,
Mágát mérészlette mondani királynak,^b
Lészén eredeti sok féle dolognak,
Éppen romlására Sidó országunknak.

1200 En, hogy ha kívánod, még többetis mondok,
Ennél nagyobbakot elötőkben adok,
A' kin tū tanácstok tudom, meg indultok,
Fületek is rajta meg zúdul, tugyátok.

PILATUS

1205 Ezeket hallottuk, mármit cselekedgyünk?^c
A' Jesust ezekre rea kényszerítsük,
Mentheti e magát mind ezektől, tóllünk,
Jojjón csak hamarság, tölle kérdezkedjük.

(Hic adducitur Jesus ante tribunal.)

a tölle tarcson ki ki [A rímelés miatt megváltoztattuk a szórendet.]

b mágá<n>t

c hallóttuk

CAIPHAS

1210 Ugyan kénszeritlek az elő Istenre,
Mond meg hamarsággal, felely kérdésemre,
Hogy Isten fiae' vagy te, és elménkre
Mond meg, és ki jelentd eről kérdésemre.

JESUS

1215 Már egy szer meg mondtam, nics kétségtek abban,
Mondom pedig néktek, Atyám országában
Meg látyátok akkor, midőn a' trónusban
Itilnie fogok mindent egy summában.

CAIPHAS

Irtoztató dolog, nem szenvedem ezt el,
Halálra készüllyőn, mingyárt vigyétek el!

PILATUS

En pedig azt mondom, hogy ha lehetséges,
Jesust el bocsátom, mért dolga nem terhes.^a

TURBA

1220 Semmi képpen néked azt meg nem engedgyük,
Hogy őtöt el bocsásd, mert mi ellenségünk.

CONSILIARIUS PRIMUS

1225 Sok féle vádolást ellenne én hallék,
A' melyekből éppen sokatis tanólék,
Sentenzia töllem végső ki adassék,
Nem méltó, hogy ilyen mingyárt itiltessék.

CONSILIARIUS SECUNDUS

Második tanácsa Sidó országunknak
Vagyok, s' azt itilem, hogy mingyárt halálnak
Adattassék Jesus, hamar hóhéroknak,
Mivel vitte magát a' mű királyunknak.

CONSILIARIUS TERTIUS

1230 Nékem is tanácsom a' lészen felölle,
Hogy soha több ember ne tanólyon tölle,
Hanem ölessék meg, és feszítő helyre
Vitessék hamarság, Kálvária hegyre.^b

a <el>Jesust

b Ká<r>lvária

CONSILIARIUS QUARTUS

1235 Mi haszna ő néki, ha él e' világon,
Jobb, hogy őlessék meg, mivel az országon
Sok botránkozást tett, kiket világoson,
Három bizonyoságtól meg hallék okoson.

CONSILIARIUS QUINTUS

1240 Ha meg tudakozni akarunk iránta,
A' jelen álloktól mű világosságra
Mehetünk, még inkább talám jó barátya,
Lelkét itt őnéki éppen szivem vágya.

CONSILIARIUS SEXTUS

Míngyárt én meg tudom kevés üdő mulva,
Csak hogy váraкоzzék tanács vagy ket szóra.

(Hic circumspicit stantes.)

1245 Valakik it vadtok, mit tudtok felelni?
Mongyátok meg hamar, hozzátok előnkbe!

ANCILLA

Már rég az ideje hogy én itt egy embert
Láték itt állani pitvar ajtó meget,
Még az is mondhatna holmi beszédeket,
Jozste elébb onnan, tégy most feleletet!

PETRUS

1250 Mit próbálgacz éngem, mert sohasem láttam,
És véle beszédes soha sem is voltam.

ANCILLA

Nem tudode, minap hogy Málcusnak fülét,^a
Te vágta el, nem tagadhadd eztet.

PETRUS

1255 En Málkusnak fülét soha el nem vágta,^b
Sem a' Jesus Kristust soha semis láttam,
Semmit ő felőlle én nem is hallottam,^c
Isten ugy segélyen, véle nem is voltam.^d

(Hic Jesus respiciens ad Petrum agnoscens se gallo cantante incipit flere.)

a málcusnak

b málkusnak

c hallott-<á>am

d [A szótagszám miatt, értelemszerűen beszúrtuk az *is* szót.]

(*Hic comparebit Daemon:*)

DAEMON

Haj, haj, bezeg mostan lön masik szerencsém!^a
Látyátoké, hogy én őtöt is meg ejtém,
Ma az én Uramnál léssen becsültem,
Meg dicsir, hidgyetek, örömmel ma éngem.

Oh, édes szép eszem, érnél most valamit,
Ha egyebet nem is, az *Hargita* hegyit,^b
Minden kécncseivel szép folyó patakit,
Érettem most adnák, úgy hallom, a' szivit!

Nem adom én magam bizony olyan hamar,
Többet a' szerencse tudom, nékem zavar,
Még ma is, ha lehet, egyet, a' mint akar,
Keresztről le huzok, már kész néki a' kar.

Még közülletek is egy néhányat várok,
Noha most hirtelen én nemis akarok,
De nem is gondolnák, akkor elé állok,
Ki rántom a' gyéként, sok lelkeket kapok.

Hej, duj, duj, ne busúj, csak cseluj,
Jaj, jaj, jaj de még jaj, azontulis jaj,
Hop, hop, hop, sup sup sup
Pokolban is sup!

(*Petrus jam veniam poscens.*)

PETRUS

Őrökké is jaj, s mind öröké jaj!

Boldogtalan eset, jaj, most veszem észre,^c
Mi képpen lelkemet égő kemenczére,
Édes mesteremet Sidóknak kezére
Adám, s' meg tagadam, nem nézék hitemre.

Fel fogadtam vala, hogy meg nem tagadom
Édes Jésumot, bizonyason tudom,
Sok féle rend előtt mesteremnek tartom,
Ha meg kell halnom is, Istenemnek vallom.

a szer<é>encsém

b hargita

c Bol<g>do<t>gtalan

Oh, jaj, mire vive megis a' lélekem,
Meg tagadám ötöt, immár az én lelke^a
Kárhozatra esik, ha az én Istenem^b
1290 Kegyelmes nem leszén, én kedves mesterem.

Meg ismérem magam, fordulok te hozzád,
Édes jó Istenem, tudom, te szent Atyád,
Veled egyetemben most egy szer grátiád,
Meg mutassa hozzám, jaj, kerü te szolgád!

1295 Meg vallom vétkeket, mert inkább Judásnál,
Vétkeztem ellened én a' fő papoknál,^c
Teczet néki a' péncz, mint hamis kalmárnál,
Nálam pedig a' hit, kit tettem Sidoknál.

1300 Mert három kérdésre háromszor tégedet,
Jaj, én tagadtalak, nagy jó mesteremet,
Kihez én mind eddig magam hiveségemet
Meg mutattam, de most meg vettem ötöt.

1305 Te szent országodból ide le szállottál,
Drága szent véreddel sokakat váltottál,
Bűnösebb szolgádtól, tölem, ne távozzál,
Számptalan vétkektől, kérlek, ne távozzál.

1310 Oh, drága Jesusom, undok bűneimet,
Ne nézd a' mostani gyarló esetemet,
Tekéncs irgalmason sok szenvedésidet,
Velem bűnösökért ki fojt szent véredet.

Légy, kérlek, irgalmas, mert nagyot vétettem,
Ellened, Istenem, tagadásom tettem,
De ennek utánna szivemből követem,
A' te nyomdokidot, s' testem nem kiméllem.

1315 Utolsó kérésem, oh, drága Jesusom,
Mennyei székedből le szállot Jesusom,
Vétkeim sárából végy ki igaz sorsom,
Fogagy bé magadhoz egyszer még, Kristusom!

a tadadám [Értelemszerűen javítottuk.]

b é<|>n

c ellened [Értelemszerűen javítottuk.]

DAEMON

1320 Ihon, be meg csala a' hitetlen lelkü,^a
Nem vártam ezt tőlle, egye meg a' tetű.

UXOR PILATI (*ad maritum respondit:*)

Igen csudálkozom, hogy teis magadot,
Ennek rontására te akaratodot,
Tudod bizonyoson, hogy okot nem adott,
Semmiben e' szegény, ő soha sem ártott.

1325 Semmi gondod néked azzal az igazzal,
Ne oncsad ő vérét a' kemény Sidokkal,
Sokat én miatta ma en látásommal
Szenvedtem, hitesd el aztat te magaddal.

1330 Az elmult étszákán nem sokat nyúguttam,
Sőt még a' szememet jól én bé sem hunytam,
Külömb külömb féle látásokat láttam,
Szegénynek a' dolgán sokat szomorkottam.^b

1335 Azért csak bocsásd el, ne tartoztasd szegényt,
Had járjon békével, ne is emlics törvényt,
Nétalám lelkedet rosiz itilet szerént
Kárhozatra vessed, ne oncs ártatlan vért!

SCENA DUODECIMA

GENIUS

1340 Még egy dolog hátra, melyből meg érthetni,
Néktek előtőkben én most terjeszteni
Akarom, mi képpen Kristust kárhozzatni
Akarják a' Sidók, most fel fészíteni.

De mivel közelget a' húsvétnak napja,
Az egész Sidóság aztot mind meg tartya,
Hogy egy rabot akor mindenek láttára,
El szoktak bocsátni a' szép szabadságra.

1345 Ezzel ők akarják Égyiptum fogságát
Jelenteni, miként sulyos állapotját,
Isten el küldötte kedves prófetaját,
Hogy meg szabadicsa népnek sokaságát.

^a be meg meg csala [Értelemszerűen elhagytuk az egyik szót.]

^b dolgá<t>n

1350 Azért már mindenkor őkis háládással,
Istenért raboknak lenni szabadsággal,
Hogy akár mely vétkes, de mind azon által,
Egyet el bocsátnak, nem vesznek halállal.

PILATUS

1355 Igenis, jól mondod, kedves jó barátom,
Hogy régi szokása Sidóknak, azt tudom,
Azért részesülni vérben nem akarom,
El bocsátom Jesust, néktek latni adom.

Hallode, te inas, hozz vizet kezemre,^a
Nem lézsek én részes az ártatlan vérben.

AULICUS (*portans aquam:*)

1360 El hoztam én, Uram, készen vagyok véle,
És ihon a' kendő a' víznek mellette.

TURBA

Legyen az ő vére mind örökké rajtunk,
És mű fiainkon, de el nem bocsáttuk!

PILATUS

Nem bánom, Barabást csak bocsássátok el,^b
A' Jesus pediglen halyon szenvedéssel!

DECURIO

1365 Aly elé, jó király, változtasd ruhádod,
Mert ilyen szép köntös te familiádod
Ugyan ékesíti minden tagjaidot,
Tisztellyed most ebben kedves barátidot.

TAXATOR PRIMUS

1370 Oh, te utálatos, hol a' régi eszed?
Látom, hogy hibadzik mostan éles elméd,
Mutasd minyájunknak te ékes beszéded,
Homályba bé borult sok cselekedeted!

TAXATOR SECUNDUS

1375 Mivel királyunknak tetted te magadot,
Ezzel a' nád szállal minden tagjaidot,
Gyámolisd meg romlot nyomorú vóltodot,
Itt van, ékesicsed te Uraságodot.

a vizek [Értelemszerűen javítottuk.]

b barabást

TAXATOR TERTIUS

Még két hamis tévő vagyon a' fogságban,
Kikis sok vétkekért estenek rabságban,
El ne hagyjuk őket, hanem hamarjában
Együt vigádgyanak a' szép multságban.

(Hic adducuntur duo captivi.)

Eme keresztet tegyétek vállokra,
Vigyék ki magoknak a' Kálváriára.

LICTOR DECIMUS

Enis kapok mostan két vagy három garast,
Fel feszitem őket, meg láttyátok tú azt.

LICTOR UNIDECIMUS

Hallode, jo pajtás, ugyan hozzá lássunk,
Azután örömmel műis vigadhassunk,
Sok szép köntösökkel ketten osztozhassunk,
Bárcsak mű azokból hadd gazdagulhassunk.

LICTOR DUODECIMUS

Ne tántorogj, kérlek, éppen olly annyira,
Erősisd meg magad mostani tréfára.

LICTOR TERTIUS DECIMUS

Szokásod volt néked gyakorta fel menni
A' magos hegyekre, s' ottan imádkozni,
Az együgyű népet ottan amitani,
Ladde, mostis kedved bé fogjuk tölteni.

(Hic obviam venientem auguriant Cirineum crucis:)

Hallode, barátom, segéld e' keresztet
Fel venni vállára, ne kimild testedet,
Ihon, nem viheti, ladde, te tégedet
Most szerencsém vártam személyedet.

SIMON CIRINEUS

Telleyes életemben soha könnyebb terhet
Nem hordoztam ennél, segéllek tégedet,
Oh, édes Jesusom, és te kereszteted,
Vajha követhetném mindenben ügyedet.

DECURIO

Ne perorály annyit, hanem lóduly hamar,³³
És késerjed őtöt, te is vagy oly patvar!

LICTOR QUARTUS DECIMUS

1405 Szeget, kalapácsot most ide hozzatok,
Hadd lássak dolgomhoz, meg ne irtózzatok.^a

Hanyotá fekedgy te erre a' keresztre,
Nyujcs ki két karodot s lábaidot erre,
Mert tudom, gyakorta hogy a' betegekre
1410 Sok áldásod adtad: fizess mindenekre.

PILATUS

Hogy minden meg tudgya, őtöt kinek hijja,^b
A' nevit fel teszem, kezemis meg írja,
Valaki meg látya, innen meg tanóllya:
Názáreti Jesus a' Sidok királya.

ANNAS

1415 Ne ird, kérlek, aztot, hogy Sidók királya,
Hanem hogy ő magát királynak mondotta.

PILATUS

A mit én akartam, már aztat meg irtam.

DECURIO

1420 Tudgyátok minyájon, királynak ő magát
Hirdette közöttünk, azért méltóságát
Állicsátok mellé két údvarló társát,
Hadd ismérje kiki királysága vóltát.

LICTOR QUINTUS DECIMUS

Készen vagyok arra, melyeket most mondasz,^c
Mingyárt végbe viszem, valamit jóvallasz.

FABER SECUNDUS^d

1425 Enis a' másikhöz ugyan hozzá látok,
Hallode, barátom, próbáld, mit akarok!
Te néked készitem, s' éretted fáradok,
Szolgálatod miat nézzed, mint izzadok.

a [A sor mellett, a margón az azonos megszólalóra utaló *Lic. idemet* elhagytuk.]

b tudgy<á>a

c Készen vagyok vagyok arra [Értelemszerűen elhagytuk az egyik szót.]

d <1m>2dus [Ráírással javítva.]

FABER PRIMUS

430 A' más kettőt mellé mingyárt fel szegezem,
Erre a' keresztre én reá feszíttem,
Álly élé most ide, látod, mit cselekszem,
Az uj király mellé széked helyeztetem.

DAEMON TENTATIONIS

435 Há, há, ha.
Kedves barátinkot most kezünkhöz kapjuk,
Minden becsülettel nékiek szolgáljunk,
Régen már kivánták a' mi társaságunk,
Menyünk el utánnok, együt had vigadgyunk.

440 Há, há, ha.
Hallode, te fogd meg az ő fényes lelkít,
És meg ne tántorisd szép ügyekezetedit,
Ne idegenicsed égő szeretetedit,
El késérem énis utánnad a' testit.

445 A ki hiven szokot Uramnak szolgáltálni,
A' mint ez is szokot néki már fizetni,
Műis igyekezőnk ma eleget tenni,
Kedves barátainknak ajándékot adni.

DECURIO (*ad Christum*):

Haj, haj, mely régentén én látni kívántam,
Sidóknak királyát székebben hogy lássam,
Mostan nagy örömmel arra rá jutattam,
Valamint kívántam, ugyis tapasztaltam.

LICTOR SEXTUS DECIMUS

50 Ha Isten fia vagy, szály le most, nem bánom,
Mingyárt hiszek benned, ihon fel fogadom.

LICTOR SEPTIMUS DECIMUS

55 Idvez légy, Messiás, Sidóknak királya,
Minden féle rendnek a' ki valál Ura,
Ugyan most ki teczik királtságod volta,
Ládde, felemeltek e jeles tronusra.^a

JESUS

Atyám, édes Atyám, bocsásd meg ő nékik,^b
Mert nem tudgyák azok, valaki cselekszik.

a jelesztronusra [Értelemszerűen javítottuk.]

b Atyám <édes> bocsásd

LATRO A' SINISTRIS

1460 Tudom, sok csudákat hogy te cselekedtél,
Jó volna most abból egyet elé vennem,
Magad szabadítnád, velünkis jót tennél,
Ugy énis meg hinném, a' miket hirdettél.

LATRO A' DEXTRIS

1465 Halgass, fogd bé szájad, mert ártatlan ebben,
Nincsen része néki, hitesd el, semmiben,
De mű mit kerestünk igazán mindenben,
Ezt meg érdemlettük, fizessük testünkben.

Kérlek azon téged, oh, édes királyom,
Sok bűnöm sárából vigy ki, jó orvosom,
Mikor országodba bé mégy, én, Kristusom,
Emlékezzél róllam, ne nézd bűnös voltom!

JESUS

1470 Bizony mondom néked, a' te sok bűneid
Mind meg bocsáttatnak, bé vészem kérésid.

(Jesus ad Joannem:)

1475 Oh, keserves anya, imé a' te fiad,
Kérlek, én helyettem már őtöt bé fogad!
En szerelmes fiam, e' keserves Anyát,
Ne hadd el lankadni, fogadgyad ő szavát!

VALEDICTIO CHRISTI A' MATRE

CHRISTUS

1480 Menyei országnak ékes koronája,
A' Szent háromságnak eleven temploma,
Te vagy Angyaloknak rogyogó fáklyája,^a
Oh, édes Szent Anyám, bölDOG Szűz Maria!
Mind öröktől fogva el vólt ez végezve,
Egész Szent írásnak bé írva levele,
A' sok prófétáknak meg jövendölése,
Hogy világ bűnéért meg halyak végtére.

a <a>Angyaloknak

85 Most bé telyesedik mindenek láttára,
Hogy fel feszítetttem magos kereszt fára,
Eleget is tettem, azért vég bocsúmra
Fordulok te hozzád, szerelmes Anyámra.

90 Utolsó szavait halgasd meg fiadnak,
Búcsúzik te fiad, mivel az halálnak
Akad most törében az ő fülákjának,
Ugy vagyon, nem mint más, mert enged Urának.

95 Oh, édes Szent Anyám, te fáratságidot,
Köszönöm énhozzám való látásidot,
Meg fizeti Atyám Anyai munkádot,
Értem el szenvedett szorongatásidot.

Ne sirass már tovább, én szerelmes Anyám,
Igy akarta eztet menyei Szent Atyám,
Követlek mindenben, szomorú Szent Anyám,
Isten légyen veled, többet nem szólhat szám.

VALEDICTIO BEATAE VIRGINIS MARIAE A FILIO

MARIA

0 Oh, szomoru Anya, immár hova légyek,
Vigasztalást sohol nincsen kitől vigyek,
El fogyok egészen, nem tudom, mit tegyek,
Szegény árva fejem, nincs már, kit remélyek.

5 Oh, Atya Ur Isten, ki lakol menyékben,
Szent fiadra tekéncs, nézd meg keservesen,^a
Jaj, meg hasad szívem fájdalomtól éppen,
Oda van örömem, hogy látom keresztet.

0 Hozzád folyamodom, szerelmes gyermekem,
El ne feletkezzél, tekéncs szegény ügyem,
Ne árthasson nékem, az én ellenségem,
Mert nem tudom, hová fordicsam én fejem.

5 Vajha meg halhatnék, Szent fiam, te veled,
Ez világon élnem mi haszna kivülled,
Kész vólnék mingyárást, hogy a' te keresztet,
Meg részesitene éngem szenvedésed.

^a kerervesen [Értelemszerűen javítottuk.]

Bocsánatot kérek, hogy ha életedbe
Ugy nem szolgálhattam, mint Anya, mindenben,
Jó gondot te reád egész életedben
Én nem viselhettem, légy irgalmas ebben!

1520 Többet nem szólhatok, lelkemnek öröme,
Hanem kérlek azon, oda fel menyékben,
Mikor Szent Atyádnak állasz elejében,
Könyörögj érettem, vigy a' dicsőségbe!

DISCANTUS

CHRISTUS^a

1525 Keserves Szent Atyám, hozzád folyamodom,
Meg bádgyat szivedet talám szomorítom,
Köszönöm te néked, s' magamot ajánlom,
Hideg tetemémet siratod, jól látom.

1530 Szomorkodgyatok most az én Szent Anyámmal,
Óh, tú magos hegyek minden olaj fákkal,
Gyázba borúlyatok, termő ágaival,^b
Oda van Atyátok éltető szavával.

1535 Oh, kegyetlen halál, mely szomorú vóltál,
Minden állatoknak úgy meg iszonodtál,
Bár csak Szent Anyámnak vigasztalást adnál,^c
Kemén fájdalomával mostan te gondolnál.

Oh, édes Szent Anyám, ne légy oly szomorán
A' te Szent fiadnak keserves halálán,
Ne essél kétségbe, hogy látod kereszt fán,
Fel támadok, mondta, higyed, harmad napján.

MARIA^d

1540 Nem vigasztalhatom magam semmi képpen,
Egyetlen egy fiam mivel a' keresztben
Fel feszítve látom, sirok keservesen,
Oda van örömem, nincsen vigasztalóm.

a Discantus [Az ének Krisztus nevében szól, ezért a hiányzó szerepnévvel értelemszerűen kiegészítettük.]

b borúlyatot [Értelemszerűen javítottuk.]

c Anyám [Értelemszerűen és szótagszám miatt javítottuk.]

d [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]

545 Oh! vajha meg halnék szerelmes fiammal,
Jobb volna én nékem, hogy sem árvasággal,
Maradnék világon szorongatásokkal,
Óh, szomorú Anya, mit tegyek magammal.

550 Már minden izeim meg sibbadtok bennem,
Kezeim, lábaim el hagytanak éngem,
Hallásim, szóllásim, meg rémült én nyelvem,
Tovább nem szólhatok, óh, én szerelmesem.

CHRISTUS^a

555 Oh, Mária, kérlek, enhisd sérelmedet,
Órómel elégyisd kétségedet,
Tenger fővényének inkább te testedet,
Meg terhelte a' bú, de felejcs ezeket.

Szomjuhozom.

LICTOR

560 A felséges király, hallod, szomjuhozik,
Eme jó italból én adok, ha teczik,
Hadd enyhicse száját, egyet most jót iszik,
Tudom, többet nemkér, ezzel ő el nyúkszik.

(*Offert ipsi haustum.*)

It van a' fris ital, igyal szomjuságtól,
Vidámisd magadot a' szomorúságtól.

JESUS

Bé telyesedett.

LICTOR

65 Halyátoke, mit mond, hogy bé telyesedet,
Talám mű ellenünk akar vitézeket^b
Hivatni menyégből, sok fegyvereseket,
Ha en meg haragszom, tészek még sebeket.

JESUS

Eli, eli, lamma sabbatani, azaz:
Én Istenem, én Istenem miért hagytál el éngem!

a [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]

b ellennünk [Értelemszerűen javítottuk.]

LICTOR

1570 Meg mondom tő néktek, hogy boszút állani,
Akar mű ellenünk sereget gyűjteni,
Ugyan én meg látom, ha Illyést kaphatni,
Elé hívam őtöt, mit akar mondani.

JESUS

1575 Anyám, edes anyám, a' te kezeidben
Ajánlom testemet s magamot mindenben.

(Hic fit tumultus fragor strepitus.)

JOSEPH

Oh, Uram, te hozzád fáradot bé szolgálád,
És ő kérésiben kérlek, meg ne útáld,
Méltoztassék lenni szép, Uri grátiád,
Meg fizeti Isten, és ezért megis áld.

PILATUS

1580 Mongyad hamarsággal, meg nyered bizonynyal.

JOSEPH

Nem kérek egyebet, hanem Jesus testét,
Engedd meg én nékem a' hideg tetemét
Le venni keresztről, és ő temetését,
Had takarithassam becsüllettel eztet.

PILATUS

1585 Igen is, csak veddle, néked meg engedem,
Még éltében hozá nagy vólt szeretetem,
Holta után is én mindenben hivségem,
Meg mutatom néki nagy kegyelmességem.

JOSEPH

1590 Igen szépen vészem te kegyelmességed,
Fizesse meg Isten, s' nyerhess egészséget.

EPILOGUS

Meg hallátok immár ezen nagy királynak,
Ő kén szenvedésit, a' ki a' Sidoknak^a
Kezekben akada, fene hóhéroknak,
Nem szánák meg ölni, adák az halálnak.

a Sidok<hog>nak [Ráírással javítva.]

595 De ennek az oka világ bűne vala,
Hogy illy rút halállal az Istennek fia
Meg hallyon, s' szenvedgyen, kit ember akara,
Cselekedett, mikor almát meg kostola.

600 De valyon leszene, a' ki háládással,
Legyen mind ezekért teljes akaratall,
Bűnét meg utállya, és köny hullatással,
Istenét ne bánca többé undoksággal?^a

605 Hitesd el magaddal, ember, bizonyára,
Hogy mikor vétkezel halálosan tudva,
Mind annyiszor Istent huzod a' halálra,
E' képpen kénozd, és te vagy hohéra.

610 Vajha meg utálnád egyszer bűneidet,
A' lelki Atyákra ne bizd csak lelkedet,
Hanem mire intnek, vedd bé beszédedet,
Vétked ne halaszad, jobisd életedet.

Azontan pediglen miket itt hallottál,
Szent szenvedéséből Kristusnak tanoltál,
Együgyű intésünk vedd bé, kit jovoltál,
Ugy lészen Jesusod üdvösség, kit vártál.

615 Ha pediglen történt kevés fogyatkozás,
Ne vessed orczánkra, mivel a' tanolás
Kinek kinek hasznos, jobban a' fő rontás,
Az az ember ritka, kin nincs fogyatkozás.^b

620 Lelki ismeretét meg vizsgálván minden,^c
Azért sok vétkeit magán meg ismervén,
Istent meg kövesse sírván keservesen,
Ugy nyerhet kegyelmet az Istentől. Amen.
Finis.

A MŰ ADATAI

A darab a *Liber exhibens actiones parascevicas...* gyűjtemény 1053–1084. lapjain található. A szöveg itt jelenik meg először. A darabról említést tesz *Pintér* (1993, 115.), *Medgyesy-Schmikli* (2002b, 221, 224.).

a <ú>undoksággal [Az ékezet áthúzva.]

b nics [Értelemszerűen javítottuk.]

c ismeretét [Értelemszerűen javítottuk.]

A DRÁMA RÖVID TARTALMA:

PROLOGUS

Az egybegyűlt sokaságnak kihirdeti, hogy a szentírás alapján a világ teremtője, aki ellen az ember bűnt követett el, *meg jelenik néktek ki folyó verével.*

SCENA 1

Deus Pater összehívja a mennyei tanácsot, hogy ítélkezzenek, vállalhatja-e saját fia az ember megváltását. Először Innocentia és az Angyalok, majd a Lybusból az atyák: Ádám, Noé, Ábrahám, Dávid döntenek az áldozat elfogadásáról. A Dávid zsoltárában megírt jövendölésnek Krisztus kínzásáról be kell teljesednie.

SCENA 2

Az ártatlanságot, könyörületességet, szeretetet és igazságosságot képviselő allegorikus alakok szintén Jézus halála mellett szólnak. Amor és Innocentia az áldozat elfogadását és elvetését egyaránt a Szentírásból bizonyítják. Az atya a szenvedés eszközeit küldi fiának az angyalokkal, s a szeretet, az állhatatosság, a türelem, a bölcsesség, a hűség angyalai előre elmondják Jézusnak szenvedése és halála történetét.

SCENA 3

Elatio allegorikus szereplő, aki az evilági törékeny értékeket hajszolja, s Jeremiás próféta figyelemztetésére végre megtér.

SCENA 4

A Szeretet, a Félelem és az Okosság a testi szenvedésről szól, majd maga Jézus ismerteti kínjait, melyeket az Atya és Mihály arkangyal igyekszik enyhíteni.

SCENA 5

A zsidók beszámolnak Jézusról Kaifásnak, majd megjelenik Júdás, és felajánlja szolgálatait. Csókja alapján a katonák megismerik és elfogják Jézust. Kaifás rövid kihallgatás után mint bolondot küldi el magától.

SCENA 6

Júdás önmardosó monológja, majd párbeszéde az ördögökkel.

SCENA 7

Pilátus megostoroztatja, majd Annáshoz küldi Jézust.

SCENA 8

A Júdás-jelenet folytatása: Júdás megbánta, hogy lelkét eladta az ördögnek.

SCENA 9

Jézus Heródesnél, aki visszaküldi Pilátushoz. Pilátus nem találja Jézust bűnösnek, de a törvénytisztogatók és a tanácsosok bűnösnek gondolják. A közelgő ünnepre is tekintettel megszületik az ítélet.

SCENA 10

Egy jövevény (Advena) dőbben meg az ártatlan Jézus elítélésén, erről folytat párbeszédet a vizsgáló Angyallal. A jelenet végén Péter Pilátushoz indul.

SCENA 11

Pilátus és Kaifás tanúkat hallgatnak meg, és ismét kihallgatják Jézust. Ugyane jelenetben kerül sor Péter tagadására, amelynek súlyára Péter az ördög segítségével dőbben rá. A jelenet végén Pilátus felesége követeli az ártatlan Jézus elengedését.

SCENA 12

Pilátus kézmosása után hozzálátnak a keresztre feszítés előkészítéséhez. Jézus beszél a két latorral, majd Jánosra bízva anyját. Ezután elbúcsúzik anyjától, majd Mária búcsúja következik. Az itt felhangzó ének (Discantus) vezet át a szenvedéstörténet utolsó perceihez. Végül Arimateai József kikéri Jézus testét Pilátustól.

EPILOGUS

Összefoglalja a történeteket, és a bűnbánat jelentőségére figyelmeztet.

SZERZŐ SZÍNREVIVŐ

A darab szerzője–rendezője Fodor Patrik, nevét megadja a kézirat a címben: *A Juventute Csik Somlyóviensi per scenas distributa. Per Patrem Fratrem Patrimum Fodor, pro tunc Professore Syntaxeos, et Grammatices composita.* Fodor Patrik János (Fodor Jánosként) 1706-ban született Csikrákoson. 1725. augusztus 28-án öltözött be, majd 1730. március 21-én szentelték pappá a stefanita rendtartományban. 1732–33-ban Csíksomlyón a syntaxis és a grammatica tanára, a szeminárium régense, s ekkor adathatta elő tanítványaival a fenti passiójátékot. 1734-ben Marosújváron házikáplán gr. Mikes Istvánnál. 1735-ben a megyesi rendház főnöke. 1739–41-ben házi káplán Nagyernyén, Kún Zsigmondnál, majd 1742–43-ban Csicsókeresztúron Torma Miklós özvegyénél, Baranyai Katalinnál. 1743-ban a gyulafehérvári, 1747-ben a csíksomlyói zárda gvardiánja. 1749–50-ben Zágonban lelkész. A Catalogus Defunctorum megjegyzi róla, hogy kiváló szónok volt. (*György* 1930, 501; *Fülöp* 1897, 9; *Pintér* 1993, 134–135.)

FORRÁS

A drámában nincsenek előképek, az 5. jelenettől kezdve csak a szenvedéstörténetet dolgozza fel. Az első négy jelenet – előzményként – a prófétajátékkal színezett égi pör jelenetet mutatja be, amelyre a prologus 25–26. sora is utal. Jézus története a főpapok előtti bevádoltatásával és Júdás ajánlatával kezdődik, és Arimateai József Pilátussal való beszélgetésével ér véget. Az utolsó jelenet előtt Jézus és Mária kölcsönös búcsúja, majd ének következnek. Az a tény, hogy Anya és Fia búcsújában Jézus Jánosra hagyja anyját, arra vall, hogy a János evangélium volt a szerző elsődleges forrása. Ezt támasztja alá a főpap levágott fülű szolgájának, Malcusnak név szerinti említése is, hiszen e név csak Jánosnál szerepel (18,10). A prologus is Jánosra hivatkozik (*Ha akarod látni Szent János levelét* – 1Jn 4,7–21).

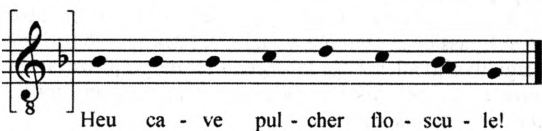
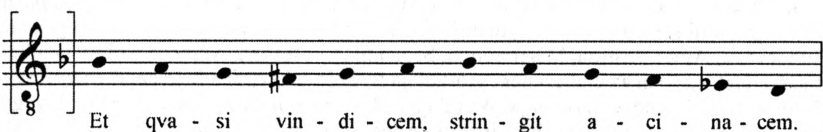
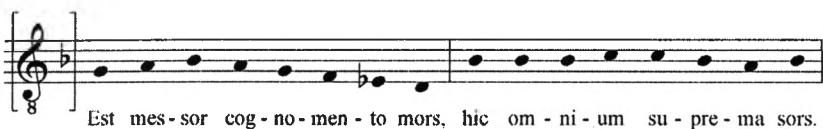
Szembetűnő e darab vonzódása az allegóriákhoz. Az első scenákban megidézett *égi pörben* az apokrif evangéliumi szereplőkön – a Lymbusbeli ősatyákon – kívül allegorikus minőségek vesznek részt (Innocentia, Amor, Justitia, Misericordia, Sapientia, Confessor). Amor az emberi nemhez közvetíti a szeretetet, egyben az emberi nem szószólója is, ezért a kézirat a 2. jelenetben az *Advocatus generis humani* melléknevet használja. Az allegóriák sajátos párhuzamai a különböző angyalok, akik egy-egy allegorikus minőséget képviselnek (Angelus Fortitudinis, Angelus Sapientiae, Angelus Temperantiae, Angelus Charitatis, Angelus Perseverantis, Angelus Fidei), illetve a velük párhuzamos ördög-alak (Daemon Astutiae). A sok passióban szereplő, világi élvezeteknek élő ifjú helyett itt *Elatio*, az előkelőség vagy hiúság (világi hívság) allegóriája szerepel, s tér meg a jó szóra. Hasonló, de negatív allegória a beszélő nevű *Aurarius*, aki nem hiszi, hogy a vagyon, az arany mulandó. A kínszenvedésre induló Jézust *Amor*, *Timor* és *Prudentia* kíséri.

A szerző többször hivatkozik az Ószövetségre is: Mózes törvényére az ölés ellen, Ezékiel szavaira vétkekről és bűnhődésről. A szenvedéstörténet egyik előzmény-jelenetében (Scena 3) fontos szerepet kap Jeremiás próféta, aki sikerrel téríti Jézushoz a világi élvezetekbe merült Elatiót.

ELŐADÁS

A darabot 1733. április 3-án, nagypénteken játszották Csíksomlyón.

A dráma zenei anyagával Kővári Réka foglalkozott (*Kővári* 2009; *Kővári* 2007b). A harmadik jelenetben – az 1725-ös drámában szereplő *Eheu* (*Ó emberi gyarló nemzetség*) kezdetű énekhez hasonlóan – a halálról és a bűnbánatról beszél Jeremiás próféta Elationak: a *Kaszás e földön az halál* kezdetű halottas éneket idézi, melyet a Kájoni *Cantionale* első három kiadásában találunk; a másodikban alig, a harmadikban lényegesen megváltozik, és a strófák száma lecsökken. (Magyarul: *Kájoni* 1676, 720. = *Domokos* 1979, 790. sz.; *Kájoni* 1719, 612; *Kájoni* 1805, 356. Az első két kiadásban felirata: *Est messor mors*.) Latin eredetije, az *Est messor cognomento mors* kezdetű ének a *Cantionale Catholicum* első két kiadásában megtalálható, változatlanul. (Latinul: *Kájoni* 1676, 719. = *Domokos* 1979, 789. sz.; *Kájoni* 1719, 611. Mindkét kiadásban Nota: *Lucisce stellis amicta*.) Mindkét ének dal-lama szerepel a *Deák-Szentes kéziratban* (85. ill. 86.) is. A drámában nincs utalás arra, hogy énekelt vagy prózai szöveg-e Jeremiásé. A drámabeli két, egyenként 4 soros strófa inkább prózai szövegre vall, mert eltérő a két szakasz szótagszáma: az első szakasz 8, a második 12 szótagú, míg maga az ének 8, 8, 6, 6, 6, 6, 8-as tagolású.

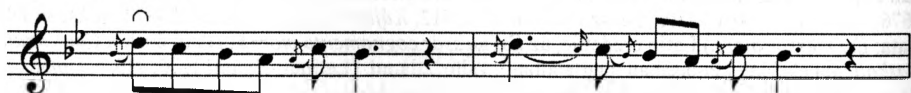

Deák-Szentes kézirat, 85.

Rubato ♩ = 72 - 83

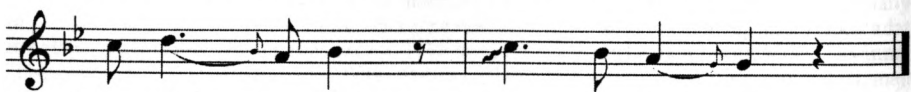
1. Ka - szás e föl - dőn a ha - lál, Ki min - de - nűtt ren - det ka - szát,
2. Fá - rad - ha - tat - lan a - ra - tó, Mert sar - ló - ja min - den - ha - tó.

E - re - jét mú - tat - ja, Ka - szá - ját for - gat - ja,
Ki - nél nincs é - le - sebb, Sem - mi vagy se - be - sebb,

Vi - rá - go - kot nem szán, Kó - rók - kal egy - be - hány.
Mert min - den e - zen - túl E - lőt - te föl - dre dől.

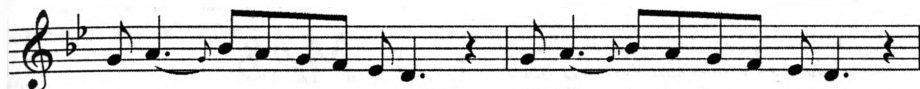

Refr. Jaj. ódd ma - gad, szép vi - rág - szál!

Deák-Szentes kézirat, 86.

A magyar szöveg megtalálható a bukovinai székely énekes, Gáspár Simon Antal maga készítette, igen gondos, szép kézírásos énekeskönyvében, amelyet halottvirrasztáskor használt. A halottas éneket a Kájoni *Cantionale* 1719-es második kiadásából másolta, és annak összes, 21 szakaszával énekelte a *Deák-Szentes kézirat* latin, s nem magyar szövegű dallamára. (E dallamtípus variálódásáról l. *Kövári* 2007a, 82–85. További szakaszait l. *Domokos* 1979, 790. sz. Alább bemutatunk egy lapot a kézíratos gyűjteményből is.)

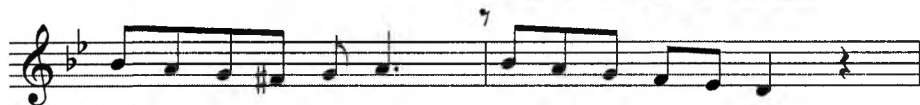
Rubato ♩ = 72 – 83

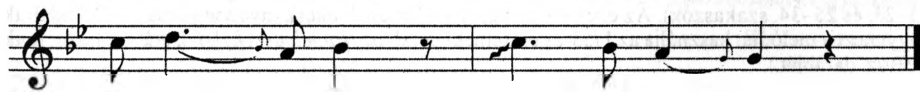
1. Ka-szás e föl-dön a ha-lál, Ki min - de-nütt ren-det ka-szál,
2. Fá-rad - ha - tat - lan a - ra - tó. Mert sar - ló - ja min - den - ha - tó,

E - re - jét mú - tat - ja, Ka - szá - ját for - gat - ja,
Ki - nél nincs é - le - sebb. Sem - mi vagy se - be - sebb,

Vi - rá - go - kot nem szán. Kó - rók - kal egy - be - hány.
Mert min - den e - zen - túl E - lőt - te föl - dre dől.

Refr. Jaj, ódd ma - gad, szép vi - rág - szál!

Gáspár Simon Antal (sz. 1895.), *Istensegíts* (Bukovina) – *Halásztelek* (Pest).
Gyűjtötte: Domokos Mária, Németh István 1975. Lejegyezte: Kövári Réka.
Jelzet: AP 9803a,b.

Víz vagyok én ne vigáztok szedem az én mélyem, hogy
Szűzök meghaltatok immár mind társaim titeket
és ide vésztök, hűtök köztöm

Életem tudom az én mélyem, hogyha illem volna. vörög-
teknek vigáztok én tehetem volna, hárságom öröme és
lúthallatok volna.

Már én nyittem az Úr János Szem és Jézusom Úr
Vagyok én én vagyok, és gyönyörűségem, uhhatalan mi sz-
remlünk nincs ott és szedtem.

Angyaloknak vigáztok mind felül halasztó, szívem van
Képe teremti, meg nem gondolt halja, érvágnak kétségét
nyelje ki nem mondhalja.

Romlandóság nincs más bonnem, hal nyitát szavalkozt
Nem halltam meg csak aluam, mert az Úr vagyok,
idémel és én meg érttem azt is tudhaljátok.

Élő csak az én igazán, Kéntül jámborul ilt, ha vör volt.
És kezret ilt, ha gonoszágban élt, én elöttem meg és
nyostom Monnyenci mentelét.

Árját immár én hi jöttem aljómnak hársátit hi
Költöttem el mialadót világi hársámól, va a jelt hogy hi
megyek immár e világtól.

Móra ariszt akik vagyok, testemet fogjátok föld
Szememnek mint anyámnak szíjpon megadjátok elfő
ar is a Fontora melyen feltémadok.

Jézusom e Teljesen minden háló Istón, Átja Szü
És Kéntülök kegyelmus Úr Istón csendes halált, boldo-
gukat mindennek engedjen Istón

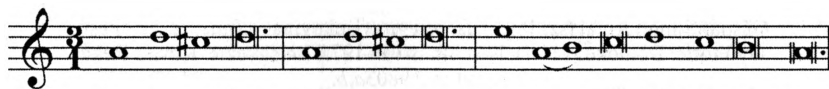
MÁS.

Kanás e földön a halál, hi mindenül rendet kavál
Évrit mulatja, karáját forgatja, virágokat nem arán
Körökkel egybe hány. Jaj övd magad sija vörög val.

Szabadhalatlan arató, mert aratója mindenkati kívül
Nincs eleget semmi vagy eszes, mert minden esztől
Élőt földre dül. Jaj övd magad, St. b.

Gáspár Simon Antal (sz. 1895.) kéziratos énekeskönyvének két oldala,
Istensegíts (Bukovina) – Halásztelek (Pest).

Jeremiás próféta és Elatio jelenetét a *Gyarló világ, romlandó ág* kezdetű ének zárja (3. scena). E halottas a Kájoni *Cantional*éban csak az 1719-es második kiadásban olvasható (*Kájoni* 1719, 617.). Az énekeskönyv 34 strófájából azonban mindössze 5 szerepel a drámaszövegben (kimaradnak a 4–9., 11–23. és 25–34. szakaszok). Az ének dallamát *Illyés* István énekeskönyvében (1693, 171.) találjuk (ugyanazt a melódiát használja a 1753-as esztelneki darab is: *Hipoclydes, kelj fel, édes...*; I. kötetünk 12B sz. darabját.).

Gyar-ló vi-lág, Rom-lan-dó ág: Ter-hed a-latt hom-lo-kunk

Mely-ben iz-zad; Is-ten hoz-zád, ma-radgy el ke-mény sor-sunk.

Illyés 1693, 171. (RMDT II., 62a/II.)

A Krisztus szájából felhangzó, s a 12. scenát nyitó ének (*Keserves Szent Atyám, hozzád folyamod*) dallamát nem ismerjük.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A szöveg szerzője feltűnően jó ritmusérzékű; néhány nyilvánvaló szótagszám hibát javítottunk.

A kézirat egyes részeiben mellékjeles *ö* és *ü* betűk szerepelnek, máskor *ő* és *ű* alakok váltják fel ezeket. A mellékjeles betűket mindig átírtuk jelölés nélkül a mai helyesírás szerint. Jelölés nélkül feloldottuk a kettőzendő betű fölé írt vízszintes vonalat. Ugyancsak jelölés nélkül oldottuk fel az *Angelus* szerepnevek gyakori rövidítéseit (*Aglus*, *Agelus*, stb.).

A kézirat igen gyakran „epikus” módon tünteti fel a megszólalókat (pl. *Respondet Adam*); ezen nem változtattunk, de a drámaszöveg-közlés hagyományainak megfelelően a szöveg elé ismét kiírtuk a szerepnevet, e változtatást azonban nem jelöltük.

A szerepnevek egységesítésére több esetben is szükség volt. Az egy-egy minőséget hordozó angyalok szerepneveiben a nyelvi szerkezetet egységesítettük: az első szó mindenütt az *Angelus*, s utána jön a birtokos jelző (pl. *Angelus Sapientiae*); e változtatást nem jelöltük. Jeremias hol e néven, hol *Prophetaként* szerepel, ezért jelölés nélkül egységesen a *Jeremias propheta* szerepnevet választottuk. A *Xtus* rövidítést a drámaszövegben néhányszor kiírt *Kristus* alapján e formában oldottuk fel. A latin utasításokban azonban a rövidítés helyén a *Christus* alakot választottuk, s a szerepnevet is e formában hoztuk, mivel a többi szerepnév is latin. A felváltva használt *Christus* és *Jesus* szerepneveket következetesen meghagytuk, nem egységesítettük.

TÁRGYI ÉS NYELVI MAGYARÁZATOK

- 1 108. zsoltár, 5. A latin szövege pontosan: „et poseurunt adversus me mala pro bonis, et odium pro dilectione mea”; modern fordításban: „A jót rosszal viszonzozák, szeretetemet gyűlölettel” (A modern kiadásban 109 (108). számmal.)
- 2 *kausában* = causa: peres ügy (még többször előfordul)
- 3 *vaksot* = vokso: szavazatot (még többször előfordul)
- 4 *procedálni* = pert folytatni, ítélni
- 5 *Huszonhatod részben keresd fel levelét* = Mózes könyvei közül a 26. részt nem tudtuk értelmezni; a legvalószínűbb, hogy a *Kivonulásra* utal s szerző, ahol a Tízparancsolat magyarázataként a 21,12–17 versek részletezik az emberölés tilalmát.
- 6 A személyes felelősségről lásd: Ez 14,12–18.
- 7 *Ha akarod látni Szent János levelét* = 1Jn 4,7–21
- 8 *diliberátumot* = deliberátum: határozat
- 9 *tegyen contemtumot* = kb. szenvedjen megvetést
- 10 *Sóltari* = zsoltári (Zsoltárok könyve)
- 11 *bonaminak* = jó barátinak (latin bonus amicus) (?)
- 12 *Livius* = Titus Livius (i.e. 59.–i.sz. 17.) római történetíró
- 13 *Udde* = ügy, de
- 14 *fudsza rea* = fuss reá; a.m. nosza rajta, kezd rá
- 15 Lukács 22,44
- 16 *geczemanyi* = gecsemáni kert
- 17 *hó pénz* = zsold
- 18 *hited el magaddal* = hidd el (még többször előfordul)
- 19 *el kódozom* = elkotródom, elmegyek
- 20 *áprilist...* = a.m. nem járom veled a bolondját
- 21 *series* = itt kb.: sorrend, ügyrend
- 22 *status* = kb. rang(ú egyén)
- 23 *processus* = tárgyalás
- 24 *assessori* = ülnökei
- 25 *propositioim* = propositio: javaslat
- 26 *bráchioma* = brachium: kar
- 27 *advocatus* = ügyvéd
- 28 *allégált kausáknak* = megindokolt ügyeknek
- 29 *laesae amjestatis crimen* = felség sértés büne

30 *ipso facto* = e tényből következően

31 *Appróbáltassanak: sentenzia vége* = jóváhagyattassanak: ítélet vége

32 *grátiát* = kegyelmet

33 *perorály* = prédikálj, papolj

FODOR, PATRIK JÁNOS (?)

PASSION-PLAY WITH THE YOUNG MAN BEING CONVERTED

Csíksomlyó, Good Friday, April 3rd, 1733

ESSENTIAL DATA

Manuscript: *Liber exhibens actiones parascevicas...*, 1053–1084. Its text appears here for the first time.

The short content of the play:

PROLOGUS

It announces to the gathered crowd that the Creator of the World, against whom man committed sin, "appears to you with his blood flowing away," as it was written in the Scripture.

SCENA 1

Deus Pater assembles the celestial council to decide whether his son should undertake the redemption of Man. Decision about the acceptance of this sacrifice is first made by Innocentia and the Angels, then by the Fathers from the Lymbus: Adam, Noah, Abraham, David. The prophecy in David's psalm about Jesus' torture should come true.

SCENA 2

Allegoric figures representing innocence, compassion, love and justness also argue for Jesus' death. Amor and Innocentia demonstrate both acceptance and rejection of this sacrifice from the Scripture. God the Father sends the instruments of torture to his son by the angels, and Jesus is informed about the story of his suffering and death by the angels of love, persistence, patience, prudence and fidelity.

SCENA 3

Elatio is an allegoric figure striving after fragile values of this world, but gets converted upon the warnings of Jeremiah, the prophet.

SCENA 4

Love, Fear and Wisdom talk about physical suffering, then Jesus himself outlines his agonies which God the Father and Archangel Michael try to alleviate.

SCENA 5

The Jews report on Jesus to Caiaphas, then Judas appears and offers his services. He kisses Jesus whom the soldiers recognize and arrest. After a short trial Caiaphas sends Jesus away saying he is a fool.

SCENA 6

Judas' anguish of self-reproach, followed by his dialogue with the devils.

SCENA 7

Pilate orders Jesus to be flogged then sent to Annas.

SCENA 8

Judas-scene continued: Judas regrets that he has sold his soul to the Devil.

SCENA 9

Jesus in front of Herod who sends him back to Pilate. Pilate does not find Jesus guilty, but bailiffs and councillors believe him to be guilty. A sentence is passed since a holiday is coming.

SCENA 10

A newcomer (Advena) is astonished by the verdict on the innocent Jesus, and he has a dialogue about that with the Angel consoling him. At the end of this scene Peter leaves for Pilate.

SCENA 11

Pilate and Caiaphas hear witnesses and they interrogate Jesus once more. This same scene presents Peter's denial; Peter recognizes the gravity of his deed by the help of the Devil. At the end Pilate's wife demands Jesus to be freed.

SCENA 12

After Pilate washes his hands people start preparations for the crucifixion. Jesus talks to the two thieves then puts his mother under the care of John. After this he bids farewell to his mother, then Mary says good-bye. The chant 'Discantus' leads us to the last moments of the passion. At the end of this scene Joseph of Arimathaea asks for the corpus of Jesus from Pilate.

EPILOGUS

Sums up the events and calls the attention to the importance of penitence.

AUTHOR

This play was written by Patrik János Fodor (1706–?), a teacher in the school.

PERFORMANCE

This play was performed on Good Friday, April 3rd, 1733 at Csíksomlyó.

Réka Kővári discussed the musical material of this play. Prophet Jeremiah talking about death and penitence in the third scene quotes a funeral song starting like '*Kaszás e' földön az halál*' (in Hungarian see: *Kájoni* 1676, 720 = *Domokos* 1979, No. 790; *Kájoni* 1719, 612; *Kájoni* 1805, 356). Its Latin original, the chant starting like '*Est messor cognomento mors*' is available in the first two editions of the *Cantionale Catholicum*. (In Latin see: *Kájoni* 1676, 719 = *Domokos* 1979, No. 789; *Kájoni* 1719, 611. Nota in both editions: *Lucesce stellis amicta*.)

For this scores see: *Deák-Szentes kézirat*, 85.

The Hungarian version is also included in the *Deák-Szentes kézirat* (scores: 86).

The same song appears in a handwritten songbook compiled by Simon Antal Gáspár (born 1895) Székely minstrel from Bukovina who used this at deathwatches. We present one page of his collection as well (Gáspár Simon Antal... AP 9803a,b).

Another lament (starting like '*Gyarló világ, romlandó ág*', cf.: *Kájoni* 1719, 617) closes the scene with Prophet Jeremiah and Elatio. The same melody is used by the Esztelnek variant of 1753 (see play No. 12B in this volume). For scores see: *Illyés* 1693, 171. (*RMDT II.*, 62a/II.)

10.

DONÁT LÁSZLÓ BÁLINT (?)

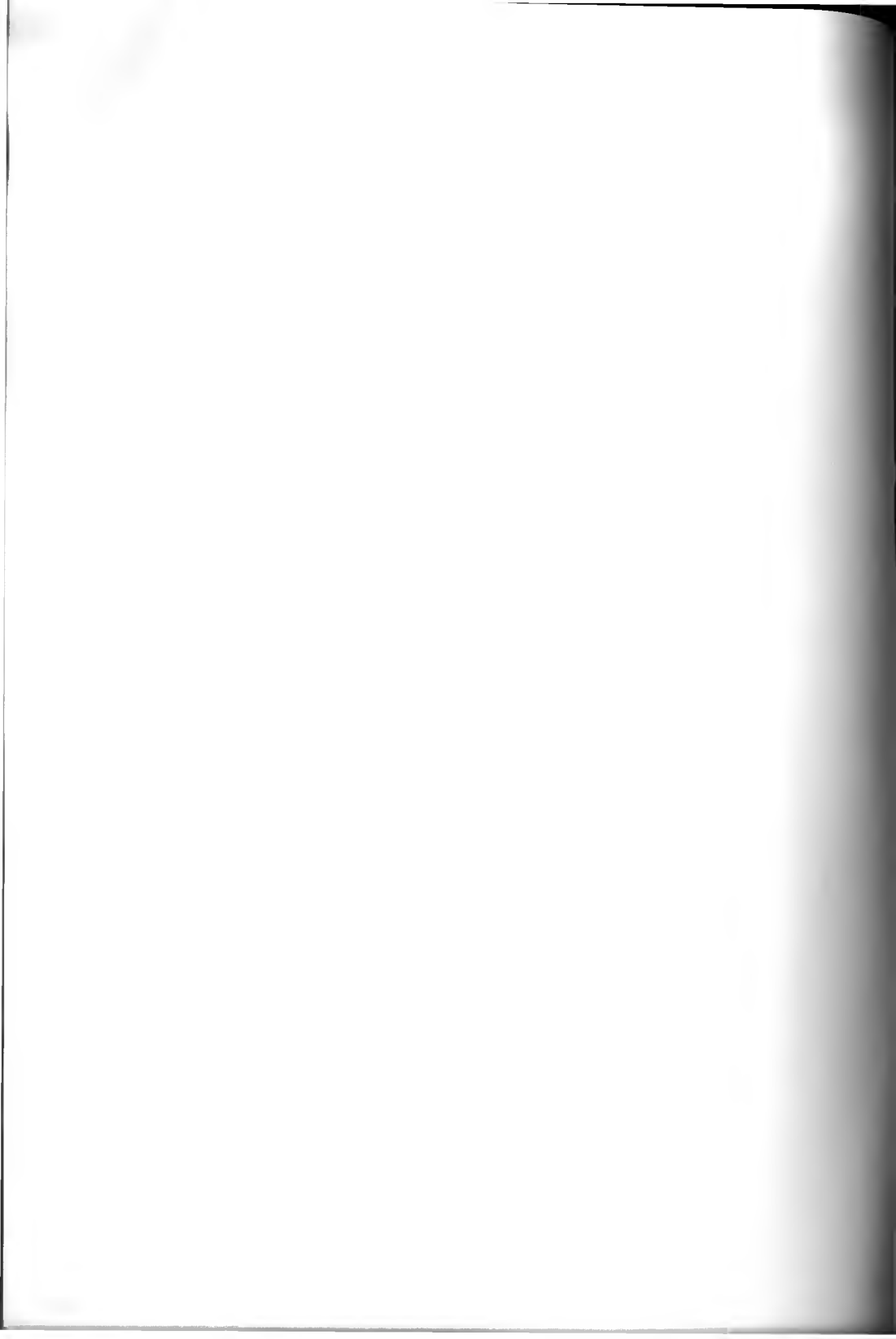
JÁTÉK JÓB ÉS JÓZSEF TÖRTÉNETÉVEL

Csíkсомlyó 1734. április 23. nagypéntek

[SZEREPEK:

JÓB
PRIMO GENITUS FILIUS
SECUNDO GENITUS FILIUS
TERTIO GENITUS FILIUS
QUARTO GENITUS FILIUS
QUINTO GENITUS FILIUS
SEXTO GENITUS FILIUS
SEPTIMO GENITUS FILIUS
CHRISTUS
NUNTIUS CHRISTI (NUNTIUS PRIMUS)
NUNTIUS SECUNDUS
NUNTIUS TERTIUS
DAEMON
JAKOB
JOSEPH
JUDÁS [=JUDA]
LEVI
PEDAGOGUS PRIMUS
PEDAGOGUS SECUNDUS
PEDAGOGUS TERTIUS
PEDAGOGUS QUARTUS
PEDAGOGUS QUINTUS
SATAN
DAN
NEPHTALI
RUBEN
PASTOR SOLICITUS
ÍZRAELITA VIATOR
SIMEON
ASER
ISÁCÁR
ZABULON
MEDIANITA
GAD
BENIAMIN
LATRO PRIMUS
LATRO SECUNDUS
VIATOR
SACERDOS
CURATOR
LEVITA
SAMARITANUS
SERVUS
DAVID
CAECUS
CLAUDUS
ARIDUS
VERTIGO

HIDROPICUS
TUMOR
TREMOR
ANGELUS CONFORTANS
PERFIDUS JUDEUS
TEPIDUS CHRISTIANUS
JUDEUS PROFLIGATUS (PRIMUS)
JUDEUS PROFLIGATUS SECUNDUS
PILATUS
ANNAS
CAIPHAS
RABINUS
CURSOR
VINDICTA SANGVINIS
DOLOR
AMOR
MORS
FIGURA SUSPENSIONIS
JUDICIUM
AETERNITAS]

Actio Parascevice alia

O, vos omnes, qui transitis per viam etc.
Totas Christi vitas fuisse exhibetur.

(Thema: Jeremiae Lamentationes caput I. N. 12.)¹

PROLOGUS

De Anno 1734

Világnak fiai s' minden alkotmányi,²
Föld kerekiségben Isten maradványi,
Nagy Elementumok titkos tudományi,
Hol vadtok? Jöjtek ide, tanítványi!

5 Bölcsesség tárháza volt regen Salamon,
Ugy olvasom, mássa nem is volt világon,
Szépségében pedig a fia Absalom
Ékesb volt mindennél, szent írásban vagyon.

10 Attya bölcsesége felyül halatt mindent,
Eszell, értelemmell, kit Isten teremtett,
Asztót nem becsülvén baromi mod szerént^a
Szénát evet, úgy élt, de uttyán el is ment.

15 Úgy látom, Salamon, eszeddel nem éltél,
Üdvösség uttyatol vélem, ki rekedtéll,
Hogy ha ez mái nap itten meg jelennél,^b
Nagyob bölcseséget és tudománt nyernél.

20 Mert látom én mostan e szélyes világon,
Hogy utolso időt értünk mű minyájan,
Melyben csak a jaj szo hallatik, s' úgy vagyon,
Minden féle renden nincs, ki egy szót szolyon.

Külön külön féle inségell meg nyomot
Egy ügyü nemzetség, nincs, a'ki igádót
Tekincze, s' meg szánnya sullyos nyavalyádot,
Bátoricsa szégény el eset házadot.

^a asz<>tót [Olvashatatlan felülírás.] boromi [Értelemszerűen javítottuk.]

^b nap<->

25 Eféle inséget másut is tanálunk,
Sőt még nagyobbakat, kit nem is gondolunk,
Fő fő rendek közöt, jaj, mit tapasztalunk.

Anya szent egy háznak nézzük hely tartoját,
Szent Péter székinek ő igazgatoját,
30 Miképpen ellenség szaporittya baját,
Akarja gátolni eretnekség modját.

A lelki pasztorok nagy szorongatásban
Vannak ő miattok, mivel a kajtasban,^a
Nem akarnak hinni olyant szent írásban,
35 Ki nélkül lelkeknek élnek vakságában.

Tovab ha tekéntünk felső Palotákra,
Királyi s' császári nagy méltóságokra,
És alattok valo Gubernatorokra,
Pártos ügyekben but vonnak ők magokra.^b

40 Utolso üdököt jelentenek ezek,
Pápista s' keresztény, mint két ellenségek,^c
Egy másra fegyverrell rohano seregek,
Nem szányak önteni vereket testvérek.

Ne mennyünk messzére, tekincsünk magunkra,
45 Csak mi közöttünk is fiak az Atyákra,
Attyok a fiokra s Leányok Annyokra,
Fel tamad a kisded előjárójára.

Nem is csudálkozom feletébb én azon,
Mivel olyan idő mostanába vagyon,
50 Melyet ember tudjon, a ki soha sem volt,
Mindjáraást le irom, ki ki rám halgasson!

Az tizenhétszázban harmincnyedikben^{d, 3}
Bé léptünk minnyájan, tudjátok e miben:
Jelentő sok írás Profetiák ebben,
55 Ha meg nem változnak, jaj szó fületekben.

a [A *kajtasban* szó olvasata bizonytalan.]

b Partos [Értelemszerűen javítottuk.]

c Popista [Értelemszerűen javítottuk.]

d 17százban 34dikben

Ez mai szent napra kik ide gyultetek,
Kristus szenvedését latnia jöttetek,
Én ma vigaságot néktek nem hirdetek,
Hanem egyik jajrol másakra nézzetek.

60 Mert ma vagy az nap, melyet nem is vártál,
Tudom, egyik részre, de hasonlot láttál,
Azért magadba szály, és ne tetovazzál,
Tekincs meg valtadra, a kit meg bantottál.

65 Sok féle jaj szokot tudom, hogy hallottál,
Világ változását, melyet tapasztaltál,
De mind ezek semmik, melyeket próbáltál,
Kristus kinyaihoz hasonlot nem láttál.

70 Lélek üdvösségét valaki szereti,
Dolognak folyását szükség, ha szemléli,
Üdvözítőének kinyait tekinti,
Honan maga lelkít nagyon segetheti.

75 Igaz Catholica Anya szent egy házban,
Fel neveltettek a Kristus aklában
Leg fő képpen penig Csik Gyergyó Kászomban,⁴
Vala kik itt vattok, nincs kétségem abban.

Nem igaz keresztény, hid meg, az az Ember
Aki ez keresztet nem tudja, hogy mit ér,
Mert a' kereszt proba, és azzal a' mit nyér,
Keresztnek jutalma öröké tartó bér.

80 Hogy lehet keresztény ha eszt fel nem vészed,
Ugyedben s' bajodban, Kristust nem szemléled,
Üdvösséged utyát más ként nem nyerheted,
Ha figyelmetesen esztet nem szemléled.

85 Regi atyáidnak kövessed nyomdokát,
Aki meg ismerték keresztnek a haznát,
Magok vétkeiért hordozzák a sulját,
Már most dicsőségben el vészik jutalmát.

90 Azért ez mostani feltet szándékinkra
Forditom beszédem o testamentumra,
Jóbra és Josephre, Somoritanusra,
Tizenkét bélpoklos hideg pápistára.^a

^a bir poklos [Értelemszerűen javítottuk.]

Ezek a keresztet éltekben követték,
Mert ők az Kristusért békével szenvedték,
A sok féle csapást háládással vették,
95 Kérünk, hogy minnyájan esztet kövessetek.

Ember gyarloságát nem tagadgya senki,
Hogy Adám atyankban vetkezet akárki,^a
Azért semmi keppen magát nem mentheti,
Hogy bűn nélkül Volna, azt magaban érzi.

100 Ezért a vétkekért el kellenék veszni,
Pokol fenekében minnyájan vettetni,
Valakik a nap fént meg láttuk félneni,
De ezért nem szükség ma kétségben esni.

105 Mivel tanáltatot oly ember Világon,
Akki mind öröktől fogvást menyországon
Uralkodot, és most könyörült Adamon,
Fel vette keresztit, szenved irgalmason.^b

De olyan kinokot sedved bűneinkért,
Minden tagjaiban a bűnös emberért,^c
110 Hogy nincs elme, sem száj, akki mind ezekért
Háládással légén irgalmas Voltáért.

Mert nem lesz testeben leg kissebb reszeben,
Minden tagjaiban eleven ízetske,
Belső reszeiben forgo kis Véretske,
115 Kin nélkü/ nem marad, Jézust nincs ki mence.^d

Bekesség tükörét míglen meglattyatok,
Meg számlalhatatlan kinnyait várjátok,
És a Szent Atyák példait tartjátok,
Csendes bekeseeggel itten maradgyatok.

a Adám <atya> atyankban

b szenvedd [Értelemszerűen javítottuk.]

c emberét [Értelemszerűen javítottuk.]

d nekünk kincs [Értelemszerűen javítottuk.]

JÓB (*cum filiis*):

120 Hatalmas, nagy Isten, hálat adok néked,
 Jó teteményidért mert kegyelmesseged
 Meg nem vontad töllem, hanem nagy bőseged
 Terjeltted reám: áldlak azért téged.

125 Mert nincsen szükségem én nekem semmiben,
 Meg számlálhatatlan vagyonom mindenben,
 Kűlsők bélsők iránt valamit szivemben
 Kivántam, meg adtal, aldássol menyekben!

130 Látom, jo Istenem, irgalmassagodot,
 Hozzám, meltatlanhoz Atyai Voltodot,
 Sok szép gyermekinben rám vigyázásodot,
 Algyad örökké, halgásd meg szolgálodot.

135 Tudom, jo Istenem, én egyűgűségem,^a
 Teczet tenáladnál engedelmességem,
 Most is arra kérlek, engedetlenségem^b
 Ha törtenhetnik is, lég irgalmas nekem.

Első Aldozatul ezen hét fiamot
 Bémutatom nékéd, halgasd meg szavamot.
 Érettem, szolgálédért ved be szándékomot,
 Magam s hét fiamért adgy nolcz boldogságot.^c

140 Ezen a világon hét fiat hogy adtál,
 Ezekre áldásid bővön is nyulytottál,
 Hét ezer juhokot hét fiaknak tartál,
 Hogy hét szentségeket ezekkel ujitnál.

145 Nem akarok ittem még el felejteni,
 Három áldásidot te neked szentelni,
 Három léánzóim szolgáloid lenni,
 És három személyen egy Istent imádni.

150 Vigyáz irgalmason te szolgáloidra,
 Ad meg, e világon parancsolatidra,
 Ugy rá vigyázzanak szent szolgálatidra,
 Hogy a más világon ne jussanak kinra.

a egyűgűsegen [Értelemszerűen javítottuk.]

b engeddet<r>sugsegem [Értelemszerűen javítottuk.]

c Magan [Értelemszerűen javítottuk.]

155 Ugyan ez világon ézertek aldasid,
Amint ki rendelted nekik gazdagságid
A háromnak három ezer szép ösvenyid,
Bó áldomásidból meg attad bővségid.

Ezek kívül pedig az én gazdagságim,
Meg számlálhatatlan draga sok vagyonom,
Meg becsülhetetlen kedves szép cselédim,
Nagy hálákot adunk, vannak dicsirőim.

160 Tehát most egy szivel hozzád folyamodunk,
Edes Jó Istenünk, ved bé imádságunk,^a
Halgas meg bennüköt, hatalmas nagy Urunk,
Alázatossággal Istenhez járuljunk.

(Cantio Jobi, una cum familia sua benedicens Deum: Hálát adunk Isten...)

PRIMO GENITUS *FILIUS*^b

165 Első szülőt fia én vagyok atyámnak,
Első részét vettem az ő jovainak,
Melyer hálát adok a mennyei urnak,
Dicsirtessék töllem, élyek meg Váltomnak.

SECUNDO GENITUS *FILIUS*^c

170 En vagyok mássodik, magam sem távozom
Az én Istenemtől, hanem imádkozom,
Hozzám meg mutatot grátiaját várom,
Ha néki szolgálók, meg áld, azt jól tudom.

TERTIO GENITUS *FILIUS*^d

175 Kedves jó batyáim, tudgyátok, harmadik
Szülőt fia vagyok, szivetek meg nyukszik,
Én mind tú atyámnak, ki hát kételkedik
Abban, szolgálók Istennek, mint illik.

QUARTO GENITUS *FILIUS*^e

Négy Evangyelistát tudok szent írásban,
Hiszünk és ismerünk, akkik valóságban
Istentől szóllottak, irtak nagy summában,
Én is, mint negyedik, hiszek a Christusban.

a Iste<n>nunk

b Primo genitus [Az egységesítés érdekében kiegészítettük.]

c Secundo genitus [Az egységesítés érdekében kiegészítettük.]

d Tertio genitus [Az egységesítés érdekében kiegészítettük.]

e Quarto genitus [Az egységesítés érdekében kiegészítettük.]

QUINTO GENITUS *FILIUS*^a

180 Öt mélységes sebek Istent dicsőítik,^b
Amelyekből reánk bő áldás érkezik,
Én ötödik lévén, lelkem abban bizik,
Ingem is nem hagy el, s hozzám is érkezik.^c

SEXTO GENITUS *FILIUS*^d

185 Mikippen szavamot hát én folytathassom,
A hatodik párbany magam irathassam,
A kis iskolában hat casust tanoltam,⁵
Mint egymással járnak, hát ki nem maradtam.
Semmi keppen nem lesz, hanem tiveletek,
Itten Malastyával szolgálunk, mint egygyek.

SEPTIMO GENITUS *FILIUS*^e

190 Ne fély, leg közelebb lévő kedves bátyám,
Tudom, hogy hét fiat Istennek az atyám
Ajánla minnyáján hét sacramentumba,⁶
Hogy bő áldást nyernénk Istentől azokba.

SCENA SECUNDA

NUNTIVS CHRISTI

195 Kristus Sent vérivel meg váltátott ember,
Imé, most elődben jó neked az a bér,
Aki te lelkedet szomjuzta, mint vezér,
Meg esik a lelked, hogy te voltál hóhér.

Mert ímé, ártatlan, te pedig artalmas,
200 Artatlan barannya vala mint a farkas,
Hogy reá rohanik, vagy pedig mint a sas,^f
Ő magát biztattá csak azzal, hogy halgass.

(Hic adducitur Crucifixus.)

a Quinto genitus [Az egységesítés érdekében kiegészítettük.]

b dicsőilik [Értelemszerűen javítottuk.]

c el [Értelemszerűen javítottuk.]

d Sexto genitus [Az egységesítés érdekében kiegészítettük.]

e Septimo genitus [Az egységesítés érdekében kiegészítettük.]

f sás [Értelemszerűen javítottuk.]

Kérlek, csak a képet csudálva nezzétek,
És a felső írást itten tekintsétek,^a
Mely nagy irtoztató csak nézni kébzétek,
205 Hát még el szenvedni ezeket értetek.^b

A kereszt tetején az az felső írás
Mit jelent, s mit tegen azon magyarázás,
Jól meg tekintsétek szívetekben *áldás*^c
Légyen, mert azon szón vagyon meg változás.^d

210 Kálvária hegyén midőn fel feszíték,
Pilátus meg írta, hogy ki jelentessék.
JESUS NASARENUS REX it tanáltassék,
És ez írás által kinek neveztessek.

215 De most ez az írás más keppen iratot,
Lelki értelemben így magyaráztatot:
JESUS NASARENUS EST VIR REX DOLORUM
Az az:
Názáreti Jézus jelent fájdalmakat.

220 Micsodás fájdalom szorongat, Istenem,
Talám keserűség siet hozzád, kegyelmez,
Mivel kegyelem vagy és én idvességem,
Nem férhet te hozzád valami félelem.

Méltán azt monhatom, félelemtől reszket,
225 *A mi bűneinkért* hogy kemény keresztet,^e
Vállaira vette sok féle terhünköt,
Hogy kárhozattól menthesse lelkünköt.

Mert nem találkozik föld kerektségében
Senki más kivülle, hogy betegségünkben
Orvosságot adgyon testünkben *-lelkünkben*,^f
Hanem egyedül most jó életünkben.

a felső [Értelemszerűen javítva; a szó aláhúzva.]

b el sen adni [Értelemszerűen javítottuk.]

c óltas [Értelemszerűen javítottuk.]

d són [Értelemszerűen javítottuk.]

e Ami bűneinkét [Értelemszerűen javítottuk.]

f or<o>vosságot adgyon testünkben [A sort kiegészítettük.]

CHRISTUS (*conparens, crucem bajulans*:)

230 Szály Magadban, ember, halgass egy két szomra,
Ki vagyok én itten, mert juttam kinokra,
Ki ennek az oka, hogy most vállaimra,
Ezen nagy keresztet tették tagjaimra.^a

235 Tudva nem vétettem, én nem is véhettem
Senkinek világon, s sőt joval fizettem.
Ellenem vétettek, és en meg engedtem,
De ihon, a jóért nagyon terheltettem.

240 Boldogtalan világ, jaj, most mire juttál,^b
Regi szabadságtól talám el pártoltál,
A paradicsomban tudot, hogy jól voltál,
Ahol minden jókkal Atyámtól áldattál.

245 En Atyám anyira szeretett tégedet,
Hogy maga képére a te személyedet
Formálá, s alkotá te emberségedet,
És így dicsirhetnéd édes Istenédet.

Teremte eretted minden állatokat,
Az égen rogyogo napot s csillagokat,
Etszakán tündöklő, fényeskedő holdot,^c
Erdőn, vizen, mezőn vég nélkül valokat.

250 Egy szoval valamik vannak e világon,
Te hatalmad alá adá bizonyoson,
Uralkodgyál rajtok mint csuszón és maszón,
És a te teremőd csak eszedben jusson!

255 De te mind ezekkel semmit nem gondoltál,
Sőt még ami nagyobb, ellene állottál,^d
A te Teremtődnek párt útője vóltál
Parancsolattyának, mert almát kostoltál.

260 Oda a szabadság, oda az uraság,
Nincsen már meltság, hanem csak szolgáltság,
Oda a boldogság, oda a Mennyország,
A Paradicsomi kedves, szép multság.^e

a tajaimra [Értelemszerűen javítottuk.]

b juttam [Értelemszerűen, a rím alapján javítottuk.]

c Etszakán <d> tündöklő

d ellenne [Értelemszerűen javítottuk.]

e A <p>Paradicsomi [Ráírással javítva.]

265 Egy kis nyalánkságért már mire jutottál,
Egy kis el mulando hivságot kostoltál,
Már örökké tarto kinokra szállottál,
Azon dicsőségből őrdőgnek adatál.

Jaj, jaj, ha örökké így kelletik élni,
Hogy minden léleknek el kelletik veszni,
Őrök kárhozatra egyen egyen menni,
Atyám országából ha ki kel rekedni!

270 Ne essél kétségben, o, hallando lélek,
Hanem szálj magadban, mig világban ilek,
Fel vészem ügyedet, prokátorod lészek,
Mennyei atyámnál idvességet szerzek.

275 Fel vettem keresztet, mert szeretlek téged,
Sátán kötéléből meg óldom te lelked,
Magad vétkeidért nem szenved te tested,
Hanem én, artatlan, bajt vivok te érted.

280 Szenvedésem pedig nekem olyann léssen,
A te vétkeidert testem hogy szenvedgyen,
Nem marad én bennem épség semmi részen,
Aki fájdalomtól leketve ne légen.

85 El indulok azért fájdalmas utamra,
Keresztem hordozom utolso óramra,
Értetek szenvedek, hogy a boldogságra
Vihessek minnyajan atyám Országába.

NUNTIUS SECUNDUS

Ember, emlékezzél, ki szenyved éretted,
E mai szent napon te őt feszitted,
És mikor vétkeztél, túva bő vétetted,
Kínnyait Kristusnak akkor segitted.

90 Tsak egy hazuksággál ugy meg ostoroztad,
Egy trágár beszéddel annyira fojtottad,
Egy bizon mondással oldalát nyitottad,
Mit vélsz hát magadban, miképpen kénoztad.

95 Hanem ha vétettél, ismérđ meg magadot,
A szenvedésekben kövessed szent Jóbot,
Kit Isten nem bűnért, hanem, mind jó jámbort,
Sok féle csápással ma meg látogatott.

300

Vigyáz ma ő rája, miképpen szenvedgy,
A sok látogatást isten meg engedi,
Sok szép gazdagságit a tűz meg emésti,
Fiait s leányit csoportol temeti.

305

A felett pediglen magát mindenekben
Isten latogattya éles inségekben,
Tökélyes s dogáljos nagy betegsegekben,⁷
Ki gondolhatatlan nagy szenvedésekben.

Más régi szent Atyák például is léznek,
Akik mind rend szerént majd mind következnek,
Ó testámentumból bizonságot téznek,^a
Kristus szenvedését előre jelentnek.

(Comparebit Job cum filiis et filiabus capite primo.)

JÓB^b

310

Tudgyatok, fiaim, hogy engem az Isten
Meg áldatt sok jokkal, mivel néki hiven
Szolgáltam, szolgálak uram szivesen,
Minden dalgaimban, csak el ne felejcsen.

PRIMO GENITUS FILIUS^c

315

Mű szerelmes Atyánk, hallgás egy ket szónkra,
Hozád fojlamodánk, ha tudott jovunkra,
Fordulna szándekunk holmi vigasagra,
Engedgy egy kis üdöt mű mulatsaginkra.

320

Mínyájan, kik itten, fiaid s leanyid,
Egyben gyülekeztünk sok atyad s fiaid,
Azakkal mind együt erteni szavaid,
Kivanok: mű legyen atyai intésid?^d

325

Örömet akarnánk egyben gyülekezni,
Atyank fiaival egy ebedet eni,
Sok szép vagyóninkbol valamit költeni,
Kedves nyajassaggal egy mást vigasztalni.

a ő [Értelemszerűen javítottuk.] testámentumbo<n>l [Ráírással javítva.]

b [A hiányzó szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

c Jobi Filius major natu [A szerepnevet egységesítettük.]

d integed [Értelemszerűen javítottuk.]

JOB (*ad Ipsos*):

Magam is akarom, szerelmes magzatim,
Kedves mulatsagtok had legyen, fiaim,
Leanyim, szomszédim és atyam fiaim,
Egyeb, hogyha gyúltok, nem banom, fiaim.

330 Csak hogy magatokra rá vigyázzatok,
Istennek haragját fel ne gyulasszátok,
Leg күssebb vétekkal őt meg ne bántátok,
Az ő szent nevében, ó, ha indulhattok.

(*Hic conviventes recedunt*.)

335 Tudod, én Istenem, hogy az ifiuság
Cselekedetében éppen merő hivság,
Ha téged meg bántnak, töllem e kívánság,
Áldást bé mutatok néked, irgalmasság.

340 Légyen szent nevednek nagy dicsősegire,
Ez az kezdett munkám engestelésedre,
Te szent felségednek öregbitésere,
Egész csemetéim elég tételére.

(*Hic agnum saginatum offeret a regione Christus acceptat*.)

CHRISTUS

345 Meg számlálhatatlan teremtett allatim,
Vannak ez világon, sok szép alkotmányim,
De Jobhoz hasonlot az én kívánságim,
Nem találnek sohult mennyei Angyalim.

Az ő lelke tiszta, másnak is kívánnya,
Hogy én szívem előtt kedves aldozattya
Légyen fiaiórt, láttyátok, mutattya,
Ha vétkeket mostan Atyám meg bocsássza.

(*Daemon supellex unica mittitur jobum a sua intentatione retrahere Christum
rogat ciretra Jobum*.)

DAEMON^a

350 Uram, ne hidgy néki, mert nem olyan nagy szent,
Probáld meg csak őtött, látogasd meg kemént,
Akkor meg mutattya természetere szerént,
Jobra vagy barra, melyik uton el ment.^b

355 Hanem arra kérelek, add kezembe nékem,^c
Egy keuess ideig, nem sokaig kérem,
Szomoruság jelét miglen réá mérem,
Szívét elforditya tölled, ezt meg érem.

CHRISTUS

360 Látom, hogy nem érted Jóbnak békeségét,
És nem tapastalod hozzam kegyességét,
Ihon el bocsátlak, erőt, keménséget
Fordittsad reaja, minden dühöttseged.^d

365 Hanem a lelkére nincsen szabadságod,
És hogy annak artson, semmi gonosságod,
Egyébbén valamit teczik kívánságod,^e
Vid végben ő rajta a te kívánságod.

DAEMON (*ad astantes*:)

Pedig hogy kezemben kaphatnám én Jobot,
Vigyázzatok reám, micsodás kinokot,
Mit ki gondolhatok, hétszer mind azokot,^f
Reája forditom mindenkor átkokot.

370 Aval nem gondolok, s rája sem hájtók,
Sőt még annál inkább valamit tudhatok,
Ki gondolni ezt ma ellene próbálok,^g
Az ő békességét lám ha meg hallyátok.

375 Mert ma mindenekből őtöt ki pusztitom,
Sok gazdagságiból szükülésre hajtom,
Fiait s leányit mind egyik meg fojtom,
Magát is masoktol mind meg utáltatom.

a [A hiányzó szerepnevet a rendezői utasítás alapján póoltuk.]

b uton <uton> elment

c ad [Értelemszerűen javítottuk.]

d dühöttsege-<d [Ráírással javítva.]

e egyédbén [Értelemszerűen javítottuk.]

f min-<n>d [Ráírással javítva.]

g ellenne [Értelemszerűen javítottuk.]

NUNTIUS TERTIUS

380 Illyen ez világnak az ő állapotya,
Egy órában fémlik, s magát mutogyatya,
Más órában pedig kérekét forditya,
Sok szép gazdagsagit széllel el futattya.

385 Szály magadban, miért kapsz a gazdagságon,^a
Gazdagság Világon, de a Mennyországon,
Nem fogsz Uralkodni mennyei városson,
Ha meg nem utálod, vesz kárhozatosan.

Vajha ma például vennétek Szent Jobot,
Kinek az Úr Isten sok szép gazdagságot
Adot s mutatot volt draga vagyonokot,
Egy szempillantásban el veszté azokat.

390 De lássuk, mi képpen vette az Istentől
Ezen sok csapásit, a szent felségétől,
Vallyon sirattae, hogy meg vált ezektől,
Átokra fordulte a keserüségtől!

195 Midőn előtőkben eztet terjeszteni,
Akarnám bővebben veletek értetni,
Christus szenvedésit például fel venni,
Meg jelenik néktek, szükség figyelmezzni.

SCENA TERTIA

CHRISTUS (*apparens suam passionem explanans:*)

00 Tekincs reám, ember, mit szenvedtem érted,^b
Micsodás kinokot szenvedtem éretted,
Minden tagjaimot, jaj, meg emestetted,
Én érzékenséгим bennem meg hültődted.

15 Nincsen én testemben olyan érzékenség,
Belső reszeimben valami előség,
Minden tagjaimban meg hült a reménség,
Nyelvem szollásában vagyon keserüség.

a mi<>ért [Olvashatatlan törlés.]

b reám <kérlek> ember

En most előtkben adom kinaimot,
Egész eletemben való fájdalomimot,
Hogy meg tudhassátok én akadályimot,
Értetek el szenvedet szörnyü csapásimot.

410 Én mikor elsőbben gecsemányi kertben
Imádkoztam volna atyámnak kedvében,
Enberi nemzetért való inségeben,
Csak el nem ájultam keserűségemben.

415 Voltam mennyországban minden dicsőségben,
Az Én Angyalimtól minden tiszteletben,
Én őket el hattam, mivel az emberben
Gyárloságát láttam sulyos esetekben.

420 Ihon már el kezdém érte szenvedésem,
A dicsőség helyét lesz kinszergetésem,
Gecsemányi kértben első szövetségem
Lészen az emberért, ez kegyelmességem.

425 En Angyalim helyett mások udvarloim,^a
Sidoság seregi kemény vér szipoim,
Réám majd rohannak pártos ellenségim,
Értetek kénoznak kegyetlen hohérim.

Tudom, hogy meg festik véremmel a földet,^b
Az én ellenségim szivek kemenyedett,
Ellenem orditnak, lelkek keseredet,
Az ártatlan vérről egybe keveredet.

430 Kiralyi paczamert kemény vas szegeket^c
Kezimbem vernek, s adgyak mind ezeket,
Fényes koronamert kemény tövéseket,
Én fejemre nyomják, meg tépnek izeket.^d

435 Eneklő Angyalim helyett karomkodnak,^e
Tamodnak ma ream, ellenem orditnak,^f
És úgy vigasztalnak, mind fene farkosok,
Szagassak testemet, úgy mind orozlanyok.^g

a helyet [Értelemszerűen javítottuk.]

b veremmel [Értelemszerűen javítottuk.]

c kémeny [Értelemszerűen javítottuk.]

d téptnek [Értelemszerűen javítottuk.]

e helyett okaromkodnak [Értelemszerűen javítottuk.]

f orditak [Értelemszerűen javítottuk.]

g t<y>estemet

440 Egy szem pilantatik nincsen nyugodalmad,
Csak egy pihenésig nem szűnik fájdalmad,
En *érszékensegim* nincs hova fordicsam,^a
Elhagyatodt testem nem lesz hol nyugosam.

445 Belső tagjaimban barcsagh ne szenvednék,
Oh, ottan is gyakor fájdalmakot erszek,
Esztet és amaszt paharatok entek,⁸
Akor meg szaradnak benem elő vérek.

Jaj, tudom, meg jarja az én tagjaimat
A mérges italnak ereje csontomot.
Ez inkább ujítsa fájdalmas voltomot,
Meg szarasa bennem jó kivansagomot.^b

450 Fejem, szemem, szájam, orcám és füleim,
Nyakam, vállam, orrom, kezem s labaim,^c
Szenvednek Emberert gyenge szent ujaim,^d
Testem, lelkem, eszem s más érszékensegim.

455 Ha pedig tekintek az én szent Anyamra,
Ő mellete levő dicső szent Jánosra
És Apostolimra, de kivált Judásra,
Szamoruság fog el egy ügyű voltomra.

Non est dolor, sicut dolor, quo ego excrucior.

460 Nincsen ez világon hasonló fájdalom,
Ennek sokasagit en nem is szamlalom,
Mert egész testemben ninczen nyugodalom,
Emberert szenvedtem mint átok fájlalom.

JAKOB (*ad Christum*)

465 Fájdalomnak Ura, tekincs *életemet*,^e
Én is szolgád vagyok, oh hald könyörgesemet,
Kegyess irgalmadból halgas meg ingemet,^f
Jákob, a te szolgád, nézzed kérésimet.

a érszékensegim [Értelemszerűen javítottuk.]

b kivansagom [Értelemszerűen javítottuk.]

c nya<g>kam

d emberert Emberert gyenge [Az egyik ismételt szót elhagytuk.]

e életemet [Értelemszerűen javítottuk.]

f keyes [Értelemszerűen javítottuk.]

470 Latod, én Istenem, sok fártságimot,
Nem felejthetem el sok busulásimot,
Te se felejd most el fuhászzkodásimot,
Én sem felejttem el irgalmas vóltódot.

Kegyed alkatmanyid, im, melledted álnak,
Ezek jó vóltódból nékem származtanak,
Mikor bánátimban vigostalást adnak,
Nemű némű képpen új életre hoznak.

475 Szent felséged kérem, vigyáz mindenekben,
Ő reajok s reám, szegél meg ügyőmben,^a
Hogy meg ne bancsanak tegedet semmiben,
Parancsolatidban ne vetkezünk egyikben.

CHRISTUS

480 Bé veszem te tőlled, könyörűlők rajtok,^b
A szent Angyalimmal rajok vigyáztatok,
Tekintem tú néktek alázatosságtok,
El sem hadlak, ezért engem szolgáljatok.

485 Ertetek én többet most fogok szenvedni,
Az egész világért meg is fogok halni.
El készűlők mostan szándékom követni,
Atyám éltében megyek imátkozni.

JOSEPH (*ad parentes*):

490 Szerelmes szűlőim, elszásdan aluttam,^c
Testem bádgyadságát mikoron nyuktattam,
Éppen rettenetes csuda álmot lattam,
A' melyet, atyáim, senkinek sem montam.

Mindha a' *nap* és hold ingem imádnának,^d
Tizen egy csillagok engem szolgálának,
Mindenűt én nékem fejet hajtanának,
Nagy alázatosan ingem uralnának.

JAKOB

495 Fiam, kedves fiam, erre mint mondhatunk,
Talám azt tsudálad, hogy téged imádunk,
Én és edes Atyád te neked szolgálunk,
Vér atyád fiai tiszteletet adunk?

a ügyőben [Értelemszerűen javítottuk.]

b könyörűlők [Értelemszerűen javítottuk.]

c [Az *elszásdan* vagy *elszandan* szó olvasata bizonytalan, nem tudjuk értelmezni.]

d npué [Értelemszerűen javítottuk; a *hold* l-je föléírással betoldva.]

500 Efféle gondolat nem illet tegedet,
Hanem velünk együtt félyyed Istenedet,
Hogy tölle semmiben te büntetessedet
Ne érezd, inkább ismérđ életedet.

JOSEPH

505 Kedves édes Atyám, más á/mat is láték,^a
Mind ha egy mezőben erőssen aratnék,
Én kévéim pedig eppen fel allatnék,
A bátyáimétől körül álittátnék.

JUDÁS⁹

510 Mit gondolsz, jó Öcsém, talám te lész Urunk,
A te udvarodnál minyijan udvarlunk,^b
Meg nem éred soha, hogy teged uraljunk,
Még az földöm fővel az ég felé állunk.

JAKOB

O, édes fiaim, nem kel/ fel indulni,^c
Ezen kis álomért így illetlenkedni.
Áz álom mint álom, nem kel neki hinni,
A szép egyésségért sokat kel/ el túrni.^d

515 Az én ősz fejemet barcsak tekincsetek,
Sok nyomorgatasim, kérlek, enyhítsétek,
Egyes akarattal legyen csendességtek,
Hogy nagyobb fájdalmat tú se érezzétek.

520 Tudgyátok minnyáján Istennek áldásit,
Mindenekben vettünk bő szaporodásit,
Marhaink, Johaink kőzt szaporodásit,^e
El menvén reátok bizhatom, láttyátok.

525 Ugy, édes fiaim, minnyáján mennyetek,
A több pasztorokkal ti is őrizzetek,
Jőseph hadd maradjon mostan közülletek,
Istennek áldása járjon ti veletek!

a ámat [Értelemszerűen javítottuk.]

b atte [Értelemszerűen javítottuk.]

c kel [Értelemszerűen javítottuk.]

d kel er túrni [Értelemszerűen javítottuk.]

e máhaink [Értelemszerűen javítottuk.]

LEVI

Atyánk, mind kivántad, el megyünk a nyájhoz,
Tehetségünk szérént vigyázunk mi ahoz,
Imátsagod légyen erettünk az Urhoz,
530 Hogy vigan minnyájan térhessünk hazánkhoz.

(*Jób sedens in sterquilino.*)^a

PEDAGOGUS PRIMUS

Igen rosz hirt mondok, Jób, mostan te néked,
A melyen fel indúlsz, csak hajad nem teped,
Mivel a barmaim, akik vontak teged,
És több nyájaiddal el vettek most érted.

535 Sábius serege, nagy hitelenséggel,
Réájok rohana, szokot dühüsséggel,
És gyermekeidet meg öli fegyverrel,
Egyedül szaladek el ezzel az hirrel.

PEDAGOGUS SECUNDUS

540 Ihon én más hiel jövők most élődbe,
Tudom, ezért neked nem esem kedvedben,
De, ime, juhaid, pástorid a tűzbe
Vannak, mind el vesztek, bizonyos légy ebben.^b

PEDAGOGUS TERTIUS

545 Most jövők sietve hozzád igyenessen,
Nagy futva, fáradva, tudom, hogy kedvessen
Nem veszed én töllem, inkább keservessen,
Sok őszvérid hajtyák más uton, őszvenyen.^c

PEDAGOGUS QUARTUS

550 Kérlek, ne irtozzál, mert hozzád futottam,
A te szép hazáttól elig szabadultam,
Szél miat a házat, két szememmel láttam,
Gyermekid meg ölve le omolva hadtam.

JÓB (*patiens:*)

Mezitelen jöttem anyámnak méhéből,
Ugy is térek viszzá, mert Isten kedvéből
Történtenek ezek, szent rendelésiből,
Légyen az Ur neve, áldassák ezektől.

^a sterquilio [Értelemszerűen javítottuk.]

^b lég [Értelemszerűen javítottuk.]

^c őszvérid hatyák [Értelemszerűen javítottuk.]

CHRISTUS

555 Nincsen olyan fájdalom, mint az én fájdalom,
Nincs ehhez hasonló, hidgyed, ha fájdalom.

(*Ad Satan:*)

Honnan jösz és havá moston szándékozol?

SATAN

560 Az egész világot mostan egybe járam,
Sok fáradságimmal magamot mulatám,
Hatalmasságomot hogy meg mutathatám,
Sok számu lelkeket hogy me meg csalthatám.

CHRISTUS

565 Mondd meg most én nékem: e szélyes világon^a
Emberi nép között Jóbbhoz hogyha vagy^b
Hasonlo, mind ember és ártatlanságon
Őt felyül haladgya, semmi uton modon!

SATAN (*respondet:*)

Meg irattad véle ezt az ő könyvében,
Ki ki fel találja második részében,
Igy olvassák s tartyák bizonyos hitekben,
Bőrt bőrét ad ember, mint Jób az ételben.

570 Azért már mindenit a kezemben adtad,
Hanem a testit is talám ide hadtad,
Az lélkét ugy véllem, magadnak tartottad,
De birom akor is, ha meg nem próbáltad.

575 Teteitől fogva talpáig a testét,
Meg rákom főkélyel minden izit, bőrit,
Hogy ne is mozduljon, hanem csak szemeit
Fel nyithassa, de még a sem láthat senkit.

(*Hic accedit Jobum.*)

580 Eregy, utálátos, hol vannak barátid,
Mozdulj, hogy ha lehet, nincsenek szomszédid,
Oda vannak tölled minden ikességid,
Messze el tavoztak minden ismérésid.^c

a Mond [Értelemszerűen javítottuk.]

b holyha [Értelemszerűen javítottuk.]

c isméroid [Értelemszerűen javítottuk.]

Hol vagyon te néked drága öltözeted,
Mostan hova ment el kedves feleséged,
Nem könyörül rajtad tsak egyik gyermeked,^a
El multak mind ezek, mihaszna életed.

(*Ad populum:*)^b

Igy jár az az ember, akit a gazdagság
Annyira el ragatt világi nyájáság,
Azt gondolya talam, hogy éppen Mennysorság
A gazdagságból al, nem kel az imádság.

JÓB (*desolatus ab omnibus:*)^c

Boldogtalan eset, *engem* mire hozál,^d
Töllem, én Istenem, miért el távozá, l,
Honnan érdemlettem, hogy így meg alazál,
Fájdalmas sebekkel ennyire kinozál.^e

Mind tenger füvénye, ugy meg sokasodot
En rajtam csapásod, annyira hazódot,
Mind egész testemen, látom, szaporodot,
Melyeken lelkemis, érzem, szomorodot.

O, vajha láthatnék egyet fiaimban,
Vagy pedig szép, kedves, édes leányimban,
Velem nyajoskodo régi somszedimban,
Hogy vigasztalnának kemény fájdalmimban.

De mind oda vannak, nincs, ki meg enyhítse
Fájdalmas lelkemet, bennem könnyebbitse,
Testemnek sebeit szemivel tekincse,
És sok undokságít egy csép vízzel öncse.

Az Atyám fiai el multak mellőllem,
Én jó akaróim el tavoztak töllem,
Szolgák, szolgálóim nem szolnak felőllem,
Meg epet ügyemben nem szolnak felőllem.

a t↔sak [Olvashatatlan felülírás.]

b A [Értelemszerűen javítottuk.]

c dosolatus [Értelemszerűen javítottuk.]

d egen [Értelemszerűen javítottuk.]

e Fájdalmas fájdalmas [Az egyik szót elhagytuk.]

610 Lelkem keservében fordulok Istenhez,
Talám ő meg halya, erest kegyelmehez,
Mivel banatimban nem bizom emberhez,
Fel szoval kiáltok én idvezítőmhez.^a

615 O, édes teremtő, meg váltó Istenem,
Jővel segítségre, ne utáld meg lelkem,
Jelencs meg én nékem, ne utály meg engem,
Kérlek, én Istenem, ne kárhoztass engem.

620 Ha meg halgacz éngem, jónak tetczik néked,
Atyád alkotmányát hogy ha meg segited,
Hogy a ki mutatód nagy kegyelmességed,^b
Hogy ha réá veted két irgalmas szemed.

625 Vajha el mulnak e az ember napjai,
Mind a te napjaid vagy pedig órái,
Mind a te óráid a' vagy esztendői,
A te estendőhöz embernek idei.

Hogy rényéshessed el az ő hamisságit,^c
És meg vizsgálhassad sok számú bűneit,
Nincsen, ki kezétől büntető eszközt
Ki vehesse néked éles, hegyes törít.

630 Aldományod vagyok, kérlek, ne utály meg,
És ilyen hirtelen ne kárhoztass engem,
Föld, por, hammu vagyok, meg vallom, Istenem,
Élet, irgalmasság, benned reménségem.

635 Hogy ha én vétkeztem, téged engestelni
Akarlak, bocsással engem imátkozni,
Vétkem undokságit kívánom siratni,
Csak hogy méltóztassál szolgadot halgatni.

CHRISTUS (*ad Jobum:*)

640 Kemény fájdalmidot te neked én látom,
Sok köny hullatásod rajtad tapastalom.
Buzgo kívánságid s szavaid meg hallom,
Az enyimhez képest semmi, azt modhatom.

a idvezítőmhoz [Értelemszerűen, rím alapján javítottuk.]

b mulatoss [Értelemszerűen javítottuk.]

c [A rényéshessed szót nem tudjuk értelmezni.]

Non est Dolor sicut Dolor, quo ego crucior:^a
Nincsen ez Világon hasonló fájdalom,
Mint az én fájdalmam, emberért próbálom.

PEDAGOGUS QUINTUS

645 Világ hivságtól, hasontalanságtól,
El ragattattatok ő csalárdságától,
Semmit sem gondoltok, idvesség atyától
Hogy el pártoltatok, lelketek jóvától.

650 Minden féle renden, világos példákban
Látjuk, tapastallyuk felső stratusokban,
Közép és alacson lévő udvarokban,
Sok vissza vonások *történnek dolgában*.^b

655 Mi lehet az oka, ennyire a Világ
Felzúdult, s nem egyez, hanem háboruság,
Vér ontas, postitas s egyéb nyomoruság,¹⁰
Hallatik mindenüt, hogy nincsen igasság.

660 Hitesd el magaddal, ember, bizonyára,
Hogy jutottál mostán utolsó próbára,
A vegső idők változó folytára,
Szorongatásidnak virastó utyára.

Meg rövidülhettek mostan te oráid,
Csak hamar ki mulnak világból atyáid,
Meg nem is böcsűznek kedves szómszédságid,
Hirtelen el hadnak fiaid s leányid.

665 Sok féle csapással, hogy Isten látogat,
Dög halál s jég eső esetget, nyomorgat,
Fegverrel s rabsággal, tűzzel most sonyorgat,
Usora s adoval sulyosan kénostat.

670 Imé, szály szivedben, s ismérđ meg magadot,
Hogy a te vétkeid hoszák mind azokat,
És meg nem jóbbittod vétkes utaidot,
Félő, ne nagyobbbal terhelye nyakadot.

a [A sor aláhúzáva.]

b vonások <Istennek> dolgában, történnek [A rímszó miatt a szórendet javítottuk.]

675 Annyira el terjed bűnnetek a' vétek,
Léányok és fiak, atyáknak életek,
Szólga és szolgáló huzo vono bérek,
Istent meg utálták, ő sem gondol vellek.

680 Hogy ha most a vétek testré változhatnék,^a
Egek csatornája hertelen meg nyilnék,
Egy csep esső, hidgyed, földre nem eshetnék,
Mert a mi bűneink azt meg emestenék.

Most már szál magadban, fordulj Istenedhez,
Sirassad vétkeid, ha idvességedhez
Reménséged vagyon, atte kerestedhez,
Irgalmasságot nezz, ragazkolgyál ehez.

SCENA QUARTA

DAN (*ad fratres:*)

685 Mely nagy boszúság ez minyájan nekünk,
Amiket ama rossz csomortól szenvedünk,
Még gyermekségében őtöt kell tisztelnünk,
Mi képpen lehessen, jó bátyáim, töllünk.

690 Ihon, az Atyánk is csak őtöt szereti,
Minket semminek tart, csak azt ikesíti,
Nám, mi is egyenként volnánk ő magzattyi,
Láttjátok, mindenben mind őtöt követi.

NEPTHALI

695 En ugyan meg vallom, annyira utálom,
Azt az álom pájtát, hogy csak mikor látom,
Az egész testemben fel fordul az gyomrom,
Mivel uralkodni még most akar, hallom.

RUBEN (*defendit Josephum:*)

700 Kedves jó ecsém, semmi ártalmunkra,
Nincsen ez a gyermek szomorúságunkra,
Ki tudgya, még lehet vigasztalásunkra,
Ha isten elteti, meg szolgálhat jonkra.

^a testé [Értelemszerűen javítottuk.]

PASTOR SOLICITUS

Mi hazna beszéltek, hanem sietséggel,
Hamarság a nyáját *mi is* inditsuk el,^a
Nincsen, mit egyenek, utánnok jertek el,
Dotáimban, hallom, elég van eledel.¹¹

JAKOB (*benedicit filios:*)

705

Az hatalmas Isten veletek, fiaim,
És szerencsés uton hordozzon, magzatim.

(*Ad Josephum:*)

Szerelmes szép fiam, jere hozzám ide,
Egy kis dolgom veled léssen, sies, jere.

JOSEPH

710

Jelen vagyok, Atyám, tessék parancsolni,
Kész lések mindenben, te néked szolgálni.^b

JAKOB

Kedves fiam, Jóseph, meny el bátyáidhoz,
Szolgalmatossággal Siken pustáihoz,^{c, 12}
Arra kérlek, nezd meg, mint látnak a nyájhoz,
Mindenekről nékem csak hamar válast hoz.

JOSEPH

715

Atyám, én jo szivel mingyárást el megyek,
Kedves bátyáimtól mindent meg kerdezek.

(*Hic viam capit.*)

IZRAELITA VIATOR (*ad Josephum:*)^d

Gyönyörű szép gyermek, hova mesz, mit akarsz,^e
Ezen a nagy pusztán hol jarsz, mit lapangosz?

JOSEPH

720

Az en bacsaimot regen már keresem,¹³
Hogy ha jeles nyáját lattal, mond meg nekem.

a [A *nyáj* utáni olvashatatlan részt értelemszerűen kiegészítettük.]

b kés [Értelemszerűen javítottuk.]

c szol<τ>galmatossággal [Az / föléírással betoldva.]

d Izraelita viator [Értelemszerűen javítottuk.]

e [A *Gyönyörű* utolsó szótája föléírással betoldva.]

IZRAELITA VIATOR^a

Latam ugyan ököt s halam is, hogy mondak,
Dotáimba menyünk, nem régen indítak,^b
A nyajat felesen kialtással hajtak,
Arra meny, hol latod, a füvet tapottak.

SIMEON

725 Nezzetek, hol lapang emez hitvány gyermek,
Aki á/mat lata, ölyjük meg it, jertek.^c
Emez pusza kutban ötöt vethetitek,
Es mongyuk atyanknak: a vadak megöltek.

730 Lam hova leszen uralom, s mi volna,
Ő jövendőlesenek imit hasznalna,
Hogy kiralyunk leszen, es kinek szolgalna,
Jertek csak, öljük meg, elete mi haszna.

RUBEN

735 Ne ölyétek, kedves Öcséim, meg szegént,
És ki ne ontsátok ő ártatlan verét,
Hanem vessétek bé a' kutba, mely setét,
Tisztán tarthatyátok ti magatok lelkét.

SIMEON

Ambátor ugy légyen, csak el ne veseszük,
És életét néki csak meg ne engedgyük.

ASER

740 No, te, álom lató, vége életednek,
Kiralyi ámaid bé telyesednek,
Még válik, bátyáid ha téged tisztelnek,
Fogjátok s foszszátok: bezeg most tisztelnek.

JOSEPH

745 Jaj, kedves bátyáim, néked mit vétettem,
Vagy valami gónóst mikor cselekedtem,
Hogy nállátok ilyen gyűlölségbé estem,
Könyörüljete meg Istenél is érettem.

a Izraelitor [Értelemszerűen javítottuk.]

b Dotomb [Értelemszerűen javítottuk.]

c amat [Értelemszerűen javítottuk.]

ISÁCÁR

750 Halgas már, jó ecsém, nincs továb életed,
Meg nem könyörülnek hét ószágér néked,
Nem vadólsz bé többször Atyánknak, el hidgyed,
Mert meg koronázzuk most királyi fejed.

JOSEPH

Ezt gonost én véllem, jaj ne miveljétek,
Szerelmes bátyáim, jaj, könyörűlyetek,
Ártatlan fejemet, jai, ne vesessétek,
Őreg Atyámnak is örök kínt szerzetek!

ZABULON

755 Ne szoly, s ne könyörögj, semmi haszna nincsen,
Ne is szolj mű nekünk, latod, mar vagy keszen,
Fogdoz ezt, vigyúk el, mit pecsereg itten,^a
Vessúk amaz kutba, had hajjon meg etten.

JOSEPH

760 Jaj, jaj, mert halálnak, latom, fia vagyok,
Erdei, mezei vadok, jaj, szanyatok,
Mert im artatlanul meg halok, lácsátok,
Bocsasa vetketek Isten, ugy ohajtok.

ISÁCÁR

Jol esete neked mint alom látonak,
Te magad többször ne ted kiralyjunknak!

JUDÁS

765 Mihászna meg ölyven ha fel meszarolyjuk,
Őcsenket ártatlan veret ely titkolyjuk,^b
Emez ferfiaknak job, inkab eladgyuk,
Veretől kezünköt igy tisztan tarthatyuk.

SIMEON

770 Heljes tanacs, ezen nyugogyek meg minden,
Agyuk el ezeknek, valami jo penzert!

a [A fogdoz d-je föléírással betoldva.]

b tártatlan [Értelemszerűen javítottuk.]

LEVI (*ad Viatores*.)

Latom, atya fiak, Egyiptusba mentek,^a
Azert ime nalunk van egy fogoly gyermek,
A kit ha mütöllünk penzen meg vennemek,
Egyiptusban erte kincset vennemek.^b

MEDIANITA

775 Ha nekünk adgyatok, eztet mű meg veszük,
Velünk Egyiptusba ött is ala viszszük,
Ot ha el adhatyuk, s adig hasznat veszük,
Mit kivantok erte, tölletek azt kergyük.

LEVI

Lassuk, mit igyirtek tú nekünk elsőbben?

MEDIANITA

780 Harmincz szep ezüst penczt adunk mű tu nektek,
Es ezt vegyetek, ha el ado nektek.

GAD

Ambator ugy legyen, agy harmincz ezüst penzt,
Nem is dragaskodunk, nyiss izibe erszent.^c

JOSEPH

785 Jaj, irgalmas Isten, mire jutott ügyem,
Jaj, jaj, édes Atyám, ha láthatnál engem!

DAN

Ne jajgas, csak lódúlj, lász másut is álmat,
Hogy betelneneke, vész töllünk jutalmat.

(Aliis recedentibus Ruben suscitatur an Neptali, ubi Joseph.)

RUBEN

Kedves Őcsém, látom, nincs itten a Gyermekek,
Atyám színe elől, jaj, én hozzá megyek.

NEPHTALI

790 Hol voltál, mert őtöt médianitáknak^d
El adok, most nem rég valami árusoknak,
Akik Egyiptusban menni szándékoztak,
Őtöt soha sem lad többé, higy szavamnak.

a [Az atya szó második a-ja föléírással betoldva.]

b [A kincset szó olvashatatlan betűkre ráírva.]

c nyisi [Értelemszerűen javítottuk.]

d Őköt [Értelemszerűen javítottuk.]

Ha nem a köntösét mátyuk eme kéznek
Eleven vérében, külgyük el atyánnak,
És ő azt gondolja, hogy a farkasoknak
Eset eledelül, hitelt ad szavunknak.

RUBEN

Miért cselekszitek im, nagy gonosságot,
Hogy szomorítátok mi öreg Atyánkot?

ISÁCÁR

Köntösét el viszem, halyuk meg, mit mond rá,
Véletlen pustába (mondam) tanáltunk rá.

(Assumptiens vestem fratris offert parenti in alia partae scenae:)

Algyon meg az Isten, mű szerelmes Atyánk,
Élet, egészséget fiaid kívánnak.

JAKOB

Fiam, én néked is hogy ély, azt kívánom.

ISÁCÁR

Midőn a pustában nyáj melet vigyáznánk,
Joseph köntösére véletlen tanálánk.^a
Farkasok szájától ő el szaggattatott,
Tapogasd köntösit, mert csak ez maradott.

(Hic modicum pausabit.)

JAKOB

Josephnek köntöse, jól ismérem esztet,
Láczik, hogy gonosz vad ötte meg ötöt,
Még véres, ugy érzem, már én életemet^b
Éppen röviditi, Joseph hogy el veszet.

Jaj, hol vagy, Josephem, lelkemnek virága,
Szómoru kedvemnek hol vagy vígasága,
Hol vagy, édes fiam, vénségem istájpja,
Hol vagy, magzatimnak ikesib pálmája?

^a köntösé [Értelemszerűen javítottuk.]

^b életemet [Értelemszerűen javítottuk.]

Jaj, ki foglalta el én gazdagságimot,
Mely farkas ötte meg kedves barátomot,
Mely föld rejtette el fényes gyémántomot,
Jaj, ki oltotta meg tündöklő fáklyámot?

ZABULON

Atyám, légyen vége ily nagy sirásodnak,
Noha véletlen lőt halála fiadnak,
Legyen vége *kérlek*, a te bánátodnak,^a
Vidámisd magadot, engedgy siralmidnak.

JAKOB

Nem fordul én orczám holtig vigaságra,
Szemeim készülnek már holtig sirásra,
Nem vidul meg orczám holtig vidámságra,
De Josephhez mégyek alá már poklokra.

BENIAMIN

Micsoda fájdalom fogta bé szivedet,
Atyám, el ne titkold, látván gyermekedet,
Mond meg, kedves Atyám, mi lölte lelkedet,
Látom, köny hullatás ásztattya szemedet,

JAKOB

Kis fiam, jaj, ne kérd, s ne nyisd fájdalmim,
O, el veszet Joseph, vélle vigaságim,
Hogy vadak meg ették, azt mongyák fiaim,
Véres öltözetet már fogták kezeim.

(Himno decantat lugensque supra Joseph:)^b

O, Josephnek fényessége,
Én lelkemnek ékessége,
Édes napom tündöklése,
Jaj, mely hirtelen elvesze.

O, Drága égő gyémántom,
Ki valál mindenben jovom,
Jaj, jaj, mert már nem láthatom,
Joseph, hol vagy, én magzatom?

^a kélrek [Értelemszerűen javítottuk.]

^b [Az ének előtti *Beniamin* szerepnevet töröltük, mert úgy értelmeztük, hogy *Jakob* mondja a gyászéneket.] luges.que [Értelemszerűen javítottuk.]

845 Óreg Atyádnak szavára,
És ő kemény sirásara,
Felely bár csak egget arra,
Kérlek, Joseph, nézz Atyádra.

850 Joseph, Joseph, hol vagy, kérlek,
Jaj, teged hol keresselek,
A pustára és völgyekre
Utánnad mégyek vesekre.

855 O, tú magos, fényes egek,
Mostan rajtam konyvezzetek,
Szép csillagok, fényességtek
Homályban most bé mennyetek.

860 O, ti gyilkos kemény puszták,
Örömemet kik el húszták,
Bánatimot ujitották,
Josephemet el sikkaszták.

En szivemben vagy lelkemben,
Halálod után sirt ások,
El temetlek, Josephem.
Hogy meg ne tudhassák mások.

865 Nem léphetem banatimtól,
Meg fostatom örömimtől,
El marattam Josephemtől,
Most meg halok gyötrelmimtől.

SCENA QUINTA

NUNTIUS CHRISTI

870 Bánat, szomorúság hallatik mindenütt,
Emberben szeretet egymástol most meg hűlt,
Mivel a vétekben inkább meg öregbült,
Mind az egész Világ Istentől el térült.

875 Az Atya fiak közt kellene jó példák,
Mutatni egymáshoz szeretetnek modgyát,
Hogy bővebben várnék Istennek áldását,
Ezek közt is látom egy más vér ontását.

Joseph ellen miként az Atya fiai,
Zugolodnak vala kemennyen bátyái,
Egy álom látásért e meg utálói
880 Lőnek, és végtére elete vesztői.

Lelki értelemben eztet magyarázzák:^a
Szent írásban ugyan e képpen tanáljuk,
Amint meg hallátok, de ezzel példázzuk,
Ami meg váltonkot hozzá hasonlittyúk.

885 Ártatlan esete Josephnek a Kristust^b
Szépen ki jelenti, az ártatlan Jésust,
Hogy emberért meg hal kerest fától nem fűtt,
Az által érettünk Sidók tésznek butstút.

890 Ez most előtökben mingyárást ékezik,
Sok számu kinokot szemetek nézhetik,^c
Valamint Josephben bátyái mint sértik,
Ugy ártatlan Jésust mű bűneink ölik.

895 Azért ha Valaki közülletek vétett,^d
A sok gonosságban szive keményedet,
Felebaráttya közt ki izgágát szerzet,
Akkor ő Kristusát, mint Josephet, vesztett.^e

900 Ha fájdalmat szenvedt Jákobb egy fiában,
Nagy keserúséget Jóseph halálában,
De nagyobbat látz most Kristus kinnyaiban,^f
Csak reá figyelmez minden dolgaiban.

Edes Jesus, jőj ki emberek láttára,
Mutasd meg kinaid világ hallattyára,
Azoknak nagy számát mind vedd így summára,
Had halyák, s talám ternek jobbulásra.

a <et>értelemben

b Xtust [Aláhúзва.]

c kinokot kinokot [Az egyik szót elhagytuk.]

d vétet [Értelemszerűen javítottuk.]

e Xtusát [Aláhúзва.]

f Xtus [Aláhúзва.]

CHRISTUS (*accedet*.)

905 Meg irattam vala Szent Pál levelében,^a
Romaikhoz szólván első levelében,
Ámbár olvassa meg hatodik részében:
E keppen tanálja huszadik verseben.¹⁴

910 Magatoke (mondván) minnyájon nem vadtok,
Mivel tú nagy áron töllem váltottatok,
Azért mind enyimek és nem másé vadtok,
Ördög rábságából altalam vigadtok.^b

915 Jol látom, vétetek ti nem sirattyátok,
Annak undukságát meg sem utáljátok,
Csak egy csepp könyvetek és szomorúságtok
Magatok bűnéért nem esik ki, látok.

920 En, láttyátok, sirok a ti vétetekéért,
Ártatlan hullatom szaraz szemetekéért,
Hátvan száz két ezer csöp víz emberekert,
Ti idvességtekéért.

Véremet pediglen, ha akarod tudni,
Cseppenkent kívánod azokat számlálni,^c
Kilenczvenszer felet, két ezer s ezerni
Ezerek ki foltak, nem több, eppen ennyi.

925 Ostorozásimban ujabban sok számot
Mondhatok ti néktek, tudva valóságott,
Hatszor ezereket, hat száz hatvan hatot,
Sok verésim mián ennyi csöpp ki hullot.

930 Más izben pediglen csapást ennyit vettem,
Két orcsámon nékem száz tizet szenvedtem,
És nyakon vagdalást száz husat viseltem,
Le hajtot fejemen nolczvan ötöt nyertem.

935 Láttyátok, melyemen harmincz nolcz sebeknek,
Helyeit vállámon hatvan két ütésnek,
És két karjaimon negyvenhét s többeknek
Fajdalmit el tűrtem, hogy tesseem embernek.

a <f>levelében [Ráírással javítva.]

b [A *vigadtok* utolsó szót tagja föléírással betoldva.]

c azokat azokat [Az egyik szót elhagytuk.]

De jaj, mind még ezek a sok szenvedésit,
Nem elegíték meg Sidok dühűségit,
Hanem orczáimra dohos köpdősések^a
940 Harmincz két izekben kemennyen fedezek.

Igasság mondásért szájam meg fizete,
Lelki tanyitasért jutalmát el vette,
Mert harminczsor szájam kujakját szenvedte,¹⁵
Kemény sidóságnak fájdalmat érzette.

945 Ezzel sem elégzik az álhatatlanság,
Ő teremtőjéhez nem fordul sidóság,
Hanem mint az ebet (oh, Utalatosság!),
Száz hetvenszer lábok alatt meg tapodgyák.

950 Sőtt, hajamnál fogvást hurczolnak,
Fő s alacson rendek bolondnak tartanak,
És mind gonos tevőt mindenütt hasitnak,
Útczáról utczákra három százszor vontak.^b

955 Oh, Edes Szent Atyám, valyon ki hálalja,
Te szent felségednek s nekem ki szolgálja,
Én szenvedésimet leszsze, ki gondolya,
Vétkes alyapottyát jaj, meg sem utálya.

960 Isten személyére alkottatot ember,
Barcsak most szünnyék meg, elégedgyél égszer,
Tégy véget vétkednek, ne öly meg ennyiszer,^c
Halálos vétkedel gyötresz engem hétszer.

Már annyira halat a vétek előmben,
Egy sem pillantásig oda fel mennyégben
Nem nyukhatik lelkem, mert kemény inségben
Inkább kinoztatik, mint sidók kezében.

(Hic modicum pausabit.)

965 Oh, nincsen fájdalom, mint az én fájdalom,
Mind mennyen s mind földön öregbedik, látom,
Naponként siralmam:
Én Alkotmányimtol, jaj, nincs nyugodalmam.

a köddősések [Értelemszerűen javítottuk.]

b százszor [Értelemszerűen javítottuk.]

c Tégy veget vétkednek [Értelemszerűen javítottuk.]

970 En meg röviditem az ember életét,
Meg sem sokasítottam az ő nemzetségét,
Áldásom nem nujtom, inkább keménséget,^a
Hadakozást, pestist, fordítok éséget.^b

975 Nem regen ezeket ugyan meg próbáltam
Az emberen, de meg jobbulást nem láttam,
Háládatlanságát inkább tapostaltam,
Illyen csapásokért káromlást hallottam.

980 Miképpen hát, oh, ember elyek hát én veled,
Nem *de nem* eleget szenvedek éretted,^c
Miért nem isméred te cselekedeted?
Távozzál vetektől, idvezítsed lelked!

Az Elő Istenre, nagyobra nem kérlek,
Hogy szűnyél meg egyszer, tégy veget véteknék,^d
Minden féle modot szerzettem lelkednek,
Hogy ezt idvezítsed, ne ad az Ördögnek.^e

985 Mi hasznod, oh, lélek, *élned vigaságban*,^f
Ezen a világon ha vagy uraságban,
El maradcz mindentől, de melyik órában:
Nem tudod, ma holnap esel kárhozatban.

(Latro et Viator in contrarium euntes recedenti Christo aggreditur Viatorem.)

LATRO PRIMUS

Honnan jösz, barátom, s hova szándékozol?

VIATOR

990 En kedves barátim, most Jerusalemből
Jerikóba megyek. Mit akartok ebből?

LATRO SECUNDUS

Hát te, élhetetelen, így felész mi nekünk?
Rajta, jo barátom, nem kel el szenvednünk!

(Hic adversus cum Latro primus.)

a inkább [Értelemszerűen javítottuk.]

b Hadakozás [Értelemszerűen javítottuk.]

c de a nen [Értelemszerűen javítottuk.]

d tégy [Értelemszerűen javítottuk.]

e na [Értelemszerűen javítottuk.]

f lélek vigaságban élned [A rím szó miatt a szórendet javítottuk.]

LATRO PRIMUS

995 Ne gondoly semmivel, hátára kezedet,
Ne kimild testétől a te fegveredet!

(*Humi profligunt:*)

Huzd le a kőntősit, ne gondoly ő vélle,
Es fél elevenen hadd a földön nyögve.

LATRO SECUNDUS

Regen, hogy szerencsénk nekünk ilyen nem volt,^a
Jere, ostorozzunk, még neki már elég volt!

VIATOR

1000 Jaj, jaj, én istenem, én Istenem, ne hady el,
Rendély egy papot, hadd gyonhassam meg, én Uram, én Istenem!

(*Sacerdos videns praeterit:*)

SACERDOS

1005 En ugyan pap vagyok, lelkekért fáradok,
De most más dolgom van, hamar, akit látok,
Ha aztot el végzem, beteghez fordulok,^b
Le/ki vigasztalást az után adhatok.^c

CURATOR (*infirmorum:*)

Edes lelki Atyám, egy szegén beteghez
Most tegedet kíván, jere el szegényhez,
Hadd gyonnyék míg, mivel az ő életéhez
Ma nem sokat bizunk, el megyen Istenhez.

SACERDOS

1010 Most nem régen jövök törot állapottal,
Estve és most megyek, inkább jónél nappal,^d
Jo reggel el mégyek, tud meg, hamarsággal,
Imátságom hátra egész bréviáriummal.

CURATOR

1015 Csak ter meg, jó Atyám, ő éféle tályban
Ki mulék világból, szava állásából.

^a Regen hogy hogy [Az egyik ismételt szót elhagytuk.]

^b fordulok [Értelemszerűen javítottuk.]

^c leki uton [Értelemszerűen javítottuk.]

^d jonél [Értelemszerűen javítottuk.]

SACERDOS

Ki gondolta volna, hogy olyan hirtelen
Meg halyon, ő nem volt oly égésségtelen.

LEVITA (*pariter ad auditores*:)^a

1020 Parancsolatom van én elől járomtól,
Hogy hamar siessek, mivel lévitáktól
Törvényben hivattam magamis azoktól,
El nem maradhatok serencsés causáktól.¹⁶

SAMARITANUS (*misertus infirmis*:)

1025 Elszsze vagy meg holtál, kedves atyám fia,
Parancsoly én nékem: testednek szolgája
Lészen, mindenekben tudátlan barbéllya,
Samaritanusok egyik biztatoja.

VIATOR

Istenért ha akarsz mostan könyörgeni
Én rajtam, ne hadg el, sebeim meg nézni,^b
Azok undokságít valamivel kenni,
Mert sintén meg halok, ne hadg így el esni!

SAMARITANUS

1030 Örömet, barátom, eztet meg cselekszem,
És egyebekben is te neked ügyekzem
Szolgálni, mit lehet, mingyárt végben viszem,
Légy jó reménségben, hol mimet keresem.^c

(*Ad Servum*:)

1035 Hallode, jo Szolgám, hajcsad a szekeret,
Hamar sietséggel olajt, bort, kenetet,
Véd le a szekérről iziben ezeket,
Ad kezemben nékem, hadd kössem bé szegént!

VIATOR

1040 Aldót légy örökké cselekedetidért,^d
Áldassál Istentől cselekedetidért,
El sem feletkezik Isten mind ezekért,
Mennyekben ő tölle vehez jutalmas bért.

a aditores [Értelemszerűen javítottuk.]

b én <mos> rajtam

c Leg [Értelemszerűen javítottuk.]

d lég Örökké [Értelemszerűen javítottuk.]

SAMARITANUS

El vizlek tegedet az én hajlékomban,
Nem hagyom, kinlódgyál ily nagy fájdalomban,
Fel tészlek szolgálommal szekerem ágyában.
1045 Jere, szolga, segély, sies hamarságban!

SERVUS^a

Készen vagyok, uram, parancsolatodra,
Igen is fogjuk meg, tegyük fel az Agyba,
Had nyugogék szégén, mivel ő magára
Látom, nem mozdulhat, eset nyavalyára.

SAMARITANUS

1050 Azt hagyom te néked, jo gongyát viselyed,
Egy néhány pénzeket, kit adok, azt el *tedd*,^b
Ha talál szükülni, mingyárt reá kölcsed,
Mikor viszá jövök, meg fizetek érted.

DAVID

1055 Meg iratta Isten soltári könyvében,
Mit példázzon s tegyen, ki itt az út szélben
Rútol rongáltaték ártatlan testében,
És fél elevenen rakják az életben.

Ugy tartom, nem *vétett* senkinek éltében,^c
Most ő meg nem bántot, sőt inkább mindenben
1060 Szolgálni akart mások szükségében,
Ihon, mely véllétlen esék nyagy inségben.

Ezen uton járó, *kivel* így bánának,
Jelenti az Kristust, akki ez világnak^d
Tövissel utyait szenvedí Adámnak,
1065 És nyákára szállot vétkei Evának.

Mert el jött világra, hogy Utat mutasson
A bűnös embernek, akin szabaduljon,
Vétek ösvényéből hogy már ki gazoljon,
Ördög fogságában hogy meg ne maradgjon.

a Sevus [Értelemszerűen javítottuk.]

b teged [Értelemszerűen javítottuk.]

c vetem [Értelemszerűen javítottuk.]

d járó kevély égy bánának, jelenti az Kristus, kivel így akki ez [Értelemszerűen javítottuk, s az aláhúzott *Xtus*. *kivel* így szavak alapján elvégeztük a betoldást.]

1070 De imé, mikoron akarna el jőni,
Sátán rabságából lelkünköt váltáni,
Sidok, mint tolvajok utyát meg gatolni,
Meg fogák s rongálák, kezdék sanyargatni.

1075 Nem csak egy oráig avagy egy fertályig,
Hanem égtelenül egész negyven napig,
Sőt nem negyven napig, hanem életéig,^a
Kinozák s végtére eppen mind hálálíg.

1080 Eztet bizonittya, amint felyebb mondám,
Soltári könyvében parancsolá, s irám,
Mondván: mert egész nap meg ostoroztatám,
Egész életemben végig kinoztatám.

1085 Azért csak árnyéka sem lehet ezeknek
Mások szenvedése, mert üdvözítőnek,
Az ő kinnyai közt nem vött segítségnek
Leg kissebbik részé, kötele sebének.

A Samaritánus távul járt ötölle,
És Kristus sebeit senki bé nem kötöte,
Bórral és olajjal azokat nem kente,
Szekérre sem tette, s hazához sem vitte.

1090 Amint Isaiás eztet bizonyitta,
És első részében könvét akki láttya,
Hatodik versében nála fel tanálja,
Sebbel rakot testét senki sem gyógyitta.¹⁷

1095 Szerelmes Istenem, hát így meg *vettettél*,^b
Hol van dőcsőséged, amelyet szerzettél,^c
Kit szent Angyalokkal fel ékesítettél,
Miért azt el hadtad, es e földre jottél?

1100 Oh, tudom, nem kérdem, életünk szerzője,
Gyarlo bűnösöknek vagy idvezítője,
Nyavalyás lelkünknek nem más éltetője,
Bűnnel terhelt testünk- s lelkünknek feddője.

a életéig [Értelemszerűen javítottuk.]

b mely vetelét [Értelemszerűen javítottuk.]

c dőcsőséget [Értelemszerűen javítottuk.]

05 Oh, vajha magunkot úgy meg alázhatnok,
Mint te szent felséged, úgy meg sirathatnók,
Undok vétkeinket annyira utálnok,
Hogy oda fel veled Szent Atyádot látnók!^a

SCENA SEXTA

(*Multitudo langventiorum Coecorum, Claudorum, Aridorum, expectantium aque motum.*)

CAECUS

En husz estendőktől fogvást világtalan
Vagyok nyomorkodón szegény boldogtalan,^b
Sokat imátkoztám, de csak hasontalan,
Talám az Istenis hozzám irgalmatlan.

CLAUDUS

10 Csudálkozom rajtad, hogy ki tátod száljad,
Mert többet szenvedtem náladnál, úgy tudgyad:^c

15 Mert ha csak vak vólnék, egyet sem szollanék.
De fejem, lábam, nyakam, derekam, vállam,
Karjaim, mint egész testemin éppen sebbe vannak,
Mennék, ha mehetnék.

Azért csak fogd bé a szájad, és ne zugolodgyál,
Közzülünk csak menny el, és ne csufolkodgyál,
Mert ha mozdulhatnak, hogy ugronál,
Ha nem csak iziben innen vakarodgyál.

ARIDUS

0 Kérlek, az Istenért, ne zugolodgyatok,
Istennek haragját inkább ne gyúltyátok
Magatokra, mert én kit tapasztalhattok,
Ezen sárosságban sok időktől vagyok.

5 De ha így kel lenni, mi haszna bánkodom,
Mert ezt érdemlettem, mi haszna tagadom,
Már husz estendeje mind eddig kinlodom,
Most már ha meg halok vagy élek, nem tudom.

a látnok [Értelemszerűen javítottuk.]

b nyomorkodón böldögétalan [Értelemszerűen javítottuk.]

c szenvedtem [Értelemszerűen javítottuk.]

VERTIGO

1130 Akár mit mongyátok, nincs hasonló hozzám,
Aki ejtet nappa kinlondgyék, mert husom,
Ostor, resketést én Annyira hordoztam,
Hogy eddig haláltól csak alig tartozam.

HIDROPICUS

1135 Merő paradicsom ati életetek,
Az enyimhez képest semmi a tiétek,
Mer bélpoklosságban, hogy ha fel vetetik,^a
Harmincz nyólc estendőt kinlodom, értitek.

Most is Isten tudgya, hogy jöheték ide,
Mivel a reménség táplálnia kezdé,
Hogy betegesegemből reménség erede,
A meg gyógyulásra hogy üdőt engede.

1140 De ki téssen engem bé a feredőbe,
Mert jó tehetetlen vagyok én erőmbe,
Sok sámu üdőkötől kívánkozom ebbe,
Egyszer bé szállhatnék, meg tisztulnék testbe.

TUMOR

1145 Láttatok ilyent, mint én, Horvát Gyurka,
És hallottatoke, mert ez suljos munka,
Mi képpen én vagyok hasamban dagadva,
Oltalmazzon isten ilyen dobrol tudva.

1150 Csak hogy amit Isten most bővön réám mért,^b
Ez békével tűrém az én bűneimért,^c
Hálát adok néki latogatasáért,
Mennyekben ezekért várok jutalmas bért.

1155 Közönséges mondás: a dobb pálcza nélkül
Nem zendül meg, tudgyod, más ként ezen kívül,
Csak a neve néki, sőt még ot kerestül^d
Keménnyen szolittyák mint alol s mind felyül.

Engemetis Isten e képpen szeretett,
Hálát adok néki, hogy hozzám érkezett.

a bel poplosságban [Értelemszerűen javítottuk.]

b mert [Értelemszerűen javítottuk.]

c [A sor utólag beszúrva.]

d <δ>ot

TREMOR

Nekem ez világon nyomoruság éltem,
Jobb volna, meg halnék, mivel én életem
1160 Egész keserűség, mert nem is ehetem,
A nagy resketéstől már el fogyott testem.

En kedves ócsémbe vala bizadalmam,
Ő gondom viselné, hogy erre jutottam,^a
De imé, ő hozzám hasonló let, látom,
1165 Már nincsen gyámolom, csak Istenben bizom.

ANGELUS CONFORTANS

Meg halgattya Isten sok fuáskodástok,
Be vette tú néktek sűrű köny hullástok,
De vigasztalást ád, csak várakoztatok,
Örömrre fordította kemény jajgatástok.^b

Csak gondolyátok meg, mit szenved értetek,
1170 A tú Jesusotok, mert számu esetek
Terhelték vállait undok vétkeitek,
Békevel csapásit most el viseljétek.

Nem feletkezik el, láttyátok, rollatok,
1175 Mivel ez feredőt, mely mellet kinlítottok,^c
Tú néktek rendelte, hogy meg tisztuljatok,
Ez után mennyekben velle vigadgyatok.

CHRISTUS

Aldottak legetek, szerelmes fiaim,
1180 Mind mennyen s mind földön, velem szenvedőim,
Mivel ez világon latogatásaim,^d
Jó szivel véttétek rátok mért csapásim.

Ihon késen vagyon a testi tisztulás,
Itt a feredő lész néktek vigasztalás,
Testi nyavalyából lelki vidámulás,
185 Kelyetek fel innen parancsolom!

Atyám, ez az áldás.

a gőndóm [Értelemszerűen javítottuk.]

b Öröm- fordította [Értelemszerűen javítottuk.]

c kinlítottok [Értelemszerűen javítottuk.]

d latogatim [Értelemszerűen javítottuk.]

1190 Látom, ez világon sokat szenvedtetek,
Kemény fájdalmakat testben viseltetek,
Vigasztalást adok, áldásom vegyétek,
Atyám jóbja felől alyatok, s Mennyetek.

(*Ad Populum:*)

En Mennyei Atyám, akit ez világon
Szerrel látogattya és súlyos csapásom,
Egget egyéb módon, másikat más uton,
Meg szokta próbálni, mint arannyot lángod.

1195 Ugy hasonló képpen ezen betegeket,
Kiket itt láttatok terhelve sebekkel,
Meg próbála álatyara betegség tűzivel,
Tisztulva találta, el mentek békével.

(*Christus aggreditur perfidus Judeus:*)

PERFIDUS JUDEUS

1200 Mit ácsorgas itten, mint kinek esze nincs,
Hogy néked el fordult, gondolod, másnak sincs,
Olyan álom üggyel belénk konkolt ne hincs,^a
Mert én sido vagyok, mostan reám tekincs!

1205 Ugy hallom felölled, hogy Kristus volnál,^b
És sok betegeket hamars gyógyitanál,
Meg hiszem, hogy voltál tanyitván Plutonál,
Az ő hatalmával masokot meg csalnál.

1210 En nem hisem soha, hogy te mennnyorságból
Jöttél volna ide, olyan bóldogságból,
Ily nyomoruságra oly nagy uraságról,
De látczik, hogy ettél doci salonnából.¹⁸

Majdon többet hallasz hasonlot ezekhez,
Mert tudgyák, hogy ki vagy, és a te elmédhez
Nem vonhazz ma senkit, de még veszéljedhez
Nyakra főre esel betege sergekhez.^c

a üggyel [Értelemszerűen javítottuk.]

b Xtus [Aláhúзва.]

c fetege [Bizonytalan olvasat.]

215 Jere elé onnan, hallode, barátom,
Tudom, pápista vagy, keresztény, úgy tartom,
Mit itilesz felőlle, én nem is halgatom,
Hanem mind akard, fogd pártját, nem bánom.

TEPIDUS CHRISTIANUS

220 Eleget látottam, midőn a templomban
Voltam esztendőben ötczör a kalastromban,
Mit predicál az pap az káli doraban,^a
De nem sokat használt nékem az házomban.

(*Ad Christum:*)

225 Valyon valóe az, uram, amit hallok,
Egyzer mátczor, mikor hazul el nem állok,
Hogy aki te veled beszélget, úgy szollok,
Meg fizetnék néki, ha tudnám, fát vágyok.

30 Űnnepen s. vásárnap ugyan el mehetnék,
A templomban ugyan többet beszélhetnék,
Egész hetetszaka ha testem nyukhatnék,
De nem, hanem inkább vásárnapra érnék.

Töllem hogy lehessen sokat, *urunk* szolgálni,^b
Jobb leszen én nékem egy álmat alunni,
Jó ebéd üdöig testemet nyuktatni,^c
Reá ernek másnap nég kenyeret kapni.

35 De látom, még te is jo szivel fogodnád,
Ha valaki adna kenyeret, meg rágnád,
Ha jól laktál volna, jobb színben az orczád
Vólna, de koplalás tölti tarisnyádot.

CHRISTUS

40 Bárcsak meg gondolnád élétednek végét,^d
E gyarló világnak mulando esetét,
Te keresztény lévén lelked idvességit
Mi képpen várhatod, halgatnál szent misét.

a [Az utolsó két szót nem tudjuk értelmezni.]

b Töllem hogy hogy [Az egyik szót elhagytuk; az *urunk* szó olvasata tintapaca miatt bizonytalan.]

c jó [Értelemszerűen javítottuk.]

d éléteidnek [Értelemszerűen javítottuk.]

TEPIDUS CHRISTIANUS

1245 En miset eleget magam is mondhatok,
Azt nékem ne jóváld, mikor othon vagyok,
Ha tudnok, el jönék, sokakat tanyitok,
Te is meg tanolnád, töllem most, jól tudod.

CHRISTUS

1250 Atyák és az Anyák itt példát vehetnek,
Hogy kicsin korokba az ők gyermekeknek
Isten *dicsérésre* üdőt nem engednek,^a
Végtére láttjátok, hogy már mire mennek.

Kárhozátos utat az Atyák szereznek,
Magok- s gyermekeknek e féle hirt vetnek,
És kiseded korokban sokat el szenvednek,
Nagy korokban pedig ők is nem engednek.

1255 Így fel nevelkednek keresztény atyákról,
Valamíg e felnőtt elíg a baromtól,^b
Különbözhetni meg *alig* a baromtól,^c
Mivel nem oktatott apáktól s Anyáktól.

1260 Ha egyéb nem volna én nekem ezeknél,
Elég nagy kín volna ambár mind ezeknél,
E felék s nagyobbak a keresztényeknél,^d
Ma ne történnének minden féle rendnél.

1265 De ezt nem gondolyák nemelyek közülők,
Mind fel zudultak ellenem esküvők,^e
Rövid idő alatt hamis törvény tévők,
És reám rohannak hamis torvény tévők.

JUDEUS PROFLIGATUS

1270 Te mit káromkodol sokak hallattyára,
Talám azt gondolod, veszik csak tréphára,
Tud meg, hogy más hallász üdő folyássára,
Nem szenvedem ezt el, bé viszem tanácsra.

(*Ad Senatam:*)

a Isteni didésre [Értelemszerűen javítottuk.]

b [Hibásan bemásolt sor.]

c elíg [Értelemszerűen javítottuk.]

d keresztényeknél [Értelemszerűen javítottuk.]

e ellennem [Értelemszerűen javítottuk.]

Egész Sidoságnak tanácsa egy szomot
Halgassa meg nékem, vegyebé vaxomot.¹⁹

PILATUS

Igenis, ha helyes, minnyájan bé veszük,
Mi szándékod vagyon, jelencs ki, had nézzük.

JUDEUS PROFLIGATUS^a

1275 Egy ámitto támatt mostan országunkban,
Aki mű ellenünk és kedves hazánkban^b
Sok botránkozást tót, sőt még a sidokban
Magához holditot sokat a városban.

ANNAS

1280 Ha ugy van, barátom, nem kel/ e/ szenvedni,^c
Hamar sietséggel csak ide kel/ hozni,^d
Egy néhány vitézek készüllyenek menni,
Utánna izeben meg kel ötöt fogni.

CHRISTUS

Látom, sokasággal hogy már itten vattok,
Azt kérdem tölleték: valyon mit akartok?

JUDEUS PROFLIGATUS

1285 Ha akarod tudni, iziben meg mondom,
Teneked szándekúnk egy szoval kiáltyuk:
Názáreti Jesust meg fogni akarjuk.

CHRISTUS

Ötöt keresitek? Én vagyok, tudgyátok.
Miért ily keménnyen hogy hátra hullátok?

JUDEUS PROFILIGATUS

290 Nem igaz ember vagy, mond meg hamarjába,
Had tudgyák, hogy ki vagy ebben a városban.

CHRISTUS

Mégis kinszeritlek, hogy az én szavamban
Miért kételkedtek? Én vagyok az Urban.

a [A szerepnevet kiegészítettük.]

b ellennünk [Értelemszerűen javítottuk.]

c kel eszenvedni [Értelemszerűen javítottuk.]

d kel [Értelemszerűen javítottuk.]

JUDEUS PROFLIGATUS SECUNDUS

1295

Egy szível lélekkel rajta, jó vitézek,
Tetjétől fogva talpáig verjétek!

RABINUS

Szerelmes társaink, már jó kedvvel légyünk,^a
Mert kezünkben akat, kit régtől keresünk.

JUDEUS PROFLIGATUS SECUNDUS

A szemetek néktek kettő légen, kérlek,
Réá vigyázzatok, utánnam jőjjetek!

(Hic ducitur ante tribunal.)

1300

Egész Sidóságnak felséges Urai,
Meg becsüllhetetlen elménknek tanácsi,
Ez volt az az ember, és ennek szavai
Szerzet botránkozását nepek közt hazudni.^b

CAIPHAS

1305

Lelkem éppen nékem most bé tölt örömmel,
Meg tisztult én gyomrom, akki sok méreggel
Vala meg terhelve keserűs ügyekkel,
Vigadok magamban, látni ez emberrel.

Erről hirdeteke a sok botránkozás
Az én országomba ő tőlle indulást?

RABINUS

1310

Igenis, nem más volt, ha nem ezen személy,
Mutogattya magát, utálatos kevély,
Hanem most boszut álj te, senkitől ne fély,^c
Mert Ur vagy és király, hatalmassággal ély.

CAIPHAS

1315

Magam is úgy tartom, vagyok királjotok,
Mert sinagogában első helyet én tartok,
Helyes tanacsimtól, melyet tapastalok,
El nem al senki is, azt ti is tudgyátok.

a kedvel [Értelemszerűen javítottuk.]

b botránkozás [Értelemszerűen javítottuk.]

c ált [Értelemszerűen javítottuk.]

CURSOR

Mingyárást utánna én hamar el fogok,
Ide hívom ötöt, izibe sietek.

(*Hic ad Pilatum:*)

20 Fő papnak követtye vagyok, jövök is te hozzád,^a
A tanácsba hivat, vedd, hozd be pálczád.

CAIPHAS

Hogy én főpap vagyok, azt magad is tudod,
És jokor érkeztél, ha pedig akarod,
Császár tistartója vagy, te is ugy tartod,
25 Hozzá hivségedet tálán meg mutatod.

PILATUS

Ugy van, nem tagadom, minnyájan tudgyátok,
Mi van szivetekben, nékem meg mongyátok.

CAIPHAS

Tálám volt tudtodra, nem rég a napokban,
Hogy így rossz amitto a sinagogánkban
10 Oly nagy gyalázatott tett mi országunkban,
Hogy már sok sideság meg rémült magában.

PILATUS

Egyik hely tartója az én császáromnak
Vagyok, de meg látom, ki biradalomnak
Leg kisebbik részét foltattya magának,
5 Nem engedem aztot hozzam, mert jaj annak.^b

ANNAS

Alittassék elé mindenek láttára,
Ki légyen, mert akad mostan egy próbára!^c

PILATUS

Hát te, esze fordult, ily nagy urrá löttél,
Hogy már az országban ily zudulásst töttél,
0 Ki szabadságából uralkodni jöttél,
És mi országunkba te miket miveltél?

a vagök [Értelemszerűen javítottuk.]

b egedem [Értelemszerűen javítottuk.]

c propára [Értelemszerűen javítottuk.]

Honnan valo vagy te, csak hamar meg jelencs,
Másként meg kel halnod, szemembe ugy tekéncs!

CHRISTUS

1345 Ha akarod tudni, honnan valo vagyok,
Tugyad, én országom nem világból valok.

PILATUS

Hova lehet ennél nagyob világosság,
Egy el vetet ember, e már nem tréfáság,
Hogy ő Isten volna, iszonnyu hazukság,
Szemlátomást valo sidokkal mély csufság.

1350 Eleget hallottam felőlled, barátom,
Másoknak nem hittem, de most tőlled hallom,
És te szavaidból itillek, meg vallom,
Keresztre huzzátok, nektek parancsolom!

CAIPHAS

1355 Fel kell magasztalni, mivel nem ez földből
Álittyá ő magát, hanem az menny égből,
Hogy dicsőíttessék azon mindenektől,
Tiszteletet vegyen az magoss keresztől.

ANNAS

1360 Mérgemben nem tudom, mit mongyak ellene,^a
Fülünk hallattyára midőn meg felelne,
Hogy nem e világból, hanem menyből venne
Eredetet, és hát ki ki tőlle félné.

1365 Vigyétek, s tegétek közelebb mennyéghez,
Hogy ha onnan valo, két karja kereszthez
Erössen szegezve királyi székéhez,
Ötött emelyétek, kössétek meg ehez.

VINDICTA SANGVINIS

Igy jár azaz ember, akki sokat allit,
Magának é földön, mit lehet, vakarít,
Másokot nem utál, és titkon szaporit,
Mikor nem gondolná, meg vetik a tőrit.

^a ellenne [Értelemszerűen javítottuk.]

1370 Már kezünkben atták, vigyűk uraságra,
Ötöt fekjesük fel magos kereszt fára.

(*Hic ducitur ad crucifigendum.*)

MUTATIO SCENAE

SCENA SEPTIMA^a

(*Dimittatur Crucifixus depictus, Amoris et Doloris colloquia,
Amor a dextris, Dolor a sinistris.*)

DOLOR

Oh, édes istenem, miért el adatál,
Miért oly hirtelen kezekben akadál,
Kegyetlen sidóknak törében jutottál,^b
1375 És mint vér szipoknak ételül adatál!

AMOR

Nem más vólt az oka, henem hogy tegedet,
Meg szabadithassam rabbá lött lelkedet.

DOLOR

Oh, annyit hát miért, Jesus, imátkoztál,
Imádságid miat csak nem el ajulál?

AMOR

1380 Nem más volt az oka, hanem én Atyámor^c
Meg engestelhetném, és imádságomot,
Éretted el mondtam, mert álmas voltodot
Gyakran tapastaltam, te tunyságodot.

DOLOR

1385 Tudom, Jo Istenem, hogy sok gyalázatot
Szenvettél felelmet, de miért, azokat?

AMOR

Félelmet szenvettem, hogy te bátor lennél,
Rettentem szivemben, hog te ne rettenél.

a [A követhetőség érdekében egészítettük ki a *Scena septima* címmel.]

b sidók [Értelemszerűen és szótagszám miatt javítottuk.]

c Atyámnak [Értelemszerűen javítottuk.]

DOLOR

Hálát adok néked, ó, édes Istenem,^a
Hogy az én szívemben bátorságot nyertem.

1390

De Édes Jesusom, még is arra kérek:
Mi oka hát lehet, hogy ily szenvedések
Sorongatnak teged, irtoztato sebek,
És más inségek is, miért kíznak ezek?

AMOR

1395

Ezek az inségek azért vannak rajtam,
Hogy te inségedet meg szabadíthassam.

DOLOR

Aldot légén benned valamenye inség,
Értetem szegenyért, mert vagyon dicsőség.^b
Szent véredet látom bővséggel ki folyini,^c
Mi ennek az oka, hogy föld meg emésti?

AMOR

1400

Az én szent sebemmel hogy te bűnöd mocskát,
Le moshassam ezzel setétes ablakját.

DOLOR

1405

Nagy örömel veszem szent Vered hullását,
Hogy ezzel tisztelted én lelkemnek sárát.
Miért meg fogatál, o, Edes teremtmény,^d
Kezekben akadál, édes idvezítőm?^e

AMOR

Azért meg fogattam, hogy te ellenségtől
Már meg ne fogatnál, lelki szerelemtől.

DOLOR

1410

Oh, vajha csak ezt is én meg köszönhetném,
Te szent felségednek, szent Atyádot kérném!
Két nagy kemény szeggel oda vagy szegezve,^f
Talán szent atyádtól így van el rendelve?

a ő [Értelemszerűen javítottuk.]

b szegenyet [Értelemszerűen javítottuk.]

c verédet [Értelemszerűen javítottuk.]

d fogatál o<d> Edes

e kezekben kezekben akadál [Az egyik ismételt szót elhagytuk.]

f kemény [Értelemszerűen javítottuk.]

AMOR

Ide kötöttem, hogy te bűneidből,
Szabadithatnálak ördög kötéléből.

DOLOR

Melto háládással nem lehetek ezért,
Áldot légy örökké szabadulásomért!^a
Egyik tanítványod pízér meg tagadot,^b
Miért ezt engetted, hogy tölled el pártolt?

AMOR

Ezzel én akartam Szent Atyámnál néked
Igaz vállást tenni, nem kel meg ijedni.

DOLOR

Oh, annyira immar nem retteghet lelkem,
Vigathat már bátran én érzékességem.^c
Látom, el hagyatál hiv tanyítványidtol,
Egyedül marattál kedves barátidtol.

AMOR

Azért el hagyattam, hogy te veled éljek,
Mind világ végiig én te veled légyek.

DOLOR

Oh, bátor társaság veled nyájoskodni,
Mind világ végiig együt már maradni.
Te ártatlan lévén, hogy bé vádoltattál,
Hogy engethetted ezt, mert te igaz voltál?

AMOR

Az én vádolásom te néked szabadság,
És örökké tarto végetlen vigáság.

DOLOR

Hálát adok neked, ó, te, ártatlanság,
Örökké áldalak, ó, élet, igasság!
Te Szent Személyedre, látom, sok rutságot
Köbdőstek a sidók, utálatosságot.

a lég [Értelemszerűen javítottuk.]

b tanítványot pítér [Értelemszerűen javítottuk.]

c ézekességem [Értelemszerűen javítottuk.]

AMOR

Ezt azért szenvedtem, hogy te rutságodot
Ezzel el földőzném, törőlnem azokat.

DOLOR

Ugy is van, gyakorta lelkem isméreti
A sok vétek miát de *sokszor* könnyezik.^a
1440 Sulyos ostoroktól szent felséged teste
Rutul szaggattatott, miért el szenvedte?

AMOR

Az örökké tarto csapásokot ezzel
Előzni akartam, te tölled ezekkel.

DOLOR

Oh, bárcsák más halált választottál volna!
1445 Édes idvezittöm, keresztnek mi haszna?

AMOR

Azért választottam kerestnek halálát,
Hogy a Mennyországnak inkább vennéd hasznát.

DOLOR

Mivel te halálod a magos keresten
Történt, úgy akartad, mű is mennénk ezen?^b
1450 Királyi fejedet a tövis korona
Oh, mely égtelenül agyad meg hottota.

AMOR

Nem egyebet jelent, hanem dicsőségben
Fejed koronázzam, oda fel mennyégbe.

DOLOR

Két irgalmas kezed hova ki nyujtatot,
1455 Kikkel betegeket gyakran gyógyítottál?

AMOR

Aztot terjesztettem két felé, nem másért,^c
Hogy drága lelkedet meg ölelném ezért.

a maát szor [Értelemszerűen javítottuk.]

b történt [Értelemszerűen javítottuk.]

c másét [Értelemszerűen javítottuk.]

DOLOR

Drága szent fejedet lehajtva, szemlélem,
Miért nem az égre? Talám nincs kegyelem?

AMOR

1460 Nem lehet kedvesebb lelkednél én nálam,
Azért le hajtottam, meg csokolni szájam.

DOLOR

Irtoztato modon te szent oldaladot
Két felé nyitották, épen nem maradot.

AMOR

1465 Ugy akartam aztot két felé nyitani,
Szememet szivedben egyben kapcsoltatni.

DOLOR

Két hamis tévőnek közepette függés,
Ki vagy ártatlanság. Miért ezek közt csüggesz?

AMOR

Atyám Országában te is angyalim közt
Fel magosztaltassál, mind én két lator közt.^a

DOLOR

1470 Oh, meg mérhetetlen szeretet forrása,
Oh, te feneketlen tengernek folyása,
Irgalmasságo^dnak fokhatatlansága,^b
Emberhez mutatot lelki buzgósága!

1475 Hogy térhet Istenhez, hogy ő ember légen,
Mefoghatatlanság, hogy hallandot tégyen,
O, szenvedhetetlen, de mégis szenvedgyen,
Őrök dicsőségből gyalázatot végyen.^c

480 Mi ennek az oka, o, édes teremtőm,
Ki öle meg téged, kedves idvezittőm,
Az én vétkeimből te voltál segittőm,
Igaz utaimra vezetőm s térítőm.

a én <Angyalim közt> két

b irgalmasságo^dnak [Értelemszerűen javítottuk.]

c gyalázatot <tégyen> végyen

GRADATIONIS FIGURA

DOLOR

Magos Mennyországból ki hozza le téged, Talám az ember?^a

AMOR

Nem az ember.

DOLOR

Kik fogának meg teged? Talám a Sidok?

AMOR

1485

Nem a sidok.

DOLOR

Ki ostorozza meg? Tálám az boszu állok?

AMOR

Nem a boszu allok.

DOLOR

Hát Edes Jesusom, ki veszte el teged?

Talam a hamis vadolok?

AMOR

1490

Nem a hamis vádolok.

DOLOR

Talám a fő papok?

AMOR

Nem.

DOLOR

Talám az Arulo Judas?

AMOR

Nem.

DOLOR

1495

Talám Pilátus?

AMOR

Nem.

a téged, <tálán a Sidok> talám

DOLOR^a

Talám Hérodész?

AMOR

Nem.

DOLOR

Talám Annás?

AMOR

Nem Annás.

DOLOR

Talám Cáiphás?

AMOR

Nem Cáiphás.

DOLOR

Talám a hamis törvény?

AMOR

Nem a hamis törvény.

DOLOR

Minden okvetetlen, az ember.

AMOR

Nem az ember.

DOLOR

Nem más, ha nem Adám.

AMOR

Nem Adám.

DOLOR

Talám az ördög Eva Altal?

AMOR

Nem.

^a [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]

DOLOR

En meg nem foghatom, ki sem gondolhatom,
Még egget kérdenék, de azt nem mondhatom...
Mégis, ha szabad lész: Atyád akarattya?

AMOR

1515 Az én Szent Atyámhoz, jól monddod, nem férhet
Senki, mert ő Isten, tudod, meg nem ölhet.

DOLOR

Hát ki lehet olyan, ki ezt cselekedte,
Mert minnyajan tudgyák, hogy minden élete,
Edes Jesusunknak keresten ál teste,
Mind mennyen és földön: mond meg, ki vesztette?

1520 Tovább nem fárostom hiába magamot,
Jaj, örökké sirok, meg ölték uramot,
Oh, kész vólnék veled mingyarást meg halni,
Ámbár még ezerszer megint fel támadni.

(*Verte solium.*)

1525 Mert elég győtrelem nekem azt hallani,^a
Hogy meg ölték, de valyon kik, azt nem mongya senki.^b

AMOR

Igen csudálkozom, Fájdalom, te rajtad,^c
Hogy meg nem foghatod, sőt nem is gondolhad.
Kristust ki ölte meg, tám nem is hallottad?^d
Meg mondom te néked, szavaim halgassad.

1530 Kérdéd, menyországbol miért hogy le szállot,
És itten a földön miért nyomorkodot,
Ő tanyitványától pénzen el adatot,
Judás baráttyától *pénzen* arultatott.^e

1535 Es miért sidoknak kezekben akada,
A mű bűneinkért *végig* hogy marada,^f
Sok szenvedésében nekünk elég példa,
De ők meg nem ölték, hát szükség más proba.

a halni [Értelemszerűen javítottuk.]

b öté kiz [Értelemszerűen javítottuk.]

c réttad [Értelemszerűen javítottuk.]

d Xtus [Értelemszerűen javítottuk.]

e JUSDÁS baráttyától <pénzen el adatott penzen> arultatot [Értelemszerűen javítottuk.]

f vityig [Értelemszerűen javítottuk.]

1540 Tud meg bizonyoson, hogy akki meg ölte,
Az szeretet volt az, aki nem engette
Élni ez világon, mert abban kedvelte,
Az embernek lelkét annyira szerette.

1545 A szeretet ölte, az is menyországból,
Hozta le a földre fényes udvarából,^a
Emberhez mutatot irgalmasságából,
Mert lelkét vet ember a szent háromságtól.

Annyira szerette Isten ember lelkét,
Annyira kedvelte az ő idvességét,
El hatta ezekért maga dicsősségét,
A szeretet miat ki ontotta véréét.

DISCANTUS

1550 Oh, véghetetlen Szeretet,
Becsülhetetlen kereszet,
Megismérlek már tégedet,
O, Jesus, kegyességedet!

1555 Nem kívánunk te kívülled
Élni, hanem csak te veled,
Hogy el essünk te mellőled,
Ó, Szeretet, ne engedgyed.^b

1560 Már miket cselekedgyünk,
Te éretted vegyben vizünk,
Alázhassuk meg magunkot,
Magasztalhassuk Urunkot.

165 Ne gondolyunk te kívülled,
Ne cselekedgyünk ellened,^c
Hanem egészen te benned,
Élyünk es halyunk éretted.^d

Oh, jőjjenek, mű ellenünk,^e
Ellenségünk nem kel félünk,
Benned bizunk, s nem távozunk,^f
Mert jelen vagy, mi gyámolunk.

a Udvarából [Az á betűn is két vessző. Értelemszerűen javítottuk.]

b Ó [Értelemszerűen javítottuk.]

c ellened [Értelemszerűen javítottuk.]

d halyunk [Értelemszerűen javítottuk.]

e ellennük [Értelemszerűen javítottuk.]

f bizünk [Értelemszerűen javítottuk.]

1570 Félyünk nekünk és magunknak,
Csak szolgálhassunk urunknak,
A választottak közébe vigy bé,
Vigy bé te dicsőségedbe.

1575 Irgalmas szemedet, kérünk,
Fordisd hozzánk, ne kerüljünk,
Vegyed hozzád mű lelkünköt,
Mikor tetczik, hily el minköt.

1580 Hogy örökké menyországban,
Dicsirhessünk vigaságban,
És szereteted mi töllünk
Gyalapodgyék, veled élyünk.

REPRESENTATIONES MORTIS, JUDICIJ, INFERNI, COELI, AETERNITATIS

SCENA OCTAVA^a

(*Representatio Mortis cum capite*.)

MORS^b

1585 Ember, emlékezzél a te életedről,
Mi képpen alkotta Isten, és a földről
Csak egy kis port felvön, mi képpen e helyről
Most ha te fel Vennél, de mit mondok erről.

Hogy én most egyebet mindent félre tégyek,
Ember alkotássát elé ne beszélek,
Eztet hallottátok, s tudgyátok, melyek
Légyenek, hanem most szándékomon megyek.

1590 Nem szollok azokrol, kik ennek előtte
Vóltak, és meg holtak, föld meg eméstette,
Hanem csak azokhoz szavunknak kezdete
Lészen, akik szolnak, szomnak eredete.

1595 Ember vagy, és a lész ezen az életben,
De mire s' mi képpen ha vennéd eszedben,
És jól meg vizsgálád te magad szivedben,
Hiszem, ma jobb utat zárna be szivedben.

^a [A követhetőség érdekében egészítettük ki a *Scena octava* címmel.]

^b [A szerepnevet a szerzői utasítás alapján pótoltuk.]

1600 Ha ezen szavamban mernél kételkedni,
Nem akarnál annak mostan hitelt adni,
Szent Pál leveleben ne utáld bé nézni,
Mínyájunknak szolván szükség meg halgatni.

1605 Hogy minden Embernek egyszer meg kell halni,
Ezell vezezödni, és öröké élni,
Erröl a világról el kellett menni,
A másikon még is mindenkor kell élni.

FIGURA SUSPENSIONIS

Boldog Isten, hát így meg kell nékem hálnom,
Ezen a világon nem lehet maradnom?
Ugy van, meg kell hálnunk, másként nem mondhatom,
Mert Istennek szava, magam is úgy tartom.^a

1610 De ha kérdem, mikor s' miképpen és hol,
Aszt csak Isten tudja, ittenne vagy másut,
Én asztot nem tudom, ki utamot járom,
Visza jöhetőke, csak az Urto! várom.

1615 Meg adgya az Isten utolsó órám
A végső malasztot, vagy pedig mi modon,
Ha kiszollittatom, felettebb mocskoson,
Sácrámentum nélkül el veszek csufoson.²⁰

1620 Annak vetélében bizonyos nem vagyok,
Hogy meg keljen hálnom, annak hitelt adok,
És minden meg holtak e félet mondhatok:
Ő volt, én most vagyok, léssen, csak úgy szollok.

1625 Hogy volt, a már semmi, hogy most van, a kevés,
Lészen tart örökké, hogy most vagy, megteres,
Adatot teneked egy üdü szerencsés,
Közel vagy az Urhoz, légy a joban mérész.

Mikor az élethez e világon fogtál,
Akkor haláloddhoz közelébb jutottál,
Amelj eletet élsz, halállal el hoztál,
Resze eletednek, tudgyad, hogy az halál.

a Istenek [Értelemszerűen javítottuk.]

1630 Szent Ambrusnak szavát kövessed mindenben,
Ugy mond: aki akar élni ez életben,
Gyakorta haljon meg, hogy mikor csak egyben
Akarna meg halni, haljon az Istenben.

1635 Oh, ember, hat te ma halj meg egy vétekben,
Hogy ha a lelkedet tudgyad keveltségben,
Hogy meg ma mingyárást ezen egy vetekben,
Ha akarsz meg elni ebben az életben.

1640 Holnap irigysegeben, azutan haragban,
Testi indulatos, ocsmány kivánságban,
Fajtalan usoras huzovonosságban,
Torkosság s reszezség az ember szollasban.

1645 Pelda legyen nektek egy fejér koponya,
Ember volt, és meg holt, csak az ember tudgya,
Mi képpen, hol s mikor, de nekünk azt mongya:
Ugy vétkezzél, ember, meg halsz holnap vagy ma.

Azért ha akarod boldog haláladott,
Ma peldaul vegyed édes Jesusodot,
Azon szenvedésben kövessed Uradot,
Örömmel varhassad az Itilő birot.

JUDICIUM

1650 Mivel testvér, Atyafi egyben kapcsoltatik,
Ugy halál, itilet egymással osztozik,
Valamint világban eltünk, itt ki teczik,
Jobra avagy balra mű lelkünköt viszik.

1655 Hogy ha eletedben Istennek szolgáltál,
Parancsolatitol hogyha eltávoztál,
És az szeretetnek reguláján jártál,
Felebaratiddal mi keppen alkuttál.

1660 Arvák s özvegyeknek, hogy ha ügyekezttél,
Igosságot tenni mástol pénzel vettel,
Hogy akkor ő neki jobb törvent ha tettél,^a
És hamis tevőköt más ellen vitettel.

^a Hogy <ha> akkor

Ezek és egyebek, tudd meg, egy summában
Tetetnek a jokkal iljen tsonponában,²¹
1665 És melyik elnyomja, az lesz igasságban,
Idvözül avagy csak örök kárhozatban.

Legy fő képpen pedig ebben lelketeket
Gyakorta csaljatok, mert tû vetketeket^a
A gyontatoszekben igazán ezeket^b
Ritkan gyonnyátok meg suljos eseteket.

1670 Mert akkor az ördög legnagyobb szemérmet
A tû szüvetekben hint, hogy a kegyelmet,
Isten meg nem adgya, hanem veszedelmet
Tű magatok által szerez így értelmet.

1675 Meg ne gyond aszt a nagy utállatos vetket,
Tudad, mások előtt sem hired, *sem* neved,^c
És jo életűnek tartanak most téged,
Ha eszetet meg gyonád, nem hinnének néked.

1680 Es így lassan lassan anyira vitettek,
A csalárd ördögtől addig kesertettek,
Mig három négy gyonás ezekkel eltelik,
Végre már megijed, soha meg nem gyonik.

1685 Oh, vajha csak ma is ne találkoznanak,
Olj megátalkodot lelkek ne volnanak,
A lelki atyának igazán gyonnának,
Ő itiletetől így nem irtoznának.

Tudd meg bizonyoson, ha itt pasztorodnak
Itiletitől félsz, egy lelki atyadnak,
Az utolsó napon mind egész világnak
Eleiben terjed, és teread alnak.

1690 Akkor eszedben jut, oh, vajha igazán
Én meg gyontam volna, s lelki Atyám szaván
Felindultam volna a szép oktatásán,
Most el nem kárhoznám Itilettől nyilván.

a tő [Értelemszerűen javítottuk.]

b gyon<g>atoszekben <ritkan> [A g ráírással javítva.]

c előtt van sem hired neved [Értelemszerűen javítottuk.]

1695 De akkor keső lesz vetkeid vallása,
Mikor nem lesz üdőd penitentiara,
Itiletod szerént meny a kárhozatra,
Ördög angyalidnak neked lesz hallása.^a

1700 Egész életednek it van az ő hazna,
Az én komponamba hogy ha több is volna,²²
Egy halálos vetek más felől kit vonna,
Tudd bizonyoson, vég nélkül elnyomna.

1705 Ha az Itiletett akarod kerülni,
És a karhozatban nem akarsz merülni,
Itild meg magadott, s mostan ugy varhatni
Isten Itiletet, ővéle vigadni.

AETERNITAS

1710 Halalt, itiletet örökkevalóság
Követ bizonyoson, két maradandoság:
Egyik a kárhozat, másik a boldogság:
Amelyikre elmesz, ott lesz varandosag,
Ezen kettőn áll üdvösség vagy rabság.

Az halál bizonyos, azt már meg próbálták,
Hogy asztot követi az itilet, tudgyuk,
Valakik most elünk, e kettőre jutunk,
Mi lesz a harmadik, *mondta*, halgassuk.^b

1715 Ember, ne szunyadgyál, halgass most szavamra,
Ezen vas goljobist nezd meg jól, mi okra
Előtökben hoztam, hogy tú magatokra
Viselnetek gondot végső orátokra.

1720 Örökkévalóság, ugy gondolkozzatok,
Iljen kerektségben áll, akit itt tartok:
Ehez hasonlitom, inkább meg fogjátok,
Örökkévalóság mit tégyen, haljátok.

1725 Ezen goljobisra ezer esztendőben
Csak egy légy rá száljon, valamit körmében
Elvihet magával egyszer repültében,
És többször ne jőjjön, csak egyszer ezerben.

^a angyalidnak lesz neked lesz [Az egyik *lesz* szót elhagytuk.]

^b manta [Értelemszerűen javítottuk.]

Hány ezer esztendők telhetnének addig,
Ezen vas goljobist elhordaná fottig
Azon küs legyetske, de még is sokáig,
1730 Elgondolnad, meg lesz elfogy valaháig.^a

Ezer s meg ezerni esztendők eltelnek,^b
Addig szamatalan sok üdők, ámbár vége lenne,
De akkor kezdenők ujjabban meg elől,
Keszdnők, nem vegeszdnők.

1735 Valamint hogy Isten örökké menyékben
Ő uralkodni fog nagy dücsőségében,
Mind addig örökké azon örökségben,^c
Vagy jól, vagy gonoszul tartatunk egyikben.

1740 Most mar szálj magadban, ki élsz ez világban,
Egy rossz gondolatban vagy tapogatásban,
Testi indulatnak egyik szikrájában,
Hogy ha mulatni fogsz, maradsz kárhozatban.

1745 Ellenben pediglen hogy ha ez Istennek
Egész eletedben szolgálsz teremtodnek,^d
Parancsolatiban ő szent felsegenek,
Eljársz hiven, s bizál, utyan dücsőségnek.

Es itilet napjan ezen szokot szolni,
Mongya: jöjjetek el, Atyám aldottai,
Az örökké tarto vigasagot látni,
1750 Nektek készítettetek, kezgyétek már birni.

Hogy az örökseget minyájon nyerhessük,
Ezen a világon kedvét kereshessük,
Ő szent felségevel örökke élhessünk,
Adgya, s' engedgye meg, neki esedezzünk.

a e<f>lfogy [Ráírással javítva.]

b meg ezerni ezerni esztendők [Az egyik ismételt szót elhagytuk.]

c azon <dű> örökségben

d szolgálsz <eletedben> teremtodnek

EPILOGUS

1755 Regi szent atyáknak sok szenvedéseket,
Ó testamentumból és újból ezeket^a
Előtökben adak, hogy a kereszteket
Miképpen viselték, szerettek lelkeket.

1760 Aztot nem mondhattya közülletek senki:
Somjora járok komédia látni,
Mert nem oljan napok, hogy itten nevetni
Akarnak, hol Kristus ma akar meg halni.

1765 Ugyan közönséges mondásban felvetik,
Nem essek aszt mostan gondolták, beszéllik,
Isten bosáss, bizony nemis nevethetek,
Mert semmi semis volt, csak heaba menek.

1770 Ne így gondolkozzal, édes atyámfia,
Hanem szálj magadba, kergyed, kinek napja
Jelentetik nekünk, kik itten vagyunk ma,
Mert te megvaltodnak ma történt halála.

Ha ezt meggondoljuk, és magunkba szállunk,
Hogy miért szenvedet artatlan Kristusunk,
A mű bűneinkért, hogy bizony sirassuk,
És a vigaságnak itten beket hadgyunk.

1775 Mert regi szent atyák, hidgyetek, probalták,
Kristus szenvedését gyakron ohajtottak,
El merik mondani, akarmi nyavalják
Szenvedese semmi, e keppen tanityak.

1780 Ugy mond, ha valaki egész életében
Akár mit szenvedgyen, de mégis csak egyben,
Hogy ha gondolkozik, szent szenvedéseben,
A Kristus Jesusnak több jót vett lelkeben.

1785 Tehat egy oraig Kristus haláláról
Valo gondolkodás, mit mondhatok arról,
Hidgyed, többet téssen, hogy sem egész napon
Magad ostoroznád minden uton s modon.

^a Oh [Értelemszerűen javítottuk.]

Csekélj munkácskánkot ne vesd meg erettünk,
Együgyűségünkben végben mit vihettünk,
Kristus haláláról néktek ugyekezttünk
Homaljos példánkban vigasztalást tennünk.

1790

Vég képpen te hozzád, oh, Jesus fordulunk,^a
Anyá szent egyházban minyájon kik vagyunk,
Bántódásod nélkül tenéked szolgáljunk,
Egész iskolánkkal te hozzád kiáltunk.

1795

Ved bé ezen kicsin nyájad könyörgésit,^b
Te tiszteletedre, melyett it végben vitt,
A sok inségektől tarcs Iskolánk vegit,
Hogy néked s. hazánknak szolgálhassunk mü itt.

(*Hymnus ab Omnibus Actoribus*):^c

Oh, Jesus, Jesus, oh, édes Jesus,
Oh, Istennek szent Fia,
Türés formája, szencség példája,
Oh, lelkünk drága dija.^d

1800

A MŰ ADATAI

A dráma kézírata a Csíksomlyói Ferences Rendház könyvtárában, a *Liber exhibens actiones parascevicas...* kéziratot kötet 927–960. lapjain található. A szöveg itt jelenik meg először. A drámáról említést tesz tanulmányában *Bándi* (1896, 290.), *Fülöp* (1892, 7–8. és 1897, 28.), *Kilián–Pintér–Varga* (1992, 48. N. 21.), *Pintér* (1993, 115.) és *Medgyesy-Schmikli* (2000, 48; 2002b, 222; 2003, 53; 2005).

A szenvedéstörténetből a korai csíksomlyói darabokban megszokottnál jóval kevesebbet visz színre: lényegében csak Krisztus gyógyító tevékenységére és a főpapok tanácskozására tér ki, hiányzik az árulás, az elfogás és a keresztre feszítés jelene is. Ugyanakkor a darab egészében, az idősíkokat keverve, többször felvillantja a kereszten szenvedő Krisztus képét, és részletezi szenvedéseit. E ponton sok a rokonság a kereszttúton elhangzó declamatiókkal, hiszen mindkét esetben a bűnbánatra felszólítás és a bűnbánat fontossága teszi ki a szöveg jelentős részét. Ezt hangsúlyozza a *Prologus* és az *Epilogus* is. A Fájdalom és a Szeretet a szenvedéstörténetből magára a szenvedésre hívja fel a figyelmet, így a középpontban a műben kétszer is felhangzó „Non est Dolor, sicut dolor, que ego excrucior” gondolat áll (458. és 642. sor), melyet többször megismételnek magyarul is (459, 555–6, 643. és 965. sor).

a [A margón *Oh Jesus* nótajelzés.]

b nyaljad [Értelemserűen javítottuk.]

c [A margón *Oh Jesus* nótajelzés.]

d [A sor után: *oe.* Nem tudjuk értelmezni; valószínűleg: *omnes.*]

A DRÁMA RÖVID TARTALMA:

PROLOGUS

A nézőket Krisztus szenvedéseire és áldozatára figyelmezteti. Fontos a konkrét hivatkozás az 1734-ik esztendőre.

SCENA 1

Jób és hét fia örvendeznek a nekik juttatott isteni áldásokon.

SCENA 2

Krisztus követe elmondja Pilátus ítéletét, bemutatja a keresztet, melynek feliratát is közli a nézőkkel, majd a színpadra lépő Krisztus figyelmeztet az ember kötelességeire. Ezután jelenik meg gyermekeivel Jób, és áldozatot mutat be Krisztusnak. Erre föl egy, a Jób hűségét kétfő ördög engedélyt kér, hogy Jóbot próbára tehesse. A Sátán és Krisztus fogadást köt Jóbra.

SCENA 3

Krisztus ismét megjelenik, és vállalt szenvedéséről beszél, majd Jákob fordul hozzá áldásért. József elbeszéli álmát. Visszatérünk Jób történetéhez: Jób sorozatos csapásokról értesül, majd az ördög is beszámol Krisztusnak Jób megpróbáltatásairól. Krisztus Jóbnek is elismétli: *Nincsen ez Világon hasonló fájdalom, / Mint az én fájdalom, emberért próbálok.*

SCENA 4

Józsefet eladják testvérei, Jákobnak pedig bemutatják József véres köntösét.

SCENA 5

Krisztus saját szenvedéseiről és az emberi nem hálátlanságáról beszél. Ezután két lator megtámad egy Jeruzsálemből Jerikóba tartó utast, akit, miután több arra haladó is sorsára hagy, az irgalmas szamaritanus ment meg a haláltól. Ezt követően a krisztusi szenvedésről szóló Dávid, Krisztus öse, személyében és szövegében is összekapcsolva az Ó- és Újszövetséget.

SCENA 6

A fürdőnél a gyógyulásra vakok, bénák, egyéb betegek várakoznak, s őket egy Angyal, majd maga Krisztus vigasztalja. A nem igaz vallást tévők (a hamis zsidó, a langyos keresztény) kételkednek Krisztusban, ezért elárulják: a főpapok eldöntik Krisztus elfogatását. A scena végén rövid jelenetben Krisztus Pilátus előtt áll.

SCENA 7

Ezt a jelenetet csak a színváltás utasításával jelzi a másoló, mi azonban külön sorszámmal láttuk el. Az isteni szeretetet képviselő *Amor* és a bűnbánó embert képviselő *Dolor* dialógusa két részből áll. Az elsőben az *Amor* Krisztusként, a *Dolor* emberként beszél, a második rész a fokozatosságot, a folyamatszerűséget jelöli meg címében, s itt a szenvedéstörténet a *Dolor* kérdéseiből és *Amor* válaszaiból bomlik ki. Ezután ének következik.

SCENA 8

Az utolsó (számmal eredetileg ugyancsak nem elkülönített) jelenetben a halálra figyelmeztető *Mors* és *Judicium* helyezi a földi életet a Pokol, a Menny és az Örökkévalóság kontextusába.

EPILOGUS

A régi szent atyák szenvedéseit emeli ki (ezt példázta Jób és József története). A zárlatban nagy hangsúllyal jelenik meg „a sok inségektől” gyötört somlyói iskola, annak közönsége, akik *nem komédia látni* gyűltek össze, nem nevetni, hanem bűnbánatra.

SZERZŐ, SZÍNREVIVŐ

A dráma szerzőjének neve sehol nem jelenik meg. Az 1734-es évben Donát László Bálint volt a nagypénteki játékot előadó tanár, ezért szerzőként őt jelöltük meg. Donát László Bálint (Donát Lászlóként) Csíkszentkirályon született 1706-ban. 1725. augusztus 23-án lépett a ferences rendbe, s a Valentinus nevet vette fel. 1730. április 11-én szentelték pappá. 1734-ben Csíksomlyón tanított, s valószínűleg ő volt a nagypénteki előadás rendezője. 1735-ben Királyhalmán, Kőhalom filiájában gróf Kornis István főispán házi káplánja volt, majd 1738-ban Nagyernyén Kún Zsigmond királyi főjegyző házi káplánja lett. Végigjárta Erdély szinte valamennyi ferences rendházát: 1741–43-ban Csíksomlyón, 1743–45-ben, majd 1748–51-ben Kolozsvárt, 1751–53-ban Nagyszebenben és Vajdahunyadon, 1755–56-ban Gyergyószárhegyen, 1756–57-ben Tordán, 1757–58-ban Segesvárott, 1758–64-ben ismét Nagyszebenben, 1764–65-ben, majd 1771–72-ben Szászvárosban, 1765–66-ban Esztelneken, 1766–67-ben Szászsebesen, 1767–71-ben Medgyesén szolgált. Több helyen volt házfőnök: 1737-ben Segesvárott, 1739-ben Désen, 1745–46-ban Mikházán, 1746–48-ban Szászsebesen. Hosszas betegség után Désen hunyt el, 1774. január 15-én. (*György* 1930, 203, 285, 306, 326, 409, 422, 493.)

FORRÁS

A dráma előtt latin nyelvű mottó hív fel Krisztus követésére. A mű *Jeremiás siralmaiban* jelöli meg témáját, s forrásként a 9,12 sort adja meg, ahol ez olvasható: „Hol van a bölcs ember, aki ezt megérti? Akihez az Úr szája szólhat, és így tudtul adhatja: Miért hever romokban az ország, s miért ég ki, mint a sivatag, ahol senki se jár.” Jeremiást a keresztény hagyomány – önmegttagadó élete és az Isten szolgálatában eltűrt szenvedései alapján – Krisztus egyik előképének tekinti. Hasonló funkciója van a dráma gondolatmenetében a Jób-előképnek is. Az Ószövetségből ezen túl Jákob fiainak és József eladatásának történetét látjuk, amelyben az ártatlan József és ennek következtében apja, Jákob szenvedései szolgálnak a krisztusi szenvedés előképéül. A krisztusi tanoknak élés, a felebaráti szeretet példájára az irgalmas szamaritánus újszövetségi parabolája elevenedik meg (Lk 10,33–37). További hivatkozásként megjelenik a zsoltáriró Dávid is.

A dráma bűnbánati funkcióját erősíti Dávid (könyörgő zoltáraival) és a mottó Jeremiása (siralmai-
val). Ehhez kapcsolódik Szent Pálnak a rómaiakhoz írt levele is, melyből a Krisztusnak tetsző életet, a
bűnbánat szükségességét emelte ki a passió szerzője (905–9. sor): „Míg ugyanis a bűnnek szolgáltatok, az
igazsággal szemben szabadok voltatok” (Róm 6,20). Izajást is idézi a szöveg (575. sor): „Tetőtől talpig
sehol sem ép, csupa sebhely, zúzódas, nyílt seb. Mégsem orvosolták, nem kötözték be, és olajjal sem
puhították” (Iz 1,6). Ez a rész leghangsúlyosabban *Amor* és *Dolor* dialógusában érezhető. Mind *Amor*
és *Dolor* vitáját, mind Krisztus szenvedéseinek számadatait említettük kötetünk bevezetőjében.

A bibliai történeteket a szerző pontosan követi, láthatóan valamennyit jól ismeri, s valószínűleg
nem kivonatolt, hanem az eredeti szöveget használta műve megírásakor.

ELŐADÁS

A drámát 1734. április 23-án, nagypénteken játszották. Színpadi és díszlet-utalások nincsenek a szö-
vegben. Az előadás közben nyilván többször szólalt meg a közönséggel együtt énekelt bűnbánati ének.

A dráma zenei anyagával Kővári Réka foglalkozott (*Kővári* 2009; *Kővári* 2007b). Az első jele-
netben szerepel Jób *Hálát adunk Isten* kezdetű éneke, mely – mint incipit – összecseng Kájoni éne-
keskönyve 1805-ös harmadik és 1921-es negyedik kiadásának *Hálát adok, Isten, sok ajándékidért*
kezdetű, a hit, remény, szeretet és türelemesség témakörében született szövegével (*Kájoni* 1805, 295.:
Nota: tulajdon, vagy Mikor Máriához; Kájoni 1921, 373. sz.). Nem lehetünk biztosak a két ének azo-
nosságában, de tematikailag nem idegen a Kájoni-szöveg. A *Cantionale* harmadik kiadása szerint két
melódiaja volt: vagy saját, vagy pedig a *Mikor Máriához* kezdetű ének dallamán énekelhették. Utóbbi
szerepel a *Deák–Szentés kéziratban* (*Deák–Szentés*, 15.). Ugyancsak közöljük a Kájoni *Cantionale*
negyedik kiadásának énekét is.

Mi - kor Ma - ri - á - hoz az Is - ten An - gya - la

Ná - zá - reth vá - ros - ban az eg - böl le szál - la

Kit szent i - mád - cság - ban Gab - ri - el ta - ná - la,

é - kess kö - szon - tés - sel a' szűz - nek így szol - la.

Deák–Szentés kézirat, 15.

Há - lát a - dok Is - ten sok a - ján - dé - kod - ért.
 Ve - lem bő - ven köz - lött jó té - te - mé - nyid - ért;
 Fő - kép, hogy te - rem - tél, a bűn - től meg - men - tél.
 Üd - vös - sé - ges hit - re ke - gye - sen ve - zér - lél.

Kájoni 1921, 373. sz.

A negyedik scenában az *O, Josephnek fényessége* kezdetű ének szövege sem egyezik Kájoni énekeskönyvének *József, József, hol vagy, József* énekével; rokonságuk azonban egyértelműen kimutatható, s a drámában Jákob minden bizonnyal ezt a dallamot énekelte. A *Deák-Szentes kéziratban* a *József, József* éneket nem találjuk, szerepel viszont az első kiadás *Szörnyű halálra* való nótautalásának latin eredetije, a *Horrenda mors* kezdetű ének – igaz, más dallammal. Papp Géza szerint ez téves utalás (Papp 1988, 394. 6. sz.; a téves dallamkapcsolásról *RMDT II.* /147. j/ 541.). Ezért a *Cantionale* 1719-es nótautalását, az *En nemzetem* kezdetű éneket tekintjük helyes *ad notamnak* (Kájoni 1676, 146. = *Domokos* 1979, 187.sz.; Kájoni 1719, 108.). Ugyan az *En nemzetem* és a *József, József* énekek dallama egy családba tartozik, de a vizsgált passiójátékokban csak ez utóbbi megváltoztatott szövegével énekeltek. Népzenei gyűjtésben e szöveggel nem szerepel a dallam, ezért a *Csikcsobotfalvi kéziratot* idézzük (*Domokos*, 1929, 1929a)

Jo-seph, Jo-seph, hol vagy Jo-seph? hól te-ged én ke-res-se-lek:
 nagy he-gye-ken, és völ-gye-ken, el-mé-gyek, hogy meg lel-lye-lek.

Csikcsobotfalvi 105. (*RMDT II.*, 62b/I.)

*

Az epilógusban felhangzik az *Oh, Jesus, Jesus* kezdetű ének. Az ének után az *Oe* rövidítés feloldására azért javasoltuk az „omnes”-t, mert ez utalhat az ének előadásának módjára: vagy az összes versszakot énekeltek, vagy az összes szereplő énekel, vagy a hallgatóság is bekapcsolódott. Szövege a Kájoni *Cantionale*-ben nem szerepel, de dallamát latin szöveggel (*O langvens Jesu*) megtaláljuk a *Deák-Szentes kéziratban* (29.)

O Lan-guens Je-su! de-func-te Je-su. Mat-ris in si-nu flen-tis
nos-tros do-lo-res, Cor-dis a-mo-res fac fò-ci-os do-len-tis.

Deák-Szentes kézirat, 29.

A dráma lezárásaként alkalmazott magyar ének szövege az 1674-es Cantus Catholici énekeskönyvtől kezdve szerepel gyűjteményekben, kottával azonban csak később, a XVIII. század végén találjuk *Bozóki Mihály* Vácot megjelent énekeskönyvében.

Oh Jé-sus. Jé-sus! oh é-des Jé-sus, oh Is-ten-nek szent Fi-ja!
tü-rés' for-má-ja', szent-ség pé-dá-ja, oh Lel-künk' drá-ga Dí-ja.

Bozóki, 171. (RMDT II., 175/II.)

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A kézirat több kéz írása. Valamennyi másoló írása különösen rendetlen, kapkodó, sokszor értelmetlen, hibáktól hemzseg. Lehetséges, hogy a magyar nem anyanyelvűk volt. Főleg az első két másoló többször másolja be kétszer ugyanazt a sort vagy sorrészletet, ezeken nem tudtunk javítani. A második kéz valahol a 929. oldalnál veszi át, a 957. oldal fele talán az első kéz írása, s a 958. oldaltól újabb kéz másolja. Az első másoló sok esetben hagy nagy hézagot a szó belsejében, ezeket nem érdemes különírásként értelmezni; az *a* betű az *ar* betűkapcsolatban sokszor *o* betűnek tűnik, de minden bizonnyal *a* betűről van szó. Mint a korabeli kézírásokban gyakran, itt is alig eldönthető az *s*, *ss*, *sz* betűk közötti különbség, különösen a mind az *ss*, mind az *sz* betű jelölésére többször használt β jel esetében: ilyen esetekben az adott másoló kézírása, valamint a 18. századi nyelvhasználat alapján próbáltunk dönteni. A *d* és *t* betűket gyakran keverik a másolók, ha egymás után következnek, főleg a befejezett melléknévi igenévi alakokban (fáradt, maradt, stb.), sokszor ráírással javítják egyiket a másikra, de a javítás ténye is nehezen eldönthető. Ezért bizonytalan esetekben nem jeleztünk javítást. Szókezdő *v* vagy *V*, *u* vagy *U* nem eldönthető, inkább nagybetűnek látszik valamennyi, de nem érdemes a nagybetűs írást követni. A *Világ*, *Vér*, *Ur* szavakban sokszor megtartottuk a nagybetűt. A *gy* betűt néha a *g* fölötti kis hullámvonallal jelölik, az *sz-t* az *s* fölöttivel, az *ny-t* az *n* fölöttivel. Ezeket jelölés nélkül *gy-ként*, *sz-ként*, *ny-ként* feloldottuk.

A *g* fölötti kis vonal az *ng* betűkapcsolatot is jelölheti. A másoló a verssort vagy szakaszt a lap széléhez érve sokszor a sor fölé vagy alá kanyarítják betoldásként; ezt azonban, éppen mert nagyon gyakori, nem volt érdemes külön megjegyezni a lapalji jegyzetekben.

Az utolsó kéz az *o* illetve az *u* fölé írt *e* mellékjellel jelölte az *ö*, *ő* illetve az *ü*, *ű* hangot; ezeket jelö-

lés nélkül a mai kiejtés és helyesírás alapján javítottuk. Ugyancsak az utolsó kéz alig hagy hézagot a szavak közt, ezért az egybe- és különírás is eldönthetetlen.

A szerepneveket egységesítettük: sokszor a *Genitus filius* helyett csak *Genitus* szerepelt. A másolók a szövegben legtöbbször a *Kristus* névalakot használják, ezért a megszokott *Xtus* rövidítést is – a latin szövegrészek kivételével – *Kristus* formában oldottuk fel, szerepnévként megtartottuk viszont a kéziratban szerepelzéskor használt *Christust*.

A *Dolor* és *Amor* párbeszédében a *Dolor* szerepnevet a szövegen belül ismételtlen kiírta a másoló: *Dolor* első megnyilatkozása ugyanis mindig reagálás az *Amor* által előzőleg elmondottakra, majd ezután *Dolor* újabb kérdése *Amor*hoz. Ezeknek elhagyását külön nem tüntettük fel a jegyzetekben.

Jelölés nélkül feloldottuk az alábbi rövidítéseket: sz. = szent; kk fölött vonal: -knek/knak; A = anno; Xtus = Kristus.

TÁRGYI ÉS NYELVI MAGYARÁZATOK

- 1 *Jeremiae Lamentationes caput I. N. 12.* = Jeremiás siralmai, I. fejezet 12. sor
- 2 *alkotmányi* = alkotásai
- 3 *17százszban 34dikben* = 1734-ben
- 4 *Csik Gyergyó Kászomban* = Csík vármegye részei (Gyergyó: fennsík a gyergyószentmiklósi járásban; Kászon: csíki járás)
- 5 *casust* = (nyelvtani) esetet
- 6 *hét scramentumba* = hét szentségbe
- 7 *tökélyes* = fekélyes
- 8 *paharatok entek* = valószínűleg: poharatokba öntök v. önték
- 9 *Judás* = Juda (Mivel Júdás nem szerepel e drámában, József e testvére nevét nem javítottuk.)
- 10 *postitas* = pusztítás
- 11 *Dotáimban* = Dotainban (Ter 37,10)
- 12 *Siken* = Szichem (Ter 37, 12)
- 13 *bacsaimot* = bacsáimat: számadó juhászaimat
- 14 Róm 6,20 („Míg ugyanis a bűnnek szolgáltatok, az igazsággal szemben szabadok voltatok.”)
- 15 *kujakját* = öklét
- 16 *causa* = (peres) ügy
- 17 Iz 1,6 („Tetőtől talpig sehol sem ép, csupa sebhely, zúzódás, nyílt seb. Mégsem orvosolták, nem kötözték be, és olajjal sem puhították.”)
- 18 *doci salonna* = dóci szalonna
- 19 *vaxomot* = voksomat, szavazatomat
- 20 *Sácrámentum* = szentség
- 21 *tsompona* = csomó, kupac
- 22 *kompona* = *tsompona*: l. az előző jegyzetet

DONÁT, LÁSZLÓ BÁLINT (?)

A PLAY WITH THE STORY OF JOB AND JOSEPH

Csiksomlyó, Good Friday, April 23rd, 1734

ESSENTIAL DATA

Manuscript: *Liber exhibens actiones parascevicas...*, 927–960. Its text appears here for the first time. This play is related to the declamations during *Via Crucis* since the majority of its text is about summoning to penitence and calling attention to the importance of it.

The short content of the play:

PROLOGUS

It calls the audience's attention to Jesus' suffering and sacrifice. It is important that the play refers to the year of 1734.

SCENA 1

Job and his seven sons rejoice in the divine blessings they have received.

SCENA 2

Jesus' envoy mentions the sentence by Pilate, presents the cross and announces its inscription, then Jesus entering the scene points out the obligations of the people. After this Job appears with his children and offers a sacrifice to Jesus. Hearing this, the devil doubting Job's fidelity asks for permission to test him. Satan and Jesus make a bet over Job.

SCENA 3

Jesus appears again and talks about the sufferings he undertakes, then Jacob asks his blessing. Joseph recounts his dream. Then we return to Job's story: Job understands about a series of calamities, then the devil recounts about Job's sufferings to Jesus. Jesus repeats his warning to Job as well: 'There is no pain similar to mine / which I shall undertake for mankind'.

SCENA 4

Joseph is sold by his brothers, and his gown is presented to Jacob.

SCENA 5

Jesus talks about his sufferings and ingratitude of man. The two thieves attack a traveler taking the route from Jerusalem to Jericho. The man left to his fate by several other passers-by is finally saved from dying by a good Samaritan. Following that David, Jesus' ancestor talks about Christ's sufferings and connects the Old and the New Testaments through his person and words.

SCENA 6

Blind, crippled and other sick people are waiting for recovery at the bath and they are consoled by an Angel, later by Jesus himself. Those of untrue faiths (the false Jew, the lukewarm Christian) have doubt in Christ so they betray him; high priests decide that Jesus should be arrested. A short episode at the end of this scene show Jesus in front of Pilate.

SCENA 7

The copyist only mentions the change of scene here, but we gave a separate number to it.

Amor representing divine love and *Dolor* representing penitent man have a dialogue which consists of two parts. In the first part *Amor* talks as Christ, *Dolor* talks as man; the title of the second part refers to gradualness, progression and here the story of the passion unfolds from *Dolor's* questions and *Amor's* answers. Then a chant is sung.

SCENA 8

In the last (originally also numberless) scene *Mors* and *Judicium* warns people about death and put earthly life into the context of Hell, Heaven and Eternity.

EPILOGUS

It emphasizes the sufferings of the old fathers (illustrated by the stories of Job and Joseph). The closing stresses the "many miseries" of the school of Csíksomlyó and refers to its audience as people gathered not for watching a comedy or laughing but for doing penance.

AUTHOR

The name of the author does not appear in the manuscript but it is possible that he was a teacher called László Bálint Donát (1706–1774).

SOURCES

A Latin epigraph calls the audience to follow Christ. The play points out as its theme the lament

of Jeremiah, a prefiguration of Jesus, and refers to Jeremiah 9,12 as its source: "Who is the wise man, that may understand this? and who is he to whom the mouth of the Lord hath spoken, that he may declare it, for what the land perisheth and is burned up like a wilderness, that none passeth through?" The Job prefiguration has a similar function. The penitence theme is fortified by David (his psalms) and Jeremiah mentioned in the epigraph (his lamentations). To this is linked Saint Paul's letter to the Romans (Romans 6,20). The text also quotes Isaiah: "From the sole of the foot even unto the head there is no soundness in it; but wounds, and bruises, and putrifying sores: they have not been closed, neither bound up, neither mollified with ointment." (Isaiah 1,6).

PERFORMANCE

This play was performed on Good Friday, April 23rd, 1734.

Réka Kővári discussed the musical material of this play. In the first scene there is Job's chant which – as an incipit – harmonizes with a song included in Kájoni's collection (*Kájoni* 1805, 295; *Kájoni* 1921, No. 373). We may not be sure that these two chants are identical. The latter one is included in *Deák-Szentes kézirat*.

For scores see:

1. *Deák-Szentes kézirat*, 15.

2. *Kájoni* 1921, No. 373.

In the fourth scena there is a chant starting like 'O, *Josephnek fényessége*' but its text differs from that of Kájoni's '*József, József, hol vagy, József*'; however their relation is obvious. We believe that the note reference from 1719 in the *Cantionale* is the correct *ad notam* (*Kájoni* 1676, 146 = *Domokos* 1979, No. 187; *Kájoni* 1719, 108). This melody with this text does not appear in any folk-song collection together so we quote the manuscript by Csíkcsobotfalvi. For scores see: *Csikcsobotfalvi* (c. 1675) 105. (*RMDT II.*, 62b/1.)

In the epilogue the hymn starting like 'Oh, *Jesus, Jesus*' was delivered and the audience probably sung together with the players. Its text does not appear in Kájoni's *Cantionale*, but its nota with text (*O langvens Jesu*) is included in the *Deák-Szentes kézirat* (29), and its melody had been recorded in the 18th century book of songs (cantors' book) of the Franciscan monks. For scores see: *Deák-Szentes kézirat*, 29.

The closing song of the drama was first published in 1674 in *Cantus Catholici* but the music is only known from the songbook of Mihály Bozóki from the end of the 18th century. For scores see: *Bozóki*, 171. (*RMDT II.*, 175/II.)

11.

BALÁZS GERGELY RÁFÁEL (?)

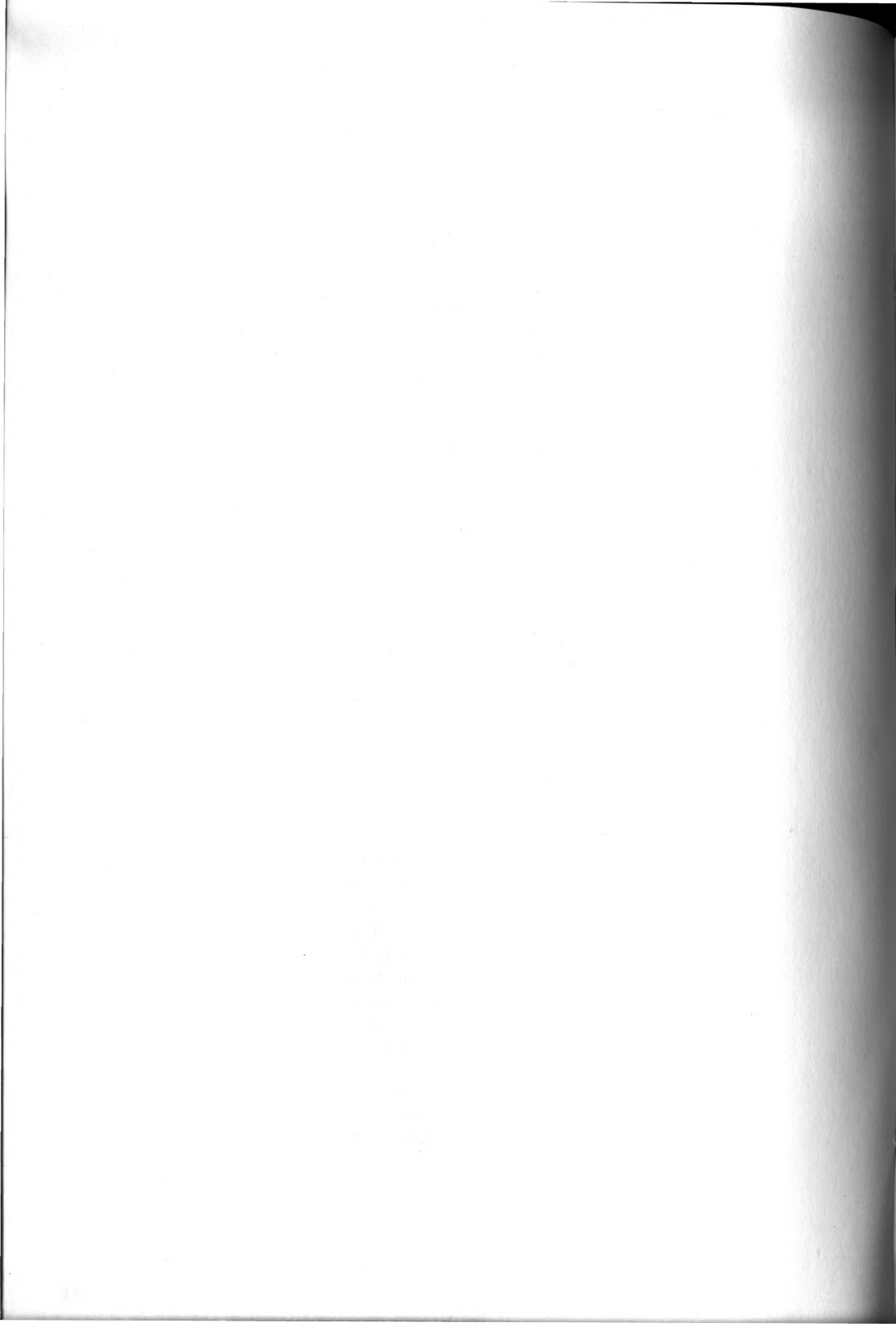
MISZTÉRIUMJÁTÉK
A HÚSVÉTI BÁRÁNY FELÁLDOZÁSÁRÓL

Csíkomyó, 1736

[SZEREPEK:

PATER
SPIRITUS SANCTUS
FILII SEU VERBUM
CHRISTUS
JACOB
PETRUS
JOANNES
JOANNES BAPTISTA
PHARISEUS
MULIER
ISRAELITA PRIMUS
ISRAELITA SECUNDUS
ISRAELITA TERTIUS
PHARISEUS PRIMUS
PHARISEUS SECUNDUS
PHARISEUS TERTIUS
CAIPHAS
SERVUS CAIPHAS
ANNAS
SENIOR PRIMUS
SENIOR SECUNDUS
JUDAS
JOÁB
AMASA
ANGELUS
SERVUS PONTIFICUM PRIMUS
SERVUS PONTIFICUM SECUNDUS
SERVUS PONTIFICUM TERTIUS
SERVUS PONTIFICUM QUARTUS
SERVUS QUINTUS
SERVUS SEXTUS
SERVUS SEPTIMUS
SERVUS OCTAVIUS
SERVUS NONUS
SERVUS DECIMUS
SERVUS UNDECIMUS
SERVUS DUODECIMUS
DECURIO
PHILISTAEUS PRIMUS
PHILISTAEUS SECUNDUS
PHILISTAEUS TERTIUS
PHILISTAEUS QUARTUS
PHILISTAEUS QUINTUS
PHILISTAEUS SEXTUS
DELILA
SAMSON
TONSOR
TESTIS PRIMUS

TESTIS SECUNDUS
TESTIS TERTIUS
JUDEAI
CAIN
ABEL
SENIOR PRIMUS
SENIOR SECUNDUS
SENIOR TERTIUS
SENIOR QUARTUS
DIABOLUS SUBDOLUS
DIABOLUS ALTER
DIABOLUS CLAUDUS
PRINCEPS TENEBRORUM
SIMON CIRINEUS
BEATA VIRGO
LICTOR PRIMUS
LICTOR SECUNDUS
LICTOR TERTIUS]

PROLOGUS

Az Atya Ur Isten, midőn e' világot
Teremtette vala Emberi álatot,
Bővön osztá néki menyei malásztot,
Melyél él nyerhetné az Menyei Jókot.

5 De á gonosz satány esztét meg irigylé,
Álnok mesterséget adig hányá veté,
Míg szegény Adámot kezében ejtheté,^a
S. szép paradicsomból pokolra viheté.

10 Mitől fogva eszt az Atya Isten,
Az ő véghetetlen nagy bölcsességiben
Által látá, miként ember esnék bűnben,^b
S. micsoda orvosság kellenék az ellen.

15 Azért is tanácsot tarta Szent Fiával,^c
És á Szent Lélekkal szárnyú gyorsasságal,^d
Embéri nemzetnek, hogy lenne mi moddal,
Meg szabadulása, s. melyik személy által.

20 Ezértis Szént Fiát még öröktől fogva,
Bölcsen elrendelé világ válcságara,
Hogy testben öltőznék s. készülne sok kinra,
Ezek után pedig kesérves halálra.

Régen á Szént Atyák ezén vátttság modgyát,
Sok képpen példáztak Kristusnak halálátt,
Miképpen Emberi nemzetnek az árrátt,
Létenné, s vérivel meg fizetné diát.

25 Midőn Farahónak kezéből ki méne
Az Izrael népe, parancsolat jöve,
Hogy eő Istenének áldozatot ténne,
És Husvétii báránt leg otton meg ölné.

a szegény [Értelemszerűen javítottuk.]

b látá [Értelemszerűen javítottuk.]

c tarta [Értelemszerűen javítottuk.]

d gyorsasság<á>al [Az ékezet áthúzva.]

30 Mely Husvéti bárány Kristusnak sok kinnyátt,
Példázta verének cséppig ki ontását,
Végtire pediglen keserves hálálátt,
Hogy így engesztelné érettünk Szent Atyátt.

Amásátt régenten Joáb á csók által^a
Az halál tóriben ejté ravaszággal,
35 Jelentven, hogy Judás is nagy álnoksággal,
Krisztusát el ádná, sidóknak az csókkal.^b

A Philistaeusok Samsont miként ronták,
Dalila ölében őt meg beretválák,
40 Meg kötözvén rutul gázolák, s hurczolák^c
Vegre szemeit nékié ki toják.^d

Samson gyalázattya Krisztusnak példája,
Kit kötözve sidok Caiphás házába
Hozvan pókdösteték s. veretek árczája,
Szemeit bé tele sidoknak torhája.^e

45 Regenten Ábelis Cainnal mint jára,
Hogy Isten Abélnek az áldozattára
Néze, mingyárt Kain indula haragra,^e
Testvér öcscsét Abélt veté az halálra.^f

50 Az ártatlan Abel a Krisztust példázta,
Mert mikent ő vérit és lelkét ki átta,
Ugy szinten Krisztus is vérét ki ontotta,
S. eczersmind Szent lelkét á fán ki bocsátta.

Midőn azért néktek csak rövid summában,
Kristus szenvedésit ebbén az orábán
55 Előtőkben agyuk, emlitet példákban,
Kérlek, hogy legyétek csendes halgatásban.

Hogy pediglen hásznos legyen halgatástok,
Szükség, hogy ő legyen á tú szándékokot,
Eszetekben jutván, hogy tú Kristusotok
60 Miképpen szenvedet, á bünt sirassátok.

a á csók [Értelemszerűen javítottuk.]

b sidiknak [Értelemszerűen javítottuk.]

c gazolák [Értelemszerűen javítottuk.]

d toják [Értelemszerűen javítottuk.]

e indula<hal> [Áthúzással javítva.]

f veté<k> [Értelemszerűen javítottuk.]

SCENA PRIMA

(Hic prodeunt 3 res Divinae personae, et consultant de redemptione tandem resolvitur filius mittendus qui ultronee se offert pro redemptione.)

PATER

Én az mindenható Szentséges Háromság
Közöt első személy vagyok, nagy Uraság,
Én töllem származot minden féle jószág,
Valami töllem nintcs, á csupa gonosság.

65 En öröktől fogva magam természetét
Szemlélvén élmémel leg otton az igét,
Kitől természetben semmi külömbözét
Nincsen bennem, hanem csak személyben lehét.

70 Látván pedig vélem, hogy egy természetben
Vagyon az fiunak, és egy istenségé,
És külömbség nincsen, hanem csak személyben
Innen fel indulék az ő szerélmében.

75 Ki hozzája való nagy Szerététemet
Szemlélvén, viszontág eő is nagy szerelmet,
Szívében gerjézte szeretvén engémet,
Mely két szerétetből lehelőnk szent lelket.^a

80 Így én Atya, fiu és Szentlélek Isten
Egyek vagyunk ugyan mű természetünkben,
Mindazáltal külömbözünk személyünkben,
Mind á kiktől lött, mind á földön, s mind Ményben.

Mind az altal nékem, mivel az hatalom,
Mind öröktől fogva éppen tulajdonom,
Azert az üdőben nagy hatalmasságom
Ki adám, teremtvén mindent e világon.

85 Kik közül Adámott én nagy Méltóságban
Teremtvén, allittam földi Uraságban
De á gonosz ördög ötött hálojában,
Bűnben ejtvén, vivé nehéz rabságában.

^a lelkét [A rím miatt javítottuk.]

90 Azért én egyetlen egy szerelmes fiam,
Te hozdad én nekem nem egyeb á voksom,
Hánem hogy lé szály, eszt kívánom,
Az Ördögtől *válcsd* meg az én alkotmányom!^a

SPIRITUS SANCTUS

95 Én is, ki Atyától s Fiutól származtam,
Kikkel mind öröktől fogva én úgy voltam,
Minek előtte az Ember lenne, voltam,
Kit sok ajándékkal bővön fel ruháztam.

00 De sok gratiamott hogy Adam megveté,²
Az ördög torkában ottan mágátt ejté,
Isten országából magatt ki rékészté
Halálos vétekben lelket el temeté.

FILIUS SEU VERBUM

Ennek esetin igen szánakozom,
Azért én nekemis ugyan az a voksom,
Hogy á Fiu Isten, kitől is származom^b
Le szályon az égből, és légyen óltalom.

05 Látom, az Atyámnak és á Szent léleknek,
Rám vágyon á voksa mind á két személynek^c
Parancsolatoknak azért én engedék,
Válcsága Embernek tehát én léendek.

10 Amint hogy edig is kész voltam el menni,
Néked, én Atyámnak engedelmeskedni,
Te tetczésed szerint most is csélekedni
Kész vagyok, s. elmegyek embert megváltani.

5 Azért is mingyárást én utamnak éredek,
Valamit párancsolsz, Atyám, készen lészek,^d
Nagy Uraságombol, Menyből földre lépek,^e
És Emberi személyt magamra felveszek.

a valcs [Értelemszerűen javítottuk.]

b kitolis [Értelemszerűen javítottuk.]

c vágyon [Aláhúzva a szövegben.] személynek [Értelemszerűen javítottuk.]

d valamit <csele> [Áthúzással javítva.] lészék [A rím miatt javítottuk.]

e Ur<á>aságombol [Áthúzással javítva.]

Tudom, nagy kínokra hogy kelletik mennem,^a
Rutt gyalázatokkall meg elégítetttem,
Meg ostorosztatik szőrnyűn az én testem
Cséppig ki ontatik en drága szent vérem.

120

De ezzel én semmitt eppen nem gondolok,
Mert nagy szeretettől eppen gyuládozok,
Emberi nemzethez, kit szívemből szánok,^b
Azért én Szént Atyám néked válétt mondok.³

SCENA SECUNDA

(*Christus apparet et declaratt se venisse pro redemptione.*)

CHRISTUS^c

125

Atyám akaratya, hogy én é világra
Jöttem az Emberi Nemzett vátságára,
Azért kinek-kinek legyen gongya árra,
Hogy jőjön mingyarást penitentiára.

130

Felséges Atyámatt, á kitől születtem,
És Szentlélek Istent, kit énis lehéltem,
El hagytam Emberért, ily nagy drága kincsem,
Kikkel mind örökke egy vólt természetem.

135

Mennyei Angyalok közül le szállottam,
Atyámnak országát el hagyni nem szántam,
Ki mondhatatlan sok kincseket el hattam,
Ember váltságáért kit szivből kivántam.

140

Mint kegyes pellikán vérével szoptátni
Szokta á fiait, és magát nem szánni,
Ugy vérem nem szánom csóppig ki óntáni,
S. gyalázatos halált Embérért szenvedni.^d

Azért kik ördögnék hálójában vádtok,
Ha enged én nékem tú akaratotok
Biszonyál én nálam lész vigasztalástok,
De ugy, ha én nékem szómatt fogagjátok.

a kenokra [Értelemszerűen javítottuk.]

b kit kit

c [A szerepnevet a szerzői utasítás alapján pótoltuk.]

d gyalázatos [Értelemszerűen javítottuk.]

JACOBOS, PETRUS ET JOANNES (*hic accedunt praefati et sequuntur Christum dicentes:*)

Láttuk, hogy Istentől küldött Messiásunk
Vagy Te, azért téged követni akarunk.

JOANNES BAPTISTA

Imé, az Istennek ártatlán Báránnya,
Á világ bűneit magára szannya,
Ötöt minden lélek imágya és álgya,
Mert lesz Istennél bűnösöknek szoldgya.⁴

PHARISEUS

Láttuk, hogy tégedett maid minden nép követ, ^a
Mert Istennek uttyán vezecz mindenekét,
Te nalad ám nincsen emberi tekintet,^a
Azért kérdésünkben, kerünk, oktas minket.

(*Pharisei et scribae mulierem in adulterio deprehensam adducunt, uno ex iis perorante.*)

Ezen Asszony álat moston találtatot
Házasság törésben, azért agy tanácsott
Halálra meltóé, mint Isten parancsolt,^b
Ávagy nyujcsunk hozzá mi irgalmasságot.^c

CHRISTUS (*ad pharisaeos in pulvere scribens pharisaeis interrogantibus respondet:*)

Aki közületek bűn nélkül most vagyon,
Ez asszony álatnak élléne az allyon,
Moysesnek törvényé szerént busszut allyón
Szérnyű dühüsségel reá követ hányon.

(*Hic pharisaei dimissa muliere post invicem exeunt tandem.*)

CHRISTUM (*ad mulierem:*)

Látom, asszony állat halálra tegedet,
Senki nem itile, vetvén reád követ.

MULIER (*respondett:*)

Nem, Uram Istenem, mivel é világon,
Nincsen olyan ember, ki bűnben ne uszon.

a tekintét [Értelemszerűen javítottuk.]

b halára [Értelemszerűen javítottuk.]

c nyujcsunk [Értelemszerűen javítottuk.]

CHRISTUS (*ad Mulierem*)

Én is azért téged halálra meltónak,
Lenni nem mondalak, s. nem *sentenziázlak*^{a, 5}

SCENA TERTIA

(*Praefigurans agnum immaculatum Christum Dominum occidendum.*)

ISRAÉLITA PRIMUS

170 Israelnek kedves meg maratt fiai,
Kik valátok nem rég Faraho lákosi,
Szomra halgassatok, kik vattok itt,
S. senki ellenne ne ályon, mitt fogok mondani.

175 Mit mondgyon Moysesnek az harmadik könyve,
Az tizenkettődik részbe nincs elrejtve,
Azert kinek-kinek légyen azon szive,
Hogy e parancsolatt, ma légyen bé télve.

180 Tugyátok, hogy minek előtte az Isten^b
Az Israel népét pusztában vezetvén,
Ki szabadította vólna nagy erőbén,
Ily parancsolátot ada az *üdüben*.^c

Hogy minek előtte Aegyptus földéből,
Mi kiszabadulnánk pharaho kezéből,
Az Husvétí Baránt fel áldoznók *szivből*,^d
Hogy egyszérsmind ki ne esnének eő kéüdvéből.

185 E parancsolatot ma végbe kel vinni,
Azért Isráelnek kik vattok fiai,
Ma ez áldozatra mind *elé járulni*,^e
Elne mulassátok Báránt fel áldozni.^f

a s. s. [Az egyik s.-t elhagytuk.] *sentenziázlak* [Értelemszerűen javítottuk.]

b Tugyatok [Értelemszerűen javítottuk.]

c *üdüvén* [Értelemszerűen javítottuk.]

d *sivből* [Értelemszerűen javítottuk.]

e *éle* [Értelemszerűen javítottuk.]

f *fél* [Értelemszerűen javítottuk.]

ISRAELITA SECUNDUS

190 Jól mondod, Israel egyik nemés tagja,
Hogy Istennek vagyon oly parancsolattya,
Hogy é máj napon kiki Istent álgya,
És Husvétí Bárányt be adván urálya.^a

De az kívántatik mindenektől tudni,
Hogy leg kisebb mocsok á Bárányban lenni,
195 Nem kél, mivel esztett Isten be nem vészi,
Sótt ki illyent áldoz, aztat meg bünteti.

ISRAELITA TERTIUS

Méltán is bünteti Isten az ollyakott,
Kik téznek csonka és bénna áldozátot,^b
Mivel az illyének Istennek hálákott
200 Nem adnak, imadván méltan eő Urokott.—

Azért is ez Bárány egy esztendős és bak,
Hogy legyen, kívánnya, de ne legyen e' vak,
Máskent semmi haszna lész az áldozatnak,^c
Sótt illy áldozattall bűnben esni fognak.

205 Valamit mondátok, edig mind helyések,
De még á mi nagyob, elfelejtettétek,
Hogy miként á Bárányt fel áldozni néktek^d
Kéllessék: még arról ma nem beszélétek.^e

210 Azért ki nyilt füllel szomra halgassátok,
Meg öveczve legyen ati derékatok,
Czépelüst viselyen mind á két lábatok,^g
Kezetekben pedig legyen az páczátok^f.

Igy fel öltöztetve s. készülve kél lennünk,^g
Az Husveti Baranyt Istennek ajálnunk,
215 Azert jó barátim itt sokat ne kessünk,
Hanem gyorsaságal ennie mi kérünk.

(Hic manducotur Agnus pascalis tandem clauditur scena.)^h

a be <adni> adván [Áthúzással javítva.]

b téznék [Értelemszerűen javítottuk.]

c hásna [Értelemszerűen javítottuk.]

d fél [Értelemszerűen javítottuk.]

e kéllessék [Értelemszerűen javítottuk.]

f paczatok [Értelemszerűen javítottuk.]

g kezülve [Értelemszerűen javítottuk.]

h manducot [Értelemszerűen javítottuk.] <Agy> Agnus [Két vonallal áthúzva.]

SCENA QUARTA^a

(*Hic Caiphas sedet in suo trono, quem accedentes Judaei accusant
Jesum de muttis.*)

PHARISEUS PRIMUS

Árontól származott Caiphas fő Papunk,
Kinek Judeával együtt térdet hajtunk,
Te vagy Isten után nekünk fő Pasztorunk^b
220 Ezért mi tegedett éig magasztalunk.

Te vagy az Istennek egy igaz szolgája,
Moyses törvényének éppen meg tártoja,
És az igasságnak ki szolgálatoja,
Minden bűnösöknek megigázítója.

225 Te hozád tanácsra most minnyájon jöttünk,^c
Azért alászáatos szivel téged kérünk,
Akaratod jelencs meg mi nekünk,
Hogy igasság ellen semmit ne mivellyünk.

230 Egy Ember támadott nem rég Judaeaban,
Kinek nagy hire van egész tartományban,^d
Ez az egész népet nagy haboruságban
El hoditván, vette, ki tugya mi roszban.

235 Ez az Ember, áki csudákat cselékszik,
Mind az egész kösség ez után lésködik,^e
Mint ha Isten, volna úgy álgyák s. dicsirik,
Félő, hogy végtére őt imadni kézdik.

240 Azért mi tégedet alászáatos szivel,
Kerünk, hogy ez Embert éppen ne szénved el,
Máskent ugy fog bánni ez áte népeddel,
Valámint Pháraho Israel népével.

a [A *Scena quarta* a lapszélre, utólag van beszúrva.]

b Te <n>agy [Az n javítva v-re.]

c jött<ök>

d egész [Értelemszerűen javítottuk.]

e egész [Értelemszerűen javítottuk.]

PHARISEUS SECUNDUS

Szemeim láttára nem rég praedikála,
Nagy ravásságával ányira kaszála,
Hogy egy néhány ezért utanna indula,
És majt királyoknak ötött tészik vala.

245 Innén már eő magát királynák hirdeti,
Sidok királyának mongya magatt lenni,
És tiltya, hogy adót a' császárnak^a
Ne adgyon, mivel az ádo ötöt nézi.

PHARISEUS TERTIUS

250 Isten paránczolya a Moyses könyvében,
Az házasság törött hogy minden údőben
Meg kővézzé a nép, s. semmiképpen ebbén
Irgalmasság, törvény' ellen hogy ne légyen.

255 De ez az ámitto ámináp aszt monda,
Midőn ez házasság törött vivők oda,
Halálra nem méltó, s. leg otton fel olda,
És á bűnre illyér okot s. moldot áda.

CAIPHAS

260 Ez ám nem bolondság, micsoda hirt hallok?
Mi zénebonákatt nem szerez egy álnok!
Azért minden előtt moston protistálók,⁷
Mivel Törvény szerent ézen boszut álok.

Azért szolga gyorson mény Annas Apámhoz,
Mint Judaeának egy régi fő papjához,
Kit szommál mingyárast hijj ezen házamhoz
Otton pedig semmit éppen ne mulátoz.

265 Onnan el bucsuzván á vénekhez mény él,
Őköt köszöncsd szommál, minden becsüllettel
Invitáld házamhoz minden keszülettel,
Jőjjenek el, máskent jáczom á fejekkel.^b

(Hic servus evadit et qvasi silens aperit cortinam, interim advenient Annas et seniores.)^c

a ádot [Értelemszerűen javítottuk.]

b házcom [Értelemszerűen javítottuk.]

c evat [Értelemszerűen javítottuk.]

SERVUS CAIPHAE

270 Elmegek, Jo Uram, és ákaratodat
Ma bé telyésitem parancsolatodot.

CAIPHAS

Annás, kedves Apám, es népek vénei,
Tük vattok egy ügyü kösségnek őrzői
Minnyájon, tanácsotok most fog kívántatni
Mivel hogy nagy causát fogunk deczidálni.⁸

275 Egy Ember tamadot ámi határunkban,
Áki sok csudákat teszen ludiában,
Álnok mesterségel vadász á hazánkban,
Majd már mindeneket vészet hálojában.

280 A Cszászár ádoját ez az Ember tiltya,
És eő magamágát királynak álitya,
Á szombat napokat csák semminek tártya
Santákat, bennákat ez nap gyógyittatya.^a

285 Ennek az Embernek ellenné kél álni,
Másként ha mint rosz mi rájtunk fog történni,
Azt bizonyál töllünk elnem veszi sénki,
Azért voksát hámar mongya elé kiki.^b

ANNAS

Én voksom, tanácsom az, hogy egy embernek^c
Job el vészni, hogy sem az egesz kösségnek.

SENIOR PRIMUS

290 Jaj, de ámind hallom, ravasz e' mindenben,
Nem tudom, miképpen kerülhet kézünkben.

SENIOR SECUNDUS

Mesterségel lehet mesterséget rontni,
Talam majdon modot fogok én tanálni^d
Tanyitványi közül egyet meg fogádni
Ügyékezem, fogom ötöt kekre kápní.

a bennákat [Értelemszerűen javítottuk.]

b vaksát [Értelemszerűen javítottuk.] éle [Értelemszerűen javítottuk.]

c váksom [Értelemszerűen javítottuk.]

d tánalni [Értelemszerűen javítottuk.]

JUDAS

Jól hállom tanácstok, á melyen örvendek,
Most bizodalمام ván, hogy valámit nyérek,
Ámit tú vadaztok, meg látya szemetek,
Csak elsőben nékem jól meg fizessétek.

CAIPHAS

Isten hozot Judás, kedves jo barátunk,
Eppen jokor jöttel, *élyen* Embert vártunk^a
Ihol á pénz, kivel téged meg fogadunk,^b
Alnok Mesteredet ád kezunkben nekünk.

JUDAS

Siecségel mingyár katonák jőjének,
Minden vonás nélkül ök készen legyenek,
Utannam jőjenek jo szívű vitézek,
Valahova megyek, engem kövessenek.

Vitéz jo barátim, ákit meg csokolok,
Az az Ember, ákit meg fogni kívántok.

SCENA QUINTA

(*Praefigurans Christum a Juda osculo tradendum.*)

JOÁB (*ad Amasam:*)

Jó napot kívánok, kedves régi társam,
Rég személyedet látni szívemből kívántam,
Mert te *voltál* nékem egy igaz barátom,^c
Örvendek azon, hogy egességed látom.

Régi baracságod nálam igen kedves,
Te jelenléted is éppen kellémetes,
Te szép köszöntésed ellőttem érdemes,
Te baracsagodból, kérlek, ki ne véress.^d

a *elyén* [Értelemszerűen javítottuk.]

b *vártunk* <io>*ihol*

c *váltal* [Értelemszerűen javítottuk.]

d *vé*<k>*tess*

Méltó, hogy én neked aggyak becsüllétet,^a
Majd Dávid király is meg becsül tegedet,^b
Utánna elsőnek tette szemelyedet,
Azért ma te néked tiszteletet tészek.

320

Azért is ma vigan szivből örvendezek,
Te előmenteden tapsolva örülök,
Térgyet, fejet hájtván tegedet tisztellek,
Árczad meg csokolván szivemből szeretlek.

325

Kérlek azért moston, engegy keresémnek,
Mutásd meg vig vóltát hozzám te szivednek,
Á te arczádót csokolni enged meg,
Hogy jo barátom vagy, had tuggyák mindenek.^c

AMASA^d (ad Joabb:)

330

Kedves, jo barátom, Joáb, hozot Isten,
Te sok jo vóltódért aldalak mindenben,
Szivemből szeretlek téged, s. nemcsak kérlek,^e
Adgya Isten, hogy legy mindenkor szivemben.

335

En nem kételkedem jo barátságodban,
Látom, hogy indultal te most minden joban,
Szent Dávid királynak parancsolattyaban,
Segélyen az Isten minden imadcsagban.

340

Mind az által mégis hallottam, hogy sokak
Szép szín alát gyákron meg csalatattanak,
Midőn halálokrol nem gondolkoztanak,
Akor erszettek meg mérgit fulankjának.

Világnak élein Abel mikor jára,
Szép szin alat Káin eszt vive halálra,
Nagy Sándor régen indult illyen utra,
Mert halálnak merge forra á torkára.

a agyak [Értelemszerűen javítottuk.]

b teged<is>et [Átírással javítva.]

c tuggyak [Értelemszerűen javítottuk.]

d ANNAS [Értelemszerűen javítottuk.]

e csak <kérték> kértek

345 Váj ki sok farkasok láppangnak orozva,^a
Ha senki nem láttya, vigyáznak tetova,
Baranyoknak bőrit vészik fel magokra,
Hogy inkább kaphasson foguk az praedára.^{b, 9}

350 Valyon, ha madarász forgattya háloját
Hányszor vészi élé s. fuja szépen sipját,
Nem szánnya el hintni jo mészes buzaját,^c
Hogy igy szep szin alat kaphásson sok praedát.

355 Vaj ki sok roka ván ezen á világon,
Kinek ravassággal bőrók téle vagyon,
Ki tugya neked is, ha ébben részed vón,
Mivel hogy mentéd is rokás az hátadon^d.

JOAB (*ad Amasam*.)

360 Amása, én kedves jo régi barátom,
Szivednek allásat ámint által látom,
Azon kételkedel, hogy én baracságom,^e
Nem vólna te hozád igaz én jovoltom.

De ma tud meg azt, hogy valámig én élek,
Éretted szenvedni halált készen lészek,
Nem hogy én te néked halálodra járnék,
Sőt szeretetedben lángadozok s. égek.

365 Azért kész hámar baracságom jelét,^f
Had mutathássám, szeretvén tegedet,^g
Meg csokolom mingyárt ékes szemelyedet,
Kiben helyesztetem én minden kedvemet.

AMASA (*ad Joabb*.)

370 Nem kételkedem már te baracsagodban,
Mert által látom, hogy jársz az igazságban,
Soha nem értelek semmi ravasságban,
Sőt viselted magad igaz jamborságban.

a farkasok <lamp>[Áthúzással javítva.]

b fogok [Értelemszerűen javítottuk.]

c buszaját [Értelemszerűen javítottuk.]

d hatádon [Értelemszerűen javítottuk.]

e <kélek>kételkedel

f jélet [Értelemszerűen javítottuk.]

g mutatháss-<á>am [Áthúzással javítva.]

Már nem bánom, ha el végeszed szándékod,
Mutasd meg énnékem mingyárt jo vóltodott,
Gyére, és csokold meg mingyárt orczáimat,
Baracsagodban had mulassam magámot.

(Hic Joab osculando Amassam interficit, anteqvam autem Amasa exspiraret, ait ad Joabb.)^a

AMASA

Átkozott baracság engem mire hoza,
Joab mestersége mikepen megcsála,
Szep ékess beszedel adig peroráza,^{b 10}
Mig halálra ada, áki lé kászála.

Tud meg aszt, te Joab, hogy szamott acz erről,
Viremben fórtózó, nagy gonosz vetkedről,
Káin szamott adott Abelnek veriről,
Még te is szamot acz cselekedetidről.

(Hic moritur Amasa dein.)^c

SCENA SEXTA

CHRISTUS^d

Kedves tanítványim, el jött már az óra,
Kelyetek fel mindgyár, mennyűnk Imádságra,
Tudom, ellenségim kerésnek halálra,
Imátkozzátok, ne jussátok gonoszra.

Egy kevéség tova b tóllétek távozo m,
Szent Atyámott kérem, s azért imádkozom,
Hogy á pohár, melyet igen szomnyuhozom,
Ha Atyám akárja, mullyék él, nem bánom.

(Christus hic agonisans orat Patrem.)

Szerelmes Szent Atyám, tekéncs egy fiadot,
Mutásd még én hózzam szérnyű jo vóltodot,
Véghetetlen kinnál tellyes pohárodott,
Ved el én töllem, ne itasd meg asztot.^e

a autem <Am> [Áthúzással javítva.]

b ekéss [Értelemszerűen javítottuk.]

c moritt [Értelemszerűen javítottuk.] Hic moritt Amasa dein[...] [Olvashatatlan betűk.]

d [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]

e vedel [Értelemszerűen javítottuk.]

(*Vadit ad discipulos.*)

Miért hogy alusztok, s. vélem nem vigyásztok,
Kellyétek fel mingyárt, és Imadkozzatok.

(*Redit ad orandum secunda vice.*)

Hogy ha lehetséges vólna, én Szent Atyám,
Ez pohárt meg innya éppen el mulatnám.

(*Vadit ad discipulos secunda.*)

Soha nem álszik á Satány, tугyátok,
Még is ámint látom, azzal nem gondoltok,
Mivel oly nagy mélyén minnyájon álsztok,
Mi veszedelemben forgunk, jól láttýátok.

(*Redit tertia vice orare.*)

Ezen pohárt, látom, meg kél innom nékem,
Azért én Szent Atyám ugy légyen, nem bánom.

ANGELUS (*confortans:*)

Bizzál, Isten fia, mert ha aszt meg iszod,
Nem leszen te néked ébben semmi károd,
Vigasságra fordul nagy szomorúságod,
Meg jutalmaztatik kinod es halálad.

CHRISTUS (*discipulos tertio:*)

Nem vigyázhattatok egy kevésset velem,
Vigyazzátok, mért it nagy veszedelemben
Most mindgyárt erkezik az én ellenségem,
Judas, ki sidoknak kezében ád éngem.

JUDAS (*hic audit Christum cum et Judeis osculat dicens:*)

Idvözleg, oh Rábbi, sidoknak királlya.

CHRISTUS^a (*ad Judam:*)

Mit keresz it, Judas, ily nagy álnokságban,
Kit fel neveltelek az én Iskolámban,
Mit vétettem néked, hogy csok által moston,
Sidoknak el arulsz, ki vagyok ártatlan?

^a CHARISTUS

420

Eszt érdelitem-é, Judás, én te tölled,
 Hogy te Mesteredet halálra vezéssed,
 É gonosz vétkedert Szent Atyámat kérjed,
 Talám meg bocsattya bűnődött te néked.^a

CHRISTUS^b (ad Judaeos:)

425

Minden nap nálatok á Templomban voltam,^c
 És nyilván tinéktek sokszor praedikáltam,¹¹
 Akkor tú tölletek meg nem fogattattam,
 Most pedig mint tolváj halálra adáttam.

SERVUS PONTIFICUM PRIMUS

Mit perorálsz sokat, talám aszt gondolod,^{d, 12}
 Minket szoddal meg csálsz, lész szabadulásod?

SERVUS SECUNDUS

430

Be régen kívántam az ámittot látni,
 Meg rongálván, rajta bosszumot ki főzni.^e

SERVUS TERTIUS

Mit pérorálsz te is, job hogy fogjad, s. ússed,
 Szakálat egy szálíg ki tepjed.

DECURIO

435

Kétfelé vigyazván csendesen járjátok,
 Mért ez az Amitto igen ravasz s. álnok,
 Á mínapis mikent elfuta, tugyátok,
 Midőn meg kövézni őtöt akártatók.

440

Amig á fő Páphoz viszitek az latrótt,^f
 Tölcsétek el rajta minden gonosságott,
 Belöllé úzzetek ki az ravasságott,
 Hurczoljátok éppen ugy, mind egy bolondott.

SERVUS QUARTUS

Irtószató képpen mingyárust verjük meg,
 Hegyes sarkányukkal testét luggassuk meg.

a Tálam [Értelemszerűen javítottuk.]

b CHARISTUS

c nálatok [Értelemszerűen javítottuk.]

d tálom [Értelemszerűen javítottuk.]

e buszumott [Értelemszerűen javítottuk.]

f <p>Páphoz

SERVUS QUINTUS

445 Üsd-verd, arczul csapjád, s. fogokkal fogdossád
Mit tántorgasz? Talám vagy bolond és részeg?^a

SERVUS SEXTUS

Nem szánám az Embert pokolra taszítani,
S. ot ezér s. meg ezér kinokkál kínozni,
Még fogaimot is nem szánám ki szedni,
Azokat fejében kalapáccsal verni.

SCENA SEPTIMA

(*Praefigurans Christi [olvashatatlan szó] in Domo illusionem.
Philistaei^b gestitam[?] inter se de perditione Samsonis, et quaerunt occasionem.*)

PHILISTAEUS PRIMUS

450 Philisthaeusoknak kedves Nemzetcségi,
Kik váttok hazánknak kedves Fő Vezéri,
Jérték elé, csudát tőllém most hálgatni,
Mivel majd bűnökött nagy bu fog találni.

455 *Á mi Országúnkban* egy ember támadott,^c
Áki Judaeabol körünkbe származott,
Ez az Ember köztünk igen nagy károkott
Cselekedett, mivel majd mind elpusztított.

60 Ez *á* minap három rokát fogá,^d
Kiknek üszögeket kötözé farkokra,¹³
Kik el széllyedenek egész határunkra,
S. mindenünk el ége szemeink láttára.

65 Eszt az Embért ugyan á Judaea népe,
Á minap kötözvé adá mi kézünkben,
De nem telék ekkor semmi kedvünk ébbe,
Mivel egy *állcsonttal* ézeret meg öl.^e

a részeg [Értelemszerűen javítottuk.] tantorgász[Értelemszerűen javítottuk.]

b Philistaei<is>

c Egy Ember tamadott á mi Országúnkban [A rím miatt valószínűnek tűnik, hogy a másoló felcserélte a sor elejét és végét.]

d á <ar> minap

e állóatok [Valószínűleg valamilyen másolási hiba van a szövegben.]

Gáza várassában á minap ez vala,
Kit az egész varos meg fogni akára,
Erős istrasákott alitta kápukra,¹⁴
De á kaput hátán elvivé dolgára.^a

470 Hogy ha eszt az Embert kezünkben nem kápjuk,
S. gonosztétéliről meg nem szabolázzuk,
Egész országunknak elvesztétt meg láttyuk,
Mert retténtő erős ez ember, ugy hályyuk.

PHILISTHAEUS SECUNDUS

475 Philisthaeusoknak ha egész tábora,
Fegyvert fogván, megyen hárczolni Sámsonra,
Egész tábort meg öll Sámson egy orára,
S. minnyájunkott végzett halál hálojára.

480 Azért, hogy fegyverrel élene támadgyunk,^b
Nem jóvállom, hanem másként gondolkogyunk,
Itten pedig sokat mostne gondolkogyunk,
Hanem serenségel á dologhoz fogjunk.

PHILISTHAEUS TERTIUS

485 Egy orozslánt nem rég hogy meg ragathata,
Érczetlen kezével mind egybe szaggatta,^c
Ha orozslányt ez igy könnyén meg bira,
Ki fogja meg öttött, s. uralkodik rájta?

Más mesterség tehát itten kívántatik,
Ámint véttem észre, rólla az hallátik,
Hogy egy személyt szerét, kivel bárátkozik,
Ákinek házánál gyákrón mulátozik.

490 Azért eszt á Személyt meg kéne fogadni,
Sámsonnak erejít, hogy hád piszkálná ki,^d
És igy eő él lenne támadni,^e
Másként soha öttöt nem lehet meg fogni.

a hatan [Értelemszerűen javítottuk.]

b támadgyunk [Értelemszerűen javítottuk.]

c érczetlen [Értelemszerűen javítottuk.]

d éreit [Értelemszerűen javítottuk.]

e [Valószínűleg lemaradt egy szó.]

PHILISTHAEUS QUARTUS

495 Ezen tanácsodott mingyárt meg próbálom,
Dalilát hazánál majt penzel be csálom,
Sámsonnak érejét tölle ki piszkálom,
Nem lesz fáracságom hejában, gondolom.

(*Hic loqvitur ad Dalilam:*)

500 Delilá, tuggyuk, hogy Sámson it mulátoz,
Te szeretetedért gyakron jó házadhoz,^a
Mért szeretét miat eő szive lángadoz,
Tegedet szemlélvén örvend és vigadoz.

505 Amit tölle kértél, tuggyuk hogy meg átta,
És minden titkáit néked megmondotta,
Ha ereit néked ki nyilatkozattatta,
Mond, meg miben vagyon illy erős hatalma.

Ha szolgálász minekünk ebben á dologban,
Philisthaeusoknak egész Országában
Elrendéltetet, hogy néked jutálomban
Száz ezer ezüst pénctz adgyanak márkodban.

DELILA (*ad Philistaeos:*)

510 Szándéktokot éppen moston észré veszem,
Nagy dologra noha én kénszerítetem,
Mind azáltal néktek szolgálni ügyékszem,
És ha lehet, Samsont kezetekben éjtem.

515 Erejét Sámsonnak tudni akárjátok,
Ha ötött aluva meg beretvályátok,
Minden ereitől ötöt meg fosztyátok,
S. ugy bánhattok vélé, valamit akártok.

520 Sámson pedig nálam gyakron álszik,
Faratcsági után hozzám jöven nyukszik,
Hogy ha aluvásban nálam találtátik,
Tugyatok, hogy mingyárt kézben adáttatik.

(*Hic Dalila visitat num dormiat Samson.*)

^a szeretetedért [Értelemszerűen javítottuk.] gyakran [Az r föléírással betoldva.]

Jertek tehát moston, mert aluszik Samson,^a
 De nagy csendességgel moston kiki járjon,
 Borbély jó berétvát mingyart élé hozzon,
 Míg áluszik Samson, adig hozzá lásson.

(*Hic abscondunt aliqui capili Samsonis.*) [!]

TONSOR

Meg beretváltam már Sámson, csak fogjátok,
 Kötőzzetek meg jól, s. így meg broballyátok,
 Ha erő van véle, mingyárt meg tугyátok,
 Azért ha éreje van, mind ébül jártok.

(*Hic irruunt Philistaei Samsonem, et ligant, multisque obsequiis afficiunt.*)

PHILISTHAEUS PRIMUS^b

530

Fogjuk, kötőzük meg most eőtöt Embérül,
 Gondolom, károkön eő többet nem őrül,^c
 Meg kénozzuk őtöt ma véghetetlenül,
 Mivel eő is velünk bánt nagy kegyetlenül.

PHILISTHAEUS SECUNDUS

535

Ez á tolváj, áki egész határunkot^d
 Egy oráig porra tőtte gabonánkott,^e
 Bőriivel fizessen moston ez átkozott,
 Mivel hatarunkban tét volt nagy károkott.

PHILISTHAEUS TERTIUS

540

Gabana, gabana, ez á kár csak semmi,
 Nagyob az, hogy nem rég ezéret meg őlni,
 Közüllünk mereszlet, és semmivé tenni,^f
 Sok Attyánk fiat nem szánt el veszteni.

545

Azert műis őttöt meg sentencziazuk,
 És ki mondhatatlán nagy kinokra huzuk,
 Két szemeit néki mingyarást bé kössük,
 És minden tagjait veréssel terhējük.^g

a moston <nem>mert [Főléírással javítva.]; Hertek [Értelemszerűen javítottuk.]

b [A szerepnév hiányzik.]

c karokon [Értelemszerűen javítottuk.]; ürül [Értelemszerűen javítottuk.]

d egész <ha>

e bporrá [Értelemszerűen javítottuk.]

f bközüllünk [Értelemszerűen javítottuk.]

g tagait [Értelemszerűen javítottuk.]

PHILISTHAEUS QUARTUS^a

Úsd, rongáld, ne kimild, árczul s. nyakon vérjed,
Teteitől fogva tálpig meg terhélyed,^b
Szemeit, orcáját törhákkal meg tölcsed,
Egy szémpilantásig nyuktát ne engedgyed.

PHILISTHAEUS QUINTUS^c

550 Nem elég énnékem, hogy be kötöd szémit,
Mért szembekötéssel szenved éppen semmit,
Hanem néki tolyd ki az ő két szemeit,
Hád sirassa vakul az ő sok bűneit.

PHILISTHAEUS SEXTUS

555 Vigyűk el már eőtöt, s. tegyűk a' tömléczbe,
Kezeit, lábait verjűk vas beléncsbe,
Azonban vigagyunk, hogy jutot kezűnkben,
Philistaeusokot gyűjcsűk mingyárt égybe.^d

(*Hic educit Samsonem ex theatro.*)

SCENA OCTAVA

(*Hic aducitur Jesus in domum Caifae et seniorum
congregatorum insimul et ait Decurio.*)

DECURIO

60 Párancsolatodban hiven én el jártam,
Mivel az ámittot, Uram meg fogattam,
Mesterségel addig utánna vadásztam,
Míg kézre kaphattam, és praesentalhattam.¹⁵

CAIPHAS

5 Jól van, kedves szolgam, hivséged dicsirem,
Parancsolatomban hogy el jartál hiven,
Ihol, faracságod pénzel meg fizétem,
Az éllen tanukat azonban hozd nékem.

(*Hic Decurio exit et admittuntur testes.*)

a [A 4tus javítva utólag 3tus-ra.]

b terhélyedet [A szótagszám és a rím miatt javítottuk.]

c [A szövegben 4tus van, de értelemszerűen kijavítottuk, a másoló maga is észrevette a hibát, azért írta oda a lap aljára ezt a mondatot a *bűneit* után: *Hic erravi in numero 4tus.* A lap tetején már helyesen szerepel a sorszám: Philisthaeus sextus.]

d gyű<gy>csűk [Áthúzással javítva.]

TESTIS PRIMUS

Parancsolatodra, Uram, jelen vágyunk,
Az ámittó ellen valamit hallottunk,
Mindent igasságal te néked ki mondunk,
És semmit azokban éppen nem hibázunk.

570 Ez az Ember, áki nagy alnokságával,
Népedet holdittya és ravasságával,
El amitt, hogy már egész nép magával
Él hitetté, hogy ez járna igassággáll.

575 Ez ember ördögi mesterségel tejljes,
Mindeneknél azért igen kelemétes,
Hogy csudakot teszen, abban igen hires,
Az együgyű kősség előtt igen kedves.

TESTIS SECUNDUS

580 Nem régen á népnek midőn praeddikálna,
És hogy sok népeket el ámittott vólna,
Leg otton á kősség reá bolondula,
És májdon királynak ötöt teszik vala.

585 Es immár királynak magát ő hirdéti,^a
Félő, hogy koronád fejedből ki véti,
Mert ha király ellen eő fél mér támadni,
Éllenéd még inkább talám fóg rugodni.

TESTIS TERTIUS

Moysesnek törvényit ez éppen meg vété,
Mivél á szombatott soha nem *tétette*,^b
Magát pediglen már ő istennek tétte,
Isten fia vólna, midőn eszt hirdette.^c

590 Az csaszárunk ellenis ez fél mért támadni,
Midőn csaszár ellen aszt mére hirdétni,
Hogy adót császárnak nem kellene ádni,^d
Nem félt Urunk ellen eként pártot útni.

a immér; magát [Értelemszerűen javítottuk.]

b hilleke(?) [Valószínűleg elírás, értelmetlen szó.]

c vólna <eszt hirdette> midőn eszt <Isten fia vólna midőn eszt hirdette>

d ádot [Értelemszerűen javítottuk.]

5 Ez az ember telyés minden gonossággal,^a
Nem gondol ez semmit egész országunkkal,
Kirallyunk s. császárunk hatalmasságaval,
Isten s. törvény ellen szol káromkodással.

CAIPHAS

0 Hallodé, mit szólnak mindezek ellennéd,
Ha ezek így vadnak, rossz hír ez felőled.
Hitemre mondom, hogy meg kél halnod néked,
Mivel így vétkeket törvény el nem szénved.

15 Azert kenszeritlék az élő Istenre,
Hogy meg felely nékem az én kérdesemre:^b
Te vagyé Istennek fia, és mi vegre
Jöttel é világra, s. miért szenvéc sz enyire?

CHRISTUS

Te monád, hogy vágyok én Istennek fia,
Ember válcságaért jöttem ez világra,
Csak hamár Atyámnak ülök ő jobbjára,
Az után el jövök itilét napjára.^c

CAIPHAS (*hic scindit vestimenta sua et ait:*)

0 Imé, káromkodék, minnyájon hallátok,
Elég bizsónság ez, többet nem kívánok,
Azert mongyátok meg, mi á kívánságtok,
Ez káromló ellen had hallyam tánácstok.

JUDAEI (*omnes simul:*)

5 Nem méltó, hogy élylen többet e' világon,
Huszásd kerészt fára, s. ot mingyárt meg hallyon.

CAIPHAS

Jértek elé, szolgák, fogjátok á látrott,^d
Tölcsétek ki rajta minden boszutokott,
Bóvön az fejére szorjátok az átkott,
Tölcsétek el rájta minden gonosságot.

a gonosságg-<á>al [Áthúzással javítva.]

b felely [Értelemszerűen javítottuk.]

c jövök [Értelemszerűen javítottuk.]

d éle [Értelemszerűen javítottuk.]

SERVUS PRIMUS

620

Ha, ha, ha, jó Urunk, ez ám teczik nekünk,
Parancsolatodra mingyárt készen leszünk,
Hogy illy praedat káptunk, minnyájon őrlünk,^a
Mivél régen érre váslott a' mi fogunk.

625

Azert, jo barátim, most Emberkegyetek,
Minden mésterséget má elé végyetek,^b
Kikkel ezen láttrott meg elegitcsétek,
Ezért eszközökött mingyárt keszicsetek.^c

SERVUS SECUNDUS

630

Hires Hohérokott egész tartománybol^d
Elé^e hijunk mindgyárt, Némes Judaeabol,
Minden mestersegét, tanalyunk azokrol,
Mikent kénoszhatnók jobban eszt ezentúl.

SERVUS TERTIUS

635

Ne pérorály sokat, kösd be á két szémit,
Majdon megprobalom én az ő virtussit,^f
Meg kívántatik, ha a' profétatársit
Elé veszi, s. régi gonosz álnokságít.^f

SERVUS QUARTUS (*Hic alaphas addit, et interrogatur a Christo*):^g

Hires profeta vagy, most profetály égyet,^h
Mingyárt mond meg nekünk, ki ütött tegedett!

SERVUS QUINTUSⁱ

Látom, é bolondnak még nincs helyen észze,^j
Mivél kérdésedre semmit sem félele.

SERVUS SEXTUS

640

Üsd, vérjed, rongályad, s pögdősd öttöt árczul,
Ha eszt nem alhátya, bizony majd meg moszdu.

a őrülünk [Értelemszerűen javítottuk.]

b éle [Értelemszerűen javítottuk.]

c ézkezőköt [Értelemszerűen javítottuk.]

d Hiris [Értelemszerűen javítottuk.]

e éle [Értelemszerűen javítottuk.]

f éle [Értelemszerűen javítottuk.]

g interogat [Értelemszerűen javítottuk.]

h [A *Hires* átjavítva utólag valamilyen olvashatatlan szóból, talán *Üres*-ből.]

i [Az 5-ös szám helyett egy olvashatatlan jel van, értelemszerűen alakítottuk a szerepnevet.]

j nincs<en> [Áthúzza.]

SERVUS SEPTIMUS

Még soha nem látek ilyen nagy bolondott,
Mivel nem halhaték tőlle egy szószátott.¹⁷

SERVUS OCTAVUS

645 Sok országott jártam, sokat is próbáltam,
De mégis illy gonosz Embéert én nem láttam.

SERVUS NONUS

Hajat és szakálat mingyárt ki kél tépni,
Még csak egy szálat is otton nem kél hádni.^a

SERVUS DECIMUS

650 Talám az alnokság talpába le szálot,^b
Azért mingyárt kiki kezicsen lapátott,
Talpát ne kimilyűk, s. verjük mint egy barmott,
Talám majd meg bődül es ad egy szoszátott.

SERVUS UNDECIMUS

655 Vagy lélek nincs benne vagy oktálan állat,
Mert á bárom is meg bődülne ez állat,
De talám, gondolom, á száva meg állott,
Azért sik beszéddel most nem perorálhatt.

SERVUS DUODECIMUS^c

Intek, most minnyájon reája rohánnyunk,
Ezér és még ezér átokra fakágyúnk,
Kegyótt, békat reá egy szoval kiálcsunk,
Ennek kinszásában emberül forgogyunk.

CAIPHAS

660 Haggyátok el immár, mert ámint lattatik,
Lélke dérekából majdan ki bucsuszik.

(*Idem ad Decurionem:*)

665 Vid él Philátushoz az Atkozott Embert,
Mond szolgálatomott, incse meg ötött,
Mivel ez ígén sok gonoszt cselekedet,
Nem érdemel tovaab hogy éllyen életett.^d

a sálat [Értelemszerűen javítottuk.]

b talpába [Értelemszerűen javítottuk.]

c 12<m>dus

d éllyén [Értelemszerűen javítottuk.]

(*Praefigurans Christum mori adjudicandum et occidendum.*)

CAIN^a (*offert de fructibus terrae, et salvificum:*)

Én Uram s. Istenem, ki Mennyét, és földet,
Teremtél egy szóval, nem rég mindenekett,
Á földön pediglen az én szüleimet,
Meg álda, nékiek nyujtván kégyelmedet.

670 De á gonosz satány ezt hogy meg irigylé,
Mingyárt szüleimet kísérteni kezdé,
Gonosz mesterségitt adig hánya vété,
Mig Adámot s. Evát á bűnben ejtheté.^b
Mivel Atyáinknak vétkek igen nagy volt,
675 Aszért mi reánkis á büntetés szállott,
Azért én Istenem buneimért sárcot,^c
Hogy én ne szenvednék, tészek aldozátott.

Mivél szántás vetés az én mésterségem,
Léncse, borso, árpa, buza minden kincsem,^d
680 Ezekből szükséges áldozatott tennem,
Véd jonéven tehat ezéket, én Istenem!

DEUS PATER

Az áldozat nékem kedvés s. kellemétes,
De ugy, ha nem csonka, benna és nem vétkes,
Mivel ámint szived álasátt szemlélem,
685 Cain, nem áldozol tiszta szivből nékem.
Ezért ajándekod nem kedves ellöttem.^e

CAIN

Bánom, hogy Istennek áldozatott áttam,
Mert tölle gratiát ezzel nem kaphattam.

a [A margón DEUS szerepnév van.]

b ábunben [Értelemszerűen javítottuk.]

c sárcot [Értelemszerűen javítottuk.]

d minden<keresményem> [A szótagszám miatt áthúzta a másoló.]

e ellöttem [Értelemszerűen javítottuk.]

ABEL (*offert agnellum:*)

Én Istenem, Batyám áldozatot áda,^a
De magának ezzel semmit nem használa,
Mivél ajándéka csonka s. benna vala.

Én pedig juh pásztor, tudod jól, hogy vagyok,
Szivemből tenéked szolgálni akarok,
Egy ártatlán barát mintyárt be mutatok,
Kivel tiszta szivből s. lélekből áldozok.^b

DEUS PATER

Abél, áldozatod kedves én előtttem,
Mert tiszta szivedből áldoztál én nékem,
Azert is ákar mit, hogy ha kérsz én töllem,
Meg adatik minden, mivel el rendeltem.

CAIN (*ad Abelem:*)

Ajándékom s. éngem az Isten megvéte,
Kiert minden kedvem én nékem el vésze,
Kedves öcsém, Abél, gyere á mézőre,
Talám á szivemnek lesz könnyebségire.

ABEL (*ad Cain:*)

Elmegyek, jo Batyám, vigáztalni téged,
Talam ha mezőknek szépségit szemléled,
Nem kételkedem, hogy meg vidamul szived,
Es vissza tér néked á régi örömed.

CAIN (*ad Abelem:*)

Ménnyűnk hát setálni mintyárt, edes öcsém,^c
Mert ma te általad lészen vig örömem.

(Hic Abel et Cain faciunt aliquot passus, interim Cain Abelem clam peremit fuste et Abel cadit ad terram.)

a B<á>tyám [Az ékezetet áthúzva.]

b tista [Értelemszerűen javítottuk.]

c [A *sétálni* szó utólag, föléírással van beszúrva.]

SCENA DECIMA

*(Christus traditus Pilato, a summis pontificibus accusatur.
Caiphas accusat Jesum apud Pilatum.)*

CAIPHAS^a

710 Tyberius Császár kedvéseb Embére,
Piláte, te vagy néki jobbig szeme, s. kéze,
Te vagy országában érdemes Presesse,^{1b}
Te vagy Judaeának óltama és Féje.

715 Illik tehát néked, hogy Urad országot,
Oltalmazd hivén az ő birodálmát,
Másnak ne engégyed uri meltoságot,
S országának elne szenved posztittojált.

720 Azért is elődbe mi hoztuk ez Embert,
Hogy tégy eő felőle igaz itilétet,
Mivel cselekedett igen sok vétkeket,
Fel haborította mind az egész népett.^b

730 Ez Ember, ugy hállyük, vadász kiralyságot,
Már el hódította az egész országot,
Mert ez cselekedik igen sok csudakott,
Gonosz mesterségben ez éppen meg aggott.

ANNAS

Istennek törvényit E semminek tártya,
Mivel ez Szombatot semminek álittya,
Á császár adójatt hogy meg agyák,^c
És Isten fianak lenni magát mongya.

SENIOR PRIMUS

735 Ez az egész Papi Nemzetes fő rendett,
Kit az Isten népek Pasztorára rendélt,
Meg véti, s. csufolya, semmi becsüllettét
Soha néki nem ad s. mindeneket megvétt.

a [A szerepnév hiányzik.]

b az <á> egész

c agyak tyltya [Értelemszerűen javítottuk.]

SENIOR SECUNDUS

Nagyob az, hogy minket az egész kősséggel,
Meg gyűlőltetét az Juda Nemzetcséggel,
Már á Nép nem gondol semit á Tőrvényel,
Minket sem becsűltet melto becsűllettel.

Ez Ember mindenűt rugodoz ellenűnk,
Valamit á kőznép között mi cselekszűnk,
Minden munkáinkat karomólya nekűnk,
Ki miatt ocsmányul bōstelenítettűnk.^a

SENIOR TERTIUS

Mint á ravász roka, család simma szokkal,
Vadász országodban gonosz álnokságal,
Ennek téli vagyon bőre gonosságal,
Tud meg aszt, hogy Ez nem gondol hatalmaddal.

Nincs oly Ember, á kit szép szoval meg nem csál,
Mert Ez bir sátánynak gonosz hatalmávall,^b
Ez semmit nem gondoll országunk kárával,
Ha lehetne, mingyárt el vesztne egy szoval.

SENIOR QUARTUS

Ki ne boszonkodnek ez gonosz Emberre,
Ki nagy veszéllyeket hozot mi fejűnkre,
Az Házáság törőt itilté semmire,
Kit Moyses Tőrvénye itil kővezésre.

Parancsolattinkot á nép már meg vétte,
Mert ez az ámitto aszt már el hitette,
Hogy mű a nép között tőkellestésbe
Nem járnánk, hanem csak szines tettetésbe.

Egy szoval hazánkot ez maid fel fordittya,
Mert májt az egyűgyű népet el hodittya,
Majd fejűnkre árad ám a rozsz, ki tugya,
Uram, ne had néki, hogy legyűnk bolondgya.

^a ōste<t>lenítettűnk [Értelemszerűen javítottuk.]

^b sát<y>ánynak

PILÁTUS

Felséges Császár mit parancsolt nékem,^a
Illik mind azokott hiven végbe vinnem,
Egész Judaeában igasságot tennem,
Jokot, és roszokot igazan itilnem.^b

770

Mivel azért nékem egész Judaeára
Ki terjéd hatalmam, minden tartományra,
És ezekkel együtt a Sinágógakra,
Jerusalemnekis Nemes várassára:

775

Azert is akár ki ebben az országban,
Felső vagy alácson legyen eő magában,^c
Papi rendben ávagy kössegnek sorsában,
Legyenek: mind ezek vadnak hatalmamban.

780

Mivel ez az Ember a Sinágógakban,
Praedikálott nyilván egész Judaeában,
Nem lévén Pap, s. maga tartotta Papságban,^d
Ótót meg itilém, minden igasságban.

785

Ez nagy, de nagyobb az, hogy isten fiának,
Mongya magat lenni mennyei királynak,
Tulajdonit Istenséget eő maganak,
Innen hirdettetik király s. Profetanak.

790

Nagy praesumptio ez egy szegeny Embertől,^e
Áki nem születet királyi Nemzettől,
Hanem kézi munkas alacson szüléktől,
Mégis illy nagra vág, mit gondoltok erről.

795

Isten s. Sinágógák^e ellen karomkodott,
Salamon Temploma ellenis fel álott,
Minden Törvényünkön éppen által hágott,
Felséges Császárunk ellen rugodozott.

Ha eszt el bocsáttyuk, szép Nemes hazankott,
Hamar fel fordittyá minden hatalmunkott,
Engemet, tüktököt és mi Császárunkott,
Hatalmá alá vétt, félő, minnyájunkott.^f

a néked [Értelemszerűen javítottuk.]

b roszgokott [Értelemszerűen javítottuk.]

c alács<e>n [Átírással javítva; Értelemszerűen javítottuk.]

d [Az s. utólag beszúrva.]

e Sinágó<|>gák

f félő [Értelemszerűen javítottuk.]

00 Sententiat azért most Féjedre mondok,
Hogy töröltessék ki közülünk ez álnok,
Meg vérjétek rútul, s. meg korónászatok,
Az után keresztre meg halni vonnyátok.^a

JUDAEI OMNES

Ugy legyen, mingyárást halyon meg!^b

PILATUS

05 Mingyárt vigyetek el szemem elől esztet,
Semmi tagjában ne hagyátok épet,
Teteitől talpig verjétek meg őtött,
Az után vállara agyatok keresztett.^c

Ez mivel királynak mondgya magatt lenni,

10 Az Kálváriára fel kel őtöt hajtni,
S. ot királyi szekben kel őtött ültetni,
Probálya meg, hogy ha tudna ot regnálni.

(*Hic educitur a Judaeis Christus.*)

SCENA UNDECIMA

JUDAS^d

15 O, Átkozott ora, kiben születtettem,
Átkozott á nap is, kin világra jöttem,
Job let volna nékem soha nem születnem,
Hogy sem é világból karhozatra menném.

DIABOLUS SUBDOLUS

Mit bolondosz Judás, meg lehet meg térni,
Elég üdőd vagyon Istenhez még térni,
S. Sidoknak keziből mingyárt ki menteni.

a halni [Értelemszerűen javítottuk.]

b <a>halyon

c vállara ugyatok [Értelemszerűen javítottuk.]

d JUD<D>AS

JUDÁS

820 Hogy Krisztus haláltól meg szabadult legyen,
Az éppen én töllem telyes lehetetlen,
Hogy aszt cselekettem jo Mesterem ellen,
Kétségben kél ésnem, s. kárhoznom lelkemben.^a

DIABOLUS [SUBDOLUS]

825 Nem ugy, jo Pajtásom, halgas szavaimra,
Ne gondolj semmivel, hanem az halálra
Keszűly, és ad magad penitentiára,²⁰
Fel akasztván magad az akasztó fára.

830 Ha te Mesteredet pénzert el arultad,
Semmi hasznot veszesz penitentiádért,
Hanem ha akasztó fát, akasztó fáert,
El senvecz halálra menven halálaért.

JUDÁS

835 Eszt az akasztó fát reg meg erdemlettem,
Mivel gonosságall telyés vólt elétem,
Apámott, ákitől születtem, meg öltem,
Az utan Anyámott feleségül véttem.

Paenitentiára a Krisztushoz jövek,
Hogy penitentiát mellette tártanék,
De it is atkozott életben én élék,
Komornyikja lévén, tölle sokat lopék.^b

840 Ez nem eleg, lévén á Krisztust nagy ingyen,^c
El adám Sidoknak harminchárom pénzen,
Már mit cselekegyek, nagy kerdes van itten,
Mivel cselekettem minden törvény ellen.

DIABOLUS [SUBDOLUS]

845 Júdas, miért busulsz, halgas szavaimra,
Sokat ne aggógyal, mény akasztó fára,
Mert már üdőd nincsen penitentiára,
Hanem készűlj hamar s. készűlj az halálra.^d

^a kecségben [Értelemszerűen javítottuk.]

^b leven [Értelemszerűen javítottuk.]

^c leven [Értelemszerűen javítottuk.]

^d készűl[Értelemszerűen javítottuk.] s. készűlj [Értelemszerűen javítottuk.]

DIABOLUS ALTER

Te rolad az Isten már el feletkezett,
Mivel által lattam cselekedetedet,
50 Öröktől fogva el rendelte vesztedet,
S. így fogja büntetni gonosz vetkeidett.

JUDÁS

Hogy öröktől fogva pokolra vettettém,
Á Reprobatiót már által értettem,²¹
Azert eitemnek mingyárt végít vetem,
55 Vagy élek, vagy halok, csak mindegy én nékem.

(Hic Judas se suspendit.)

DIABOLUS [SUBDOLUS]

O, be régen vártam Judásnak halálát,^a
Mivel által láttam az ő kárhozattát,
Mert el adá ingyen az ő draga uratt,
Örvendezek azon, hogy kaptam illy praedatt.

Tehetsegem szerent esztet kesérttettem,
Mind éjjel és nappal egy aránt örszöttem,
Hogy jot cselekegyék, éppen nem éngettem,^b
Ihol már elnyértem, mit régen kerestem.

DIABOLUS CLAUDUS^c

Bolond, mit örvendesz Judásnak halálan?
5 Midőn jovallottad esztet é gonosznak,
Hogy Kristusat adná penzért á Sidoknak,
Akkor vesztésére jartal országunknak!

Ha Judas Krisztust el nem atta vólna,
A Krisztus fejünköt meg nem törte vólna,^d
És így hatalmáson rajtunk nem regálna,²²
Sok szamu rabokot töllünk elnem vonna.

Bezeg szép merenség áki ma kaptál,²³
Ezérni ezerét mert ma egyért attál,
Majd meg fizecz ezért, hogy illy bolond vóltal,
Ma két ezer ördög rájta szánt és kászáll.

a vartam [Értelemszerűen javítottuk.]

b cselekegyek [Értelemszerűen javítottuk.]

c [Utána egy szám van: 1. esetleg 4.]

d X tg [Értelemszerűen javítottuk.]

Jobb létt volna néked, hogy aluttál volna,
Fejünközt oly nagy bu nem találta volna,^a
Néked is feneked kukuk szott nem szólna,^b
És így országunkis mind el nem posztulna.

PRINCEPS TENEBRORUM

880 Jertek elé, szolgak, fogjatok meg esztet,
Szerkessetek elé kénzo eszközököt,
Tetejétől fogva verjétek meg ötött,
Ne hagyjátok benne semmi lélegszetet.^c

(Hic Diabolus Judam ad tradendum Christum inducens vapulat ab aliis subeundo lapatos cum horrendo ullulatu.)

SCENA DUODECIMA

DECURIO

885 Az mint parancsolád, Uram, végbe vittem,
Eszt á gonosz Embert ugyan megvérétem,
Tetejétől fogva talpig meg elégítettem,
Parancsoly még többet, és végbe vittem.

PILATUS

890 Hiszem meg mondam, hogy meg koronászatok,
S. azután kezében nád szalat adgyátok,
Mind királyotokott eötöt imádgjátok,^d
Az után kérésztet vallara adgyátok.

895 Minek után esztett mind végbe vizitek,
Keresztfára és ez latrot fel szégzitek,
A titulussátt is velle elvigyétek,
Á kit feje felí néki szegezzétek.

(Hic Pilatus dat Decurioni Titulum et recedit, interim Christus coronatus illuditur.)^e

a t<á>alálta [Az ékezet áthúzva.]

b <kik>kukuk szott [Áthúzással javítva.]

c léle<l>gszetet

d imádg<á>atok [Az ékezet áthúzva.]

e illudilatur [Értelemszerűen javítottuk.]

DECURIO

Rájta, jo barátim, mig üdötök vagyon,
Ugyan dolgozzátok ezen á tolvájon,
Egyik közülletek mingyárust el fusson,
És tövis kóronat ennek elé hozzon.

SERVUS PRIMUS

Itt ván, Uram, itt ván, régen meg csináltam,
Mert ötött imádni, mind királyt kívántam.

DECURIO

Királyi széket is hozzátok már néki,
Ákibe leülvén meg kél koronázni.^a

SERVUS SECUNDUS

Úllye Uram, itt ván á királyi széked,
Hej, be régen esztétt vadasztad, s. kerested,
Ihon majd be telik ebben néked kedved,
De fő képpen hogy ha koronás lesz fejed.^b

SERVUS TERTIUS

Mit tantorgassz? Hoz rudatt, s. fogjad ez koronátt,
Nyomjuk á fejében, s. agy kezibe pálczátt.

(Hic coronatur et arundo datur illi.)

SERVUS QUARTUS

Bég, illik az király korona,
Nem illenék úgy, ha aranyból ez vólna.^c

SERVI OMNES

Idvöz legy, Sidoknak hatalmas királya,
Vigyázz, koronadott á por meg ne szálllya.^d

(Pilatus inflexit et variis illusionibus tr.)

DECURIO

Kereszt fátt vállára mindgyárust adgyátok,^e
Derékatt s. kezeit jól meg köttözzétek,
Mig üdötök vagyon, ussétek s. verjétek,
És semmit eő rajta ne könyörulyetek.

a leulven [Értelemszerűen javítottuk.]

b fejed [Értelemszerűen javítottuk.]

c arányból [Értelemszerűen javítottuk.]

d vigaz [Értelemszerűen javítottuk.]

e Keresztettfátt [Értelemszerűen javítottuk.]

920 Minden eszközökött velle el hozzatok,
Hires hoérokott elé czitályatok,
Legyenek lájtorjak, szegek s. kalápácsok,
Mert meg kívántatnak mi nekünk mind azok.

(Hic accipit Crucem et facit circuitum, interim Judaei oprobriis afficientes eum dicunt.)

925 Nyujcs ki két karodot, had kőtozselek meg,
Mit tantorgász, talan bolond vagy, vagy reszeg,^a
Uri palotában születet válladatt
Terjeszd ki, had tegyem reája kereszt fádott.

DECURIO

Vezessétek immár, s. itt ne mulassátok,
Azután veréssel ugyan megrakjátok,^b
Épet á testébe semmit ne hagyátok,^c
Az átkott pediglen eő rejája szorjátok.

DECURIO (*ad lictores:*)

930 Borbély Mester, gyére, s fogjad az kőtélet,
És Kalváriára vézesd ki ez Embert,
Ha nem akár menni, ráncsd orrára őtött,
Ha orra megtőrrik, utánnad el siert.^d

935 Tű Borbély legények, utánna mennyétek,
Ha nem ákar menni, üssétek, verjétek,
Mindenféle kénzo szerszámott vigyétek,
Tűzett, vasatt, tölle ma ne kiméllyétek.

DECURIO (*ad milites:*)

940 Tű pedig, katonák, két felé álljátok,^e
Áti rendeteket szépen meg tarcsátok,
Erre a' gonoszra jól reá vigyazzatok,
Mint mérges tigrisek, reája rohánnyatok.

(Hic jam incipit Christus pergere cum cruce praecedente carnifice qui per funem Christum ducit et [...])uis interim percutit timpanum.)^f

a talan reszeg vagy, vagy bolond [A rím miatt javítottuk a szórendet.]

b veréssel [Értelemszerűen javítottuk.]

c épét [Értelemszerűen javítottuk.]

d megtőrrik [Értelemszerűen javítottuk.] sie<d>tt

e állat-<j>ok

f [Olvashatatlan betűk.]

SERVUS SEXTUS

Mit tantorgasz, talam nem birsz ez keresztel,
Ha Isten fia vagy, hiszem, birhacz ezzel,
Mert az Isten bir ám vegetlen erővel,
De ki legy, mutatod cselekedetteddel.

(*Hic Christus caditt cum cruce, Decurio ad Simonem Cireneum.*)

DECURIO

Hallod, e te kuldus, fogjad é keresztet,
Á kereszt vivesben segicsed meg ötött,
S majd el kapod töllem jó fizetésedet.

SIMON CIRINEUS

Uram magamalis tehetetlen vagyok,
Mert már közel járok szaszad esztendőben,
Meg fogyatkoztam már regi ereimbe,
Azert hogy segicsem esztett, lehetet/en.^a

DECURIO

Mitt pusmogsz oly sokatt, fogjad á keresztett,
Ihol após rendell, adok három grisliitt.²⁴

KRISZTUS

Valaki engemet igazán követni
Akar, á keresztett vallára kél vénni,
Jőjjetek én hozzam, kik terhelve vattok,
Én meg könnyebbittem sullyos nyavalyátok.

SERVUS PRIMUS

Az valladon levő keresztet nem birod,
Mégis mások terhét felvenni kívánod,
Tám aszt gondolod, hogy lesz szabadlásod,
Vagy kereszt huszásban talam nincs elég dolgod?^b

SERVUS OCTAVUS

Sies hamar itten ne mulátoz sokat,
Induly hamar utnak, vigyed keresztfádótt.

(*Hic Beata Virgo cantat.*)^c

a leheteten [Értelemszerűen javítottuk.]

b huszásban [Értelemszerűen javítottuk.]

c [A *Hic Beata Virgo cantat* a SERVUS OCTAVUS szerepnév előtt van, de értelemszerűen a szöveg után helyeztük.]

DECURIO

965 Nosza, jo katonák, valakik itt vattok,
Jertek elé hamar, s. ez Embert fogjátok,
Kézeit, lábait két felé húzátok,
Had szegethessek fel keresztre Hohérok.

(Hic tandem devenit ad locum crucifixionis.)

SERVUS NONUS

970 Nyujcs ki kezeidet, mert ez á tronusod,
Ezen á keresztben léssen Uraságod,
Mennyét és á földet, erről megláthatod.

DECURIO

Kalapácsott s. széget, hocza szolgál ide,
Kegyetlenül szegéket kezeibe verjük.

LICTOR PRIMUS

975 Hocza, lábaidott nujsd ki á keresztre,
Vaj, ki regen vóltal érdemes te erre.

SERVUS DECIMUS

Szeget s. kalapácsott hamár pajtás ide,
Üssed, és ne kimild, nem kél ennek szánas.

LICTOR SECUNDUS

Hegyezd meg á szégett, mert általl nem megyen,
Vaj ki gonosz csontok vadnak ez Emberben.

LICTOR TERTIUS

980 Feje felé Titullussátt szegezézétek,
Osztan fel emélni mind ügyekezettek.

PILATUS

Titulus: JESUS NAZARÉBUS REX JUDAEORUM^a

CAIPHAS

Ne írjád, hogy vólna Sidoknak királya,
Hanem hogy eő magát annak állította.

PILÁTUS

985 Mitt irtam, meg irtam, és eszt el nem törölöm.^b

^a [A felirat a szerepnevek között, a margón található, csupa nagy betűvel. A *Titulus* szó a felirat elé van beszúrva, aláhúzással.]

^b még [Értelemszerűen javítottuk.]

SERVUS UNDECIMUS (*hic elevatur:*)

Ha százan vattok is, mind elé legyetek,
Esztet fel emelni nékem segicsétek,
Rudatt s. lájtorjált elé kéressétek,
Királyi székében esztet helyeztessetek.

LICTOR PRIMUS (*evaginato gladio:*)

Uralkogyal immár királyi székedben,
Akaratod szerint regnály életedben,
Az egész világnak parancsolhac itten,
Senki nem kevánnya ülni te helyedben.

CAIPHAS

Ha Isten fia vagy, szabadicsd magadótt,
Nam, ennek előtte sántákat s. bennákat,²⁵
Meg szabadítottál, s miért aggasz hát most?^a

LICTOR SECUNDUS

Vaj ki Salamonnak Templomat elrontád,
Ismet hármad napra asztot té fel rakád.

ANNAS

Ez mondotta magát az Isten Fiának,
Hozzon segicséget, ha lehet magának.

LICTOR TERTIUS

Királyságra vágytal, s. árra már rá kaptál,
Királyi székedben immár Uralkogyal,
Mert sik beszdeddel szájad nem peróral,
Talam a fejedre szállot á jo halál.

CHRISTUS

Atyám, edes Atyám, bocsás meg ezzeknek,
Mert nem tuguay, ámit moston cselekesznek.

LICTOR PRIMUS

Ha, ha, még mit állit mostis é mágának,
Mert az Istent hiva, mint hallám, Attyának.

CHRISTUS

Szomnyuhozom.

^a aggaz [Értelemszerűen javítottuk.]

DECURIO

1010 Nosza, arany szinyű bort hozzatok néki,
Királyi személyit mert oly bor illeti.

(*Hic servus dat in spongia potum.*)

CRISTUS

Eli Eli Lamma sabactoni.

SERVUS SECUNDUS

Hallyátok, halyátok, még Illyést kiáltya,
Talam aszt gondolya, hogy meg szabadittya.

CRISTUS

1015 Atyám, Szént kezedben ajánlom lelkemett.

EPILOGUS^a

Ez ki mondhatatlan, nagy fájdalom nápjá,
Ákit minden teremtett álat csudálya,^b
Mind gyazban borulván, egy szivel siratván,
Mert ezen hólt meg á Vilag meg Váltoja.

1020 Mind az által ha az Szent Atyáknak hiszünk,
Ákik által Isten jelentette nekünk,
Mit szenvedet Christus Urunk mi érettünk,
Hol, mit kennyáiban ugy észre vehetünk.

1025 Midőn meg váltotta Kristus é világot,
Az halála előtt annyit siránkozot,
Hogy hatvan két ezer kőny hulatása vólt,
Ennyire Emberért Krisztus szánakodot.^c

1030 A kértben Atyához midőn imádkoznék,
Kilenczven hét ezer s. három szaz veriték,
Vérrel szent testéből földre kifolyának,
Illy rettenetesen érettünk kinlodnék.

a [A szövegben tévesen *Prologus* van.]

b alát [Értelemszerűen javítottuk.]

c szán<á>kodot

Caiphas házában hogy meg fogattaték,
Szászor és meg tizszer arczul verétték,
Szent nyakán pediglen száz húsz ütések,
Szent fejin essének nyolczván öt ütések.

Ez nem eleg volt, ha az vállan, s. á hasán,
Száz negyven ütések voltak s. a' két karján,^a
Csapása pedig volt az ostorozásban,
Hat ézer, és hat száz meg hat felet hatvan.^b

Harminczor s. meg kétczer bé tölte Urunknak,^c
Szent szája pediglen harminczor csapásnak^d
Hélyt adot s. így lélte kedvit hohéroknek.

Hitván éb modgyára lábbal tápottátot,
Szászor, s. meg hétvenszer földön vondoztatot,
Az hájánál fogva pedig hurczoltátot,^e
Százszor és így érettünk kinlodott.

Mikor pedig Urunk meg koronáztátot,^f
Az hegyes tövissek hármincz Száz lyukákat,
Úttek eő Szent fejin, s. értünk siránkozott,
Kilencz szászor pedig Sirva ohájtozott.

Kik halált mingyarást okozhatták vólna,
Oly kinzásokot, ha Isten nem lét vólna,
Szászor, s. hátván kétczer szenvedet magában,
Tizen kilenczer vólt utolso órában.

A Kálváriára mikor veszettetet,
Három százát és még huszon égyet lépet,
A kereszt huzásban sokat botlot s. eset,
Világ bűneiért é képpen fizetet.

Mind ezeket Kristus Ember leven s. Isten,
Erettünk szenvedet, hogy mű bűneinkben
Meg hálván, ne mennőnk örök gyötrelémben,
Hanem hogy vihetne mágával menny égbe.^g

a áket [Értelemszerűen javítottuk.]

b hát, hátván [Értelemszerűen, az összeg: hatezerhatszázhatvan.]

c [Egy sort valószínűleg kihagyott figyelmetlenségből a másoló.]

d szentséges [A szótagszám miatt javítottuk.]

e hájánál [Értelemszerűen javítottuk.]

f még [Értelemszerűen javítottuk.]

g m<é>enny [Áthúzással javítva.]

1065

Hálát adgyunk tehatt, oly nagy jo vóltaért,
Telyes életiben való munkájaért,
Sok szenvedesiért, s. végre halálaért,
Álgyuk és imádgjuk Kristust mind ezekért.

1070

Ő szenvedésének nem egyeb vólt óka,
Hanem é Világnak ocsmány bujásága,
Kévelyék, fősvények, s. bujáknak rutcsága,
Irigyek, restek, s. hárag tárto gonoszsága.^a

Árvák s. özsvegyékét ártatlán hurczolók,^b
És szegény vére s véretekit ivók,^c
Hamis törvénytevők, hamis usurások,
Kenoszták á Kristust, inkább mint á Sidok.

1075

Finis.^d

A MŰ ADATAI

A passiójáték szövege a Csíksomlyói Ferences Rendház Könyvtárában található, a *Liber exhibens actiones parascevicas...* című kötetben (1085-1106.). A szövegről Bándi Vazul írt először (Bándi 1896, 291.), majd Fülöp Árpád mutatta be részletesebben (Fülöp 1897, 34.) A darabot említi Kilián–Pintér–Varga, 1992, 49; Pintér 1993, 115–116. Pontos könyvészeti leírása: Muckenhaupt 1999, 117. A szöveg most jelenik meg először nyomtatásban.

A DRÁMA RÖVID TARTALMA:

PROLÓGUS

Krisztus halálának előképeként a húsvéti bárány feláldozását, 2. Amasa és Joáb történetét, 3. Sámsonnak a filiszteusok általi megalázását, megkínzását, 4. Ábelnek Káin általi megölését sorolja fel.

SCENA 1

Égi per: a Szentháromság tagjai tanácskoznak a megváltásról.

a restég [Nehezen olvasható szó, értelemszerűen *restek-re* javítottuk.]

b hurczolok [Értelemszerűen javítva.]

c [Jól olvasható, de értelmetlen sor.]

d *Prologus vide infra post scenam ultimam.* [E megjegyzés alapján a kéziratban az Epilogus előtt található szöveget Prologus címmel a mű elejére helyeztük.]

SCENA 2

Krisztus tanítványokat gyűjt maga mellé, majd Keresztelő Szent János hirdeti isteni küldetését: „Imé az Istennek ártatlán Báránnya”. Ezután Krisztus a házasságtörő asszony felett ítélezik (az 5. jelenetben éppen emiatt vádolják be őt a farizeusok).

SCENA 3

A húsvéti bárány feláldozásáról szól.

SCENA 4

Krisztus bevádolását, Judás felajánkozását és Krisztus elfogását mutatja be, a jelenet Júdás csókjával zárul. Ez az átkötő motívum Joáb csókjához.

SCENA 5

Itt Joáb és Amasa szerepel. Amasa jól ismeri Joáb álnokságát, nem bízik benne, s csak Joáb második kérésére és életére tett esküjére enyhül meg. Haldoklása pillanatában még utal Káin és Ábel történetére, azzal, hogy Joáb sem kerülheti majd el az isteni igazságszolgáltatást.

SCENA 6

Krisztust elfogják és megkínozzák.

SCENA 7

Az előző jelenethez tartozó előkép: Sámson és Delila története. A filiszteusok elmondják Sámson eddigi hőstetteit, majd megfogadják Delilát, hogy árulja el Sámson erejének titkát. Delila minden próbatétel nélkül, azonnal elmondja, hogy ha leborotválják a haját, Sámson olyan lesz, mint a többi ember. A jelenet ott ér véget, amikor Sámson elfogják, megköpdösik, megverik és megvakítják.

SCENA 8

Krisztust Kaifás elé viszik, ahol a hamis tanúk megvádolják őt, majd megkínozzák, megköpdösik, haját kitépik, s aztán Pilátushoz viszik.

SCENA 9

Káin és Ábel áldozatát látjuk. Ábel hibátlan bárány áldozata kedves az úrnak, ezért Káin álnokul elhívja őt a mezőre, ahol egy némajelenetben leszúrja a testvérét.

SCENA 10

Pilatus ítélete.

SCENA 11

A jelenet Júdás öngyilkosságát mutatja be.

SCENA 12

A keresztfeszítés.

EPILOGUS

Krisztus kínjainak és sebeinek összeszámlálása.

SZERZŐ-SZÍNREVIVŐ

A kézíraton nincs semmilyen utalás a darab szerzőjére. Fülöp Árpád táblázata szerint 1735-ben és 1736-ban a középső és felső nyelvtani osztály tanára Balázs Gergely Ráfáel volt, aki Kézdiszentléleken született 1710-ben. 1728. augusztus 30-án öltözött be ferencesnek, ekkor vette fel a Balázs Ráfáel szerzetesi nevet. 1733. szeptember 14-én szentelték pappá. 1744-ben és 1749-ben Mikházán, 1745-ben Gyulafehérvárott, 1746-ban Désen, 1756-ban Segesvárott volt házfőnök. Többször volt a rendi növénydekek magisztere és teológiai tanára. Ekkor írta a *Proxima regula morum ex universa Theologia* című művét (Kolozsvár, 1745 körül), 1750 és 1753 között a provincia definitora (tanácsosa), 1753 és 1756 között a provincia titkára volt. Désen hunyt el 1768. február 6-án. (*György* 1930, 105, 197, 228, 285, 306.)

FORRÁS

A passió több tekintetben hasonlóságot mutat az 1734-es passióval (kötetünk 11. sz. darabja), de szövegbeli vagy stílusbeli azonosság nincs közöttük. Az azonban feltételezhető, hogy Balázs Gergely Ráfáel darabjának egyik mintája az 1734-es passió lehetett. Innen vette pl. az ószövegségi előképek beillesztési módszerét és azok felhasználásának szemléletmódját. Mindkét darabban pontosan elmagyarázza a szerző, hogy miért van párhuzam az egyes jelenetek között, illetve, hogy mit jelképez az előkép, hogy így segítse a nézőket az értelmezésben (de azonos előkép nincs bennük). Mindkét passióban megjelennek Krisztus szenvedésének számadatai, de míg az 1734-es passióban az 5. jelenetben (Scena quinta) Krisztus számlálja elő ezeket, jelen darabunkban csak az epilógusban van benne ez a felsorolás. Apró formai azonosság a felhasznált bibliai helyekre való hivatkozás a passió szövegében (Donát László Bálint az 1734-es darabban minden előkép pontos helyét megadja, ez azonban

egyébként nem jellemző a csiksomlyói passiók szerzőire.) A bűnbánatra való felhívás eszközei tehát hasonlóak, a két passió azonban mégis jelentősen eltér egymástól.

A jelen misztériumjáték 12 jelenetből áll, ezeket Prolóógus és Epilógus keretezi. A Prolóógus Krisztus halálának előképeként, tipológiai párhuzamaként a Húsvéti bárány feláldozását, Amasa és Joáb történetét, Sámsonnak a filiszteusok általi megalázását, megkínzását, s végül Ábelnek Káin általi megölését sorolja fel. Ezek a jelenetek szoros logikai kapcsolatban vannak az újszövetségi jelenetekkel, azokkal felváltva következnek a passióban. Nagyon szépen felépített logikailag a jelenetek egymásutánja, mindig van olyan motívum, amely megkönnyíti a befogadó számára az egyes jelenetek összekapcsolását. Az égi perben (Scena 1) a Szentháromság tagjai tanácskoznak a megváltásról. Égi per 14 passiójátékban van, de a Szentháromság tagjainak vitája csak ebben a szövegben olvasható, ez a megoldás egyedülálló a passiók között.

A tanítványok összegyűjtése még 5 passióban szerepel (mint itt, a 2. jelenetben), Keresztelő Szent János is még négy passióban hirdeti isteni küldetését. A húsvéti bárány feláldozásáról szóló 3. jelenet megadja a forrást is: „Mit mondgon Moysesnek az harmadik könyve, Az tizenkettődik részben nincs elrejtve”. Az idézett helyen azonban (Lev 12) a szülő asszony tisztulásáról olvashatunk. A húsvéti bárány bemutatásáról a Kiv 12 szól: „Az állat legyen hibátlan, hím és egyéves. Vehettek bárányt vagy kecskét. Tartsátok a hónap tizennegyedik napjáig. Akkor Izrael közösségének egész gyülekezete a két este között vágja le.” (Míndezt megerősíti a Lev 3,6 is, a közösségi állataldozatok bemutatásáról szólva: „Ha valaki a nyájból áldoz fel közösségi áldozatot az Úrnak, hibátlan hímet vagy nőstényt ajánljon fel. Ha bárányt mutat be, ajánlja fel az Úrnak.” (A húsvét ünnepéről Mózes törvénykönyve is rendelkezik, a Mtörv 16. részében azonban az áldozati bárány hibátlanságára nincsenek előírások.)

Júdás csókja a 4. jelenet végén az átkötő motívum Joáb csókjához. Az 5. jelenetben Joáb és Amasa története Dávid király korában játszódik (1Sám 20.). Dávid szeretné csökkenteni Joábnak, a hadvezérének a befolyását (azért is, mert tilalma ellenére megölte ellene lázadó fiát, Absalomot), ezért Amasát akarja kinevezni serege fővezérévé. Joáb azonban megöli vetélytársát: „Amikor Gibeon határában a nagy kőnél megálltak, szembe jött velük Amasa. Joáb azt a köntösét viselte, amelyet hadakozáshoz szokott: erre föl volt csatolva a kardja, a derekán összefűzve a hüvelyével, de kicsúszott belőle és leesett. Joáb megkérdezte Amasától: 'Jól vagy testvérem?' Közben Joáb a jobb kezével megfogta Amasát a szakállánál fogva, mintha meg akarná ölelni. Amasa azonban nem vetett ügyet Joáb kezében a kardra. Így ez beledöfte, úgyhogy a belső része kifordult a földre. Meghalt, második szúráásra már nem volt szükség.” Ez az előkép az 1723-as passióban is szerepel (lásd kötetünk 2. sz. darabját), ott a 4. stáció tartalmazza Joáb és Amasa találkozását. Az 1723-as passióban levő szöveg mindössze öt versszakból áll, Joáb három versszakban köszönti Amasát, aki gyanakvás nélkül, azonnal elfogadja a barátság jelét. Egy angyal zárja le a jelenetet, aki párhuzamot von Júdás és Joáb között, megfejtve a példázatot.

Ebben a passióban a jelenet jóval hosszabb és árnyaltabb, mint az 1723-as passióban. Amasa jól ismeri Joáb álnokságát, nem bízik benne, s csak Joáb második kérélésére és életére tett esküjére enyhül meg. Haldoklása pillanatában még utal Káin és Ábel történetére, azzal, hogy Joáb sem kerülheti majd el az isteni igazságszolgáltatást. (Salamon király megöletti Joábot, Ábner és Amasa meggyilkolása miatt 1Kir 2, 28–35.)

A 6. jelenetben Krisztust elfogják és megkínózzák, azt követi a 7. jelenetben az előkép: Sámson és Delila története. Ez a praefiguratio egyedülálló, semmilyen másik passióban nincs benne. Forrása: Bír 13.

Káin és Ábel áldozatát (9. jelenet; Ter 4.) az 1744-es passió is bemutatja.

Az ördögök csak a 11. jelenetben, Júdás öngyilkosságánál szerepelnek a darabban, Júdás árulásában, motiválásában nincs semmilyen szerepük. Érdekes motívuma a jelenetnek, hogy az az ördög, aki Júdás lelkét elveszejtette, nem dicséretet, hanem súlyos büntetést kap az ördögök fejedelmétől, amiért – ha közvetve is – hozzájárult az emberiség megváltásához; hasonló feddésben részesülnek az ördögök az 1737-es és 1753-as moralításban is (1. kötetünk 13. és 13a számú darabjait).

Az Epilógus összeszámolja Krisztus kínjait és sebeit. Ez az elem az 1733-as és az 1734-es passióban is megvan. Forrása valószínűleg a kor legnépszerűbb Jézus-életrajza volt (*Makula nélkül való tükör*, 1746, 85.), vagy egy flamand jezsuita művének ferences fordítása (*Guilelmus Stanihurstus, Dei immortalis in corpore mortali patientis historia, moralis doctrinae placitis et commendationibus illustrata*, Pozsony, 1727.). A számszerű felsorolás a népi vallásosságban is megjelent (*Erdélyi* 1976, 644–646.) és ponyván is népszerű volt. (*Bálint* 1998.) (A témáról bővebben lásd: *Medgyesy-Schmikli* 2001, 183, 210. és a bevezető tanulmányt.)

ELŐADÁS

A darabot valószínűleg 1736. március 30-án, nagypénteken mutatták be Csíksomlyón. A cím ugyan feketevasárnap előadásáról szól, ennek azonban ellentmond az ott szereplő dátum. „Dominica passionis”, azaz feketevasárnap, 1736-ban március 18-án volt. Az április 30-at mindenképpen elírásnak tekinthetjük. Elképzelhető, hogy a darabot mind a két napon előadták. Az előadásról semmilyen bővebb adattal nem rendelkezünk.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A szöveg valószínűleg egy kéz írása. Kevés benne a javítgatás, a törlés, ugyanakkor a sok értelmetlen sor illetve szó a figyelmetlen, gondatlan másolásra utal. Igen sok a hibás vagy téves latin szóalak. Jelöléssel feloldottuk a korban szokásos latin rövidítést, mely az *ur* végződést egy erőteljes vonallal helyettesíti. Nagyon következtelen a magánhangzók hosszúságának és rövidségének a jelölése. A hanyagul odavetett ékezetekről nem derül ki egyértelműen, hogy melyik magánhangzóhoz tartoznak (pl *éle*, *elé*, *szegény*, *szégeny*, *állat*, *allát* stb.), az ékezet sokszor egy-két szótaggal is hátrább kerül, mint ahová illeszkednie kellene. Viszonylag sok az olvashatatlan betű ill. betűkapcsolat. Következtelen és gyenge a darab rímélése is. Ugyanez jellemző a szerepnevekre is: nem egységesek, s a szöveg margójára besúrt szerepnevekről nem derül ki mindig egyértelműen, hogy melyik szövegrészhez tartoznak. Ahol több szolga, katona stb. szerepel, csak a logika alapján lehet rekonstruálni, hogy melyik szereplő melyik szöveget mondja. A másoló kevés rövidítést használ, a szövegben megjelenő Xtus rövidítést mindenhol feloldottuk.

TÁRGYI ÉS NYELVI MAGYARÁZATOK

- 1 *torhája* = váladéka, köpete
- 2 *gratiamott* = kegyemet, jótéteményemet
- 3 *valét* = istenhozzádót, búcsúszt (latin)
- 4 *szoldgya* = zsoldja, bére
- 5 *sententiázlak* = ítélek, ítéletet mondom rád
- 6 *czépelüst* = cipellőt, cipőt
- 7 *protistálók* = tiltakozom, ellene mondom
- 8 *causát* = ügyet; *deczidálni* – dönteni
- 9 *praedára* = zsákmányra
- 10 *Peroráza* = magyarázott, érvelt, szónokolt
- 11 *nyilván* = nyilvánosan, nyíltan
- 12 *perorálsz* = szónokolsz
- 13 *űszögeket* = izzó parázst, zsarátnokot, csóvát
- 14 *istrásákott* = öröket, strázsákat
- 15 *praesentalhattam* = bemutathattam
- 16 *virtussit* = bátorságát, erejét
- 17 *szosztott* = szózatot
- 18 *preses* = előljáró
- 19 *praesumptio* = igény
- 20 *poenitentiára* = bűnbocsánatra
- 21 *reprobatio* = büntetés, helytelenítés
- 22 *regnálna* = uralkodna
- 23 *merenség* = nyereség
- 24 *grisliitt* = garast (német)
- 25 *nam* = lám, nemde

BALÁZS, GERGELY RÁFÁEL (?)

MYSTERY PLAY ABOUT SACRIFICING THE PASSOVER LAMB

Csiksomlyó, 1736

ESSENTIAL DATA

Manuscript: *Liber exhibens Actiones Parascevicas...*, 1085–1106. Its text appears here for the first time.

The short content of the play:

PROLOGUE

It lists as prefigurations to Jesus' death 1) the sacrifice of the passover lamb; 2) the story of Amasa and Joab; 3) Samson being humiliated and tortured by the Philistines; and 4) Abel being killed by Cain.

SCENA 1

Heavenly trial: persons of the Holy Trinity discuss redemption.

SCENA 2

Jesus collects disciples around himself, then John the Baptist preaches Christ's mission: "Behold the innocent lamb of God." After that Jesus passes a judgment over the adulterous woman (in the 5th scene the Pharisee will denounce him for that very deed).

SCENA 3

About the sacrifice of the passover lamb.

SCENA 4

Presents the following: Jesus is denounced, Judas offers his services, and Jesus is arrested. The scene closes with Judas' kiss. This motive links the scene to Joab's kiss.

SCENA 5

Scene about Joab and Amasa. Amasa is well aware of Joab's treachery, and have no trust in him.

He is pacified only by Joab's second plea and his taking an oath on his own life. In his death agony Amasa refers to the story of Cain and Abel, telling that Joab would not be able to escape divine justice either.

SCENA 6

Jesus is arrested and tormented.

SCENA 7

This is a prefiguration belonging to the previous scene: the story of Samson and Delilah. Philistines recount the brave deeds of Samson then engage Delilah to discover and reveal the secret of Samson's strength. Without any test she declares that Samson becomes an ordinary man if his hair is shaven. The scene closes with the arrest of Samson, who is spat upon, beaten and blinded.

SCENA 8

Jesus is taken to Caiaphas where false witnesses charge him. Then Jesus is tortured, spat upon, his hair torn out, and taken to Pilate.

SCENA 9

The burning sacrifice of Cain and Abel (Genesis 4). God shows respect unto the faultless offering of Abel, so Cain asks his brother to go with him out to the field and there he stabs him to death in a mime.

SCENA 10

Pilate's sentence.

SCENA 11

The scene shows Judas' suicide.

SCENA 12

The crucifixion.

EPILOGUS

Counting all the pains and wounds of Jesus Christ.

AUTHOR

There is no reference to the author in the manuscript, but it is feasible that he was Gergely Ráfáel Balázs (1710–1768), a teacher of the grammar classes.

PERFORMANCE

The play was probably performed on Good Friday, April 30th, 1736 at Csíksomlyó. Although the play's title refers to Passion Sunday events, the date April 30th contradicts that, surely being a slip of the pen. In 1736 Passion Sunday (*Dominica passionis*) fell on March 18th; it is conceivable that the play was performed on both days.

12A

POTYÓ BONAVENTURA ISTVÁN (?)

HIPPOCLIDES TRAGÉDIÁJA

Csíkсомlyó 1737. április 19. nagypéntek

[SZEREPEK:

ANGELUS CUSTOS
AMORINUS
VULCARIUS
HIPPOCLIDES
ANIMA DAMNATA HIPPOCLIDIS
SUPERBIA
AVARAITIA
LUXURIA
INVIDIA
GULA
IRA
ACEDIA
CHRISTUS
MEDICUS
INFIRMARIUS
MORS
CARO
DIABOLUS
MUNDUS
SANGVIS
DIABOLUS PRIMUS
DIABOLUS SECUNDUS
DIABOLUS TERTIUS
DIABOLUS QUARTUS]

Tragedia de Hippoclide
in omni peccator genere immerso, et Misericordiam Divinam desperante,
in die Parascevis ad horrorem omnium peccatorum
exhibita Anno 1737 Die 19 Aprilis in Csik Somlyo.

PROLOGUS

ANGELUS CUSTOS^a

Oh, átkozott gonosz seregi pokolnak,
Örök ellensegi ama nagy uraknak,
Ah, mely nagy karara vattok e világnak,
Jaj, jaj, mar mindenek tüktököt halgatnak.

5 Ha természetemnek ellene nem volna,^b
Sirás miat szívem mingyárt meg hasadna,^c
Mert faradságomnak nem volt semmi haszna,
Banadban ket szemem könyüvel lábogna.

10 Menyit munkalkodtam Hippoclidés mellet,
Mihelt az Anyának meheben lelket vett,
Mingyárt Isten engem Angyalának rendelt,
Hogy minden gonosztól meg őriznem esztet.^d

15 Hányszor meg holt volna Anyának meheben,
Hányszor eset volna ördögök kezében,
Hányszor nem lett volna resze keresztségbe,
Ha nem oltalmosztam volna roszt ugyeben.

20 Hogy Anya meheből világra születék,
Az ördög körülle mesterkedni kezdék,
Hogy valamikeppen hálójába esnek,^e
Es keresztség nélkül világból ki mulnék.

Mind azáltal ötöt én meg oltalmaztam,
Ördög mesterségit mivel meg gátoltam,
Ravasz kelepcezeit mind egybe rantottam,
És így Hippoclidest keresztségre hoztam.^f

a [A szerepnevet értelemszerűen kiegészítettük a CUSTOS jelzővel.]

b ellenne [Értelemszerűen javítottuk.]

c szívem mingyárt szívem [Az ismételt szót elhagytuk.]

d ürzőnem [Értelemszerűen javítottuk.]

e hálójába [Értelemszerűen javítottuk.]

f kerestsegre [Értelemszerűen javítottuk.]

25 A keresztség után a vízben halástol,
Hányszor meg mentettem csonka s bennaságtol,
Az bubájosoktól és boszorkányoktól,
Gyakran meg őriztem halal kapujától.

30 Hét esztendőmulva hogy akosságot ért,
Jora ingerlettem mind szivet, s mind lelket,
Meg mutattam neki ördög mesterségét,
Hogy el tavosztatná minden veszedelmet.

35 Isteni felelmet sziveben plántáltam,
Az imádságokra meg is tanyitottam,
És az igaz hitben meg vastagitattam,
Hogy jót cselekedgyek, szüntelen izgattam.

0 Jártában, koltében vele együt voltam,
Midőn alutt volna, mellette vigásztam,
Szüntelen miatta nyukhatatlankodtam,
Igy minden gonosztol őtöt oltalmaztam.

De mihelt kevesseg fel nevelkedhetek,
Világi hiváságtol mingyárt meg csalaték,
Testi kevánságnak halojaba esék,^a
S ördög szolgálívol barátkozni kezdeg.

5 Itt is avetektől szüntelen intettem,
Es a szivet gyakran jora ingerlettem,
Töredelmes szível meg gyonni vezettem,
Penitentiara őtöt gerjeztettem.

De mivel hallandó volt a bujaságra,
És sokfele gonosz testi kivánságra,
Nem kezde halgatni azén szavaimra,
Hanem elindula világ hivságára.

A világ megcsalá kincsel s kazdagságal,^b
Atest roszzá teve testi kivánságal,
A vér szivit meg terhele minden roszal,
S igy csala meg ördög az ő szolgálíval.

^a esek [Értelemszerűen javítottuk.]

^b mecsalá [Értelemszerűen javítottuk.]

60 Itis hatalmasan mellette forgódtam,
S gyakran az ördögtől meg szabadítottam,
De vegtere tőlle hogy meg utáltattam,
Azután heaba utánna faradtam.

Mind azáltal holtig ötöt elnem hadtam,
Hogy Istenhez terne, szüntelen izgattam,
Christus szenvedesit eleibe attam,
De ezt is meg vette, s tolle csufoltattam.

65 Látván, haszontalan, hogy erte fáradnek,
Christus urunk előtt földre le borulék,
És Hippoclidest erőssen könyörgék,
Utulso oráján hogy gratiát nyernék.

70 Eljőve a Christus, és ötöt meg inte,
Hogy bűnből meg térne, kegyelmet igere,
De Christus intesit meg utála s, veté,
Es így semmi jora ötöt nem vehete.

75 Ismet meg jelenék kenzoeszközével,^a
A kerezt fán fügven nagy fájdalmas szível,^b
Inte, hogy meg terne töredelmességgel,
S bűneit lemosná drága szent vérével.

80 De heába, mivel ez nem lőn hasznára,^c
Azért a Christus is indula haragra,
Mindgyárt kárhozzatá ötöt a halálra,
Halál után pedig örök gehenára.

Ily sok jokot vele miért cselekedtem,
Miért Hippoclidest szüntelen őrisztem,
Mivel semmi hasznat tőlle nem vehettem,
Sőt minden munkámot vele el vesztettem.

85 Oh, ércsetek meg már, mit használ evilág,
El mulandóságban elni nagy bolondság,
Mert esztet követi pokolbeli rábság,
Ebben Hippoclidest ma igaz bizanság.

a jelenek [Értelemszerűen javítottuk.]

b krezt [Értelemszerűen javítottuk.]

c len [Értelemszerűen javítottuk.]

SCENA PRIMA

AMORINUS

Hippoclides, kedvem szerint való társam,
Ma te bened leszen nagy vigoztalásom,
Kérek, hogy ha akarsz lenni jó barátom,
Engengy keresemnek, s, *ne vesd* meg tanacsom.^a

Latom, *rika* s gyenge ifiu termettel,^b
Fel ruházott Isten teged szép személlyel,
Ajándékot osztott neked nagy *bővséggel*^c,
Ne mocskold meg *orcád* szomorú étellel!^d

Vigagy ma mű velünk nyájós társaságban,
Domboljunk s, táczolyunk szép ifiuságunkban,
Mulatozzunk együt ikes enek szokban,
Örvendezzünk vigan szengő musikakban.

Imádság s, böjtöles tollünk távul légyen,
Draga ételeket a szakács keszicsen,
Külömb külömb fele bort igyek ma minden,
Testi kívánságnak kiki ma engedgyen!

VULCARIUS

Amig üdöd vagyon, vigagy életedben,
Vigaságnak helye holtad után nincsen,
Azért ne tölcs üdöd tunya henyellésben,
Hanem öltözzel fel szép színű köntösben!

Velünk együt legyen korcsama templomod,
Hazugság és szitok s, átok imádságod,
Ha kit meg csalsz, abban legyen mulatságod,
Az áitatosságot vesd meg es utályad!

HIPPOCLIDES

Jó barátim, hallam tanács adastokot,
Approbalom szivem szerint vokstokot,^f
Ezután tarcsatok mint barátotokot,
S mindenben betöltöm kívánsagotokot.

a nevesd [A két szót értelemszerűen különválasztottuk.]

b rika [Értelemszerűen javítottuk.]

c bővséggel [Értelemszerűen javítottuk.]

d orcsát [Értelemszerűen javítottuk.]

AMORINUS

Nosza hát, vigadgyunk kedves jó barátim,
Ámbár ha egeznap dombolunk, s nem bánom,
Csak legyen tü néktek s nekem vigaságom,
120 Mig világban élek, mert ez az én sorsom.

HIPPOCLIDES

Noha tanácstoknak helt adok és attam,
Ételtől s, italtól de már el lankatam,
Mért éjel és nappal egy aránt tobzottam,
És egy héttől fogva semmit nem aluttam.
125 Azért egy kevesset, kérlek, hadd nyugodgyam,
Alom látasomban magam mulathassam.

SCENA SECUNDA

(Hic decumbit et dormit.)

ANGELUS CUSTOS (*cantat Hippoclididi dormienti:*)^a

1. Hippoclidides, kegy fel, egyetlen egy Cliensem,^b
Mert testedet és lelkeket várja nagy veszedelem.
 2. Nem látadé s szemleledé a pokolnak melysegit,
130 Jaj, mely igen nagy szivesen téged kíván es ahit?
 3. Immár haddel es felejcsel régi rossz életédet,
Ohajtással s, zokogással sirassad bűneidet!
 4. Eletednek s bűneidnek végit veti az Isten,^c
Meg büntetni és itilni siet teged keményen.
 5. Vigyáz, kérlek, ihol jőnek az ördög és az halál,
135 Kely fel, kely fel sietséggel, oly mélyen ne alugyál.^d
- (Hic Diabolus et Mors estendant et recedunt.)*
6. Jaj, vég nélkül s, határ nélkül nagy öröke valóság,
Téged követ s kinra vezet az ördögi csalárdság!

a [A Scena secunda szakaszait a másoló megszámoztta.]

b Hippoclidides [Értelemszerűen javítottuk.]

c [A *veti* szó utólag föléírással betoldva.]

d melyén [Értelemszerűen javítottuk.]

7. Torkosságban s bujaságban mit használ torkig uszni,
Ha ezután nagy szomorán öröke kell kénlodni.

8. Minden jóvát s, gozdagságát ha bírod e' világnak,
Gyozzelmedre es veszedre azok mint füst elmulnak.

9. Azért siess, s kesedelmes ne legyen meg teresed,
Te teremtő es megválto Istenedet kövessed.^a

10. Máskent fia s, örök rabja fogsz lenni a' pokolnak,
Hanem ha lész mingyárust kész engedelmes szavamnak.

SCENA TERTIA

HIPPOCLIDES (*evigilat magnus at somnium cum invadit tremor:*)

Jaj, jaj, kedves jó barátim, holl vattok,
Kik én nekem szép rokonim valátok?
Majd könyveznek a' szemeim, látjátok,^b
Oh, majd meg kell hálnom, ne hagyatok!

Micsoda szot füleimmel én hallek,
Oh, mely retenetes álmat most láték!
Ha az ugy van, töllem világ tavozzek,
Hogy sem lelkem ő miata karhozzék!

Ah, Barátim, ki fejt meg álmat,
Retenetes s keserves látásomat?
Szómorúság jaj, látjátok, el nyomott,
Bumban majd meg átkozom ez orámat.^c

(*Hic Amorinus et Vulcarius e' scenis prodeunt.*)

AMORINUS

Hippoclidés, jó barátom, mi lele,^d
Ily bolondul ki tegedet ijeszte?
Mingyárt kardot mert ki huzok ellene,^e
Fejít veszem, és azt teszem elődbe.

a <->Istenedet [Ráírással javítva.]

b [Az a' szó utólag betoldva a mellette álló két szó közé.]

c ozorámat [Értelemszerűen javítottuk.]

d lele<->

e ellenne [Értelemszerűen javítottuk.]

VULCARIUS

Panaszidot, kérlek, mondki, hadd hallyuk,
Ki ártani neked akar, hadd tuggyuk!

HIPPOCLIDES

165 Mi hoszna világon vigaságban elni,
Ejet nappa teven szüntelen tobzodni,
Ha ez után nekem meg kelletik halni,
Lelkemnek ezekért ha el kell kárhozni?

170 Tavul legyen töllem avilági hivság,
Tavozzékel töllem a testi bujaság,
Mert ezket követi öröké valóság,
És a retenetes pokolbeli rabság!

VULCARIUS

175 Ez világot miért annyira meg veted?
Világ mulatcságát hiszem te szeretted,^a
Hiszem edig abban volt eszed es kedved,
Hogy minden világi jokban légyen részed.

HIPPOCLIDES

180 Angyali szoszatot jaj, álmamban hallek,
Ki miat szivemben igen meg retenek,
Ki oszt mondá nékem, hogy ha meg nem ternek,
Minel hamarább az lelkem el kárhoznék.

Ajtaja Pokolnak azomban meg nyilék,
Ahol retenetes sok lelkeket láték,^b
Ast monda nekem, hogy enis oda mennék,
Ha sok bűneimből hamar ki nem ternék.

VULCARIUS

185 Az álomnak ne higy, mert az mind hazugság,
Jere inkább, légyen köztünk nagy vigaság,
Meg ládd, hogy fejedből ki fut a boloncság.^c

AMORINUS

190 Hiszem ifiú vagy, s, még sokáig élhecz,
Poenitentiára vénségedben mehecz,²
Hiszem egy szoval is contritiot tehecz,³
Kivel bűneidert eleget fizethecz.

a mulatcságák [Értelemszerűen javítottuk.]

b <re>retenetes

c hogy <ele> fejedből

HIPPOCLIDES

Akár mit mongyatok, de retteg az szívem,
Mert a retenetes szót nem felejtetem,
Mert ha meg nem térek, el keletik vesznem,
Jaj, jaj, el karhozik mind testem és lelkem!

VULCARIUS

Csak fantásia volt, kérlek ne higgy annak,
Jobb, hogy gyere s, agyad magad vigaságra.
Hippoclides, kérlek, halgass szavaimra,^a
Gondolom, hogy lészek vigasztalásodra!

A kákuk meg szolal parancsolatomra,
Aki meg kiálcsa, hány esztendőd hátra.

(Loquitur ad Cuculum.)

Kákuk, parancsolom, hogy én nekem mond meg,
Hippoclides meddig s, hány esztendőt él meg!

(Hic Cuculus loquitur 30.)

AMORINUS

Ugy hiszem, halgatál a kákuk szavára,
Mert harminczat szolla parancsolatomra.
Harmincz esztendeje életednek hátra.

Huszon öt esztendot tölcseled vigaságban!
Mulatsad magadot ifiuságodban,
Öt esztendőket alatt öltözzel szőr sákban,
S, életedet vegezd poenitentiában!

HIPPOCLIDES

Ha a kákuk szavát meg egyszer hallanám,
Talám én szüvemben meg vigasztalodnam.

(Hic iterum loquitur Cuculus 30.)

AMORINUS

Ime, másodszer is harminczat kiálta,
Tudd meg, hogy ennél nincs igazabb Profeta!

^a [A sor előtt a *HIPPOCLIDES* szerepnév tévesen kiírva. Elhagytuk.]

HIPPOCLIDES

215 Meg vallom, hogy ez a Profeta teczik,
Mert a banat, érzem, szüvemtől távozik,
A véremis bennem örvend s, ugrandozik,
Gondolom, lelkemis ezután meg nyukszik.

220 Azért ha igaz az, hogy oly sokat élek,
Ezután társatok mindenekben lések,
Tellyes életemben vigadok veletek,
Tobbzodgyunk s, tanczollyunk most minyájan, jertek!

(*Clauditur Scena.*)

SCENA QUARTA

SUPERBIA

225 Kérlek, jó barátim, hallyátok szavamot,
És meg ne vessétek tanacs adásamot,
Hanem kövessétek tanács adasamot,
Mit akarok, mingyárt ki mondom vaksomot.

230 Hippoclidés hallom, hogy Amarinussal
Együt barátkozik es Vulcariussal,
Baratságban esett világ fiaival,
Forgogyunk, csalyuk meg mű is álnoksággal!

Engem ami illet, erossen ügyekszem,
És akevelységre szivet fel gerjeztem,
Ezüst és aranyban maid fel öltöztetem,
Penzel az erszenyit meg rakam s, terhelem.

235 Akiket ha meg lát, kezdik gyönyörködni,
Magához hasonlot nem akar üsmerni,
Mindent ügyekezik sziveben meg vetni,
S így minden vetkekre utat fog nyitani.

AVARITIA

240 Ravasz a roka, de én ravaszabb vagyok,
Mert én kiralyokon s urakon regnálók,
Valaki házaban szalást én kaphatok,
Otan mind halálík erosen regnálók.

245 Hippoclidessel is vagyon barátságom,
Hatalmam alá jó, bizannyal jól tudom,
Elsőbbben pediglen jól meg gozdagítom,
Mert a fősvenségre halandó ő, látom.

250 Azután megtiltom öneki erősen,
Hogy ingyen ne agyon semmit keziből ki,
A szegent hazabol, mint ebet vesse ki,
Alamisnát Eppen ne agyan ő neki.

LUXURIA

Derék mesterseged vagyon, ha csak olyan,
Halgas, mert mingyárt meg csemellem magam,^{a, 4}
Aszt gondolod, hogy ő fősvény hazban
Született, s, nem részes az adakozásban?

255 Kérlek, ő felölle ne úgy gondolkozzál,
Majd melleje megyek nyajas tarsasággal,
Szüvet meg lódozóm Venus nyilaival,
Az után nem gondol semmit gazdagsággal.

260 Sőt bötsületit is majdan nekem agya,
Lelket is testével majd predara hánnya,
Sőt meg Istenét is, meg lád, meg tagagya,
Csak lehessen velem együt társasagban.

INVIDIA

265 Az világi hivság sok irigység nélkül,
Soha veghez nem ment herges morgás nélkül,
S egy más kozott valo gyűlölsegek nélkül,
Hippoclidés ez uton jár azontul.

270 Mind addig furdalom tel tul az oldalát,
Míglen meg gyűlöli ő teremtő Urát,
S kevelyen meg veti jó felebarátyát,
S így mind egy rabul nekem agya magát.

GULA

Kérlek, ne kérkegyel olyan hatalmason,
Hiszem ejel nappal en forgodom azon,
Hogy szüntelen évén s, iván tsak tobzogyon,^b
Torkossággal minden rosza utat nyison.

^a magamban [Értelemszerűen javítottuk]

^b éven s, ivan [Értelemszerűen javítottuk.]

275 Etellel s itallal majd ötöt jól tartom,
Ha reszegsegre jo borral vonhatom,^a
Eszetől felejtí, s leszen mint egy *barom*,^b
És oda vezetem, a hova akarom.

280 A reszegseg gyutya őt herges morgasra,
Reszegség inditya az harag tartásra,
A reszegseg hajtya gonosz bujaságra,
Egy szoval minden rossz fertelmes gonoszra.

IRA

285 Azert csak hejába kerkedeztek,
Hogy tū Hippoclidest vetekre vittetek,^c
Mivel nalam nélkül éppen semmit értek,
Mert kezemben van minden nyeresektek.

290 Mindent magatoknak, hallám, alittátok,
Hiszem en sem vagyok nektek balandotok,
Nem ugy vagyon, nem ugy, amint gondolyátok,
Mert mestersegemet majdan meg mutatom,

Hippoclidest mingyárt haragra gerjeztem,
Azomban kardgyát igen jól meg fenem,
Hogy fele barátját meg ölye, segelem,
Halálra s pokolra ekeppen vetetem.

ACEDIA

295 Hippoclidest, latam, mind fel predálátok,
Semmi reszet benne nekem nem hagyátok,
Meg valik ha őttöt keze kaphatyátok,
Es akkor valik meg vitez virtusotok.

300 Mivel pedig nekem hevernem kell ágyban,
Mivel a podágra esset labaimban,⁵
Munkalkagyatok tū fel tett czelotokban,
Én pedig parnamon aluszam ozomban.

a <re>reszegsegre

b [A *barom* szó rom szótagja a kötéstáblába kötve.]

c vetekre vetekre [Az egyik ismételt szót elhagytuk.]

SCENA QUINTA

CHRISTUS

305 Hippoclidés, miért vettél meg engem,
Ki én neked soha nem vettem semmit?
Sőt a te lelkedért e Világra jöttem,
És emberi testet magamra fel vettem.

310 Miért hát engemet, te jó Istenedet
Meg vettél s, adtad Pokolnak lelkedet,
Kiert en öltötem drága szent veremet,
Terj meg és sirassd meg a te bűneidet.

Egy küs el mulando világi hívságért,
Csak kevessek tartó testi nyálánkságért,
Ne vessd pokolra lelked e világért,
Ne vegy oly küs bért veremnek árráért!

315 Aty meg, és kegyessen fordics ream szemed,
Szemleld őt melységes drága sebeimet,
Tud meg aszt, hogy erted szrevettem ezeket,
Gyere, sebeimbe rejcs el vetkeidet!

320 Siess, gyere hozzám töredelmességgel,^a
Hadd tiszticalak meg drága szent véremmel,^b
Add nékem lelkédet, hogy hadd jegyezzem el,
Sebeimből folyó vérem pecsetyével.^c

325 Nezzed oldalamon levő szent sebemet,
S abból ki csorgó drága szép véremet,^d
Ne vesd meg én hozzád való szerelmemet,
Egy fohaszkodással most ug érhecz kegyelmem.

330 Gyere, edes fiam, hozzám, te Atyádhoz,
Mert könnyen futhacz most az én gratiamhoz,
Gyere és közelics az en odalamhoz,
Hogy hadd kapcsolhassam lelkedet magamhoz!

a töredelmességgel [Értelemszerűen javítottuk.]

b véremmel [Értelemszerűen javítottuk.]

c verem [Értelemszerűen javítottuk.]

d veremet [Értelemszerűen javítottuk.]

Gyere, s sebeimbe rejsz be te szivedet,
Gyere, és tisztítsd meg véremmel lelkedet,^a
Csak szívesen mongyad, hogy banod vetkedet,
Mingyárt meg bocsatom a te bűneidet.

335 Most még vagyan helye az irgalmasságnak,
Ter hozzam, azért most engegy szavaimnak,
Hadd legyen te bened haszna kenaimnak,^b
Es eretted valo kenos halálamnak.

340 Máskent ha meg nem térsz poenitentiara,
Irgalmasságomat forditom haragra,
Es czitállak teged mingyárást halálra,
Csak hamar jönöd kel itilet napjáta.

345 Ahol igasságam szerint meg itillek,^c
S, mivel nalod nem volt hozsna sebeimnek,
Grátiám s szent vérem tölled meg vettettek,^d
Azert én is teged meltán meg büntetlek.

350 Ha meg nem térsz, örök kárhozatod léssen,
Addig mind kenlodol, míg én leszek Isten.
Könnyebbseged nem lesz tenéked semmiben,
Sőt meg öregbedig kinaid mindenben.

Azert meg üdőd van poenitentiara,
Ne halaszd teresed holnapról holnapra!
Midőn nem gondolnád, mert el jó az ora,
Akin vagy életre el mégy vagy halálra:^e

355 Ha meg nem térsz, fogsz menni Pokolba.

SCENA SEXTA

HIPPOCLIDES

Oh, fájdalom s, vigadalom, jaj, jaj, miként kinlodom,
Jaj, mely szernyű fájdalomban ejel nappal ággodom!
Eletemnek virágjában, hogy kellessen meg halnom,
E világi mulatságtol jaj, hogy kelyen meg válnom.

a veremmel [Értelemszerűen javítottuk.]

b hozna [Értelemszerűen javítottuk.]

c Ahol <Irgal> igasságam

d verem [Értelemszerűen javítottuk.]

e el meg [Értelemszerűen javítottuk.]

Hát nincsene eletemről tovább imar reménség,
Hát annyira fogott engem a betegség,
Aki áltol meg gyógyulnek, hogy nincsé olyan mesterség,
Jaj, ifiú hiszem vagyok, mesze meg töllem a vénség.^a

Bár csak borbély vagy Medicus engemet segittene,
Bizonyára faracsága mert heába nem lenne,
Sőt ha engemet meg gyógyítana, fizetese szép lenne.

MEDICUS

Jelen vagyok, mit parancsolsz, vagyone egesseged,
A pulsusok jól járnake, dobog é a szüved?

(Hic tangit pulsus arteriarum:)

Jaj, roszul jár a pulsusod, oda van az eleted,
Tanátsom az, hogy lelkedet más világra készítsed.^b

Azért migyárt lelkiatyát hívass ele szolgáladdal,
Kinek gyand meg bűneidet tiszta szivel s, bánattal,⁶
Es Kristusnak drága testét vidd el utra magaddal,
Es így bátran szembe mehecz az ördöggel s, halállal.

HIPPOCLIDES

Lehetetlen, hogy meg hallyak, nem akarok meg halni,
Hiszem csak husz esztendeje, hogy én kezdettem elni,
Eletemnek virágában meg most kezdetem lépni,
Meg kívánok ez eletben harmincz esztendőt érnei.

MEDICUS

Hippoclidés, egész tested erőtől meg fosztatott,^c
Minden reszed betegségtől érzed, hogy el bágyadott,
A pulsusis kezeiden nem jár, mivel meg allott,
Lehetetlen, hogy többet ély, azért készics magadot.

Amig minden érzekenség vagyon, addig forgogyál,
Békülyél meg te teremtő Isteneddel s Uraddal,^d
Siess, kérlek, mivel meg holsz ez után egy órával.

(Hic Medicus recedit.)

a vénség [Értelemszerűen javítottuk.]

b készít [Értelemszerűen javítottuk.]

c erőt<len>ől

d bekülyel [Értelemszerűen javítottuk.]

INFIRMARIUS

Hippoclidés, meg általam int a Doctor tégedet,
Míg üdöd van, hogy keszicsed más világra lelkedet,
Azért ha kel, Pátert hivatok, s, gyand meg ate bűneidet!

(*Hic Hippoclidés nauseabunde se hinc inde vertit in lecto.*)

390

Hippoclidés, csudálkozom én rajtad, hogy nem tersz,
Mivel minél hamarább jucz te utalso vegegedhez,
Terj meg s ne légy olyan kegyetlen ate szegény lelkegedhez,^a
Gyand meg ate bűneidet, s, térj a te Istenedhez.

HIPPOCLIDES

395

Jaj nekedis, tavozzálel, meg gyanni nem akarok,
Oh, mely igen meg bágyattam, látod, mikent nyomorgok,
Ily ifiu eletemben hiszem, meg nem halhatok.

SCENA SEPTIMA

MORS

Készítsd magad, mivel meg kell halnod,^b
Nem lehet már tovább rugadoznod,
Mivel keszen vagyon te halálod,
Majd meg öllek és leszek gyilkosod.

400

HIPPOCLIDES (*territus mortis spectro lacrymabunde vocat socios:*)

Amorine s, Vulcari, hol vattok,
Olyan sokat hol mulatosztok?
Majd meg halok,
Jertek, ne hadgyatok!

AMORINUS

405

Hippoclidés, mi lele tegedét,
Ki rettenté annyira szivedet?
Addig ne fely, amig lácز engemet!

VULCARIUS

410

Talám ismét te midön alunnál,
Mint aminap, rossz álmokat látál?
Kérlek, mond meg, mert el hervattál,
És szivedben annyira lankadtál!

^a szegény [Értelemszerűen javítottuk.]

^b keszis [Értelemszerűen javítottuk.]

HIPPOCLIDES

Jaj, az halál ajtaimon zergete,
Nagy erővel be ronta és jöve,^a
Aki engem annyira ejezte,
Hogy majd esem vala nagy kécségbe.

15 Az kaszáját forgata előtem,
Csikorgatá fogait előttem,
Hamar levág, ott monda énnékem.
Ne hagyatok, jaj, mert el kell vesznem!

AMORINUS

20 Kérlek, ne higy nagy fántásiádnak,
Mert bolondcság hinni az álomnak,
Ne agy helyet az hipocandriának,^b
Látásidot veld bolondcságnak.

Ifiu vagy, s, oly hamar meg nem ho/sz,^c
Meg mű velünk edgyüt vigadhacz,
25 Te is Venusnak eleget áldozhacz,
S kívánsagod szerint mulathacz.

HIPPOCLIDES

30 Enis mondom, hogy most meg nem halok,
Mivel meg csak ifiucska vagyok,
Betegségből mihelyet fel gyógyulok,
Sokat elven veletek vigadok.

SCENA OCTAVA

CAROD^d

Szernyü vigaságra minyájan indullyunk,
Kedves jo barátim, együt vigadozzunk,
A butól s bánattol eppen el tavozzunk,
Mert nemjő ez napon, hogy mű szomorkodgyunk.

35 Szeleknek istene, jere segejcsegre,
Te is, ah, Egeknek Ura, nez a földre,
Hogy én szándékomat hajthasam végére,
Es a Hippoclidest vehesem kezemre.^e

a jove [Értelemszerűen javítottuk.]

b agg [Értelemszerűen javítottuk.]

c hosz [Értelemszerűen javítottuk.]

d [A szerepnév csak a következő lapon olvasható.]

e Hippoclidés ve<esem [Egyébre írt olvashatatlan betűk; értelemszerűen javítottuk.]

440 Bizonis hálomot hogy elnem kerüli,
Sőt még szánt szándékal magát bele ejti,
Mert azt kijelentik a cselekedeti,
Imár Istenét is *eppen nem szereti*.^a

445 Azért musikákat ele kell hozatni,
Trombitas s, Tobosnak számosnak kell lenni,
Czitherát s hegedüt ma meg kell pengetni,
Sireneket is ide kell kültetni!

450 Es így műdön edgyüt szépen vigadoznank,^b
Hippoclidés magát mingyárt veti alá,
Mert nekies kedves szep zengo musikánk,
S így minel hamarább nekünk leszen szolgánk.

Azért jó barátim, most ügyekezsetek,
Tehetségtek szerint engem segelcsetek,
Hogy légyen ő benne minyájan reszetek,
Es meg kapvan velem örvendezhessetek.

455 Mivel Hippoclidés lelket nem szereti,
Hanem csak a testet hizlalya s, követi,
Bizam, hogy kelepcezem el nem kerülheti,
Sőt nyokkal és fővel magát bele ejti.

460 Azért mingyárást vadazni indullyunk,
Sok fele vadakat s madarakot hozzunk,
Kiralyi etkeket kikből kesítésünk,
S, mind hárman evő vele edgyüt vigadozzunk.

465 Az után itassuk őt tokai borral,
S különb különbfele drága rosalissal,⁷
Hogy ha meg telhetse etellel, itallal,
Mingyárt gondolkozik jadzani Venussal.

470 Venus pedig ötöt úgy meg bolonditya,
Hogy meg az Istentis majd meg tagadgya,
Mint Istennek szavát, Venust úgy halgatya,
Es ezután léssen örök kárhozatya.

a nem szereti éppen [A szórendet a rím miatt változtattuk meg.]

b [A *vigadoznank* szó második *n*-je föléírással betoldva.]

DIABOLUS

Teczik a tanácstok, csak vegben vigyétek,
Minden uton s modon most ügyekezsetek,
Mert most bizonyára kézben kerítitek,
Alatomba énis ott leszek veletek.

75 Hogy ha mindazáltal meg nem foghatnátok,
Otan eppen semmit ne szomorkodgyatok,^a
Mert nagy mesterseggel elejbe állok,
Engemet el nem kerüly es rajta regnálok.^b

80 Máskent is akit én sok mestersegimmel,
Környül veszek sima beszélgetesimmal,
Tudd meg, aszt az lelket soha nem vesztem el,
Sőt pokolra vetem testitis lelkevel.

SCENA NONA

ANGELUS CUSTOS^c

85 Hát olyan kemenye, Fiam, a te szived,
Hogy szép intesimet éppen be nem vehedd?
Kristus szevedesen lágyuljon meg lelked,
Aki nagy bánattal szevedett eretted!^d

0 Halgassad kegyessen Kristus szevedeset,
Talam meg lágyitya sok kinnya szivedet,
És meg hasogatya te kemeny lelkedet,
Jaj, kérlek, üsmerd meg egyszer büneidet!^e

(Hic cantabitur Passio Christi infra deinde.)

HIPPOCLIDES

Eleg, ne enekely többet oly heába,
Mivel mar nem bizam Isten irgalmában,
Mert nekem mennem kell az örök Pokolba!

a eppen eppen [Az egyik szót elhagytuk.]

b keruly [Értelemszerűen javítottuk.]

c [A szerepnevet értelemszerűen kiegészítettük a CUSTOS jelzővel.]

d akit [Értelemszerűen javítottuk.]

e egyszer [Értelemszerűen javítottuk.]

ANGELUS CUSTOS^a

495 Amig világon elsz, remenséged leszen,
És tellyes szivedből bannyad bűneidet,
S Kristus sebeibe rejsbe a lelkedet!

HIPPOCLIDES

Tellyes eletemben az ördögnek eltem,
Azért a Kristusnak nincsen része bennem,
A' sok gratiait mivel meg vettem,^b
500 Azért bizonyosan el kell nekem vesznem.

Atkozott az ora, kiben szulettem,
Átkozott a nap is, kin világra jöttem,
Átkozott volt, kitől meg kereszteltem,
Átkozottak, kiktől fel is neveltem.

ANGELUS CUSTOS^c

505 Oh, edes Jesusom, nenezd sok bűneit,
Es meg ne halgasd sok atkozodasit,
Mosd meg szent véreddel meg kemenyült lelket,
Kecseben esestől ments meg az ő szívet.

SCENA DECIMA

CHRISTUS (*in Cruce pendens:*)

510 Oh, Fiam, ha tudnád, mikeppen kivanlok,
Siess és terj hozzam, sebeimbe zárlak!

Mit vettem neked, hogy meg vecz éngemet,
Hiszem en teremtem semmiből lelkedet,
Kiert is ki ontám kereszt fán veremet,
Azután meg halván letóm eletemet.^d

515 Hát miért veted meg ily nagy jo voltomat?
Ha ugyan meg veted az én gratiamot,
Enis el fordittam tölled az orcsámot,
S haragra farditom irgalmasságomot.

a [A szerepnevet értelemszerűen kiegészítettük a CUSTOS jelzővel.]

b vettem [Szótagszám miatt javítva.]

c [A szerepnevet értelemszerűen kiegészítettük a CUSTOS jelzővel.]

d letam [Értelemszerűen javítottuk.]

20 Azért most üdőd van, terj meg, édes Fiam,
Hiszem te eretted szenvedtem, s fárattam,
Ket karjaimot is erted kinyujtottam,
Gyere, es magamhoz kapcsollak, galambam.

HIPPOCLIDES

25 Ki vagy, nem ismerlek, s sohasem látalak,
Sok kiáltásidért eppen meg unalak,
Hogy merz busittani, művel szavaidnak
Tsak annyit engedek, mint fal az barsonak.

CHRISTUS

30 Oh, gonosz s, atkozott bűnösöknek neme,
Oh, átkozott gonosz ördög mestersege,
Mikent én szolgálomat meg kemenyítette,
Hogy ércznel keményebb volna az ő szive!

HIPPOCLIDES

Atkozott az Isten, ki éngemet teremtett,
Átkozott az Angyal, kivel őriztetett,
Átkozom egyszer s, mind aminden szenteket,
Atkozom egyszer s mind a Menyet és földet.

35 Mert mind ezek lésznek nagy kárhozatomra,
Mivel maid el jönnek utolso órára,
Egyszers, mind vadolnak, s itelnek pokolra,
S azután mennem kel veghetetlen kinra.

CHRISTUS

0 Látom, meg vetetted irgalmassagomat,
Eppen meg gyűlölted sok szép gratiamot,
Nem is halgadhataid intő szavaimot,
En is teellened ki huzam kardomat.

5 Irgalmasságomat mingyárt változtatom,
Es irgalmasságomat ellened támoztom,^a
Nagy boszu állásra s haragra indítottom,^b
Lelkedet, testedet Pokolra taszítottom.

^a ellened [Értelemszerűen javítottuk.]

^b buszu állásra [Értelemszerűen javítottuk.]

550 Ez drága szent verem, ki ki folt erretted,
Mivel semmi hasznat nem tehetett benned,
Buszuállast kíván, hogy áljon ellened,^a
Örökön öröke ez leszen gyotrelmed.

Ez szent vér masoknak volt üdvösségere,
Neked pediglen lesz örök el vesztedre,
Mingyárást czitállak erős itiletre,
Azután menned kel veghetetlen tuzre.

(*Hic Christus acceptum ex latere sangvinem Hippoclidides in faciem prajicit.*)

SCENA UNDECIMA

CHRISTUS (*in throno*.)

555 En igaz, örökös, szent Fia Istennek,
Aki teremtője vagyok mindeneknek,
Meny, föld es pokol éngemet tisztelnek,
Mert én voltam s vagyok *ura* mindezeknek.^b

560 Noha mindenható én magamban volnek,
Mind azáltal égből a földre le jövék,
És emberi testet magamra fel vévék,
Emberi nemzetnek hogy válcsága lennek.

565 A földön halálig üldözést szenvedtem,
Rettentő kinokot testemre fel vettem,
Vegre eletemet emberért le tettem,
Mindenektől mint egy bolond meg vettettem.

570 Meg is kenaimnak micsoda haszna volt,
Hippoclididesben az most nyilván ki laczott,
Mert ez meg vettete minden jó voltomat,
Eppen meg gyűlölte kinos halálomot.

Sőt nagyobb, hogy mikor magamhoz ötöt engemet,
Teremtő Urát *ő* meg vetett,^c
Sőt mint egy esztélént csufolt s, meg nevetett
Intő szavaimnak semmit nem éngedett.

a ellened [Értelemszerűen javítottuk.]

b vagyok mindezeknek [Az *ura* szót szótagszám miatt, értelemszerűen tettük ki.]

c o [Értelemszerűen javítottuk; a sor nyilvánvalóan hibás.]

75 Azért méltán őtot kihittam világból,
Hogy hadd adna számot ő sáfárságirol:
Adgy számot hát mostan világban voltodrol,
Es én hozzád valo sok szép grátiámroll!

ANGELUS CUSTOS

80 En éjel és napal ezt jora intettem,
Sok veszedelmektől gyakran meg mentettem,
A' gonoszrol jora hogy meg terne, kértem,
De gyalázatosan tolle meg vettettem.

85 Azért nem melto, hogy erte könyörögjek,
S neked könyörögvén pátronussa légyek,
Sőt hogy nem éngedet sok szép intesimnek,
Pokolra itilven ellensege leszek.^a

MUNDUS

0 Ez éppen elmerült világi hivsagban,
Esze s kedve volt csak etelben s italban,
És rut fertelmes testi kivánságban,
Ozert nincs őneki resze meny országban.

CARO

Ez énnékem szolgált telyes eleteben,
Meg tsak azt sem tutta, hogy vagyone Isten,
Kivált ez engemet, mint diznyot rekezben,
Resze tehát veled nem lehet s nem lészen.^b

DIABOLUS

5 Igasság törvenye, hogy aki kit szolgál,
Atol is várjon bért minden igassagol,
Telyes eletedben te nekem szolgáltál,
Azért gyere velem, pokolba lakozzál.

SUPERBIA

Uram, ez az ember mind halalik tegedet
Termeszete szerint mindenben meg vettett,
Semminek álitott égyéb ember előtt,
Nem adott senkinek melto bücsületett.

^a intilven [Értelemszerűen javítottuk.]

^b hehet [Értelemszerűen javítottuk.]

605 Azt gondolta, hogy ő egyedül világban,
Istennel s emberrel volna nagyobb fontban,
Nagyon kevelykedet ez tudományában,
Magához hasonlott nem tartott magában.

AVARITIA

610 Ez azaz atkozott, aki e világban,
Mint ahal aviszben volt nagy boldogságban,
Aranyal s ezüsttel bovílködött s, abban,
Senkinek sem adott elete napjában.^a

Ez a szegényeket el nem szevedhette,
Es az usuraban eletet töltöte,⁸
Meny országra soha elmejit nem votte,
Mert pecsetül lelket az kencsere tette.

LUXURIA

615 E volt az az oszver, kinek nincs értelme,
A feslet életben torkig volt merulve,
Abujaságban mind holtik fertenge,
Mostan pedig neked adatott kezedben.

INVIDIA

620 Ez az ember, aki telyes eleteben,
Nyukhatatlankodott a nagy irigységben,
Nem lehetett vele senki egyességben,
Mindeneknek jóván irigy volt sziveben.

GULA

625 Hízem látod, őtöt mikent meg hizlaltam,
Hust, bort önekie' mert eleget attam,
Valamint apasztor sertéssel, ugy bántam,
Azért most elődbe itiletre hoztam.

IRA

630 Jol meg kötözetek, mert felő, hogy itten,
Ez nagy zene bonát szerez mergeben,
Nincsen ennek resze a szép szeretetben,
Mert haragot tartott teljes eleteben.

a senki nem sem [Értelemszerűen javítottuk.]

ACEDIA

Ez bezeg elteben nem vala goromba,
Mert nem busította az Istent hejában,
Nem kívánta menni az Isten házába,
Sőt inkább sietet a korcsoma házban.

CHRISTUS

Mindenek tudós látto Ur én vagyok,
Semmi előttem nincs el rejtve, tudgyátok,
Azért mind igazok, vala mit mondatok,
Ő sententiáját azért halgassátok.

Mivel hogy kevely, akasztani,
Három fára lábbal fel kel magasztalni,
Mivel életében nem felt kevelkedni,
Fejet le farditvan meg kel őt álázni.

HIPPOCLIDES

Igazán mondotta az Evangelista,
Hogy az ember magát ha fel magasztalja,
Az hatalmas Isten aztat meg alásza,
Énnek szegen fejem igaz bizonsága.

CHRISTUS

Aranyat s. ezüstöt onnal el vigyitvén,
Mingyárt olvaszatok egy nagy serpenyővel,
Mert aszt szomjuhozta telyes eleteben,
Azzal itassátok pokol fenekeben.

HIPPOCLIDES

Oh, átkozott világ, mely nagy kinra hozál,
Egy keves hivsagal mely igen meg csalál,
Meg eleteben is nyukodnom nem hagyád,
Sokfele gondokal gyötrel és kinozal.

CHRISTUS

Fogjátok, s, vessetek a kenköves toba,
Elteben aki volt mint diszno az olban,
Mint gyönyörkoddette testet avilágban,
Ugy kinozzátok meg lelkit *gyehennabann*.^a

^a gyennaban [Értelemszerűen javítottuk.]

660 Mingyárást hozzátok neki borso szalmát,
Kenő s puskaporral tölcsetek pohárát,
Ebédere süssetek neki varas békát,
És itala légyen méreg, jó bor gyanant.

HIPPOCLIDES

665 Oh, átkozott torok, miattad pokolban,
S, telhetetlen gyomor, éretted ily kinban,
Kelletik szenvednem a kenköves tóban,
Szenvegy te is velem hát egyenlő sorban.

CHRISTUS

670 Mivel hogy elete ennek volt irigség,
Masok kinya felett neki több adassek,
A szive mingyárást negy fele vágassék,
És szalonna sírban mingyárt megrántassék!

(Hic ligatura Diabolo.)

Kössetek meg lánczal kezeit s lábait,
Ugyan meg verjetek mindenüt tagjait,
Hogy hadd fizese meg sok harag tartásit,
Ligassátok tuzes nárssal oldalait!

675 Mivel jora rest volt, ágyat keszicsetek,
Az ő derekalja scorpiok légyenek,
Minden vánkosiban puska port tölcsetek,
A paplanya pedig légyen langja tuznek.

HIPPOCLIDES

680 Mit használt eltemben annyit irigykedni,^a
Fele barátomra haragot tartani,
Egy keves buszujért nagy censust állani,⁹
Öröke ezekert ha keljen szenvedni?

685 Oh, ha a vilagra most viszá mehetnek,
Lelkemre bizonyal gondot mást Vüselnek,
Két szemem éczaka alunnék,
Poenitentiában ejjet napa tennek.

a irigyked<te>ni

De o, boldogtalan, midőn az harang szot^a
Hallottam, a templom eszembe sem jutot,
Gyenge testem inkább ágyba nyujtozodott,
690 Minden lelki joság nálam unalmas volt.

DIABOLUS

Ne perorály sokat, gyere már pokolba,
Uralkogyal, gyere, s, ül a tronusodban,
Hogy ha eletedben éltel vigaságba,
Ezután ely nagy kinlodásban.^b

CHRISTUS

695 Menyel már átkozott, pokol fenekere,
Átkozott lelkeknek keszített helyere,
Mig én Isten lészek, szenvedgy ott mind egyre,
Mert kinlodassidnak soha sem lesz vege.

SCENA DUODECIMA

(Hic diaboli Hippoclidem ducunt in Tartara.)

MUNDUS

700 Valakik voltatok nekem jo barátim,
Mind gyűljetek ide, sok szép rokonságim,
Mert veletek lesznek az én multságim,
Azomban csendesen halyatok szavaim.

705 Ejel napal addig futek s faradozek,
Sok mestersegimmal szüntelen vadaszék,
Amig Hippoclidest hálamban eshetek,
Az utan általlam pokolban vettetek.

710 Hogy ily predat kaptam, örvendgyünk minyájon,
Ejet nappa tegyünk nyájas társaságban,
Eppen torkig usszunk minden vigaságban,
Jertek hát, jó barátim, indulyunk tanczban.

CARO

Nekem is reszem van ebben a prédába,
Mert Hippoclidest husztam en sok gonoszságokba,
Én általam merült a nagy torkosságban,
És kimonthatatlan testi bujaságban.

^a boldogtalan [Értelemszerűen javítottuk.]

^b nagy <kívánság> kinlodásban

715

Azért én is veled egy aránt vigadok,
 Jojenek hát ele mingyárt musikások,
 Es amü szüvünköt *meg* vigasztoljátok.^a

SANGVIS

720

Nálam nélkül te vagy, mind test lelek nélkül,
 Nem is cselekedtel semmit nálam nélkül,
 Azért ha te szüved *a* predanak örül,^b
 Kivanom, nekemis legyen reszem ebből.

(*Hic Diabolus comparet et fugit praenominatos.*)

DIABOLUS

725

Amint veszem észre, itt rossz állapot van,
 Mert mások piszkálnak az én jószágomban,
 Azért protestálok előtetek mostan,
 Mert senkinek nincsen része a predaban.

Világ, test és a vér, ha munkálkodtatok,
 Mondgyatok meg, nálam nélkül mitt kaptatok?
 Maskent is ennekem zálagim voltatok,
 Mint Uranak szolgálni nekem tartoztatok.

730

De aszt nem tekintven váslik a fogatok,
 Magatoknak sokat tulajdonítottok.
 Nem gondolyátok, hogy tū is engem vártok?
 Most mingyárást el vakarogyatok!

(*Hic effugiunt Mundus, Caro et Sangvis.*)

735

Hippoclidest mingyárt ele kel vezetni,
 Pokolbol, szemeim eleibe hozzni,
 Az után ő benne kezdgyünk vigadozni,
 És ő vele együt dombolni, tánczolni.

DIABOLUS QUARTUS (*ducit:*)^c

Parancsolj szolgálódnak, Uram, s, meg fogadom,
 Hippoclidest mingyárt pokolbol ki hozom.

a magavigasztaljátok [Értelemszerűen javítottuk.]

b appredanak [Értelemszerűen javítottuk.]

c [A DIABOLUS QUARTUS 6 soros szövege a drámaszöveg után, a kézirat legvégén található. Azért helyeztük át, mivel értelemszerűen ide tartozik.]

740 Uram, kívánságod szerint szot fogadtam,
Hippoclidest neked pokolból ki hoztam.
Szüvesen ketfele erőssen vigyáztam,
Hogy elne szaladna, mert attól tartottam.

DIABOLUS (*supra*.)

Beszéld ele mingyárt, mit láttal pokolban!
745 Uraltake teged a te thronusodban,
Hogy töltöd üdödöt az én országomba,
Kívánságod szerint elysze vigaságban?

ANIMA DAMNATA HIPPOCLIDIS

Oh, kimondhatatlan sok kin látó testem,
Mely nagy siralomba te miattad estem,
750 Mivel hogy te neked világban kedvesztem,
Miattad öröke pokolba gyötrettem!

Kimondhatatlanok az én sok kinjaim,^a
Mivel szaparodnak az en nyavolyáim,
Szüveim mardossak mérges scorioim,
755 Lelkemet fonyásztják sok fele vetkeim.

Varás bekak ragják az én tagjaimot,
Kigyók hasogatyák minden csontaimot,
Ocsmán fergek huszák vangyák inaimot,^b
Ekeppen fizetem sok bujaságimot.

760 Aspis kigyok szopják gyenge ujaimot,
Nagy viperák rágják a ket karjaimot,
Már meg emesztetek gyenge ajakimot,
Ekeppen potolom sok torkosságimot.^c

Egéz derekamát már fel meszálották,
765 Oldal csontaimot jugaták s furdolyák,
Disznyo modra a ket vesemet mardossák,
A láboimot is rendre fel bárdolták.

A szivemet pedig negy fele osztottak,
Es mind a negy részét nársokra fel bonták,
770 Tüzes és kenköves sirban meg rántották,
És piros véretem egy cseppig meg itták.

a [Az egész sor utólag betoldva két sor közé.]

b fergek [Értelemszerűen javítottuk.]

c torkosságimot [Értelemszerűen javítottuk.]

El fogyatták gyenge, szep piros színemet,
Egeszen ki vájták az én szemeimet,
El rágták szememet és két füleimet,^a
S ajtó között egybe rantották fejemet.

775

Vas pöröllyel egybe rantották száromot,
Hitván vislák mind ki szípták inaimat,
Farkas módra rágják minden csontaimot,
És mind fel perseltek hajam s, szakallomot.

780

Jaj, mar mind öröke kell nekem kinlodnom,
Nem lehet pokolbol soha szabadulnom,
Bár csak szabad volna kinok köszt meg halmom,
Testestol, lelkestől, es semmive válnom.^b

785

Ah, melly nagy kin egy kús joért így szenvedni,
Az örök halálra s kinra magát vetni,
És rut ördögökkel szüntelen kinlodni,
S addig, mig Isten él, meg nem szabadulni.

790

Ket, három százezer esztendőt elvárok,
Könyebbseget meg is kinokban nem látok.
Jaj, soha pokolbol meg nem szabadulok,
Örökön öröke sirok és jajgatok!

795

Oh, átkozott testi, világi hivságim,
Bura s jajra hozó gonosz bujaságim,
Pokolnak langjában vezető vigságim,
Átkozottak vattok, minden multságim!

800

Átkozott volt nektek földön engedesem,
Átkozott volt légyen az én születesem,
Átkozott volt minden jarásom, kelesem,
Mert miattatok van ily nagy szenvedessem.

Átkozott volt, aki szült volt e világra,
Átkozott volt, aki nevelt ily nagy bura,
Tette volna hallál kaszáját nyakamra,
És nem jutam volna ily szernyű kinokra.

a ráktal [Értelemszerűen javítottuk.]

b vál<nom [Olvashatatlan törlés.]

805 Mire hoza engem az átkozott világ,
Mi keppen meg csala a testi bujaság,
Pokolba taszitta az világi hivság,
Jaj, meg foghatatlan az oroké valóság.

DIABOLUS PRIMUS (*cantat:*)

810 Jó pajtasim, vigadgyunk, kik itt vagyunk,
És mingyárást musikát ele hozzunk,
Ozutan dudolyunk es, tanczolyunk,
Mert ma Hippoclidest kezre kaptuk.

815 Czimbalmos és hegedus ele légyen,
Plutot mindgyárást hivatvan vendegben,¹⁰
Drumois jo pajtásunk elé légyen,
Tanczollyon és dombolyon itt maminden.

DIABOLUS SECUNDUS

Luciper vendegséget ma hirdettett,
Kinek hirdedesre engem rendelt,
Azért ki ki ma mondgyon vig éneket,
Hogy hadd vigasztalhassuk Hippoclidest.

320 Varas bekát fozzetek majd mereggel,
Olvasztot szurkot onnal vigissétek el,¹¹
Hippoclidest vendeg tán ily étekel,
Az után meg itatom kénkős vizzel.^a

DIABOLUS TERTIUS

25 Hop, czup, hop czup, barátim, most vigadgyunk,
Mivel akit vadasztunk, már meg kaptunk,
Igazán hogy bele aban nem faradunk,
Hippoclidest hálonkba mert meg fogtuk.

30 Mingyárt neki kesziccsunk szép palotát,
Puska porral tolcsük meg az ágyát,^b
Tüzes vasbol koholok koronáját,
Köszönyük meg, hogy nekunk sokat szolgált.

a kenkos [Értelemszerűen javítottuk.]

b agyát [Értelemszerűen javítottuk.]

DIABOLUS PRIMUS

835 Torkát parásával meg kel tölteni,
Haját és szakálat kell el perselni,
A kenköves toban meg kel feresztteni,
Gyenge bőret az után le kel nyuzni.

DIABOLUS SECUNDUS

A szűvet majd he vassal sütögetem,¹²
A tüdejét és maját szenre vetem,
Az agyát az ebekkel meg étetem,
Csontait s, koponyáit meg töretem.

DIABOLUS TERTIUS

840 Veszesük hát imár ötöt országunkba,
Hadd kezdgyen uralkodni gyehenába,
Mindöröke hadd égjen tuz langjában,
Jertek, együtt taszicsuk be pokolba.^a

EPILOGUS

(Cantat:)

845 Ah, kik e világon ördögnek eltetek,
Test kevánságiban torkig hevertetek,
Isten torvényének, sok szép intesinek kik nem engedtek,
Hippoclides sorsát s, örök karhozattyát eszre vehettek.^b

850 E szomoru példát ah, sirassátok,
De főkeppen azok, kik bűnben vattok,
Kik abujaságban, testi kivánságban torkig uszkáltok,
Kiknek imádsagok és áitatosságok szitok és átok.

855 Ejel nappal akik reszezeskedtek,
Jertek ele tü is, kevel szívüek,
Akik irigységben es nagy fősvensegben ördögnek eltetek,
Ily szomoru példan szüvesen bánkodván most retegjetek.

a [A sor után SCENA PENULTIMA címmel következő utolsó jelenet tulajdonképpen a mű Prologusa, melynek szövegét a kézirat eleji utasítás alapján a mű elejére helyeztük át. Ezért a jelenetcímet elhagytuk.]

b ezre [Értelemszerűen javítottuk.]

Hát tü, dus gazdagok és usurások,
Kik a szegenyek verit szipjátok,^a
Szerencsetlenségben es nagy veszedelemben miért úszkáltok,^b
Evilág elmulik, mind füst el enyeszik, s mind el kárhoztok.

860 Hát tü, áspis kigyó természetnek,
Kik harag tartásban szüntelen éltek,
Kik anyelvetekkel, mind egy hegyes törrel, másokat értek,
Terjetek meg, mivel mind Hippoclidessel pokolra mentek.

865 Tüis, mások jóvát kik irigylettetek,
Mások hirit nevit kik elveszítetek,
A roszra serenyek es a jóra restek, most *retteg*jetek,^c
Öröke elvesztek, mind pokolba mentek, ha meg nem tertek.

870 Azért mig üdótok van, meg terjetek,
És büneitekről gyonást tegyetek,
Poenentiára, szibeli bánatra mostan siessetek,
Mert eljő az halál, ha keszen nem talál, pokolba mentek!

*Ad Majorem Dei Gloriam, Beatae Virginis,
Sancti Joannis et Omnium Sanctorum Honorem.*^d

A MŰ ADATAI

A dráma kézírata a Csiksomlyói Ferences Rendház könyvtárában, a *Liber exhibens actiones para-scevicas...* kéziratos kötet 1102–1123. lapjain található. A szöveg modern helyesírásban, *Hippoclidés tragédiája* címmel, megjelent a *Nap, hold és csillagok...* c. válogatásban. A drámáról említést tesz tanulmányában *Bándi* (1896, 291, 293.), *Fülöp* (1897, 22.), *Alszeghy Zsolt* (1914, 11.) *Kilián–Pintér–Varga* (1992, N. 23, 49.). Egy változatát 1753-ban Esztelneken is előadták (lásd kötetünk következő, 12B számú darabját).

A dráma rövid tartalma:

PROLOGUS

A prologust előadó őrangyal beszámol arról, mennyit fáradozott Hippoclidés lelkéért, hogy megmentse a világi hívságtól és az ördögöktől. Ugyanezért maga Krisztus is szól hozzá, Hippoclidés azonban nem hallgatott rá. Az őrangyal ezért figyelmezteti a nézőket a mulandóságra: *Oh, ércsetek meg már, mit használ evilág...*

a szeg<y>enyek

b meert [Értelemszerűen javítottuk.]

c ret<e>tegetek [Ráírással javítva.]

d A. M. D. G. B. V. S. J. et OOSS Honorem [A rövidítést feloldottuk.]

SCENA 1

Hippoclidest két társa (Amorinus és Vulcarius) az élet élvezetére biztatja.

SCENA 2

Az őrző angyal az alvó Hippoclidest arról énekel, hogy siessen a megtéréssel.

SCENA 3

A felébredő Hippoclidest emlékezik az angyali szózatra, s ezért retteg a haláltól. A két barát ismét vigadozásra csábítja. A kakukktól hallják Hippoclidest várható éveinek számát: a kakukk harmincat szól. A barátok úgy döntenek, ebből 25 évet tölthet vígan, s elég lesz vezetnie az utolsó öt évben.

SCENA 4

A hét főbűn (a mulandó világ) allegóriái értesülnek róla, hogy Hippoclidest *baratságban esett világ fiaival*, ezért ők segítenek őt még jobban behálózni.

SCENA 5

Maga Krisztus jelenik meg, a jelenet az ő monológjából áll: figyelmezteti Hippoclidest, hogy használja ki a még rendelkezésére álló időt a bűnbánatra.

SCENA 6

Hippoclidest hirtelen betegségbe esik, az orvos pedig figyelmezteti, hogy halála közeledik. A betegápoló hiába tanácsolja, Hippoclidest nem akar meggyónni.

SCENA 7

Már a Halál is megjelenik, a két barát azonban még most sem érti Hippoclidest kétségbeesését.

SCENA 8

A testiség allegóriája és Lucifer is harcba indul, s Hippoclidest földi élvezetekkel csábítja.

SCENA 9

Az őrző angyal még egyszer megpróbál segíteni Hippoclidesen, aki azonban felismeri, hogy minden hiábavaló: irtóztató bűneiből nincs kiút, a pokol elkerülhetetlen.

SCENA 10

A kereszten függő Krisztus hívja ismét Hippoclidest, aki önmagát átkozza. A jelenet végén Krisztus saját véréért fröccsenti Hippoclidest arcába.

SCENA 11

A történeteket összefoglalja Krisztus, az őrangyal, az ördög és a hét főbűn; Hippoclidest közben jajong.

SCENA 12

Az ördögök a pokolra viszik Hippoclidest, aki részletezi kínjait.

EPILOGUS

A nézőket a bűnbánatra figyelmezteti.

SZERZŐ

A kéziraton nincs utalás a szerzőre. Fülöp Árpád névsorában (*Fülöp* 1897, 12.) az 1737-es év tanáraként Potyó Bonaventura István szerepel. Potyó (Potyó Istvánként) 1706-ban született Csíkközmáson. 1732. június 29-én lépett a rendbe, s 1737-ben szentelték pappá a stefanita rendtartományban. Csíksomlyón 1737–40-ben a syntaxis, 1740–42-ben a retorika és poétika tanára. 1740–41-ben a Mária Társulat praesese. 1737-ben adták elő a jelen drámát, 1739 nagypéntekén egy magyar (lásd a 13. sz. drámát), 1742. május 12-én, pünkösöd szombatján pedig egy latin nyelvű iskolai színjátékát. 1742–44-ben Kolozsvárt, 1744-ben Gyulafehérvárt, 1745–46-ban Csíksomlyón gvárdián. 1749–50-ben Kolozsvárt házfőnök, 1750–53-ben a rendtartomány tanácsosa, 1753–56-ban pedig custosa. A *Catalogus Defunctorum* kiemeli kiváló szónoki képességeit. 1756. október 26-án Kolozsvárt halt meg. (*Fülöp* 1897, 9–10; *György* 1930, 555; *Pintér* 1993, 136–7.)

FORRÁS

A darab forrása ismeretlen, de Csíksomlyón jellegzetes színjátékfajtáról van szó. Ráadásul, időrendben ez az első teljes moralitás, jellegzetes főszereplővel: ifjú emberrel. A későbbi drámák közül sok, bár különböző mértékben és mélységben merített e drámából. A jelen darab cselekményében nem szerepel a szenvedéstörténet, a 9. jelenet szerzői utasítása viszont arra utal, hogy a szenvedéstörténetet elénekelték (*Hic cantabitur Passio Christi infra deinde*); a passió szövegét sajnos nem tartalmazza a kézirat. A dráma tehát szabályos moralitás, a testiség és a hét főbűn allegóriáival, akik egy

ifjú lelkéért folytatnak pszichomachiát az őrző anygallal. Christus az őrangyal érveit megerősítő jelenik meg a műben, és közvetlenül a főszereplő Hippoclidészhez szól. Mint általában, a főszereplő itt sincs egyedül: barátai erősítik a világi élvezetek igényét. A Mors megjelenése a haláltánc-moralitásokra emlékeztet. Innentől a főbűnök is Hippoclidész ellen vallanak, s igazolják a pokolra taszítást, amelynek fizikai kínjait részletesen ecsetelik (ismétléssel: először az ördögök, majd maga az elkárhozott ifjú is). A cselekményt a megszerzett léleknek örvendező ördögök zárják. Hippoclidésznek, majd elkárhozott lelkének több részletben (9, 10, 12. scena) megjelenő siralma („*Átkozott az ora, kibén szulettetem...*”), a csíksomlyói passiók Judásának az árulását követő és öngyilkosságát megelőző monológjával mutat több szakaszon át szoros, szövegyszerű rokonságot. Tudjuk, hogy a csíksomlyói hagyományban a későbbi feldolgozók gyakran használtak fel egy-egy korábbi drámarészletet. A jelen drámában a kölcsönszövegek azon típusát látjuk, amikor nem azonos szereplő, hanem egészen más jellegű figura szájába adják az átvett szövegrészt.

ELŐADÁS

1737. április 19-én, nagypénteken adták elő Csíksomlyón. Szerzői instrukcióból nincs sok, ami viszont van, az igen pontos és lényeges: ettől a dráma különösen színszerű lett. A változatos versformákban készített darabban nagy szerepet kapott az éneklés. A 9. jelenetben az utasítás a szenvedéstörténet eléneklését rendeli: itt olyan, akár meglehetősen hosszú ének is szerepelhetett, mint a Kájoninál megtalálható *Passio de vita Christi* (Domokos 1979, 819. sz.). Több szereplő is énekel: a 12. jelenetben ráadásul zeneszerszámokat is hoztak. Ezek az éneketétek színesítették a jól megkomponált darabot.

A dráma zenei anyagával Kővári Réka foglalkozott (Kővári 2009; Kővári 2007b). A dráma énekeit nehezen tudjuk azonosítani, elsősorban azért, mert a szótagszámban, a ritmikában rengeteg a hiba. Nem ismerjük a Diabolus primus énekének (*Jó pajtásim, vigadjunk, kik itt vagyunk* kezdettel, 12. scena) dallamát.

A másik két éneket az 1753-as variáns alapján tudjuk azonosítani, ezért azok dallamával ott foglalkozunk. (Lásd kötetünk 12B sz. darabjának jegyzeteit.) Az *Angelus custos* énekének (*Hippoclidész, kelj fel...*; 2. scena) épebb alakját ugyancsak az 1753-as változat őrzi, és a nótautalás is ott szerepel. Itt csak annyit jegyzünk meg, hogy a 8/7-es sorok helyett az első szakasz az 1737-esben 6/7//8/7-es osztású, tehát valószínűleg romlott változat.

A dráma záró énekében (*Ah, kik e világon ördögnek eltetek*) is igen sok a hiba (kb. 6/5, 6/5, 6/6/5, 6/6/5-ös strófkából áll), versformája tehát eltér az esztelneki (8-as) változattól. Ez esetben is az esztelneki vers- és dallamforma az azonosítható és az épebb változat, ezért az énekkel az esztelneki variáns jegyzetében foglalkozunk.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A drámaszöveg egy kéz írásában maradt ránk. Az írás egységes, egy-két szó kivételével jól olvasható. A másoló nagyon kevés rövidítést alkalmazott. Nem lehetett jó verselő, mert gyakran vétette a szótagszámot. Még ugyanazon megszólaláson belül is váltogatta a rövidebb, hosszabb sorokat, strófkákat. A másoló valamennyi helyesírási sajátosságát megőrizték. Az *ö, ő* illetve az *ü, ú* helyett alkalmazott mellékjeles magánhangzókat a mai helyesírás szerint írtuk át. Nehezen lehet különbséget tenni *a* és *o* között, különösen ragok írásánál. A kéziratban elég gyakoriak a másolói hibák és javítások.

A kézirat elején, a *Scena prima* előtt olvasható utasítás – *Prologus vide infra post scenam ultimam* – alapján a mű elejére helyeztük, *Prologusként* azt a szöveget, amely a kézirat *Scena penultimájában*, az *Epilogus* előtt az *Angelus* szövegeként szerepelt. E változtatást jeleztük. Az *Angelus* szerepnevet értelemszerűen mindenkor kiegészítettük a *custos* jelzővel, s a változtatást ugyancsak jeleztük. A sorszám nélküli *Diabolus* valószínűleg Luciper, s nyilván őt rejti a *Diabolus primus* megjelölés is. Mégsem egységesítettük e szerepneveket, megőriztük a sorszám nélküli *Diabolus* alakot csak úgy, mint az 1–2–3–4. ördögöt.

TÁRGYI ÉS NYELVI MAGYARÁZATOK

- 1 *approbalom ... voksotokot* = elismerem, elfogadom szavazatokat
- 2 *poenitentiára* = bünbánatra
- 3 *contritiot* = bünbánatot és erős fogadalmat
- 4 *csemellem* = makacsolom
- 5 *podágra* = podagra, köszvény
- 6 *gyand* = gyönd (lásd még többször)
- 7 *rosalissal* = égetett szeszes itallal
- 8 *usuraban* = uzsorában
- 9 *censust* = ítéletet
- 10 *Pluto, Drumo* = ördögnevek
- 11 *vigissétek* = vegyítsétek
- 12 *he* = hő, forró

POTYÓ, BONAVENTURA ISTVÁN (?)

THE TRAGEDY OF HIPPOCLIDES

Csíksomlyó, Good Friday, April 19th, 1737

ESSENTIAL DATA

Manuscript: *Liber exhibens actiones parascevicas...*, 1102–1123. Its text was published with modern orthography in the collection *Nap, hold és csillagok...* A version of this play was performed in Eszternek, in 1753 (see the next play in this volume, 12B).

The short content of the play:

PROLOGUS

The guardian angel performing the prologue relates his many efforts to save Hippoclidides' soul from the pomps and vanities of this world and from the devils. Jesus Christ himself talks to Hippoclidides for the same reason, but he does not listen to Jesus. The guardian angel warns the audience of transience.

SCENA 1

Hippoclidides is urged by two of his companions (Amorinus and Vulcarius) to take pleasure in life.

SCENA 2

The guardian angel sings to the sleeping Hippoclidides and asks him to convert quickly.

SCENA 3

Hippoclidides wakes up and remembers the words of the angel, so he is frightened of death. The two friends allure him to rejoicing again. They understand from the cuckoo how many years are left for Hippoclidides: the cuckoo cries 30 times. His friends decide that he may spend 25 out of that joyfully, and the last five years should be enough for penance.

SCENA 4

The seven deadly sins (the ephemeral world) understand that Hippoclidides became friends with men of the world, so they help entangle him even more.

SCENA 5

Jesus Christ appears, his monologue taking up the entire scene. He warns Hippoclidus to use his time left for penance.

SCENA 6

Hippoclidus falls ill unexpectedly and his physician tells him his death is approaching. Although his nurse suggests Hippoclidus to confess his sins, he refuses to do that.

SCENA 7

Death is already around but the two friends still don't understand Hippoclidus's despair.

SCENA 8

The allegory of sensuality and Lucifer (Lucifer) join battle and allure Hippoclidus with earthly delights.

SCENA 9

The guardian angel tries once more to help Hippoclidus but he has already realized that everything is in vain: there is no way out from his dreadful sins, he cannot escape hell.

SCENA 10

Jesus hanging on the cross calls Hippoclidus who curses himself. At the end of this scene Jesus bespatters his own blood onto Hippoclidus.

SCENA 11

The events are summed up by Jesus Christ, the guardian angel, the devil, and the seven deadly sins. In the meanwhile Hippoclidus is wailing.

SCENA 12

The devils take Hippoclidus to hell, and he recounts his torments.

EPILOGUS

The audience is warned to keep penance.

AUTHOR

The manuscript does not refer to the author but it is feasible that he was a teacher called Bonaventura István Potyó (1706–1756).

SOURCES

Its source is unknown but the play belongs to a type popular with the Csíksomlyó school. Moreover, this is the earliest whole morality play there. Its plot does not include the passion story but the author's instruction in Scena 9 makes it clear that Christ's Passion was sung (*Hic cantabitur Passio Christi infra deinde*); unfortunately the chant is not recorded in the text.

Several of the later plays have drawn from this drama, though to different extent and depth. This play also used earlier texts but here we can see the type of borrowed text in which the words are not uttered by the same figure but are assigned to a totally different type of character.

PERFORMANCE

The play was performed on Good Friday, April 19th, 1737, at Csíksomlyó.

Réka Kővári discussed the musical material of this play. It is difficult to identify the chants in the play, mainly because there are a lot of mistakes in syllable count and rhythm. However the Esztelnek variant (12B) may help in the identification with its tune references, so we discuss the musical material there.

12B

ISMERETLEN SZERZŐ

TRAGÉDIA, AZAZ:
A BŰNBE MERÜLT HIPOCLYDES TÖRTÉNETE

Esztelnek 1753. április 24.

[SZEREPEK:

PROLOGUS
AMORINUS
VULCARIUS
HIPOCLYDES
ANGELUS PRIMUS
ANGELUS SECUNDUS
ANGELUS TERTIUS
ANGELUS CUSTOS
CHRISTUS
MEDICUS
INFIRMARIUS
MORS
MUNDUS
CARO
SANGVIS
LUCIPER =DIABOLUS PRIMUS
DIABOLUS SECUNDUS
DIABOLUS TERTIUS
DIABOLUS QARTUS
DRUMMO
PLUTO]

Tragedia

seu Descriptio Hipoclydis qualiter sit deceptus a Mundo Carne
et Diabolo, et qualiter misere interiit despiciendo monita
Angeli Custodis et Christi Domini de salute desperantis.

PROLOGUS

ANGELUS CUSTOS^a

Álgyon meg az Isten, kik ide gyűltetek,
Szent György templománál hogy meg jelentetek,
Tellyes Bucsut itten, hidgyétek, nyertetek,
Igaz gyonást, vallást, ha végbe vittetek.

5 Már pedig, ugy hiszem, Lárvas Comediát,^f
Látni és hallani kívannátok Musát,
Ezen kívül ugyan szép ilyes musikát,
De e félelmes lesz, hadgyuk el a tréfát.

10 Hanem meg hallyátok, s látni is fogjátok,
Miként Hipoclydest világi Hivságok
Meg csalván, el viszik fekete Angyalok,
A' kinek őriző Angyala én vagyok.

15 Hogy Anya Méhéből világra születék,
Az ördög körülle mesterkedni kezdék,
Hogy valami képpen hálójában esnék,^b
És keresztség nélkül világból ki múltnék.

20 Mind az által őtet én meg oltalmaztam,
Mert mind ejjel s nappal mellette forgódtam,^c
Ördög mesterségit bizony meg gátoltam,^d
És így Hipoclydest keresztségre hoztam.

Okoságra jutván jóra tanítottam,
Ördög mesterségit néki meg mutattam,^e
Hogy azt tartóztatná, igen jóvallottam,
És jót cselekednék, szüntelen izgattam.

a [A szöveg szerint a prolóógus elmondója *Angelus custos*: v.ö. a prolóógus 12. sorával.]

b hálójában [Értelemszerűen javítottuk.]

c nappal <is> mellette <fogtam> forgódtam

d mesterségit [Értelemszerűen javítottuk.]

e mesterségit [Értelemszerűen javítottuk.]

25 De mihelyt kevésse fel nevedkedheték,
Világi hívságtól mingyárt meg csalaték,
Testi kívánságnak hálójában esék,
S' Ordög szolgálvaival barátkozni kezdék.

Mégis hatalmason mellette forgódtam,
30 S' gyakran az ördögtől meg szabadítottam,
De végtére tőle hogy meg utáltattam,
Veszedelmét osztán szüntelen sirattam.

Látván, haszontalan hogy mellette vólnék,
Christushoz járúlván földre le borulék,
35 És Hipoclydesert erőssen könyörgék,
Utolsó oráján hogy gratiát nyernék.

El jöve a Christus, és ötét meg inté,
Ha bűnből meg térne, kegyelmét igéré,
40 De eztis balgatag meg utálá 's veté,
És így semmi jóra ötét nem veheté.

Azért a Christusis indula haragra,
S' mingyárt kárhoztatá ötét az halálra,
És az halál után ördögöknek adá,
Kik nagy orditással vivék gyehennára.

45 Noh, hát ércsétek meg, mit használ a világ,
Mulandoságokban élni melly bolondság,
Mert eztet követi pokolbéli rabság,
Ebben Hipoclijdes ma leszen bizonyosság.

SCENA PRIMA

AMORINUS

50 Hipoclydes, kedvem szerént való Társom,
Ma benned lesz nékem nagy vigasztalásom,
Kérlek, hogy ha akarsz lenni jó Barátom,
Engedy kéresemnek, s' ne vesd meg Tanácsom.

Vigadgy ma mi velünk nyájas társaságban,
Dombolyunk s tanczollyunk szép ifiuságunkban,²
55 Mulassuk magunkot együt vigaságban,
S örvendezzünk vigan zengő musikakban.

VULCARIUS

A mig üdöd vagyon, vigadgy életedben,
 Vigaságnak helye holtod után nincsen,
 Azért ne tölcse üdöd tunya henyelésben,
 Légy velünk most testi gyonyorúségekben.

Ezentül te néked korcsoma templomod,
 Káromkodás, átok legyen imadságod,
 Ha kit meg csalsz, abban legyen mulatságod,
 Maradgyon vénségre az ajtatosságod.

HIPOCLYDES

Jó Baratim, hallám tanács adástokot,
 Hellyben hagyom énis tü jovallástokot,
 Ezen túl tarcsatok mint jó társotokot,
 Mindenben bé töltöm ti kívánságtokot.

AMORINUS

Nosza hát, vigadgyunk, kedves jó barátom,
 Ámbár ha egész nap dombolunk, sem bánom,
 Csak légyen ti néktek s' nekem vigaságom,
 Mig világban élek, mert az az én sorsom.

HIPOCLYDES

De most egy kevesset kérlek, hadd nyugodgyam,
 Kedvem szerént bárcsak két órát alugyam,
 Mert egy héttől fogva semmit nem aluttam,
 Hanem éjjel s' nappal szüntelen tobzottam.³

(Hic decumbit et dormit.)

CANTUS

ANGELUS PRIMUS^a (*cantat Hypoclydi dormienti. Nota Gyarlo világ:*)

Hypoclydes, kelly fel, édes, egyetlen egy Cliensem,
 Mert Testedet és Lelkedet várja a veszedelem.

Eletednek s bűneidnek vegit veti az Isten.
 Meg buntetni es itilni siet teged keményen.

Vigyáz kérlek, ihól jönnek az Ördög és az Halál,
 Kelly fel, kelly fel sietséggel, olly mélyen ne' alugyál.

^a [A szerepnevet értelemszerűen kiegészítettük a *primus* sorszámával.]

(Hic Diabolus et Mors estendant et recedunt.)

Torkosságban, bujaságban mit használ torkig uszni,
Ha ez után nagy szomorún orokké kel kinlódni.

85 Jaj, vég nélkül s' határ nélkül nagy örökké valóság,
Téged követ s kinra vezet, az ördögi csalárság.

Azért siess, s' késedelmes ne legyen meg térésed,
Köny hullással, zokogással Megváltodot kövessed!

HIPOCLYDES *(evigilans tremens est ob Somnium dicit:)*

90 Jaj, kedves Baratim, vallyon tū hol vattok,^a
Kik a vigaságban velem most valátok?
Ime majd könyveznek szemeim, láttyátok,

(Hic accedunt.)

Ah, jaj, meg kell hálnom, kérlek, ne hadgyatok!

95 Jaj, jaj, füleimmel micsoda szót hallék,
Ah, mely rettenetes álmot most én láték,^b
Ha az ugy van, töllem világ el távozzék,
Hogy sem az én lelkem miatta kárhozzék.

AMORINUS

100 Kedves jo Barátom, mond meg, hogy mi lele,
Illy bolondul téged vallyon ki ijeszte,
Mingyárt kardot kötök testemre ellene,^c
S' ha kívánod, fejét teszem ma elődbe.

VULCARIUS

Panaszidot bátron mondki, mind hadd hallyuk,
Ki akar ártani neked, mi hadd tudgyuk.^d
Hidd el, bizonyoson neki meg adgyuk,
Eletünk fottáig ámbár meg gyászollyuk.^d

HIPOCLYDES

05 Angyali szozatot, jaj, almamban hallék,
Ki miat szivemben igen meg rettenék.
Mert azt mondá nekem, hogy ha meg nem térnék,
Minél hamaráb az lelkem el kárhoznák.

^a tu [Értelemszerűen javítottuk.]

^b Almot [Értelemszerűen javítottuk.]

^c ellene [Értelemszerűen javítottuk.]

^d [A sorban olvashatatlan felülírások.]

AMORINUS

Az Álomnak ne higgy, mert az mind hazugság,^a
Jere inkább, legyen közöttünk vigaság.

VULCARIUS

Hiszem ifjú vagy, még sokáig élhecz,
Poenitentiara venségbenis térhecz.⁵

HIPOCLYDES

Akár mit mondgyatok, de retteg a szívem,
Mert a rettenetes szót nem felejtetem,
Hogy ha meg nem térek, tudom, el kell vesznem,
Jaj, jaj, el kárhozik örökké a lelkem.

AMORINUS

Csak fántásia vólt, kérlek, ne higgy annak,
Jobb, hogy velünk adgyad magad vigaságnak.

VULCARIUS

A kakuk meg szollal parancsolatomra,
A ki meg kiáltya, hány esztendőd hátra.

(*Loquitur ad Cuculum.*)^b

Kakuk, parancsolom, hogy én nékem mond meg:
Hippoclydes meddig s' hany esztendőt él meg.

(*Hic Cuculus loquitur 30.*)

Ugy hiszem, halgatál a kakuk szavára,
Mert harminczat szólla parancsolatomra.^c
Huszon öt esztendőt voltál vigaságra,^d
A többbit pediglen penitentiára.^e

HIPOCLYDES

Ha a kakuk szavát még egyszer hallanám,
Talán én szivemben meg vigasztaltatnám.

(*Hic iterum loquitur Cuculus 30.*)

a Alomnak [Értelemszerűen javítottuk.]

b a [Értelemszerűen javítottuk.]

c [A sor után AMORINUS szerepnév törölve.]

d esztendőt <tölcs el> [áthúzva, föléírva:] vallál; vigaság<ban>ra [Ráírással javítva.]

e többbit penitantiá<ban>ra [Ráírással javítva.]

AMORINUS

Imé, masodszeris harminczat kiálta,
Tudd meg, hogy nincs annál igazab próféta.

HIPOCLYDES

Bizony, ha igaz az, hogy olly sokat élek,
Ez után társotok mindenekben lések,
Tellyes életemben vigadok veletek,
Tobzodgyúnk s tánczolyunk most minyájon, jertek.

(Fit saltus at clauditur scena.)

SCENA SECUNDA

(Hypoclydes hic jacet in lecto.)

CHRISTUS

Hypoclydes, miért vetettél meg engem,
Ki én néked soha semmit nem vétettem.^a
Sőt a te lelkedért e' világra jöttem,
És emberi testet magamra fel vettem.

Miért hát engemet, te jó Istenedet,
Meg vetettél s' adtad pokolra Lelkedet,
Kiért én ontottam drága jó véretem,
Térj meg, kérlek, térj meg, sirasd buneidet.

Siess, jere hozzám töredelmességgel,
Hadd tisztítsalak meg drága jó véremmel,
Ad nékem lelkeket, hadd jegyezhessem el,
Sebeimből fölljó vérem pecséttyével.

Jere Edes Fiam, hozzám, te Atyádhoz,
Mert könnyen juthacz most az én gratiamhoz,⁶
Jere és közelgess az én malasztimhoz,⁷
Hogy hadd kapcsolhassam Lelkedet magamhoz.

Jere, s' sébeimbe rejsd be te szivedet,
Jere és tisztisd meg véremmel Lelkedet,^b
Csak szivesen mondgyad, hogy banod vetkedet,
Mingyárt meg bocsatom a te büneidet.

a vétettem [Értelemszerűen javítottuk.]

b veremmel [Értelemszerűen javítottuk.]

155 Azért még Űdöd van megjobbulásodra,^a
Ne halaszd térésed hólnapról holnapra,
Midőn nem gondolnád mert el jó az óra,
S' azonnal kell menned kemény szamadásra.

160 Máskint ha meg nem térsz penitentiára,
Irgalmasságomat fordítom haragra,
És czitállak teged mingyárást halalra,
Csak hamar kell jönöd itilet napjára.

HIPOCLYDES (*conscientiae stimulis agitatus dicit:*)

165 Oh, fájdalom, nékem, jaj, mi ként kinlódom,
Jaj, melly szernyű kinban szüntelen aggodom,
Illy virág koromban lelete meg halmom,
E' világi jóktól végképpen meg válnom.

170 Vajha találtatnék gyógyító mesterség,
Hiszem meszsze töllem, jaj, jaj, még a vénség.
Bárcsak Borbély vólna, ki engem segejtne,
Bizony faradsága hiaba nem lenne.

(*Accedit Medicus.*)

MEDICUS

Kivánságod szerént ihol jelen vagyok,
El hidgyed bizonnal, hogy Doctor jó vagyok,
Lássam kezeidet, mint vadnak púlsusók,
Jó remenség vagon, ha még járnak azok.

(*Hic tangit pulsus arteriorum, et dicit:*)

175 Igen rosszszul járnak a púlsusok benned,
Azért életedhez nincsen remenséged.
Hanem mingyárt hivasd az gyontato Atyát,
Kinek vald meg szived s' lelkednek fájdalmát.

HIPOCLYDES

180 Lehetetlen dolog, hogy meg kellyen halmom,
Mert csak husz esztendőt éltem, azt jól tudom,
Még harmincz esztendőt élek, ugy gondolom,
Eretis vágatok az után, ha látom.

^a Udöd [Értelemszerűen javítottuk.]

MEDICUS

Hipoclydes, kérlek, forduly Istenedhez,
Most még üdőd vagyon, szóly a te lelkedhez,
Ne késsél meg térni Edes Teremtődhez,
Hogy boldogúl juthass utólsó vegeedhez.

(Accedit Medicus et accedit Infirmarius.)

INFIRMARIUS

Általam a Doctor mégis int tegedet,
Hogy a más világra készítsed Lelkedet,
Imé hívok pátert, gyond meg buneidet,
Más ként az ördögök el visznek tegedet.

HIPOCLYDES

Jaj, ne busiss, kérlek, gyonni nem akarok,
Tálám azt gondolod, hogy most így nyomorgok,
Égy két ora után bizonynyal meg halok,
Ne ugy gondolkodgyál, mert ifiu vagyok.^a

MORS

Készítsed magadot, mivel meg kel halnod,
Nem lehet ellenem továb rugodoznod,^b
Mivel készen vagyok én, a te halálod,
Majd meg öllek, tud meg, és leszek gyilkosod.

Imé hamarsággal meg fenem kaszámot,
Elkészítettem már mérges nyilaimot,
Hidel, meg mutatom rajtad hatalmamot,
Meg látom, ha gátlod az én utaimot.

(Hic territus mortis spectro Hypoclydes vocat socios.)

HIPOCLYDES

Hol vattok, barátim, miért nem vigyásztók?
Majd kétségben esem, jaj, jaj, ne hadgyatok!

AMORINUS

Szegény Hippoclydes, mi lele tegedet,
Vallyon ki rettenté annyira szivedet?

^a vágyok [Értelemszerűen javítottuk.]

^b ellennem [Értelemszerűen javítottuk.]

VULCARIUS

A nagy mély álommal mostis még úgy járál,^a
Mint az minapiban rosz álmakot látál?^b

HIPOCLYDES

210 Jaj, imé az halál ajtómon zörgete,
Nagy erőszakoson bé ronta és jöve,
A' ki is engemet annyira ijeszte^c,
Hogy maj esem vala kétségbe előtte.

215 Az éles kaszáját forgatá előttem,
Mérgecs nyilát pedig fel voná ellenem,
Holnap le vág, mondá, bizonyoson engem,^d
Kérlek, ne hadgyatok, jaj, mert el kell vesznem.

AMORINUS

Ne hidgy, kérlek teged, a' fantasiának,
Hiszem balgatagság hinni az álomnak.^e

VULCARIUS

220 Ha látnám te néked beteges voltodot,
Magam azt mondanám, hogy ted le magadot.
De közél sincsen úgy, a' mint te gondolod,
Ugy e', hogy frissen vagy, a mint tapasztalod.

HIPOCLYDES

225 Köszönöm Baratim, meg vigasztalátok,^f
Nem hiszem magamis, hogy még ma meg halok.
Mivel bizonyoson mostan jobban vagyok,^g
Vigan legyünk tehát, rajta musikások.^h

Kedves jó barátim, a tánczot kezdgyétek,
Egy kevés vártatva enis jelen lészek!

(Hic induit Hipoclydes et comparet ad saltum. Fit saltus et clauditur Scena.)

a alommal [Értelemszerűen javítottuk.]

b Almakot [Értelemszerűen javítottuk.]

c ieszte [Értelemszerűen javítottuk.]

d vag [Értelemszerűen javítottuk.]

e alomnak [Értelemszerűen javítottuk.]

f barátim <↳ meg

g mivel <egessegben igen> jobban

h [A *rajta* szó olvashatatlan törlésre ráírva.]

SCENA TERTIA

MUNDUS

Szeleknek Istene, jere segítségre
Engem, te szolgálada^a segijcs mindenekre,
Ad, hogy szándékomot hajthassam végire,
És az Hipoclydest kerithessem kézre.

Bizomis, hálómot hogy el nem kerüli,
Sőt még szánt szándékkal magát belé ejti,
Eztet jelengetik ő cselekedeti,
Mert már istenétis eppen nem szereti.

Azért jó Barátim, most ügyekezsetek,
Tehetségtek szerént engem segélyetek.
Hogy legyen ő benne minnyajan részetek,
Őt hozzánk hóldítván orvendezhessetek.

CARO

Mivel Hipoclydes lelkit nem szereti,
Hanem csak a testit hizlallya s' követi,
Bizom, hogy kelepczém el nem kerülheti,
Sőt még nyakra főre magát bele ejti.

Azertis mingyárást vadászni indullyunk,
Sok féle vadakat s' madarakot fogjunk,
Mellyjeből királlyi étkeket csinállyunk,
S' mind hárman ő véle együt vigadozzunk.

Az után itassuk őtt Tokai borral,
Vendégellyük frissen, de okkal és moddal.
Midőn meg telhetik etellel s' itallal,
Hozzánk adgya magát, mingyárt hamarsággal.

LUCIPER

Teczik a tanácstok, csak végbe vigyétek,
Minden uton modon most ügyekezsetek,^b
Mert így bizonyára kézbe kerítitek,
Alattomban enis ot leszek veletek.

a szolgálada [Értelemszerűen javítottuk.]

b ügyekezsetek [Értelemszerűen javítottuk.]

260

Hogy ha mindaz által meg nem foghatnátok,
Azonn éppen semmit ne szomorkodgyatok,
Mert nagy mesterséggel eleibe állok,^a
Engem el nem kerül, és rajta regnálók.

Máskéntis a kit én sok mesterségimmal,^b
Környül vészek simma beszélgetésimmal,
Tudd meg, azt a lelket soha nem veszem el,
Testestől lelkestől könnyen vihetem el.

(Hic Angelus cantat ut supra. Quo finito Hypoclydes somnio lentus in lecto sedet, isdicat ad Angelos.)

HIPOCLYDES

265

Mit karicsollsz annyit, job vólna alunnál,
Vagy a' korcsomáról egy kancsó bort hoznál.

(In terra Angelus tristis recedit et alter accedit dicens:)

ANGELUS SECUNDUS

Hát olyan keménye, fiam, a te szived,
Hogy szép intisemet éppen nem szereted?

ANGELUS TERTIUS

270

Gondold meg s fontold meg Kristus szenvedését,
Talám meg lagyittyá sok kinnya szivedet.

HIPOCLYDES

Elég, ne perorálly, hanem meny dolgozdra,^d
Ne farazd magadot erettem héába,
Mivel már nem bizom Isten irgalmába,
Egyenest kel mennem a sötét Pokolba.

ANGELUS TERTIUS *(menet in loco:)*

275

A mig világon, élsz reménséged lehet,
Csak tellyes szivedből bánnyad buneidet,
Meg bocsáttya Isten minden vétkeidet,
Azért mégis kérlek, ne veszed lelkedet.

a mesterséggel [Értelemszerűen javítottuk.]

b mesterségimmal [Értelemszerűen javítottuk.]

HIPOCLYDES

Teljes Eletemben az ördögnek éltem,
És így a Christusnak nincsen része bennem.

Átkozot az ora, kiben születtettem,
Átkozot a' naps, kin világra jöttem,
Átkozot vólt, kitől meg kereszteltettem,
Átkozot, a kitől felis neveltettem.

ANGELUS SECUNDUS

Oh, Edes Jesusom, ne nézd sok bűneit,
És meg ne halgassad sok átkozódásit,
Hanem szent véreddel lágyisd kemény szívét,
Mensd meg, én Istenem, a gonosztól lelkít.

CHRISTUS

Oh, Fiam, ha tudnád, miképpen kívánlak,
Miként ejjel nappal téged ohajtalak,
Térj meg, Edes Fiam, mert én el nem hadlak,
Sies, jere hozzám, sebeimbe zárlak!

(Hic Hipoclydes avertit oculos a Christo.)

Mit vétettem néked, hogy meg vetz engemet.
Hiszem én teremtem semmiből lelkedet.
Kiért ki ontottam kereszt fán véremet,
S' le töttem örömet az én életemet.

Hát miért veted meg illy nagy jó vóltomat,
Miért utálad meg az én Malasztomat,
Enis el fordítottom tölled szent orczamot,
S' haragra fordítom irgalmasságomat.

HIPOCLYDES

Ki vagy? Nem ismérlek, s' soha sem lattalak,
Sok kiáltásodért eppen meg unálad.

CHRISTUS

Oh, átkozot gonosz bűnösöknek neme,
Oh, átkozot gonosz ördög mestersége!

HIPOCLYDES

Átkozot légy, Isten, ki engem teremtél,
Átkozot légyen az, valaki tölled fél.

CHRISTUS

Latom, meg vetetted irgalmasságomat,
Éppen meg gyűlölted az én malasztimot,
Nemis halgathatod intő szavaimot,
Énis te ellened ki huzom kardomot.

310

Irgalmasságomat Igaz keménységre
Forditom, és leszen te veszedelmedre,
Sententiát mondok átkozot Testedre,⁹
S Lelkedet czítálok kemény itiletre.

(Gaudent diaboli in morte Hipoclidis. Clauditur Scena et modicum saltant.)

SCENA QUARTA

(Christus in Throno sedet ad judicandum Hypoclydem.)

CHRISTUS

Noha minde'hato én magamban vólnék,
A ki mindeneket semmiből teremték,
Mind az által Egből a földre le jövék,
Emberi Nemzetnek hogy váltsága lennék.

315

A földön halálíg üldözést szenvedtem,^a
Mindenektól mint egy bolond meg vettetem,
Rettentő gonozot Testemre fel vettem,
Végre eletemet Emberért le tettem.

320

Mégis kinaimnak micsoda haszna vólth,
Hypoclydesben az most nyilván ki lattczott,
Mert ő meg vetette az én malasztomot,
Semminek tartotta kinos halálomot.

325

Azért méltán ötet ki hittam világból,
Hogy had adna számot rut sáfárságáról.
Adgy számot hát mostan vilagban vóltodról,
Veled bőven közlöt sok szép Malasztimról.¹⁰

330

ANGELUS CUSTOS

En ejjel és nappal ezt jóra intettem,
Sok veszedelmektől gyakran meg menttettem,
De gyalázatosan tőlle meg vettetem,
Nem méltó most azért érte könyörgenem.

a üldözést [Értelemszerűen javítottuk.]

MUNDUS

335 Ez éppen el merült világi hivatásban,
Esze s' kedve vólt csak ételben s' italban,
És a rut fertelmes testi bujaságban,
Ezért nincsen néki része menyországban.

CARO

340 Ez én nekem szolgált tellyes életében,
Még csak azt sem tudta, hogy vagyone Isten,
Része tehát veled nem lehet Mennyégben.

LUCIPER

345 Igasság torvénnye, hogy a kit ki szolgál,
Attólis várjon bért minden igassággal.^a
Tellyes életedben te nékem szolgáltál,
Azért jere, s velem pokolban lakozzál.

CHRISTUS

Mindeneket tudó s' látó Isten vagyok,
Semmi előttem nincs el rejtve, tudgyátok,
Mind igazak azok, valamit mondátok,
Az Sententiáját tiis már halljátok:

350 Fogjátok s' vessétek a kén köves Toban,^b
Eltében ki úgy vólt, mint disznó az ólban,
Mint gyönyörködte tehát a világban,
Ugy kinozzátok meg lelkét Gehennában.

HIPOCLYDES

355 Oh, átkozot világ, melly igen meg csalál,
Hogy kevés hivatással örök kinra hozál!

CHRISTUS

Mingyárást hozzatok néki borsó szalmát,
Kéncő s' puska porral vessétek az ágyát.
Ebédre süssetek néki varas békát,
Epével s' mereggel tölcsetek a torkát.

HIPOCLYDES

360 Oh, átkozot Torok, miattad pokolban
Kelletik szenvednem a kén köves Tóban!^c

a bert [Értelemszerűen javítottuk.]

b koves [Értelemszerűen javítottuk.]

c koves [Értelemszerűen javítottuk.]

(Hic ligatur a Diabolis.)

CHRISTUS

365 Kössétek meg lánczal kezeit, lábait,^a
Ugyan meg verjétek ő kenyes tagjait,
Roncsátok meg néki mindenüt csontyait,
Had fizesse hamar sok harag tartását.

HIPOCLYDES

Oh, atkozot Hivság, átkozot boszuság,
Ezeket követi örökké valóság.^b

CHRISTUS

370 Mivel jóra rest vólt, ágyat készítcsetek,^c
Minden vánkossába puská port tegyetek,
Az ő darakallya skorpiók legyenek,^{II}
A' paplany pediglen légyen lángja tűznek.

HIPOCLYDES

375 Jaj, ha az vilagra most vissza mehetnék,
Lelkemre más gondot bizonnal viselnék,
Vétkemért szüntelen étczaka könyveznék,
S penitentiában ejjet nappá tennék.

DIABOLUS SECUNDUS

Ne perorálly sokat, jeré már Pokolba,
Uralkodgyál ottan s' üllý a' tronusodba,^d
Hogy ha életedben éltél vigaságban,
Gyönyörködgyél immár a kén köves toban.^e

CHRISTUS

380 Meny el már átkozot pokol fenekére,
Átkozot lelkeknek keszített helyére,
Mig én Isten leszek, szenyvedgy ott mindegyre,
Mert kinlódásodnak soha nem lesz vége.

*(Hic Diaboli Hipoclydem cum gaudio et clamore ducunt ad Tartarum et interea
Hipoclydes cum magno ejuclatu dicit.)^f*

a Kössetek [Értelemszerűen javítottuk.]

b válóság [Értelemszerűen javítottuk.]

c agyat [Értelemszerűen javítottuk.]

d ully [Értelemszerűen javítottuk.]

e köves [Értelemszerűen javítottuk.]

f tartaro [Értelemszerűen javítottuk.]

HIPOCLIDES^a

Jaj, hivságnak sorsa, a Pokolnak kinnya!
Jaj, kemény nyomoruság, pokolbéli rabság,
Honnan soha soha nem léssen szabadság!
Jaj-jaj-jaj. Örökké valóság!

(*Induc unt ad infernum et clauditur scena.*)

SCENA QUINTA

MUNDUS

Éjjel nappal addig fűték és fáradék,
Sok mesterségimmel mind addig izzadék,
A' mig Hipoclydes hálomba esheték,
Az után általam pokolra vetteték.

Azért jó barátim, illik vigan lenni,
Hogy illy praedát kaptam, azon örvendezni,¹²
Rajta tehát, mostan ne bánkodgyék senki,
Dombolni s' tánczolni légyen készen kiki.

CARO

Nékemis részem van ebben a praedában,
Mert Hipoclydest én husztam gonoszságba,
Én általam merült a' nagy torkosságba
És ki mondhatatlan testi bujaságba.

Azért énis veled egyaránt vigadok,
Tölled bizony meg hidd, hogy el nem maradok,
Én, Test, alábvaló náladnál nem vagyok,
Jojjenek hát elé mingyárt musikások.

SANGVIS

Nálam nélkül te vagy, mind test lélek nélkül,
Semmit nem miveltél én tanácsom nélkül,
Azert ha te szived a' praedanak örül,
Kivánom, nekemis legyen részem ebből.

Mind hárman hát együt s' egyaránt vigadgyunk,
Mert mind a praedaban mi részesek vagyunk.^b

(*Hic interim Luciper cum suis de repente accedit et dicit:*)

a [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]

b [A *mi* szó föléírással betoldva.]

LUCIPER

410 Amint veszem észre, itt roszz állapot van,
Mert mások piszkálnak az én jószágomban,
Azért protestálok elöttetek mostan,
Mert senkinek nincsen része a praedában.

415 Világ, test és a vér, ha munkálkodtatok,
Nálam nélkül semmit, tudom, nem kaptatok,
Azon külis nékem szolgálaim vóltatok,¹³
Innet azért mingyárt el vakarodgyatok.

(Hic recedunt Mundus, Caro et Sangvis.)

DIABOLUS PRIMUS (*Seu Luciper dicit:*)

420 Hipoclydest mingyárt elő kel vezetni,
Pokolból szemeim eleibe hozni,
Az után ő benne kezdgyünk vigadozni,
Minnyájon barátim dombolni s tanczolni.

DIABOLUS SECUNDUS (*se offert:*)

Parancsolly szolgáládnak, Uram, s meg fogadom,
Hipoclydest mingyárt pokolból ki hozom.

(Hic ligatum Hipoclydem educit.)

425 Uram, kívánságod szerent szót fogattam,
Hipoclydes néked pokolbol ki hoztam.

DIABOLUS PRIMUS SEU LUCIPER (*ad Hipoclydem:*)

Beszéld elé mingyárt, mit láttál Pokolban?
Uraltaké téged a te Thronusodban?
Hogy töltöd üdödöt az én országomban?
Kívánságod szerént élszé vigaságban?

HIPOCLYDES (*lacrimabunde:*)

430 Oh, átkozot testi s' világi hivságim,
Siralomra hozó gonosz bujaságim,
Pokolnak langjába vezető vigságim,
Átkozottak voltak minden mulatságim.

435 Atkozot, ki szült volt engem a világra,
Atkozot vólt, a' ki nevelt ennyi kinra,
Tette vólna halál kaszáját nyakamra,
S' nem jutottam vólna örök Gehennára.

440 Ah, kimondhatatlan, melly nagyok kinaim,
Igen szaporodnak az én nyavallyaim,
Szivemet mardossák mérges scorpioim,^a
Lelkemet fonnyasztják sok féle vétkeim.

445 Varas békák rágják az én tagjaimot,
Kutyák hasogattyák minden csontaimot,
Áspis kigyók szopják gyenge ujjaimot,
Nagy viperák vágják az én darakamot.

Két három száz ezer esztendőt el várok,
Konnyebeséget mégis kinokban nem látok,
Jaj, soha pokolból meg nem szabadulok,
Örökkön örökké sirok és jajgatok.

450 Mire hozza engem az atkozot világ,
Mi keppen meg csala a testi bujaság,
Pokolba taszita az világi hivság,
Jaj, jaj, jaj, vég nélkül, örökké valóság!

LUCIPER (*ad Hipoclydem*)

455 Talám aszt gondolod, hogy otis tobzódni
Üdöd s modod léssen, vigan bujálkodni?^b
Ne ugy gondolkodgyál, mert véget kel vetni,
Hidd el, meg tanitunk kesztyüben dudálni!

(*Ad diabolos ait*)

460 Mingyárt a jó dudás itten jelen légyen,
Plutóért s Drummoért egyitek el mennyen,
Hogy mind kettő mostan velünk vigan légyen,
Mert az Hipoclydest meg ejtettük szépen.

DIABOLUS TERTIUS

Parancsolatodat, imé, meg fogadom,
Durumot és Plutot mingyart elő hívom.

(*Vadit ad illos*.)

465 Luciper királyunk vigóságot szerzett,
A mélyre invitál általam titeket.

a mardosság [Értelemszerűen javítottuk.]

b Udöd [Értelemszerűen javítottuk.]

PLUTO^a

Luciper királynak mű szépen köszönnük,
Invitációját bizony meg sem vettyük,
Hanem hamarsággal készülünk, s el megyünk,
Hogy ő véle együtt ma vígan lehessünk.

DIABOLUS TERTIUS (*ad Luciperum ait:*)

470

Uram, király Uram, mingyárast érkeznek,
Uri mulatságban veled vígan lesznek.

(*Pluto et Drummo comparent.*)

DRUMMO (*dicit:*)

475

Parancsolatra imé, meg jelentünk,
Hipoclydes dolgot mivel meg értettük,
Hogy kezünkbe kaptuk, azon örvendezünk,
Bezzeg illik azért, hogy ma vígan légyünk.

LUCIPER SEU DIABOLUS PRIMUS

Mivel jó szolgálaim mindenkor vóltatok,
Minnyájon táncolni mingyárt induljatok.

DIABOLUS QUARTUS

480

Hop, Chup, Hop, Chup,
Rajta, jó barátim, jertek most vigadgyunk,
Mert az Hipoclydest most kezünkbe kaptuk,
Hop, Chup, Hop, Chup.

(*Fit saltus Diabolorum.*)

LUCIPER (*ait:*)

485

Elég már, szünnyék meg az ekes musika,
Mivel Hipoclydest szep palota várja,
Azért had vigyék el vitézim dolgára,^b
Jó gondot viselnek, tudom, ő réája.

DIABOLUS QUARTUS

Mindenkor jó szölgád vóltam, jo királyom,
A kén köves toba most mingyárt taszítom.^c
Vezessük hát immár ötet országunkba,
Rajta, taszitsuk be minnyájon Pokolba.

(*Detendunt septosque praecipitant adiacitare Diaboli et clauditur Scena.*)^d

a Pluto <ad Drummo>

b él vitézim [Értelemszerűen javítottuk.]

c ken köves [Értelemszerűen javítottuk.]

d [Az instrukció olvasata bizonytalan.]

EPILOGUS

490 Ah, kik ez világon ördögnek éltetek,
Testi kivánságban torkig hevertetek,
Kristus intesinek kik nem engettetek,
Hypoclydes sorsát már észre vevétek.^a

E szomoru példán, ah! meltán sirhattok,
De fő kepen azok, a' kik bunben vadtok,
Testi bujaságban mind torkig uszkáltok,
Kiknek imádsagok rut szitok és átok.

495 Ejjel, nappal a kik csak restelkedtetek,
Jertek elé tüis, kevélyek s fősvények,^b
Irigységben a kik ördögnek éltetek,
Illy szomoru példán bánkodgyék szivetek.

500 Tüis, Dus gazdagok s' hamis usurások,
Kik a szegényeknek verit ki szivjátok,^c
Hypoclydes sorsát, nem kétlem, látátok,
Ezektől az után magatok ojjátok.

505 Tüis, mások jóvát a kik irigylitek,
Mások hirit nevit kik el temetitek,
A' rosza serények és a jora restek,
Hogy ha meg nem tértek, minnyájon el vesztek.

10 Azért mig üdötök vagyon, meg térjete^d,
Igaz gyonást, vallást bünösök tegyete^d,
Világi hivságban el ne merüllyete^d,
Hogy örökké tarto kinra ne essetek.^e
Oh, Utinam Amen.

(1753 in *Conventu Esztelnekiensi in festo S Georgij Martyoris.*)^f
(Vel si quibus placet in sensu superiori.)

a má [Értelemszerűen javítottuk.]

b tuis fosvények [Értelemszerűen javítottuk.]

c verit [Értelemszerűen javítottuk.]

d udötök [Értelemszerűen javítottuk.]

e Hogy <Hipo> örökké

f Conv. [A rövidítést feloldottuk.]

CANTIO EPILOGICA

(*Nota Oh En szerelmes Jesusom.*)

515 Ah, kik ez világon vattok,
Testnek s' világnak szolgáltok,
Christus szavát nem halljátok
Hypoclydest ma látátok.^a

520 Mi ként meg csalódk világ,^b
És a' testi rut bujaság,
Ezt követé lelki rabság^c
És az örökké valóság.

525 Ez példán meltán sirhattok,
Fő képpen kik bűnben vattok,
Bujaságban torkig usztok,
S a' szent gyonást utályátok.

530 Tüis, kevellyek s fősvények,
Ragalmazók és irigyek,
Az ördögnek kik éltetek,
Bánkodgyék most ti szivetek.

Gazdagok és usurások,
Káromkodók s átkozódók,^d
Szegenyeket nyomorgatók,^e
Kiknek verit ki szívtátok.^f

535 Meg atalkodot bűnösek,
Kik a jóra vattok restek,
Gonoszra pedig serények,
Ha meg nem tértek, el vesztek.

540 Gondoljátok meg most, kérlek,
Mint folyt eddig életek,
Miként bűnben hevertetek,
Lelketeket meg öltétek.

a látatok [Értelemszerűen javítottuk.]

b csaló dk [Értelemszerűen javítottuk.]

c követé [Értelemszerűen javítottuk.]

d káromkodok átkozodok [Értelemszerűen javítottuk.]

e nyomorgatok [Értelemszerűen javítottuk.]

f verit [Értelemszerűen javítottuk.]

Ez után már meg térjetek,
 Penitentiát tegyetek,
 Christushoz térjen szívetek,
 Hogy örökké ne vesszettek.
 Amen.

A MŰ ADATAI

A mű kézirata különálló füzetben található (MTAK Ms 11.026), szövege itt jelenik meg először. A darab a Csíksomlyón 1737. április 19-én, nagypénteken bemutatott *Tragoedia de Hippoclide* (*Hippoclydes tragédiája*) c. dráma (I. kötetünk előző darabját) variánsa. Teljes közlése mellett azért döntöttünk, mert a szerző lényeges változtatásokat hajtott végre mind a szövegen, mind a szerkezeten. Külön eddig nem foglalkozott vele az irodalom, csupán a 1737-es darab kapcsán említik (*Bándi* 1896, 291, 293; *Fülöp* 1897, 22; *Alszeghy* 1914, 11; *Pintér* 1993, 126, 127.).

A DRÁMA RÖVID TARTALMA:

PROLOGUS

Az őrző angyal elmondja, mennyit fáradt már Hipoclydesért, de hiába.

SCENA 1

Hipoclydest két barátja a világi hívságok követésére csábítja. Hipoclydes már ekkor a halál közelségére hivatkozik, majd elalszik, s az éneklő őrangyal a bűnbánatra próbálja rávezetni. A felébredő ifjú habozik, de a barátai végül sikerrel csábítják. Hipoclydesnek 30 évet jövendöl a kakukkszó.

SCENA 2

Megjelenik Krisztus, hogy saját szenvedéseiről beszámoljon Hipoclydesnek, s felhívja figyelmét a megtérésre. Az ugyancsak előlépő Halál megerősíti Hipoclydesben a halál tudatát. Hipoclydes jajgatni kezd, barátai nem értik.

SCENA 3

Hipoclydest a testiség allegóriái csábítják, akik Luciperrel működnek együtt. Az angyalok, majd ismét maga Krisztus próbálják bűnbánatra bírni, őket azonban Hipoclydes durván visszautasítja.

SCENA 4

A testiség allegóriái, Luciper és Krisztus egyaránt jogosnak ítélik Hipoclydes büntetését, s részletezik is pokolbéli kínzását.

SCENA 5

Luciper megszerzi jogos birtokát: Hipoclydest elveszi testiség allegóriáitól. A pokolban Hipoclydes az ördögök vigadozása közepette számol be kínjairól.

EPILOGUS

Figyelmezteti a nézőket arra, hogy akik az ördögnek éltek, elnyerik hasonló büntetésüket. A darabot ének zárja.

SZERZŐ

A mű szerzője ismeretlen.

FORRÁS

A mű elsődleges forrása a Csíksomlyón 1737-ben bemutatott dráma. (Az ilyen színjátékfajtaival kapcsolatos megjegyzéseket lásd az előző darab jegyzeteiben.) A másoló az 1737-es *Hippoclydes* nevet *Hipoclydes* formában írja. Az esztelneki változat rövidebb. Az adaptáló összevont bizonyos jeleneteket, ezért oszlik kevesebb scenára. Az adaptáló növelte az ördögök számát; egyértelműbbé tette Luciper jelenlétét, s mellette két további jeles, névvel „ismert” ördög alakot: Plutot és Drummot is színre léptetett. Hiányoznak ugyanakkor a hét főbűn allegorikus alakjai; az adaptáló megelégedett a világi–testi élvezeteket képviselő *Mundus, Caro, Sangvis* allegóriáival. Az esztelneki variáns több helyen közöl nótajelzéseket. Nyilván egyrészt innen adódnak a két dráma közötti jelentős verselésbeli különbségek. Másrészt az adaptáló láthatóan igénytelenebb verselő volt, mivel a későbbi dráma verselése jóval egyszerűbb: lényegében 12-ösökből áll. Ettől eltérő két, a szerzői utasítás szerint is énekeltek: az 1. jelenet *Angelus primusa a Gyarlo világ nótájára*, 15-ös sorokban énekel, s ugyancsak nótajelzés kíséri a záróéneket (*Cantio epilogica*). Az énekekre az előadásról szóló jegyzetben visszatérünk.

Az 1737-eshez hasonlóan, Hipoclydes siralma e drámában is a megszokott Júdás-siralmak egy-egy részletéből építkezik.

Az alábbiakban táblázatban mutatjuk be a két dráma struktúráját; zárójelben a verssorok szótag-számát adjuk, mert az különösen sokat árul el az adaptációról:

1737	1753
Prologus (12)	Prologus (12)
1. Hippoclydes és barátai (12)	1. Hipoclydes és barátai (12)
2. Angelus Custos (15)	Angelus (15)
3. Hippoclydes panaszkodik barátainak, kakukk (11)	Hipoclydes panaszkodik barátainak, kakukk (12)
4. Hét főbűn (12)	
5. Christus monológja (12)	2. Christus monológja (12)
6. Hippoclydes, Mors, Medicus (15)	Hipoclydes, Mors, Medicus (12)
7. Mors, Hippoclydes és barátai (10)	Hipoclydes és barátai (12)

1737	1753
8. Caro, Diaboli (12)	3. Mundus, Caro, Diaboli, Christus, Hipoclydes (12)
9. Angelus custos, Hippocilides (12)	
10. Christus, Hippocilides (12)	
11. Christus, Caro, Mundus, Hét főbűn, Diabolus (12)	4. Christus, Mundus, Caro, Angeli, Hipoclydes, Diaboli (12)
12. Mundus, Sangvis, Diaboli, Anima damnata Hippoclidis (12) Diabolus cantat: (11)	5. Mundus, Caro, Sangvis, Diaboli, Hipoclydes (12)
Epilogus (cantat) (11/11/17/17)	Epilogus (12)
	Cantio Epilogica (8)

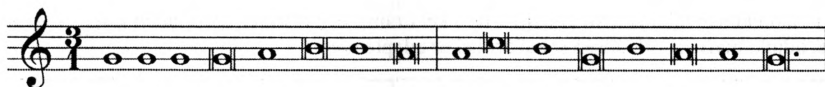
ELŐADÁS

A kézirat végén lévő bejegyzésből tudjuk, hogy a darabot 1753. április 24-én, Szent György napján játszották, Esztelneken: *1753 in Conv[ent]u Esztelnekiensi in festo S Georgij Martyris*. 1753-ban Szent György napja közvetlenül a húsvét (április 22–23.) utáni keddre esett, ez is indokolhatja a dráma témaválasztását. A csíksomlyóinál rövidebb szöveg nem jelentett okvetlenül rövidebb játékot, az esztelneki előadás ugyanis igen látványos lehetett. Az adaptáló többször rendel táncot: az 1. és a 2. jelenet végére, továbbá az epilógus előtt a cselekményt a vigadozó ördögök tánca zárja. Nincs külön utasítás, de a világi élvezeteknek hódoló ifjak jeleneteiben nyilván több látványos megoldás lehetett, zenével és táncsal. Hasonlóképp bonyolult és látványos színpadképre lehetett szükség, mivel az Angelus két utasítás szerint is *főnről* énekel a főszereplőhöz, a siránkozó Hipoclydes pedig valószínűleg lemerült a pokolba (4. scena vége).

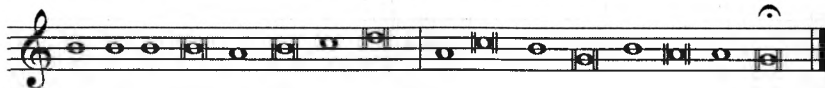
A dráma zenei anyagával Kővári Réka foglalkozott (*Kővári* 2009; *Kővári* 2007b). E dráma szövege és nótajelzései alapján rekonstruálhatjuk az 1737-es csíksomlyói darab romlott ritmikájú énekeit is.

Az *Angelus custos* éneke (*Hipoclydes, kelly fel...*; 2. scena) az itt olvasható esztelneki változatban maradt meg tisztábban (utaltunk erre kötetünk 12A sz. darabjának jegyzetében), ráadásul itt nótajelzést is ad (*Angelus primus. Cantat Hypoclydi dormienti. Nota Gyarló vilag*; 1. scena). A *Gyarló vilag* kezdetű énekkel már találkoztunk az 1733-as drámában (1. kötetünk 9. sz. darabját), ahol Jeremiás próféta és Elatio jelenetének zárataként hangzott el (3. scena). Ott is megjegyeztük, hogy e halottas ének a Kájoni *Cantionaléban* csak az 1719-es második kiadásban olvasható (*Kájoni* 1719, 617.) dallamát pedig Illyés *Halottas* könyvében találjuk; kottáját a 9. sz. darab jegyzetében közöltük.

Jeleztük, hogy az 1737-es záró ének erősen romlott szövegével szemben az esztelneki variáns zárata (*Ah, kik ez világon vattok*) szabályos, végig 8-as sorokból áll, és nótajelzést is ad: *Ó én szerelmes Jézusom*. Ez az ének szerepel a Kájoni *Cantionale* első két kiadásában (*Kájoni* 1676, 293. = *Domokos* 1979, 343. sz.; *Kájoni* 1719, 231.), ahol az *O gloriosa Domina* közismert, számtalan szöveget hordozó dallamára éneklendő. (*A Mennycsászárnak királynéja* kezdetű énekkel kapcsolódik. *RMDT II. 75., Szendrei-Dobszay-Rajeczky* 1979, I. 134–135., II. 65.)

O Glo-ri - o - sa Vir - gi-num, sub-li - mis in - ter sy - de - ra,

Qui te cre - a - vit par - vu-lum, lac-tan - te nut - ris u - be - re.

Cantus Catholici (1651), 116.; (*RMDT II. 75/1.*)

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A *Diabolus primus*ról szerzői instrukció jegyzi meg, hogy *Luciperrel* azonos (*Seu Luciper*), közlésünkben megőriztük az eredeti szerepneveket, s csupán a szerepfelsorolásban tüntettük fel mindkét elnevezést. A több alakban szereplő neveket csak a szerepkírásban egységesítettük: Hipoclydes, Drummo. Az aposztróf használata ('s', 'a') következetlen, mégis meghagytuk. Jelölés nélkül feloldottuk az alábbi rövidítéseket: *St* (szent), *Xtus* (Christus), *In'* (Isten), továbbá a *-nak*, *-nek* ragokat jelölő *kk*-t és a szóvégi íves jeleket a *-m*, *-em*, *-um*, stb. végződésekre. *Ő* és *ő* között nem tehető különbség, ezért jelölés nélkül a mai helyesírásnak megfelelőt használtuk.

TÁRGYI ÉS NYELVI MAGYARÁZATOK

- 1 *Lárvás* = álarcos, jelmezes
- 2 *dombolyunk* = tomboljunk
- 3 *tobzottam* = tobzódtam
- 4 *fottáig* = fogytáig
- 5 *Poenitentiara* = bünbánatra
- 6 *gratiamhoz* – kegyelemhez
- 7 *malasztimhoz* = malaszt: kegyelem
- 8 *perorally* = perorálj, prédikálj
- 9 *Sententiát* = ítéletet
- 10 *Veled bőven közlött* = neked bőven juttatott
- 11 *darakallya* = derékalja
- 12 *praedát* = prédát, zsákmányt
- 13 *külis* = kívül is

UNKNOWN AUTHOR

TRAGEDY OR, THE STORY OF HIPOCLYDES SUBMERGED INTO SINS

Esztelnek, April 24th, 1753

ESSENTIAL DATA

The manuscript of this play can be found in a separate booklet (MTAK = Hungarian Academy of Sciences, Archive, Ms 11.026), its text appears here for the first time. It is a variant of the play *Tragoedia de Hippoclide* performed on April 19th, 1737 at Csíksomlyó (see the previous play in this volume, 12A). We decided to publish the whole text because its author executed important changes both in the text and in the structure of the play.

The short content of the play:

PROLOGUS

The guardian angel relates his many efforts for Hipoclydes but everything was in vain.

SCENA 1

Two of his friends allure Hipoclydes to follow the pomps and vanities of this world. Hipoclydes mentions death already at this point, but he falls asleep. The singing angel tries to put him on the way to penance. After waking up the young man hesitates for a while but his friends succeed in winning him over. The cuckoo's cry prophesies 30 years for Hipoclydes.

SCENA 2

Jesus Christ appears to talk about his sufferings to Hipoclydes and call his attention to the opportunity of conversion. The figure of Death also appears and awakes him to the consciousness of death upon which he starts wailing; his friends do not understand him.

SCENA 3

Allegories of sensuality in cooperation with Lucifer (Lucifer) allure Hipoclydes. The angels, then again Jesus Christ himself, try to persuade Hipoclydes to do penance but they are harshly rejected.

SCENA 4

The allegories of sensuality, Lucifer as well as Jesus find it just to punish Hipoclydes, and they give full details of his torments in hell.

SCENA 5

Lucifer obtains his rightful property from the allegories of sensuality, i.e. Hipoclydes. While devils rejoice in hell, Hipoclydes recounts his torments.

EPILOGUS

It warns the audience that those giving themselves up to the devil shall meet similar punishment. The play is closed by a chant.

AUTHOR

The author of this play is unknown.

SOURCE

The primary source of this play was the drama performed at Csíksomlyó in 1737. The *Esztelnek* variant is shorter. Its adapter contracted certain scenes, increased the number of devils, made Lucifer's role more obvious, and put two other noted devil figures on stage, "known" by names: Pluto and Drummo. However, the allegories of the seven deadly sins are missing, the adapter found the figures of *Mundus, Caro, Sangvis* – allegories of earthly-sensual delights – enough.

PERFORMANCE

The play was performed on Saint George's day, April 24th, 1753, at *Esztelnek*: "*1753 in Convfentu Esztelnekiensi in festo S Georgij Martyoris*". In 1753 Saint George's day fell on Tuesday that followed Easter (April 22–23), and the closeness of Easter may have motivated the choice of subject for this play.

Réka Kővári discussed the musical material of this play. The text and tune references of the *Esztelnek* variant help us to reconstruct the chants of damaged rhythm of the play performed at Csíksomlyó in 1737.

Chant of *Angelus custos* (Scena 2) survived in a clearer form in the *Esztelnek* variant, moreover here we find tune reference as well (*Angelus primus. Cantat Hypoclydi dormienti. Nota Gyarlo vilag*; Scena 1). This song starting like '*Gyarló világ*' could also be found in the play of 1733 (see play No. 9 in this volume); the funeral song is included only in the second edition of Kájoni's *Cantionale* (Kájoni 1719, 617), its tune is to be found in Illyés' *Halottas könyv*; for scores cf. the notes for play No. 9. of this volume.

The closing of this *Esztelnek* variant gives a proper tune reference as well (Kájoni 1676, 293 = *Domokos* 1979, No. 343; Kájoni 1719, 231). For scores see: *Cantus Catholici* (1651), 116; (*RMDT II*. 75/1).

13.

POTYÓ BONAVENTURA ISTVÁN (?)

A MI ÜDVÖZÍTŐNK
TIZENNÉGY STÁCIÓRA OSZTOTT KERESZTÚTJA

Csiksomlyó 1739. március 27. nagypéntek

[SZEREPEK:

TRIBUNUS
PILATUS
PRINCEPS SACERDOTUM
KRISTUS
JUDAEI
LICTOR A
LICTOR B
LICTOR C
TURBA
NUNCIUS UXORIS PILATI
ANGELUS PRIMUS
ANGELUS SECUNDUS
ANGELUS TERTIUS
ANGELUS QUARTUS
ANGELUS QUINTUS
ANGELUS SEXTUS
ANGELUS SEPTIMUS
ANGELUS OCTAVUS
ANGELUS NONUS
ANGELUS UNDECIMUS
ANGELUS DUODECIMUS
ANGELUS TREDECIMUS
ANGELUS QUARTUS DECIMUS
ECHO
PECCATOR PRIMUS
PECCATOR SECUNDUS
PECCATOR TERTIUS
PECCATOR QUARTUS
PECCATOR QUINTUS
PECCATOR SEXTUS
PECCATOR SEPTIMUS
PECCATOR OCTAVUS
PECCATOR NONUS
PECCATOR DECIMUS
PECCATOR UNDECIMUS
PECCATOR DUODECIMUS
PECCATOR TREDECIMUS
PECCATOR QUARTUS DECIMUS
SIMON
LATRO MALUS
LATRO BONUS
JOSEPH
NIKODEMUS
MATER JESU]

Via Crucis Salvatoris Nostri Jesu Christi in quatuordecim Stationes partita
a Romanis Pontificibus multifariis Sanctis indulgentiis donata
et In Feria Sexta Parasceves per studiosam juventutem Csiksomlyoviensem
populo spectanda proposita Anno 1739

PROLOGUS

Kristus Szent verevel meg valtatót hívek,
Kik itten felesen ma meg jelentetek,
Ha kérdém, hogy mire így egybe gyűltetek,^a
Talám komédiát nézni ügyekeztek?^b

5 De meg csalatkoztok velekedestekben,
Neis vellje senki aztot semmi képpen,
Hogy comediázzunk ebben az időben,
Melyben szegény hazánk vagon nagy insegben.

10 Az Isten ostora minden felől rajtunk,
Melyet vetkeinkkel országunkra vontunk,
Fegyverrel és dőggel im sanyorgattatunk,
A sok inség miat elig marathatunk.

15 Ime, az ellenség reánk agyarkodik,
A merges dög halál nagon harapóczdik,
Es inség is napról napra nevededik^c,
Mely miat, ugy lehet, ésség következik.^d

20 Egy szoval időre olyanra juthatunk,
Melyben minden felől retegesben vagyunk.
Remenség, félelem között vagon sorsunk,^d
Mencseget talam csak Istentől várhatunk.^e

De talam kérditek, mit kel cselekednünk,
Mivel lehet Istent jobban engesztelnünk,
Hogy fogánatosabb hogy lészen kérésünk,^f
Hogy Isten haragját fordissa el tőlünk.

a egybebe [Szótagszám miatt javítottuk.]

b ügyekeztek [Értelemszerűen javítottuk.]

c nevedik [Szótagszám miatt javítottuk.]

d felelém [Értelemszerűen javítottuk.]

e várunk [Szótagszám miatt javítottuk.]

f fogánatosabb keresünk [Értelemszerűen javítottuk.]

25 Meg mondom, de ugy arra figyelmezzetek,
Meljet buzgo szivel ha meg cselekeztek,
Istennek harágját meg engesztelitek,
Rollatok ostorát el téríthetitek.^a

30 Mi pedig e? Nem más, hanem kereszt uttya,
Mer Kristus Jesus meg jelenvén fogatta,
Anticai Szűz Szent Marianak mondotta,
Pater Engelbersus amint irva hadta.

Mondotta, mondam, Kristus, és fel is fogatta,
Hogy a mely helységben ezen utat jarja,
35 A vagy csak egy személy buzgon latogattya,^b
Az Isten azon helyt soha el nem hadgya.

Fogadta, hogy testi s lelki ellenségtől,
Minden féle kártól és veszedelemtől,
Egy ilyen szeméjért sok fele inségtől,^c
40 Hiven oltalmazza, meg tarcsa ezektől.

Mit veltek, Kristusban egybe gyűl nemzetek,^d
Ha most illy felesen ezen utra mentek,
Velem egyetemben buzgon esedeztek:
Meg halgat az Isten, leszen segetségték.

45 A felet pediglen oljan kécncset nyertek,
A mellynel nagyobát világon nem leltek,
Mi legyen pedig ez, hogy ha kerdezitek,
Rőviden ki mondom, jól figyelmezzetek.^e

Mindenitek nyerhet őt teljes búcsút itt,^f
50 Azon kivul hatvan három esztendeit,
Annyi Quadrágyenat, ha meg szannja vettket,²
S fajlალva szemleli Kristus szenvedesit.

A mint engettek ezt sok szencseges Pápák,
Két Innocentius s Benedek ki attak,³
55 Szent Ferencz szerzete által ki bocsattak
Az egéz vilagra, s confirmalva haták.⁴

a roollatok teríthetitek [Értelemszerűen javítottuk.]

b buzgon buzgon latogattya [Az egyik ismételt szót elhagytuk.]

c inségtől [Értelemszerűen javítottuk.]

d gyűl [Értelemszerűen javítottuk.]

e figyelmezek [Értelemszerűen javítottuk.]

f őt [Értelemszerűen javítottuk.]

60 Leg közelebb mostáni szencseges Pápa
Eztet confirmálja, engedi és adgya
Mindennek, ki kereszt utyát latogattya,
Aki ketelkedik, meg mondgya a bulla.

Nem szükség pediglen, hogy a Szent bucsukot
Mogunkért egészen ajaljuk mind azkot,
Meg segíthettyük amaz szegeny rabokot,
Purgatoriumba kik latnak kinokot.

65 Egyik tellyes bucsu által eleteknek,
Minden büntetést el törlik vetkeknek,
A más négy által is negy szegeny lelkeknek,^a
Telyes szabadulást mindenek nyerhetnek.

70 A többivel kiki masokot segíthet,
Valakiket akar, az tűzbe enyhűthet,^b
És talam sokaknak szabadulást nyerhet,
Maganak Pátronust meny Országba küldhet.

75 Kinek kinek vagyon arra szabadsága,
Egyik telyes bucsut magaért ajálja,
A többbit holtakért kel be mutatnia,
Más élőknek ezket nem ajandekozhattya.^c

80 De mivel hogy ilyen nagy kencset nem nyerünk,
Hanem ha nagy büntől tiszta lészen lelkünk,
Kristus szenvedesen buzgon nem kesergünk,
A mellet nem lészen jó ugyekezettünk.^d

Azért velem együt tóredelmes szível,
Mongyátok minnyajon fajdalmas lelekkel:
Szánom, banom vetkem, minden tehecseggel,
Mer jo Istenemet bantottam meg ezzel.

85 Fogadom, hogy többbe soha nem vétkezem,^e
Szent törvenyed után jární ugyekezem,^f
Kristus szenvedesit fájlalva szemlelem,
És ezket Istennek, mint mondam, szentelem.

a nyegy [Értelemszerűen javítottuk.]

b at enyitűtet [Értelemszerűen javítottuk.]

c előknek [Értelemszerűen javítottuk.]

d mellet [Értelemszerűen javítottuk.]

e vetkezem [Értelemszerűen javítottuk.]

f Szen ugyekezem [Értelemszerűen javítottuk.]

90 Végre búzgosággal arra halgassatok,
Amiket ma itten halania fogtok,
Töredelmes szível vetketek bannyátok,
Kesergő Lelekkel nezetek Kristustok!

Keserves kénzásit néki szemlejétek,
Sok kinnyait Lelketekbe be rejcsetek,
95 Hogy szenvedésiben részessülhessetek
Istennek harágját engesztelhessétek.

STATIO PRIMA

*(Christus damnatur ad mortem Tribunus cum cohorte et ministris judaeorum
captum et vinctum Jesum deducit ad Pilatum sic perorans.)*

TRIBUNUS

Nem ketlem, Pilatus, hallottad gyakorta,
Hogy Sido országban egy rosz ember volna,
Ki miat békésen nem lehet az haza,^a
100 Mivel hogy a nepet szüntelen csabittyá.

Jó rendire vagyon három esztendeje,^b
Hogy tanyitvanyival kereng szerenszerte,
Uj tudományt hirdet, Mojszeszt meg vetette,
Hogy Profeta volna, sokaknak beszelte.

105 A mi törvényünket mindenüt karomlja,
Maga tudományát nagyon komendálja,
S csuda tetelekkel annyira probálja,^c
Hogy majd az egez világ szavait fogadgya.

110 Magát a nep előtt kiraljnak hirdeti,
Sőt Isten Fíának szeltibe beszelli,
Az ő országának véget nem erhetni,
Mivel hogy, ugy mond, az volna más világi.

115 Illyen, s több e fele hamis tudomanyal,
Isten s a Mojzes ellen tött karomkodással,
Be járta hazánkot ő tanyitvanyival,
S hitette a' népet álnok csalárdsággal.

a bekéss [Szótagszám miatt javítottuk.]

b redire [Értelemszerűen javítottuk.]

c pro- probálja [Értelemszerűen javítottuk.]

Sok helyt úgy anyira commendalta magát,⁵
S az egy ügyű népel el hitette szavát,
Hogy sokan mondának, halván amitasat,
Hogy soha nem lattak ez embernek masát.

120

Hogy tehát e' pestis tovább ne terjedne,
A sido nemzet is egyességbe lenne,
A népek venei s fő Papok teczése
E volt, hogy az Author lenne meg kötözve.⁶

125

Azért mindeneknek egyes teczeséből,
S maga tanyitvannya ki jelenteseből,
Utánna indulván köteleségönkből
Meg fogtuk, s el hoztuk a Cedroni kertből.⁷

130

Kit midőn Annashoz kötve vitünk volna,
S tudomannya felől meg kerdetett volna,
A fő papnak ilyen *becstelenül* szola,^a
Mit kerdem, én töllem kerd azt, ki hallotta.

135

Mely feleletiért egyszer pofon ütök,
Az után kötözve Chaifáshoz vivök,
Ha ő volna a Kristus, ott is meg kerdetek,
Az Istennek Fia hogy eszre vehetnök.

140

Ott is így felele: te mondad, én vagyok,
Az után a Isten jobb kezere állok,
S itiletekre felhőben indulok,^b
Amint rovid údőn eztet meg lattyátok.

Itten meg szakaszta ruháját Caifas,
Mondván almelkodva: ime a karomlás,
Nem szükség ezekre semmi bizonyítás,
Hogy lehet e' földön már nagyobb amittás.

145

Mind ezekért méltó, hogy meg öletessék,
Ha száz lelke van is, keresztre vonassék,
A fő papok, venek eztet el vegeztek,
S az irás tudokkal azért hozzád küldtek.

a *becstelenül* [Értelemszerűen javítottuk.]

b s <Isten> itiletekre

150 Mire nézve hamar mongy törvényt ő reája,
És a törven szerent karhoztasd halálra,
Hogy többbe a nepet ő ne amitthassa,
Az Istent s a Mojzest ne karomolhassa:^a
Az egész Szidoság eztet így kévanya.

PILATUS

155 Ha úgy kevannyatok raja törvént tesztek
S ha halált erdemel meg nem kegyelmeztek.

PRINCEPS SACERDOTUM

Hogy ne erdemlene, holot országunknak
E fordította fel nepet, s a csazárnak
Adot adni meg tiltotta mind Urunknak,
És magát mondotta Sidok királjanak.

PILATUS (*ad Christum:*)

160 Hallode, barátom, ellened mit mondanak?
A fő papok s venek miket allégálnak?^d
Te vagy e tehát az, akiről ők szolnak,^b
Az Istennek Fia, a mint ők vadolnak?

KRISTUS

Te mondad, en vagyok. S eztet honan kerded?

PILATUS

165 A Sidok s fő papok ellen miért vétettél,^c
Nekem kézben adtak, mond meg, mit miveltel?

KRISTUS

Az en országom nem e világból való.

PILATUS

Tehat kiraly vagy te, ha országod vagyon.

KRISTUS

170 Te mondad, hogy királj vagyok en:
En arra születtem, jöttem erre a' világra,
Hogy az igasságnak lennek bizsónsága,
Ki igasságból van, halgat az én szomra.

a [Az a névelő utólag betoldva.]

b ok [Értelemszerűen javítottuk.] szo<r>lnak

c vetettel [Értelemszerűen javítottuk.]

PILATUS
Mi tehát az igazság?

KRISTUS (*tacet.*)

PILATUS (*ad Judaeos:*)
Mint hogy ez embernek nagy vetkét nem látom,
175 Meg ostoroztatom, s osztán elbocsattom.

JUDAEI
Semmi uton módon ezt el ne bocsassad,
Barabást, a gyilkost inkább szabadicsad!

PILATUS (*ad Lictores:*)
Ostorozzátok meg ugyan kegyetlenül,^a
Talam a Sidoság rajta meg könyörül.

(*Hic Christus flagellatur, Lictor unus misertus et dicit:*)

LICTOR A
180 Ne verjetez tovább mert kezetekben hal meg!

(*Hic abscissis funibus cadit Jesus in paludem sanguinis sui ad quem.*)

LICTOR B
Feregyel veredben, ha erre szolgáltál!

(*Tunc attolunt ipsum Lictore dicente C:*)

LICTOR C
A kirájljt barsonban fel kel öltöztetni,
S tővis koronával meg kel koronázni!

(*Hic induitur et Coronatur Lictor Christum accedit genuflexo et impacta alapa dicit:*)

LICTOR C (*percutit caput arundine:*)
185 Údvöz légy, sidoknak koronas királja,
Tegedet meg illet imár a nád palcza.

PILATUS
Majd elő hozatom ötöt előtőkbe,
Had lassatok, okot nem találtok benne

^a Ostoroztatok [Értelemszerűen javítottuk.]

(Pilatus accedens ad turbas ajit:)

Íme, ez ember! Nincs semmi ok ő benne.

TURBA

Feszisd meg, feszisd meg, s vond fel a keresztre!

PILATUS

190 Jo van, ha akartok, vonnyatok ti arra,
En nem vonathatom, mert nincs okom arra.

TURBA

A mű törvényünk szerent meg kel halnia,
Mert hogy Isten Fia volna, azt mondotta.

PILATUS (*anxius timidus:*)

195 Boldog Isten, valjon mit kel cselekednem?
Honan valo legyen, még egyszer meg kerdem.

(Hic Pilatus vadit ad Jesum:)

Honan valo vagy te, mond meg valójában!

KRISTUS (*tacet.*)^a

PILATUS

Miért nem szolasz nékem? Nem de nem hatalmam
Szabaditasodra s, bocsatásodra van?

KRISTUS

200 Hatalmad én rajtam neked semmi volna,^b
Hogy ha onan feljül nem adatott volna.
Azért arulomnak nagyob gonossága,
S pokolban is lészen nagyobb karhozattya.

PILATUS

Ebben az emberben vetket nem lehetni,
Azért melto volna őt el bocsatani.

^a Jesus [A szerepnevet egységesítettük.]

^b jartam [Értelemszerűen javítottuk.]

TURBA

205 Meg hid azt, Pilate, ha ezt elbocsatod,^a
Nem leszen teneked a Csaszár barátod,
Mert a Csaszárnak éppen ellene mond,
Ki magát kiralja teszi, a mint tudod.

(Hic Pilatus adducit Jesum ad turbas nam Jesus debet modicum se motus teneri per Lictores et sedet pro tribunali dicens:)

PILATUS

Ime, Sido nepek, a ti kiraljotok!

JUDAEI

210 Vid el, vid el hamar, feszisd a keresztre!

PILATUS

A ti kiraljtokot feszissem a keresztre?

JUDAEI

Nekünk nincs kiraljunk, hanem csak Csaszarunk!

NUNCIUS UXORIS PILATI (*ad Lictores:*)

215 Feleséged, Uram, teged köszönt azzal:
„Semmi közöd néked azzal az igazzal,
Mert ő miata ma sokat látás által
Szenvetem.” Te néked izent ezen szokkal.

PILATUS (*angastiatu:*)

220 Szent Isten, mit tegyek? Mert az artatlan vért^b
Halalra itelni soha hozzam nem fert,
Irigységből attak kezembe ez embert,
Hogy meg ölettettnek a népnek kedvéért.

Minden felől nagyon most szorongattatom,
Hogy ez igaz legyen, azt bizonyjal tudom,
Azért is halálra nem karhoztathatom,
Mert leszen pokolban örök karhozatom.

225 Más reszről pediglen, hogy ha el bocsattom,
Nem leszen én nekem a Csaszár barátom,
Ellensegim lesznek a Sidok, jól tudom,
És a felet oda lesz Tisztartóságom.

a az [Értelemszerűen javítottuk.]

b Szen [Értelemszerűen javítottuk.]

230 Elöl tűz, hatul víz boldogtalan sorsom,
Eppen veszedelmes máí állapotom!

(Modicum pausat:)

Vaj ha Herodes kezit tette volna rea,
Ne küldötte volna nékem soha vissza!

PRINCEPS SACERDOTUM

Mongy Sententiát rá, mit kesel annyira?
Mer a törvény mondgya, hogy meg kel halnia

PILATUS

235 Azt szoival mondgyátok, hogy meg kel halnia,
Mongyátok meg azt is, mi a gonossága.

JUDAEI

Ne kerdez azt tovább, hanem fesisd fára!

(Hic Pilatus lavat manus dicens:)

PILATUS

Artatlan vagyok én ez igaz veretől,
Ti lassatok, ha nem feltek az Istentől.

JUDAEI

240 Az ő vere rajtunk, s a mi fiainkon.

PILATUS

Ha ugy van a dolog, legyen, mit akartok,
Amint teczik nektek, vele ugy bannyatok.

(Hic Pilatus frangit lignum et projicit ad duas partes in signum latae sententiae:)

Kevanságtok szerent sententiát mondok:
Molto az halalra, keresztre vonnyatok.

ANGELUS PRIMUS

245 Oh, atkozot biro! Ez e az igasság?
Moltoje halalra, kiben nincs gonosság?
Nem de nem szod szerent nincs benne hamisság,
Vetek nélkül vagyon, s igaz artatlanság?

250 Valjon nem tudode azt, hogy irigységből
Atták s, arultak el, tőkeletlenségből?
Nem de nem meg vallád egy igaz lelkedből
Igaz voltát, s azért ki mosdál vereből?

255 Miért nem felsz most is a nagy Úr Istentől,
Miért tavozol el igaz értelmedtől,
Miért hanyatlol el az igaz törvenytől,
Hollot unszoltatol lelki ismerettől?

260 Nem de nem azt mondgya igasság törvénye,
Hogy a mely embernek nincsen semmi vetke,
Annak nem is lehet semmi büntetése,
Mivel a büntetes bűnnek fizetese.^a

Ki latta az igazat meg büntettetni,
És az vetkes embert ingyen el bocsatni?
Az igaz vért valjon halalra itilni
Szabad-e? S artatlan^c keresztre vonatni?^b

265 Ki vala Barabas? Gyilkos és támado:
Istenni és emberi törvent által hago.
A Kristus pediglen igazat tanito,
Mindent, mit tanyitott aztot meg is tartó.

270 Meg is (oh fájdalom) az igaz halalra
Sententiáztatik, undok keresztfára,
A gyilkos s, tamadó könnyen szabadságra
Bocsattatik ingyen, hogy menne dolgara.

275 Oh, atkozot bíró, s, szaz pokolra melto,
Az igasság ellen hamis törvenynt mondo,
Ezer ördög legyen teged ostorozó,
S, száz ezer kenokkal örökke kenozo.

280 Meny, föld, csilagok és egek, készüljetek,
Egyes akarattal fel fegyverkezetek,
Sűrű meny kövekkel ezket meg üssétek,
Testestől, lélkestől pokolra kulgyetek.

a bűnnek fizetese v. követese [A szerző nem döntötte el, melyik megoldást választja.]

b artatlan [Értelemszerűen javítottuk.]

De mit veszekedem immár Pilatussal,
Miért pör/ekedem illy hathatósággal,^a
Meg tótte a törvenynt szórnyú hamissággal,
Melyért kenosztatik örök karhozattal.

285 Legyen peldaul ő minden tanácsoknak,
Rettentse meg szívét itilő biraknak,^b
Hamis törvenynt soha hogy ők ne mondgyanak,
Ha Pilatussal kárhozni nem akarnak.

290 Mar hozzád fordulok, oh, emberi nemzet,
A ki cselekettel felette sok vetket,
Ime te éredted Kristus ebbe esett,^c
Mivel hogy tegedet felette szeretett.

295 Fordicsd szemeidet te üdvözítődre,
Nezd meg, mi nagy gonydgya van a te lelkedre,
Valamiket szenved teste és a lelke,^d
Azokat rendeli mind üdvösségedre.

300 Eretted akart le jőni e világra,
Eretted születni hideg istaloba,
Eretted szenvedni elete fogytaba,
Miglen harminc három esztendőzt számlálna.

Erted arultaték el tanyitványától,
Erted fogadtatek meg a Sidosagtol,
Hurczoltatek s veretek a hoheroktol,
Csufoltatek, gunyoltatek sokaságtol.

305 Vas kezzel eretted arczul veretteté,
Eretted, oh ember, bolondnak tartaték,
A feje tóvissel meg koronaztatek,
Náddal kegyetlenül főbe verettetek.

310 Nem latode, erted az oszlophoz kőtek
Kegyetlen hoherok, és mind addig verég,
Miglen szent véréből patak nevednek,^e
Hogy a Kristus Jesust abban ferezthetnek.

a pör/ekedem [Értelemszerűen javítottuk.]

b rentecse [Értelemszerűen javítottuk.]

c eredted eset [Értelemszerűen javítottuk.]

d teste és a lelke v. egész embersége [A szerző nem döntötte el, melyik megoldást választja, mi az első mellett döntöttünk.]

e verehe< t >ből [Értelemszerűen javítottuk.]

315 Egy a hoherok közt könyörülven rajta,
Hogy a ők kezek közt éppen meg ne halna,
El vágvan kötélit, oszloptól fel odgya,
S mind holt, ugy esek le szent vere tojában.

320 Meg sem eleg, hanem hamissan halalra
Sententiaztatek, gyalazatos fara,
S, mind ezket eredtek jo szivel magára
Fel véve, hogy teged vinne meny országbán.

Most azért Kristusnak labához borulván,
Sok fele vetkedet elotte meg valván,
S eletednek jobítását fel fogadván,^a
Kerjel bocsánatot, buzgón imadkozván!

(Ex homino genere flexis genibus deprecatur.)

PECCATOR PRIMUS

325 Uram, Jesus Kristus, en vagyok az oka,
Hogy read ily hamis sententia szolla,
Mert vetkeimnek van veghetetlen szama,
Melyek gonossága kivan az halalra.

330 De kerlek tegedet azon szeretettre,
Mely vit en eretem annyi szenvedésre,
Vas lanczot és ostort rakot szent testedre,
Tekencs irgalmason szegény bűnösödre!

335 Azon sententiát, meljet bűneimért
Erdelemek, töröld el, kerlek szent veredért,^b
Ne kellessek egnem pokolban ezekért,
Hald meg kialtasom ezen jóvoltodért.

340 Ime, fel fogadom éltém jóbitását,
Soha halalodnak nem tészem töb okát,
Engedgyed, halhassam felsegednek szavát,
Es amaz utolso kegyes sententiát.

Draga szent vereddel minden vetkeimnek
Rutságát töröld el, s, engedgyed lelkemnek,^c
Ez után kedvedben legyek Felsegednek,
A bűn által rabja ne legyek ördögnek.

a eletednekk [A szó utolsó k betűje fölött a -nek rövidítését jelző vízszintes vonal.]

b erdelemek [Értelemszerűen javítottuk.]

c lelkemnekk [A szó utolsó k betűje fölött a -nek rövidítését jelző vízszintes vonal.]

STATIO SECUNDA

(*Crux imponitur humeris Christi.*)

LICTOR B

345 A kereszt fa kész már, tegyük a vállára,
Had ballagjon velle fel Kalváriára.

(*Hic crucem imponunt humeris Christi.*)

ANGELUS SECUNDUS

Fordicsatok ide, kerlek, szemeteket,
Oh, bűnös emberek, valakik még eltek,
Kemény kő sziklanál keményebb szívetek
350 Essék meg, s teljekbe bánattal lelketek!

Ime, Kristus Jesus egészen vereben
Borult, s szent teste van egészen sebekben,
Minden barátitól utolsó ügyében
El hagyatott, s, vagyon nagy kenszenvedesben.

355 Egeszen szent vere tését már el fogta,
Sőt meg a földet is sok heljt meg asztatta,
Verrel aczik, nézd el, mindenűt nyomdoka,
A sok ostor s tővis miat mely ki folja.

360 Ezerszer aldott föld, mely veret Kristusnak
Magadhoz fogatad, föld s egek Uranak,^a
Vajha ezen csöppők lelkekre foljanak,^b
Minden bűnösőköt büntől meg mosnának.

365 Nezd el, egez teste sebekkel van rakva,
Meg kekült veréstül éppen minden tagja,
Epeget ő rajta senki sem találna,
Mert a sok ütésnek, veresnek nincs szama.

370 Minden barátitól el van hagyatattva,
Egyedül csak éppen hagyatott magara,
A tanyitványok is el vadnak szaladva,
Kiknek Mesterékkal maradni kei vala.

a Urank [Értelemszerűen javítottuk.]

b [A *lelkekre* szó második / betűje betoldva.]

Ime, melj örömet veszi fel magára
A nehéz keresztfát, s, fogadgya valára,
S a mellét sok ütést s verést tagjaira
Fel vá/lal, ajalván igazulásodra.^a

375 Mennyi gyalazattal sidoktól illetik,
Mely kegyetlen minden fele hurczoltatik,
Hallád, mely böcstelen szokkal illetetik,^b
Szörnyen gyalaztatik es szidalmaztatik.^c

380 Oh, nagy esztelenség, te a keresztedet^d
Nem akarod vinni, s szenvedni inseedet,
Mely nem Kalvariára ra vinne tegedet,
Hanem menj-országban testedet lelkedet.

385 A Kristus eretted keresztet von, látod,
Te pedig magadért vonni nem akarod.
Tudode, meg monta, hogy vele jussod
Nem lesz, ha keresztet utanna nem vonod.

390 Most tehát, oh, bűnös ember, térj eszedre,
Viselj jobb gondot lelked üdvösségere,
Kristus Jesus előtt borulj le a földre,
S kerj malasztott tőlle kereszt vivésere!

PECCATOR SECUNDUS

Oh, Mennynek és földnek felseges királja,^e
Kinek ugy teczet, hogy Sidok akarattya
Teljesednek abban, hogy keresztnek sulja
Artatlan válaidd nehezen meg nyomja.

395 Kerlek en tegedet alazatos szível,
Buzgo töredelmes kesergő lelekkel,
Segelj meg engemet te szent kegyelmeddel,
Hogy mindenben egyezek szent Felsegeddel.

400 Adgyad, akaratom szent akaratoddal^f
Ez után öröke egyet ercsen azzal,
Tölcsd be lelkem kegyes Isteni malaszttal,
Hogy soha ne legyek vizás akarattal.

a valal [Értelemszerűen javítottuk.]

b haláld [Értelemszerűen javítottuk.]

c szörnyen [Értelemszerűen javítottuk.]

d te a te keresztet [Értelemszerűen javítottuk.]

e Mennyenk [Értelemszerűen javítottuk.]

f szent [Értelemszerűen javítottuk.]

405 Tudom, sok vetkemert pokolbéli tüzet
Erdemlek, oh, Uram, és örök gyötrelmet,
Mert szokszor bantottam en jó Istenemet,
Az ördögnek adván bűn által lelkemet.

410 Ezen sok vetkemért amely ostorokot,
Kegyelmesen ream bocsatsz csapásokat,
El viselere adgy bő malasztokot,
Had mondhaszak Menyben neked aldasokot.

En is keresztemet örömet valamra
Fel vészem, és kerem szent felseged arra,
Adgy malasztott annak el hordozására,
Had vigyem fel végre színed látására.

(Crucem ad humeros potest tollere.)

STATIO TERTIA

(Christus prima vice succumbit cruci in quem casum.)

ANGELUS TERTIUS

415 Jaj, jaj, mit kel látnom, ime en Jesusom
Arczal földre esett, Mennyei királjom,
A természet szerént lehetne váltosznom,
E szörnyű látáson meg kellene hálnom!

420 Tehát a Kristusnak így kellett elesni?
Nehez kereszt fátol le kelle nyomatni?
A nagy kereszt alatt földön kel fekünni,
Hogy lehet a földnek illy terhet tartani!

425 Mi képpen alhacz meg, földneg keregsége,
Mi képpen nem moszdulsz, egnék szeljesége,^a
Hogy lehet, nem rettegsz, tengernek melysége,^b
Midőn földre esik Kristusnak szent teste!

430 Egeknek sorkai, hogy alhattok heljbe,
Nap, hold és csilágok, hogy lehettek fenyben,
Sebes járastokat szakaszátok félbe,
Midőn Urátokot lattyátok estébe!

^a egnék <sz> szeljesége

^b [A sor után még egy, a második sorhoz hasonló sor, valószínűleg a szerző alternatív megoldásaként; elhagytuk:] Hogy van hogy nem rettegsz egész világ szélje

Hogy van, nem indulsz meg, földnek nehessége,
És hogy meg nem repecz, nagy temerdeksége,
Mi keppen nem mozdulsz, egész világ szélje,
Latvan Isten fiát ily szörnyű esetbe?

435 Valjon a madár is szárnyán most hogy járhat,
Az hal a tengerben valjon mi kent úszhat,
A földön teremtett alat hogy maratthat,
Midőn Kristus Jesus labain nem alhat?

440 Melto bizonyara, hogy most az Angyalok
Gyazba boruljanak, minden Kerubimok,
Szarnyokot boczattyak le a Seráfimok,
Mert a földön fekszik minden ható Urunk!

445 Ti is, földön levő teremtett allatok,
Modocskátok szérent Uratok szannyatok,
És a mint tudgyatok, őtőt sirássátok,
Midőn kereszt alat le esve lattyátok.

450 Hát te, bűnös lelek, valjon mit cselekszel?
A bűnnek almabol nem ebrecze már fel,
Szemedet Kristusra miért nem nyitodt fel,
Ki érted keresztit vallára vette fel.^a

Valjon mi az oka ilj szernyű esettnek,
Mi hozaja szegezte Kristust a földnek?
Valjon ki lehet az, a ki oka ennek,
Hogy Kristus tagjai a földre esnének?

455 Nem annyira nyomta a keresztnek terhe
Kristusnak vallait, mint bűnösők vetke,
Meljel meg valtojat ember meg terhelte,
És a földre elesni keszerittette.

460 Te vagy hát az oka, hogy illy nagy keresztel
Jesus terheltetett ezen nagy eséssel,^b
Azért most Uradhoz fájdalmas lelekkel
Jarulj, s, kér gratiát buzgó könyörgessel.

a érettd [Értelemszerűen javítottuk.] vette<d>

b terheltett [Szótagszám miatt javítottuk.]

PECCATOR TERTIUS

465 Oh, en üdvözitom, szerelmes megvaltom,
Kinek vallát nyomja az én gonosságom,
Én vagyok a bűnös, te neked meg vallom,
S, főbb oka el estednek, nem tagadom.

470 Meg vallom, a bűnben gyakorta el estem,
Meljel ezen esést teneked szerettem,
Suljos keresztedet vetkemmél terheltem,
Banom szívem szerént, hogy cselekedtem.

Azért kerlek teged, vered hullásáért,
Nyucs ki szent kezedet én bűnös lelkemért,^a
Emely fel sarából, kérlek irgalmadért,
Bűneimnek, melyben heverek vetkemert.

475 Veghetetlen irgalmáságod karjai
Bűnben heverő szolgadnak segítői,
Legyenek a bűntől ma fel emeloi,
Soha többbe abban esni nem szűnői.

480 Kegyelmes malasztod úgy meg erősítsen,
Hogy lelkem a bűnben soha el ne essen,
Sem test, sem a világ már meg ne ethessen,⁹
Pokolra a satán hogy le ne vihessen.

STATIO QUARTA

(Jesus crucem bajulans moestissimo alteri obviat.)

ANGELUS QUARTUS

85 Ha vattok világon aitasos lelkek,
Ide sietseggel mind elő jőjetekek,
Egy se maradgyon el, mint itten legyetek,
S ezen tragediát fajjalva nezetek.

90 Mit lattok envelem ezen statioban?
Ket keserves szivet lenni fajdalomban:
Kristus Szent Anyaval szivbeli bánatban,
Szemlejetek, kerlek, mostani oraban.

a <nu> nyucs

Ime, olj fájdalom mind ketőnek szívét
Fogta el egyszer s mind, és keserves lelkét,
Hogy ha nem erzenek Istennek erejét,
Mind kető vegezné most mingyárt életét.

495 Ugyanis mit vélték, mely nagy fájdalommal
Tölt be szive, lelke keserves bánattal
A Boldog Szent Szűznek, midőn szent Fiával
Tanálkoztán, lattya meg rakva sok kinokkal?

500 Ime, lattya Kristust sok fele kinokkal,
Környül vetnek lenni szorongatasokkal,
Becstelenítettni atkokkal, szitkokkal,
Ide s tova hurczoltatni fájdalmakkal.

505 Valjon mi nemű nyelv aztot mondhattya ki,^a
Mi nemű beszédvel lehet ki beszélni,
Mi nemű pennaival lehet le rajszolni,
Kristus Szent Anyának mely nagyok fájdalmi?

510 Valjon vane elme, mely ki gondolhattya,
Hany eles, hegyes tör meljet által járta
Boldogságos Szűznek, midőn szemmel lattya,
Hogy Szent Fia testet vér éppen el folja?

Mit veltek, oh, lelkek, valjon mit beszélnek
Ezen keservesek, s, miről emlékeznek?
Valjon honnan kezdik panaszát sziveknek,
Sok keserűségtől el hagyot lelkeknek?

515 Ah, jaj, bizonyára olj fájdalom fogta,
Sziveket s lelkeket, s, ugy megszorította,
Hogy nyelvét avagy csak egy kisebbik szora
Sem egyik, sem másik meg nem mozdíthhattya.

520 Nezik ugyan egy mást lelki fájdalommal,
Tekentik keserves köny hulatássokkal,
Kesergik szivesen sűrű zokogással,
De nem köszönthetik avagy csak egy szóval.

525 Nem szolhat a Kristus, mert lattya, Anyanak
Meg epedet szive edes dajkájának,
Ki ketelen nézi kennyait fiának,¹⁰
Menyből ala szallot Angyalok Uranak.

^a nyelv [Értelemszerűen javítottuk.]

530 Meg nemult, nem szolhat a Fajdalmas Anya,
Egyetlen egyenek mert fájdalmat lattyá,
Meljért het hegyes tör meljét által jarta,
És hogy ne szolhatna, éppen meg fojtotta.

Igy kesereg erte szive fajdalmával,
Oh, emberi nemzet, Kristus Szent Anyával,
Szegyeled meg magadot hogy olj nagy banattal
Te nem viseltetel hasonló sirással!

535 Azert fuházkodgyal, s könyörögj Kristusnak,^a
Hogy bár csak szikráját Anya fájdalmának
Engedgye te neked, meljel szent Anyának
Fajdalmat sirathasd, s Kristusnak magának.

PECCATOR QUARTUS

540 En teremő Uram s kegyelmes Kristusom,
Alazatos szivel kerlek, en Jesusom,
Hald meg könyörgésem, Mennyei Királgjom,
S amit kerek, ad meg, en kegyes orvosom!

545 Bar csak egy kis szikrát azon fájdalombol,
Meljet vet a Boldog Szűz Te fájdalomdbol,
Ajandekoz nekem kegyes gratiádbol,
Had sirhassak én is sziv beli bánatbol.

550 Oh, vajha szikrája én szivemben volna,
Anyád fájdalomnak, melj sziveben vala,
Midőn kereszt fával megterhelve láta,
S meg epedet szivel az utba tanala.

Ha abbol egy szikra adatatnék, mondám,
Kénatokon bizony ugy meg szomorodnám,
Szomoruságtokot annyira siratnám,
Hogy fájdalom miatt lelkemet ki adnám.

555 De mivel én aztot meg *nem* erdemelem,^b
Hogy Anyád fájdalma meg oztozzék velem,
Egy szikrajára is meltatlan én lelkem,
Kit be mocskoltanak sok bűneim nékem.

^a könyörög [Értelemszerűen javítottuk.]

^b meg erdemelem [Értelemszerűen és szótagszám miatt javítottuk.]

560

Azért Szent felséged nékem azt engedgye,
 Hogy én bűnös lelkem minden lepedre
 Mehessen teneked mindenkor elődbe,
 Kivált midőn eljő eletednek vége.

STATIO QUINTA^a

(*Simon Cireneus Christum in portanda cruce adjuvat.*)

LICTOR B (*ad Simonem*):

Hallode, barátom, segeld meg az embert,
 Mert látod, nem bírja ezen nagy keresztet!^b

SIMON

565

Nem segellem biz en, mi közöttök velem,^c
 Hogy keresztet vonnyak, azt nem erdemlettem.

LICTOR B (*ad Simonem*):

Ne disputálj sokat, hanem alj utanna,
 S, vigyed a keresztet vele agy koponyara!^d

(*Hic Simon attractus a judaeis adjuvat Christum.*)

ANGELUS QUINTUS

570

Mit lattok, szemeim, ezen statióban,
 S valjon mit szemleltek ezen figurában?¹²
 Borulnátok talam jobb volna homaljban,
 S, reszetek ne lenne ebben a látásban!

575

Ugyan is hogy merjem szemeim felnyitni,
 Hogy merjem Kristusnak ezen kínnyát látni,^d
 Irtozás tavol is erre rea nézni,
 Csak hallására is szivnek kel hasadni!

580

Ime, nagy keresztét nem bírja a Kristus,
 Meg is kenyszeritti a gonosz tyrannus,
 Nem akar segitni Simon Cireneus,
 Mivel hogy nem tudgya, hogy e volna Jesus.

a Statio <3>Sta

b ezen [Értelemszerűen javítottuk.]

c kő<k>zötök [Ráírással javítva.]

d konnyát [Értelemszerűen javítottuk.]

Aki mindeneket rea segít mindenre,^a
Nincsen annak mostan semmi segítsege,
A ki eget, földet egy szoval szerzette,
Itten kelle jutni ilj keserűségre.

585 Cyrenee, beszeg ha tudhatnad,^b
Kinek kel segítség, ha meg gondolhatnád,
Minden dolgaidot mingyarást el hadnád,
S örömet Kristussal a keresztet vonnad.

590 Te pedig, atkozot, kegyetlen, Sidoság,
Volte a föld hatán ilj szenyű gonosság,
Meljik nemzettségnel vagyon ilj nagy vakság,
Lehetetlenségre hogy volna kivanság?

595 Látod jól, kegyetlen Sido, hogy nem birja
Otromba keresztit meg is mondád, vonnya,^c
Hogy huzá, atkozott, hogy ha el nem birja,
Fel a magas hegyre miképpen vonhattya?

600 Gondold el, oh, ember, mi nemű fájdalma
Van itt a Kristusnak, midőn tapasztalja,
Hogy ily kegyetlenség a Sidokban volna,^d
Meljel artatlant vert halalra kivanna.

Gondolja magában: valjon mit vétettem,^e
Ily kegyetlenséget mivel erdemlettem,
Talam hogy mennyekből erreted le jöttem,
Szolj, ha szolhacz, s mond meg okat, Sido népe!

605 Ebből valo banat annyira kenozá
Szivet a Kristusnak, s hogy mar majd el fojcsa,
S, midőn önnön maga szemeivel lattya,
Hogy Simon keresztit vonni nem akarja.^f

(Hic Simon imponit crucem humeris suis et tenet cum Jesu Angelus autem pergít perorando:)

a mindenek [Értelemszerűen javítottuk.]

b <s>beszeg [Ráírással javítva.]

c ostomba [Értelemszerűen javítottuk.]

d így [Értelemszerűen javítottuk.]

e vetettem [Értelemszerűen javítottuk.]

f keresztit [Értelemszerűen javítottuk.]

610 Most immár hozzátok fordulok, emberek,
Kik Kristus kinnyait fajlalta nezeit,
Hany Cyreneusok vadnak közöttetek,
Mongyatok meg nekem, ha fel vethetitek!

615 Mind azok, valakik a Kristus keresztit
Nem örömet viszik, s hordozzák igáit,
Hanem csak színlesemből követik mesterit,
E Cyreneusnak meg erdemlik nevit.

620 No tehát minnyájon, kik szugodolással,
Nem pedig illendő, szép hala adással,
Istennek ostorit egyebb csapasokkal
Viseltetek, Istent meg bantván azokkal:

Minnyájon Kristusnak jertek eleibe,
Szánást, bánást arról tegyetek előtte,
Az utan kerjete malasztot ő tőle^a
Minden insegeknek el viseleseben!^b

(Hic peccatores omnes genu flectunt coram Jesu, Unus autem illorum stando supplicat ut sequitur.)

PECCATOR QUINTUS

630 Oh, en Uram Jesus, ki szent vallaidra,
Noha sok sebekkel meg vonának rakva,^c
A nehez kereszt fát fel veven azokra,^d
Ertem vonni akartad Kalvariára!

635 Nem birom pediglen egyedül terhedet,
Mivel ki sajtoltak már minden erődöt,
Akartad, hogy Simon kepeben^e
Segeltenem s vinnem veled kereszteted.

640 Banom szivem szerent, hogy ennek előtte
Kenszervedesednek sulját vallam nem erzette,^f
Banom, hogy kereszted fel emelesére
Nem segitettelek el viselesere.^g

a au [Értelemszerűen javítottuk.]

b ensegekben [Értelemszerűen javítottuk.]

c vonának [Értelemszerűen javítottuk.]

d fel <f>veven

e [Hibás szótagszám, nyilván hiányos a sor, emiatt is nehezen értelmezhető.]

f kenszervedesednek erzettem [Értelemszerűen javítottuk.]

g segitetlek [Értelemszerűen és szótagszám miatt javítottuk.]

De most ha úgy teczik, szolgál akáratyát
Tekencs meg, és ved be szive aldózattyát,
Had erezem en is meg valtomnak kennyát:
645 Ted reám egészen keresztednek sulját.

Engedgyed hogy teged a kereszt vivesben
Ugy követhesselek erővid eletbe,
Hogy it tarsad léven a szenvedesedben
Te veled öröke elhessek Mennyekben.

650 Most tudom, te montad, hogy a ki életében
E világon tarsád leszen a szenvedesben,
Bekevel meg marad minden insegekben,
A vigad örökké veled együtt a Menyben.^a

STATIO SEXTA

(Veronica porrigit Christo sudarium.)

ANGELUS SEXTUS

655 Aly meg itten, Sidoknak serege,
Latod, Kristusnak *nincsen* verejték törölje,^b
Veronika szüztől kellett kernerie,
Veres verítékét hogy el törölhesse.^c

(Hic Christus extendit manum et accepto sudario et abstergit faciem suam et restituit Veronicae, quod sudarium effigiem sanctissimi Vultus Christi referens. Versa ad populum faciem ambobus manibus tenet. Angelus ante prosequitur.)^d

660 Oh, csudak csudája, mindeneknek Ura,
Kinek vég nélkül van mindenűt hatalma,
Kinek fogyhatatlan az ő gazdásága,
Olj szegény most, hogy nincs veríték törölő ruhaja!

665 A kinek dücsösség s gazdáság házában,
Ki beszélhetetlen kencs van országában,
Egy darabb ruhacska nincsen hatalmában,
Meljel abrazattyát törlené utyaban.

a [A Menyben előtti a névelő utólag betoldva.]

b nicsen veretek törölje [Értelemszerűen javítottuk.]

c vereteket [A szót értelemszerűen többször is javítottuk, az Angelus sextus egész szövegében.]

d effigem [Értelemszerűen javítottuk.]

A nagy hegyre vonván nehéz kereszt fáját,
A veríték éppen el fogta orczáját,
Melyhez se fojo viz elegyitti magát,^a
S egészen borította a verben abrazattyát.

670 Ugyan is nevez a korona alól,
Mind azok, kik vere tövisék lukokból
Azon kült egy arant csorog szent orrabol,^{b, 13}
S Markus keze miát egyszer s mind szájából.¹⁴

675 Ugy annyira, hogy már szive verítéke,
S szencseges fejből ki foljo szent vere
Kegyes szép formáját annyiban el vette,
Hogy alig laczatnék már emberi képe!

680 Nem is csuda, ime, mert egész szakallá,
Alut verrel meg tölt szencséges bajusza,¹⁵
Szemeit a ver úgy el fogta,
Hogy annak miatta csak alig lathatna.

685 Itten azért Kristus ily véres arczával
Egybe találkozván szent Veronikával,
Keszkenyőt ker tőlle, abrazattyát azzal
Megtörli, s, kossoni alázatosságál.

Oh, szerencses Aszony állat, Veronika,^c
Kinek engettett ma ily boldog sorsa,
Hogy te Teremtőnek ilj szegény voltába,
Szolgálhatnál meg szorult állapottyában.

690 Mi nemű fizetést vész szolgálatodért,
Mi csodás bért varhacz irgalmasságodért,^d
Valjon mit remelhez ezen jó voltodért,
Teremtődön való könyörületédért?

695 Ah, ezerszer boldog vagy te, Veronica,^e
Mert Kristus Jesusnak szencseges orczája,
S keszkenyődön hagyot veres abrazattya
Kis szolgálatodnak lőn drága jutalma!

a elegyíti [Értelemszerűen javítottuk.]

b szén [Értelemszerűen és szűtagyszám miatt javítottuk.]

c alatt [Értelemszerűen javítottuk.]

d va<|>rhacz [Ráírással javítva.]

e A ezer [Értelemszerűen javítottuk.]

700 Nezetek meg ezt, e világnak fiai,
Mihen Kristus Jesus orczáját meg tölli,
Veres abrazattyát a keszkenyön hadni
Meltoztatek, s neki keszkenyöstől adni.

705 Mit veltek, leannyi mostani világnak,
Melj nagy tisztelettel hordozza Kristusnak
A keszkenyön hagyot képet orczájának
Ezen szűz, s, becsülli abrazattyat annak?

Oh, vajha minnyajon ti is ugy becsülnetek,
Kik keresztteny nevel most is dicsekettek,
Mikent Veronica, bar ugy tisztelnetek,
Kristus abrazattyat, kit hordoz lelketek!

710 Ezen abrazatott mindenek szivére
Maga Kristus Jesus ki irta, s lelkére.
Eztet, midőn adgya ember magát bünre,
Rutul be mocskolja, s le törli végtére.

715 Valahany vetekkel Istent meg bantotad,
Kristus abrazattyát anniszor pofoztad,
Lelkedre le rajzolt szent képet csabdoztad,
Ütessel, veresel annyiszor kenzodtad.

720 Ezeket fontoson hogy ha meg gondolnad,
Nem velem, hogy többbe Istent meg bántánád,
Eddig valo vétkeidet meg siratnád,
Kristus abrazattyát többbe nem csabdosnád.

725 No tehát, oh, bűnös! Most fordulj eszedre,
És kerjed a Kristust, hogy a te szivedre,
Irja fel szent kepet ujolag lelkedre,
Kit a halalos bűn onnan le törőle.

De ennek utanna ugy vigyaz magadra,
S oljan gondot viselj ezen abrázatra,
Hogy a bűnnek soha semmi fele mocska
Ezen draga kepet be ne rutithatya.

PECCATOR SEXTUS

730 Oh, szerelmes Jesus, Mennyek, földnek Ura,
Minden bűnösöknek meg szabadítója,
Emberi nemzethez szereteted volta
Olj nagy, aztot nyelv ki nem mondhattya.^a

735 Ezen nagy szeretetnek bizonságára,
Minek előtte fel feszitetnél fára,
Szent abrazatodot hattad le rajszolva,
Hogy lenne világnak vigasztalására.

740 Kerlek en tegedet ezen szeretetre,
Tekencs kegyelmesen én bűnös lelkemre,
Melyről ha kepedet a bűn le töröltötte,
Most ujolág ird fel, s rajszold le szivedre.

Es az után adgy olj Szent lelket s, malasztott,
Hogy mindenkor tisztan hordozhassam aztott,^b
Büntől oltálmazzam ezen abrazatott,
745 Leg kiseb vetek is *ne* kennyen rea mocskot.^c

Enged meg azt is, hogy míg világban elek,
Te kívüled soha semit ne keressek,
Utannad pediglen innen ügyekezsek,^d
Hogy a más vilagon el is nyerhesselek.

STATIO SEPTIMA

(*Christus secundo cruci succumbit.*)

ANGELUS SEPTIMUS

750 Mit latok, s ki fekszik itten, nezd, elnyulva,
Ki borult a földre itten homlokara,
Ki nyomatatott le itten abrazattyara,
Ki eset ily szörnnyen veres orczájára?

755 Ah, nem más, bizsonnyal nem más, oh, emberek,
Jesus Szént verevel meg valtatot lelkek,
Nem más, hanem maga Kristus, ki ertetek
Menyből ala szallot, hogy üdvözülnetek.

a nyelv [Értelemszerűen javítottuk.]

b hordozhassam [Értelemszerűen javítottuk.]

c le [Értelemszerűen javítottuk.]

d inne<l>n [Ráírással javítva.]

De hogy lehet a meg, hogy az Isten fia,
Kinek veghetetlen erősség hatalma,
760 S aki mindeneket erejében tartya,
Maga erejéből hogy így ki fogyhatna?^a

Mi keppen lehet, hogy világ teremtője,
S minden erősségnek Ura és Istene,^b
765 Kinek egy ujon fűg a föld nehesege,
Ennek most ne volna semmi tehetsege!

Most latom, hogy magát ki is mentette,
S minden erejebol most ki vetkeztette,
A szeretett, meljel az embert szeretete.^c

Ide tehát ember nez könyves szemekkel,
770 Jarulj ide mingyárt keserves lelekkel,
Hozzad valo szeretetit mindenekel
Ismerd meg, háláld meg minden nemzetekkel!^d

Tekincs meg elsőbben nagy csudalkozással,
Mi képpen az földre eset orczejával,
775 Azutan peniglen nagy almelkodással,
Nezd meg, miket szenved eretted az uttal.

Oh, melj nagy fájdalom fogta el a szivét,
Hogy elsőbben is rea nyomjok keresztet,
780 Keserűség fogta el az egez lelket,
Latván a Sidoknak ilj kegyetlenségét.

Nezd meg, mint tanczolnak hoherok az láttán,^e
Nezd meg, mind örülnek a nepnek romlásán,
Nezd meg, ellenségi mind vigadnak kárán,
S mikent örvendeznek ilj szomoruságán.

Azon kívül pedig atkokkal, szitkokkal,
785 Füleit terhelik karomkodosokkal,
Miképpen ittilik sok gyalazatokkal,
Csufoljak, s nevetik szenyű hahatokkal.^{f6}

a fogyhatna [Értelemszerűen javítottuk.]

b Istne [Értelemszerűen javítottuk.]

c [A szakasz egy sora hiányzik.]

d halád [Értelemszerűen javítottuk.]

e latán [Értelemszerűen javítottuk.]

790 De mind ezeknek oka, hogy ha kerded,
Nem más, bűnös ember, hanem a te bűnöd,
A Kristust terhelte minden fele vetked,
De a földre nyomtad éppen keveljseggel.

795 Ted le azért mostán kevelj gondolatid,
Ne tarcs magad jobnak, mind fele barátid,
Alaz meg magadot, mind regi Atyaid,
A Kristusnak vald meg minden bűnneidet.

PECCATOR SEPTIMUS

800 Szencseges meg valtom, szerelmes Istenem,
Aki ilj nagy eset szenvedet erettem,
Kit a földhöz nyoma az en keveljsegem,
El estednek oka, meg vallom, en vetkem.

En vagyok az oka, hogy ilj gyalazattal,
Vettetnél halakra sok hurczolasokkal,
De kerlek tegedet szörnnyű zokogással,
Ki ertem el esél már második uttal.

805 Elmemnek homalját szelidisd el ezzennel,
Világosid lelkem Isteni fenyddel,
És egyszer tólcs be te szent keveljmeddel,
Süttessem szivemet szencseges szemeddel.

810 Mind ezekre azért kerem felsegedet,
Hogy ismerhessem meg minden bűneimet,
Hogy nyomjam a földre már kevelj fejemet,
Lassam valójában én szilidségemet.

815 S aki én erettem olj nagyot esni
Nem szantad, meltoztással engem segitni,
Had tudgyam *magamot* én is meg alazni,^a
S az *által* tegedet földről fel emelni.^b

a tudgyam meg [Értelemszerűen és szótagszám miatt javítottuk.]

b az tal [Értelemszerűen javítottuk.]

STATIO OCTAVA

(*Jesus alloqvitur filios Jerusalem super eum flentes Christus conversus
ad filias Jerusalem ajit.*)

KRISTUS

Jerusalem leanyi, mit siránkoztok,
Ne engemet, hanem magatokat szannyatok,
S magatokkal együtt a ti fiaitok^a
Fajljaljatok inkább, s azkot sirassátok.

ANGELUS OCTAVUS

Oh, mely nagy gondod van, Uram Isten, másra,
S mikeppen figyelmez másoknak kárára,^b
Mint vigyaz mi nekünk nyomoruságunkra,^c
Semmi gondod *nincsen* a magad hasznodra.^d

Valjon miért mondgya rajta sironak,
Őtöt szano Jerusalem leanyinak,
Hogy ne rajta, hanem magokon s magoknak
Fiain s leanyin inkább sirjanak?

Azért tudni illik, mert ezek rabságát,
Sok fele igajat és nyomoruságát,
Előre lelkeben lattya posztulását,
A Jerusalemnak utolsó romlását.

Lattya, hogy arra jut az ő szent varossa,
Hogy a kőnek kővön nem lesz maradása,
Mert az ellensegnek ropantott tabora,
Környűl veszi aztot nagy szorongatása.

Eztet most lelkeben előre el nézven,
Bölcsesége szerent nyilván meg ismervén,
Ugy mint mindent tudo Isten által ertvén,
Inti, hogy sirjanak magok veszedelmen.

Inti, hogy sirassák a varos romlását,
Magoknak s fioknak sok nyomoruságát,
De mindenek felet magok gonosságát,^e
Ugy, mind ezeknek egyedül az okát.

a [A *ti* főléírással betoldva.]

b karára [Értelemszerűen javítottuk.]

c nyomorusunkra [Értelemszerűen javítottuk.]

d [A *nincsen* szót értelemszerűen szűrtük be.]

e magok <nyo> gonosságát

845 Inti, hogy ha talam poenitentiára
Ternenek, bűnöknek meg siratására,
Isten is fordulna irgalmasságára,
S nem nyutna ki kezét azok romlására.

850 A szerent, mint történt a Ninivitakkal,¹⁷
Kiknek noha Isten nagy bozonkodosal
Meg izente vala a Profeta által,
Hogy negyven nap mulva el vesznek varassal.

855 De miheljt terenek ponitentiára,
Mihelyt öltőzenek minyajon szőr szakban,
Az Isten haragja rollok el fordula,^a
És ropant városok eppen meg marada.

860 Oh, kegyelmes Isten nagy irgalmassága,
Irgalmaságodnak nincs semmi hatara,
Jo voltodnak nincsen sem vege sem hozza,
Jo tetemenyidnek veghetetlen szama.

Hogy meg vallom batron, az Isten hatalma,
Nagy és nevezetes az ő tudomannya,
Ki beszélhetetlen az ő gazdagsága,
De nagyobb ezeknél mind irgalmassága.^b

865 Igen nagy Istennek hatalmas ereje,
Nagy ki monhatatlan annak bölcsesége,
Határ nélkül vagy on felsége, szépsége,
De az ő irgalma eztett meg előzte.

870 Egy szoval Istennek a belső munkai,
Mínd veghetetlenek ő tulajdonsági,
De irgalmasága aztot meg előzi,
A mint bizonynyitják Szent Irás szavai.

875 Ha ilj nagy nem volna Istennek irgalma,
Vagyone valaki, aki igazulna,
Igassága szérínt ha törvenyt mondana,
Valjon a föld hátan mostan ki maradna?

a ro<d>llok [Ráírással javítva.]

b irgalmásagra [Értelemszerűen javítottuk.]

880 De az igasságot mint egy felre teszi,
És irgalmaságát mindenkor szemléli,
Minden bűnösököt hogy terjenek, inti,
Hogy el ne kellésék őket kárhozatni.

Ugyan is oljan nagy Istennek irgalma,
Hogy csak egy lelket is el nem karhozatna,
Pokolra közüllek egyet sem taszítna,
Hogyha erre eppen *kénytelen* nem volna.^a

885 De mi kenszeritet valjon Istent erre,
Hogy az embereket karhozatra vesse,
Nem egyebb bizsonnyal, hanem ember vetke,
Meljel ő az Istent kenszeritti erre.

890 Valahanszor tehát, emberek, vetkeztek,
Mind annyiszor Kristust ismet meg őlitek,
S ha nem szoval, cselekedettel keritek
Az Istent, hogy pokolra le vetessetek.

895 De az Isten nevében irgalmásságára,
S draga lelketeknek fizetet árára,^b
Ertetek szenvedő szencseges Fiára,^c
Nem indul mingyárt meg lelketek karara.

900 Hanem inkább varja meg tereseteket,
Naponkent, s oran kent hiv ő mindeneket,^d
Ki terjesztett kezzel varja lelketeket,
S hozza terjetek, ő mind vár titeket.

Oh, hánszór izeni, hogy negyven nap mulva,
(Azaz rövid üdön, melj nalad nincs tudva),
Ninive fel fordul (azaz lelked vara),
Ha hamar nem indulsz poenitentiára.

905 Oh, hanyszor kiaitya: engem mit sirattok,
Magatokat inkább, fiatokat szannyatok,
Azaz lelketeknek kárát fajlaljatok,
Vetketeket inkább szannyatok, bannyatok!

a ketelen [Értelemszerűen javítottuk.]

b arrára [Értelemszerűen javítottuk.]

c ertek szenvedő [Értelemszerűen javítottuk.]

d o [Értelemszerűen javítottuk.]

905 Oh, hányszor ezer szent sugarlásokkal,
Isteni és belső munkalkodásokkal,
Sok jó és Istenes szent gondolatokkal,
Szívetek ajtaját zörgeti azokkal.

910 Zörgette és kerte, sőt ugyan unszolta,
Hogy a bűnt el hagyván ternetek a jora,
Fordulnatok hamar ponitentiara,
Hogy nektek minyájon meg irgalmazhatna.

915 De oh, balgatak s eztelen emberek,
Kiknek kő sziklánál keményebb szívetek,
Mind ezekre eddig nem figyelmeztetek,
Sok kegyes intésit hatra vetettetek.

Mostan tehat kerlek lelketek jovaert,
A Kristus Jesusnak kénszenvedéséért,^a
Kerjete az Istent, hogy bűneitekért,^b
Ne büntessen meltán azok erdemieért.

920 Siesetek, kerlek, hozza hamársággal,
Mert ime, most is var, ki nyul karjaival,
Örvendeztesetek poenitentiával,
S legyetek őhozza nagy halaadassál.

925 Egyszer s mind ő tölle szent lelket kerjete,
Hogy a mint ő meg szánt minnyajon bennetek,
Ugy ti is masokon könyörülhesetek,
S a nyomorultakon meg essek szívetek.

PECCATOR OCTAVUS

930 Oh, irgalmas Jesus, ki Jerusalemnek
Sok fájdalmid közöt, hogy meg nem térnének,
Jövendő romlasát latna a szent heljnek,
S keserves rabságra vitetett nepenek.

935 Inkabb ugy akaral, hogy magokot szánnak,
Ne tegedet, hanem fiokot jajgatnak,
Rájok következő inseget siratnak,
S boldogtalan sorsát magoknak fajlalnak.

a kénszenvedésért [Értelemszerűen javítottuk.]

b Isten [Értelemszerűen javítottuk.]

Ime, labaidhoz fejemet le hajtom,^a
Istenseged előt bünömöt meg vallom,
Testi jóvaimra volt igen nagy gondom,
Arra pedig keves, mit szenved barátom.

940 Oh, ha *a* szegennyek meg fogyot ügyere,^b
Meg nyomorultaknak sok szenvedesekre,
Felebaratomnak keserűségere,
Olj gondom let volna, mint magam testere!

945 Ha vilagi jomban keves kárt vallottam,
Hogy velem sirjanak mások, azt kevantam,
Masoknak pediglen ha insegue lattam,
Semmit is ő rajtok en nem szanakottam.

950 De most latvan, Uram, irgalmaságodot,
Rajtunk könyorülő pelda adasokot,
Fogadom, hogy én is a nyomorultakot
Meg szanom, segittem nyomorult voltokot.

955 Meljre, Jesus, kerek segitseget tölled,
Meg terő szolgadtol meg ne vond kegyelmed,
Ki Jerusalemnek romlását könyvezted,
S hogy azon sirnanak leanyi, inteded.

STATIO NONA

(Jesus tertia vice succumbit in via.)

ANGELUS NONUS

Dücső szent haromság s igaz örök Isten,
Nez ala Mennyekből most ide kegyesen,
Tekencs meg, ki eset el az uton iten,
Ki kenlik a földön, és mely szornyú keppen.¹⁸

960 Ez az, ki kezdetben Örök Ige vala,
És öröktől fogva az Istennel vala,
S egyet mind az Ige maga Isten vala,
Amint Szent Janos ezt elmésen le írja.

^a labaidhoz [Értelemszerűen javítottuk.]

^b [Az *a* névelőt értelemszerűen betoldottuk.]

965 Ez az, ki nélkül semmi nem teremtett,
Sem földön, sem menyben semmi nem szerzetett,
Minden, ami vagyon, ezáltal kezdetett,
Nala nélkül pedig soha semmi nem lőt.

970 Mikor szent felséged az eget keszite,^a
A napot az holdal arra heljhezete,
Fenyos csillagokkal igen meg szepitte,
Veled egyút azkot mind ő is rendeale.

975 Egy szoval mindenben veled jelen vala,
Lelket és eletet mindeneknek ada,
Minden allatokot szepén fel allitta,
Mostan pedig maga eset homlokára.

El eset, el eset eppen le a földre,
A szent haromságnak masodik szemelje,
Le eset, s meg pedig haromszor eset le,^b
Ebben az utyaban a világ szörzöje.

980 Hogy túrheted eztet, dücső szent haromság,
Hogy szenvedheted el, Felseges Meltoság,
Masodik szemeljed, hogy a nyomoruság
Illy megnyomja, s terhelje gonosz sidóság?

985 De igy kellet lenni, s el keletett esni,
Mind hogy pedig harom szemeljnek vegezni
Kelletett e dolgot, harmat kellet esni,
S a harom esssel hármat is tisztelni.^c

990 Aly elő már itten, te, Kristust tagado,
Szent haromság ellen hamissan tanito,
Hogy lehecz ezután olj tevelyést tarto,
Holot maga Kristus azt volt meg czáfolo?

995 Cselekedettel és szoval meg mutatta,
A szent Haromságot nyilvan allította,
Harman vadnak Menyben, midőn azt mondotta,
S ezek harman egyek, e keppen kiatta.^d

a felséged [Értelemszerűen javítottuk.]

b leset [Értelemszerűen javítottuk.]

c essellel harmat [Értelemszerűen javítottuk.]

d [A sorokban a *Harman vadnak Menyben* és *harman egyek* aláhúzva.]

Nem csak szóval pedig, hanem sok jelekkel,
Eztet ki mutatta cselekedetivel,
Most is, ha erted kevelj, oh, elmeddel,
Hármat jelent s tisztel harmas esesevel.^a

000 Ti pedig azonban, igaz keresztények,
Könyvező szemekkel ide tekencsétek,^b
Fajdalmas lelekkel most keseregjetek,
Mert a földön fekszik szent üdvözítőök.

005 Ime, földön fekszik, mert nincsen ereje,
Hogy onnan fel kelne, annyi tehetsége,
Botlásának oka volt egy kis kővecske,
Melj miat kellett itten el esnie.

1010 De ha akarjátok őtöt segíteni,
Kiki közülletek most is el veheti
Ezt a követ, meljben Kristusnak botlani
Kellet, s laba alol felre el viheti.

1015 Ugy tudnia illik, ha most el hadgyatok
Vetkes szokástokat s rosz példa adásatok,
Meljekkel masokat botrankoztattatok,
S botrankozás köve masoknak voltatok.

A felet magát is fel emelhetitek
A Kristust a földről, és fel vehetitek,
Ha intes, imádság által ki vizitek
A bünből a bünöst, s jo utra tészitek.

1020 Ha azért akarjátok Kristust segíteni,
Illy nagy eseseben a földről fel venni,
S a követ, melybe meg botlot, felre tenni,
A mit most hallatok, azt kel cselekedni.

PECCATOR NONUS

1025 Mennyei Atyának örök erőssége,
És az en lelkemnek szerető jegyesse,
Ki eritem haromszor le esel a földre,
Meg vallom vetkemet en is földre esve.

a [A *Hármat* szóban az *r* föléírással betoldva.]

b könyvenyő [Értelemszerűen javítottuk.]

1030

En vagyok az a kő, melybe meg ütközél,
 És már harmadikszor a földre el esél,
 De kerlek, Jesusom, ki értem szenvedél,
 Ne legyen soha az, hogy rajtam el essél.

1035

Sőt, kerlek azért is alázatossággal,
 Kiknek el estekre rossz példa adással
 Okot attam, mostan irgalmassagoddal
 Tekencs mind azokra kegyes jó voltoddal.

Isteni erődöt adgyad mind azoknak,
 El estekből ismeg hogy labra aljanak,
 Soha többet teged ők meg ne bancsanak,
 Vetket cselekedni többet ne tudgyanak.

STATIO DECIMA

*(Jesus vestibus suis spoliatur vino comasto felle et mirrha potatur.
 NB Hic sequimur Sanctum Marcum qui capite 15, v. 23 scribit ante crucifixum
 fuisse porrectum Christo mirrham cum vino.)¹⁹*

LICTOR A

1040

Köntőset vonnyuk le, haszna lesz valaha,
 Mezittelen mennyen ő a keresztfára.

(Hic exuitur.)

LICTOR B

Igen balyát latom, talam szomnyuhozik,
 Majd en töllem neki jó ital adatik.

LICTOR C

1045

Agy, de az italát jól meg kel szerezni,^a
 Mereggl s mirhaval meg kel elegyitni.

(Hic offertus potus, sed Christus non acceptat.)

LICTOR A

Ne kenald sokaig, mert ha nem teczik,
 Rövid üdő mulva más italt iszik.

^a italált [Értelemszerűen javítottuk.]

ANGELUS DECIMUS^a

Lattatoke eztet, Istennek Angyali,
Veveteke eszre, Világnak fiai,
1050 Kristus szent testeről a köntöst le huzni
Mint nem sajnallottak Sidoknak hoheri.

Oh, kenyes emberek, kik semmit szenvedni
Nem akartok, testben egy keveset túrni,
Nezetek a Kristust miket kel valalni,
1055 Meltotzatott erettetek s kenoztatni.

Kristus szent testeben már epség nem vala,
Mert sok kinzás miát egészen sebb vala,
Mely miat testéhez szencseges ruhaja
Veres sebek miat hozza ragat vala.

1060 S midőn kegyetlenül köntösét le húzták,
Bőret is Kristusnak egyszer s mind le vonnyak,
Az artatlan baránt egészen meg nyuzák,
És minden sebejit azzal meg ujittyak.^b

1065 Nezd el sok fajdalmát mikent öregbitti,
Hogy mezitelenen itten kel allani,
Hogy a sokaságtól így kel nezeteteni,
A gyenge szűz szent testet jaj, mikent szegyeli.

1070 A fölöt nem szomnyusága oltására,
De inkább kennyanak nagyobbítására,
Mereggel s mirhaval elegyes bort adnak,
A gonosz sidóság irgalmatlan volta.

Azonba Kristusnak ezen sok kinnyait
Ved eszedbe, s sirasd keserves fajdalmit,
1075 Meljeket szenvedet, hogy érzékenségit^c
Meg szegyenitene tested kenyesegit!

Ved eszedbe azt is ezen statioba,
Melj keserű epe vilagi hivsagban,
Vagyon el rejtettve testi nyalánkságban,
Meljnek ize meznél kedvesebb szajadban.

^a 1mus [Értelemszerűen javítottuk: a statio számával egyezik minden Angelus és Peccator sorszáma.]

^b [A *sebejit* szó *j* betűje utólag betoldva.]

^c erkenségit [A rövidítés-jelzést feloldottuk.]

1080 A vilagnak tehát, incselkedesinek
Ne higgy mar ez után kedveskedesinek,
Mondgy ellene mostan a testnek, a vernek,
Hogy aztott meg győzzed, könyörögj Istennek.

PECCATOR DECIMUS

1085 Oh, en Uram Jesus, a ki hogy lelkemnek
Mezitelenséget be fedezned, melynek
Drága szép köntőset be vonta a bűnnek
Irtoztatott volta és sok vetkeimnek.

1090 Hogy az en lelkemet tehát be takarnád,
Magad szent testedet mezitelen hagyád,
Midőn magad sidok kezeibe adad,
S tőllők le vonatni köntösöd akarad.

1095 Engyedgy most en nékem oljan szent gratiát,
Hogy minden hivságtol olja szolgád magát,
Testi kivanságnak kerülje háloját,
Vesse meg világnak minden nyalánságát.

Oh, kegyelmes Jesus, engedgyed hivednek,
Hogy az ő hivsági ennek az életnek,^a
S minden edességi föld kerekiségének
Nekem keserűbbek meregnél legyenek.

1100 Azok heljet inkább arra szandekozzam,
Sok szenvedesednek hogy meg tanulhassam
Nagy keserűséget, és meg kostolhassam,
S lelkemben, testemben holtomig fajlajám.

STATIO UNDECIMA

(*Christus cruci affigitur.*)

LICTOR A

1105 Pedig hogy eljutank büntetes heljire,
Noza, hamarjaban fezzissük keresztre!

LICTOR B

Varakozzál, amig deliberatomot²⁰
Olvasnak, s az után ad vegbe dolgodat.

^a hivságit [Értelemszerűen javítottuk.]

LICTOR C

Deliberatomot? mit ebegsz, goromba,
Nem de nem ki vane sententia mondva?

1110 Deliberatomnak nem kel olvasása,
Nincsen egyeb hatra, vonnyuk kereszt fara.
Igen is, ugy legyen, sőt nagyobb kenyara
Tompá vas szegekkel szegezzük fel arra.^a

(Hic manum dexteram cruci acclavant.)

LICTOR B

1115 A meg van, de immár mit csinálunk véle?
Ez a keze nem ér a juknak heljere.

LICTOR A

Kős kötelet rea, s huzzuk mind addiglan,
Miglen oda el ér, az holot a juk van.

(Hic alligat laevae manui funem Lictor secundus et ajit ad Lictorem A.)

LICTOR B

Rea kötöttem immár, jere tehát, huzzuk!

(Hic Lictor A. transit ad laevam nam NB Lictorem debere ad dexteram Jesu, secundum ad sinistram tertium ad pedes et adjuvat in fune tradendo Lictorem secundum donec hic acclavat etiam manum sinistram.)

LICTOR C

1120 Jertek ide is, már kiki ugyan huzzon
Mert itten is a juk igen ala vagyon!

(Hic ligatis ad pedem funibus tam diu trahunt simul donec etiam pedes acclavant et crucifigunt etiam duos latrones dicit prius Lictore secundo.)

LICTOR B

Fezissük melléje hamar ezeket is,^b
Ne legyen a kiralj szolga nélkül it is!

LICTOR A

Pihennyünk egy kicsint, mivel meg farattunk,
Mert már egy fogásra eleget dolgoztunk.^c

a szekekkel [Értelemszerűen javítottuk.]

b melje [Értelemszerűen javítottuk.]

c fogásra [Értelemszerűen javítottuk.]

(Hic sedent et quiescunt etiam Jesus manet in terra cum duobus latronibus cruci affixus.)

ANGELUS UNDECIMUS

1125 Atkozot hoherok, mit cselekedétek,
Kereszt fára itten akit szegezétek,
Valjon tudgyátoke, kit fel feszítették,
Gyilkos kezeteiket kire terjesztétek?

1130 Tompa vas szegekkel kinek fordulátok,^a
Kezeit s lábait kinek szaggatátok,^b
Eröss kötelekkel valjon kit nyujtátok,
S, olj kegyetlen modon most kit hurczolátok?

1135 O, átkozot kezek, ezer gyehennára
Meltok, s még szazezer mélseges poklokra,
Nicsen annyi őrdög s olj tűz bizsonnyára,
Hogy ebbe ezeket s meltan kenhoztattya.^c

1140 Nincsen Lucipernek annyi mestersege,
Nem lehet pokolnak oljan nagy gyötrelme,
Jol lehet bar annak soha nem lesz vege,
Hogy erdemek szerent ezket büntethesse.

Még is noha láttya eztet az Ur Isten,
Noha jol szemleli a szent lelek Isten,
Mind az által mind el szenvedti kegyesen,^d
Bűnös emberekre nézven kegyelmesen.

1145 Szenvedi, mert hogy ha Kristus hoherait
Büntetni akárná, ő meg feztőjít,
Mind az egész világ Isten büntetesit
Tapasztalná akkor, sujtoló ostorit.

1150 Mind az egész világ mind Adamban vétett,
Mert ilj kent Kristusnak vetek által szerzett,
Kitti a keresztfára annyiszor feszített,
Kiki vala hanzszor nagy vetket cselekszett.

a szegekkel [Értelemszerűen javítottuk.]

b lábat [Értelemszerűen és szótagszám miatt javítottuk.]

c hogege ezket [Értelemszerűen javítottuk.]

d aztal [Értelemszerűen javítottuk.]

Ha Kristus mégis az ő szeretetét
El nem felejthetvén, könyörületességét,
1155 Haragra nem indul, hanem szenvedését,^a
Attyanak ajánlja emberi nemzetét.^b

Es hogy már hozátok forduljak, emberek,^c
Kristus szenvedése kiknek vala bérek,^d
1160 Jaruljatok ide, ha vagyon lelketek,
S amik it törtentek, azokra nezetek.

Nezetek kezeit melj öröme adgya,
Hoherok kezében szent labait nyujtja,
Mert attyanak ebben is szavát fogadgya,
Hogy éppen halalig engedelmes volna.

1165 Es egyszer s mind titeket is arra tanyit,
Hogy maga kezeit kiki és labait
Kristus keresztehez szegezze insecit,
És ahoz foglalja minden szenvedésit.

1170 Azaz mind kezetek, s mind pedig labatok
Isten akaratlan járjanak mind azok,
Amit Isten akar, tiis akarjátok,
Velle egyút legyen egy akaratotok.

1175 De oh nagy fájdalom, a ti kezeitek
Kristust keresztitől hannyszor le veszitek,
Más ember javara hannyszor terjesztitek,
Tilalmas dolgokra hannyszor éreztitek.

1180 Hát a labaitok valjon hannyszor járnak
Uttján kívül Isten parancsolatinak?
Eleiben jertek most hat a Kristusnak,
Segítséget varvan igazgatasanak.

PECCATOR UNDECIMUS

Oh, kegyes Jesus, ki keresztre tettetni
Ertem meltoztattal, és ki terjesztetni,
Kezeid, labaid köttélell huzatni,
S tomba vas szekekkel fára szegeztetni.

a hanem hanem [Az egyik szót elhagytuk.]

b Attyának annak ajánlja [Értelemszerűen javítottuk.]

c hogy már hogy hozátok [Értelemszerűen javítottuk.]

d berek [Értelemszerűen javítottuk.]

1185 Tudom, hogy vit erre veetlen szerelmed,
Melj is en lelkemet fellőtte szeretted,
Kegyess jó voltodból annyira becsülted,
Hogy annak elteért lelkedet le tetted.

1190 Nucsod kerlek, én reám, Mennyei kegyelmed,
S meg terő szolgáltnak most eztet engedgyed,
Kezess, labam soha bűnre ne eressem,
Keresztedre inkább azokat szegezzed.

1195 Hogy így e vilagnak veled meg feszűlvén,
S egész eletedben meg feszűlve élven,
Szent Pálnak is ebben tanacsat követvén,
Mennyben Uralkodgyam tegedet dicsirvén.

STATIO DUODECIMA

(Jesus inter duos latrones exaltatur et moritur.)

PRINCEPS SACERDOTUM *(ad Tribunum):*

Parancsolja, hadnagy, hamar emeljek fel,
Mint hogy arra vagyot, magasztaltassék fel!

TURBA *(ad Lictores):*

1200 Ehe, rossz emberek, itten mit heverték,
Dolgotokot miért veghez nem vizitek,
Feje fel ezen irást fel tegyetek,
S mindenek lattara most fel emeljetekek.

(Hic porrigit titulum quo cruci acclavatur. Lictores erigunt cruces acclamantibus Judaeis.)^a

JUDAEI

Emeld fel, emeld fel, magassan a földtől,
Parancsoljon immár királji szekiből.

(Et iterum.)

1205 Ha, ha,
Bezegg királj vagy te, meg laczik most, Kristus,
Ugyan illik neked ez a magas tronus.
Vivat.

^a tutulum [Értelemszerűen javítottuk.]

KRISTUS

1210 Mennyei Szent Atyam, bocsád meg nekiek,
Mert ime, nem tudgyák, hogy mit cselekednek.

PRINCEPS SACERDOTUM

Bezzeg most valik meg, ha vagyon hatalma,
És ha igaz legyen az ő tudománya,
Szaljon le keresztről, ha Istennek fia,
Hiszünk neki, magat ha meg szabadítsa.

JUDAEI

1215 Ha, ha, vivat, vivat, vivat, a Sidok királja,
Meg lattyuk meddig lesz ő uralkodása.

LATRO MALUS

Szabadics meg magad mostan, ha Kristus vagy,
S ilyen nagy kinokban minket is it ne hagy!

LATRO BONUS (*ad Malum:*)

1220 Nem féled az Istent, holot büntetésben^a
Estel most magad is, ebben az insecben,
Mi meltan szenvedünk romlandó testünkben,
Mert erre szolgáltunk, elvén sok vetkekben,
De e vetket nem tett egész eleteben.

1225 Uram mikor eljősz a te országodban,
Emlekezzel rollam mennyei hazadban!

KRISTUS

Bizony mondom neked, hogy ma velem leszesz
A paradicsomban, és ottan őrvendezz.

(*Deinde ad Matrem:*)

Aszony alat, ime, a te Fiad, János.

(*Et vicissim ad Joannem:*)

Janos tanyitvanyom, ime, ate Anyád.

(*Et Paulo post:*)

1230 Szomnyuhozom.

a feled [Értelemszerűen javítottuk.]

LICTOR B

Kenalalak egyszer, s akoron nem kelle,
Meg mondam, hogy majdan mas italod lenne.

KRISTUS

En Istenem! Istenem! miért hattal el engem?
Eli, *Eli, lamma sabaktani!*^a

(*Ac deinde:*)

PRINCEPS SACERDOTUM

1235 Tam Illjest kialtya.

KRISTUS

Mennei Szent Atyam, a te kezeidben
Ajanlom lelkeket utolsó ügyemben.

(*Hic subducta cortina latrones et Principes eorum cruces remouentur manente solo Christo in cruce.*)

PRINCEPS SACERDOTUM

Ha Illyest kialtya, meg lattyuk el jőne,^b
S őtöt keresztről meg szabadicsae.

ANGELUS DUODECIMUS

1240 Ki van a kereszten? Talam bisz a Kristus?
Ezen a magos fan kenlodik a Jesus?
Ugyan valojaban iten a Jesus fűg?
Tehat Kristus Jesus fejét hajtotta le?
Le hajtotta, talam lelket is ki atta?

1245 Ki adta? Hiszem ez az életnek Ura!
Tehát az életnek Ura Itten meg holt?
A ki mindeneknek életet adott volt?
Minden élők vele meg holtak, nem de nem?^c
Hogy nem? Mert mindenek ő benne eltenek!

1250 Ha benne eltenek, már nem elhetnek?
Miképpen elhetnek, ha az élet meg holt?
Ha meg holt az élet, elni már nem lehet?
Hog lehet? Mindennek kel elni elettel?
Ha elettel eltek, az élet mar meg holt,
1255 Tehat már ez után senkik nem elhetnek?

ECHO

Kristus.
Jesus.
Fűg.
Le.
Ki atta.
Ura.
Meg holt.
Adott volt.
Nem.
Eltenek.
Elhetnek.
Meg holt.
Lehet.
Elettel.
Elhetnek.

a Eli, etc [A sort kiegészítettük.]

b el jőni [Értelemszerűen javítottuk.]

c élők [Értelemszerűen javítottuk.] n<d>em [Az első *nem* szó ráírásával javítva.]

Elhetnek bizsonnyal, és azért elhetnek,
Hogy meg holt erettek, a kiben eltenek.
Ha meg nem holt volna, ugy nem elhetnének,
De hogy meg halt *immár*, minnyajon elhetnek.^a

260 Elhetnek öröke már igaz elettel,
Halált nem ismerő s nem tudo elettel,
Az elet halála mert ökök elettel
Áldotta meg, midőn fizetne elettel.

265 Elhetnek, hogy pedig ne csak elhetnének,
Hanem valojaban mindenek elnemek,
Azért e keresztre Ura az eletnek
Feszítettvén meg hólt, minden bűnösöknek.

270 Azért vetkeidben heverő, bűnös nép,
Jarulj ide, nezzed, mit mutatt ez a kép:
Ime, meg valtodot keresztre szegezték,
És ket latrok között nagyon fel emelték.

275 Ime, mi keppen fűg latrok közt teteme,
Az egész nép előtt mezitelen teste,
Ime mint meg hervat orczájának kepe,
És egészen ki foljt drága látott vere.

Fordisd szemeidet szent abrazattyára,
Kit reád forditta, bűnös szolgajara,
Mennyei szent Atyát kervén buzgon arra,
Hogy bűnnöd ne lenne veg karhozatodra.

80 Hallad, mind könyörge maga hoheriért,
És őtöt csufolo gonosz sidóságért,^b
Könyörge halalig minden bűnösökért,
Mert joval fizetni akart a gonoszért.

85 Nem nezi, hogy kiktől szenved, hanem kikért,
Mint hogy pedig meg hal minden bűnösökért,
Hóltig imádkozik minyajon azokért,
Hogy te is könyörögj te ellensegidért.^c

Imádkozzal buzgon nyomorgatodért,
Ellened jarokért és üldözoidért.

a maron [Értelemszerűen javítottuk.]

b otöt [Értelemszerűen javítottuk.]

c könyörög [Értelemszerűen javítottuk.]

1290 Im paradicsomban a jó lator^a hívá,
Fájdalmas Szent Anyát Jánosnak ajalla,
Te üdvösegedért holtig szomnyuhoza,
Le hajtván a fejét Szent lelkét ki adá.

1295 Igy szeretett Kristus, oh, ember, tegedet,
Szeressed te is hát a te Istenedet,
Sirasd meg most itten minden bűneidet,
Fajlald lelkedből meg holt mesteredet.

1300 Fajlald meg, s kövesd meg minden bűneid^bről,
És sok törvenytelen cselekedetidről,
És fogadást teven most a jövődőről,
Üdvösseges halált kerj üdvözítőtől.

1305 Meg egyet mondok, kit kiki észre vegyen,
Hogy Kristus Jesussal im két Lator legyen,
Egyik meg üdvözül, a ki ne remüljön,
A más el karhozzék, a ki ne retegjen.

A Kristus oldala mellet ketten vadnak,
Menybe mind a ketten meg is nem hivatnak,
Egyik országába mene a Kristusnak,
A más fenekere szalla a pokolnak.

1310 Retegjetekek itten minnyajon, emberek,
Ti jó remenséggel emberek legyetek,
Kik bűnben hevertetek, feljetekek, feljetekek,
Poenitentiára minnyajon terjetekek.

1315 Im mely szeretetét Kristus it mutatta,^c
Minden bűnösökhöz fejet le hajtotta,
Oldalát dardával nekik fel nyitotta,
Mindenekek hivan kezét ki nyujtotta.

1320 Illy nagy szeretetett *ti* meg ne vessétek,^d
Intesemet süketségre ne vegyetekek,
Szent karjai közti sietve jöjetekek,
Oldala sebebe magatok rejetekek.

a lator [Értelemszerűen javítottuk.]

b bűneide<tr>ről [Értelemszerűen javítottuk.]

c szeretétt [Értelemszerűen javítottuk.]

d a [Értelemszerűen javítottuk.]

PECCATOR DUODECIMUS

Oh, en Uram Jesus, meg vallom, vetkeztem,
Kárhozatra melto cselekedetimet,
Ezerszernél többször vegbe vit bünömöt,
Ismerem sok bünnel teljes eletemet.

En vagyok az oka az arulasodnak,
En magas keresztre vonnatatasodnak,
Vetkeim okai keserves kinodnak,
En vagyok az oka kenos halalodnak.

En vetkeim vontak teged keresztfára,
Az én gonosságom vonzolt ily sok kinra,
Fertelmes eletem kenszerített arra,^a
Hogy erettem mennél keserves halalra.

De szanom es banom minden vetkeimet,
Lelkemből fajlalom fertelmes eltemet,
Meg siratom mostán sok rút bűneimet,
És utalom vetkes cselekedetimet.

Fogadom lelkemből, el hagyom vetkemet,
Meg jobbittom imár gonosz eletemet,
Azért kerem, Uram, te szent kegyelmedet,
Ne hadgyad el veszni én bűnös lelkemet.

Ne hadgyad el veszni en bűnös lelkemet,
Kiért ki öntödted drága szent veredet,
Adgyad inkább, haljam kegyes beszededet,^b
Meljel Menybe hívod a te hiveidet.

Adgyad, Uram Jesus, halalos agyamban
Haljam szent szajad^cbol uto/so oramban^c
Ama drága szokot: ma Paradisomban,
Velem lesz hiv szolgam az en orszagomban.

a <an> arra

b beszédemet [Értelemszerűen javítottuk.]

c szajabból ultoso [Értelemszerűen javítottuk.]

STATIO TREDECIMUS

*(Jesus a cruce desummitur et in sinum dolorosae Matris suae reponitur.
Josep ab Arimathaea petit corpus Jesu a Pilato.)*

JOSEPH^a

1350 Uram, az az ember a kereszten meg holt,
Kit nem rég kegyelmed halálra itilt volt,^b
Azért a keresztről engedgyed le vennem,
És annak utána koporsóba tenem.

PILATUS

1355 Nem banom, barátom, ha úgy teccik, ved le,
Kevés gondom vagyom már ez után vele.

NIKODEMUS (*Josepnek:*)

Segitseged leszek, Joseph, jó Barátom,
Igy az hívsegetem én is meg mutatom,
Kristust veled egyút temetni akarom,^c
Mírhás tisztelessel tisztelni akarom.

JOSEPH

1360 Igen is, vegyűk le, járjunk hamar abban,
Hogy gyocsban takarvan tegyűk koporsóban.

*(Hic deponunt e Cruce et sinum sacratissimae Matris reponunt, quae tam diu
sustinet in sinu Jesum donec Angelus tredecimus et Peccator tredecimus perorabat.)*

ANGELUS TREDECIMUS

1365 Ah, bűnös Adamnak fiai s leannyi,
Lelketeknek ezen meg kel szomorodni,
Ések meg szivetek, kezgyetek zokogni,
És meg ne szűnnyetek keservesen sirni.

Forduljatok ide, s nezetek nagy kinnyat,
Az Isten Annyanak sziv beli fájdalomat,
Midön halva lattyá szerelmes szent Fiát,
Ólében tétetni világ meg váltoját.^d

a Josep

b kegyelmedet [Értelemszerűen javítottuk.]

c Kristus [Értelemszerűen javítottuk.]

d óleben tétetni [Értelemszerűen javítottuk.]

1370 Vegyetek jól eszre, mely nagy szeretettel
Tartya az ölében és mely tisztelettel,^a
Mindent el felejtven figyelmetességgel,
Azon van, hogy Fiát tartya becsúlettel.

1375 Jaruljatok ti is buzgosaggal,
Sirassatok Kristust a Szűz Mariával,
Zokogjatok együtt fájdalom Annyával,
Ha elni akartok az ő szent Fiával.

1380 Es buzgon kerjetekek egek kirájneját,
Hogy nyerjen ti nektek Istentől gratiát,
Hogy meltan vegyetek Szent Fiát,
Oltari szentségben lelketeknek Diát.

PECCATOR TREDECIMUS

1385 Kegyelmes Jesusom, kerlek könyörögve,
Kinek szent tetemét keresztrol le véve,
Szent Anyád ölébe nezem heljheztetve,
S minden besúlettel tőlle tiszteltetve.

Azon Szent Anyadnak esedezeziért,
Draga szent verednek földre hullásaert,
Adgy nekem malasztot irgalmáságodért,
Legyek hala adó minden jo voltodért.

1390 Eleven szent Tested Oltari szencségben
Ugy vegyem magamhoz egez eletemben,
Hogy meg marathassak hitben s reménységben,
És halhassak is meg szent szeretetedben.

(Hic Joseph et Nicodemus reponunt in sepulchrum.)

STATIO QUARTA DECIMA

MATER JESU

1395 Jaj, már hova legyek, fájdalomnak Annya,
Valjon melyre mennyek, siralom Leannya!
En arva fejemnek ki lesz en gyamola,
Keserves lelkemnek meg vigasztaloja?

^a ölében [Értelemszerűen javítottuk.]

1400 Jaj, hogy kel meg valnom szerelmes Fiamtol,
Hogy kel el tavoznom ezen koporsotol,
Hogy felejtkezhetem az en Kristusomrol,^a
Mennyekből ádatott draga Jesusomról!

1405 Mikor eszemben jut keserves halála,
Het hegyes tör szivem annyiszor meg jarja,
Szivemnek, lelkemnek indulj nagy fájdalom,
Belső reszeimnek öregbedik kinnya.

Ki adgya én nékem, hogy itten meg haljak,
Szent Fiammal egyút koporsóban száljak,^b
Hideg tetemmel mindenkor maradgyak,
En szerelmesemtől soha meg ne valjak?

1410 Jaj, fogjatok, kerlek, többet nem szolhatok,
Szivemet, lelkemet el fogtak banatok,
Mindgyárt el ajuluk, jaj, hamar fogjatok,^c
S a földre esem, ha meg nem tartotok.

1415 Oh, szerelmes Jesus, szivemnek öröme,
Keserves lelkemnek kívánt csendessége,
Arva eletemnek te valal remenye,
Anyadnak ki léssen már gond viselője?

(Hic Maria Magdalena et Maria Jakobi tenent jamjam cadentem Beatam Virginem et instruent per orante Angelo et peccatore sequentibus.)

ANGELUS QUARTUS DECIMUS

1420 Oh, egeknek Ura, kirájlak királja,
Örök Atya isten egyetlen egy Fia,
Mi vit kerlek teged arra, Kristus Jesus,
Hogy sok kinok között szálnál koporsóban?^d

1425 Nem egyebb, hanem hogy az embert szeretted,
Kiért mind egy csóppig vered ki öntödted,
Azért választottad koporsóban heljed,
Hogy az ember elne Menyországban veled.

a felekezhetem [A kez szótag fölött a rövidítést jelző vízszintes hullámvonal.]

b sáljak [Értelemszerűen javítottuk.]

c <h>jaj

d [A között szót értelemszerűen beszúrtuk.]

Oh, ki monhatatlan szeretetet nagy volta,
Meljet hozad, ember, mutad Isten Fia,
Nincsen oly elme, mel eztet meg foghattya,^a
Sem nyelv, mely világban ki magyarazhattya.^b

1430 Ime, Kristus semit nem gondolt magaval,
Nem gondol szerelmes kedves dajkájával,
Nem gondolt magának keserves kinnyával,
Nem gondolt anyyanak sűrű banattyával.

1435 Egyedül csak arra vigyáz, hogy te élnél,
Ördög rabságából ki menekethetnél,^c
És hogy a satannal öröke ne egnel,
Hanem az Istennel egyút őrvendeznel.

1440 Ezért, ezért kesz volt menni a keresztre,
Kesz volt veghetetlen kinszenvedesekre,
Koporsóban szalni kesz volt vegezetre,
Kesz, hogy annya jutna ily keserűségre.

1445 Te vagy oka Kristus kenszevedesinek,
Vere hulasának s fel feszítésének,
Ezen koporsóban heljheztetésének,
És Szűz Mária keserűségének.

Nezd el a szent Szűzet szent Fia halálan,
Mikent szomorkodik egyetlen egy Fián,^d
Mikeppen sirankozik az ő koporsoján,
Miként fuházkodik tőlle el valásán.

1450 Most annak okáért jarulj elő ide,
Vald meg bűneidet a szűznek előtte,
Kristus koporsója előtt essel terdre,
Kervén, hogy ne legyen bűnöd veszeljedre.

1455 A felet koszönd meg Kristus nagy irgalmát,
Eretted fel valált kinnyát és halálát,
Sirassad a szűzel világbol ki multát,
S mutasd be lelkednek buzgo imádságát.

a fogattya [A második szótag fölött a rövidítést jelző vízszintes hullámvonal.]

b nyelv [Értelemszerűen javítottuk.]

c rabságab<an>ól [Ráírással javítva.]

d Fiánt [Értelemszerűen javítottuk.]

PECCATOR QUARTUS DECIMUS

1460 En kegyes Jesusom, Meg valto Kristusom,
Vég nélkül szeretettel engem, amint látom,
Meljre en magamot meltatlannak vallom.
Mind azért teljes lelkemből hálálom.^a

1465 Uram, ki erettem sokat faradoztál,
Minden tagjaidban sonyorgatattattal,
Lelkedben, testedben sokat kenosztattal,
Erettem halalra sententiáztattal.

Fajdalmas utadot fel agy koponyára,^{2f}
Erettem el vegezted menvén halálodra,
Nehez keresztedet fel vevén vallodra,
Erettem ki vontad a Kalvariára.

1470 Tisztelem s imádom szencséséges testedet,
Ezen koporsóban tött szent tetemedet,
Sirással öntözöm temető heljedet,
Soha nem felejttem el temetésedet.^b

1475 De kerlek, draga szent vered hulasáért,
Szencséséges Testednek kinoztatásáért,
Sok fele kenoknak fel vállalásáért,
Hald meg konyorgésem ezen gratiáért.

1480 Adgyad, en Istenem, hogy ennek utanna
Keseredet lelkem halalod sirassa,
Keserves kinodat bus szivel gyazolja,^c
És sok bűneimet mindenkor fajlalja.

1485 Enged, ugy sirassam bűneit eltemnek,
Kik okai voltak sok szenvedesidnek,^d
És ugy járjam Utyátt már szent törvenyednek,
Hogy meg ne nyomhasson sulja semmi bűnnek.

Minden rosz indulat bennem ma haljon meg,
Testemet világnak mántul fezicsed meg,
Halalom orajan lelkem vigasztald meg,,
Sok kenod erdemit had kostolhassam meg.

a halálom [Értelemszerűen javítottuk.]

b temetedet [Értelemszerűen javítottuk; esetleg rövidítés.]

c szivel <gyaroz> gyazolja

d szok [Értelemszerűen javítottuk.]

EPILOGUS

1490 Vege vagyon immár a kereszt utyanak,
Vege van a Kristus kereszt vonásának,
A sidoktol valo kenoztatásanak,
Vege eletenek s palja futásanak.

1495 Vége van emai szent processionak,²²
Kristus szenvedese példa adásának,^a
De ne legyen vége halaadásunknak,
Ily szeretetiért kegyelmes Urunknak.

1500 Azért halajuk meg nagy irgalmóságát,
Hogy a bűnösokhöz mutatta jo voltát,
Köszönnyük a vegbe vit Martyromsagat,
És által szerzet kences ajandekát.

1505 Ajalja fel tehát kiki faratságát,
Kristus erdemevel minden mozdulását,
Tisztelje ekeppen meg holt erte Urát,
Valakik eljartak e keresztnek utyát.

Ajaljuk fel, mondam, és mongyuk egyszoval:
Ved be, Uram Isten, eztett vig órczával,
Hald meg könyörgesünk szencséses Fiaddal,
Meljet hozza nyujtunk alazatossggal.

1510 Meg valjuk, Istenünk, hogy sokat vétkeztünk,^b
Ellened sok fele gonoszt cselekttünk,
Te szent törvényedtől gonoszul el tértünk,
Minden fele bűnre hanyathomlok mentünk.

1515 De mégis mivel te a bűnös halálát
Nem kevánod, hanem inkább jobbulását,
Bűnös szolgálidnak hald meg kialtasát,
Lelkünknek ne enged pokolra hulását.

1520 Enged bűnneinknek teljes bocsanattyát,^c
A keresztben hitnek fel magasztalását,
Uj eretneksegnek ki gyomlaltatását,
Kereszteny hiveknek egyes akarattyát.²³

a palda [Értelemszerűen javítottuk.]

b vetkeztünk [Értelemszerűen javítottuk.]

c bűnneink [Valószínűleg lemaradt az *nk* fölötti, rövidítést jelző vízszintes vonal.]

1525 Arva országunkra tekencs kegyes szemmel,
Kit regen sonyorgacz sok büntetésekkel,
Most is méltán büntecz fegyverrel és döggel,^a
De meg is ne had el éppen tellyésséggel!

Engedgy szabadulást a meg holt híveknek,
Gratiát s kegyelmet pedig az előknek,
Hogy törvényed szérent világban eljenek,
Holtok után menyben veled őrvengyenek.

1530 Egy vagyon még hátra, s az utolsó legyen,^b
Meljet kiki véssen sziveben be meljen,^c
Kristus haláláról feledés ne legyen,
Hogy szenvedésében részese lehessen,
Meljet adgyon Isten minnyajunknak. Amen.

1535 Laus Deo.
Finis.
Manu propria.^d

A MŰ ADATAI

A dráma kézírata a Csíksomlyói Ferences Rendház könyvtárában, a *Liber exhibens actiones parascevicas...* kézíratos kötet 613–641. lapjain található. Szövege modern helyesírásban, *Keresztút* címmel, megjelent a *Nap, hold és csillagok...* c. válogatásban. A drámáról említést tesz tanulmányában *Fülöp* (1892, 9. és 1897, 22.), *Bándi* (1896, 290.), *Kilián–Pintér–Varga* (1992, N. 24, 5.), *Pintér* (1993, 116.)

Cselekmény alig van benne, inkább declamatoszerű, melyet a keresztút (kálvária) során, az egyes stációk előtt szakaszosan adtak elő. A jelenetek elején rövid akció van, vagy többször az is elmarad, és csupán elmesélik a történést, amelynek a magyarázata, kommentárja a fontos. Ezért a dráma gerincét a minden jelenetben szereplő Angelus (angyal) illetve Peccator (bűnös) szövege jelenti.

A DRÁMA RÖVID TARTALMA:

PROLOGUS

A sokféle betegséggel, inséggel és veszélyekkel büntetett híveket bűnbánatra szólítja fel:
*Azért velem együtt töredelmes szível,
Mongyátok minnyajon fájdalmas lelekkel:
Szánom, banom vetkem, minden tehetséggel,
Mer jo Istenemet bantottam meg ezzel.*

a bűnczezz [Értelemszerűen javítottuk.]

b hátra [Értelemszerűen javítottuk.]

c vesőn [Értelemszerűen javítottuk.]

d Mp. [A rövidítést feloldottuk.]

STATIO 1

A Tribunus egy veszélyes emberről – Krisztusról – számol be Pilatusnak, majd Krisztus is megjelenik a helytartó előtt. A tömeg nyomására Pilatus elítéli, ekkor azonban megkapja felesége üzenetét, aki óvja attól, hogy részt vegyen Krisztus elítélésében. A két oldalról szorongatott Pilatus végül meghozza ítéletét. Ezt követően felhangzik az első angyal, majd az első bűnös monológja.

STATIO 2

Krisztus vállára helyezik a keresztet, s következik a második angyal, majd a második bűnös monológja.

STATIO 3

Nincs akció, a történést a harmadik angyal mondja el: Krisztus elesett a kereszttel, itt így alakul a harmadik angyal, majd a harmadik bűnös monológja.

STATIO 4

Nincs akció, a történést a negyedik angyal meséli: Krisztus és Mária találkozását. Ezt követi az angyal, majd a negyedik bűnös monológja.

STATIO 5

Simont felszólítják, hogy segítsen Krisztusnak. Ezt követi az ötödik angyal, majd a ötödik bűnös monológja.

STATIO 6

Nincs akció, a történést a hatodik angyal meséli: Veronika kendőjét nyújtja Krisztusnak. Ezt követi az angyal, majd a hatodik bűnös monológja.

STATIO 7

Nincs akció, a történést a hetedik angyal meséli el: Krisztus ismét elesett. Ezt követi az angyal, majd a hetedik bűnös monológja.

STATIO 8

Krisztus Jeruzsálem leányaihoz szól. Ezt követi a nyolcadik angyal, majd a nyolcadik bűnös monológja.

STATIO 9

Nincs akció, a kilencedik angyal a földön fekvő, kínlódó Krisztusról szól. Ezt követi a kilencedik bűnös monológja.

STATIO 10

Krisztus ruháját leveszik, és mérgezett italt készülnek adni neki. Ezt követi a tizedik angyal, majd a tizedik bűnös monológja.

STATIO 11

Részletes akció jelzi Krisztus keresztre feszítését. Ezt követi a tizenegyedik angyal, majd a tizenegyedik bűnös monológja.

STATIO 12

A keresztfelemelést hosszú jelenet mutatja. Jelen vannak a főpapok, a gúnyolódó tömeg, s a jó és a rossz lator is párbeszédet folytat Krisztussal. A tizenkettedik angyal monológja előtt ekhós versben hangzik fel párbeszéd az angyal és Echo között, s ezt követi az angyal, majd a tizenkettedik bűnös monológja.

STATIO 13

József és Nikodemus kikéri Krisztus testét Pilatustól. Ezt követi a tizenharmadik angyal, majd a tizenharmadik bűnös eddigieknél jóval rövidebb monológja.

STATIO 14

Mária siratja fiát. Ezt követi a tizennegyedik angyal figyelmeztetése a hívekhez: az ember az oka Krisztus szenvedéseinek és halálának, a tizennegyedik bűnös pedig ahhoz kér segítséget, hogy elkerülje a bűnt.

EPILOGUS

Vége a körmenetnek vagy keresztút-járásnak: a bűnbánó nézők, a hívek Isten bocsánatát kérik.

SZERZŐ, SZÍNREVIVŐ

A kéziraton nincs utalás a szerzőre. Fülöp Árpád névsorában (*Fülöp* 1897, 12.) az 1739-es év tanáráként Potyó Bonaventura István szerepel. Potyó Bonaventura életrajzát lásd a 12A dráma jegyzeteiben.

FORRÁS

A forrás az Újszövetség; ezen belül János evangéliuma, hiszen Krisztus tanítványa, János gondjaira bízta anyját (19:25–27). Nikodémus alakja származhat ugyanonnan (Jn 3: 1–21) vagy lehet apokrif is. Mária siralma apokrif eredetű. Forrásmegjelölést csak a tizedik jelenetben találunk (Mk 15,23).

ELŐADÁS

1739. március 27-én, nagypénteken játszották, a szerzői utasításokból és a *scena* helyett használt *statio* névadásból látható, hogy a darabot a csíksomlyói Kálváriára vezető út során adták elő. Az előadást olyan nagy átéléssel játszották, hogy a cselekményt mélyen átélő tömeg „a Krisztus kínzóit játszó katonákat [...] megverte és elkergette” (Pintér 1993, 25.). A keresztút vagy kálvária a barokk korban már általában tizennégy stációra („állomás”-ra) oszlott, ezért áll tizennégy jelenetből a dráma. Az egyes stációkban visszatérő elem az Angyal figyelmeztetése és a Bűnös bűnbánata. Ezen kívül a szenvedéstörténetet is végigmondják, ritkábban végigjátsszák. A dráma szövege declamatio-szerű: hosszabb szavaltatok vagy imák adják legnagyobb részét. A meglehetősen hosszú első stációban számos szereplő jelenik meg, s lezajlik Krisztus elítélése. Hasonló mozgalmas jelenetet tartalmaz a 11–12. stáció, ahol mindkét jelenet elején a keresztrefeszítés előkészületeit, majd a latrokkal együtt a három kereszt-re feszítettet látjuk. A legtöbb jelenet elején azonban néhány sorban hangzanak el a szenvedéstörténet különböző szereplőinek szövegei, s legterjedelmesebben az Angyal és a Bűnös (Bűnbánó) megtérésre figyelmeztető szavait hallhatjuk. Az előadás tehát a keresztútjárás során, a Kálváriára vezető út közben zajlott le. Van is utalás az epilógusban processiora, azaz körmenetre, Kálváriajárásra (*Vége van emai szent processionak, / Kristus szenvedese példa adásának*): egy-egy stációnál megálltak, és a hívek végignézheték a dráma megfelelő jelenetét, majd közös énekléssel fokozták az átélést és a bűnbánat erejét. Ezért az előadást úgy képzeljük, hogy a kevés cselekményre utaló szöveg ellenére némajáték-ként mozgalmas, eseménydús történetet játszottak el a diákok. A szövegek egy – talán jelentős – részét énekelhették. A szenvedéstörténet kommentátora, narrátora a szenvedéstörténet minden epizódja után megszólaló Angyal.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

Nehezen olvasható, egyenetlen és kapkodó a kézírás. Az *sz* és *z* betű sokszor nem különböztethető meg, ezekben az esetekben a valószínű hangzás és a 18. században gyakoribb írásmód alapján döntöttünk. A szerepneveket egységesítettük, a *Xíus* formát a helyenként (pl. a prológos első sorában) kiírt *Kristus* alak alapján oldottuk fel, jelölés nélkül, a latin szövegben azonban megtartottuk a *Christus* alakot. Jelölés nélkül feloldottuk a gyakori rövidítéseket (*sz.* = *szent*, *stb.*). A másoló gyakran alkalmazza a korban szokásos rövidítésjelzést, az egyes szótagok fölé helyezett vízszintes vonal vagy hullámvonal formájában; amennyiben nyilvánvaló volt ezeknek a rövidítéseknek a feloldása, azt megtettük, jelölés nélkül. Azokban az esetekben azonban, amikor szokatlan volt a jel elhelyezése vagy nem volt egyértelmű a feloldás, minden esetben jelöltük az eredeti alakot és a változtatást is. A 12-ösökben írt szövegben sok a szótagszám-hiba. Ha egyéb javítani való is volt a szótagszám hiba mellett, akkor a versort is kiigazítottuk, de erre a legtöbb esetben nem került sor. Minden javítást jelöltünk. Általában rengeteg az ékezethiba, ezeket csak értelemzavaró esetekben javítottuk, s a javítást mindig jelöltük. A nyelvjárási alakokat megtartottuk, magyaráztuk.

TÁRGYI ÉS NYELVI MAGYARÁZATOK

- 1 *ésség* = éhség
- 2 *Quadrágyenat* = jelentése: negyven óra (Quarant' Ore). A 16. század közepén Rómában bevezetett rituálé, a 40-es szám jegyében (40 órán át volt Krisztus teste a sírban; 40 napig tartott az özönvíz és Krisztus börtje): negyven órás elmélkedés, lelki gyakorlat, melynek középpontjában az utolsó vacsora és Krisztus passiója állt.
- 3 Az említett pápák enciklikáival vezették be a 40 óra rituáléját.
- 4 *confirmalva* = konfirmálva, megerősítve
- 5 *commendalta* = ajánlotta, hirdette
- 6 *Author* = elkövető
- 7 *Cedron* = Kedron patak
- 8 *allégálnak* = üzennek
- 9 *ethessen* = ejthessen
- 10 *ketelen* = kénytelen
- 11 *agy koponyara* = Kálváriára (v.ö.: Koponyák hegye)
- 12 *figuraban* = képben
- 13 *kült* = kívül
- 14 *Markus* = Malkus: a főpap Krisztust elfogó szolgája, akinek Péter levágta a fülét (Jn 18,10)
- 15 *alut* = alvadt
- 16 *szenyü hahatokkal* = szörnyü hahótákkal
- 17 *Ninivitakkal* = niniveiekkel (v.ö.: Jónás könyve)
- 18 *kenlik* = kínlódik
- 19 Mk 15,23: „Mirhával kevert bort adtak neki inni, de nem fogadta el.”
- 20 *deliberatomot* – határozatot
- 21 *agy koponyara* = 1. a 11. sz. jegyzetet
- 22 *processionak* = körmenetnek
- 23 *egy es* = egységes, azonos

POTYÓ, BONAVENTURA ISTVÁN (?)

OUR SAVIOR'S WAY OF THE CROSS DIVIDED INTO FOURTEEN STATIONS

Csíksomlyó, Good Friday, March 27th, 1739

ESSENTIAL DATA

Manuscript: *Liber exhibens actiones parascevicas...*, 613–641. Its text was published with modern orthography in the collection *Nap, hold és csillagok...*

There is very little plot in the play, it is rather like a declamatio that used to be performed during the Way of the Cross (Calvary) procession, one section at each station. At the opening of each scene there is a short action, but it may as well be omitted and the story is only related. The explanation and commentary on that is more important. Therefore the texts by Angelus (angel) and Peccator (sinner) appearing in each scene give the core of the play.

The short content of the play:

PROLOGUS

It calls the congregation punished by various illnesses, distresses and perils to do penance.

STATIO 1

The Tribune reports to Pilate about a dangerous man, i.e. Jesus, then Jesus himself appears in front of the governor. Yielding to the pressure of the crowd Pilate passes sentence upon Jesus but receives his wife's message who warns him against taking part in convicting Jesus. Pilate finally delivers judgment under double pressure. After that the monologues of the first angel then the first sinner follow.

STATIO 2

The cross is laid on Jesus' shoulder then the monologue of the second angel comes, followed by the second sinner's monologue.

STATIO 3

There is no action; the plot is related by the third angel: Jesus fell with the cross. The monologue of the third angel is followed by the monologue of the third sinner.

STATIO 4

There is no action; the plot is related by the fourth angel: Jesus meets his mother Mary. This is followed by the monologues of the fourth angel and fourth sinner.

STATIO 5

Simon is ordered to help Jesus. This is followed by the monologues of the fifth angel and fifth sinner.

STATIO 6

There is no action; the plot is related by the sixth angel: Veronica hands her sudarium to Jesus. This is followed by the monologues of the sixth angel and sixth sinner.

STATIO 7

There is no action; the plot is related by the seventh angel: Jesus fell for the second time. This is followed by the monologues of the seventh angel and seventh sinner.

STATIO 8

Jesus talks to the daughters of Jerusalem. This is followed by the monologues of the eighth angel and eighth sinner.

STATIO 9

There is no action; the ninth angel talks about Jesus lying on the ground, suffering pains. This is followed by the monologues of the ninth angel and ninth sinner.

STATIO 10

The cloths are taken away from Jesus; he is offered drugged wine. This is followed by the monologues of the tenth angel and tenth sinner.

STATIO 11

Detailed action represents the crucifixion of Jesus. This is followed by the monologues of the eleventh angel and eleventh sinner.

STATIO 12

A long scene shows the elevation of the cross. The high priests are present, as well as the mocking crowd, and the two thieves (good and bad) have a dialogue with Jesus. Before the monologue of the twelfth angel there is the dialogue between the angel and Echo put into echoed rhymes. This is followed by the monologues of the twelfth angel and twelfth sinner.

STATIO 13

Joseph and Nikodemus ask for the body of Jesus from Pilate. This is followed by the monologues of the thirteenth angel and thirteenth sinner, much shorter than the previous ones.

STATIO 14

Mary mourns his son. Then the fourteenth angel warns the congregation that man is responsible for the torments and death of Jesus Christ. The fourteenth sinner then calls upon their help to be able to escape sin.

EPILOGUS

The procession or Way of the Cross is over; penitent onlookers and the congregation ask for God's forgiveness.

AUTHOR

The manuscript does not refer to the author but it is feasible that he was a teacher called Bonaventura István Potyó (1706–1756).

SOURCE

Its primary source is the Gospel according to John. The figure of Nikodemus might be derived from that (John 3,1–21) but it might as well be of apocryphal origin. We find source reference only in Scena 10 (Mark 15,23).

PERFORMANCE

The play was performed on Good Friday, March 27th, 1739. From the author's instructions and the fact that the scenes are called *statio*s we know that the performance took place on the Way of the Cross up to the Calvary at Csíksomlyó. It has been recorded that the play was performed with such empathy that the onlookers deeply experiencing the plot beat and chased away the soldiers playing the torturers of Jesus. The Way of the Cross or Calvary procession was divided into fourteen stations (*statio*) in the Baroque era, that is why this play consists of fourteen scenes. A recurring element in all the scenes is the admonition by the Angel and the penance of the Sinner. Besides that Christ's passion is related, at some points acted out. The text of the drama is like a declamatio: the majority of it consists of recitals and prayers. A certain – probably significant – part of the text might have been sung.

